Ataunnabi.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کتب مستطاب ملفوظات تخدوم العالم، قدوۃ الکبراء سلطان التارکین

حضرت سید اشرف جہانگیر سمنانی کچھوچھوی قدس سرہ النورانی موسوم بہ

لطائفِ اشرفی

فی بیان

طوائفِ صوفی

(حصہ اوّل)

حسب الارشاد

بدست شریف پیر طریقت حضرت الحاج الحافظ القاری ڈاکٹر

سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان

عنوان مکتبہ سمنانی ۱۷/۱۴ فردوس کالونی ○ کراچی

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مختصاتِ این کتاب

نام کتاب ——— لطائف اشرفی فی بیان طوائف صوفی

ملفوظات طیبات ——— شیخ العالم قدوۃ الاکبر اُحضرت سیّد اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ النورانی

مرتب و مؤلف ——— شیخ العارفین حضرت مولانا نظام الدین یمنی رحمہ اللہ تعالیٰ

ناشر اوّل ——— سید الواصلین حضرت الحاج پیر سیّد ابوالاحمد محمد علی حسین اشرفی کچھوچھوی رحمہ اللہ تعالیٰ

طبع اوّل ——— ۱۲۹۷ھ

ناشر دوم ——— حضرت الحاج پیر سیّد محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم

پیشکفتار ——— حضرت مولانا الحاج محمد منشا تابش قصوری اشرفی چشتی سیالوی
مدرس جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور (پاکستان)

طبع دوم ——— شوال المکرم ۱۴۱۹ قمری / فروری ۱۹۹۹ء میلادی

انتشارات ——— حلقہ اشرفیہ پاکستان رجسٹرڈ کراچی، لاہور

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بسم اللہ الرحمن الرحیم

معرفی حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ النورانی

غوث العالم، محبوب یزدانی، حضرت سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی کچھوچھوی رحمۃ اللہ تعالیٰ یکے از دراں بزرگاں شمار آرند کہ تخت و تاج را ترک نمود و راہ فقر و درویشی اختیار کردہ شوند و بہ فیوض و برکات خویش ہزار ہا گم گشتگان راہ، بر صراط مستقیم گامزن کردند،

باید دانست کہ شاہی و جہانگیری، نسل در نسل دریں خاندان عالی مقام قائم شدہ کہ دار السلطنت اینان سمنان بودہ، و آنوقت سمنان شہر عظیم بود و اکناف و اطراف عالم خیلے شہرت یافتہ بود، البتہ دریں ساعت در کشور ایران بہ حیثیت محض یک قصبہ است۔

و نام پدر حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی رحمۃ اللہ تعالیٰ، سلطان سید ابراہیم بود، او در زمان خویش بوصف عالم جلیل و فاضل نبیل معروف شد، کہ در عہد شاں مملکت سمنان رو بہ ترقی نہاد و شہرہ آفاق گشت و زوجہ حضرت سلطان ابراہیم یعنی مادر حضرت مخدوم اشرف جہانگیر سمنانی دختر خواجہ احمد یسوی علیہ الرحمۃ بود، و از بطن او دو یا سہ دختران متولد شدند و بعد ازاں ہیچ پسر و دختر پیدا نہ گشت، آناں مال پادشاہ و زوجہ شاں خیلے پریشان می گشتند و روزے پدر و مادر آنحضرت در قصر خویش نشستہ بودند کہ ابراہیم نامی مجذوب در سرائے سلطان پدید افتاد، پادشاہ احتراماً ایستادہ شد و بکمال ادب بر نشستگاہ خویش نشاند، و از خود پیش مجذوب ایستادہ شد تا آنکہ مجذوب گفت اے ابراہیم! پسر می خواہی؟ گفتا! چناں کرم دارید! ازاں بعد برائے پسر دعا کرد و ایستاد،

سلطان بہ خدمت مجذوب یک ہزار اشرفیاں بطریق نذر گذاشت،

و بوقت رخصت او سلطان چندیں قدم مشایعت کرد، مجذوب دید و گفت اکنوں چہ می طلبید؟ ہنوز ہیچ کلمہ نہ گفتہ بود کہ مجذوب از خود فرمود، برو! انشاء اللہ العزیز دو فرزند عطا خواہد کرد، پس بعد از چندیں ایام نہ گذشت کہ پسرے خوبرو متولد شد و نام او اشرف نہاد و سال پیدائش سید اشرف جہانگیر سمنانی از ہجرت رسالت مآب صلے اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ہفصد و ہشت بود،

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تعلیم و تربیت

چوں حضرت مخدوم بہ عمر چہار و نیم سال گشت، خواند علم از علماء متبحر آغاز نمود و در اندک از ذہانت حضرت انگشت بہ دنداں گرفتند و متحیر گشتند، کہ فقط در دو سال و ہشت ماہ بتمامہ قرآن مجید حفظ فرمود، و در عمر چہارده سال از حصول علوم مختلفہ بہ کمال فارغ شد، و در فن قرأت چناں اشتیاق گرفت کہ بہ ہفت قرأت تلاوت می کرد، نیز طبعش شاعرانہ می داشت،

عدل و انصاف

چوں سید اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمۃ، قدم در پانزده سال نہاد، پدر ایشاں واصل بحق شد، و موافق رسم زمانہ بر سر سید اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمۃ تاج شہنشاہی نہادند و مملکت را چنداں راندکہ ندیم و زرائے سلطنت و امراء ایوان شاہی متحیر بودند، و باشندگان مملکت سمنان خیلے راحت و سکون یافتند، و ارتفاع مملکت ترقی گرفت نیز شہرہائے عدل و انصاف ہمہ جا رسید،

فقر و درویشی

باوجود یکہ از امور سلطنت چنداں فرصت نہ یافتند، میلان طبع در راہ سلوک بہ حد غایت رسیدہ بود، بدیں جہت، حضرت رکن الدین علاؤ الدولہ و مشایخ وقت را ملاقات بہ فرمائید، گرچہ ہمہ بزرگان دین آتش شوق فراواں می کردند و لیکن در رہبری فرمودن پرہیز نمودند، حضرت ایشاں در ہمیں طور لنمت فقر و درویشی را بسیار تلاش فرمود تا آنکہ شبے در خواب حضرت خضر علیہ السلام ملاقاتی شدہ و ایشاں ذکر اسم ذات را مشق کردن اشارہ فرمود، بایں طور کہ زبان متحرک نہ گشت،

ازیں بعد دو سال سید التابعین حضرت خواجہ اویس قرنی رضی اللہ تعالیٰ عنہ از زیارت خویش مشرف می گرداند و اوراد و اشغال اویسیہ تعلیم فرمود، گو ہنوز آتش عشق در دل جانہ گرفتہ شد، دریں زیارت آتش عشق تیز تر می گردد، مثل شعلہ جوالہ بود، بناء بریں خاطرش از امور مملکت برہم گشت، و تمنائے مرشد کامل ہمہ وقت رنجیدہ و پریشاں می داشت، نوبت بایں جا رسید کہ پوشندۂ زربفت، صوف پوش شد و خسپندہ حریر بیش قیمت بوریا نشیں شد،

ہفت و بستمیں شب از ماہ صیام بودہ کہ بار دیگر حضرت خضر علیہ السلام در خواب آمد و فرمود "اشرف برائے لذت وصال الٰہی آمادہ شو، حکومت و ایوان شاہی را خیر باد کن و بہ ہندوستان برو، آں جا شیخ علاؤ الحق و الدین گنج نبات علیہ الرحمۃ منتظر شما اند،

ترک سلطنت

چو سپیدۂ سحر نمود، امراء و زراء جمع فرمودند و اعلان ترک سلطنت کرد، و دریں زمان عمر حضرت ایشاں بیست و پنج سال بودہ، و دہ سال بصد شان و دلربائی بر تخت شاہی می نشست و بعد ازاں تاج و تخت بدست برادر اصغر تفویض فرمود کہ نام او محمد بود،

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وقصہ ایں در ہفصد وسی وسہ از ہجرت رسول کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ظہور شدہ بود، چوں رسم تاج پوشی ادا کرد در خدمت مادر رفت و جملہ عزائم پیش او نہاد، نیز اجازت طلبید چوں مادرش ایں حکایت شنید غایت پریشان گشت و آبدیدہ شد، و فرمود جانِ من! دریں روز را من از ہمہ روز منتظر می بودم برو! خدا ترا بسپردمت بہ خدائے تعالیٰ! البتہ آرزوئے من ایں است کہ چو از خانہ شاہی برآئی لشکر و سپاہ شاہی بہ ہمراہی شما برآید تا دراں وقت چشم ما روشن و دل ما شاد شود و دلم را تسلی می دہم کہ پسرِ من فتح کردن ملک دیگر بیرون رفت؛

پس بعد ازاں وزراء و امرائے سلطنت را مشرف بامعانقہ فرمود و شاداں و فرحاں قدم بہ سفر نہاد، و دریں وقت حالت جذب ظہور می آمد، و فی البدیہہ یک غزل نوشت ایں دو شعر ازاں غزل نوشتہ می شود ؎

ترک دنیا گیر تا سلطاں شوی
محرم اسرار با جاناں شوی
برگزر از خواب و خور مردانہ وار
تا براہِ عشق چوں مرداں شوی

سفرِ ہند

چوں سلطنت ترک کردہ، روان شد دوازدہ ہزار سپاہ ہمرکاب حضرت بودند، نیز علماء و فضلاء و عمائدین سمنان و بے حد و عدد مردماں برائے مشایعت آمدند، باوجودیکہ بصد اصرار اجازت واپسی فرمود مگر ہیچ کس جدا شدن آمادہ نہ شد و فرقت ایشاں نہ پسندیدند، چوں از سمنان میلے دور گشت، بہ سختی حکم فرمود پس طوعاً کرہاً باز آمدند، چوں حدودِ سلطنت تمام شد ہمہ لشکریاں نیز واپس کرد، اکنوں فقط سپے را ہیچ رفیقِ سفر نہ بود، و بر اسپ اندک سفر فرمودہ، کہ سرِ راہ فقیرے دید و اسپ خویش را باو داد، و پیادہ پا، ماہ بہ ماہ دشت و صحرا و کوہ و جبل طے می کرد نزد ملتان در قصبہ اوچ شریف، رسید و در آنجا سید مخدوم جلال الدین بخاری معروف بہ "جہانیاں جہاں گشت" مقیم شدہ، آنجناب با و ملاقات کرد، سید را سید بشناخت چوں ولی را ولی می شناسد، دل شاد شد و از خلعت سلسلہ قادریہ سرفراز فرمود نیز اجازتِ اشاعت کرد و گفت کہ تعلیم و تکمیل شما از برادرِ من علاء الحق والدین خواہد گشت،

پنڈوہ شریف

بعد ازیں بہ قصد دہلی کرد اوچ شریف را خیر باد گفت، پس منزل بہ منزل طے فرمودہ وارد دہلی شد، و بہ اولیائے دہلی ملاقات کرد چندیں روز دہلی قیام کرد و بعد ازاں قصد پنڈوہ شریف فرمود او در واقع بنگال است، دریں جا خانقاہ سلطان المشائخ حضرت شیخ علاؤ الحق والدین گنج نبات است و ہمیں خانقاہ مقصود حضرت مخدوم بودہ، قبل از رسیدنِ خانقاہ معلیٰ مقام روزے سلطان المشائخ در مجلس خویش می گفت، آں دوست کہ در انتظارِ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

او دو سال می گذاشتم امروز یا فردا خواہد رسید،

وازاں روزے بارہا فرمود کہ بوئے یار می آید و بعد ازیں کلمات از حجرہ مبارکہ بیرون آمد و بہ ہزاراں نیازمندان خویش از حد پنڈوہ بیرون آمدند کاروانے را دید، شیخ آن طرف قدم نہاد و جذب و مستی ایشاں بردے اثر نمود، حضرت مخدوم چناں بر نظر روئے شیخ کرد، دو یدن آغاز کرد و بہ شیخ را ملاقی شد و بر اقدام شیخ احتراماً سر بنہاد، و حضرت شیخ برداشت بہ سینۂ خویش پیوست کرد، بعد از معانقۂ طویل مردماں را حضرت شیخ متعارف گردانید و بریں ساعت حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی رحمۃ اللہ تعالیٰ شعرے گفتہ ؎

چہ خوش باشد کہ بعد از انتظارے
بامیدے، رسید امیدوارے

چوں در خانقاہ جلوہ فرمود، حضرت شیخ حضرت مخدوم را در پہلوے خویش نشاند و گسترانیدن خوان حکم فرمود، مگاخواں گسترانیدہ شد و طعام ہائے قسما قسم نہادند و نخستین حضرت شیخ پنڈوہ شریف بدست خویش حضرت مخدوم را چہار لقمہ خورانید کہ بہ کمال ادب و تحریم تناول فرمود و ہیچ کس را از حضرت شیخ ازیں سعادت حاصل نہ شدہ پس بعد ازاں اورنج جوشانیدہ و در آب سرد کردہ طلب فرمود کہ دراں زماں چنیں طعام و غذا محبوب درویشاں بود، ازیں نیز یک لقمہ بدست خویش حضرت مخدوم را خورانید، چوں مردماں از خوردن طعام فارغ شدند و دسترخوان برداشتہ شد شیخ باشارہ ہمہ حاضراں را جدا شدن فرمود، چوں تخلیہ شد حضرت مخدوم را در حلقۂ ارادت داخل فرمود و کلاہ خویش بر سر مخدوم بدست خود نہادہ نیز تبرکات اولیاء مثلاً خرقہ محبوب الٰہی و غیرہم بسپردند و در ہفصد و سی و سہ از ہجرت رسالت مآب صلی اللہ علیہ وسلم بہ جانب سمنان روان شد و ہفصد و سی و پنج ہجری از پنڈوہ شریف تا سمنان رسید بایں جہت سفر مجاہدہ و ریاضت در دو سال پایۂ تکمیل یافت،

تبلیغ و تصوف

باید دانست کہ چوں حضرت مخدوم در خانقاہ شیخ قیام فرمودہ بود، حضرت شیخ بہ توجہ خاص حضرت مخدوم را معارف و اسرار وحدت بیان می کردند، و بعد از روزے چند در تقریر فرمود! فرزند من! اشرف! من بقدر استعداد خویش تربیت شما می کردم و از اسرار معرفت آگاہ کردہ شدم، اکنوں مناسب دانستم کہ برائے تو مقامے تجویز کنم تا اہل زمان از تعلیمات تو مستفیض گشتند، چناں حضرت مخدوم ایں فرمان شنید، غایت غمناک شد کہ ترک کردن آستانۂ شیخ را ہیچ خیالے در دل پیدا نہ شد، و بر حکم مرشد سر تسلیم خم کرد، حضرت شیخ، حضرت مخدوم را ولایت مجون بود" سپرد کرد و فرمود کہ بعد از ماہ صیام مرکز خویش روان شوید،

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

القصہ! حضرت مخدوم شش و نیم سال در خدمت شیخ گذاشت و بعد ازیں ہفصد و چہل و دو از ہجرت رسالت مآب صلی اللہ علیہ وسلم بروز عید سعید، چوں قرب روانگی آمدہ بود، پیرو مرشد لباس ہائے فاخرہ پوشانید و نقارہ و علم مرحمت کرد و نیز چندیں اسپ ہا و خیمہ ہا ہمراہ مخدوم کرد، و ہم طائفۂ درویشاں در رفاقت داد، و خادمان بسیار عطا فرمود، پس بایں شکوہ شاہانہ رخصت گرفت! و منزل بہ منزل تبلیغ و اشاعت دین حق کردہ می شد در قصبۂ محمد آباد کہنہ" (اعظم گڑھ) ورود فرمود، از ینجا روزے چند قیام کرد و بعد ازیں "ظفر آباد نزد جون پور" رسید و قیام فرمود در اقامت محمد آباد، ظفر آباد و مقامات دیگر از وجود حضرت بسیار کرامت ہا ظہور می آمد و ارادت مندان خویش را در تربیت حضرت شیخ کبیر دادہ و آنحضرت برائے زیارت مقامات مقدسہ در ہفصد و چہل و چہار ہجری ازاں جا سیاحت اختیار فرمود،

مقاماتِ مقدسہ

از ظفر آباد در ساحل سمندر رسید و از کشتی براہ بحر بصرہ ورود فرمود، اولاً بہ خدمت حضرت خواجہ حسن بصری رحمۃ اللہ تعالیٰ حاضر شد و بعد ازاں زیارت دیگر اولیائے بصرہ کردہ، بہ جانب کربلائے معلیٰ رفت کہ ایں بقعۂ شریف بنام جد کریم حضرت، سید الشہداء امام عالیمقام حضرت سیدنا امام حسین رضی اللہ عنہ نسبتے شہادت دارد، چوں از زیارت کربلائے معلیٰ مشرف باد، نجف اشرف و بغداد شریف حاضر شد و مزارات اولیائے اکابر دید، و از فیوضات صوری و معنوی مستفیض و مستفید گردد،

زیارتِ حرمین شریفین

از بغداد، در دمشق آمد و بعد ازاں حرم مصطفےٰ مدینہ منورہ حاضر شد ماہ ہا در مسجد نبوی معتکف بود و در مواجہۂ اقدس نیز حاضری می باشد چوں ایام حج آغاز نمود حضرت مخدوم بہ حصول اجازت بارگاہ رسالت مآب حاضر شدہ و اجازت یافتہ و مکۂ مکرمہ نزول اجلال فرمود، و در حرم اقدس بہ حضرت امام عبداللہ یافعی و حضرت سید علی ہمدانی رحمہما تعالیٰ ملاقی شدند، بعد از سعادت حج مبرور یا فتن ملک مصر ورود فرمود و بر جبل فتح چہل روزہ قیام کردہ در مجاہدہ و ریاضت مشغول گشت و بریں مقام بہ حضرت شیخ ابو الغیث یمنی رحمۃ اللہ تعالیٰ ملاقات شد بعد ازیں ملک یمن رسید و حضرت شیخ نظام غریب یمنی (مرتب لطائف اشرفی) استقبال کرد، چوں زیارت حضرت مخدوم کرد چناں گرویدہ شد کہ بہ تمام عمر خویش از حضرت مخدوم جدا نشد،

بار دگر بہ بارگاہ شیخ حاضر شدن

بعد از پانزدہ سال از سیاحت ممالک اسلامیہ و زیارت حرمین شریفین بہ ہندوستان باز آمد و در پنڈوہ شریف بار دگر بہ بارگاہ شیخ حاضری داد، سہ یا چہار سال در حضور مرشد گزاشت، و بوقت رخصت حضرت شیخ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت مخدوم را بنظرِ کشف آں مقام را منکشف کرد کہ دراں جا مزار اقدس حضرت مخدوم مرجع انام است، حضرت مخدوم می گفت دیدم کہ یک حوض مدورہ است در وسط او یک نقطہ مانندِ خال است، شیخ فرمود چیزے کہ مانندِ خال می بنید ایں تودہ است و ہمیں مقامِ آخری تست،

القصہ قدم بہ سفر نہاد و جانب او دھ منزل بہ منزل تبلیغ دین فرمودہ و اشاعت حق کردہ بنارس (وارانسی) جلوہ گر شد، و ہزارہا باشندگانِ بنارس بدست مخدوم تائب و مشرف بہ اسلام شدند، بعد از روزے چند ایں جونپور تشریف فرما شد، و ہمیں مقام تلاش منزل خاص را آغاز فرمود، از جون پور در موضع کرمینی آمدہ بہ موافق کشف مرشد قطعۂ ارض مذکور معلوم گشت چوں دیدنِ تالاب آں جا رسید از کشف معلوم شد کہ ایں تالاب دے نیست، پس بہ مقام بھڈونڈ متصل کچھوچھہ مقدسہ رفت و اہالیانِ اکناف و اطراف برائے زیارتِ مخدوم جوق در جوق آغاز نمود، دہقانے ایں دیہہ کہ نام ملک محمود داشتہ بود بقصدِ زیارت حضرت مخدوم آمد، حضرت او را فرمود کہ ما بحکمِ مرشد برائے تلاش منزلِ خاص آمدیم چناں ایں سخن بشنید، ہمراہی شیخ شد و تلاشِ مقام خاص کردند، مغا بیک تلاب مدورہ دیدند، و اندرون یک تودہ و انبار خاک بود، چناں او را دیدہ حضرت مخدوم گفتہ ہمیں جا است کہ شیخ ما بنظرِ کشف پیش ما فرمودہ بود،

مقابلہ بہ شعبدہ بازے

ملک محمود عرض داشت کہ حضور دریں مقام شعبدہ بازے ہست کہ از اعتقاد بے خود مخلوق خدا را راہ گمراہ می کرد، حضرت مخدوم جمال الدین راوت را طلبید کہ دریں ایام مرید شدہ بود، برگ پان خائیدہ و در دہاں او نہاد، و مقابلِ شعبدہ باز فرستاد، چوں نزد او رسید گفتگوئے خوب و بسیار کرد، و گفتا کہ ایں جائے را برائے مردِ خدا ما ترک خواہد نمود او گفت تا آنکہ کرامت شیخ نہ بینم ترک جا نتوانم کرد،

در جوابش گفتہ اظہار کرامت را مناسب ندانستم، تو طلسم خود را چہ قدر خواہی بیازما! شعبدہ باز چیزے خواند و بر جمال الدین دم کردہ گذاشت پس بے عدد و حد مورہائے سیاہ جانب او دویدند، و چوں بنگاہِ قہر و غضب جانبِ مورہائے دید، ہمہ غائب شدند، بعد از ساعتے دو گرعصائے خود را در فضائے پرانید، جمال الدین عصائے حضرت مخدوم را طلب کردہ در فضاء رسید، و عصائے شعبدہ بازے را پارہ پارہ کردہ در خاک ریخت، شعبدہ باز عاجز شد و بر دست حضرت مخدوم توبہ اختیار کرد، مسلمان گشت و بیعت را مشرف شد، نیز پنج صد شاگردان او در زمرۂ اسلام آمدند،

تعمیر خانقاہ

چوں شعبدہ بازے داخل اسلام گشت، حضرت مخدوم او را بہ کنارِ ایں تالاب جائے داد و مسکن او را قیام گاہ خود اختیار نمود، و ملک محمود را برائے تعمیرِ خانقاہ بنائے نہادن

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گرفت، و در سہ سال تعمیر خانقاہ تمام شد، حضرت مخدوم تالاب را بر مزاج خویش درست کردن امر فرمود وچناں تالاب موافق طبع خویش آمد، آب زم زم بہ مقدار کثیر انداختہ شد و ہمیں حوض بنام "نیر شریف" مشہور گشت، و مزار حضرت مخدوم میاں ہمیں حوض مرجع خلائق است،

دورۂ تبلیغ از کچھوچھہ اجودھیا (پاکپتن) تشریف بُرد و حضرت مولانا شمس الدین کہ عالم و فاضل یگانۂ روزگار است، در تلاش مرشدِ کامل بودہ بدست حضرت مخدوم بیعت کرد و او را خرقۂ خلافت و اجازت و دلیعت فرمود، بر ہمیں مقام عالم دیگر کہ نام او مولانا خیر الدین انصاری سدھوری است، برائے زیارت حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمۃ حاضر شد، چناں زیارت مخدوم را مشرف شد معاً در سلسلۂ اشرفیہ داخل شد، و حضرت مخدوم را سدھور بُرد، دریں بقعۂ مبارکہ سلسلۂ اشرفی خیلے مقبولیت یافت آنجا باشندگان بسیار از نسبت جہانگیری فخر محسوس کردند، و حضرت شیخ ارشاد فرمودہ کہ مردان ایں جا بیعت بردستِ مولانا خیر الدین انصاری باید کرد، بعد ازاں حضرت مخدوم براہِ ساتن پور قصبۂ جائس تشریف آورد روزے چند قیام فرمودہ کچھوچھہ مقدسہ باز آمد، ازاں بعد ردولی شریف را بہ قدومِ میمنت لزوم مشرف کرد، و زیں جا حضرت شیخ صفی الدین را مشرف بہ بیعت کرد، چہل روزہ قیام فرمودہ پس اجودھیا (پاکپتن شریف) تشریف آورد در خانقاہِ حضرت مولانا شمس الدین قیام کرد،

خدایا ایں کرم بار دگر کن: از اجودھیا (پاکپتن شریف) برائے بار دگر حرمین شریفین زادہما اللہ تشریفاً و تعظیماً، رواں شد، چوں احمد آباد واصل شد عالم کبیر معروف بہ شیخ الاسلام بردستِ حضرت مخدوم بیعت کرد، نیز او را بہ خلافت و اجازت سرفراز فرمود، و از ساحل گجرات در حرمین و شریفین حاضر شد، چوں باز بہ ہندوستان آمد گلبرگہ شریف رسید، بعد از قیام چند روزہ براہِ کالپی کچھوچھہ شریف قرار گرفت!!

سفرِ دیگر کچھوچھہ مقدسہ چند روزہ قرار گرفتہ بار دیگر عزم سفر فرمود و ملک روم بر آستانۂ مولانا جلال الدین محمد رومی علیہ الرحمۃ رسید، در خانقاہِ حضرت رومی قیام فرمود بعد ازاں جانب فلسطین کوچ نمود و بہ زیارت بیت المقدس و دیگر مقاماتِ عالیہ و مزارات انبیاء کرام مشرف شد، و بر مزار حضرت سیدنا ابراہیم خلیل اللہ علیہ السلام روزے چند قیام کرد،

دریں سفر مقدس حضرت بدیع الزمان شاہ مدار رحمۃ اللہ تعالیٰ ہمراہی آنحضرت بودہ از فلسطین قصدِ زیارت حرمین شریفین کرد، و شاہ مدار ہندوستان باز گشت، و چوں حضرت مخدوم از حرمین شریفین در ملک شام ورود فرمود، و بر کوہِ طور سینا رسید کہ آنجا حضرت خضر علیہ السلام رفاقت کرد و ملک فارس

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

آمدند، و در شیراز به حضرت حافظ شیرازی علیہ الرحمۃ ملاقی شد، و ز شیراز کاشان آمدہ، و پس ازیں وطن خویش سمنان تشریف آوردہ، و سلطان وقت کہ برادر اصغر حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی بود، ملاقات کرد، و مادر حضرت مخدوم از دار فنا راہی بقا اختیار کردہ بودند چندیں ایام قیام نمود و بعد ازاں ماوراء النہر کہ وطن جدہ حضرت مخدوم است سفر کرد، و بر آستانہ حضرت خواجہ احمد یسوی رحمہ اللہ تعالیٰ حاضر شد، صاحب سجادہ آستانہ عالیہ بصد ادب و احترام خیر مقدم کرد و تکریم و تعظیم بجا آورد!

حضرت نور العین رحمہ اللہ تعالیٰ

درہمیں سفر قصبہ گیلان کہ جائے ولادت حضرت غوث اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ است نیز تشریف برد، کہ دراں خواہرش خالہ زاد سکونت پذیر بود، روزے چند قیام فرمود پسرش سعادت مندے سید عبد الرزاق بود کہ عمرش دراں وقت دوازدہ سال بود، حضرت مخدوم بے حد مانوس گشت، وقت رخصت حضرت شیخ پدر و مادرش حضرت عبد الرزاق را در خدمت حضرت شیخ نذر گزارند، و در فرزندی قبول فرمود، و بہ "خطاب نور العین" سرفراز کرد،

حضرت نور العین بہ صحبت حضرت مخدوم مجمع علوم ظاہری و باطنی گشت، حضرت مخدوم بکثرت می فرمود کہ عبد الرزاق خدمت من کردہ مرا گرویدۂ خویش کرد، نیز می گفت کہ او باقی ماندۂ آب وضوئے من چہل سال می نوشید از من دعا ہست کہ اثرات ایں آب حیات در اولاد او تا قیامت باقی ماندہ باد،

حضرت مخدوم سید اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمۃ، ہمہ عمر مجرد ماندہ بہ ہیچ زنے نکاح نہ فرمودہ، و نکاح نور العین در نصیر آباد بہ بندو کہ از کچھوچھہ شریف دہ میل جانب شمال واقع است، بعد از وصال حضرت مخدوم علیہ الرحمۃ حضرت نور العین زیب سجادہ شدہ چہل سال امور سجادگی بغایت دانشمندی و حکمت آراستہ کرد، آں زماں تا ایں روز سادات اشرفیہ در کچھوچھہ، بسکھاری بارہ بنکی بستی، مونگیر، جائس، بکثرت از اولاد نور العین آباد اند، بعد ازیں حضرت مخدوم رحمۃ اللہ تعالیٰ براہ بلخ، ہرات، یاغستان، سفر کردہ در سندھ قیام فرمودہ و بعد از دہ سال ہندوستان باز آمد و براہ اوچ، بھرائچ، کچھوچھہ مقدسہ واصل شد،

در خدمت شیخ

بار دگر مکرر شریف آمد و بہ حضرت خواجہ محمد بندہ نواز کیسوئے دراز علیہ الرحمۃ ملاقات کرد، موصوف بغایت احترام فرمود، حضرت مخدوم خلوص و محبتش آنجا چہار ماہ قیام کرد، و بعد ازاں در خدمت شیخ حاضر شدن قدم بہ سفر سپارید چوں خطۂ بہار نزد منیر شریف رسید، معلوم شد کہ امروز آفتاب بہار حضرت سید شرف الدین یحییٰ منیری قدس سرہ العزیز وصال فرمود قبل از وصال خویش قطب بہار وصیت کرد کہ امامت نماز جنازۂ من حضرت مخدوم اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ النورانی خواہد کرد، چناں آنجا رسید، جنازہ تیار دید و مردمان در انتظار حضرت مخدوم خواہد بود

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بجسب وصیت شیخ بہار نماز جنازہ ادا کرد، وسفر کردہ بہ خدمت مرشد خویش پنڈوہ شریف ورود فرمود وچندیں روز قیام کردہ پس کچھوچھہ شریف آمد،

وصالِ مُرشد رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

حضرت شیخ علاؤالحق والدین گنج نبات رحمۃ اللہ تعالیٰ کہ مرشد حضرت مخدوم سمنانی علیہ الرحمہ ہست در ہشت صد از ہجرت رسول کریم علیہ التحیۃ والتسلیم وصال فرمود، حضرت مخدوم بغایت زود پنڈوہ شریف رسید، کہ دریں ساعتہا بر خانقاہ پنڈوہ شریف اولیائے کبار ہند موجودہ بودند،

حضرت مخدوم سلطان سمنان رحمۃ اللہ تعالیٰ بدست خود فرزند مرشد را کہ نام او حضرت شیخ نور محمد قطب عالم رسم سجادگی ادا فرمود وزاں جا سالے دو قیام کردہ، کچھوچھہ مقدسہ رواں شدہ، ومنزل بہ منزل سفر طے فرمودہ جون پور رسید، ایں جا بہ ملک العلما قاضی شہاب الدین (متوفی ۸۴۸ھ) وسلطان ابراہیم اشرقی را (متوفی ۸۴۴ھ) ملاقات وزیارت کرد، ہر دو حضرات بعقیدت ومحبت پیش آمدند تا آنکہ دو یا سہ شہزادگاں ہمیں روز در سلسلہ اشرفیہ داخل شدند وسلطان جونپور عرض داشت کہ آنجناب دریں جا مستقل قیام کردن قبول می فرمائید و لیکن قبول نہ فرمود، بعد از دو ماہ کچھوچھہ شریف باز گشت،

وصالِ حضرت مخدومُ العالم رحمۃ اللہ تعالیٰ

ماہ محرم الحرام ۸۳۲ھ را ہلال نمودہ ودیدہ بسیار خوش شدہ وگفت کاشکہ موافقت جدا مجد سید الشہداء حضرت امام عالیمقام سیدنا حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ نصیب من شد، در غرہ ماہ محرم طبعش ناخوش گشت بدیں سبب کلام مختصر وزم کرد، مردان خاص حاضر خواہد شدن آغاز کردند، سہ روز بہ حالت استغراق گشت وز بست و دو ماہ محرم الحرام بودہ کہ مردان بے حد وعد از دحام کردند، وعلمائے کرام، مشایخ عظام، مریدین ومعتقدین ومتوسلین بے شمار حاضر بودند،

حضرت مخدوم علیہ الرحمہ برائے ہر یک دعا فرمودے، در بست وہفت محرم الحرام در نشست خاص حضرت نور العین را برائے سجادگی نامزد فرمود، وچوں صبح بست وہشت طلوع شد خرقہائے چہار ترک عطا کرد،

بعد ازیں فرزندان حضرت نور العین، حضرت سید شمس الدین، حضرت سید حسن، حضرت سید حسین، حضرت سید احمد وحضرت سید فرید را یکے بعد دیگرے شرف باریابی ودیعت فرمود، وبرائے ہر یک دعوات مستجاب کرد، ودر میان ظہر وعصر تبسم فرمودہ بہ رفیق اعلیٰ واصل شد:

اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رَاجِعُوْنَ ۝

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

؎ نشانِ مردِ مومن با تو گویم
چوں مرگ آید تبسم بر لبِ اوست

بعضے مادۂ تاریخ وصال اشرف المومنین گفتہ اند، واللہ تعالیٰ وحبیبہٖ الاعلیٰ اعلم،

برائے نوشتن احوال وآثار حضرت مخدوم علیہ الرحمہ، از کتابہائے درج ذیل استفادہ کردہ ام:

لطائف اشرفی، محبوب یزدانی، غوث العالم، لطائف اشرف، اشرف المومنین، ماہنامہ فیض الرسول، ماہنامہ آستانہ دہلی، صراط الطالبین الیٰ طریق الحق والدین،

(مَنْ شَاءَ فَلْيَنْظُرْ)

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بازیافت دا اشرفیہ شاخ دہلی و پیوستن بار دگر سادات اشرفیہ کچھوچھہ شریف

خاندان سادات اشرفیہ کچھوچھہ شریف در کشورہائے جہان ہر طرف مشہور گشت و بلادِ عرب و عجم معروف شد۔ نیز ہر سہ براعظم چو آسیا، افریقہ، یورپ اولاد سادات اشرفیہ در شہرہائے مختلفہ بکثرت آباد باد، خصوصاً از نسل شاہ حسین قتال سجادہ نشیں بیشتر یافتہ ہستند۔

حضرت قدوۃ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ چو در روز آخر شہزادگان عبدالرزاق نورالعین را مقامات و کرامات خاصہ تفویض فرمودہ، دریں روز جملہ شہزادگان را بہ دعوات مستجاب شاد کرد و پسر ایشاں چہار بودند و مستقبل ایناں را پیشگوئیاں ارشاد فرمودہ دعائے خاص در حق شاہ حسین قتال کرد، و او لبغایت زود مستجاب شد و حضرت ایشاں چناں فرمودہ بود بعینہ در ظہور آمد، آں وقت تا ایں دم جلوہ گری دعائے حضرت نورالعین بصورت مجسم ہر جا می بینیم،

آنجناب چناں فرمودہ بود "حسین ثانی ما است از وے تو اولاد بزرگ صادر گردد، و بریں قول عارفانِ حقیقت فرمودند کہ ایں مقولہ دو معنی دارد یکے اینکہ اولاد تو بیشتر متولد شد، و معنیٔ دیگر چناں گفتہ بود کہ از اولاد تو کثیر علماً، صلحاً، اولیاً، اصفیاً و مشائخ متولد خواہد گشت۔

در حقیقت ارشاد ایشاں بر ہر دو معنی صادق آمد، کہ در اولاد و نسل او بسیار شد و بکثرت ایناں بر مراتب ولایت متمکن گشت و سبب ایناں نام سادات اشرفیہ در اکناف و اطراف عالم لبغایت معروف گشتہ و مقبول خاص و عام شدہ۔

نیز از صلب حضرت شاہ عبدالرزاق صاحب سجادہ و خلیفہ اعظم حضرت مخدوم سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی رحمۃ اللہ تعالیٰ چہار فرزند متولد شدند، فرزند اکبر حضرت شاہ حسن قتال، فرزند دوم حضرت شاہ حسین قتال و فرزند سوم حاجی احمد و فرزند چہارم شاہ فرید، نام داشتند و شاہ فرید علیہ الرحمۃ از دنیائے فانی لاولد رامی بقا شد۔

شاہ حسن قتال کہ بہ لقب سرکار کلاں معروف گشتہ، اولاد ایشاں بجائے کچھوچھہ مقدسہ در ممالک دیگر قرار یافت، و اولاد امجاد حضرت شاہ حسین قتال معروف بہ سرکار ثانی علیہ الرحمۃ نسل در نسل بے حد و مد وجودی آمد، و آناں را کچھوچھہ شریف نیز در اقصائے عالم ہر جا می بینیم و وسیلہ ایناں نام و مقام قدوۃ الکبریٰ بہ ہر طرف مثل آفتاب و مہتاب می تابد۔

باید دانست کہ یکے از بزرگاں در اولاد حضرت شاہ حسین قتال بفرمانِ شہنشاہِ مغلیہ شاہجہاں دہلی آمد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وبلدۂ دہلی را مستقل مسکن ساخت، نام آنحضرت سید محمد اشرف الاشرفی الجیلانی بود، سلطان وقت شاہ جہاں، بہ نسبت و لسب ایشاں بصد عز و احترام پیش آمدہ چنانکہ منازل و مراتب حضرت خوب شناختہ، در محلہ قاسم جان یک قطعہ زمین بہ خدمت حضرت موصوف تقدیم کرد و آنجناب دریں جا مستقل قیام اختیار فرمودہ، بدیں سبب تعلق بہ کچھوچھہ شریف منقطع بودہ شد،

از صلب حضرت سید محمد اشرف الاشرفی الجیلانی، حضرت سید عبدالوہاب متولد شدہ و فرزندایں خلف اکبرست و از پشت سید عبدالوہاب چہار فرزند متولد شدند، یکے ازاں سید میراں شاہ، دوم سید محمد اشرف، سوم سید احمد اشرف و چہارم سید شریف اشرف نام داشتند،

آنکہ سید محمد اشرف خلف ثانی سید عبدالوہاب بود در عہد سلطان محمد شاہ رنگیلا، آتالیق بیگمات شاہی و ملکۂ معظمہ در قلعہ معلی (دہلی) اعزاز یافت بنا بریں سلطان محمد شاہ بزد قلعہ کہنہ بلائے رہائش گاہ قطعہ اراضی تفویض کرد و بریں قطعہ خانقاہے سید اشرف جہانگیر سمنانی تعمیر فرمودہ، و آنجا مقیم گشت،

و پسر آں موصوف سید محمود اشرف و پسر آں سید حسن اشرف چنانکہ در موروثی اسلاف خویش قیام کردہ بودند، بعد از وصال دریں خانقاہے مدفون شدند۔

حضرت سید محمود اشرف دو پسر بنام سید حسن اشرف و حافظ سید حسین اشرف داشت، چنانکہ مذکور شد،

چوں آفتاب سلطنت مغلیہ غروب شد و فرنگی بر دہلی دست یافت، تاخت و تاراج را آغاز کردند، قلعہ معلی و خانقاہ اشرفیہ از دست اشرار محفوظ نماند، ویران شد، افرنگی مسلمانان را ہر جا تلاش می کردند و نشانہ ظلم و ستم آغاز نہاد خانقاہ اشرفیہ زمین بوس گشت۔

محترمہ سیدہ زمانی، والدۂ سید حسن اشرف و حافظ سید حسین اشرف، ایناں را بحفاظت خانقاہ سلطان نظام الدین برآورد، نزد خانقاہے حضرت محبوب الٰہی سرائے عرب بود او با پسران خود دریں سرائے رہائش اختیار کرد، چوں فتنہ فرو شدہ و اعلان معافی عام گشتہ چناں مردماں ہجرت اختیار کردہ بود آہنگ رجوع کردند، آں زماں در خانقاہے فقط سہ نشان بصورت متبرکہ ماندہ شد،

دو بر راہے مزار حضرت نظام الدین یک طرف و یک بر مزار ایشاں طرفے دیگر بودند، محترمہ سیدہ زمانی صاحبہ با پسران خویش در کوئے مسجد محلہ آباد گشت و از خود فرزندان خویش را بالعلیم قرآنی و تربیت روحانی داخل گرفت، در آں زماں تعلقات خاندان اشرفیہ منقطع گشتہ بودند، و دریں عذر فرزندان حضرت سید عبدالوہاب، سید احمد اشرف و سید شریف اشرف مفقود شدند، و نام و نشان ایشاں کسے معلوم نشدہ، کہ کجا کشورہائے جہاں آباد گشتند،

سید حسن اشرف چوں جوان شد در محکمہ پیمائش اراضی ملازمت اختیار کرد و حافظ سید حسین اشرف

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بر طریقہ اسلاف، مسندِ درس و تدریس را زینت داد، و فرائض معلمی در مدرسہ حسین بخش بحسن و خوبی انجامید،
بعد ازاں ترکِ اسلاف دا گزارشد، چنانچہ تعلق و ربط از خاندان اشرفیہ کچھوچھہ شریف منقطع شدہ بود، اندریں حالات اسلاف کچھوچھہ شریف دہلی نیامدہ بودند، بنابریں حافظ سید حسین اشرف باسلسلہ نقشبندیہ منسلک شد،
حافظ سید حسین اشرف دو پسر داشت، یکے بنامِ ایں مشہور زماں گشت حضرت قطب ربانی شاہ سید طاہر اشرف الجیلانی و پسرے دیگر سید سلطان اشرف نامے داشت، چوں بر مسند کچھوچھہ مقدسہ اعلیٰ حضرت شاہ محمد علی حسین الاشرفی الجیلانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ متمکن شدہ، تلاشِ شاخ خاندانِ اشرفیہ جانگزیں گشت، اعلیٰ حضرت بہ عزم صمیم کر ہمت بست و تلاش شاخِ گم گشتہ آغاز کرد، آثارِ کامیابی نمایاں نمود و متعارف از اولاد حضرت سید میراں شاہ گشت، وانہاں را بآسانی زود یافت، اعلیٰ حضرت اشرفی میاں رحمۃ اللہ تعالیٰ۔

اولاد حضرت سید محمد اشرف و سید احمد اشرف بسیار تلاش کرد و بغوائے جوینده رایابنده، آخرش روزے در فاتحہ شریک بود کہ صاحبے تلاوت قرآن کرد، بر اعلیٰ حضرت اشرفی میاں حالتے خاص گذشت، چوں شخصے آں تلاوت ختم کرد، ازاں را دریافت فرمود "نام استاذ شما چیست؟" او گفت نام آتالیق من حافظ سید حسین اشرف بود، او در جہاں انتقال فرمود بعد از فاتحہ، حضرت اشرفی میاں قاری را فرمود، بیا و بایں ساعت بہ ہمراہی ما بر خانہ حافظ سید حسین اشرف مرحوم زود برساں، اعلیٰ حضرت در خانہ حافظ صاحب قدوم میمنت نہاد، والدہ ماجدہ سید حسین اشرف سیدہ زمانی صاحبہ زوجہ او ہنوز زندہ یافت، چوں محترمہ سیدہ زمانی نام اقدس کچھوچھہ شریف شنید یک لمحہ درنگ نہ کرد، بخدمت حضور اشرفی میاں آمد و درون خانہ برد، جملہ سرگزشت بہ تفصیل پیش اعلیٰحضرت نہاد، اعلیٰ حضرت اشرفی میاں، آں تفصیلات را املاء فرمود، بدیں سبب شاخ دہلی، شاخ کچھوچھہ مقدسہ را باہم پیوست، لبصورتِ دیگر سادات اشرفیہ دائماً منقطع شدہ بودند،

حضرت سید طاہر اشرف کہ پسر اکبر سید حافظ حسین اشرف بود در خدمت مشائخ کبار حاضر شد و بر منازل سلوک دست یافت بعد ازاں بر دست حق پرست سید تسلیم احمد صابر بیعت کرد، و صابری گشت، البتہ گاہے گاہے اعلیٰ حضرت اشرفی میاں آں را پرسیدند، در سلسلہ صابریہ چرا بیعت اختیار کردہ؟ حضرت سید طاہر اشرف چناں فرمودند کہ ما را حضرت مخدوم اشرف بہ خدمت حضرت مخدوم صابر رسانیدند،

سید طاہر اشرف رحمۃ اللہ تعالیٰ بزرگِ عظیم و ولیِ کامل بودند، بر اصول و قواعد طریقت بہ سختی عمل فرمودند، و بندگان خدا را آداب در سلسلہ صابریہ بیعت می فرمودند و ہر سالے عرس مقدس حضرت علاؤ الدین مخدوم صابر کلیر شریف حاضر شدند، البتہ کچھوچھہ شریف در حیات دنیا فقط دو بار قدم رنجہ فرمود، و بفرمانِ اعلیٰ حضرت اشرفی میاں، تاج اشرفیہ بر سر خویش نہاد، و دستمال صابری را زیب گلو کردن ہمیشگی نمود،

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

خدائے تعالیٰ حضرت سید طاہر اشرف را متعدد فرزند عطا فرمودہ وچنداں لاولد وفات یافتند ولیکن چہار فرزندان حضرت از نعمت اولاد شاد کام گشتند، وناہائے اینان علی الترتیب ایں است،

سید مخدوم اشرف، سید احمد اشرف، سید طیب اشرف وسید محمد مظاہر اشرف، حضرت سید طاہر اشرف علیہ الرحمۃ در فیاضی ومہمان نوازی بغایت معروف گشتہ، چوں اعلیحضرت اشرفی میاں وحضرت محدث اعظم ہند، در دہلی آمدند، حضرت طاہر اشرف علیہ الرحمۃ اینان را دعوت کرد واظہار مسرت وشادمانی فرمود،

حضرت طاہر اشرف بالتحقیق از خاندان اشرفیہ کچھوچھہ بود ولیکن آن زمان در تعلقات قرابت مربوط نشدہ بود، چوں مملکت خداداد پاکستان در وجود آمد حضرت سید طاہر اشرف از دہلی ہجرت کرد، پاکستان رسیدہ در کراچی فردوس کالونی ناظم آباد مقیم شد، وسہ فرزندان خود را بیرون خاندان اشرفیہ عقد بستند، البتہ پسر اصغر سید محمد مظاہر اشرف آنکہ در علوم جدیدہ وقدیمہ وزبانہائے مختلفہ متعددہ خوب می دانند نیز در حکمت وطب جدیدہ (میڈیکل) ماہر گشتند وسلوک ومعرفت مقامے داشت بنابریں اوصاف جمیلہ وکمالات جلیلہ دہد گرامی قدر سید طاہر اشرف از نگاہ فراست وکرامت می دانست کہ ایں پسر را در خاندان اشرفیہ منسلک کردم بدیں جہت سلسلہ اشرفیہ روبہ ترقی نہاد، پس با دختر دختر از خواہر حضرت شاہ سید محمد مختار اشرف سجادہ نشین معروف بہ سرکار کلاں، نکاح بستند،

حضرت سید طاہر اشرف سہ فرزندان خویش را بہ دست خود بیعت فرمود وپسر اصغر بدر اشرفیت، دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم بہ دست اقدس حضرت سید محی الدین اشرف المعروف اچھے میاں کچھوچھوی شرف بیعت حاصل فرمود، بعد از وصال آنجناب موصوف طالب سید محمد مختار اشرف الاشرفی الجیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ شد،

چوں دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی در سلسلہ اشرفیہ کچھوچھہ مقدسہ باعقد خود منسلک شدہ، سادات اشرفیہ دہلویہ با سادات اشرفیہ کچھوچھہ شریف از سر نو پیوستند، وایں ربط وتعلق را از کرامت ہائے سید طاہر اشرف شمار می کنند، بدیں جہت بعد از دو صد سال منقطع سادات اشرفیہ یک جان ویک دل شدند،

حضرت سرکار کلاں سید محمد مختار اشرف الاشرفی الجیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ بصد فرحت وانبساط خلافت و اجازت خویش را بنام حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف دام ظلہ، رقم کردہ وعطا فرمودہ، نیز ارشاد فرمود کہ در پاکستان اشاعت سلسلہ اشرفیہ بذمہ شما است، وشما را امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان می کنم تا وابستگان سلسلہ اشرفیہ مجتمع ومربوط تواں گردید۔

الحمد للہ علیٰ منہ وکرمہ، حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم بہ امتثال امر حضرت

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ایشان کمر ہمت بستہ و در اشاعت سلسلہ اشرفیہ شب و روز پیہم مصروف می شوند۔

علاوہ ازیں اعراس و ایام بزرگان اشرفیہ در کراچی، لاہور، قصور، پشاور، فیصل آباد، ملتان، رحیم یار خاں و دیگر شہر ہائے پاکستان می کنند، خصوصاً عرس حضرت قدوۃ الکبریٰ سید اشرف جہانگیر سمنانی، عرس حضرت اشرفی میاں، عرس حضرت محدث اعظم ہند و عرس حضرت سید طاہر اشرف رحمہم اللہ تعالیٰ وظیفہ و معمول کردند،

نیز ماہنامہ "آستانہ" اجراء فرمود و اشاعت مجلہ روز بروز قدم بہ ترقی نہاد و کتابہائے گرانمایہ تحریر نمودہ و چاپ کردہ، خصوصاً مراط الطالبین فی طریق الحق والدین و آن مشتمل بر مسائل شریعت و منازل طریقت و سلوک، کہ کتاب بے عظیم است،

علاوہ ازیں طالبان پاک و ہند، و ممالک خارجیہ، اسلامیہ و مغربیہ مقبولیت خاص داشت،

قارئین کرام: بر تصانیف ممدوح اکابر، حضرت دکتور مدظلہ، بیک نظر باید دید، یقین دارم کہ بغایت می پسندید، نامہائے تصانیف حضرت موصوف درج ذیل می نویسیم تا بچشم خود ملاحظہ می کنید،

القصہ، وجود ے حضرت نعمتہائے خدائے بلند و برتر است کہ دریں زماں کتاب عظیم "لطائف اشرفی"، کہ در جہان معرفت مثلے نہ دارد یکے از تصانیف حضرت قدوۃ الکبریٰ است، از سر نو زندہ خواہد فرمود، ازیں قبل فقط یکبار اعلیٰ حضرت اشرفی میاں در زمان خود چاپ کردہ و بعد ازاں تا ایں ساعت بار دیگر لباس طباعت نتواں پوشید، مترجمین در ترجمہ ایں کتاب بسیار کوشیدند و لیکن کامیابی و کامرانی حاصل نتواں کردند، البتہ راہی بقا شدند اکنوں دکتور موصوف عزم صمیم می فرماید "لطائف اشرفی" را بصورت اصل فقط متن فارسی چاپ کنند کہ از مفقود شدن محفوظ شود، البتہ قسمت یاوری کند بعد ازیں بہ ترجمہ زبان اردو ہم چاپ کنیم،

حقیقت ایں است کہ دریں زماں نوبت بایں جا رسید کہ متن نیز مفقود می شود، حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی بہ حکمت و دانائی خویش بغایت ثبوت تہیا کند، و اشاعت و طباعت ایں کتاب مستطاب توجہ می فرمود،

قارئین را ایں خبر بہ حقیقت باعث فرحت و انبساط مرتب خواہد شد آن قرآن کریم بہ ترجمہ فارسی کہ حضرت قدوۃ الکبریٰ بدست خود نوشتہ بود در ذخیرہ کتب حضرت دکتر صاحب محفوظ است، آنکہ یکے از نوادرات تاریخ است،

باید دانست کہ حضرت دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم سہ ہزار اکابر آنان کہ از سلسلہ اشرفیہ منسلک خلافت و اجازت در چہاردہ سلاسل یافتند سہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ایں سعادت بزور بازو نیست
تانہ بخشد خدائے بخشندہ ۵

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ۔

بدیں جہت حضرت بدر اشرفیت، شرف شخصیت ہمہ گیری داشتہ، بحمدہ تعالیٰ بوسیلہ آنجناب باشندگان جہاں در مشرق و مغرب، جنوب و شمال از عظمت و شوکت سلسلہ اشرفیہ آگاہی حاصل می کنند و مستفیض و مستفید می گشتند۔

دعا فرمائید کہ حق تعالیٰ بجاہ حبیبہ الاعلیٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ظل ہمایونی بر سائر بندگان مسلمان جہان قائم و دائم دارد و غلامان سلسلہ اشرفیہ از فیوضات بدر اشرفیت دائماً می یابند و از برکات حضرت سلسلہ اشرفیہ روز افزوں مضبوط گردد و آنجناب مثل باران رحمت می بارند۔

(آمین ثم آمین)

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بسم اللہ الرحمن الرحیم

معرفی بدر اشرفیت حضرت الحاج الحافظ دکتر پیر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی

دامت برکاتہم

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان

خاندان سادات اشرفیہ کچھوچھہ شریف در برِ اعظم آسیا، آفتاب طریقت و مہتاب روحانیت است، کہ پیروان خدائے تعالیٰ انوار و تجلیات و فیضان لعل و جواہرات ایشاں از منہ قدیم مستفیض و مستفید می شوند، دریں خاندان عالی مرتبت بکثرت شخصیات کاملہ ظہور می آمدند، کہ از کارہائے نمایاں در آفاق مشہور گشتند، و صیت ایشاں در چہار دانگ عالم می رسد، نیز علوم و عرفان ایشاں و کمالات صوری و معنوی، اکابر اسلام تسلیم می کردند، سادات اشرفیہ، امین و وارث اسلاف اند و اخلاف را بہ تحقیق منبع و مرکز عقیدت گشتند، امروز ہم ازیں مرکز معرفت بہ طریقہ قدیم قائم است، و زہے ایں سلالہ مبارکہ شخصے در عہد ما از کردار جمیل خویش و بہ توجہات ظاہری و باطنی دلہائے مردان خدا را مصفی و منقی کردن عزم ہمت بستہ است، کہ حضرت ایشاں در وجاہت روحانی بہ اعتبار علمی قابل صد افتخار است، نیز در دولت و ثروت دنیا و دیں ہیچ کس را محتاج نیست:

الحمد للہ کہ مرا طالع بیدار گشت و معرفی ایں ستودہ صفات را حاصل شوم، بایں جہت کون روحانی بغایت محسوس می کنم و آں ممدوح علماء و مشائخ بپایہ شرافت، امین روحانیت، محافظ طریقت، ناشر تصوف تاجدار معرفت، بدر اشرفیت حضرت الحاج الحافظ القاری پیر دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم، امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان، مدیر اعلیٰ ماہنامہ آستانہ کراچی، چیف ایگزیکٹو نانا کارپوریشن لمیٹڈ کراچی، و بانی اشرفی ٹاؤن شارع رائے ونڈ لاہور و مہتمم خانقاہ اشرفیہ سمنانیہ لاہور، و دیگر شعبہ ہائے دینیہ چناں مصروف اند کہ دریں زماں مثلے ندارد بنا بریں از کارہائے نمایاں چیدہ چیدہ دریں سطور می نویسم،

ولادت بہ سعادت

بدر اشرفیت دکتر پیر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دام ظلہ، در نوازدہم جنوری یک ہزار نوصد سی ہشت میلادی (۱۹ جنوری ۱۹۳۸ء) دہلی متولد شد، شہر دہلی در یک زمان بہ نامہائے متعددہ مشہور گشتہ یعنی مدینۃ الاولیاء، مدینۃ العلوم، مدینۃ المساجد ایں شہر از قرن ہا قرن پایہ تخت ہندوستان بودہ آید، دریں شہرے بہ کثرت از شخصیات علمی و روحانی متولد گشتند بدیں سبب در تواریخ عالم بے پایاں مشہور شد،

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شہر دہلی را بہ وجود علماء و مشائخ عظام، مرکز علوم و فنون، عرفان و احسان عدیم المثال ساختند، و سلاطین دینی و دنیوی در عہد خویش ایں شہرے را بر محل ثریا بلند تر عظمت دادند، و صاحبان روحانیت بہ سبب حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی، حضرت خواجہ نظام الدین اولیاء محبوب الٰہی و حضرت شیخ عبدالحق محدث دہلوی رحمہم اللہ دہلی را شہر خواجگان نام دادند، ہمیں شہر عرفان، دکتر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی چشم حیات کشودہ،

بشارت اشرفی

حضرت بدر اشرفیت سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی دامت برکاتہم در کاشانۂ اقدس حضرت پیر سید طاہر اشرف جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ چشم کشودہ، چہار سال قبل از ولادتش باسعادت شبینۂ غوث اعظم حضرت محبوب ربانی، شیخ المشائخ اعلیٰ حضرت پیر سید ابو احمد سید محمد علی حسین اشرفی جیلانی کچھوچھوی رحمۃ اللہ تعالیٰ از مژدۂ ولادتش نواختہ بنام محمد مظاہر اشرف موسوم کرد، و بہ لقب مظہر اشرفیت ممتاز کردہ اشارہ ہائے چند از جلالت عظمت و کمال رفعت ہم دادہ، و نیز گفتہ کہ بعد از سہ چہار شہزادۂ نومولود برائے سلالۂ خویش باعث صد فخر و مباہات خواہد شد، و بعد از حصول مژدہ پدر ایشاں فخر سادات، محسن خاندان اشرفیت، قطب الوقت، قطب ربانی حضرت سید محمد طاہر اشرف جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ ولادتش را بہ اشتیاق انتظار بسیار کردے، تا آنکہ آنجناب در ۱۹۳۸ء جنوری دریں جہان رنگ و بو برائے افشاندن خوشبوہائے گوناگوں جلوہ افروز شد، حضرت دکتر صاحب مدظلہ نجیب الطرفین سید ہست، و از اولاد حضرت غوث اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہست، کہ او را از جانب پدر خویش، شرف حسنی شدن و از جانب مادرش حسینی یافتن، بایں جہت دکتر صاحب موصوف سید صحیح النسب ہست،

تعلیم و تربیت و ہجرت

اولاد خاندان اشرفیہ برائے تعلیم ابتدائی، قطع کردن ارض قطعاً محتاج نہ شوند بنابریں حضرت سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ آغاز علم در خانۂ خود از نورانی قاعدہ و یسرنا القرآن کردہ، بعد ازیں در خانقاہ حسین بخش نزد جامع مسجد دہلی از حضرت حافظ بھورے صاحب، قرآن کریم ناظرہ خواندن تمام کردہ، حافظ صاحب مرحوم از ارشد تلامذۂ سید حسین اشرف رحمۃ اللہ تعالیٰ است آنکہ جد امجد حضرت دکتر صاحب مدظلہ ہست، و کتب درس نظامی، از برادر مادرش حضرت علامہ مولینا سید محمد نسیم احمد مرحوم آغاز فرمودہ او در عہد خویش از علماء کبار بر مقام ارفع فائز گشتہ، نیز بہ تدریس و تعلیم در جامع مسجد سنہری دہلی فرائض خطابت را می انجامد، بدیں مصروفیت در تحریک پاکستان و دیگر امور در حصول علم تسلسل قائم نتواند نہاد تا آنکہ ہندوستان در دو مملکت تقسیم گشت و مملکت اسلامیہ پاکستان بوجود آمد، دریں ہنگامہ قیامت خیز، مثل دیگر مسلمانان، خاندان دکتر صاحب ہم جانہائے گراں بر وطن

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

پاک نثار کردند، چون افرادِ دیگر از خاندان ایشاں، و والد حضرت صاحب قطب ربانی پیر سید محمد طاہر اشرف جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ سنتِ ہجرت ادا کردہ در احوال ناگفتہ بہ از دہلی لاہور ورود کرد، و در شاہی محلہ نزد پانی والا تالاب تالاب آب قیام پذیر رفت نمود، دریں حالات، حصولِ علم را جاری نہادن برائے دکتر صاحب مدظلہ لاجرم دشوار گزار بود، چنانچہ عمل حصول علم بہ نذر تحریکِ پاکستان کرد،

بعد ازاں، ہم از لاہور ہجرت فرمودہ کراچی ورود کرد، و سال ہا سال در حالات بسیار صبر آزما و تکلیف دہ، در فوجی ہسپتال مہاجر کیمپ مقیم گشت، آخر قسمت یاوری کرد بہ وسیلہ حضرت علامہ عبدالحامد بدایونی رحمۃ اللہ تعالیٰ در فردوس کالونی قطعہ اراضی قیمتاً حاصل کردہ خانہ خویش تعمیر فرمودہ۔

پدرش لمحات آخر ہمیں جا گذاشت رحمۃ اللہ تعالیٰ

دریں جا صاحبِ سوانح، دکتر سید محمد مظاہر اشرف اشرفی جیلانی مدظلہ دار العلوم جامعہ طاہریہ اشرفیہ قائم کردہ و سلسلہ تعلیم و تعلم باحسن وجوہ جاری گشتہ،

اندریں حالات حضرت دکتر موصوف تعلیم خویش منقطع کردہ شد، چوں کراچی مستقل مقیم گشتہ، بار دگر سلسلہ تعلیم دینیہ عربیہ در جامعہ امجدیہ کراچی اجرا فرمود، بہ خدمت تاج العلماء مولانا محمد عمر نعیمی اشرفی رحمۃ اللہ تعالیٰ بر جملہ علوم و فنون اسلامیہ، معقول و منقول، دسترس کامل حاصل کرد، نیز دریں ایام از پدر خویش قطب ربانی حضرت پیر سید محمد طاہر اشرف الجیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ اسرار و رموز سلوک و تصوف آموخت کہ او دریں سلسلہ ثانی نمے داشت، در کشف و کرامات و تصرفاتِ روحانیہ کمال می داشت، علوم و معارف روحانیت جناب دکتر موصوف آں منبع و مخزن یقین کرد و بتوسل ہمیں یقین ہر امرے دشوار را پرواہ نہ کرد، و منازل سلوک و معرفت آسان تر گردد، پدرشاں از طفولیت دلال می کرد و ناز برداری پسر خود کرد تا آنکہ بوقت اصرار و ناراضگی او را راضی می کرد و بوقتِ طعام نزد یکیش نشاند تا با او طعام خورد، در اصل جناب والا شاں مستقبل پسر خویش خوب می دانست بایں جہت مزید تابناکی و فیض رسانی ذکر و وظائف او را دو اشغال در مراقبات و مکاشفات بہ قلب حضرت راسخ کرد، ہمیں طور حضرت دکتر صاحب دوازدہ سالہ بودہ کہ بر او واقفیت اسرار و رموز آغاز نمود، و موصوف پابند صوم و صلوٰۃ ہست، در سفر و حضر ہیچ نماز و روزہ قضا نہ شدہ کہ ایں عظمت از طفولیت حاصل گشتہ، کاہلی وجود مسعود آں حضرت ہرگز جملہ آور نہ شد، و عزم راسخ چناں معمول گشتہ کہ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ، وظیفہ ساختہ،

تعلیم جدیدہ: مادرِ حضرت بدر اشرفیت کہ رابعہ عصر بودہ نگاہ او پسر خویش را باندازِ عالمی مبلغ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اسلام نظارہ می کرد، برائے داخلہ در مدرسہ انجلیزیہ اشارہ فرمود، وبہ وجہ اشارۂ مادرِ محترمہ روئے بہ تعلیم جدیدہ نہاد، بہ کرمِ ایزد تعالیٰ در جماعت بہ شانِ امتیازِ فوقیت حاصل کرد، تا اینکہ در ۱۹۵۶ء میلادی بہ ارقامِ اعلیٰ ثانویہ عامہ مکمل کرد، پس در کلیہ خناح و کلیہ سائنس۔ دی۔ جے وپری میڈیکل کلیہ و دو میڈیکل کلیہ بہ ترتیب ترقی در علم می فرمود، و آنجا عمل تبلیغ ہرگز فراموش نہ کرد، باوجودیکہ در دیارِ مغرب (برطانیہ) تعلیم طلباء و طالبات مخلوط است، استقامت را ترک نہ کرد و شعار اسلام را باحسن وجوہ سرانجام می داد، و روئے خویش را بہ سنتِ رسولِ کریم علیہ التحیۃ والتسلیم مزین فرمودہ، ہم مکتب و ہم کلیہ طلباء و طالبات و اساتذہ چوں انہماک و محبتِ دین را دیدند بغایت متاثر شدند، و از پابندیٔ اصول و قواعد رعایت می کردند، و بحیثیتِ انسانِ مقدس تسلیم کردند، باین جہت کہ موصوف از اولادِ رسولِ خدا صلی اللہ علیہ وسلم است، و برائے اہلِ بیت رسولِ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم در قرآن مجید، آمدہ است "اِنَّمَا یُرِیْدُ اللّٰہُ لِیُذْھِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اَھْلَ الْبَیْتِ وَیُطَھِّرَکُمْ تَطْھِیْرًا"

دریں حالات و ماحول، موصوف را بہ کرمِ خداوندی از ہمہ آلائش دنیوی محفوظ شدہ، کہ اخلاص و اخلاقِ ممدوح اینان را گرویدۂ خود کرد، و دریں اوقات اوراد و وظائف را ترک نہ نمود، بہ استقامت داشت، و در وقت ابتلاء و آزمائش پدرِ حضرت بلا توقف رہنمائی و دستگیری فرمود بہ وجودیکہ از رفتگاں بود، چناں معلوم شد کہ شعر اقبال در حق شان است: ؎

خیرہ نہ کر سکا مجھے جلوۂ دانشِ فرنگ
سرمہ ہے میری آنکھ کا خاکِ مدینہ و نجف

یعنی جلوہ ہائے حسن و دانش افرنگی در من نتواں اثر کردند کہ سرمۂ چشم من خاکِ مدینہ و نجف است"

بیعت و خلافت

پروفیسر دکتر بشیر احمد صدیقی سابق صدر شعبۂ علوم اسلامیہ جامعہ پنجاب لاہور (پنجاب یونیورسٹی) در تقدیم لطائف اشرف، نوشتہ بود "از فیضانِ صحبت و برکتِ پدرش در طفولیت بر طبعش زہد و تصوف غالب بود، لیکن آں تصوف نبود کہ بکیفیت سکر انسان را بے خود و بے خبر کرد، و تصوف او مبنی بر صحو بود کہ در سفر و حضر بر پابندیٔ شریعت مقیم ماندہ و احکامِ شرعیہ ہرگز ترک نہ کند،

بہ امثال امر پدر خویش موصوف کچھوچھہ شریف رفتہ و از سعادتِ بیعت بدست حضرت شاہ محی الدین اشرف اشرفی جیلانی معروف بہ اچھے میاں، مشرف گشت، چوں مرشد ارشد بیعت فرمود، دیدہ کہ جوہر قابل است، دریں ساعت بہ خلافت سرفراز کرد، نیز موصوف تربیت یافتہ نگاہِ کرم مخدوم سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

باشد کہ در مراقبہ بہ زیارتش مشرف کردہ دعائے سیفی را تلقین فرمود، کہ ایں دعا در معمولات زلیست شامل کرد، و دوازدہ سال برائے چلہ کشی دعائے سیفی حرف فرمود، و برکاتِ بیکراں حاصل شدند کہ اظہار آنہا در الفاظ ممکن نیست،

ازدواجی زندگی

بدا اشرفیت دکتر موصوف دام ظلہٗ در عہد قیام "لندن" برائے تعلیم، اطلاع یافت کہ انتظام نکاح شما مکمل شدہ چوں عمرش بست و دو سال بود و سال ۱۹۶۰ء میلادی بودہ، در اطلاع نامہا ایں طور رقم شدہ، کہ سید مختار اشرف سجادہ نشین خانقاہِ معلّیٰ اشرفیہ کچھوچھہ شریف، و سید طاہر اشرف باہم فیصلہ متفقہ کردند کہ نکاح شما بہ دختر خوہر سید مختار اشرف خواہند کرد،

در ایام ہمیں اسبوع پدرش مرض مرگ شدید حملہ کرد کہ آنجناب بہ عجلت از لندن کراچی رسید، و در خدمت سید محمد طاہر اشرف رحمۃ اللہ تعالیٰ حاضر شد، دریں ایامِ خدمت، شبے در آخرِ شب نزد پدرِ خویش بودہ کہ از بالین خود، ہمیانیٔ دولت برآمد کردہ پیش پیشِ خویش کرد، پسر ہمیانیٔ را بوسہ دادو در خدمت آنجناب باز کردہ و گفتہ کہ ایں دولت آخرش ختم خواہد شد، مرا بہ دعائے خاص نوازید، یقین دارم کہ ایں دولت روحانیت ز نہار ختم نخواہد شد، چوں ایں کلمات بشنید، سید محمد طاہر اشرف جیلانی بہ توجہ خاص جانب دکتر محمد مظاہر اشرف دید و بہ اشارہ پنج کتب عملیات و وظائف عطا فرمود، و بر سینۂ بے کینۂ او دستِ اقدس نہادہ، و وظیفۂ خاص خواندہ دم کرد و دستہائے خویش بہ گردنِ او حمائل کرد، زاری فرمود، ایں روز پنج شنبہ بود، پس دریں شب ہفدہ جمادی الاولیٰ شمسِ طریقت غروب شد،

در حقیقت ہمہ دولت روحانی و جسمانی، صوری و معنوی، کہ در ملکیتِ دکتر محمد مظاہر اشرف است، جملہ ثمرِ ادعیۂ مستجابۂ سید محمد طاہر اشرف جیلانی ہست، کہ او در طریقت و معرفت حظِ وافر داشت بلکہ در ملکِ روحانیت دُرِ یکتا باشند، نیز بہ سرمایۂ داریٔ علوم و فنون دین و دنیا، مال و متاع در فقر بسیار غیور واقع شدہ بود نیز باوجودیکہ زندگانی بہ طریقۂ شاہانہ می گزارند در زہد و تقویٰ سرِ مو کوتاہی روا نمی دارند کہ اتقا و پرہیزگاری بہ آں نازاں ہست،

الغرض بعد از وصالِ پدر خویش، بہ رشتۂ زوجیت منسلک شد بجدہٖ تعالیٰ دکتر صاحب موصوف را دو پسر و سہ دختر ہستند کہ ہمہ بر امورِ شریعت دستگاہ دارند نام پسرانِ دکتر صاحب ایں است،

۱۔ صاحبزادہ محمد اوحد الدین سید اشرف اشرفی جیلانی زید عمرہٗ علماً و مجداً

۲۔ صاحبزادہ سید محی الدین محمد اشرف اشرفی جیلانی زید عمرہٗ علماً و مجداً

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

زیارتِ حرمین شریفین

بخت ہمایوں وستارۂ بلندیٔ دکتر صاحب دامت برکاتہم دیدنی است کہ بست بار حج کعبہ و پنجاہ و ہشت بار سعادت عمرہ یافتہ بدیں جہت ہفتاد و ہشت بار، دربارگاہ عرش پناہ مکین گنبد خضرا، رحمۃ للعالمین، سید الانبیاء والمرسلین، محبوب رب العالمین حاضر شدن دولت لازوال نصیب یافتہ شد، و ہنوز سیر نہ شد و ہمیں سبب می گویند ؎

خدایا ایں کرم بار دگر کن !

تبلیغی سیاحت

دکتر سید محمد مظاہر اشرف دامت برکاتہم دراں خاندان متولد شدہ کہ مقصد وحید ایناں تبلیغ و اشاعت اسلام و سنت و حب خیر الانام علیہ الصلوٰۃ والسلام در قلوب امت محمدیہ راسخ کردن است، برائے ایں مقصد در ممالک اسلامیہ و غیر اسلامیہ سفرہا می فرمودند، و دہر جا بہ عمل و کردار و اقوال، افعال خویش مردماں را برائے مسلک حق اہل سنت و جماعت و بر ترویج و ترقی او آمادہ می کند، بہ تعداد کثیر غیر مسلم بہ طریق حکیمانہ حضرت متاثر شدند و حلقہ بہ گوش اسلام شدند، نامہائے آں ممالک کہ در آں جانب سفر کردہ رفت و تبلیغ اسلام نمودہ شد، در ماہنامہ "آستانہ" کراچی از سال ۱۹۹۲ء تا ۱۹۹۸ء تواند دیدکہ بعنوان "کراچی تا لندن و لندن تا روم" مذکور بود ہمہ اسفار را بغایت دلآویز روئیداد بتدریج شائع می باشد

نامہائے ممالک و شہرہائے معروفہ

حجاز مقدس، مکہ مکرمہ، مدینہ طیبہ، عراق، بغداد شریف، کربلا معلی، نجف اشرف، بصرہ، ترکی، استنبول، ایران، شارجہ، دوبئی، متحدہ عرب امارات، برطانیہ، فرانس، امریکہ، کینیڈا، جرمنی، آسٹریلیا، ملائیشیا، انڈیا وغیرہ،

حضرت موصوف می فرمایند مرا سکونے کہ در مدینہ طیبہ و مکہ مکرمہ میسر شد، لذتش بروئے زمین از ہیچ جا نتواں یافتم، طاقت شاں روحانی مسلمہ ہست، بہ ہمیں طور در پاک و ہند و علاوہ ازیں بسیار مریدین، معتقدین، متوسلین، موجود اند، بوقت کہ حالات دگرگون شدند در مراقبہ مستغرق گشتہ از پدر خود راہنمائی یافت و ہدایات شاں عمل فرمود، چناں ہر مشکل آسان گشتہ شد و در بعض اوقات پدر شاں بہ تصرف روحانی مشکلات را آسان ترمی کند و دکتر صاحب موصوف بطور تحدیث نعمت گفت: ؎

جہاں کہیں میرے قدموں میں لغزشیں آئیں
تیرے نثار، وہیں آسرا دیا تو نے مجھے

یعنی ہر جا کہ قدم من لغزید تو ناصر من شدی تا من از دل و جان نثار تو شدم،

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شعر گوئی

کیفیاتِ قلبی را بہ صورت نظم موزون کردن، کلام کہ در نثر ممکن نہ بود بہ الفاظ صدہا نوادر دو مصرع بہ طریق موثر بیان نمودن، شکل پراگندہ حروف و کلمات را حسن و جمال عطا کردن شعر گویند، و گفتن شعر ہر کسے را مجالے نیست، گرچہ در علوم و فنون بحرِ بے کنار باشد، ایں عطائے ربانی ہست، ممدوح من محترم المقام حضرت پیر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ خود گرِ شاعری مقدس است، در حمد و نعت، قصائد و مناقب، غزلیات و غیرہا، اصناف سخن طبع آزمائی می فرمودند، ازاں وقتیکہ تا بہ اختیار ثانویہ عامہ نہ رسیدہ یعنی از آغاز تعلیم طبیعتش جانب شعر گفتن مائل بودہ شد، در النگلستان جانب غزلیاتِ اصلاحی توجہ کرد، در عربی، فارسی، اردو، ہندی و انگلش اشعار می سرود، ہنوز فقط نعت سید السادات مفخر موجودات، رحمۃ للعالمین جناب رسالت مآب صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم سرودن وظیفۂ خویش فرمودہ، البتہ گلہے گلہے در شانِ اولیاء مناقب می سراید و کلام حضرت "در مجلہ آستانہ" کراچی اشاعت می پذیرد، نیز در صراط الطالبین فی طریق الحق والدین، کہ کتابے در تصوف و معرفت عظیم است سہ نعتِ حبیب کریم علیہ التحیۃ والتسلیم درج اند

تصانیف

حضرت دکتر صاحب موصوف کتابہائے بسیار تصنیف فرمودہ وازیں ہا

- لطائف اشرف وغوث العالم، کہ مشتمل بر حیات مقدسہ حضرت مخدوم سلطان سید اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ العزیز،
- "محبوب ربانی" بر سوانح مقدسہ حضرت شیخ المشائخ حضرت شاہ ابو احمد علی حسین اشرفی میاں علیہ الرحمۃ والرضوان
- "حیات محدث اعظم ہند علیہ الرحمۃ"
- "قطب ربانی" مشتمل بر کارہائے جلیلہ و حیاتِ جمیلہ حضرت شاہ طاہر اشرف جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ،
- مسائل رمضان المبارک و عید الفطر،
- "صراط الطالبین فی طریق الحق والدین" کتابے عظیم کہ در عہد حاضر مثلے ندارد، مشتمل بر مسائل شریعت و طریقت و جامع در تصوف است،
- حجۃ الذاکرین (فارسی) تصنیف حضرت مخدوم سلطان سید محمد اشرف جہانگیر سمنانی علیہ الرحمۃ است
- ——— (ترجمۂ اردو) حضرت دکتر صاحب موصوف دامت برکاتہم،
- "بیسک اسٹڈیز آف اسلام" (انگلش) مشتمل بر عقائد و مسائل دین اسلام بہ طریقۂ سہل و جدیدہ کہ مسلم و غیر مسلم یکساں مستفید تواں می شوند،

معالج روحانی و جسمانی

خوش آں عالمے کہ مظہر اوصاف مصطفائی باشد و محبوب خدا صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بالتحقیق طبیبِ روحانی و جسمانی اند، بایں جہت ممدوح ما

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

لاریب مظہرِ مصطفائی ہست ، دکتر صاحب موصوف نیز عالم کتاب وطبیب حاذق است کہ مع علوم وفنون مروجہ درطبِ روحانی، طبِ نبوی، طب یونانی وبرطبِ جدید (میڈیکل) چناں کمال یافت کہ معالج روحانی وجسمانی، مشہور گشت، چنانکہ درطب یونانی طبیبِ حاذق معروف شد ہمیں طور درطریقہ جدیدہ (میڈیکل) بسیار امراض را ماہرِ کامل (اسپیشلسٹ) ہست،

ایں سعادت بزورِ بازو نیست ——— تانہ بخشد خدائے بخشندہ

عجب ایں است کہ در وضع ولباس، خصائل وشمائل صوفی ہستند، در امورِ تجارت باوجودیکہ خیلے مصروف ہستند بر اوراد و وظائف وبر ہمہ معمولاتِ روحانی بہ استقامت پابندی نمودند، ایں ہمہ فیضان حضرت مخدوم سلطان اشرف جہانگیر سمنانی رضی اللہ عنہ ہست، کہ قوتِ روحانیت او در ہمہ احوال واوقات ممد ومعاونِ موصوف ہست،

معاونتِ مدارسِ اسلامیہ

محترم دکتر صاحب موصوف کریم ابن کریم ابن کریم معروف است کہ بسیار مدارسِ اسلامیہ در پاک وہند را بہ مال و دولتِ خویش معاونت فرمودن مرغوب تر، دارند، واشاعت وترویج مسلک حق اہلسنت وجماعت ناقابلِ فراموش خدمات انجامیدند کہ وبریں خدمات صلہ وستائش خویش روانہ دارند ونیز ایام اکابر واسلاف کرام را انعقاد کردن باعثِ فخر شمارد،

خصوصاً اعراس سادات اشرفیہ را انعقاد کار شاں اہمیت تاریخی اختیاری کرد، وتشریف آوری اکابرِ اسلام در پاکستان، محافلِ استقبالیہ در فادیق کبیرہ منعقد می کند واز میزبانی صدہا طالبان بہ انداز شاہانہ دل و جان را تسکین می بخشد،

القصہ: بہ اعتبار ہمہ در خدمت اسلام پیہم مصروف ہست، وبسیار مساجد ومدارس از جیب خاص تعمیر فرمودہ، نیز در اشرفی ٹاؤن ترائے ونڈرو ڈلاہور عظیم الشان دینی مدرسہ وسیع وکشادہ جامع مسجد را بہ کروڑہا روپیہ صرف فرمودہ وخانقاہِ اشرفیہ ہم عمارت مکمل کرد،

غربا پروری

از ہمہ نازک تر مرحلہ ومسئلہ امور خادمین وغربا است، فرائض خانگی بطریق احسن انجامیدن بہ اہل خانہ واطفال بہ شفقت ومحبتِ قلبی روا داشتن، وقلوبِ خدام را خوش کردن واز بے توجہی ایشاں از کار درگزر کردن، ایں امور کہ بریناں سوائے صبر واستقامت مجالِ نیست وچوں ما تجسس کنیم ازیں امور دکتر صاحب موصوف از امرائے دیگر منفرد وممتاز می یابیم واز عمل درگزر کردن ہمہ افراد خانہ وخدام وملازمین ودیگر معتقدین ومریدین ومتوسلین گرویدہ شاں باشند کہ چوں برائے تبلیغ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بیرون ملک می روند حالت خدام و دیگراں قابل دیدن باشد، کہ ایں قدر اند کہ جدائی برداشت کردن خیلے مشکل محسوس کنند، و بوقت باز آمدن عید ایشان باشد معلوم شد کہ ہمہ وقت ارشاد سید عالم صلی اللہ علیہ وسلم "مَنْ لَّمْ یَرْحَمْ صَغِیْرَنَا وَلَمْ یُوَقِّرْ کَبِیْرَنَا فَلَیْسَ مِنَّا" پیش نظر دارند نیز علماء و مشائخ و طلبائے دین متین را بسیار قدر دان باشند، و از اعزاز و تکریم ایشاں چندیں عار محسوس نہ کنند، مزید احوال و آثار و داستان حیات حضرت پیر سید الحاج الحافظ دکتر محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی و ہم امور و اعمال سلسلہ عالیہ اشرفیہ در کتاب لطائف اشرفیہ و "صراط الطالبین فی طریق الحق والدین" مطالعہ تواں باید کنید،

دعا کنیم کہ سایۂ عاطفت و رأفت حضرت موصوف و ممدوح بر سائر بندگان قائم و دائم شود،

ع: ایں دعا از من و جملہ جہاں امین باد!

امین ثم آمین بجاہ طٰہٰ و یٰسٓ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ آلہٖ وصحبہٖ وبارک وسلم،

طالب دعا:

محمد منشا تابش اشرفی قصوری

مدرس جامعہ نظامیہ رضویہ لاہور؛

خطیب جامع مسجد ظفریہ مریکے: پاکستان

۱۸ رجب المرجب ۱۴۱۹ھ ○ ۸ نومبر ۱۹۹۸ء بروز اتوار

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

فہرست مضامین لطائف اشرفی

مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ
بسم اللہ الرحمن الرحیم	۱	لطیفہ چہارم در بیان معرفت صوفی	۸۲	لطیفہ پنجم در بیان تعریف معجزات و	۱۲۴
دیباچہ	۲ تا ۶	ذکر فرقہ منصوریہ وملامتیہ	۸۳	کرامات و استدراج و دلائل اثبات کرامت	"
مقدمہ در بیان فوائد علم و استماع کلمات	۶	ذکر دیدن جوانے خوشرو وزنے	۸۴	ذکر ظہور کرامت از جریح قوم بنی اسرائیل	۱۲۷
مشائخ و شرائط آداب و اطلاع آں	"	صاحب جمال بصورت رند در پردۂ شریعت	"	لطیفہ ششم در بیان اہلیت شیخی	۱۳۴
ذکر بشارت محبان اولیاء	۱۵	ذکر سبب توبہ حضرت علاؤالدین سمنانی	۸۷	وشرائط اقتداء و آداب مرشد و مسترشد	"
ذکر بحث و تقریر از علماء محمد آباد کہنہ و	۱۸	ذکر حصول شرف ولایت شیخ ابو اسحٰق	۸۸	ذکر پیدا شدن چنگیز خان و ہلاکو خان	۱۳۸
اظہار کرامت	"	گازرونی رحمۃ اللہ علیہ	"	از بددعائے شیخ نجم الدین کبریٰ قدس سرہٗ	"
ذکر مباحثہ در مسجد موضع سجولی از ملا	۲۲	ذکر اصناف اولیائے کرام رحمۃ اللہ علیہم	۹۵	ذکر مردود شدن پیر علی، و محروم	۱۲۹
و اظہار کرامت	"	ذکر صدور کرامات از حضرت قدوۃ الکبراء	۹۷	ماندن او بے ادبی از حضرت قدوۃ الکبراء	"
لطیفہ اول در بیان توحید ارباب	۲۳	بر پرتو حضرت عیسیٰ علیہ السلام مثل مردہ	"	ذکر شرائط و آداب بہ نسبت شیخ و مرید	۱۴۵
مراتب او.....	"	را زندہ کردن وغیرہ	"	شرط اول بر مسند ارشاد شیخ خیت	۱۴۸
ذکر معرفت گریہ کمال جوگی	۳۱	ذکر اندفاع عارضہ برص جوہر نام	۹۸	نہ نشیند مادام کہ شیخ او را دریں	"
لطیفہ دوم در بیان معرفت و ولایت	۳۶	خراسانی از کرامت حضرت قدوۃ الکبراء	"	مقام نہ نشاند	"
ولی و اقسام او	"	ذکر مشرف شدن حضرت قدوۃ الکبراء	۱۰۳	شرط دوم آنکہ نسبت حضور او	۱۴۹
ذکر امام مہدی آخر الزمان علیہ السلام	۵۴	بمدارج غوثیہ	"	گاہی مع الحق سبحانہ در دل فرود	"
لطیفہ سوم در بیان معرفت عارف و تعریف	۷۰	ذکر خوارق و طوارق غوثیہ	۱۰۶	آمدہ باشد	"
و جاہل	"	ذکر مردان ابدال و اقطاب و نقباء وغیرہ	۱۰۹	شرط سوم آنکہ مرید را بہر ہفوت	۱۵۱
ذکر مریدان مردم آبی از حضرت قدوۃ الکبراء	۷۸	ذکر گردش رجال الغیب	۱۱۷	مواخذہ کند	"

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مضمون	صفحہ
شرط چہارم آنکہ با نفاس و حرکات	۱۵۲
مرید محاسبہ لازم دارد	″
شرط پنجم آنکہ شیخ میباید کہ بر مرید	۱۵۳
یا اکمل صورت از تنزیہ و تقدیس	″
ظاہر شود	″
شرط ششم آنکہ مریدان خود نگذارد	۱۵۴
کہ با شیخ دیگر نشینند	″
شرط ہفتم آنکہ در اول تربیت	۱۵۶
یقین مرید کند	″
شرط ہشتم آنکہ شیخے را از خود زیادہ بیند	۱۵۷
ملازمت او اختیار کند	″
شرط نہم آنکہ شیخ عالم باشد	۱۶۱
شرط دہم آنکہ شیخ در شبانہ روزے	۱۶۲
جز بکار مرید اختلاط نکند	″
شرط اول: مرید ہیچ چیز از شیخ	۱۶۳
پوشیدہ ندارد	″
شرط دوم: آنکہ ہر چہ از پیر خود بیند	۱۶۳
اعتراض نکند	″
شرط سوم: آنکہ در طلب شیخ صادق باشد	۱۶۶
شرط چہارم: آنکہ ہر چہ از شیخ بیند	۱۶۹
بلا اذن شیخ اقتدا نکند	″
شرط پنجم: آنست کہ بظاہر کلام شیخ	۱۷۰
و امرے متوقف باشد	″

مضمون	صفحہ
شرط ششم: خلاف امر شیخ کار نکند	۱۷۰
شرط ہفتم: آنکہ خود را از ہمہ کمتر بیند	۱۷۲
شرط ہشتم: آنست کہ در ہیچ امرے	۱۷۳
از امور شیخ خیانت نکند	″
شرط نہم: آنست کہ مرید را دو جہان	۱۷۴
ہیچ خواستے و بایستے نباشد	″
شرط دہم آنست اگر شیخ پیروی کسے	۱۷۵
را گمارد اطاعتش اگرچہ	″
ذکر الہام غیبی نسبت حضرت قدوی الکبار	۱۷۶
آداب اول شیخ را باید کہ نظر بر استعداد	۱۸۱
مرید کند	″
آداب دوم آنست کہ شیخ منزہ باشد	۱۸۵
از طمع اموال مرید	″
آداب سوم آنست کہ صاحب ایثار باشد	۱۸۶
آداب چہارم موافقت فعل با قول کند	۱۸۸
آداب پنجم آنست کہ شیخ را رفق با	۱۸۹
ضعفا میباید	″
آداب ششم آنست شیخ را باید کہ کلام	۱۹۰
خود را از شوائب ہوا پاک سازد	″
آداب ہفتم آنست کہ سخن بکنایہ	۱۹۱
گوید و از تصریح اجتناب نماید	″
آداب ہشتم: غلبہ حال مانع	۱۹۴
اعمال صالحہ نگردد	″

مضمون	صفحہ
آداب نہم از مرید توقع تعظیم نکند	۱۹۴
آداب دہم مرید را نہ در قربت	۱۹۸
دارد و نہ بسیار از کثرت شاہد.....	″
ادب اول، مرید را باید کہ صحبت	۲۰۰
شیخ را فتح الباب خود داند	″
ادب دوم در تسلیم و رضا با شیخ شد	۲۰۱
ادب سوم امرے از امور دنیا و	۲۰۲
آنجا بے اذنی شیخ شروع کند	″
ادب چہارم مقام شیخ ہرگز نہ نشیند	۲۰۳
ادب پنجم در واقعات خواب و بیداری	۲۰۴
بعلم شیخ رجوع کند	″
ادب ششم آنست کہ در صحبت شیخ	۲۰۵
آواز بلند نکند	″
ادب ہفتم خلاف موقع وقت دلیرانہ	۲۰۶
ہیچ نگوید و نپرسید	″
ادب ہشتم خبر کہ شیخ از اسرار مخفی	۲۰۶
دارد.....؟	″
ادب نہم اظہار و اسرار خود پیش	۲۰۹
شیخ باید کرد،	″
ادب دہم ہر چہ از شیخ نقل کند	۱۱۰
بر قدر فہم مستمع نقل کرد	″
لطیفہ ہفتم: در بیان اصطلاحات	۲۱۳
تصوف۔	″

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مضمون	صفحہ
شرف الالف	۲۱۳
شرف الباء	۲۱۸
شرف التاء	۲۱۹
شرف الثاء	۲۲۱
شرف الجیم	۲۲۱
شرف الحاء	۲۲۳
حقیقت التحائق	۲۲۴
شرف الدال والذال والراء	۲۲۷
شرف الزاء	۲۲۹
شرف السین	۲۳۰
شرف الشین	۲۳۱
شرف الصاد	۲۳۲
شرف الطاء والظاء	۲۳۳
شرف العین	۲۳۴
شرف الغین	۲۳۶
شرف الفاء	۲۳۷
شرف القاف	۲۳۸
شرف الکاف	۲۳۹
شرف اللام	۲۴۰
شرف المیم	۲۴۱
شرف النون	۲۴۷
شرف الواو	۲۴۹
شرف الہاء، شرف الیاء	۲۵۱
لطیفہ ہشتم دربیان معرفت راہ سلوک	۲۵۲
سلسلہ تربیت و وجہ خاص وجب	"
ظلماتی و نورانی و انواع تجلیات و	"
تلبیس ابلیس	"
ذکر شیخ ابراہیم مجذوب	۲۵۸
حکایت ولایت جعفر خلدی	۲۶۰
ذکر انوار مختلف الوانی	۲۶۲
ذکر انوار جلالی	۲۶۵
ذکر جنگ کردمیان بازنجیاں و	۲۶۸
ادراک فرمودن حضرت قدوۃ الکبراء	"
بمقام جامع بلخ	"
ذکر جنگ صاحقران در ہند و ظفر یافتن	۲۶۸
ذکر آنکہ برائے مفاد خلق اللہ کسب	۲۷۰
مباح است	"
لطیفہ نہم دربیان شرائط تلقین او	۲۷۱
کار مختلفہ موضوعہ مشائخ و فضل	"
ذکر خفی و جلی	"
طریق تعلیم طالب صادق مبتدی	۲۷۴
ذکر اقسام اذکار مختلفہ	۲۷۶
فضیلت ذکر جہر	۲۸۹
ذکر حضور دل در حالت ذکر	۲۹۵
تذکرہ تاثیر ذکر بر فساق و فجار	۲۹۷
طریق ذکر مشرب شطاریہ	۲۹۸
مثال ذکر لا الٰہ الا اللہ و اسم ذات	۲۹۹
بصورت قلب	"
تذکرہ معمول حلقہ ذکر جہر خاندان چشتیہ	۳۰۰
طریق توجہ مراقبہ	۳۰۵
ذکر طریقہ خاندان نقشبندیہ	۳۰۷
لطیفہ دہم دربیان تفکر و مراقبہ	۳۰۹
جمع و تفرقہ قال الاشرف ...	"
لطیفہ یازدہم درمیان مشاہدہ و	۳۱۵
وصول و رویت صوفیہ و یقین و	"
رویت سائر مومناں	"
ذکر در رویت مومنان	۳۱۹
لطیفہ دوازدہم درمیان ارادت	۳۲۲
و شرائط آن و بیان مرید و مراد	"
و ذکر مقراض و طاقیہ و انواع	"
ذکر در بیان شرائط بیعت	۳۲۴
ذکر شرف بیعت از حضرت قدوۃ الکبراء	۳۲۹
ذکر خرقہ آوردن جبرائیل علیہ السلام	۳۳۳
بحضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم	"
ذکر اقسام خرقہ و معنی خواص او	۳۳۶
ذکر اقسام خرقہ کہ شیوخ مریداں را می دہند	۳۳۸
لطیفہ سیزدہم درمیان خلق و قصر ...	۳۳۹
لطیفہ چہارم دربیان مبدا خانوادہ	۳۴۰

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مضمون	صفحہ
مشائخ کہ در اصل چہاردہ بودہ اند	۳۴۰
ذکر چہاردہ خانوادۂ مشہورہ	۳۴۱
رویت فضیلت حضرت خواجہ حسن بصری	۳۴۲
تذکرۂ خانوادۂ زیدیاں	۳۴۳
تذکرۂ خانوادۂ عیاضیان	۳۴۴
تذکرۂ خانوادۂ ہبیریاں و خانوادۂ چشتیاں	۳۴۶
تذکرۂ خانوادۂ جبلیاں	۳۴۷
تذکرۂ خانوادۂ طیفوریاں	۳۴۸
تذکرۂ خانوادۂ کرخیاں و خانوادۂ سقطیاں	۳۴۹
تذکرۂ خانوادۂ جنیدیاں	۳۵۰
تذکرۂ خانوادۂ گازرونیاں و خانوادۂ فردوسیاں	۳۵۱
تذکرۂ خانوادۂ طوسیاں و خانوادۂ سہروردیاں	۳۵۲
لطیفہ پانزدہم درمیان سلسلہ حضرت قدوۃ الکبراء	۳۵۴
شجرۂ اول دربیان سلسلۂ مشائخ چشت	۳۵۴
ذکر حضرت اخی سراج اودہی	۳۵۴
ذکر مولانا شہاب الدین امام	۳۵۵
ذکر مولانا برہان الدین غریب	۳۵۶
ذکر مولانا علاء الملۃ والدین زنبلی	۳۵۷
ذکر مولانا وجیہ الدین یوسف کلاکہری	۳۵۸
ذکر حضرت خواجہ ابوبکر مشہرہ	"
ذکر حضرت قاضی محی الدین کاشانی	"
ذکر حضرت مولانا وجیہ الدین پایلی	۳۵۹
ذکر فخر الملۃ والدین	"
ذکر مولانا فصیح الدین	"
ذکر حضرت امیر خسرو دہلوی	۳۶۰
ذکر حضرت امیر حسن و مولانا بہاء الملۃ والدین	۳۶۰
ذکر حضرت شیخ مبارک گوپاموی	"
ذکر خواجہ مؤید الدین	"
ذکر شیخ قطب الملۃ والدین	۳۶۱
ذکر حضرت شیخ قطب الدین منور	"
ذکر حضرت شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلوی	۳۶۱
ذکر شیخ الاسلام مولانا فخر الدین زرادی	۳۶۲
ذکر شیخ تاج الملۃ والدین	۳۶۲
ذکر مولانا ضیاء الدین	۳۶۳
ذکر خواجہ مؤید الدین انصاری	۳۶۳
ذکر خواجہ شمس الدین خواہرزادۂ امیر حسن شاعر	۳۶۴
ذکر مولانا نظام الملۃ والدین	۳۶۴
ذکر خواجہ سالار و ذکر فخر الملۃ و الدین حیری	۳۶۴
ذکر شہاب الدین کنتوری	۳۶۵
ذکر سید محمود و ذکر جمشید و قلندر	۳۶۵
ذکر شیخ حیدر و ذکر بابا اقبال	۳۶۵
ذکر شیخ لطیف الدین و شیخ برہان الدین دولت آبادی	۳۶۶
ذکر ملک زادہ مسعود و ملک بہاء الدین	۳۶۶
ذکر شیخ جمال الدین ہانسوی	۳۶۷
ذکر حضرت علاء الدین علی احمد صابر	۳۶۷
ذکر مولانا تقی الدین	۳۶۷
ذکر قاضی حمید الدین ناگوری	۳۶۸
ذکر مولانا فخر الملۃ والدین جلوائی	۳۶۸
ذکر خواجہ قطب الدین مودود چشتی	۳۶۹
شجرہ دوم سلسلہ قادریہ غوثیہ	۳۷۰
نسب نامہ حضرت غوث الثقلین	۳۷۱
ذکر شیخ صدر الدین محمد بن اسحاق القونوی	۳۷۲
ذکر شیخ سعید الدین فرغانی و شیخ عمر و حریفی	۳۷۳
ذکر شیخ بقا بن بطور و محمد الادانی والبویدین۔	۳۷۴

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مضمون	صفحہ
ذکر قضیب البان موصلی و ابوالمسعود بن عشیل	۳۷۴ ،
ذکر ابوالربیع الکفیف الماتقی	۳۷۴
ذکر شیخ حماد و باس	۳۷۵
شجرہ سوم: در بیان سلسلہ کبرویہ	۳۷۵
ذکر شیخ سعد الدین حموی و مجد الدین بغدادی	۳۷۶ ،
ذکر شیخ شرف الدین منیری و جمال الدین کیلی و ذکر بابا کمال خجندی	۳۷۷ ،
ذکر شیخ نجم الدین رازی، ذکر شیخ ابوالرضا	۳۷۸ ،
ذکر ابوالبرکات شیخ نقی الدین	۳۷۹
شجرہ چہارم در بیان سلسلہ سہروردیہ	۳۷۹
ذکر عین القضات ہمدانی	۳۷۹
ذکر شیخ علی الکاتب مصری، ذکر شیخ ابوعثمان بن سعید	۳۸۰ ،
ذکر امام محمد الغزالی	۳۸۰
ذکر ابوعلی رودباری	۳۸۱
ذکر سلسلہ مولوی رومی	۳۸۱
ذکر شیخ صلاح الدین و جلال الدین البلخی الرومی	۳۸۲ ،
ذکر شہاب الدین سہروردی	۳۸۳
ذکر شیخ رکن الدین ابوالفتح	۳۸۴
شجرہ پنجم در بیان سلسلہ نقشبندیہ	۳۸۴
شجرہ ششم در بیان سلسلہ لسیویہ	۳۸۵
شجرہ ہفتم در بیان سلسلہ نوریہ	۳۸۶
شجرہ ہشتم در بیان سلسلہ خضرویہ	۳۸۸
شجرہ نہم در بیان سلسلہ شطاریہ	۳۸۹
شجرہ دہم در بیان سلسلہ حنفیہ حسینیہ	۳۸۹
ذکر خلفا حضرت مخدوم جہانیاں جہاں گشت	۳۹۲
و بخشید چہار مرتبہ خصوصیت بحضرت قدوۃ الکبریٰ	۳۹۲ ،
شجرہ یازدہم در بیان سلسلہ زایدیہ	۳۹۳
شجرہ دوازدہم در بیان سلسلہ احمدیہ	۳۹۳
ذکر کرامت عجیبہ حضرت قدوۃ الکبراء بلاد دکن	۳۹۴ ،
شجرہ سیزدہم در بیان سلسلہ انصاریہ	۳۹۵
شجرہ چہاردہم در بیان سلسلہ مشائخ کہ بحضرت جنید میرسد	۳۹۶ ،
ذکر بعضے خلفاء کرام حضرت	۳۹۹ ،
ذکر کرامت شیخ کبیر خلیفہ حضرت قدوۃ الکبراء	۴۰۰
ذکر شیخ محمد و یتیم فرزند شیخ کبیر قدس سرہٗ	۴۰۱
ذکر شیخ شمس الدین اودہی خلیفہ حضرت قدوۃ الکبراء	۴۰۲ ،
ذکر سید عثمان بن خضر خلیفہ حضرت قدوۃ الکبراء	۴۰۲
ذکر شیخ سلیمان محدث	۴۰۲
ذکر شیخ معروف الہدیٰ موی	۴۰۲
ذکر شیخ رکن الدین و شیخ قیام الدین	۴۰۳
ذکر حضرت شیخ عارف و مدفن حجت	۴۰۳
ذکر شیخ جمیل الدین سپید باز	۴۰۳
ذکر شیخ اصیل الدین جرہ باز	۴۰۳
ذکر حضرت شیخ ابوالمکارم قدس سرہٗ	۴۰۴
ذکر حضرت شیخ صفی الدین صفی رودلوی	۴۰۴
ذکر حضرت شیخ سماء الدین رودلوی	۴۰۵
ذکر حضرت شیخ خیر الدین سدہوری	۴۰۶
ذکر حضرت شیخ قاضی محمد سدہوری	۴۰۷
ذکر مولانا غلام الدین و مولانا ابوالمظفر لکھنوی قاضی ابومحمد عرف معین	۴۰۷ ،
معین سدہوری	،
ذکر شیخ کمال جایسی	۴۰۸
ذکر حضرت سید عبدالوہاب	۴۰۸
ذکر شیخ راجا، ذکر جمشید بیگ	۴۰۹
ذکر قاضی شہاب الدین ملک العلماء	۴۱۰
ذکر شیخ تاج الدین و شیخ نور الدین	۴۱۰
ذکر شیخ الاسلام احمد آباد گجراتی	۴۱۰
ذکر شیخ مبارک گجراتی و ذکر حسین	۴۱۱
ذکر صفی الدین سید عالی سیف خان	۴۱۱
ذکر شیخ محمود کنوہی، ذکر صحیح النسب سادات کنتور	۴۱۲
ذکر شیخ عبدالصمد بارہی	۴۱۲

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com

Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

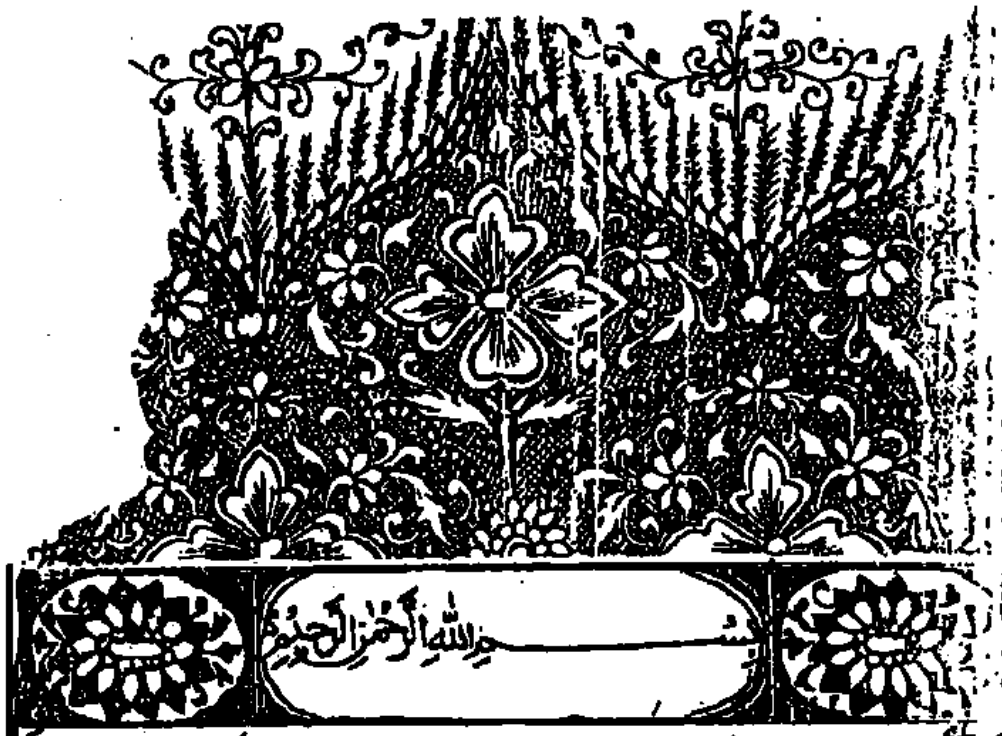

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرف العارفين بتشريف العرفان والايقان وتعرف الموحدين بيان
موجود غيره في عالم الغيب والامكان وايدهم بأشرف حكايات الصالحين من البيان وشيد بصائرهم
بالتجليات من الكشف والعيان والصلوة على من وضع درك التصوف على اطباق قلوب الانسان و
جواهر التعرف في اخلاق اهل الاحسان وآله واصحابه ببذل الكسل من الاقران
اما بعد ميگويد احقر الانام راجي من الحبيب الغني نظام حاجي غريب اليمني شبه الله على منهج
الصدق والسداد في العمل والقول والاعتقاد كه در عنفوان جواني در ريعان زندگاني
هنگام غرور وايام شرور وغلبات هوائي وترجيحات رايائي وهموم وساوس نفساني
هجوم هواجس شيطاني بود كه قائد هدايت ازلي وسائق عنايت لم يزلي بموجب كريمه
وان الفضل بيد الله يؤتيه من يشاء داعيه طلب خواهش ادب دريافت صحبت اولياء الله
واتباع مجالست اصحاب خانقاه وتزاع ملازمت ارباب انتباه در ضمير اين حقير و
سمير اين حتير متمكن گردانيد بمقتضاء كريمه ان الملوك اذا دخلوا قرية افسدوها
وجعلوا اعزة اهلها اذلة سلطان محبت حقيقي او جهانبان خلعت تحقيقي بر تخت دل
مستولي شده مجموع امور باطله وامنيه زائله از صحيفه دل واز خطه آب وگل محو گردانيده
وعلم عالم غيب وفائض اسرار لاريب بر لوح خاطر اين ضعيف وطبق ضمير اين نحيف
بقلم رشاد بحروف انقياد اين نقوش ميكشيد ونسيم جذبه از روضه قدس مي وزيد كه
سبل اين سعادت عظمى ويافت اين وجه عليا كه نهايت متناى اذكياء غايت مناى

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اولیاء ست بی اقتدار و تسلیم تصرفات کامل بکمل ولی اقتضاء و تعلیم تعریفات عالم عامل
ممکن نیست ؎ مظہر حق و مظہر تحقیق ؛ بر خلائق دلیل رحیم و شفیق ؛ ہر کہ ما او
نشست شاہی شد ؛ و انکش او بدست ما ہی شد ؛ بر قضیہ مَنْ طَلَبَ شَيْئًا
وَجَدَ وَجَدَ بلمعان یَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَّشَاءُ بتاریخ ہفصد و پنجاہ در بقعہ شریفہ یمن امنہا
اللہ تعالیٰ عن آفات الزمان والحدثان چہرۂ اخلاص بر آستان عالی و جبہ اختصاص
بر ایوان متعالی و سر ارادت بر قدم متابعت آن ملاح بیدار طریقت و سباح دریائے
حقیقت غواص عمان حقائق الہی و خواص سلطان دقائق نامتناہی مجمع
ارباب شوق و عرفان مرجع اصحاب ذوق و وجدان صدر مسند ارشاد و ہدایت جامع
نعوت و خصائص ولایت الذی من اقتدی بہ فقد اہتدی و من خالف فقد ضل
اقوی متابعوہ سالکون و مخالفوہا ہالکون و ہو الواقف فی مقام القطبیۃ لتمکن فی مرام العبودیۃ
صدر بارگاہ کرامت و ولایت مقتدائی کنت خیر امۃ اخرجت حسنا و مجمور شعار الصدور
مظہر صفات ربانی مورد الطاف سبحانی انسان عین عیون المحققین وارث علوم الانبیاء
والمرسلین سیدی و سندی و قدوتی الی اللہ ہبط البرکات العرشیۃ و مطرح الاشعات
القدسیۃ و مابرخواستہ المقدسۃ عرشا مجیدا و مقرا حمیدا حضرت قطب الاقطاب اختیار و
ابدال اوتاد آفتاب مصباح مشکوات انوار مفتاح خزائن اسرار سمرغ باغ قطع علائق
شہباز سوای فضای حقائق گوہر شاہوار بحار علم و شرف گنجور کنوز من عرف نفسہ
فقد عرف ربہ یا من ترقیت بدیل الفرح فی اقفاص الاشباح علی ورد جمالہ و تنورت
بساحۃ رواق اکوان من اشعۃ لمعان کمالہ الذی ما انعقد مثلہ درر فی صدف
الوجود و ما استشرق شمس جوہر من معدن الاعیان الثابتۃ فی اطباق عالم الشہود

قطعہ آنکہ ز اشراف زمان در جہان ؛	مطلع انوار قدم اشرف است
ذات شریفش کہ شریف خویش ؛	از ہمہ عرفا ز زمن اعرف است

مقتدا الانام شیخ الاسلام حافظ اوضاع الشریعۃ جامع انواع الطریقۃ مقیم
سرادقات الجلال مہبط تجلیات الجمال ؛

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مثنوی

صلایت بسند شاہے — برشستہ زدوی آگاہے — نہ زروی حسنی دلش رنجہ — نہ زقول کسی قوی پنجہ
گفت جانش بصبر او بولے — سخت راست مشو درلجوبے — نہ کسی را گرفت برکارش — نہ شکن در فنون گفتارش
گشت یار کتاب او نسبت — طالبانرا بسعی ہمنیت — وقتش آن سرزبان راند — کہ خدا خواہد و خدا داند
برتو ہر مشکلی کہ گیرد عقدہ — کندش بر تو کشف دم نقد — روح در عرش و جسم در زندان — چہرۂ او کشادہ و لب خندان
شہر شہرا بپاک روی — بادے او بشرع و عقل دوے — تارک مملکت جہانبانے — صاحب شوکت خدا دانے
در سلوک از مراتب اولی — قاب قوسین یافت او ادنی — کرد آفاق پر ز زمزمۂ نور — حاضر و غائبش ز تو حضور را
در ضمیرش کہ ذات مشہود است — ہرچہ معدوم بود موجود است — از کمال متابع نبوی — مظہر واردات مصطفوی
(در جنابش کہ کعبۂ علیاست) — ہمہ را سر بر آستان صفاست

سید نا مولانا شفار صدور نا و طبیب قلوبنا مقتدائے اولیاء کبیر پیشوائے اصفیاء کثیر
حضرت قدوۃ الکبرا امیر سید اشرف جہانگیر سمنانی منع اللہ تعالے بجمیع الطالبین
المترشدین بذات شریفہ و صفات لطیفہ الی یوم الدین سودم و نہادم مدحے مدیدہ
و ابدۂ بعید قریب مدتی سال در طریق قویم و سبیل مستقیم آنحضرت در ملازمت
معتکفان آستانہ ارادت و ملازمان جناب سعادت ہم کاسۂ سگان او می بودم
و خوشہ چینی خرمن سعادت او میکردم بقدر قابلیت و استعداد معارف تازہ
و عوارف بی اندازہ بعد از سلوک سلسلہ تربیت و تصفیہ وجہ خاص عنقریب الایام
اکتساب کردہ و آثار ولایت و انوار عنایت بحساب مشاہدہ نمودہ و از تاثیر صحبت آفتاب
ہدایت و ماہتاب ولایت دل را ارتباطی و سینہ را انشاطی حاصل می آمد آثار جذبات
الٰہی و تصرفات نامتناہی در باطن خود مشاہدہ میکردم و بقدر جذب دل از تعلقات
صوری و مرادات معنوی و مشتہیات دنی و مالوفات دنیوی جدا میشد مشاہدۂ
لمعان انوار و فشان اسرار در حین آن بزرگوار دیدم مورث ترقی در مدارج قرب

میگشت و بمعارج حضور عبور میکرد و منوی	از افشان کہ ہر زمان بجانبے	برآمد از لب یاری شاہے
نمود اگر فتہ ذرۂ خورشید	از ملکوت آنچہ ہر زمان بخشید	سرشار عالم از نور ولایت	منور کردہ از لطف عنایت

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

چگویم وصف از کشف کرامات — که آمد حل مشکل مقامات — همه راه اکابر را بچو سالک — باقدام تشفی کرده مسلوک

حقائق را بسے اظہار کردہ — دقائق ہم مرا ایثار کردہ — عوارف از معارف ہر چہ بودہ — ہمہ اصحاب را اظہار نمودہ

چو او دیگر بجہاں درکشیدہ — عروس معنوی را رو ندیدہ — درخشان گوہر از دریائے توحید — درخشان چو ہر از خضر تفرید

بود لانی در یار حقائق — خود الانی خضر را رو دقائق — وجودش نقطۂ پرکار مقصود — نمودش زبدۂ اسرار معبود

نمایان در مقید نور مطلق — چو در آئینہ صافی وجہ الحق — مرام از مشرب فان کشیدہ — کلام از مذہب جان شنیدہ

دریدہ پردۂ رنگارنگ کون را — بدیدہ روئے چون و چگونرا — رحیق از ساغر اسرار خوردہ — سبق از مردم ابرار بردہ

گرفت از پیر تو نور الٰہی — ز نورش کشف از مہ تا بماہی — برفرعونیانی ساحرے سیر — یدیضا نمودہ انذرین پیر

بعالم کشف سر فرقے را کام — چو نور صبح بین الحق و باطل — بدین دکان خنش صراف اشیاء — باسم شرفی زد سکۂ راز

کران سکہ دانست ذکر است — درین بازار تا قام قیامت — ہمہ اصحاب را بہ زین شکر نے — چہ میباید کہ بیش انشد الشرفی

در اثنای این رسالت علیہ و نسبت کریم ملہم عالم غیب ملقن اسرار لاریب مضمر دل و ضمیر آب گل لقا گردد کہ بعضے
از انفاس نفیسہ و الفاظ متبرکہ در شمار از لطائف معارف و ظرائف دقائق و کواشف احوال مقامات شریفہ و
امثال کرامات عجیبہ حضرت قدوۃ الکبرا کہ از صدر تا منتہا صدر یافتہ و برخی معارف و حقائق کہ از
مشائخ روزگار دیدگار در سفر و حضر تحت قبۂ اقدار بحصول ایشان پیوستہ در طبق بیان نہادہ
عیان بایدکرد و بعضی خوارق کہ در مواجید معاندان روزگار در مقابلہ حاسدان اعصار از ایشان صادر
آمدہ بخصیص و قایعے کہ میان حضرت شیخ حاجی چراغ ہند و حضرت قدوۃ الکبرا گزشتہ برای اظہار
این المام ایمائی از حضرت ایشان شنیدہ بود خارق عادات سنیہ صدور واقعات مرضیہ ایشان را گرچہ
بین آن تعدد تحصی نا گزیر من ان تظن و تقصی است و لیکن آنچہ قابل ضبط ذہن و حامل
فکر این ممتحن بود در قید کتابت آوردہ بنور الطلاع انظار محذومی و مخدومی استماع احضار معصومی
گزرانیدہ و از اول تا آخر مقابلہ تصدیق گردانیدہ بلکہ اکثر عین الفاظ شریفہ و اقوال صریحہ ایشان
با مضمون مسطور مسوک قلم رسانیدہ مگر بعضی با جرائی کہ در ہنگام خطاب مستطاب یا ایتہا النفس
المطمئنۃ ارجعی الی ربک راضیۃ مرضیۃ ندا آوان پرواز شہباز اوج ہی بود حضرت سعدی کلامی چند
کہ حین تفویض مقام و جلوس بر سجادۂ عظام بہ نسبت حضرت قدوۃ ابرار منظر انظار شکرق و مظہر
اسرار اشرق جامع مکارم اخلاق و مبدء انوار حقیقتی الاطلاق حضرت سید عبد الرزاق و خلفاء بہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

اعراق فرمودند مجال نشد دمنہ بیان سیرت وروش مرضیہ واصدار مقامات وخوارق
عادات حضرت مخدوم زادہ خلدہ اللہ تعالیٰ ما اضاء کہ وطوارق واردات صاحب
بجارہ کہ بعد از رحلت حضرت قدوۃ الکبرا صادر شدہ در ذیل این لطائف شریفہ
وظرائف لطیفہ در آوردم تا از نسیمات ریاض ولایت ونفحات حدائق عنایت
ایشان بوی بمشام جان طالبان صادق ومخلصان واثق برسد پس چنان باشد
کہ گویا بشرف مجلس حضرت قدوۃ الکبرا یافتہ باشند وسخنی از ایشان شنیدہ بر قضیہ
عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ تَنَزَّلُ الرَّحْمَةُ در ذکر اولیا رامید حصول فیض الہی اہل وصول فضل
نامتناہی باشد وباستماع حکمتان وحکایت واحوال وباطلاع بیان معاملات واقوال
آن بزرگوار دین ودنیا زینت روی زمین اسباع معتقدان ومریدان خوش گردد ودل و
جان طالبانرا آسایش باشد در بیان احفاد واولاد وخلفاء بلاد حضرۃ قدوۃ الکبرا
سالہا، فرادان بماند عارف طالب صادق را برسبیل تذکرہ واستر شاد از مطالعہ
آن نفعی تمام بود ومورث از دیاد یقین موجب استعداد اعتقاد متین بایشان گردد
بدان واسطہ این بیچارہ سرگردان را بدعا صالح مزدد ہنیدہ بود کہ برکات آن کلمات
از ظلمات خودی خلاص یابد وبتمام ہمت دل بشتابد وَهُوَ حَسْبُنَا وَنِعْمَ الْوَكِيلُ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ
وَهُوَ حَسْبِي وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا چون این مجموعہ عجیبہ ونفیسہ غریبہ جامع بود در معارف آن بحر زخار
وحامل کواشف آن دریای حوارف مشتمل بمقامات اشرفی ومحتوی بحکایات شگرفی موسوم
بہ لطائف اشرفی فی بیان طوائف صوفی اتفاد بالنبی الله تعالیٰ ابتدا بمقدمہ وانتہا بخاتمہ ہشت لطائف بنیاد نہاد ۔

مقدمہ در بیان فوائد علم واستماع کلمات مشائخ قدس اللہ اسرارہم واطلاع ان

لطیفہ اول - در بیان توحید ومراتب او لطیفہ دوم در بیان معرفت ولایت
ولی واقسام او لطیفہ سوم در بیان معرفت عارف ومعرف وجاہل لطیفہ
چہارم در بیان معرفت صوفی ومتصوف وملامتی وفقیر واصناف این طائفہ
وذکر ارباب ولایت از غوث وامامان واوتاد وابرار وابدال واخیار وشرح احوال کتوم

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وکیفیت اطلاق اسم تصوف و صوفی بدین طائفہ لطیفہ پنجم در بیان نبذی از معجزات و کرامات
و استدراج و دلائل اثبات کرامت و ذکر معراج رسول علیہ السلام لطیفہ ششم در
بیان اہلیت شیخی و شرائط انتداء و آداب مرشد و مسترشد کہ مجمع اربعین اکابر است
و مسئلہ توحید مطلب لطیفہ ہفتم در بیان اصطلاحات تصوف لطیفہ ہشتم در
بیان حقیقت معرفت راہ سلوک و سلسلہ تربیت و وجہ خاص و وجب ظلمانی و
نورانی و انواع تجلیات و تلبیس ابلیس لطیفہ نہم در بیان شرائط تلقین اذکار
مختلفہ موضوعہ مشائخ و فضل ذکر جلی بر خفی لطیفہ دہم در بیان شرائط تفکر و مراقبہ
و جمع و تفرقہ لطیفہ یازدہم در بیان مشاہدہ و وصول و رویۃ صوفیہ و مومنان و یقین
لطیفہ دوازدہم در بیان انواع لباس مشائخ از صوف و خرقہ و امثال آن
و معانی ہر یک و شرائط ارادت مرید و مراد و ذکر مقامات و طائفہ لطیفہ سیزدہم در
بیان حق و سفر لطیفہ چہاردہم در بیان مبدء خانوادہ مشائخ کہ در اصل سلف
چہاردہ بودند و ذکر اویسیان لطیفہ پانزدہم در بیان سلسلہ حضرت قدوۃ الکبرا
و سلسلہ حضرت نور العین و سلسلہ یعنی مشائخ سلف و خلف و اسامی خلفاء کل
ایشان و تواریخ وفات و فائدہ احراس پیران و تحصیل فضائل از اکابر متعددہ
لطیفہ شانزدہم در بیان معانی کلمات مشائخ از شطحیات و امثال آن
لطیفہ ہفدہم در بیان آداب صحبت و زیارت مشائخ و قبور ایشان و کیفیت
جہین بدی الشیوخ لطیفہ ہژدہم در بیان معانی زلف و خال و امثال آن
لطیفہ نوزدہم در بیان معانی ابیات متفرقہ در محفلات متصوفہ کہ از افاضل
مختلفہ صادر شدہ اند لطیفہ بستم در بیان سماع و اصناف مزامیر لطیفہ بست و یکم
در بیان مسئلہ اختیار و قضاء و قدر و بیان خیر و شر و بعضے عقائد صوفیہ لطیفہ
بست و دوم در بیان ترک و رنگ سلطنت و اعراض از سریر مملکت و سیر در طی ترک
سفر و التعاب بعضے مشائخ عصر و رسیدہ بتمکین بحضرت مخدوم جہانیان و اتیان بنجارہ حضرت
شیخ شرف الدین یحیی منیری و رسیدن بحضرت شیخ علاؤ الدین در وصول بمقصد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و ایثار مقامات خود را و القاب بخطاب جہانگیری لطیفہ بست و سوم در بیان تعیین
مقام و نزول رایات اشرفی و صدور علامات شکرفی بظفر آباد و اظہار خوارق قدر
یکدیگر و ذکر ارادت حضرت شیخ کبیر سرور پوری لطیفہ بست و چہارم در بیان دین
امراء و سلاطین و فقراء و مساکین را تفریتا مناقب مند عالی سیفخان لطیفہ بیست
و پنجم در بیان ایمان و دلائل اثبات صانع و وحدت صانع و ازلیت و ابدیت او و
اصول شریعت و طریقت لطیفہ بیست و ششم در بیان ارباب نظر و برہان و اصحاب
کشف و عیان و حیرت ہر دو طائفہ و عقائد طائفہ اخیر و بحث طریقت و شریعت و وحدت
کہ یکی میگویند لطیفہ بیست و ہفتم در بیان دلائل وحدت وجود و اختلاف بعضے مشائخ
بہ وحدت وجود و توفیق در ایشان لطیفہ بیست و ہشتم در بیان توبہ لطیفہ بیست
نہم در بیان معرفت نماز لطیفہ سی ام در معرفت روزہ لطیفہ سی و یکم در بیان زکوٰۃ
لطیفہ سی و دویم در بیان حج و جہاد لطیفہ سی و سوم در بیان اوصاف اصناف
امت کہ متفرقہ شدہ اند بمذاہب کثیرہ و مراتب مراتب انسانی و ذکر انسان صوری و معنوی
لطیفہ سی و چہارم در بیان سفر و شرائط او لطیفہ سی و پنجم در بیان عجائب روزگار
و غرائب آثار کہ در سفر حضرت ایشان دیدہ اند و انواع مراسم مقامات کہ از اکابر و اماثر
ایشان معہود و دیدہ اند لطیفہ سی و ششم در بیان طریق اطعام و فوائد و معنی ماکولات و مشروبات
لطیفہ سی و ہفتم در بیان شرائط اعتکاف و عزلت و خلوت تجرید و تفرید لطیفہ سی و
ہشتم در بیان وظائف صبح و شام و صلوات خمسۂ اسلام و نوافل و اوراد مشہورہ
و ایام متبرکہ و صیام صوفیہ لطیفہ سی و نہم در بیان عشق و مراتب او لطیفہ چہلم
در بیان زہد و تقوی لطیفہ چہل و یکم در بیان توکل و کسب رضا و ذکر خوف و رجاء
لطیفہ چہل و دویم در بیان تعبیر خوب لطیفہ چہل و سوم در بخل و سخاوت و رزق و ذخیرہ
لطیفہ چہل و چہارم در بیان مجاہدہ و ریاضت و در آنبیان سعادت و شقاوت
لطیفہ چہل و پنجم در بیان رسوم خلق و مزاج مستحسن لطیفہ چہل و ششم در
بیان تذکیر و وعظ و حسن خلق و غضب و شفقت و معاملہ لطیفہ چہل و ہفتم در بیان مہمان و

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دسلم لطیفہ چہل و ششم در بیان نام معروف و بی منکر و ذکر بعضی شربہ مختلفہ فیہ لطیفہ چہل و ہم
در بیان معرفت امامت بیان قولا و بترا و ترک علائق و عوائق لطیفہ پنجاہم در بیان منشا
بدن و روح و قلب و در قبض ارواح و نمودار ی ملائکہ ثنا ء مرگ لطیفہ پنجاہ و یکم در ذکر
علم و عمل و بیان زنبیل گردانیدن لطیفہ پنجاہ و دوم در بیان نسب حضرت رسالت
پناہ صلی اللہ علیہ وسلم و جزوی سیر نبوی علیہ السلام و شرح نسب سادات از احفاد و اولاد کرام کتب
نسابان انتخاب نمادہ لطیفہ پنجاہ و سوم در ذکر خلفاء راشدین و بعضے صحابہ و تابعین و
ائمہ اثنا عشر لطیفہ پنجاہ و چہارم در ذکر بعضے شعراء کہ از مشرب صافی صوفیہ و طائفہ علیہ بہرہ
داشتند لطیفہ پنجاہ و پنجم در صدور بعضے خوارق از حضرت قدوۃ الکبراء بنسبت بعضی صوم
لطیفہ پنجاہ و ششم در بیان تفویض مقام و حوالۂ ولایت اسلام بہ بنسبت معتقدای
آفاق حضرت سید حاجی عبدالرزاق و ذکر قصہ ولیت بشرف فرزندی لطیفہ پنجاہ و
ہفتم در بیان نزول رایات اشرفی و علامات مکرفی در خطۂ اودھ و بقصبہ جائس و
قصبۂ رائولی و نواحی اودھ صدور خوارق بہ بنسبت اہالی این دیار و سبب اعتقاد مسند
علی یعقوبخان و حضرت قاضی رفیع الدین و حضرت شیخ شمس الدین صدیقی اودھی
لطیفہ پنجاہ و ہشتم در شرح دعوات بعضے اسماء اعظم و تسبیر و بیان سورۂ فاتحہ توریت
کہ معروف بدعاء بشمیت است بعضے فوائد دیگر از افسون و تعویذ و امثال آن لطیفہ پنجاہ و نہم در
بیان تنزیل فیض الٰہی و فضل نامتناہی در حین سفر حضرت ایشان از احضار ملائکہ و
مردان غیب و بعضے اولیاء بجہت تجہیز و تکفین حضرت قدوۃ الکبرا لطیفہ شصتم در بیان
صدور بعضے انفاس اشفاق بنسبت قدوۃ الآفاق سید عبدالرزاق و اولاد و احفاد او و
بعضے خلفاء کبری ایشان از لطف عام بہ نسبت معتقدان و فرزندان و مریدان و مخلصان
خاتمہ مشتمل علاق و اوصاف و حکایات این طائفہ علیہ قدس اللہ اسرارہم و
حشرنا فیہم و ارجو من اللہ الکریم ان یحشرنی علی ھذا لا مزالخطر وان یجعل سعیی مشکورا و ذکری
مذکورا و اسالہ الامن والعصمۃ من الخطاء و زلۃ القدم فی سبیل التحقیق و اللہ سبحانہ ولی الکرام
اصول از مکارم اخلاق صوفیہ و مسئول از مراحم اشفاق طائفہ علیہ و ناظران گلزار صحائف و
چینندگان اثمار ظرائف آنکہ چون ایشان از انیمات ریاض معارف و حقائق و نفحات
حدائق و کواشف دقائق آن در رود ریاض توحید و خرد خضرای تفرید مشام اصحاب شریعت
و دماغ اصحاب عفیفہ معطر و خوش گردد و دلہای ایشان از عوائق و سرد علائق عصر تنفس
کردہ و مقتدی این تصنیف و باعث این تالیف را از دعای خیر و ثنای بی خیر دریغ ندارند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

واگر بمذاقت قدسی دلغزش قلمی اطلاع یابند بشریف اصلاح ارزانی فرمایند وبکمال حسن خلق متابعت یسمعون القول فیتبعون احسنه مراعات نمایند شعر جزاک اللہ خیرا من ناقل کتابی ۔ وقابل ما فیہا بالعفو والعفو ہر سخنی را محل شائستہ وہر بیانی را تادیبے بایستہ بدیہ کنند وبران عمل نمایند بر بساط اعراض وساط اعتراض نشینند واین ضعیف قلیل البضاعت وسخیف علیل الاستطاعت را بدف تیر ملامت نسازند وبر جاس خدنگ تعنت نکنند اللھم وفقنا لاتمام المقصود واذقنا حلاوۃ تمام المامول والمعود بالنبی والہ المودود

مقدمہ در بیان فوائد مطالعہ کتب صوفیہ واستماع کلمات مشائخ علیہ وشرائط وآداب استماع آن قال الامام قدوۃ العلم بمصابیحہم وسائر الفقہاء ذکر لبعضہا حضرت نور الحق والدین حضرت قدوۃ الکبرا عرض نمودند کہ مرا طلب صادق را از علوم کثیرہ وفنون کبیرہ اہم کدام علم است فرمودند اول چیزی کہ بر بندہ بعد ایمان واجب است توحید ومعرفت ایمان واجب ولازم میگردد وعلم عقیدہ شریعت وطریقت است وعلم اخلاق بردرویش فرض چنانچہ در اثر است ادبونی ربی فاحسن تادیبی واما التقریر کما سیفرمودند ہنگام کہ شیخ الاسلام شیخ احمد جام زندہیل سیصد وسی ہزار کیلومتر صاحبا الدعوات متوجہ شدہ بودند واز ہر طرف حضرت خواجہ مودود چشتی قدس اللہ سرہ باصحاب کثیرہ برآمدند در اثنار راہ التقا افتاد در یک دیگر اند کے تعارض پیدا شد بعد از رفع کدورت خواطر ہمدیگر شیخ الاسلام حضرت خواجہ مودود چشتی را فرمودند کہ در خدمتگار نگاہ دارید دسہ روز توقف کنید چنانچہ خواجہ را فرمودہ بودند حضرت خواجہ چنان کردند پس پیش شیخ الاسلام آمدہ گفتند کہ چنانچہ فرمودہ بودید بجا آوردم دیگر چہ میفرمائید تا چنان کنم شیخ الاسلام فرمودند کہ لوا متصلی برطاق نہ دہد علم بخوان کہ زاہد بے علم سخرۂ شیطان باشد ومتعبد بے فقہ بچو خر خراش بے تحسین بود گفتہ قبول کردم دیگر چہ میفرمائید تا چنان کنم شیخ الاسلام فرمودند چون از تحصیل علم فارغ شوی اجازت طلب دالشار دوطن خود کن کہ آباو اجداد تو بزرگ بودند وصاحب کرامات وجامع مقامات حضرت خواجہ مودود چشتی گفت چون مرا اجازت دہند بیفرمائید بر دیہ تبرک دتیمن مرا اجازت فرمائید شیخ الاسلام گفت بیشتر آی پیشتر آمد دست او گرفت وبر کنارہ چار بالش خود بنشاند دہ بار گفتا بشرط علم پس سہ روز در خدمت شیخ الاسلام بودند خواند بسیار گرفت ونوازش بیشمار یافت وباز گشت وبعد ازان باندک فرصتی بجہت تحصیل علم بجانب بخارا وبلخ تشریف بردند ودہ دہ چہار سال بقدر وسع وامکان دران باب اجتہاد نمودند ودران دیار

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ہر جا از وی آیات غریبہ و کرامات عجیبہ کہ تفصیل آن بہ تطویل می انجامد ظاہر شد بعد ازاں بہ بابچشت
مراجعت کرد و بتربیت مریدان و مستفیدان مشغول شد حضرۃ قدوۃ الکبیر امیر مومنذکر حالہ را
باید کہ پرسیدہ سخن نگوید مَنْ تَکَلَّمَ بِالْعِلْمِ قَبْلَ اَنْ یُّسْاَلَ عَنْہُ ذَھَبَ لُبُّہٗ وَکَانَ جَوَابُہٗ بِخِلَافِ السُّؤَالِ
قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی وَبِیَمِیْنِہٖ نادانست نادانست تسیان گروہ ست و تمامت پرسند محوان گردد است حضرۃ
قرۃ العین عرض نمودند کہ فرق درمیان علماء دنیا و علماء آخرت چہ باشد فرمودند کہ ادنی فرق
آنست چنانچہ سیم سرہ و سیم ناسرہ و بہ ہمیں گفتہ اند فَضْلُ الْعَالِمِ بِاللّٰہِ الْعَالِمِ بِاَحْکَامِ کَفَضْلِ الْمَاءِ الْحَارِّ
عَلَی الْحَارِّ وَلَیْسَ الْخَبَرُ کَالْمُعَایَنَۃِ ایضاً فرمودند مَثَلُ الْعَالِمِ الَّذِیْ لَا یَعْمَلُ کَمَثَلِ السَّفِیْنَۃِ اِذَا مَرَّتْ بِنَا وَرَدَّتْ بِنَا
ایضاً فرمودند اَلْعَالِمُ بِلَا عَمَلٍ کَالْقَوْسِ بِلَا وَتَرٍ قَالَ لَا شَرَفَ لِلْعَالِمِ اِلَّا عَلَی الْعَالِمِ بِدَ صَقِیْلِ
چہ تا آئینہ علم را صیقل عمل نبود زنگار ہ احوال و مقامات نماید و لطافت قلبی نیفزاید و طالب علم
میداند کہ علم محمود وسیلہ نجات خواہد بود و رستگاری وی در تحصیل علم است و پس از عمل خود
در بابست ندارد این اعتقاد بداست و مذہب فلاسفہ سبحان اللہ آخر این قدر ندانند کہ چون علم
حاصل کنند و بران عمل نکنند ہیچ حجت موکد تر گردد و خبر ندارند کہ رسول علیہ السلام میفرماید کہ اَشَدُّ النَّاسِ
عَذَابًا یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ مَنْ لَّمْ یَنْفَعْہُ اللّٰہُ بِعِلْمِہٖ و در سخنان مشائخ آوردہ اند کہ یکی از بزرگان
جنید رحمۃ اللہ علیہ را بخواب دید و باو گفت یَا اَبَا الْقَاسِمِ مَا الْخَبَرُ قَالَ طَاحَتِ الْعِبَادَاتُ
وَفَنِیَتْ کَاِشَارَاتٍ مَا نَفَعَنَا اِلَّا رَکَعَاتٌ رَکَعْنَاھَا فِیْ جَوْفِ اللَّیْلِ اے فرزند از اعمال مفلس دان
احوال تہی و از معانی خالی مباش و یقین دان کہ علم محمود دستگیری نکند و ترا این بشارت
معلوم شود اگر کسی در بیابانی میرود و دہ شمشیر ہندی بدست دارد و ہمچنین دیگر سلاحہا
و ہمہ اہل سلاح و اہل جنگ و صحارا بہ باشد ناگہان شیرے بوے در آید چہ گوئی و آن ہمہ
سلاحہا وی را بے آنکہ کار فرماید شر آن شیر از وے رفع کند یا نہ تو نیک دانی کہ نکند ہمچنین
بعینہ میدان کہ اگر کسی صد ہزار مسئلہ علمی بخواند و بداند و یکی بعمل نیارد از ان دانش وی را فائدہ نہ
خواہد بود دیگر فرمودند اگر کسی را رنجور بود در رنج بیماری وی از حرارت و صفرا باشد و داند کہ علاج این
بیماری کشکاب و سکنجبین ست و تخورد آن دانش وی را رفع بیماری وی نکند یا نہ تو نیک دانی کہ نکند
بیت گرمی دہ ہزار رطل خود پیمائی ۔ تا می نخوری نباشد شیدائی ۔ اگر صد ہزار سال علم
بخوانی و ہزار بار کتاب برہم نہی پس بر آن عمل نکنی و خود را باعمال مستعد و شائستہ رحمت
خدائی نگردانی رحمت خدائی بر تو نرسد ۔ تقریباً میفرمودند کہ زاہدی بود کہ چہار صد صندوق
علم یاد داشت و شبہا در روز در مباحثہ و مذاکرہ آن را میگذشتے و لیکن در اعمال اہمال ورزیدے
چون در گزشت بہ بشی بواقعہ بیدند پرسیدند کہ ما الخبر فرمود کہ ہیچ خبر ہمہ صیدلان دنیا کہ مردہ ام

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وجاہ وذلیل اقتادم ؎ چو عالم ندارد باعمال میل ؛ بود جائے اودر تنگ چاہ وذلیل ؛ حاضری حرمز
کروانز قرآن ہم دلیل ہست کہ علم بعمل کار بنیاد فرمودند بسیار جائے آوردہ اند اکنون مستمع باش
قال اللہ تعالیٰ وَاَنْ لَّیْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰی ای فرزند دانم کہ خواندہ باشی کہ این آیت منسوخ
است کریم کہ این منسوخ است در آیہائے دیگر میگوئی مَنْ کَانَ یَرْجُوْا لِقَآءَ رَبِّہٖ فَلْیَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا جَزَآءً بِمَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ ○ جَزَآءً بِمَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ اِنَّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ
کَانَتْ لَھُمْ جَنّٰتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا خٰلِدِیْنَ فِیْھَا الآیۃ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا
وَکَذٰلِکَ سَایِرُ الْاٰیَاتِ لِمَنْ تَتَبَّعَھَا اللّٰھُمَّ حضرت کبیر عرض نمودند کہ بندہ بعمل خود در بہشت خواہد رفت
برحمت خدائتعالے وفضل وحضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ہنوز سخن من فہم کردہ نیست بدان
ای فرزند این نمیگویم بلکہ میگویم فضل ورحمت حقتعالی بہ بہشت میرساند اما بطاعت وعبادت
خود را مستعد وشائستہ رحمت نگرداند رحمت بروے نرسد نہ من میگویم کہ حقتعالی میفرماید
اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰہِ قَرِیْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِیْنَ وچون رحمت در وی نرسد کی بہ بہشت رسد اگر کسی
گوید مجرد ایمان بہ بہشت رساند من نیز میگویم کہ بہ بہشت رسد ولیکن تا خدا کے رساند عقبہا در پیش است
تا آنکہ برسد حضرت قدوۃ الکبر امیفرمودند کہ بندہ را از عبادت چارہ نیست چہ بندہ را بندگی
باید وکریم را کرم وبندہ در بندگی چنان مستغرق بود کہ جز او را در نظر نیارد بلکہ بہ جہنم روی در
بندگی باشد اگرچہ در بندگی قبولیت نیابد باز نگردد تقریر بنا میفرمودند کہ در بنی اسرائیل عابدی بود
کہ بسیار سالہا عمر در عبادت گزشتہ بود حقتعالی خواستہ کہ خلوص وے بہ ملائک جلوہ دہد ملکی را فرستاد
کہ آن عابد را بگوئی کہ تا کی این ہمہ مجاہدہ وریاضت بری بر درگہ شائستہ درگاہ ما نیستی ؎
ای ہاتف انداخت در گوش پیر ؛ کہ بیحاصل رد سر خویش گیر ؛ درین در دعائی تو مقبول نیست
بخواری برو یا بزاری بایست ؛ ہلاک بیامد وآن پیغام بگزارد عابد جواب داد کہ مرا از بہر بندگی
آفریدہ اند ومرا بندگی کار است بخداوندی چہ کار خداوندی او داند آن فرشتہ باز بحضرت
عزت آمد گفت الٰہی عالم السری واخفیٰ دانی کہ آن عابد چہ گفت از حضرت عزت خطاب آمد
چون او از بندگی ما بر نگردد ما بکرمی ہم از او بر نگردیم اَشْھَدُکُمْ اَیُّھَا الْمَلَآئِکَۃُ اَنِّیْ قَدْ غَفَرْتُ لَہٗ
قبولست گرچہ ہنر نیستش ؛ کہ جز ما پناہے دگر نیستش ؛ سخنی از اقاضا طالبعلم بلد حضرت
قدوۃ الکبر ا شنودہ اند کہ در تفسیرے آوردہ اند کہ تراب نام کافری بود طالبعلمی بر صفہ در مدرسہ کتابت
میکرد خامہ از دست او افتاد تراب بر جستگی کرد وخامہ از زیر صفہ گرفت وبدست کاتب داد آورد
اند کہ فردا قیامت بدین مقدار اعانت سبکی در حق تراب بعذاب خواہد بود ودیگر کفرہ تمنا خواہند
کرد وقولہ تعالیٰ لَیْتَنِیْ کُنْتُ تُرَابًا حضرت قدوۃ الکبر امیفرمودند اگر کسی بداند کہ در عقبیٰ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

پیش از یک ہفتہ ماندہ است میباید کہ بعلم فقہ اشتغال نماید چہ دانستن یک مسئلہ از علوم دینی
بہتر از ہزار رکعت نافلہ است حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ آموختن جوارح بعبادت سنیہ
و پیراستن باطن بصفات مرضیہ موجب فیض الٰہی و سبب وصول دنا متناہی و این ترا بشارتی معلوم گردد
اگر ترا خبری دہند و گویند کہ بہ ہفتہ دیگر سلطان بسلام تو خواہد آمد دانم کہ تو دران ہفتہ ہیچ کار
مشغول نگردی جز بدانکہ ہر چہ دانی کہ چشم سلطان بران خواہد افتادن پاکیزہ و نیکو گردانی آرائش
و زین کنی باز تن و جای و جامہ سرای و فراش اکنون اندیشہ میکن و بدان اشارت بچہ
میکنم کہ شما زیرکانید و زیرکان را اشارت بس است ۵ آنکہ اوایل مہارت آمدہ + بہر اوہا
بشارت آمدہ ۰ و لہذا قال علیہ السلام ان اللہ لا ینظر الی صوركم و اعمالكم ولكن ينظر الى قلوبكم
و نیات کہ حضرت شیخ اصیل الدین سپید باز کردہ یکے از خلفاء ثلثہ صاحب طیر حضرت قدوۃ
الکبرا۔ اند از فوائد استماع کلمات مشائخ و اطلاع مقالات اولیاء راسخ درخواست قال
الاشرف ذكر الصالحين تنزل الرحمة وذكر العارفين نور يتجلى في قلوب الطالبين المسترشدين
بباید دانست کہ انچہ درین کتاب کہ در تدوین انتخاب مسطور میگردد از اذواق و معارف آن بحر زخار
و مواجید و احوال آن در یای غوارف و ذکر سیر مقامات و بیان سیر و کرامات ایشان بعضے
از طائفہ صوفیہ و فرقہ علیہ دیگر رضی اللہ عنہم اجمعین خواہد بود باشد کہ مطالعہ کنندگان را از
مکاتبہ آن کلمات شریف و ملاحظہ آن مقالات لطیف یقین کامل و عقیدہ شامل نسبت
این طائفہ علیہ حاصل شود و جاحی کہ نفی کرامات و مقامات صوفیہ و ابطال استقامات الہامات
طائفہ علیہ میکنند و از عابدہ غوائب آن جماعت محفوظ مانند عاذنا اللہ تعالی وایاکم عن ذلک
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ منقول از بعض طائفہ خواجگان قدس سرہم است حکایت لسان الحق
جنان من جنود اللہ تعالی فی القلوب حضرت شیخ کبیر سرور پوری از مخلص اصحاب اکمل خلفاء رویت
حضرت قدوۃ الکبرا اند ہر جا کہ درین کتاب حضرت شیخ کبیر مذکور میگردد مراد ایشان خواہد
بود و بحضرت ایشان عرض کردند کہ بجہت استماع کلمات مشائخ و صوفیہ و اطلاع مقالات مرضیہ
این طائفہ را از تنزیل ہم دلیل ہست فرمودند کہ آری حضرت حق تعالی میفرماید وكلا نقص عليك
من انباء الرسل ما نثبت به فؤادك یعنی قصہای پیغامبران و اخبار مرسلان بر تو میخوانیم و
از احوال ایشان ترا آگاہی میکنیم تا دل ترا بان ثبات افزاید و قوۃ باشد و چون با رنج بتو رسد
و زور آورد از اخبار و احوال ایشان مخلصی و براندیشی کہ مثل این بار ہا و رنجہا بایشان رسید
و ایشان صبر کردہ اند و احتمال توکل ثقہ پیش آورده دل ترا بان ثبات عزم و صبر افزاید همچنین
استماع سخنان پیشینگان و حکایات پیران و احوال ایشان دل مرید را تربیت باشد و در بلاد امتحان

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ازو برد درویشی دنا کامی قدم فشارد و عزم مردان یابد و سیرت ایشان گیرد حضرۃ قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ ابو علی دقاق پرسیدند کہ در شنیدن سخنان مردان ہیچ فائدہ ہست چون کار
ایشان کہ نمی توانم کرد گفت بلی فائدہ ہست یکی آنکہ اگر مرد طالب بود قوی ہمت گردد و اگر نامرد بود مرد
گردد در اثنار این فرمودند مگر فردوسی طوسی ہمدرین معنی گفتہ است بیت ہر آنکس کہ شاہنامہ خوانی کند
اگر زن بود پہلوانی کند مراد از نامہ صحائف و معارف و حقائق این طائفہ داشتہ باشد کہ
فی الحقیقت شاہان عرصہ ولایت و سوکان بلدۂ ہدایت ایشانند اگر مرد بود شیر مرد گردد و اگر شیر مرد بود
فوگردد و اگر فرد بود عین درد گردد و قال اللہ تعالیٰ کونوا مع الصٰدقین فان لم تطیعوا انظروا
وجوھکم فی مرایا العارفین پوشیدہ نماند کہ مراۃ عارفان عبارت از احوال و معارف ایشانست
کہ وجوہ حال خویش و پرتو اعمال خود حالیان صادق و سالکان دانق در آئینہ مقامات و حکایات
این طائفہ می بینند اگر گیاہ پندارد و عجب محاسن حال ایشان میبود فروی ایذا رندومی دانند کہ اقوال و
افعال و احوال ایشان ہیچ ایشانیست بلکہ نثار کردار خود بر گیرند و تقصیر خود در جنب کردار ایشان بینند و
ز عجب و سیاہ احسان پرہیز کنند کما قال بعض الکبراء العارفین لا تنظر الی عزائم الخلق عزائم نفسک
بل انظر الی الصدق الیقین لتعلم فضلھم فلا ہلاک حضرت قدوۃ الکبرا در اثنار این
ز مقام شیخ الاسلام نقل کردند کہ وصیت کردند ز اکابر روزگار و یادگار نامدار کہ از ہر پیری سخنی یاد گیرید اگر نتوانید
نام ایشان یاد دارید کہ بآن بہرہ یابید مہین ایشان درین کار آنست کہ سخنان مشائخ مثنوی تو را
خوش آید و بدل سوئے ایشان گرائی و انکار پنداری ہرگاہ کہ از دوستان خود یکی بتو نماید و ترا
قبول افتد و حقیر آید بدتر باشد از گناہ کہ آن بدتر است زیرا کہ آن دلیل محرومی و حجاب بود
اعاذنا اللہ تعالیٰ من حرمان ھذہ العزائم اگر در نظر غلط افتد و وی آن نباشد کہ ترا بوی قبول اخلاق
ترا زیان ندارد کہ قصد تو بآن راست بود حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سلطان ولد
از خدمت مولوی نقل میکردند کہ حضرت مولوی در عین سفر آخرت بہ نسبت اصحاب کہ محزون
از ہمہ بودند میفرمودند کہ من اینجسم نیستم کہ در نظر عاشقان منظورم بلکہ من آن دوم آن مجسم کہ در جان
مریدان از کلام من سر بر زند اللہ اللہ چون آنرا بیابی دان او ذوق را بہیچ غنیمت میدار
و شکرہا میگزار کہ من آنم گوز نہار کین دم قال باشد کہ در وی سر بسر احوال باشد
سخنہای مشائخ آبحیوانست بچہ ماند آنکہ در ظلمات حیرانست حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند
سخنہای مشائخ دوستان حق تعالیٰ دوستی ایشان را با ایشان افگند چنانکہ گفتہ اند المرء مع من احب
و گفتہ اند قرابۃ القرب تورث المودۃ و قلۃ البعد تورث العداوۃ و العلم الخوف و
صلۃ الرحم نسب معلوم و حق معلوم و سبب حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پرسیدند از وی کہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

قومی را دوست میدارند و بکرامات ایشان نیز سند گفت المرء مع من احب حضرة قدوة الکبرا
میفرمودند که اگر کسی را کمال معارف این طائفه و حال طوائف صوفیه بود دولتی بهتر و نعمتی
بهتر ازین نعمت سعادت جز بقابلیت ازلی و اهلیت لم یزلی میسر نشود ذلک فضل الله
یؤتیه من یشاء کسی را که شمیمی از گلزار معارف و نسیمی از لاله زار کواشف بدماغ جانش رسیده باشد
این نیز علامت سعادت است اگر بسبب حرمان ازین دو فرقه هم نیست باری صحبت دوستان
خدا گزیند چه اختلاط این طائفه موجب اجر جزیل و ارتباط باین زمره علیا سبب پاداش طویل است از
حضرت سید الطائفه ابوبکر عطوی معنعنی نقل کرد اگر کسی را بینند که ایمان آرد باین طائفه و این سخنان را می
زنهار او را بگویند تا مرا بدعا یاد آرد. حضرت منصور رحمة الله علیه گوید هر که باین سخنان ما ایمان آرد و از ان
چاشتی یافته و پیام من سلام گوید شیخ ما گفت که از شیخ شروانی نقل دارم که گفت که اگر پای دارید به
خراسان روید بزیارت کسی که ما را دوست دارد و شیخ عباس گفت که شیخ شروانی گفت وصیت میکنم
شما را به نیکوئی با کسی که ما را دوست دارد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند دوست دار او را و یار او شو خواه
از صفایای ازین طائفه است تقرر شیفر مودند که ابو جعفر سیلانی گفته اند که با دل باراده حضرت رسول صلی الله
علیه وسلم را بخواب دیدم گذشته بر صدر و جمیع مشائخ ازین طائفه گرد بر گرد وی حضرت رسول را گفتم
در آسمان بر گشاده و فرشته فرود آمد شت زرین و ابریق سیمین بدست پیش حضرت رسول نهاد
بعده پیش یک یک می نهاد دست می شستند چون نوبت بمن رسید گفتند بگیرید که این از ان
طائفه است دار شت برداشتند و برفتند من گفتم یا رسول الله مرا از ایشان ادا دی گفت
ایشان را عبد الله مصطفی علم گفت کسیکه اینها را دوست دارد از اینها است دار شت باز آوردند ما من دست بشستم
مصطفی صلی الله علیه وسلم در من نگریست و تبسم کرد گفت دوست دار بابای ابو جعفر گفت او قت بحث ان یقوم بود ابو یعقوم
شبی بخواب دیدم کاغذ شما در دست داشت چیزی می نوشت گفتم چه می نویسی گفت نام دوستان خدای تعالی
گفتم نام من نوشتی گفت نه گفتم من از ایشانم نه دوست ادیم اما دوست دوستان ادیم ایشان را دوست دارم درین
بودم که فرشته در رسید و گفت طومار از سر گیر و نام وی بر سر نویس که دوست دوستان من است
در خراست که روز قیامت بنده نومید نماند باشد از مفلسی کردار خود حضرت حق تعالی گوید ای بنده من
فلان دانشمند را در فلان محلت می شناختی یا فلان عادت را گاهی نشناختی گوید بشناختم
فرمان شود برای تر انبخشیدم حضرة قدوة الکبرا در اثنار این سخن فرمودند که مردی از اشنایان سلطان
العارفین بود همراه ایشان در راه میرفت شخصی آمد و را خبر داد که دوست تو از سفر عالم خرامیده
مناسبت شد و غم غالب شد و بسیار او از دا قامات قبور سخن بر د حضرت سلطان العارفین از مناسبها
اطلاع یافت فرمودند که آن شخص مرا دیده است گفت نه گفت نام من شنیده است گفت آری هر گاه

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از ملازمت شریف و خدمت لطیف فارغ می شدم سخنانه آن مخلص بر تتم اوصاف مدایح و اصناف مطا
حضرت شما بوی میکنم باعتقاد تمام می شنید فرمودند که نیک است در اشتار این حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که بارها سنیاکن عالم غیب و مهمان لشکر لاریب در سر این فقیر کرامتی فرمودند مذاکر و مذکور کردن را
از روی اخلاص دیده است و بوجه اختصاص محبت نوگزیده است لاجرم زیده گرد و حاضران مجلس
رفیع و ملازمان محفل منیع چنانکه حضرت کبیر و حضرت شیخ عارف و حضرت معروف و حضرت قاضی
رفیع الدین و شیخ شمس الدین او دهی و اصحاب دیگر باستماع این اشارت جانفزا و باطلاع این
بشارت دلگشا السنه خود را باین ترانه مترنم گردند ؎ چه شکر آنکه مرا مژده امان آمد ؛ نوید فتح
و بشارت انا بجهان آمد ؛ الحمد لله علی هذه النعمة الشریفة والموهبة المنیفة شکر آنها کردند شکر کنان
حضرة قدوة الکبرا میفرمودند وقتی که بر دشاخت نسبت می پرسیدند و موجب نجات میگردید و میگفتند
طالبان دیگر گفتن میتوانند ایشان میگویند که این همه ایشان را بهتر بنقل لباس عطا می کردند که اگر توانی که بهت در
دوستی وی زنی در دوستی دوستان او زن که دوستی دوستان وی دوستی اوست در اشتار این
حضرة نور العین عرض کردند و هر جا که در این مجموعه نور العین مذکور میگردد مراد از وی زبدة الاخفا
مرضیة الاخلاق حضرت سید عبد الرزاق اند چنانچه تکرار سخنان این طائفه اقرار باحسان موصوفه
موجب اجر کریم است آنچنان انکار سخنان ایشان نیز سبب قهر عظیم و زجر الیم خواهد بود فرمودند که
آری تقریبا حکایتی از حضرت مولوی رومی نقل کردند که حضرت شیخ حسام الدین چلپی که خلیفه و
نبیره حضرت مولوی اند چون میل اصحاب و شغف احباب باهی نامه حکیم سنائی و منطق الطیر خواجه
فرید عطار بیشتر دیدند از حضرت مولوی درخواست کردند که اسرار غریبات بسیار شد اگر چنانچه بطریق
الهی نامه حکیم سنائی و منطق الطیر کتابی منظوم گردد و دستاویز یادگاری بود غایت عنایت باشد
حضرت مولوی الحال از دستار خود کاغذ برآوردند و بدست حسام الدین چلپی دادند در انجا شروع بیت از
اول مثنوی نوشتند از انجا که ؎ بشنو از نی چون حکایت میکند ؛ از جدایها شکایت میکند ؛
تا انجا که ؎ حال پخته در نیابد هیچ خام پس سخن کوتاه باید والسلام ؛ بعد ازان حضرت مولوی
فرمودند پیش از انکه از مضمر شما این داعیه سر بر زند از عالم غیب بدل این القا کردند که این نوع کتابی
عظیم نظم کرده شود با تمام تمام در نظم مثنوی شروع نمودند گاه گاه چنان بود که از اول شبانه
مطلع فجر حضرت مولوی املا میکردند و چلپی حسام الدین می نوشت و مجموع آن نوشته را باواز
بلند بر حضرت مولوی میخواند چون جلد اول با تمام رسید عرم چلپی حسام الدین وفات یافت در میان
مشرق واقع شد بعد از دو سال حسام الدین چلپی بحضرت مولوی بیاز مندی تمام تقدیم رسانیدند
و بقیه مثنوی را استدعا کرد چنانچه مبنع جلد ثانی با بمعنی اشارت رفته است ؎ مدتی این

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

متنوی تاخیر شده جلتی بابست تا خون شیر شده ۵ چلپی حسام الدین گفت وقتی که متنوی را میخواندند و
اہل حضور بدو نور او مستغرق میشدند می دیدیم که جماعتی غیبیان بگفت دور باشها و شمشیر گرفته حاضر میشوند و
میگویند هر که راز سر اخلاص اصغانی کند بتیغ بیان او را دو نیم خواهی و نیش را می بریم و کشان کشان بقبر
سقر میبریم حضرت مولوی فرمودند که هم چنین است و خواندند ۵ دشمن این حرف این دم در نظر ۵
شده مثل سرنگون اندر سقر ۵ ای حسام الدین تو دیدی حال او ۵ حق نمودت پاسخ افعال او ۵
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که تصنیفات این طائفه علیه سالیکا فرقه موهبه از مواهب الهی و از کرامات خاصه
و همینکه این فقیر بحضرت شیخ عبد الرزاق کاشی در کاشان مشرف شده و از حضرت شیخ اکبر تفسیر شیخ را نقل کردند
یکی از مشائخ کبار بغداد در مناقب وی کتابی جمع کرده است و در اینجا آورده که تصنیفات حضرت
شیخ قدس الله سره از پانصد زیاده است و حضرت شیخ بالتماس بعضی از اصحاب رساله در فهرست مصنفات
خود نوشتند در آن جا زیاده از دویست پنجاه کتاب را نام برده اند بیشتر در تصوف و بعضی در غیر
آن در خطبه آن رساله فرموده که قصد من در تصنیف این کتب آنچنان سائر مصنفان تصنیف و
تالیف نبود بلکه سبب بعضی تصنیفات آن بود که بر من از حضرت تعالی امری وارد میشد که نزدیک بود
که مرا بسوزد خود را به بیان بعضی از آن مشغول میساختم و سبب بعضی دیگر آنکه در خواب بیداری در
مکاشفه از جانب حضرت مامور میشدم در اثنار این حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در
تعریف رساله غوثیه حضرتعالی مرا نیز باین عبارت مواهب آمیز و نوید شوق انگیز مشرف کرده بود
و در حین نداکردند چنانچه حضرت نور العین نیز از این امر شریف مستحضر بودند باعث جمع این
الفاظ شریفه و کلمات لطیفه این خادم را که نظام یمنی است همین بشارت بوده و بعضی الهامات
و واردات دیگر برای اتمام این کلام لطائف آمیز و سخنان طرائف انگیز بود و قال الا تعرف
یغفر الله تعالی لک ما مضی کلامک یجری القبول و الاعتقاد و یطرز ة القبلین و الانقیاد
فی عزفانی و وجدانی یسمع جنانی فقد اندرجت حسناتی هذه نفقة العلم و المعرفة
ان التبس علیه فی الحال فقد یثبت له النصب فی طوی ظواهره در اثنار این فرمودند که
چون کلمات عجائب و نکات غرائب مشائخ که مستنبط از کشف و وجدان و مقتبس از ذوق و
عرفانست ازین قبیله بود در آئینه سخنان مقالات شریف و معترضان مکالمات لطیف این
زمره در قعر سقر حرمان افتند و در تک چاه خذلان بردند چنانکه حضرت مولوی می فرمایند ۵
متنوی چون خدا خواهد که پرده کس درد ۵ میلش اندر طعنه پاکان برد ۵ و خدا خواهد که پوشد
عیب کس ۵ کم زند در عیب اهل دل نفس ۵ گر بگوید تیغ پولاد است تیز ۵ گر بداری تو
سپر واپس گریز ۵ پس این الماس بی الماس سپر بیا بد گز بریدن تیغ را نبود حیا ۵ حضرت قدوة الکبرا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

میفرمودند کسی کہ بتوحید افعال محقق شدہ باشد و بتوحید صفات متحقق داند کہ افعال صوفیہ مرقوم
احکام طائفہ علیہ چہ حکمت دارد پس علی کلمات این طائفہ را باید کہ انگشت اعتراض بر حرف
مقالات ایشان نہند ۔ بر حرف ہیچکس من انگشت اعتراض ۔ کان کلک من غیبت کہ خطی
خطا کشد ۔ حضرت قدوۃ الکبرا در مناقب اصحاب کاملین و مراتب خلفاء الراشدین رسالہ
تالیف کردہ بودند دیدہ ی اندکے از مناقب حضرت علی زیادہ بود کہ مفتنۂ علماء ظاہر بنوعی
دیگر میشد بوی تفضیل و ابتداع و دماغ اصحاب جدل و مشام ارباب حیل میرسید چون
حضرت قدوۃ الکبرا از جانب بنگالہ بعد از ملازمت حضرت قدوۃ الابرار و زبدۃ الاحرار
علاء الدین والد بنامی آمدند اتفاقاً نزول اعلام دولت در رایات شوکت در قصبۂ محمد آباد کہ
افتاد سر پردۂ فقر ار علائی و سر ایچہ چندای الائی در بانچہ مروجہ و معدلیہ رموخ کہ در سواد قصبہ
بودند علمائی کہ بحلیۂ فصاحت آراستہ و فضلائی کہ بحلۂ بلاغت پیراستہ بودند بدیدن
حضرت قدوۃ الکبرا آمدند بعد از سر بیان بیان معارف و دقائق و جریان سخنان عوارف
و حقائق کہ در مناقب اصحاب افتاد حضرت قدوۃ الکبرا ۔ آنچہ مطابق عقائد اہل سنت و جماعت
و موافق صنادید دین و دیانت بود بلسان در بار و بیان گوہر نثار عیان کردند ہر یک حاضران
مجلس شریف و کبار محفل لطیف السنہ خود را تحسین کشادند بعد از تمہید بیان عقائد فرمودند
کہ رسالہ نیز در مناقب صحابہ تالیف کردہ ایم اگر اصحاب بر انوار انظار خویش منظور و مسرور میکنند
در دولت ایشان بشغف تمام استدعا کردند مولینا حسین کتاب را بموجب اشارۃ آورده بدست
ایشان داد قاضی ظہیر الدین احمد و جمعی از علما در مطالعۂ رسالہ غور کردند تحسین بلیغ فرمودند
قاضی احمد از جملۂ ایشان بود در مناقب حضرت علی مواخذہ کرد و جدلی عجیب نموده بهمدیگر
دلائل اقامت کردند تا بحدیکہ بحث بتطویل کشید و معانی باختلاف اقاویل رسید علمائے دیگر کہ
ہمراہ او بودند جانب او گرفتند در بحث در آمدند و بیدگر از رسائل روایات و تسویل مسالات
بدو ہم نوشتند تا بمرتبہ بحث رسید کہ تجلیہ حضرت ایشان استفتی نوشتند و میخواستند کہ فردا بعد
ادا جمعہ در جامع مسجد بموجب استفتا بملازمان تعرض رسانند بوصول این خبر خاطر شریف متردد شد
چون وقت جمعہ رسید چندان باران از آسمان بارید کہ گوئی طوفان نوح بود و سیلاب خانہائی
قصبہ را خراب کرد بنابرین ہیچکس بجامع نہ آمد بلکہ در جمعیت ایشان تفرقہ افتاد سید خان کہ نشمند
و دیندار فاضل بود در شب در رؤیا دیدند کہ اشرف جہانگیر آنجان کس نبود کہ شما خیال کردہ اید دعوت
مقاومت او بیازوی شما نیست اگر خیرت دارین دو دولت کونین میخواہید بوی بعذر رو توبہ
در آئید چون در وقت سحر از خواب در آمدہ منکوحہ خود را بسیار صالحہ بود گفتند منکوحہ او نیز خاتم

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

که مرا هم بعینه این واقعه نموده اند میخواستم که بگویم نهایت تمامی پیشدستی کردید اکنون صواب آنست
که پیش آنحضرت بروید و عذر بخواهید زنهار زنهار رو در دهان نهنگ نه آمدن از مقتضای خرد نیست
سیاید پسندیدگان را پسند ۔ که همیشه شیر خمیده زنند ۔ و از اصحاب جمل بیرون رود بجانب
حضرت قدوة الکبرا شود نیز تر افرزندان نمیشود از حضرت ایشان درخواه شاید که تعبیر آن
خواب بدولت این بزرگوار اظهار گردد که در قریب الایام ایشان خوابی دیده بودند که بزرگی سید جامع
فضائل از مطلع شرق آفتاب وار طالع شده است و من بملازمت ایشان رفته ام مرا جهار انبه تحفه داده
سوله شکوفه در دل جای کرده ببرکت برای آستان بوسی حضرت قدوة الکبرا متوجه شده بملازمت
شریف آمد بعرض ساینده در دل مبارک هیچ تردد نکنند که جواب ایشان من سید هم در شهر همایون و
میمون حضرت قدوة الکبرا بسیار خوشحال ظهور رشد فرمود که الخیر پر فقیر هم جواب صواب میدهد
لیکن از بی انصافی قبول نمیکنند گفت همچنین است ولیکن ایشان مخالص معتقد تعبیری دیگر کرده است
حضرت قدوة الکبرا به خوشی تمام چهار انبه ایشان داد عدد که شمارا چهار پسر مبارک بود یکی طاهر
دوم مطهر سوم طیب چهارم محمد که هر یک عالم و فاضل شوند و پیشدستی از اقران گیرند بعده در جمعیت
دیگر هر یک علماء حاضر آمدند و استفتا پیش آنها نهادند سید خان استفتا بدست گرفته و مطالعه کرده و
گفت تخطیه شما بسبب مباینت حضرت علی اندک زیاده افتاده است گفتند آری سید خان گفت
این تخطیه بر غیر سید می سزد نه سید چه اگر کسی مادر و پدر خود را بغلط بستاید باک نیست علما گفتند که مرا
بوجب گفته خویش روایت نمایید گفت خوش از جامع العلوم نقل کرد التاس ابناء کالذین
وجدوا بالرجل علی الحب ابوته و بنیته جمیعا بمجرد استماع این روایت هر یک سه عار صفان دم در کشیدند و
ساغر خذلان نوشیدند کما قال الله تعالی جاء الحق و زهق الباطل ۔ آخر الامر هر یک باعتذار
پیش آمدند و اعتذار این زمان چه سود کند حضرت قدوة الکبرا در حق ایشان دعای خیر
کردند که حقتعالی شمارا قاضی حمید الدین و اولاد ترا سبوق من الاقران و الاعوان بحمایت
و امین رسانا د بالنبی و آله الامجاد و معترضان را نفس شیر را ندهد نعوذ بالله تعالی هر یک ایشان
ببلائی و بهائی مبتلا شدند ۔ ستیزه دلان عارفی بید رنگ ۔ در انداختن در دهان نهنگ
حضرت قدوة الکبرا تقریبا میفرمودند که در بخارا علما ظاهر و فضلاء باطن بهر بحث سوختن فیصوص
فتوحی نوشته بودند نزدیک بود که بعروز با فراد انجامد بین روزها دانشمندی فاضل عالم
و عامل که بلباس فصاحت راست کلباس بلاغت پیراسته و فنون علوم در رزیده و قانون رسوم خوب
بدر آمده چنانچه هر یک از علماء بخارا و فضلای شهر باستقبال آمدند بتعظیم تمام در شهر آورده
قضیه استفتا با ایشان عرض نمودند فرمودند که من این کتاب را ندیده ایم و چیزی چاکه نزدیده باشیم

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ملاقات واجتماع افتاده است وہر یک از ایشان در یک دیگر نظر کرده اند و مقامات یکدیگر را بصیرت آورده بے آنکہ در میان ایشان کلامی بحسب ظاہر واقع شود ؎ در صاحب رازے یک نکتہ چوں گوید
سخن بسیار گویند بے کلامی ۔ ازاں بیرونست ایں صاحب معانی ۔ کہ در یابد کلام خاص عامی
آنگاہ از ہم دیگر مفارقت نمودہ اند بعد ازاں در الشیخ الشیوخ پرسیدہ اند گفت وَھُوَ یَعْرِفُ الْحَقَائِقَ
ایشاں را از شیخ شہاب الدین استفسار کردہ اند فرمود رَجُلٌ مَمْلُوْءٌ مِنْ شَرْقِہٖ اِلٰی قَدَمِہٖ مِنْ سُنَّۃِ
رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ غواصان دریائے حقائق و بیابان
سحرائے دقائق ادراک تفریق مراتب این ہر دو بزرگوار ہم از مقولہ یکدیگر ایشاں میکنند اما کرا یارا
آنست کہ در بیان ساحل اظہار آرد و جواہر تبیان از معادن اصدار بردارد تقریباً این
بیت از زبان مبارک راندند ؎ در ولیت فرق نکردن توان ۔ خضر ہمانست و مسیحا ہمان
حضرت نور العین در محل نماز آمدہ عرض کردند کہ چوں منزلۃ خادمان و منقبت غلامان
مظہر شیخ اکبر چنیں موجب اعراض بعضے اکابر و سبب اغراض برخی اما شریر تصنیفات مظہر حقائق و
تالیفات مصدر دقائق حضرت ایشان چیست فرمودند کہ ہمانا کہ منشار لفحۂ طاعنان و منبار حسد
حاسدان یا تقلید و تعصب است یا عدم معرفت و اطلاع بر مصطلحات وی و یا غموض معانی و
عمائق کہ در مصنفات خود درج کردہ و در رموز سبحانی و دقائق کہ در تالیفات وے مندرج نمودہ و اعظم اسباب
طعن طاعنان در وے کتاب فصوص الحکم است و آن مقدار حقائق و معارف کہ در مصنفات وے
اندراج یافتہ و دقائق و کواشف کہ در تالیفات او اندماج ساختہ بتخصیص فصوص فتوحات
در ہیچ کتابی یافتہ نمیشود و از ہیچکس ازیں طائفہ ظاہر نشد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ہر کہ
خواند راہ از کمترین خادمان این محذومان و کہترین چاروبان این سلطان قدس اللہ اسرارہم
بگیرد و در ایں نیکو دان صافی بصیرت را معتقد باشد امید واری چنانست کہ ہر آئینہ مقصود برسد
و ہر کہ از راہ بیعلمی بر ایں صدیقان از منکر شود و خلاف ورزد بر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و اصحاب
کرام رضی اللہ عنہم اجمعین خلاف کردہ باشد زیرا کہ روش ایں عزیزان روش رسول و اصحاب است
روش عارفان و سیر صالحان است و از بدعت و مخالفت شریعت مبرا و از زنگ شوائب آئینہ
دل ایشان مصفا بر آئینہ انکار بہ نسبت ایں طائفہ شومی بود و از اسرار و انوار صوفیہ محروم
حضرت قدوۃ الکبرا تقریباً میفرمودند کہ حضرت شیخ سعدی شیرازی را یکی از اکابر سادات
و اشراف ابرقو گفت و گوئی واقع شد آن شریف حضرت رسالت را صلی اللہ علیہ وسلم بخواب دید
و در عتاب کردہ چوں بیدار شد بشیخ آمد و عذر خواست و استرضائی وے نمود یکی از مشائخ گفت
حضرت شیخ سعدی شیرازی بودشی در واقعہ میبیند کہ در ہوائی آسمان گشادہ شدند ملائکہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

باطبیبان فرو نازل شدند پرسید که این بیت گفتند که برای سعدی شیرازی است بیتی گفته است که قبول
حضرت سبحانه تعالی افتاده است و آن این است ؎ برگ درختان سبز در نظر هوشیار ہر ورقے
دفتریست معرفت کردگار ؛ آنعزیز از واقعه آمد هراسان شب بدر زاویه شیخ سعدی رفت که مرا
بشارت دهید که چراغی افروخته با خود زمزمه میکند چون گوش کشیده این بیت می خواند حضرت
قدوة الکبرا را آن قاعده مقرره و قانون مستمره بود که نماز جمعه در سفر و حضر متروک نشده است
یکی از قصبات نواحی رہا باد میرفتند چه شنوند بنای مسجد جامع در قصبه نظر نموده بودند روزے
برای نماز جمعه در جامع قصبه بنجولی تشریف برند بعد از ادای نماز جمعه یکی از ارباب تعلق و متعلقان
از یشان بحضرت قدوة الکبرا مسئله از علم کلام پرسید که بنده اختیار دارد یا عدم اختیار دارد
ثالث درمیان نیست اگر اختیار گویم قدری باشم و اگر عدم اختیار جبری پس مذهب کرامیه
و اجبر گفته اند کدام است حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مسئله اختیار از مشکلات مشکل بوده
می آید لیکن ظاهر چنان مینماید که اختیار صوری و جبر معنوی بنده را هست چنانکه در مقدمه بزودی
حضرت امام فخر الاسلام آورده اند اختیار الصوری و جبر المعنوی و بجبر فی اختیار است او از پندار علم خود در مقدمه
علمیه در آمد و مقصود و مفهوم حضرت قدوة الکبرا بسمع جان نشنید چه مراد ازین بحث اظهار
فضائل نمودن از شمائل خود بود و از بعضے مقدمات او بوی حسد می آمد حضرت ایشان جواب مقدمات
او بصواب میداد چنانچه مقدمات یکدیگر و اثبات دلائل بهم دگر دراز شد میاتی فی مکانها
ان شاء الله تعالی القصه بحث بمرتبه رسید که از دے کلامی خلاف ادب ظاهر شد تجلی اسم القهار در محل ظهر
حضرت قدوة الکبرا متجلی شد فرمودند که هنوز زبان تو کار میکند بمجرد فرمودن این سخن زبان او از
کام برآمد چنانکه اصلا سخن نمیتوانست گفتن و سر یک اصحاب مجلس و احباب محفل سرد گریبان
تحیر بردند و ره اعتذار سپردند مادری داشته که کم از زال روزگار نبوده حضرت قدوة الکبرا
که رستم مشائخ و پهلوان اکابر راسخ بودند آمد و بصد هزار الحاح و زاری چکی چکی دستان خود را بپای
مبارک انداخت و در کار لقمه را پرداخت و بمرتبه می زاریدن که حضار مجلس و یک شفقت جوشان
گرفت و میگفت که ای حضرت قدوة الکبرا همین یک فرزند دارم و بزبان هندی خود میگفت
با میرپت بهکه دیه چون الحاحش از حد گزشت فرمودند که تیر بهدف رسید باز نمیگردد و لیکن
زبانش در دهن در آید و آثار لکنه از زبان بیرون نیاید بلکه بر احفاد وی نیز زبان لکنه سرایت نکند
عالمی درین قصبه تزند و تخیر و جامع این نکات شریفه و حکایات لطیفه بعد از مدتی باین قصبه
گزشت چون ترک کردان بے ادب ازین عالم خرامیده بود فرزندی که دارد لکنت بزبانش زیاده
اندوی شده و قصبه که پر از علما و فضلا بود بیران شده و عالمان بعضی مرده اند و بعضی را علوم

Marfat.com

Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

شده حضرت ایشان بمکتوبات از خلاف ادب این طائفه در مجاورت صوفیه هائی دار دیا النبی و آله الامجاد و اشاره
خادم عرض کرد که اطلاع کلمات و استماع حکایات این طائفه بکدام شرط و نیت باید کرد فرمودند که در مطالعه
تصنیفات و ملاحظه تالیفات این طائفه چهار چیز رعایت باید کرد۔ اوّل آنکه مقصود و داعیه مطالعه
و بسیار خواهش ملاحظه سببی و غرضی نفسانی نباشد چون طرف طالت طبیعت و دفع کسالت نفس
باستماع کلام ناطق و صامت یا حفظ حکایات و مقالات برای اظهار معرفت یا طلب اطلاع بر مواضع
مشکوک و اعتراضات و تخطیه قابل چه مقصود این دواعی جز صفات اخلاق ذمیمه نباشد و از ان مطالعه
هیچ نفعی حاصل نیاید و باید که باعث بر مطالعه محض طلب حق و ارشاد طریق مطلق منظور تا ببرکت حق
در طالب این فهم اشارات این پرده کشاده گردد۔ دوّم در مطالعه طریق اعتدال نگاه دارد و پیوسته از
طول ترک آرد و تا باز افراط که تعدی نفس است نکند و صفاء فهم بکدورت ناجامد سوّم بفهم ظاهر قناعت
نکند بلکه هر کلمه از کلمات بنوی را و هر سخنی از حالات سالکان سنن مصطفوی را ظهیر یکدیگر و بطنی چنانکه
قال الاشرف کلمة التصوف و حکایات العارفین جزء من اجزاء العرفان و منعلق من معاقد الایمان
تخرج منهما الانوار و الامن جان۔ چنانچه بعضی ابیات حضرت شیخ سعدی سهروردی که معانی او
نسبت کنند می سزد ؎ نه هر جائی مرکب توان تاختن ۔ که جا اسپرا باید انداختن ۔ در چنین طریقه
کشتی فرو شد هزار ۔ که پندارد اشته تخته بر کناره ۔ هر چند که مخزون در کلمات این طائفه زیاده کند معانی دیگر
دست آید فهم میباید کرد تا بجد کمال رساند که هر فهمی دلیل علمی است و هر علمی سبیل فهمی تا بنهایت طریق
رسد۔ چهارم بر تحمل مشتاق طلب استعداد زمان آن نیز صابر باشد و بر مقتضای هر فهمی عالم تعلق
رساند تا بتدریج بمقصود برسد انشاء الله تعالی حضرت قدوة الکبرا دامت اشاره این معنی فرمودند
که هر چند کلمات مشائخ و حکایات الصالحین مؤثر اند لیکن تا سلوک راه سیرت و طریق سیرت
ایشان نکند بمقصود و هو الوصول نرسد تقریبا از سلطان العارفین نقل کردند که مریدی از مریدان
ایشان عقب حضرت سلطان العارفین قدس الله سره در راه میرفت و قدم بر قدم مبارک ایشان
می نهاد و طریق متابعت بر اثر قدم ایشان سپردی حضرت ایشان چون بعقب نگاه کردند گفتند
که ای مرید چه میکنی گفت که قدم بر اثر قدم پیری هم فرمودند که ایعزیز قدم بر قدم نهادن چه باشد
اگر پوست بایزید پوشی تا که عمل بایزید نکنی شراب مقصود ننوشی قال الاشرف من تم ایتمثل
بالنساب المجاهدة لا یصیر الاحباب المشاهدة لطیفه اول بیان توحید و ارباب مراتب او
قال الاشرف التوحید وفاء العاشق فی صفات المحبوب حضرت نور العین
به حضرت قدوة الکبرا عرض نمودند مراد از قدوة الکبرا هر جا که درین مجموعه مذکور میگردد
حضرت ایشان خواهند بود هر چند که این کلمه جامع در بیان توحید و مشتمل بر انواع تبیان تفریدات است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و سند ہم قدوۃ المحبوبین اصحاب اذواق و وجدان و مسند ہم قدوۃ السالکین مراد ارباب شوق و عرفان
ولیکن عنایت فرموده بیان مراتب توحید بطریق تفصیل فرمایند که حاضران مجلس مستفید گردند
حضرت قدوۃ الکبرا مسئول حضرت نور العین مبذول کرده فرمودند که در ترجمه عوارف آمده
است که توحید را مراتب اند - اول توحید ایمانی و آن آنست که بنده بتفرد و وصف آلهیت و وحدانیت
استحقاق معبودیت حق تعالیٰ بمقتضای اشارات آیات و اخبار بینات تصدیق کند بدل و
اقرار دهد بزبان و این توحید بمجرد تصدیق مخبر و اعتقاد صدق خبر باشد و مستفاد بود از ظاهر علم
و تمسک بآن خلاص از شرک جلی و خطر اندر سلک سلام فائده ندهد و متصوفه حکم مزوره یا ایمان
عوام مومنان درین توحید مشارک اند و دیگر مراتب منفرد و مخصوص و قناعت کردن باین مرتبه
تا مادام بود درین حجابی که مفهوم میگردد از مقوله شریعه نبوی صلی الله علیه وسلم علیکم بدین العجائز
دوم توحید علمی آن مستفاد از باطن علم که آنرا علم یقین خوانند و آنچنان باشد که بنده در بدایت
طریق تصوف از سیر یقین داند که موجد حقیقی و مؤثر مطلق نیست الا خداوند تعالیٰ و جل ذوات و
صفات و افعال را در ذات و صفات و افعال او ناچیز داند و هر ذاتی را فرد عنی از نور ذات
مطلق شناسد و هر صفتی را پرتوی از نور حقیقت صفت مطلق داند چنانکه هر کجا علمی و قدرتی
و ارادتی و سمعی و بصری یابد آنرا اثری از آثار علم و قدرت و ارادت و سمع و بصر الهی داند و علی
هذا القیاس جمیع الصفات و الافعال حضرت قدوۃ الکبرا تقریبا از رسالات الصوفیه
نقل کردند که شیخ سعد الدین حموی فرموده اند که توحید در بشریت قبول حق و قیوم است و توجه
باو در جمیع احوال یعنی هر چه از مظاهر خلقیه باین کس میرسد خواه ملائم طبع و خواه مکروه همه را حواله
بآن حضرت جل شانه کند و آن واسطه را در نظر نیارد و او را در دست تصرف حضرتش تعالیٰ
چون قلم در دست کاتب داند و همه را معذور دارد و اگر ملائی برسد شکر کند و چنان داند که آنحضرت
درین صورت ظاهر شده بنسبت او تلطف مینماید و اگر مکروهی رسد نیز چنان داند که آنحضرت جل کبریا
در هیئت ظاهر شده او را عقوبت میکند تا از اطوار غیر مرضیه اعراض نموده بسبیل رضائی سلوک نماید
که پس نزد اصابت غیر ملائم بر سالک واجب است که از حقیقت خود تفحص نماید در ظاهر و باطن
خود آنچه باید از صفات مذمومات و ترک تجلی بصفات محمودات و هجرات با ترک اذات و خلقها
و تضییع اوقات و اهمال عبادات و عمل قلبیه جمع نموده در مقام اصلاح آن شود و الغرض سالک
را رب متجلی داند که بخصوصی و تعینی ظاهر شده بزجر او را و او را طریق مخالفت و بعد بطریق موافقت
و قرب می آرد خواه بطریق لطف آرد خواه بطریق قهر بتعین مشاهده را در عرف این طائفه صاحب
میتوان گفت - تقریبا حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند که بزرگی از بزرگان روزگار میگوید

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از بحر ف لاله زار سوار شود و تفرج گزار در اوان بہار کرده آید چون استر زین کرده آوردند فرمود کہ بوزہ
بیارید پوشیده بر نشیم چون بوزہ آوردند چه بیند کہ مقدار نیم انگشت بوزہ در ماوش بریده آن بزرگوار چون
بوزہ بریده دید بسیار تاسف خورد و کارندست از حد برد و اصحاب کہ حاضر بودند در معرض بیان آمده گفتند کہ
بدین مقدار زیان نباید این تاسف از بهر چیست گفت تاسف از بهر بوزہ نیست بلکہ آن واسطه مناسف شدم
کہ سبب کدام جریمه کہ از من صدور یافت تا بوزہ من بریده حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
چون محو در ملاحظهٔ وحدت در کثرت اشتغال نماید تجلی کہ ظهور مقتضای جمال بود موجب است و
اگر صدور از مقتضای جلال بود باید کہ در پناه جمال وی گریز چنانچه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
مظهر تجلی لطف ادمی در آمدند میفرمودند اَلْتَجِئُ اِلَیْکَ مِنْکَ وگاه میباشد کہ موجد اهل
مظهر جلال جمال میگردد و نمود ار قهر تو آخر کار بلطفیه می پیوندد چنانچه عصا و ید بیضای موسوی
پشت کفره اثر در و منبت ایشان عصا و ید بیضا حضرت قدوة الکبرا در هنگامی کہ ببرانی میرفتند
خالی از حالتی نبودند اتفاقا حضرت ایشان روزی در چار سوی دهلی میرفتند و لیکن حالتی غریب داشتند
عجیب بایشان استیلا یافته بود کہ حواس ظاهری را کار نمانده بود و پیلی مست کہ مقداری من سلاسل
بدست و پای وی آویخته بود و پنج ماده پیل بر هر یک پیلبانی نشسته و آلات جراحت بدست گرفته بنوا
وی می آمدند و حضرت ایشان از نیظرف میگرفتند هر چند پیلبانان جوش و خروش بر آوردند اصلا
بخود نپرداختند و استیلای همراهان آنچنان یافته بود کہ نمی توانستند کہ آگاهی دهند تا آنان کہ
سوقبان ها ئی ها ئی کنند پیل بر ایشان گزشت و اصلا نرنجانیدند هر چند کہ غوغائی مردم از حد گزشت
از دریا و شهود بساحل شعور نه برآمدند ؎ چنان غرقیم در دریای وحدت کہ هوش از گوهر عالم ندارم
چنان مستغرقم در حیرت کہ خبر از عالم و آدم ندارم حضرت قدوة الکبرا میفرمودند کہ این مرتبه
از مراتب اوائل توحید اهل خصوص و متصوفه است و مقدمهٔ آن باساقه توحید عام پرستش
و مشابهت این مرتبه مرتبه ایست کہ گویند نظران آنرا توحید علمی گویند آن نه توحید علمی بود بلکه توحیدی
باشد کہ از درجهٔ اعتبار ساقط سوم توحید رسمی و آنچنان باشد کہ شخصی از سر وکائی خلقت و طریق
مطالعه و باستماع تصوری کند از معنی توحید و رسمی از صورت توحید و منهم آن هر قسم گردد و از انجا
بحث و معارضه گاه گاهی بمیان آید چنانکه از حال توحید هیچ اثری در وی نباشد حضرت قدوة الکبرا
روزی در مجامع اصحاب صدق بجامع دهلی نشسته بودند و جمعی از صوفیان اطراف و بعضی از
قلندران کناف حاضر بودند شخصی از معارفه گفت گوئی آغاز کرد و در تصوف گوئی را باز کشاد و لفظه
لسانی و نقطهٔ زبانی بجدی رسانید کہ ممکن شرح نبود معانی از مشکلات این طائفه و کشف این
صوفیه هر یک از ین عزیزان می پرسید مقصود وش نه آن بود کہ استفاده کند بلکه اظهار دقایق و دانی و

Ataunnabi.com

واصل کرده فائق رسد خود میکرده حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند نشئہ از صفات الٰہی ولمعہ از اشعات نامتناہی در وجود بشری تعبیہ است حادث ماہیت قدیم را نداند و بسیر و سیاحت بشری در وجود بشر شعر چون قدیم آید حدث گردد عبث ؛ پس قدیمی را کجا داند حدث ؛ الغرض زبان بیان حقائق الفاظ توحید است باید کرد در غلط نیفتی کہ بجز دانستن این تراز توحید الفاظ او چہ تحقیق لو کان لی ایام تاکہ از علائق روزگار و عوائق گردش دوار بیرون نیاید و بریاضات شدیدہ و عبادت پسندیدہ مہذب نگردد از نہایت فائدہ حکایتاً عن اللہ تعالیٰ تجرد تصل الی ؎ معشوق و عالم چون تو بخوبی ؛ عاشق نشاید الا از ہر دو کون فردی ؛ ہر زرہی نیارد در راہ عشق رفتن ؛ صد راہ عشق باید مردی و شیر مردی ؛ باید کوشید تا این صفات بذات تو قائم گردد و بعدہ سر وحدت سزاوار تو بر آرد کلیس فی جبتی سوی اللہ ؎ یک رنگ کند خراب مارا تا ہر دو شویم کی کہ دیگر آنگہ معلوم گردد کہ وحدت چیست والا آن کلمات خواندن و شنیدن چہ باشد کہ شخصے وصف طعامے بکند سامع را حظے از شنیدن باشد فامزہ و حلاوت آن نداند تا وقتی کہ نچشد ؎ گر بسنجل کار نیستی ؛ کار نظامی بفلک بر شدی ؎ کار کن کار بگذر از گفتار ہا کاندرین راہ کار دارد کار اللھم تقبل علی ھذہ النعمۃ العظیمۃ وارزقہ لجمیع المؤمنین والمؤمنات والمسلمین والمسلمات یا غافر الذنوب واستجب دعوات حضرت قدوۃ الکبرا مسافر مرقوم توحید علمی اگرچہ فروتر از مرتبہ توحید حالیست ولیکن از توحید حالی مزاجی بآن ہمراہ بود و لہذا جہد من تسلیم عینا یشرب بہا المقربون وصف شراب این توحید است و از نہایت صاحبان پیشتر و ذوق و سرور بود چہ از مزاج حال یعنی ظلمت رسوم او مرتفع شود چنانکہ در بعضے تصانیف بر مقتضاء علم خود کار کنند وجود اسباب را کہ روابط و وسائط افعال الٰہی اند در میان نہ بینند اما ذاکر احوال بسبب بقاء ظلمت وجود خود از مقتضاء علم خود محجوب بود بدین توحید بعضی از شرک خفی خیزد چہارم توحید حالی و آن آنست کہ حال توحید وصف لازم ذات موحد گردد و در جملہ حالات و رسوم وجود الا لذکی بہیت در اشراق نور توحید متلاشی و مضمحل گردد و نور علم توحید در نور حال او مستہلک و مندرج چنانکہ نور کواکب در نور آفتاب ؎ فلما استبان الصبح ادرج ضوءہ بساطع انوار الکواکب وزین مرتبہ وجود موحد در مشاہدہ جمال وجود واحد چنان مستغرق عین جمع گردد کہ جز ذات و صفات واحد حقیقی نظر مشہود او در نیاید تا غایتی کہ این توحید را صفت واحد بیند و نہ صفت خود بیند و این دیدن را ہم صفت از میدستی او در بنظریق نظرہ و ارد در تصرف و تلاطم امواج بحر توحید افتد و غرق جمع گردد قال الاستاذ التوحید بحر والموحد قطرۃ و متی اثرت قطرۃ فی بحر ازیں است قول جنید قدس اللہ سرہ التوحید ان تکون ذاتیا بالتوحید ای فعلہ التوحید و یکون اللہ کما لم یزل حضرت قدوۃ الکبرا قدس اللہ سرہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کہ از مشائخ ماوراء النہر محمد بن ابی نصیر حسینی بدست خواجہ ابو بکر خطیب کہ مرد بست پیش حضرت
شیخ ابو سعید ابو الخیر رسالتی فرستاد فرمود چون برسی جواب باز آری ولیکن باید کہ اندیشہ
کہ این سوال من کردہ ام و آن امنیت کہ از وی بپرس کہ آثار را محو بود گفت من این یاد
داشت بر کاغذی بنویس بنوشت و بوی داد خواجہ ابو بکر خطیب گفت کہ در نیشاپور رسیدہ در کاروان
سرای فرود آمدیم در صوفی در آمد ندا آواز داد ند کہ خواجہ امام ابو بکر خطیب در کاروان سرای کدام است
آواز دادم کہ منم گفتند شیخ ابو سعید سلام میرساند و میگوید کہ ما شنیدیم آسودہ نیم کہ تو در کاروان
سرای فرود آمدی باید کہ نزدیک ما آئی گفتم بگرمابہ عمومی و غسل کنم آنگاہ بیایم و از ان سلام و
پیام حالتی عجیب و وجدی غریب بر من مستولی شد کہ یقین دانستم کہ کس را خبر نداده است بگرمابہ
شدم و غسل کردم چون بر آمدم آن رو در رو پیش را دیدم ایشان باعود و رباب گفتند شیخ ما را
خدمت تو فرستاده است چون بشیخ آمدم شیخ مرا دید و گفت ؎ اَهْلُ السَّعِیْدِ وَالرَّسُوْلُ وَجَدَا
وَجَدَ الرَّسُوْلُ اَحِبَّ مَنْ وَجَدَا سلام کردم جواب داد و گفت اگر تو رسالت آن پیر را خواهی دادن
سخن او نزدیک ما عزیز تر است تا از آن مدت کہ بیرون آمده منزل بمنزل می شمارم بیار تا چہ داری
و آن پیر چہ گفتہ است از ہیبت شیخ سوال از خاطرم رفتہ بود کاغذ را بیرون آوردم و بشیخ دادم شیخ
گفت اگر جواب اکنون بر تو نویسیم لازم شود کہ باز گردی و مشغلے کہ داری بگزاری چون بروی جواب
گویم تا در نیشاپور در شب پیش شیخ نمیبودم وقت باز گشتن جواب سلام پیام پیر طلبیدم گفت
آن پیر را بگوی ؎ تَبْقَى وَكُلُّ نَعِيْمٍ غَيْرُ مُقْتَرِنٍ نماند اثر کہ ما نند سر در پیش افگندم و گفتم کہ مفہوم شد گفت این
در بیابان دانشمندی در نیابد این بیتہا یادگیری و باری بگوی ؎ جسم ہمہ اشک گشتہ ام چشم
بگریست ہ در عشق تو ای چشم چہ باید زیست ہ از من اثری نماند از عشق حبیب ہ چون من ہمہ سر تا قدم
عاشق کیست ہ گفتم شیخ بفرماید تا بر جائی ثبت کنند چون مژدہ بدہ فرمود تا بنوشت چون بیرون
بیرون آمدم در وقت چیزی بیاد جلد قصہ را بادی گفتم و آن بیتہا بخواندم چون بشنید نعره بزد
و بیفتاد و از انجا دو کس او را بیرون بردند و ہفت روز در خاک بود شیخ قدس سرہ گفت مصراع
بر رستہ دگر باشد و پیوستہ دگر و آنچہ از صوم تعلق بمنبر دارد بزبان دل در ممسک آن طائفہ آنا وَجَدْنَا
آبَاءَنَا عَلٰى اُمَّةٍ ست بستہ تا بحیات عاریتی کہ از بان نمی گریخ مدد میکند در بیابان عزوریش سرای بینا
چون ناچیز شد ملک الموت پدید آید پیرایہ عاریت از سر بر دارند و در سوای مزد ظاہر شود و آنچہ تعلق
بدل دارد بر بستہ است از وی توقع ثمرات بسیار بدین و دنیا حاصل گردد حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند چون طالب صادق را ملاحظہ و مراقبہ وجہ خاص بر وجہ اختصاص ممکن میگردد و صفت
الہامیہ شود چنانچہ شنوائی در سمع و بینائی در بصر ظہور نور شہود و صدور حضور وجود چندان بر بصیرت

Ataunnabi.com

سالک سبیلا مبادا بدرگاه گاهی مغلوب الوقت میگردد و اصلا حواس او بکار نمیماند هیچ چیز مضبوط نمیشود
اگرچه شئی حبیب بود بدین تقریب میفرمودند که ابو سعید خراز گفت که در آوان اوایل حال ارادت صحافت
سر وقت خود میکردم که روزی در بیابانی در آمدم و میرفتم از قفار من آواز چیزی بر آمد دل خود را از التفات با
و چشم خود را از نظر بازگرفتم و ناشنیده میگذشتم صوتی من می آمد تا بمن نزدیک شد دیدم که دو سبع عظیم بر دو شهادت من
بالا آمدند من بایشان ننظر نکردم نه در وقت بر آمدن و نه در وقت فرود آمدن حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که در زمان مشاهده الهی آلام انسانی و در آوان مراقبه تا منتهای ابرام جسمانی مدرک و
محسوس نمیگردد چه لذت شهود ساتر است تقریبا میفرمودند یکی از این طائفه را بتهمتی گرفتار کردند
و بر سبیل تعزیر صد تازیانه زدند در نود و یکم تازیانه ننالید در تازیانه آخری طاقتی کرده و ناله بسیار
کشیده و ازین کیفیت عجوبه استفسار کردند گفت در نودم تازیانه بمحبوب مشهود بودم از لذت و تالم
تمیز در یک تازیانه اخیر از دو غائب بودم ضربت بمن نیفتاد لاجرم در نهاد من متاثر شد
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مشتاران این توحید حالی از نور مشاهده است و مشتاران توحید علمی
نور مراقبه و بدین توحید اکثر از رسوم بشریت منتفی شود و به توحید علمی ندکی ازان رسوم منتفی گردد و بسبب
بعضی از بقایای رسوم در توحید حالی است که تا صدور ترتیب افعال و تهذیب اقوال ازو حد ممکن بود
بدیهت در حال حیات حق توحید چنانکه باید گزارده نشود ازینجاست قول ابی علی دقاق قدس الله
سره کالتوحید غریزة لا یقتضی دینة و تزیین یاتی به الحق سبحانه خواص عوام را در حال حیات از حقیقت
توحید صرف که یکبارگی آثار رسوم و دجود در نسلاشی میگردد گاه گاه لمعه بر مثال برقی خاطف
لامع گردد فی الحال منتفی شود و بقایای رسوم دیگر بار معاودت نماید و درین حال بکلی بار منتفی
منتفی مرتفع گردد و ندای این مرتبه در توحید آدمی را مرتبه دیگر بالاتر نیست حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که دولت شهود و لذت وجود هر کسی را بر حسب تصفیه قلبی و تزکیه باطنی متفاوت است
یعنی حق تعالی مستعدم بشرف شهود مشرف میدارد و بعضی را در سدره اعلی و قات و برخی را قبل
ساعات مستولی میباشد فرقه را شهود و خطاب انکنت بربکم در سمع بعضیان همچنان هست که در روز
نزدت بدین تقریب میفرمودند که بزرگی بوده در معارف آراسته و بحقائق پیراسته صدر زمره اصلاح
روزگار منسوب بفرقه سالکان اعصار محسوب پیش وی اصحاب سلوک صاریاب صعلوک سخنی
از خطاب الست بربکم برآوردند فرمودند وقتی که خطاب یزدانی و ندای سبحانی است بربکم
بودند مرا بعینه آن خطاب همچنان در گوش جان هست و در هنگامی که حضرت آدم علیه السلام بحر
ملائک بوده اند فقه من در آئینه ز انوئی وی بود حضرت نور العین در محل بیاز آمده بعد
رسانیدند که اثر ملکه نسبت و نشان دولت مشاهده این طائفه چیست فرمودند که آثار این اسرار

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بسیار فرموده اند یکی اینست کہ رویت عذار این طائفہ و مشاہدہ رخسار صوفیہ اہل وصول موجب
ذکران حقتعالی و سبب جلاء قلب تبارک والا باشد کما ذکرنا ۱۲ واذکروا اللہ کثیرا لعلکم تفلحون و یکی از آثار اینست کہ از
الم منالم نگردد چنانچہ از حضرت علی مرویست کہ در حربی کہ بمواجہہ کفار و ضربی کہ بمقابلہ اشتر اشتر شدہ
بود ایشانرا بر اعتبار سیدہ و بعضی آلات نبرد و اسلحہ ناورد بزخمگاہ شکستہ ماند فرمودند کہ چون در
حرم نماز و بحل راز بجہان نواز محرم شوم کسی را فرمایند کہ اسلحہ بکسورہ از اندام من بیرون آورد
بچنان کردند اصلا اشعار بچندان از ارنداشتہ اند بعد از فقدان حال معلوم ایشان شد۔
نقل میفرمودند کہ حضرت شیخ ابو الادیان را با مجوسی منازعت بود و ایشانرا ابو الادیان از آن
گویند کہ در ہمہ دیہا مناظرہ کردی و مخالفان را ہیچ نشکستے روزی ابو الادیان بمجوسی میگذشت
ابو الادیان گفت کہ آتش باذن حقتعالی کار میکند یا بطبیعت خود مجوسی گفت نہ چنین است
بلکہ او بطبیعت خود کار میکند و اگر چنانچہ بفرمان خدا تعالی کار میکند بدین تو در آییم
اتفاق بر آن کردند کہ آتش عظیم بر افروزند ابو الادیان درمیان آتش رود ہیزم بسیار جمع کردند
و آتش عظیم بر افروختند و مردم بسیار حاضر آمدند چون ہیزم تمام بسوخت اخگرہا بر روی زمین ہمین
کردند ابو الادیان بسجادہ انداختہ بود و نماز میکرد چون سلام باز داد برخاست و بر بالای اخگرہا
برفت چون آخر رسید روی سوی مجوسی کرد و گفت این کفایت است یا نوبتی دیگر کنیم چون این بشنید
انگشت تعجب در ہم کشید مجوسی مسلمان شد میگویند چون شب آمد احمد خادم پای وی میمالید زیر
انگشت پای او آبلہ دید مقدار سیبی گفت شیخا این چیست گفت چون بر سر آتش میرفتم از خود غایب
بودم و چون بآخر آتش رسیدم حاضر گشتم و آن سن بگفتم و اگر این شعور درمیان آتش می بودی سوختم
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ اصحاب بصیرت و ارباب سریرت ازینجا استدلال
میکنند اگر آتش سوزندہ در وقتی معین بر بندگان حقتعالی کار بامر پروردگار نکند چہ عجب باشد
چنانچہ حضرت خلیل اللہ علیہ السلام را فرمان شد قولہ تعالی قلنا یا نار کونی بردا وسلاما
علی ابراہیم مضمون این کریمہ این شعر مترجم خواہد شد بیت با یاد تو اردو آتش سوزندہ شد خلیل
آتش ذوالب چشمۂ آب زلال یافت ۱۲ حضرت کبیر خطاب کردہ فرمودند کہ نکتہ سلاما چہ باشد حضرت
کبیر عرض کردند کہ حضرت قدوۃ الکبرا دانا نرا ندا کردہ کریمہ قلنا قولوا سلاما نداشتہ بود
آتش بر خلیل بحدی سرد شدی کہ از غایت برد جان میداد پس آتش بمقتضای امر او چنان
سرد شد کہ سلامتی جسم مبارک ایشان شد و بقیہ مبحث مناسب این مقام سیاتی فی مکانہ ان شاء اللہ
تعالی حضرت شیخ الاسلام کہ نجلہ خلفاء عظام حضرت قدوۃ الکبرا بودند از مشاہدہ بعضی
و تاثیر حالتی بر دیگری عرض کردند فرمودند کہ چون آتش شہود در مقابل وجود عارض افروختہ گردد

Ataunnabi.com

واشتعال این بغلبات بر آمدن گیرد درین حالت اگر بر کسی تصرف متعدی شود زلبته تصرف نیز
کند تقریباً از حضرت ابو النجاب نجم الدین کبرا نقل کردند که شیخ ولی تراش ایشانرا نیز گویند بسبب آنکه
بر غلبات وجد نظر بسیار کش بهر که افتادی بمرتبهٔ ولایت رسیدی روزی از رگانی بر سبیل تفرج بخانقاه
شیخ در آمد شیخ حالتی قوی داشت نظرش بر آن بازرگان افتاد در حال بمرتبهٔ ولایت رسید شیخ
پرسید که از کدام مملکتی گفت از فلان مملکت ویرا اجازت ارشاد شد تا در مملکت خود رود و خلق
بحق ارشاد کند روزی شیخ با اصحاب نشسته بودند بازی در هوا صوه را دنبال کرده بود ناگاه
نظر شیخ بر آن صوه افتاد صوه برگشت و باز را گرفت پیش شیخ فرود آورد روزی تحقیق و تقریر
اصحاب کهف میرفت شیخ سعد الدین عمری را که یکی از مریدان شیخ بود بخاطر گذشت که آیا درین
ازمنه کسی باشد که صحبت اصحاب کهف در سگ اثر کند شیخ بنور فراست بدانست برخاست و بدر خانقاه رفت
و بایستاد ناگاه آنجا سگی رسید و بایستاد و دم خود می جنبانید شیخ را نظر بروی افتاد در حال نقش بافت
مسخر و بیخود شد و دری از شهر بگشادند و بکوهستان برفت و سر بر زمین زدن می نالید آمدند از هر جا که
می آمد و میرفت قریب پنجاه و شصت سگ گرد بگرد او حلقه کردندی و هیچ نخوردندی و بجرمت ایستادندی
عاقبت بر آن نزدیکی بمرد شیخ فرمود تا ویرا دفن کردند و بر سر قبر وی عمارت ساختند شیخ در تبریز یکی
از شاگردان همی النسه که سندی عالی داشت کتاب شرح السنه را میخواندند چون بآخر رسید روز
در حضور استاد جمعی از ائمه نشسته بودند شرح السنه را میخواندند در دیباچی در آمد و در پیدائی شناخت
اما از مشاهده وی تغیر تمام در شیخ راه یافت چنانچه مجال قرائت نماند پرسید که این چه کس است
گفتند بابا فرج تبریزیست که یکی از جمله مجذوبان الهی و محبوبان نامتناهی است سبحانه تعالی
شیخ آن شب بیقرار بود بامداد بخدمت استاد آمد التماس کرد که برخیزد که بزیارت بابا فرج رویم
استاد ایستاده شد با اصحاب موافقت کردند در خانقاه بابا فرج آمدند بابا فرج را جاذبی بود بابا شان
تمام چون آنجماعت را دید درون رفت و اجازت خواست بابا فرج گفت اگر چنگ بر گاه خداوند زنی
بهوندی تواند آمد گودر آیند شیخ گفت چون از نظر بابا فرج بهره مند شده بودم معنی سخنش را دانستم
هرچه پوشیده بودم برون آوردم و دست بر سینه نهادم و اصحاب نیز موافقت کردند پس پیش
بابا فرج در آمدیم و نشستیم بعد از لحظه حال بر ما متغیر شد و عظمتی بر صورت او پدید آمد چون قرص
آفتاب درخشان گشت و جامه که پوشیده بود بدرید و شکافته شد چون بعد از ساعتی بحال خود باز آمد
برخاست و آن جامه را در من پوشانید و گفت ترا وقت دفتر خواندن نیست وقت آنست
که دفتر جهان شوی حال بر من متغیر شد و باطن من از هر چه غیر حق بود منقطع شد چون از جا
بابا فرج برون آمدیم استاد گفت شیخ السنه اندکی مانده است بروسته روز آنرا بخوانی و دیگر روز

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون بر درس رفتم بابا فرج را دیدم کہ در آمد و گفت کہ دیروز ہزار مسئلہ از علم یقین گرفتی امروز باز بر درس علم آمدی من ترک درس کردم و بریاضات و خلوت مشغول گشتم علوم لدنی و واردات غیبی بر من گرفت گفتم حیف باشد کہ آن فوت شود آنرا مینوشتم بابا فرج را دیدم کہ از در در آمد گفت شیطان ترا تشویش میدہد این سخن ہا را مینویس دوات و قلم را بینداختم و خاطر از ہمہ پرداختم

حضرت قدوۃ الکبرا چون از بیان سیر سیرت و سیرت شمائل حضرت نجم الدین کبرا پرداختند بخاطر فاتر رفیع الدین خطور کرد کہ حضرت شیخ ابو الخیاب را حالتی بود کہ آثار انتظار شریف و ابصار لطیف وی بسگ جانور کثیف سرایت کردہ آیا در این زمانہ ہم کسی از بزرگان ہست کہ تاثیر حالات و بدیع نوع جانوری را جاذب گردد **حضرت قدوۃ الکبرا** بنور باطن خطرہ حضرت قاضی رفیع الدین را دریافتند ؎ جام جہان نمای ضمیر تو یافتہ ۔ ہر ذرہ جہانش مدد و عکس تافتہ متبسما فرمودند آری شاید در عالم کسی بودہ باشد ؎ توجیہ دانی کہ درین گرد سوار ۔ باشد بہ کمال جوگی را کہ بودگاہی بنظر مبارک **حضرت قدوۃ الکبرا** میگذشت فرمودند کہ گر بہ کمال جوگی کجاست بیارند آوردند **حضرت قدوۃ الکبرا** ذکری از معارف و وری از حقائق یاد کردند سخن معارف گوہا تازگ گرم شدند و تغیر در بشرۂ میمون و اسرہ ہمایون بر آمد اصحاب از مشاہدۂ این حال سہمی مستولی شد گویا از ہاق ارواح ایشان خواہد شد کہ بہ نیک گوش کشیدند و اظہار امی نمودند بحدیکہ در گربہ تغیر تمام و تاثیر تام را یافتند و در پای مبارک شوریدہ نشستہ چنانکہ افتادہ و از خود رفتہ نزدیک بچنین خود بود چون بخود آمد اقدام مبارک را بوسید و تحت اقدام می غلطید ہمچنین اصحاب را گرد بگرد میگردید ہر وقت کہ در اثر گربہ کوئی بیکشاد و ندا صلا از مجلس شریف دور نمیرفت و ہر گاہ کہ مہمانان بخانقاہ می آوردند بمقدار اعداد مہمانان بانگ میکرد کہ خادمان عالی را معلوم میشد کہ این قدر مہمانان آمدہ اند و وقت تقسیم طعام گربہ بسادات اصحاب بہرہ میافت و گاہ گاہی چنان می بود کہ گربہ را جہت طلب بعضی اصحاب بفرستادند و میرفت و بدان شخص آواز درشت میکرد یا در او میزد میدانستند کہ حضرت **قدوۃ الکبرا** طلبیدہ اند و بے درخانقاہ حضرت ایشان جماعتی از درویشان سفر کردہ آمدند گربہ بمبات معہود خویش بمتادد درویشان بانگ زدند بہنگام فرستادن طعام یک شخص زیادہ آمد **حضرت قدوۃ الکبرا** بگربہ التفات کردہ فرمودند کہ ای گربہ امروز چرا خفا کردی گربہ بی حال بیرون رفت و جماعۂ آن درویشان نوشیدہ در آمد و ہر کدامی ایشانرا بوئیدن گرفت تا ہر کسی را بنوبت بوئیدند چون حلقہ را بوئید بر زانوی او نشست و بول کرد آن سہانہ چون حضرت ایشان دیدند گفتند گناہ بیچارہ گربہ نیست کہ امروز بیگانہ بود آن درویش برخاست و دست و پائے مبارک **حضرت قدوۃ الکبرا** اُخاد عرض بنیاد نہاد کہ مدت دوازدہ سال شدہ است کہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مردی ہری ام در لباس اسلام در آمده انم واکابران روزگار و صوفیۂ اعصار ای نیم باین نیت کہ کسی نفاق
من ظاہر کند تا من پیش وی اسلام دین عرض کنم و ایمان آورم ؎ پیش غیر کہ زخورشید النور است
ذرات کائنات چو مہتاب ظاہر است دلیل خطرہ کہ در دل ہوا ن کند خطو ؎ در گوشۂ ضمیر سلیمان منور است
بچکس این سر آشکارا نکرد ولیکن گربہ شیر سیدای تصوف بزیر صحرای تعرف این راز پوشیدہ بکشاد
بحمد اللہ چہ فضل بکمال صنعانی بر حضرت قدوۃ الکبرا است کہ از اثر نظر او گربہ راہبان
سرت میکرد کہ معرف بکن الحق فی الباطل شد، چہ جای آن کہ نظر کیمیا اثر او حال ما کسای کند ؎ آنا کہ
خاک را بنظر کیمیا کند آیا بود کہ گوشۂ چشمی بما کند الیوم آفتاب یھدی من یشاء از اتفاق ہدایت نافتہ است بر
حضرت قدوۃ الکبرا اسلام و دین قبول میکنم فرمودند کہ خوش باشد دین اسلام بر کہ عرض کرد دست بیعت
بحضرت قدوۃ الکبرا آورد بریاضات شدیدہ و مجاہدات عدیدہ مبتلا فرمودہ حضرت
قدوۃ الکبرا مشغول شد مدتی در سلوک اشتغال نمودہ چون قابلیت پیدا کرد و نصیحۂ باطن
ہویدا گشت بتشریف خلافت مشرف شد یکی از خلفاء کرام گشتہ و اجازت نامۂ ارشاد نوشتہ داد
و بسوئے بلدۂ استنبول فرستاد و ندا آخر الامر این گربہ بعد از خرابیدن حضرت قدوۃ الکبرا
بتفرج گلزار وصول رسیدن بہ لالہ زار حصول چند سال در خدمت حضرت نور العین صاحب سجادہ
مخدوم زادہ زادہ اللہ مما اعطاہ از زیست روزی خادمی از مطبخ مقداری شیر در دیگ کردہ بود
کہ برای اصحاب شیر برنج پزد ماری سیاہ از دود گزارد در دیگ افتاد گربہ آنرا دید گرد دیگ گشت
و اضطراب نمود خادم چون از معنی غافل بود گربہ را زجر میکرد و دور می انداخت چون خادم
ہیچ نوع متنبہ نمیشد گربہ غریب خود را در دیگ انداخت و بمرد چون شیر برنج پختند مار سیاہ از انجا
ظاہر شد حضرت نور العین فرمودند کہ گربہ بیچارہ را ببینید کہ خود را فدائی در دیشان کرد و مرا
و ہر کہ از ما امروز را الامان دفن کردند و عمارت ساختند ؎ ہر کہ از دوش فدائی نوشت
انداد انسان اگر فدا نشود کمتر از دوش و حیوان بخدمت تو بجائی رسیدہ اند ؎ کز شیوۂ صفا در نہ
غنچہ بر بر دوش و در کار مس جسم کہ اکسیر خدمت است و انداخت ذہب خالص شد بر گیر فروش
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سید طائفہ جنید بغدادی نقل کردند کہ خواجہ سری سقطی را
گفت کہ مجلس وعظ مردم را سخن گوئی من نفس خود را متہم میدانستم مرا تحقیق آن نمیدانستم تا آنکہ حضرت
رسالت صلی اللہ علیہ وسلم را در یکی از شبہا جمعہ بخواب دیدم کہ گفت تکلم علی الناس پیدار شدم پیش از
صبح بدر خانہ خواجہ سری رفتم و در بکوفتم گفت مرا مشکوئی پند دہ تا ترا بگفتند پس بامداد
مجلس تذکیر را آغاز سخن کردم خبر منتشر شد کہ جنید سخن میگوید جوانی تر سادر لباس ہیبت بر کنارۂ مجلس بایستاد و گفت ایہا الشیخ ما معنی قول رسول علیہ السلام اتقوا فراسۃ المؤمن فانہ ینظر بنور اللہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

جنید گفت ساعتی سر بر من آمد پس سر بر آورد و گفت اسلام آورد کوفت اسلام تو بر شما است یا ما
میگوید که مردم پندارند که جنید را در این یک کرامت است ما من میگویم که در این دو کرامت است
یکی اطلاع وی بر کفر آن جوان دیگر اطلاع وی بر آنکه در این حال اسلام خواهد آورد حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند که شیخ ابو اسحاق ابراہیم بن شہریار کازرونی حضرت رسول
صلی اللہ علیہ وسلم را بخواب بدید پرسیدند ما التوحید قال ما هجس بالك او خطر ببالك
فخالف ذالك قال التوحید ان تنزہ عن الشرک والشك والتعطیل
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند که سالک بعد از مقصود عقائد صوفیہ و وقوف او بطلاح طائفہ
علیہ ایشان آنست که اغلب اوقات در محفل توحید و اکثر حالات در مجلس تفرید جلوس فرماید و سالکے
بی تمار تشنید خدمت شیخ معروف عرض کردند که بی تمار شدستن چه بود فرمودند که یافت بی چیزی دیدن
بی نگریستن که بیننده و دیدار علت است و ما بین از سید الطائفہ نقل کردند که اشرف مجالس
و افضلها الجلوس مع الفکرۃ فی میدان التوحید ایضا فرمودند که اشرف همتك الی الله
عز وجل و ایاك ان تنظر بالعین التی مع الخلق الی غیر الله فتسقط عن
عین الله حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند این طائفہ را عقیدۂ علم توحید البته میباید چه
اصول اہل طریقت و وصول مدار و بدان حقیقت همین علم شریف است بابا حسین از فوائد
علم توحید فرمودند اطلاع معالم تفرید و خواست بلسان و در بار و بیان گوهر نثار فرمودند که
ایمان آوردن بعقائد اصحاب توحید و گردیدن به قواعد و ارکان تفرید از اهم مهمات است چه
بعضی از محققان صوفیہ و عارفان طائفہ علیہ متقول ست یقینی که از مطالعہ مقدمات متصوفہ
کاملین و عقیدۂ که از ملاحظہ کلمات صوفیہ متقدمین حاصل گردد بهتر باشد از مکاشفہ اصحاب
مجاہدۂ این رهذ گار و خوشتر بود از معاشنہ ارباب مجاربۂ این اعصار بیان این طائفہ بعبارت
کشف بود و کشف را ریاضت و مجاہدت شرط کما قال لا تشرف من لم یعمل الکتاب الجاهد
الجهل الا جانا لمنا هدۃ و ریاضات متقدمین و مجاہدات کاملین معلوم بخلاف ریاضت
متاخرین موسوم چنانچه از امام احمد غزالی در احیاء علوم معلوم میگردد و لو لم یکن لتضییع
هذا الوقت الا خاف علیه من موت الخاتمۃ و اذ فی تضییعه من التعهد بالتسلیم کامل التحقیق
ولیکن کمال آنست که معنی توحید در صورت خویش بجاہد و اظہار معنی توحید بی صورت التزام
نسبت ممکن نبود حضرت شیخ معروف قدس اللہ سرہ العزیز فانه بعرفن رسانیدند که التزام
معنی توحید دلیل اہل تجرید چگونه بکنند فرمودند که اکابر طریق التزام معنی توحید علی نهج
التفصیل وضع کرده اند ما مطابق طبیعت هر طالبی چه آید نوعی از وی در اینجا مسطور

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

میکرد و باقی انواع اوراد لطیفه اذکار و مشاهده مذکور خواهد شد انشاء اللہ تعالیٰ قال لا تشرف
حضیفۃ التوحید وھی شہود الحق علی سبیل الملۃ بحیث لا یغفل عنہ تصورھا اینصور فی
القلب ھذا وھو الظاھر فی ھذہ المظاھر علی ما ھی علیہ فی حد نفسہا رحمۃ اللہ
الارض فی الجنۃ الطالبین خزائن الاسرار الشریفۃ والانوار اللطیفۃ بحرمۃ النبی وآلہ الطاہرین حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ نزدیک ارباب ذوق و وجدان و اصحاب شوق و عرفان کسی کہ از رعایت نسبت شریفہ
دمی غافل میگردد از توجہ الی اللہ نفسی از اہل درایت میشمارند کما قال علیہ السلام کل نفس یتنفس
ذکر اللہ فھو میتۃ و این عجیب تر کہ از میتہ طبیعت جمعی از جہلان و فرقہ از انسان شمرده کردند
کسیکہ از دولت شہود محروم بود او میتی است کہ از وی دواب عالم خبردار میگردد نقریبا فرمودند
کہ روزی کس از ین طائفہ قصد زیارت شیخ ابو بکر واسطی کردند چون بمنزل ایشان نزدیک رسیدند
چہ بینند کہ دو گربہ بہ یکدیگر میگفتند کہ شیخ ابو بکر واسطی از گلزار کثیف بلالہ زار لطیف حزامید
باطلاع این خبر و استماع این اثر آن دو کس بغایت متالم شدند کہ در یغ شرف صحبت ملازمت
ایشان در نیافتیم از ہما بجا نیخواستند کہ مراجعت کنند باز اندیشیدند کہ چون از شرف صحبت
ایشان محروم شدیم باری تربت منوره و مرقد معطره ایشانرا زیارت کنیم چون بمنزل حضرت
شیخ رسیدند شیخ را در قید حیات و زمان صحت یافتند متعجب شدند و فی الحال غیر متوقف
یافتند صورت واقعہ را بحضرت شیخ عرض کردند شیخ رقت بسیار کردند و فرمودند کہ راست
گفتہ اند کہ ابو بکر وقتی کہ از یاد حق تعالیٰ غافل میشود میتی است کہ ہمہ حیوانات او را خبر میدہند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند توحید الہی آنست کہ حضرت حق تعالیٰ در ازل آزال بنفس خود
نہ بتوحید دیگری ہمیشہ بوصف وحدانیت و نعت فردانیت موصوف و منعوت بودہ کان اللہ ولم
یکن معہ شیء الکنون نیز بعنت ازلی و فردیت لم یزلی است کان کما کان و تا ابدا لاباد بہ
وصف خواہد بود کل شیء ھالک الا وجہہ نہ گفت یھلک تا معلوم شود کہ وجود ہمہ اشیاء
در وجود او امروز ہالک است و حوالہ مشاہدہ ایشان بغیر او در حق ہمچو باشت والا ارباب
بصائر و اصحاب مشاہدہ کہ از مضیق زمان و مکان خلاص یافتہ اند این وحدہ در حق
ایشان عین نقد است و این توحید الہی است کہ از وصمت نقصان بری است و
توحید خلق بسبب نقصان وجود ناقص حضرت شیخ الاسلام کہ از خلفاء عظام حضرت
قدوۃ الکبرا اند در معرض بیان آمدہ عرض کردند کہ انسان بسیار عالی ہمت و متعالی
ہمت افتادہ است چون سلوک وی در بیدای مراتب و صحرای مناصب گزشتہ ذات
صرف نرسد پس مقصود وی چہ بود فرمودند کہ مقصود سالکان معارج تحقیق درہ نہ دن ملاج

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

توفیق این نبود کہ در بادیۂ احدیت مستغرق گردند در راہ صحرای الٰہیہ مطلق سیر کنند بلکہ گاہ
در سلوک آنست کہ سالک بعین ثابتہ خود و صور علمیہ خود باحکام جاریہ آنہا متحقق گردد و
چنانچہ در سلطنت مجازی کہ ہر چند کہ قرب صوری کسی را پیش بادشاہ زیادہ بود و
باوصاف حضور آمادۂ مقصود آن مقرب آن نبود کہ در ذات متصرف شود بلکہ کمال قرب
و نتیجہ وے آن بود کہ بمنصب و زارت یا صدارت مشرف گردد و منصب ہمیں عرفاراست
پس وصول بذات صرف او ہمچنان تصور باید کردن قال الاشرف اللذات الحجب
الکبریٰ بالبرہان ولم یصل الیہ من الموجودات احد ابدا زیرا چہ نزد کبرای کمل و عظمای
کمل از اصول مقررہ است کہ حقیقت من حیث ہی ہی مدرک ہیچ احدی از کائنات
و فردی از موجودات نیست چہ از انبیاء مرسل چہ از اولیاء مکمل و مخدرۂ رخسارۂ او
ابدا در حجلۂ قدم مستور و مستورۂ عذار او سرمدا در برقعۂ وجوب محصور ہمیشہ در پس پردۂ
عزت از انظار اغیار مختفی است و از تصور جا نظار فوق الابصار منفی بچارۂ مجذوب شیدا
چہ خوش گفت ؎ معشوق چون نقاب زرخ برنمیکشد ہر کس حکایتی بتصور چرا
کند و در دست وصول ارباب تصوف و بشست حصول اصحاب تعرف جز باد پیمائی
دیگر نیست عنقای قاف احدیت و بیضائی اکناف صمدیت در دام آوردن محال کما
قال القائل ؎ عنقا شکار کس نشود دام باز چین ؛ کاینجا ہمیشہ باد بدست است دام را
خدنگ لا تدرکہ الابصار سینۂ فوق الاسرار افگار کردہ خنجر یحذرکم اللہ
نفسہ ہدا اصحاب انوار پارہ پارہ ساخت ؎ کشیدہ خنجری از ہیبت ذات ؛
دریدہ فرق عرفا را بکرات ؛ بذات او نباشد سیر مردم ؛ کسی کاینجا رسیدہ کشت گم
ازین حیرت ہمہ عرفا نمانک ؛ کشیدہ سر بجیب ما عرفناک ؛ نبردہ کس ازین دریا زغیر
؛ بد کشتی حصول این است پندار ؛ حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ شبی شیخ ابو سعید
قدس سرہ در وقتی بدر آسمان رفت و صدر ایوان شوکت صلی اللہ علیہ وسلم بخواب دید پرسید
ما الافضل قال ذاتہ ترک الدنیا واعلاہ ترک التفکر فی ذات اللہ لقد نہی النبی صلی اللہ علیہ وسلم
انہ قال کل الناس فی ذات اللہ ہلکی ای فی معرفۃ ذاتہ افضل التفکر کالا یجوز التفکر فی ذاتہ حضرت صاحب نصوص
فرمود التفکر فی ذات اللہ محال لہم بنی التفکر الا فی الکون ؎ ہر کہ در ذاتش تفکر کرد ہست ؛
فی الحقیقت آن نظر در ذات نیست ؛ ہست آن پندار او زیرا کہ ہ صد ہزاران پردہ آمد
تا الٰہ ؛ حضرت کبیر در محل نیاز آمدہ عرض کردند کہ چون حصول ذات بحت و وصول او بدنوع
ممتنع آمد کما قال اللہ تعالیٰ ولا یحیطون بہ علما پس تفاوت درجات صوفیہ و مقامات

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

طائفہ علیہ کرام محل بر فرمودہ کہ حصول عارفان روزگار سالکان نامدار در ہر سبب
است و تنزل مراتب تنزلات کما سیاتی فی مکانہ ان شاء اللہ تعالیٰ

لطیفہ دوم در بیان معرفت ولایت و اقسام او

قال الاشرف الولایۃ ہی قیام العبد مع البقاء بعد الفناء و یتصف بصفۃ التمکن فی الصفا
حضرت کبیر در معرض عرض رسانیدند کہ بیح آیتی از آیات بینات در فضل اولیا و در ولایت
این طائفہ علیا ہست فرمودند کہ شیخ عالم عامل ربانی ہازل نافع صمدانی امام عبداللہ الیافعی
الیمنی رحمۃ اللہ علیہ در بعضی از کتب خود دو آیت از قرآن و دہ حدیث از احادیث صحاح ایراد
فرمودہ اند و آنرا بر فضیلت جلالت شان و علو مرتبت اولیا دلیل ساختہ۔ فرمودند کہ ہر این کثیرہ
بریں در قرآن کریمہ و احادیث خیرہ بسیار است اما چہت اختصار بریں اقتصار کردہ شد۔
ولنا فیہ اسوۃ حسنۃ وقدوۃ مرضیۃ۔ بنا بر خوف تطویل و مستور طبع خلیل طلاب اصحاب
بر سہ آیۃ و سہ احادیث اقتصار افتادہ

قال اللہ تعالیٰ اولئک الذین انعم اللہ علیہم من النبیین والصدیقین والشہداء والصالحین
فرمود خدا تعالیٰ آنکسان کہ خود انعام کردہ است تعالیٰ بر ایشان از پیغمبران و صدیقان و شہیدان و صالحان
وحسن اولئک رفیقا ذلک الفضل من اللہ وکفی باللہ علیما قال اللہ تعالیٰ الا ان اولیاء اللہ لا خوف
و خوب ہستند آن کسان رفیق ایشان فضل ہست از طرف خدائے و کافیست خدا دانندہ۔ فرمود خدا تعالیٰ آگاہ باشید بتحقیق اولیاء خدا نیست خوفی
علیہم ولا ہم یحزنون الذین امنوا وکانوا یتقون لہم البشری فی الحیوۃ الدنیا وفی الاخرۃ
بر ایشان و نہ ایشان غمگین خواہند شد آنکسانکہ ایمان آوردند و پرہیز میکردند مر ایشانرا بشارت خبر خوش در زندگی دنیا و در آخرت
لا تبدیل لکلمات اللہ ذلک ہو الفوز العظیم قال اللہ تعالیٰ ان الذین قالوا ربنا اللہ ثم
نیست تبدیل مر کلمات خدا این ہمانست رستگاری بزرگ۔ فرمود خدا تعالیٰ تحقیق کہ کسانیکہ گفتند پروردگار ما خدا است پس
استقاموا تتنزل علیہم الملئکۃ الا تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنۃ التی کنتم
استقامت کردند فرود می آیند بر ایشان فرشتگان کہ مترسید و غمگین مشوید و خوشنود شوید بہ بہشتی کہ وعدہ کردہ
توعدون نزلا من غفور رحیم اما الحدیث فی روینا فی الصحیح البخاری عن ابی ہریرۃ رضی اللہ
میشدید نازلی از آمرزگار مہربان۔ اما حدیث پس در روایت کردہ شدہ است ما در صحیح بخاری از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ
قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اللہ قال من عادی لی ولیا فقد بارزنی بالحرب وما
فرمود رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کہ حقتعالیٰ فرمود کہ ہر کہ دشمن دارد مر دوست من را بتحقیق آگاہ کردہ ام او را

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تقرب الی عبدی بشیء احب الی مما افترضت علیہ وما یزال عبدی یتقرب الی بالنوافل
نزدیکی حاصل نکرد بسوی من بندہ من بچیزیکہ محبوب تر باشد بسوی من از چیزیکہ فرض کردہ ام بر وے و ہمیشہ میاورد بندہ من نزدیکی حاصل میکند
حتی احبہ فاذا احببتہ کنت سمعہ الذی یسمع بہ وبصرہ الذی یبصر بہ ویدہ
تا آنکہ من او را دوست میدارم پس چون او را دوست دارم من شنوائی او کہ بدان می شنود و بینائی او کہ بدان می بیند و دست او کہ بدان
التی یبطش بہا ورجلہ التی یمشی بہا وان سالنی لاعطینہ ولئن استعاذنی لاعیذنہ
میگیرد و پای او کہ بدان میرود اگر سوال کند از من البتہ او را خواہم داد و البتہ اگر پناہ خواہد بمن البتہ پناہ خواہم دادش
وروی استعاذنی بالنون والباء واذنتہ بالحرب اعلمتہ یاتی محاربک لہ
و روایت شدہ است استعاذنی بنون و باء یعنی استعانتی و سوال نیز آمدہ است پس آن را آگاہ ساختم بجنگ کردن کسانیکہ جنگ کنند با او
ولو قام فی الحاجر لیس الہم مستغیثون ولو لم یلم اولو امقام یتعلق الفعال لیس کمثلہ فی السماء
و اگر بایستد در حاجر نیست ایشان را فریاد رسی و اگر ملامت نکند او را صاحبان مقامات کہ عالی اند
مثلہ فی الارض ہم مقام مشوق عند اللہ علی ما ذہبوا
مانند او در زمین ہم مقام مشوق نزد اللہ بر آنچہ رفتند صاحبان مقامات کہ عالی اند
وروینا فی الصحیح المسلم عن ابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ
و روایت کردہ شدہ است با ما در صحیح مسلم از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت کہ فرمود آن حضرت
صلی اللہ علیہ وسلم رب اشعث اغبر ذو طمرین لا یؤبہ لہ لو اقسم علی اللہ لابرہ
صلی اللہ علیہ وسلم بسا پراگندہ موی و غبار آلودہ کہ دفع کردہ میشوند از دروازہ ہا اگر قسم خورد بر خدا
اخص الناس بالیمان عند خفیف الحاذ مسکنہ الغفار
اشعث خاص ترین مردم بایمان بندہ ایست و سبک پشت مسکن او زمین است
لہ فی اللیل خطر من حلوہ ومن صیامہ اذا اظلم النہار وقوت النفس بالکفاف وکان لہ علی ذلک استطبار
برائی او در شب حصہ ایست از نماز او و از روزہ او چون تاریک شود روز و قوت نفس او باندازہ کفاف و باشد او را بران صبر
وتیقن عفۃ ویہ تحمل الیہا بالاہا بیع کاستاذ فذلک قد یعلم الفتی وکم سبہ یوم البعث انا
و یقین عفت و بدو تحمل کرد بسوی او بالا ہا بیع کاستاد پس آن قدر یعلم کند جوان را و کم سبب شود او را روز قیامت
قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم مثل الذی لا یتعلم الخیر کالمیت لا یدری ان لہ خیرا فاخبرہ
فرمود نبی صلی اللہ علیہ وسلم مثال آن کس کہ نمی آموزد خیر را مانند مردہ است کہ نمی داند کہ او را خیر ہست یا نہ خبر دہ او را
آنچہ مفہوم میشود ازین کلمہ پاک صفوتی کہ صادر است از حقیقت جامعہ محمد مصطفی صلی اللہ علیہ
وسلم آنست کہ ہیچ وقتی از اوقات و ہیچ زمانی از ازمنہ خالی نباشد این امت از اولیاء
مشائخ و علماء راسخ کہ ہمین ظاہر شریعت و مظہر بواطن حقیقت او بند و حامل باشد ہر ایک
امت را بر آداب شریعت و طریقت اما بقول یا بفعل و گفتہ اند کہ طریق سلف ازین طائفہ
قدس اللہ ارواحہم آن بودہ کہ انوار اعمال و افعال خود را از ریاضات و مجاہدات کہ شریعت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ازانتخاذ آن منع تفرموده است بواطن مریدین و مستفیدین را متاثر گردانیده اند بحکایات
وروایات نمی پرداخته اند در کتب و مصنفات ایشان زمان کم بوده لِسَانُ الْحَالِ اَفْصَحُ مِنْ
لِسَانِ الْمَقَالِ وایشان بحقیقت علمدار وارثان انبیاء و رسل اند و ارباب حقائق توحید
و محدثون و اصحاب فراسات صادقه و آداب جمیله و مستقبلان سنن متین رسول ثقلین اند
تقوم الساعت و این عالم بنور ولایت ایشان منور و روشن است دهر عصری بر گزیده
موئید بآیات بینات باین مهم نصب فرموده تا ره بری این امت کنند و از حضیض رقیه عبودیت
شهوات بذروهٔ علیاء حریت و صفاء جبروتیت خالق سموات ترقی فرمایند و باصطلاح اهل
تحقیق این طائفه را صوفیه نامند ایشانند که بواسطه کمال متابعت رسول صلی الله علیه وسلم
مرتبهٔ وصول یافته اند بعد ازان رجوع برای دعوات خلق بطریق متابعت ماذون و مامور
شدند کما قال الامام القشیری وَلَوْ لَمْ یَکُنْ عَصْرٌ مِنَ الْاَعْصَارِ فِی مُدَّةٍ اِلَّا وَسَلَفَ اِلَیْهِ
چنانچه فرمود امام قشیری و نبود عصری از اعصار و مدت اسلام مگر و ان
شَیْخٌ مِنْ شُیُوْخِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ مِمَّنْ لَهٗ عَلُوُّ التَّوْحِیْدِ وَالْمَعْرِفَةِ وَاِمَامَةُ الْعَوَامِّ اِلَّا وَقَدْ
بعض بود از بزرگان این طائفه ازان که ایشانرا مرتبه عالیه توحید و معرفت و امامت عوام دانند آن
اَلْوَقْتِ الْعُلَمَاءُ وَسَلَّمُوْا لِذٰلِكَ الشَّیْخِ وَتَوَاضَعُوْا لَهٗ وَصَارَ عَصْرُهٗ فِیْ مَنْ کَانَ بَعْدَهٗ
زمانه و علماء مطیع بودند برای آن بزرگ و فوقی میکردند بلکه او برکت میگرفتند باو
مَوْلَایَ اَنْتَ مُذْ حَرَمْتَ مَوْلَایَ تَرَکْتَ الْخَلْقَ حِیْنَاهُمْ وَدِیْنَاهُمْ شُغْلًا بِحُبِّکَ یَا دِیْنِیْ وَدُنْیَایَ
ای آنکه خلق را ترک کردی بسبب محبت تو ای دین و دنیای من
حضرت ذوالعین از معنی ولایت درخواست فرمودند که ولایت مشتق از ولی که قرب است دان
قرب بود و ولایت خاصه و ولایت عامه مشترک است میان همه مومنان قال
اللّٰهُ وَلِیُّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا یُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النُّوْرِ
ولایت خاص مخصوص است بواصلان از راه باب سلوک وَهِیَ عِبَارَةٌ عَنْ فَنَاءِ
الْعَبْدِ فِی الْحَقِّ وَبَقَائِهٖ قَالُوا الْوَلِیُّ هُوَ الْفَانِیْ فِیْهِ الْبَاقِیْ بِهٖ حضرت کبیر بعرض رسانید که
فنا عبارت از چه باشد فرمودند فنا عبارت است از نهایت سیر الی الله و بقا عبارت است
از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی شود که بادیه وجود را بقدم صدق بگذارد
قطع کند و سیر فی الله آنگه متحقق گردد که بنده را بعد از فنا رمطلق وجودی و ذاتی مظهر از ذات
حدثان ارزانی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الهی و اخلاق نامتناهی ترقی
کند ابو علی جرجانی گوید رحمة الله علیه اَلْوَلِیُّ هُوَ الْفَانِیْ عَنْ عَالَمِهٖ وَالْبَاقِیْ فِیْ مُشَاهَدَةِ الْحَقِّ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

لہٰذا کون مفسر اخبار کہ مرحوم ابراہیم ادہم مروی را گفت کہ خواہی کہ ولی
باشی ازاد و بیار خدا تعالیٰ گفت بلی خواہم گفت اترغب فی شیء من الدنیا والاخرۃ واترک
نفسک للہ تعالیٰ واقبل بوجہک علیہ حضرت قدوۃ الکبرا از رسالہ قشیری نقل میکنند
اِنَّ الْوَلِیَّ ۔ لَہٗ مَعْنَیَانِ اَحَدُھُمَا فَعِیْلٌ بِمَعْنٰی مَفْعُوْلٍ وَھُوَ مَنْ یَّتَوَلَّی اللّٰہُ اَمْرَہٗ
تحقیق ولی در معنی دارد یکی فعیل بمعنی مفعول و او کسی است کہ حق تعالیٰ متولی امر او باشد کہ
قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی وَھُوَ یَتَوَلَّی الصّٰلِحِیْنَ فَلَا یَکِلُہٗ اِلٰی نَفْسِہٖ لَحْظَۃً بَلْ یَتَوَلَّی الْحَقُّ سُبْحَانَہٗ
حق تعالیٰ فرماید و او در کار میشود صالحان را پس سپرد نمیکند او را بسوی نفس او یک لحظہ بلکہ حق تعالیٰ در ہر لحظہ
وَعَلَیْہِ الثَّانِیْ فَعِیْلٌ مُبَالَغَۃٌ یَجِیْءُ مِنَ الْفَاعِلِ وَھُوَ الَّذِیْ یَتَوَلّٰی عِبَادَۃَ اللّٰہِ وَطَاعَتَہٗ وَعِبَادَتُہٗ
عایت او دوم فعیل بمعنی فاعل است او آنست کہ در نظر شود بندگی حق تعالیٰ را و طاعت و عبادت او
یَجْرِیْ عَلَیْہِ عَلَی التَّوَالِیْ مِنْ غَیْرِ اَنْ یَّتَخَلَّلَھَا عِصْیَانٌ وَکِلَا الْوَصْفَیْنِ وَاجِبٌ حَتّٰی یَکُوْنَ الْوَلِیُّ وَلِیًّا یَحْسُنُ
بر و جاری میباشد پی در پی بی آنکہ نافرمانی در میان آید ہر دو صفت واجب است تا کہ ولی ولی شود واجب است
قِیَامُہٗ بِحُقُوْقِ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلٰی اَکْمَلِ الْاَحْوَالِ وَدَوَامُ حِفْظِ اللّٰہِ اِیَّاہُ فِی السِّرِّ وَالْجَھْرِ
قائم شدن او بر حقوق حق تعالیٰ بتمام و کمال و ہمیشہ محافظ بودن حق تعالیٰ او را در خفی و علنیت

حضرت کبیر از شرائط ولی در خواستند

قَالَ الْاَشْرَفُ اَلْوَلِیُّ قَلْبُہٗ مُسْتَاْنِسٌ بِاللّٰہِ وَمُتَوَحِّشٌ عَنْ غَیْرِ اللّٰہِ
فرمود اشرف ولی آنست کہ دل او انس گیرد بحق تعالیٰ و متوحش است از غیر حق تعالیٰ

حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند

وَمِنْ شَرْطِ الْوَلِیِّ اَنْ لَّا یَکُوْنَ مَحْفُوْظًا کَمَا اَنَّ مِنْ شَرْطِ النَّبِیِّ اَنْ یَّکُوْنَ مَعْصُوْمًا وَکُلُّ مَنْ کَانَ
و از شروط ولی است کہ محفوظ باشد چنانکہ از شرط نبی آنست کہ معصوم باشد و ہر کسیکہ
لِلشَّرْعِ عَلَیْہِ اِعْتِرَاضٌ فَھُوَ مَغْرُوْرٌ وَمَخْدُوْعٌ قَصَدَ اَبُوْ یَزِیْدَ الْبِسْطَامِیُّ قَدَّسَ اللّٰہُ سِرَّہٗ
برای شرع بروے اعتراض باشد پس او مغرور و فریب داده شده است ابو یزید بسطامی پاک کند خدا سر او را
لِبَعْضِ مَنْ وُّصِفَ بِالْوَلَایَۃِ فَلَمَّا دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَقَدْ یَنْظُرُ خُرُوْجَہٗ فَخَرَجَ الرَّجُلُ وَلَمْ یَرَ اَحَدًا فَجَعَلَ
شخصی صفت کرده کہ موصوف بولایت بود چون بمسجد در آمد و انتظار بیرون آمدن او میکرد
الْقِبْلَۃَ فَانْصَرَفَ اَبُوْ یَزِیْدَ وَلَمْ یُسَلِّمْ عَلَیْہِ وَقَالَ مَا دَخَلَ ھٰذَا الْمَسْجِدَ اَحَدٌ غَیْرُ مَوْصُوْفٍ بِالْاَدَبِ
قبلہ را پشت کرد بازگشت بر و سلام نگفت و فرمود این مرد صفت کرده میشود بادب و آداب شریعت پس نمیکند ادب
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ شخصی نزدیک بوسعید ابوالخیر قدس اللہ سرہ
نشست پای چپ در مسجد نہاد شیخ گفت باز گرد بگیر در خانہ دوست ادب آمدن ندانند ما را

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کہ بادی صحبت داریم حضرت کبیر در محل عرض نیاز دساینید مراد از محفوظ کہ در شرط ولی آمد است از ہمہ عصیان ہست یا بعض قال لا شرط لولی ان یکون محفوظا من کل المعصیۃ حتی لا یصر علی الذنب ویعمل لولی محفوظا من الصغائر دون الخسائس والاصرار قیل الحمید قدس اللہ سرہ اھل الریزنی یا ابا القاسم فطری ملکیا ثم رکع رکعتین قال کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند کہ انشیخ علاؤ الدولۃ السمنانی شنیدہ ام کہ میفرمودند کہ انبیاء علیہم السلام از انکار گناہ عامۃ معصوم اند و اولیاء قدس اللہ سرہم از خواص آن گناہ محفوظ و او مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم مرویست ان تغفر اللھم تغفر جما وای عبد لک لا ما ذا نزد این بیچارہ ہیچ گناہ بدتر ازان نیست کہ بندہ خود را معصر و محروم نداند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند یکی از اہم شرائط ولی آنست کہ تابع رسول علیہ السلام قولا و فعلا اعتقادا بود قال اللہ تعالی ان کنتم تحبون اللہ فاتبعونی و در طریق سپردن او متابعت در فتن سبیل موافقت اصلا متصور نباید کہ فتبا یہ فی حکم التشریع عند شان ہمچنین کسی شاید و اعراض از کل ما سوی و اعراض از آنہ ہو الجنید والثقات بسوی خیر و شر دنیا وی البتہ نباید چہ وجود و عدم کونین نزد ولی علی السویہ است و اصل این دولت دارین را و محصل این نعمت کونین را تسلیم بسریر سلطنت و جلوس سریر مملکت امۃ نبود غزلی مناسب حال از دیوان خویش فرمودند ؛

غزل

وصل تو چون مسیح داد ملک جہان گو مباش
لعل تو چون حاصل است جوہر جان گو مباش

آیت حسن ترا حاجت تفسیر نیست
صورت خوبی شد را شرح و بیان گو مباش

صف شکن عاشقان فتنۂ آخر زمان
غمزۂ ابروی تست تیر و کمان گو مباش

عاشق روی تو نیست طالب دنیا و دین
آرزوی جان توی کون و مکان گو مباش

گردش گردون اگر قطع شود گو بشو
جاعل فطرت توی دور زمان گو مباش

بے تو نیرزد بجوی ہر چہ بود در جہان ؛
مایۂ جانہا توی سود و زیان گو مباش

آتش عشق ار بسوخت خرمن ما گو بسوز
اشرف شوریدہ را نام و نشان گو مباش

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ یکی از شرائط ولی آنست کہ عالم بود نہ جاہل متفصل بود نہ متصل چون منفصل گردد آنکہ متصل گردد کما قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم تخلقوا باخلاق اللہ و اتصفوا بصفات اللہ فمن لم یتخلق فی ظہورہ عما سواہ لم یتصل فی صلوتہ الیہ چون نتیجہ انفصال انہار آمد پس منفصل مکشوف بود و مکشوف عالم بود نہ جاہل و عالم ربانی ولی باشد و حقتعالے را ولی جاہل نباشد ان اللہ لا یحب ولیا جاہلا فقط حضرۃ قدوۃ الکبرا

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بیسفر مودند اگر چراغ ولی را علم نبود خبر از شہر ندارد و در صحرای ظلمت راہ بیدای گم کردہ رہ
نتواند برد مراد از علم نہ علم دراست بلکہ علم وراثت العلماء ورثۃ الانبیاء مشعر بدوست این
علم از تصرف الٰہی در قلوب ناشناسی حاصل آید قال اللہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰہَ نَاصِرُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِنَّا
اَخْرَجْنَاہُمْ عَنْ عَجَبِ الطَّبِیْعَۃِ وَکَشَفْنَا عَلٰی قُلُوْبِہِمْ نُوْرَ الْاَحَدِیَّۃِ
اگر از علم دراست مقصود بود جودی تند پس علماء ظاہر و فضلائی باہر سر حلقۂ اولیاء روزگار
و قدوۂ اصفیاء نامدار میشدند و لیس کذالک از بنجا معلوم شد کہ ولی عالم بعلوم وراثت
میباید کہ باشد حضرت نور العین بعرض رسانیدند کہ مراد از علم وراثت چیست فرمودند
کہ علم وراثت علمی است کہ بیواسطہ تعلم حاصل میشود و علم دنویہ سبقی است کہ بی رابطہ
تعلم واصل نشود چنانچہ میراث متعارف علماء است ظاہر بغیر کسب بحصول نسبب بصول
گردد و آن علم لدنیست کہ از خزانہ وَعَلَّمْنٰہُ مِنْ لَّدُنَّا عِلْمًا ولی را میراث میشود پس کسی را کہ
این علم نصیب شدہ باشد ولی است اگرچہ از روی ظاہر حرفی نخواندہ و بر کلمہ قلم نزدہ
بچارہ مجذوب شیرازی خوش میگوید ؎ نگارمن کہ بمکتب نرفت و خط ننوشت
بغمزہ مسئلہ آموز صد مدرس شد ازین قبیل زمتقدمان بسیار اند و از متاخران بیشمار
چنانچہ حضرت شیخ الاسلام ماجد الدین الجامی رحمۃ اللہ علیہ امی بود و گفتہ در سن بیست و
دو سالگی توفیق توبہ یافت و بکوہ رفتہ و بعد از ہژدہ سال در سی چہل سالگی وی را
میان حق فرستادند و ابواب علوم لدنی بروی کشادہ زیادہ از سیصد تا کاغذ در
علم توحید و معرفت و علم سر و حکمت و روش طریقت و اسرار حقیقت تصنیف کردہ است
کہ ہیچ عالم و حکیم بر آن اعتراض نکردہ است و نتوانستہ و این تصنیفات ہمہ بآیات
قرآن و احادیث رسول گیہان صلی اللہ علیہ وسلم مقید و مؤید است و تا آخر عمر بدست
شیخ الاسلام سید ہزار کس توبہ کردہ اند و از راہ معصیت گردیدہ سبیل عبادت
و معرفت سپردہ شیخ ابو سعید ابو الخیر را خرقہ کہ از ابو بکر صدیق ماندہ بود و بست تن
مشائخ محل پوشیدہ بودند شیخ الاسلام را دادہ اند حضرت شیخ ابو الحسن خرقانی و شیخ
ابو العباس قصاب کہ از روی ظاہر علوم امی بودہ اند حتی کہ در قاف و کاف تمیز نمی
توانستند کردن شخصی بزرگی را میگفتند آیت ما شئت لیکن یگانہ روزگار و سرآمد فرید
اعصار خود بودہ اند و غوث کہ سر حلقۂ ہمہ اکابر است ایشان بودہ اند و ہریک امام
بدیشان متصل بودہ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ روزی حضرت شیخ احمد جام

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قدس سره از خانقاه شیخ الاسلام عبد الله انصاری بدعوتی بیرون دچون خادم پیش ایشان
گفتش آورد و شیخ گفت ساعتی توقف کنید که کاری در پیش است بعد از ساعتی ترکمانی
با خاتون خود در آمد و پسری دوازده ساله در غایت جمال را بدو چشم نابینا در آوردند گفتند
ای شیخ حضرت حق سبحانه ما را از دنیا همه چیز داده است مگر فرزندی جز این ندارم و لیکن
چشم ندارد هر جا که درویشی و بزرگی در تاری و پیسی شنیدیم آنجا بردیم هیچ فائده نداشت و ما را
جانی معلوم شده است که هر چه از حضرتی عزتی خواهی راست میشود نظری در کار فرزند
ما کنی تا چشم وی روشن شود هر چه دارم فدای تو باد من بندهٔ مولای تو باشم اگر معصود
من حاصل نشود خود را از دراین خانقاه بر زمین میزنم تا هلاک شوم شیخ فرمود که عجب کاریست
و طرفه اسراری مرده را زنده کردن و نابینا را بینا گردانیدن و ابرص را علاج کردن معجزهٔ عیسی
علیه السلام است احمد کیست و چه کس است از وجه طور این کار محال خواهد شد پس پای
خاست و روان شد مرد و زن در میان سرای بر زمین سر زدن گرفتند چون بمیان خانقاه
خانقاه رسید حالی عظیم بروی ظاهر شد و بر زبان وی گذشت که ما کنیم کنیم چنانکه چند کس از
آنکه که حاضر بودند آنرا شنیدند حضرت شیخ باز گشت و بخانقاه در آمد و بر مناره شد
فرمود که آن کودک را پیش من آرید آوردند ابهام را بر دو چشم کودک نهاد و بکشید و گفت
بانصر باذن الله کودک در حال بر دو چشم بینا شد بعد از ان جمعی از ائمه سوال کردند که این
بر زبان مبارک شما رفت که احیاء موتی و ابرا اکمه و ابرص معجزهٔ عیسی علیه السلام است و بار
دوم بر زبان شما گذشت که ما کنیم ما کنیم این دو سخن چون بهم راست آید شیخ فرمود آنچه گفتم اول
گفته شد سخن احمد بود و جز آن نتواند بود اما چون بدالان رسیدم بسر ما فرود آمد و گفت که
احمد باش گو مرده را زنده عیسی میکرد ابرا اکمه و ابرص عیسی میکرد اما تو هم بگوی آن
ما کنیم ما کنیم بانگ بر من زدند و گفتند که باز گرد که ما رد شنای چشم آن کودک در نفس تو
نهاده ایم این حدیث چندان در دل من زور آورد که بر زبان من بیرون آمد پس آنرا
قول و فعل همه از حق بود اما بر دست و نفس احمد ظاهر شد حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که در آن وقت که شیخ ابو سعید از اینجا عزیمت به نیشاپور کرده بود بدو نوشته اند
مکی و بیهاکه در نواحی طوس بود رسید درویشی از حلین القضات همدانی در بعضی رسائل
خود نوشته است که محمد معشوق طوسی نماز نکردی از خواجه محمد حمویه و از خواجه احمد غزالی
قدس الله سره شنیدم که روز قیامت صدیقان را این تمنا بود که کاشکی خاکی بودمی
که روز محمد معشوق قدم بر آن خاک نهادی این محمد ترک بندقبا بسته بود یکبار زود در

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

جامع طوس مدہ شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سرہ مجلس میداشت ابن محمد بندقبا زدہ
شیخ ابو سعید را خاموش کرد و در باش بنشست چون ساعتی برآمد ابو سعید گفت ای سلطان
عصر ای جہان دہر بندقبا و اکشائی کہ تو بندہ بر ہفت آسمان و زمین نہادی حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سبحان اللہ چہ امی بود کہ ینابیع علوم اولین و آخرین از زبان
دل او جاری بود این بیت بر زبان مبارک بر سبیل بدیہہ فرمودند ؎ زہی مشوق
چون بندقبا لیست ہزاران بند بر دل از جفا لیست ؎ روزی پیش حضرت قدوۃ
الکبرا سخنی راز اینار علم لدنی برآمد فرمودند کہ نزدیک مردان خدا و در ویشان با صفا
اینار علم غیبی و اظہار آثار لاریبی آسان تر از آنست خورد است در خاطر شریف و تفکر لطیف
حضرت ایشان گاہ گاہی خطور میکرد کہ تصرف حضرت نور العین در دیگری بعین خود
مشاہدہ کنند کہ بعینہ تصرف من بوی سرایت کردہ است چنانکہ استاد شاگرد را تربیت کند چنین
خواہد کہ اثر تربیت خود را در شاگرد بیند کہ کند تا دیرا اعتماد شود بر آنکہ تربیت وی بوی چنانچہ
شدہ است اگر خللی در کار شاگرد بیند آن خلل را اصلاح نماید انگاہ حضرت نور العین را
خطاب کردہ فرمودند کہ امیر علی بیگ را قدری است کہ ملازمت این خاندان لطیف و منیف
این دو دمان شریف را داعیہ در ضمیر او و خواہش در ہمیر او نشستہ است و حالا میخواہد کہ سلوک
راہ حصول و سفر سبیل وصول پیش گیرد ہیچکس را دست تصرف ننہادہ است و تربیت
ہنوی نکردہ در نظر من تربیت وی مشغول گردیدنا اثر آنرا مطالعہ کنم و مرا بر تصرف شما اعتماد
شود حضرت نور العین بازردی انکسار و بعجز و اضطرار بعرض رسانیدند کہ جای کہ خورشید
آسمان ہدایت و جمشید زمان اقتدایت در بیت الشرف رعایت می تابد مرا چہ مجال و
حشمتعالی تا ابد الآباد این آفتاب را زوال مدہاد و بالنبی و آلہ الامجاد ؎ جمالت آفتاب ہر نظر باد ؎ ز خوبی روی خوبت خوبتر باد ؎ ہمای ہمتت را ہمچو شہباز ؎ رہ شاہان عالم زیر پر باد
و ذات شریف کہ مظہر اسرار الہی و صفات لطیف کہ مصدر انوار نامتناہی است و پناہ گردون
دوار و ماوای اہل روزگار در کنف امان و کہف امکان باد ؎ شعر

جہانت تا قیامت در امان باد	ترا ہر چہار عدو اخواہم ہمان باد	چو در کون و مکان تنفیذ حکمت
روان این تن روان حکمتت جان باد	برین کون و مکان حکمت چہ باشد	مثال تو روان بر لامکان باد
چو بیت الشرف شوکت آفتابت	ببرج اقتدایت درخشان باد	بنایت تا قیامت جیست خوہم
ز امکان تا بش صد کہکشان باد	بشاخ اقتدار خرمت نعنے بد	جہانرا عیش تا آخر جہان باد
بچشم مرحمت چون قرۃ العین	بہر کس جنگری از عارفان باد	بسعد عاشقان و کاملان ہم

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مکان مصدر نوجاوران بادہ ۔ نگاہ این خود بر بندہ بینے ۔ ۔ از عین لطف چون جزو بیان با
باوجود آفتاب عالمتاب دیگری را چہ تاب باشد کہ در تاب تصرف و انجذاب خود را در تاب فگند
ستارہ بیچارہ را چہ یارا کہ پیش مہر منورہ لوازمہ دم تصرف زند ۔ گفتن برخورشید کہ خشید
نورم ۔ دانند بزرگان کہ سزاوار سہامیست ۔ چو مبالغہ زیادہ بحکم امادہ رفت سراز خط بدر
بردن خلاف آداب اصحاب ارادت دانستند ہر آئینہ در ترتیب امیر علی بیگ بیان بستند
جز از سر نہادن چارہ ندیدند حضرت نور العین در مراقبہ نشستہ بودند متوجہ بتصرف باطن
امیر شدند و در انجذاب و حانیہ او کوشیدند پاسے بگزشت کہ آثار تصرف و انوار تصوف در شرفہ
یمون و در سرہ ہمایون امیر علی بیگ مؤثر و منور شد و سخنان توحید آمیز و بیان موحدانہ
انگیز از وی ظاہر شدن گرفت بحیثیتی کہ بعضی از علمائے اہل نشستہ بودند دم نمی فہمیدند و چند
از فضلائے منکر از حالت درویشان نشستہ بودند حضرت قدوۃ الکبرا بسوی ایشان
نگاہ فرمودہ گفتند کہ ہمہ مردم میدانند کہ امیر علی بیگ ترکی ساہ امی است اکنون ہر کلام او
مشکلی نامعلوم بود از وی بپرسند اگر نگوید من ضامنم علمائے ہر یک بموجب اشارت خریفات
اشکال غریبہ و سوال عجیبہ خصوصا از عقدہ مشکلہ ہیئت فلک و متعلقات وی از وی در خواست نمودند یک
رادہ جواب بلکہ ہ را صد نمط بر ایشان صواب میداد و حل عقائد بمرتبہ میداد نہاد کہ در
ایشان اصلا نمیگنجید ہر آئینہ ہر گاہ کہ دزدہ آفتاب التفات ایشان بر کسی در افتد
عالمی سر بسر از نور وی در خشد لجامعہ ۔ چو تابد دزدہ از خورشید اطلاق در خشد بر سر
جملہ آفاق ۔ بر افتد بر دلی از نور خورشید ۔ سراسر ملک گیرد ہمچو خورشید ۔ حضرت کبیر بسیر
سلطنت پناہی عرض میرسانیدند کہ در میان کلام عام و خاص این سخن بر سر فتہ کہ فلان
بزرگوار از باغ فنا بلالہ زار بقا حاضر آمدند آثار ولایت و نعمت بدیگری بخشید عجب نماید
ولایتی کہ بہزار محنت در اینجا حاصل میشود و نعمتی کہ با نواع کلفت دریں دار دا صل میگردد
از بہر آنکہ دران دیار از وی حظ گیرند و حصول درجات عالیہ و مقامات متعالیہ بدو
پذیرند و الا آخرۃ خیر و ابقی مشعر بدو ست پس آن ولایت و نعمت بدیگری چون دہند
اگر میدہند تصرف بعضی اولیا را بعد از ممات چنانچہ در حیات بود باقی چگونہ نماند۔
فرمودند کہ مراد ازین ایثار ولایت و ایراد از نثار نعمت آن نیست کہ ولایت مخصوص
و نعمت خاصہ خود بدیگری دہند بلکہ مراد ازوی آنست کہ طریق سلوک اصول و اقتدائی روش
اصول مقصود و سودہ تمائی کہ بوی مخصوص بود بدیگری نمودند این اشعار بوی بخشیدند تا
بہمان اصول سلوک راہ حصول و روش طریق وصول بپردازی و دلی او را ہ بردہ چنانچہ

Ataunnabi.com

حضرت شیخ خواجگی میفرماید که شیخ را هم ولایت بالکسر و هم ولایت بالفتح میباشد انچه بیان
خلق میکند ولایت اول آنست چون مرید را بحذاء رسول میسایند و آداب طریق آموختن
اما ولایت دوم محبتست حق و قرب حضرت محمد مصطفی است چون از دنیا نقل کند ولایت دل
بهر که خواهد بخشد و لگر او مدد روا باشد که حقتعالی بیکی از دوستان خود آن ولایت را بخشید
اما ولایت تالی همراه او باشد و با خود ببرد اگر نه بجا سفر در پیش گیرم و زخشت زاد راه خود
گیرم حضرت قدوة الکبرا نقل کردند که شیخ ابوسعید ابوالخیر را خرقه بود که دران طاعت
کردی از ابوبکر رضی الله عنه میراث مانده بود مشایخ را نوبت بنوبت شیخ ابوسعید رسید میرا
فرمودند که این خرقه باحمد تسلیم کن فرزند خود شیخ ابوطاهر را وصیت کرد که بعد از وفات من به
چندین سال جوانی تو خط بلند بالا بخیتم ارزق بصورت یوسف بنام احمد از در خانقاه تو در آید
و تو در میان یاران نشسته باشی بجای من زینهار که آن خرقه را بوی تسلیم کنی چون
کار شیخ بآخر رسید و مقصود نهایت بانجامید شیخ ابوطاهر را آرزوی آن میبود که ولایتی که
حضرت شیخ را بود بوی سپارد شیخ چشم باز کرد و گفت ولایتی و نعمتی که ما طمع میدارید
بدگاسے سپرده اند و علم شیخی ما را بر در خرابات زدند کاری دیگر است که ما را بود بدو تسلیم کردند کس
ندانست که حال چیست تا آنکه چند سال از وفات شیخ گذشت شبی ابوطاهر در خواب دید
که ابوسعید با جمعی از یاران بجبل میرفت ابوطاهر پرسید که یا شیخ این چه تجمل است
گفت تو نیز برو که قطب الاولیا میرسد دیگر روز شیخ ابوطاهر در خانقاه نشسته بود که جوانے
بآن صفت که شیخ گفته بود در آمد شیخ ابوطاهر در حال بدانست و برا اعزاز بسیار کرد اما
چنانچه مقتضای بشریت است اندیشناک شد که خرقه پدر را چون از دست دهم آنجوان
گفت انچه خواجه در امانت خیانت روا نباشد خواجه ابوطاهر در وقت خوش شد برخاست و
آن خرقه که شیخ ابوسعید بدست خویش بر سر مهنا نهاده بود تا آن روز آنجا بود آورد و
بر سر آن جوان نهاد بعد از شیخ احمد جام هیچکس ندانست که آن خرقه کجا رفت و ابن شیخ احمد
جام پنجاره تمام بود حضرت کبیر بعرض رسانیدند که مفهوم کلمه شریفه و معلوم مقوله لطیفه
که در حق شان اولیاء روزگار در جمیع مکان اصفیاء نامدار واقع شده است چه باشد آن
است که إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا يَمُوتُونَ وَلَكِنْ يَنْقَلُونَ مِنْ دَارٍ إِلَى دَارٍ فرموده اند که الله تعالی
علم یکی است که مراد از موت در اینجا موت طبعی نیست بلکه ممات اراده یعنی که از مشکوة
نبوی انوار مصطفوی مشعر میگردد مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا یعنی در ستان حقتعالی و سالکان
راه مطلق والا همت اراده ی شی میرند بلکه از مقامی بمقامی ترقی میکنند و از منازل بمنازل

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

میرود چه یکی از اصول مقرره اهل طریقت است که کمال انسان متناهی نیست و ترقی برای منازل
نهایت پذیر نه اگر کرور سال سالک عبور بمراتب کمال کند دور هر یعنی وصول دیگر باید و بهر دوری
حصول دیگر ایجاد مجدد محصول اجلی مطرح نظر اوائل آید با همه عبور اروی مدد و اوائل بمنتهای اشرف
یعنی و دانیا کذا ۲ و کما مضی فی اصول مقامه مصدق صرف ۲ متعدی شیرازی هم ایما
نظر باین دریای زخار جدید و است روزه از آن بعضای الواح یاد کرده میگوید ایما
بحیرات عالمی دارد هر قطره از آن دریای زخار + میرسد خشکی بدریا چون بدریا میرسد
دیگر است که اولیاء در دیار و بیشتر از مکنه قابلی و قضیه علیی بحیث انوار صفتی و مظهر اسرار الهی شده
میرسد که بمرات بواطن خود مطلع شکر تردد بمنازل تجلیات حق متعلق میشوند و بموت بصفت
صفت بقای و بشار بقای الله متحلی گشته بصور روحانی که بلباس مثال بتعدد و کاس مثل و بشه
در عرصه اجسام تصرف میکنند چون عمر کلیمی شان سکندری نشان بلندی چون و ظلمات عنصری ایشان مضمحل
میگردد و در اکب حضرت روحانی ایشان که آبحیات جاودانی خورده است در صحرای وصول بعبر سر
مثال نموار شده میدوانند و در مراتب حصول بحیثی حیران برآمده می شتابند چه فرمن مضیم
بخود نوا شکند ۲ یقین که هر شکسته بگرد بسته نشین خوشتر ۲ لیکن عالم را که چشم ایشان بنور عرفان
منور گردانده اند و بصیرت بنور شان بمحل جدان روشن نساخته سر گشته از بی بدولت گمراهی و تعب مضی
محروم بیمانند کما قال الله تعالی من کان فی هذه اعمی فهو فی الاخرة اعمی پس کسیکه بحیات مشاهده رو
نشده و بیمی است که در زمره موتی منسوب و در عدد کما یعتبون موتی محسوب بگر است که در
حق تصرف باشد که بعض اولیاء را تصرف بحیات بود بجان در عالمها چنانچه حکایت ارغنا
بخانه دیگر خواند تصرف شان باقی بود تصرف بجا از حضرت خواجه نظام الدین گنجوی میفرمودند که شاه
از علوم ظاهری و مصطلحات رسمی بهره تمام نبود اما از همه دست داشته و روی بحضرت حق بخانه آورده
عمر گرانمایه را از اول تا آخر بمناجات و تعوی و عزلت گزرانی میکرد و بهر چون اشاره شعرا
از غلبه حرص هوا و ملازمت ارباب دنیا نکرده اند بلکه سلاطین روزگار بوی تبرک می جستند
اکثر اینها اگرچه بحسب صورت افسانه است اما از روی حقیقت کشف حقائق و بیان معارف
و دقائق را بهانه در ابیات شریف و کلمات لطیف ایشان شعر بر آنست که هر که در مقوله شریف
شان مواخذه میکند یا از روی جدل می در آید بسیار شوم است البته بوی ضرر میکند و چنانچه خود
در مخزن اسرار بما بینی اشعار کرده اند ۲ تیغ ز الماس زبان ساختم ۲ هر که پس آمد سرش انداختم
و در هنگام تالیف و ایام تصنیف از ارباب جدل که در کتاب خواجه مواخذه خواهند کرد اشارت
فرموده بودند بیت دو هندی بر آید ز هندوستان ۲ یکی مرد باشد دگر پاسبان ۲

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

انما وان تصنیف لطیف ایشان از روی اعتماد در آمده یا اخذ خیالات مبتلا کرده
البته نظر بوی ملاقات میکنند حضوصا حضرت امیر خسرو شیرین سخنان بسیار اظهار مساوات و اصرار مقابله
کرده اند چنانچه از مقالات یکدیگر مفهوم میگردد و آن اینست ؎ ملک بمیراث نباید کسی ؛ تا ننوازند تیغ
دودستی بسی ؛ حضرت خسرو در مقابله گفتند ؎ گرچه زند تیغ دودستی بسی ؛ تا ندهد حق نیابد کسی
ایضا ؎ دیده بخسرو یم شد بلند و غلغله در گور نظامی فگند ؛ چون غلو مکابره با بیخبر رسید شبی تیغ
جهان سوز و خنجر عالم افروز از غلاف خلاف همت برآمده بر فرق خسرو معرکه اشعار و مجادله
افکار رسیده بود که رفیق پناه حضرت نظام الحق والدین در میان آمد ؎ تیغ نظامی که برآمد چو برق
تا سر خسرو سر مو بود فرق ؛ ماه رخش راست دو پیکر شدی ؛ گر نه بودی بخبر پیرش چو درق
فرمودند که فرزند من است از سر وی گزرید و جرم او من بخشید فرمودند که تیغ مردان خالی نباشد
بیکار نرود پس تیغ چون خزان در باغ بید ریغ را ماند یعنی میگویند که آستین بسیار کس بود
دراز کردند و در بخت تیغ نهادند ؎ بیش از زین الماس بی اسپر میاش ؛ کز بریدن تیغ را نبود حیاء
ایضا ؛ **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که حضرت شیخ ابو بکر که از اصحاب شیخ روزبهان بقلی بوده اند میگفتند که هر بحر نوبت با شیخ قرآن میخواندم یک عشر وی و یک عشر من
چون وی فوت شد دیبا بر من تنگ گشت آخر شب بر خاستم و نماز بگزاردم پس بر تربت شیخ
بنشستم و بنیاد قرآن خواندن کردم و گریه بر من افتاد که از وی تنها مانده بودم و چون عشر
تمام شد آواز شیخ شنیدم که از قبر می آید و عشر دیگر میخواند تا آنرا تمام کرد آنگاه اصحاب جمع شدند آواز
منقطع شد و حال بر ینگونه بود روزی با یکی از احباب آنرا باز گفتم بعد ازان دیگر نشنیدم
حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که در طبقات الصوفیه آورده است که شیخ ابو الحسن قزوینی
گفته است که مجلس را میدانم از مشایخ که در قبور خود تصور میکنند چنانچه در حال احیا میکردند معروف
کرخی شیخ عبد القادر جیلی و شیخ محی الدین العربی و شیخ حیل مسیحی و شیخ حیات حرانی قدس الله
ارواحهم **حضرت کبیر** عرض نمودند که اینمقدار مشایخ آنذیار بوده اند که تصرف لسان
در ممات گفته اند ولیکن تصرف در مشایخ هند توان دانست که تصرف کیان در ممات بایشان
فرمودند که تفریق مراتب کردن ازین مشایخ خالی از بی ادبی نیست حضوصا بخانواده چشت
جعل الله الخیر متوالیا که پیران ما باشند اما بیشتری ازین خاندان شریف و دودمان لطیف
تصرف در مقام فانی باقی است حضوصا حضرت سیدی و حضرت شیخ نظام الدین و حضرت
شیخ فرید گنجشکر و حضرت خواجه قطب الدین بختیار اوشی حضرت خواجه معین الدین سنجری
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در طبقات الصوفیه دیده ام که حضرت غوث الثقلین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تصرف از حیات در ممات بیشتر است چه در حیات بعضی از کثافت بشری و برخی از خباثت
طبعی مانده بود که مانع ظهور جزوی از کمالات و صدور اندکی از ارادت میشد بخلاف در ممات که
مکشوفات کلیات و جزئیات روی نموده **حضرت کبیر** عرض کرد که مقولهٔ مشهور که از
حضرت غوث الثقلین نقل میکنند یعنی هٰذِهٖ عَلٰی رَقَبَتِیْ کُلِّ وَلِیِّ اللّٰہِ وقوع این کلمه شریف بگونه
بود فرمود مذکور شیخ حماد دباس از جمله مشایخ حضرت غوث الثقلین اند در حضرت غوث الثقلین در
عین جوانی در صحبت شیخ حماد دباس میبودند روزی با ادب تمام در صحبت وی نشسته بودند
چون برخاست بیرون رفت شیخ حماد گفت این عجمی را قدمیست که در وقت وی بر گردن
همه اولیا خواهد بود هر آئینه مامور شود بآنکه بگوید قَدَمِیْ هٰذِهٖ عَلٰی رَقَبَۃِ کُلِّ وَلِیِّ اللّٰہِ هر آئینه
از انجا بگوید و همه اولیا گردن نهند روزی شیخ عبد القادر در رباط خود بمجلس وعظ میگفت و
عامهٔ مشایخ قریب پنجاه حاضر بودند از انجمله شیخ علی مهیتی بود و شیخ یقاین لبطو و شیخ
ابو سعید قبلوی و شیخ ابو نجیب سهروردی و شیخ فضیل لیان موصلی و شیخ ابو المسعود
و غیره و غیر از ایشان مشایخ کبار شیخ سخن میگفت در اثنای سخن گفت قدمی هذه علی رقبة
کل ولی الله شیخ علی مهیتی بمنبر بر آمد و قدم مبارک را گرفت و بر گردن خود نهاد و زیر
دامن شیخ در آمد و سائر مشایخ کبار گردنهای خود پیش داشتند شیخ ابو سعید قبلوی
گفت که چون شیخ عبد القادر گفت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله حق تعالی در دل
من تجلی کرد و رسول علیه السلام بر دست طائفه از ملائکه مقربین بحضور اولیاء متعددین و
متاخرین که آنجا حاضر بودند احیاء باحیاء خود و اموات بارواح خود علنی مثالی در پیوسته
پوشانیدند و ملائکه بر حال الغیب مجلس پر از دریان گرفتند و صفها در هوا استاده کردند
و بر روی زمین هیچ ولی نماند مگر که گردن خود را پست کرد و بعضی گفته اند که یک کس از
عجم تواضع نکرد بدین شومیت حال وی از وی مستوری شد حضرت شیخ ابو مدین در سفر
دیار مغرب بود روزی شیخ گردن خود را پست کرد و گفت اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَشْھَدُکَ وَاُشْھِدُ
مَلٰٓئِکَتَکَ اَنِّیْ سَمِعْتُ اَطَعْتُ اصحاب وی پرسیدند که سبب این چه بود گفت شیخ عبد القادر
امروز در بغداد گفت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله یعنی باز اصحاب شیخ عبد القادر از
بغداد آمدند خبر دادند که شیخ عبد القادر در همان وقت گفته بود قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله
حضرت کبیر عرض نیاز آمدند و عرض رسانیدند که از مضمون کریمه و مفهوم عظیمه آگاه
اِنَّ اَوْلِیَآءَ اللّٰہِ لَا خَوْفٌ عَلَیْھِمْ وَلَا ھُمْ یَحْزَنُوْنَ چنان میدانستیم که او اولیاء را از خوف و حزن
و اصفیاء را از حزن سرای حمایت بود و این ظاهر خلاف عقیدهٔ اصحاب سنت و جماعت و کرنه

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ارباب دین و دیانت میباید چه جبر کرام خاتمہ و قطع ابہام عاقبت جز انبیا و عشرہ مبشرہ دیگر بر انیست
حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند کہ جواب این مقدمہ چند وجہ است وجہ اول آنست کہ خوف
و حزن این طائفہ را نظر الی عنایت اللہ و شفقۃ الی لطافۃ چندانی نبود زیرا چہ مقتضای رحمت
یزدانی و تمنای شفقت ربانی چون منظور میگردد امیدواری از الطاف الٰہی و امل داری از
اعطاف نامتناہی چنان میباشد کہ عامۂ مومنان بلباس مغفرت ملبوس و کافۂ مسلمانان
بحراست نجات ملبوس و محروس گردند کما قال اللہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰہَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا کما مر
حضرت قدوۃ الکبرا این بیت بر زبان مبارک میراندند ؎ گر من آلودہ دامنم چہ عجب
ہمہ عالم گواہ عصمت اوست ؎ چون بشارت نجات آمیز و نوید خلوص انگیز در حق مومنان
چنین آمد میباید کہ اولیاء بطریق اولیٰ از ورطۂ خوف و حزن و احزان بر سبیل احرمی
ہلاک ہراس و محن بروں آیند ؎ آنکریمی کہ او رحیم و غفور ✻ از ازل بود تا ابد باشد
زان کسی کو بیرد دشمن دوستان را عذاب بد باشد ۔ وجہ دوم آنست کہ حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ ظہور جمال از صدور جلال غالب است و مقتضای جمال مغفرت مشوق و تمنای
جلال عقوبت ہر آئینہ مغفرت غالب بود از عقوبت اگر اولیاء بنظر جمال از جمال نکال و خوف
جلال ایمن بودند چہ عجب ؎ اگر دہد بدیک صلای کرم ✻ عزازیل گوید نصیبی برم و چنانچہ
در کلام قدسی آمدہ است اِنَّ رَحْمَتِیْ سَبَقَتْ غَضَبِیْ شیخ ابو سعید خراز میفرمودہ کہ ہر وقت
کہ اِنَّ اللّٰہَ لَا یُعَذِّبُ اَحَدًا یاد کردہ اند کہ بغیر ذنب مراد است **حضرۃ قدوۃ الکبرا**
میفرمودند کہ در تفسیر شہابی آوردہ است در قولہ تعالیٰ وَلَسَوْفَ یُعْطِیْکَ رَبُّکَ فَتَرْضٰی
حضرت نبوی و جناب مصطفوی را اگر کمینہ گماشتہ از امتے و کہتہ خواہندہ از زمرۂ
او در دوزخ بماند ہرگز راضی نشود ۔ وجہ سوم **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ
چون مہمان عزیز و ارجمند بود طفیلی نیز مستتبع باشد اگر بدین نظر طفیلی امتان حضور را بمہمان سرای
دار السلام اکرام فرمایند چہ عجب بود چون عموم امتان طفیلی او شوند حضور اولیاء بطریق
اولیٰ باشند کما مر این بر زبان درفشان و لسان گوہر نشان راندند ؎ چہ کم گردد
ای صدر فرخندہ پی ✻ ز قدر رفعت بدر گاہی ✻ کہ باشند شتی گدایان خیل ✻ بمہمان
دار السلام از طفیل ✻ وجہ چہارم **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ از حضرت
شیخ علاء الدولۃ السمنانی شنیدہ ام کہ ایشان بمقتضای کلام قدسی میفرمودند وَالَّذِیْ
نَفْسِیْ بِیَدِہٖ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوْا لَذَہَبَ اللّٰہُ بِکُمْ وَلَجَآءَ بِقَوْمٍ یُذْنِبُوْنَ فَیَسْتَغْفِرُوْنَ
فَیَغْفِرُ لَہُمْ اگر عصیان موجودات از مسلمین و طغیان مکونات از مومنین نمی بودی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

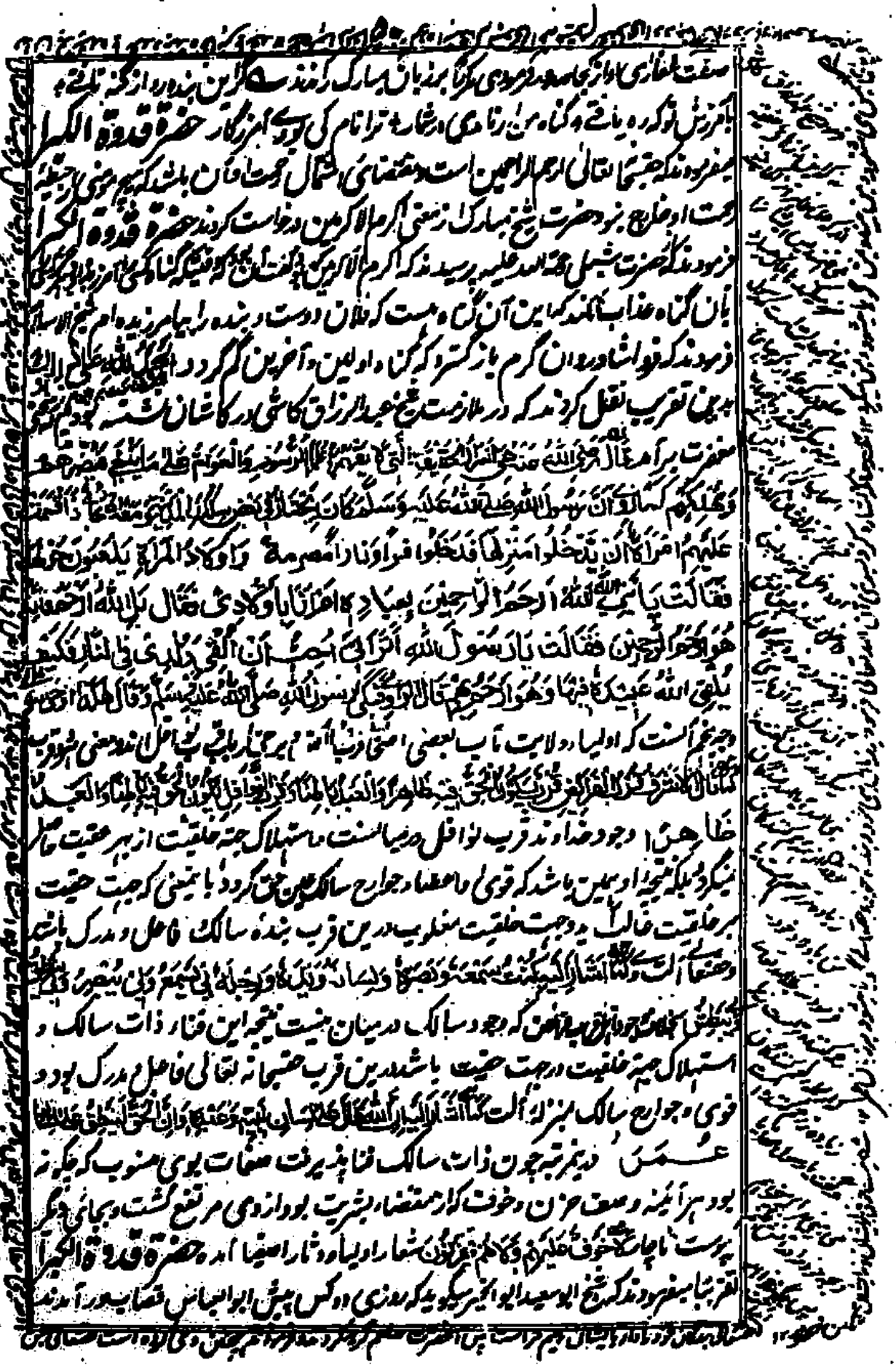

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

دشستند و گفتند کہ ما را در یکدگر سخنی نہ است یکی میگوید اندوہ ازل و ابد تمام تر یکی میگوید شادی ازل و ابد تمام تر شیخ چہ میگوید شیخ ہر دو دست خود بر سر دو سے فرود آورد و گفت۔ الحمد للہ منزگاہ پسر قصاب نہ اندوہ است نہ شادی لَيْسَ عِنْدَهُ بَاسٌ وَلَا سَآءَ اندوہ و شادی صفت نیست و ہر چہ صفت است محدث است و محدث القدیم را نشاید ؎ چون قدیم آید حدث گردد عبث ؎ پس قدیمی را کجا دانند حدیث ؎ پس گفت پسر قصاب بندہ خداست و امر و نہی اگر کسے دعوی جوانمردی کند گواہش منست چون این دو کس بیرون رفتند معلوم شد کہ یکے ابو الحسن خرقانی دوم ابو عبد البدد استانی بودند **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ نزد طائفہ صوفیہ رحمۃ علیہ دعوی وجود قدرت و فعل محض شرک بود مسئلہ مشہور فرمودند کہ اولاً دیوار بعدہ نقش و نگار بمعنی صورت رباعی تصور کردہ اند **رباعی**

ذات بود صفات چون باشد ؎ نسبت فعل خود زدون باشد ؎ مثل ال جدار و الحبر نقش ؎ داند آنکس کہ ذو فنون باشد ؎ **حضرۃ قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ فرزند ابو الوفا خواندمی را از مشارب صافیہ ارباب توحید و اصحاب ذوق مواجید بشری تمام بودہ است و در بیان حقائق و معارف بصورت نظم و طائف نسبتی تمام داشتہ و نزدی در بیان ارادت و قدرت جزوی کہ از ممکنات صدور یافتہ حقیقت از جائی دیگر است سخنی پرسیدہ فرمودیم کہ رباعی مناسب حال در وقت نظم باید آورد بدیہہ فرمودند رباعی

بد کردم و اعتذار بدتر ز گناہ ؎ چون ہست درین عذر سہ دعوای تباہ ؎ دعوی وجود قدرت دعوی فعل ؎ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰہِ ؎ **حضرۃ قدوۃ الکبرا** میفرمودند صد ہزار آفرین بریں اقتباس حضرت شیخ محمد کبیر خورد سال بودند کہ حضرت کبیر سفر آخرت فرمودند تعہد ایشان از انچہ میباشد **حضرت قدوۃ الکبرا** کردہ اند و برائی نوی شیخ زادہ بجائے یکی از تاجران نواحی سرور پور خود تشریف بردند اگرچہ آن تاجر قبول نمیکرد بسبب فقر ظاہر ولیکن حضرت ایشان بمبالغہ تمام او را سر در آوردہ اند تعلیم علوم ظاہری و ترتیب تمام از انچہ مناسب مسلوک باز اول تا آخر میباشد ایشان کردہ اند چنانچہ حضرت نور العین در بعضی اوقات رشک میبرند **حضرت قدوت الکبرا** میفرمودند کہ در یاد گار شیخ کبیر فرزند محمد در یتیم است کہ یتیمان مفارق اصحاب میبیند اگر من از وی تربیت در یتیم دریغ دارم انصاف نباشد مرا چہ حضرت کبیر عجوبہ روزگار و زبدہ اولیاء اعصار خود بودہ اند و این فرزند یادگار ایشانست شیخزادہ را در ربقہ ارادت آوردہ و در بعضیات متعددہ بر آوردہ بلباس خلافت و بجراس ولایت ملبوس و محروس ساختہ در یتیم خطاب فرمودند بر جا کہ در بن مجمع عیو

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یتیم مذکور میگردد مراد از وی یتیم محمود پسر اندرونی حضرت در یتیم حضرت قدوۃ الکبرا عرض
رسانیدند که در کلمات مشایخ افتاده است که اَلْوَلِیُّ یَعْرِفُ الْوَلِیَّ نور باید که نور را
بیند و دیده دیده ور کی بیند و در کلمات قدسی آمده است که اَوْلِیَائِیْ تَحْتَ قِبَائِیْ
لَا یَعْرِفُهُمْ غَیْرِیْ ظاهر از کلمات مشایخ عدم انحصار ظاهر میگردد که هر که نور ولایت در
چراغ روحانیۂ خود افروخته باشد اولیارا تواند دید و با صفاتی تواند رسید و از کلام
قدسی انحصار اصدار میگردد و کنوای از حقتعالی دیگری تواند که اولیا رسکان قباب عزت
را بشناسد درین کلمات توفیق از روئی تحقیق چه باشد حضرۃ قدوۃ الکبرای فرمودند
احتمال دارد که مراد ازین اولیا رمکتوبانند که چهار هزار اولیا در قباب عزت مکتوم و انچه
صفت معصوم اند که جز حقتعالی ایشانرا دیگر نداند و جمال حال این طائفه ابدا از انظار
مستور باند و احتمال دارد که مراد از غیر آنها باشد که محروم از اسرار ولایت و مهجور از انوار هدایت
هستند و طائفه که فنای اوصاف خود از قدرت و ارادت و سمع و بصر و امثال این
قدرت و ارادت و سمع و بصر حقتعالی کرده اند و شاهد این قول حاصل گشته و یا بر عکس این
ملاحظه که خداوندان قرب قربش را حاصل آمد و بسر ایجاب این وصول که یکی از دو قرب
حصول کرده اند از اغیار نباشد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند که اولیا، مکتوم و
اصفیای نامعلوم و صنف اند یکی از مکتومانند که شرح ایشان گذشت و جزوی بیان
او در لطیفهٔ چهارم مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی و دوم صنف از اولیا الله در لباس
بیگانگی ملبوس بودند چنانچه غیری بر حال وی مطلع نبود تقریبا از محمد شکرف نقل
میکردند که میگفت که در بار اول که بسبکتگین پدر محمود غزنوی بهری آمد یکی از لشکریان
از روستای خرد ارکاه خرید و بهار تمام بداد و بنواخت و گفت بار دیگر که خرد ارین
آری و آن روستای پدری داشت بوی آمد و دوستی گرفت اتفاقا عرفهٔ عید قربان
رسید آن پسر روستای گفت امروز حاجیان حج کنند لشکری باینجا بود وی لشکری
گفت خواهی که ترا آنجا برم بشرط آنکه با کسی نگوئی گفت نگویم آنروز ندرا بعرفات برد و
حج بکردند و باز آمدند روستای بادی گفت عجب میدارم با چنین حال در لشکریان
میباشی گفت اگرچون منی نباشد در لشکر چون تو ضعیفی با لشکر زدی بیاید و داد خواهد که
قصدی نکرد و داد که بستاند اگر بغارت لشکریان زن جوان رسد و یرا از دست ایشان
که رهاند من در بن لشکر از بهر اینچنین کار هایم + حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند که چشم حقارت نگشایند که دوستان وی پوشیده باشند و تا بصیرت و فراست

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

علاوق نداری در خلق تصرف نکنی که بر خود ستم کنی تقریبًا بر زبان در نثار فرمودند شعر
خاکسار آن جہان را بہ حقارت منگر ✦ ✦ ✦ تو چہ دانی کہ درین گرد سواری باشد
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ از حضرت علاء الدولۃ السمنانی شنیدہ ام کہ میفرمودند ممکن
نیست کہ کسیکہ بمرتبۂ ولایت برسد الا حقتعالی پردہ بر سراو پوشد و او را از چشم خلق پنہان دارد
و معنی اولیائی تحت قبائی اینست و این قباب صفات بشریت است نہ پردہ است
کہ پاس و غیرہ و صفات بشریت آنست کہ در وی عیبی ظاہر کند باہنری را از دو چشم مردم
عیب فرا نماید و معنی لا یعرفہم غیری آنست کہ تا بنوار ارادت باطن کسی را منور نکنند
آن ولی را نشناسد پس آن نور او را نشناختہ باشد نہ آنکس - و ایضا از حضرت شیخ علاء الدولۃ
السمنانی منقول داریم کہ میفرمودند درویشانی کہ بکار مشغول اند میباید کہ بطال را در میان
ایشان راہ نباشد کہ یک مرد بیکار صد مرد کار را از کار باز دارد و عَلَی ذَوِی الْبَطَالَۃِ اِلَی تَحْلِیلِ الْبَرَاءَۃِ
فَاتِحَۃٌ یُوضَعُ فِی الرِّمَادِ یَعْنِی حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ در ملازمت شیخ علاء الدولۃ
السمنانی جماعتی نشستہ بودند کہ بحث بدایت الاولیاء نہایت الانبیاء گرفت فرمودند کہ
جماعتی کہ گفتہ اند بدایت الاولیاء نہایت الانبیاء آنرا عذری ہست کہ ایشان ازین
سخن این خواستہ اند کہ بدایۃ الاولیا نہایۃ الانبیاء فی الشریعت و نہایۃ الاولیاء بدایۃ الانبیاء
فی الطریقت زیرا کہ چون کمال شریعت در آخر کار نبی تمام شد کہ اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ و دلی
تا شریعت بکمال فرا نگیرد قدم در ولایت نتواند نہاد پس آنچہ نبی را در شرایع بانتہا کار باشد
ولی را بابتدا باشد زیرا کہ اگر کسی چندان احکام کہ در مکہ نازل شد سلوک کند و باحکامی کہ
در آخر عمر در مدینہ نازل شد التفات ننماید ہرگز بولایت نرسد بلکہ اگر انکار کند کافر گردد پس
ابتدای ولایت آنست کہ ہمہ شرایع را بکمال قبول کند و متابعت نماید اما در طریقت آنست
کہ ہر چند کہ دلی سعی نماید کہ مرتبۂ او عالی شود روح او را آن معراجی کہ جسم نبی را بودہ حاصل نہ
شود و محال بود کہ شود پس چون در انتہا ولایت روح ولی را شباہت میباید بجسم نبی در طریقت
نہایت الاولیا بدایت الانبیاء باشد حضرت نور العین بعرض رسانیدند کہ بعضی اکابر
روزگار را در برخی امور مدار متقدمین ولایت را چہار اقسام گفتہ شرح او چگونہ باشد فرمودند
کہ شرح دیوان امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ آوردہ است کہ ولایت چہار قسم است اول
ولایتی کہ باطن نبوۃ مطلقہ است ثانی ولایت مقیدہ ہر نبی ثالث ولایت مطلقہ ہر نبی
آن در عمر است کہ مشکوۃ اقتباس ولایت انبیاء است و در دیگر انبیاء مشکوۃ اقتباس
ولایت اولیاء ہست رابع ولایت مطلقہ عامہ کہ مخصوص بہ نبوت است و ہر یک را خاصی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

است وخاتم قسم اول حضرت امیر المومنین علی است رضی اللہ عنہ وخاتم ولایت مقیدہ محمدیہ بحکم
شیخ محی الدین العربی وابتباع او نفس نفیس شیخ است وخاتم ولایت مطلقہ محمدیہ محمد بست کہ
از نسل آنحضرت است صلی اللہ علیہ وسلم حضرت سید علی ہمدانی میفرمودند کہ خاتم ولایت محمدیہ بر
قلب محمد برسد خاتم ولایت مطلقہ محمدیہ بر تبہ روح محمد برسد وخاتم ولایت مطلقہ عامہ عیسیٰ
است علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ در زمان او مہدی خواہد بود واین روا است مرقول کسی راکہ
گوید مہدی ہمین عیسیٰ است علیہ السلام ومتمسک میگردد بحدیث لَا مَهْدِيَّ اِلَّا عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ
جواب این حدیث حمل است بر حذف لا مہدی بعد المہدی المشہور الذی من الاولاد محمد علی
الاعیسی حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سید علی ہمدانی جامع بودہ است در علم ظاہری
وباطنی بشیخ شرف الدین ہروی گفت کہ فرمان چیست وی توجہ کرد وگفت کہ فرمان آنست کہ
بلاد عالم بگردی سہ نوبت سلوک مسلوک را سیر کردہ یکبار چون آفتاب گرد گیتی گشت این فقیر
کہ اشرف است بکتاب وچون ذرہ میگردید وبسی از فوائد سلوک وفوائد معلوک مواجید وفوائد
کہ از حضرت سید یافتم اگر ہر سر موی لسان گردد وشکر او از ہزار یکی نتوانم بدل گزارند شعر
گر بر تن من زبان شود ہر موئی ۔ یک شکر تو از ہزار نتوانم کرد ۔ حضرت سید علی ہمدانی
میفرمودند کہ صحبت ہزار وچہار صد ولی را دریافتہ ام واز ہر یکے آنکہ بویی من فائدہ یافتہ
بیت تنم ز ہر گوشہ یافتم ۔ ز ہر خرمنی خوشہ یافتم ۔ واز آن فوائد فرزند اشرف ترا ہم
نصیبی رسیدہ است روزی کہ حضرت سید علی در مدینۃ الاولیا بہمہ صد ولی در یک مجلس بودند
اند این فقیر کہ اشرف است حاضر بود وذوقی کہ از دیدار متبرکہ وخفی کہ از عذار منورہ
ایشان دران روز یافتم ہرگز از یاد نمی رود ۔ کسی کو چنان روز بیند بہ خواب ۔
بود تا شب مرگ دہنش پر آب ۔ حضرت در یتیم بہ حضرت قدوۃ الکبرا بتکریم
تمام عرضمودند کہ در بعضی از رسالہ بعضی مردم مہدی میگویا ہند ولیکن بصحت نرسیدہ است اکنون ہر چہ
علامت مہدی ومقامات او باشد عنایت فرمودہ بیان فرمایند تا بقول ہر کسی رجوع کردہ
شود مگر در کسیکہ علامت مذکور از مقولہ شریعہ مسموع باشد حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند
چون بسفر دکن بخانقاہ سید محمد گیسو دراز فراز آمدیم در انجا مردی بود کہ خود را مہدی
میگویا ند اکثر از علمار آنطرف وفقہا وآن دیار مجلسی ساختہ اند در باین ودلائل
اقامت کردند تا مہدی دروغی نیافتند وبرا اخراج کردند اکنون این کاتب گوید این
الفاظ غریبہ است عین آن محضر درین مجموعہ می آرد آن ہا اینست نقل از فصل اخطاب

آوردہ ۔

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

قَالَ بَعْضُ الْمُحَقِّقِيْنَ الْعَارِفِيْنَ فِيْ ذِكْرِ الْمَهْدِيِّ اِعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ تَعَالٰی وَاَيَّدَنَا اَنَّ اللّٰهَ
وبعضے از محققان عارفان در ذکر امام مہدی علیہ السلام بدانکہ مدد کند ترا خدائے و مارا کہ حق
تَعَالٰی خَلِيْفَةً يَخْرُجُ فِيْ اٰخِرِ الزَّمَانِ اِذَا مَلَأَتِ الْاَرْضُ جَوْرًا وَظُلْمًا فَيَمْلَأُهَا قِسْطًا وَعَدْلًا وَلَمْ يَتَوَلَّ
تعالیٰ را خلیفہ است کہ خواہد برآمد در وقتیکہ زمین از جور و ظلم پر شدہ باشد پس او را با نصاف و عدل پر خواہد
الدُّنْيَا اِلَّا يَوْمًا وَاحِدًا لَطَوَّلَ اللّٰهُ تَعَالٰی ذٰلِكَ الْيَوْمَ حَتّٰى يَلِيَ هٰذَا الْخَلِيْفَةُ مِنْ عِتْرَةِ
دنیا جز یک روز دیگر نماند البتہ خدائے تعالیٰ آن روز را دراز گرداند تا آن خلیفہ والی شود او از عترت
رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ وُلْدِ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا يُوَاطِئُ اِسْمُهُ اِسْمَ الرَّسُوْلِ
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم از اولاد حضرت فاطمہ رضی اللہ عنہا است نام او نام رسول اللہ
عَلَيْهِ السَّلَامُ وَكُنْيَتُهُ كُنْيَتَهُ جَدِّ الْحَسَنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ بَايَعَ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ يُشْبِهُ الرَّسُوْلَ
صلی اللہ علیہ وسلم موافق است و کنیت او با کنیت جد او حسن رضی اللہ عنہ میان رکن حجر اسود و مقام ابراہیم با او بیعت کردہ خلق
عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْخَلْقِ بِالْفَتْحِ وَيَنْزِلُ صَنْعَةً فِي الْخَلْقِ بِالضَّمِّ لِاَنَّهُ لَا يَكُوْنُ اَحَدٌ مِثْلَ الرَّسُوْلِ عَلَى
علیہ السلام در خلق بفتح و نزل صنعۃ در خلق بضم زیرا کہ ہیچکس مثل رسول صلی اللہ علیہ وسلم نباشد در اخلاق و اوصاف
السَّلَامُ فِيْ خَلْقِهٖ وَاللّٰهُ تَعَالٰی يَقُوْلُ فِيْهِ وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيْمٍ وَاَسْعَدُ النَّاسِ بِهٖ اَهْلُ الْكُوْفَةِ
السلام در خلقہ و اللہ تعالیٰ در شان او بفرماید کہ بیشک تو بر خلق عظیم ہستی و اہل کوفہ از ہمہ مردم زیادہ ترسعادتمند خواہند بود
وَيَقْسِمُ الْمَالَ بِالسَّوِيَّةِ وَيَعْدِلُ فِي الرَّعِيَّةِ وَيَفْصِلُ فِي الْقَضِيَّةِ يَأْتِيْهِ الرَّجُلُ فَيَقُوْلُ يَا مَهْدِيُّ
و قسمت میکند مال را بالسویہ و عدل خواہد کرد در رعیت و فیصل خواہد کرد در مقدمات قضیہ مردی پیش او خواہد آمد و خواہد گفت ای مہدی
اَعْطِنِيْ فَيَحْثِيْ لَهٗ بِيَدَيْهِ الْمَالَ فَيَحْثِيْ فِيْ ثَوْبِهٖ مَا اسْتَطَاعَ اَنْ يَحْمِلَهٗ فَيَخْرُجُ عَلٰى قَوْمٍ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ فَيَقُوْلُ اَتَيْتُكُمْ
مرا عطا کن پس او مال را بدو دستہ پر کند و خواہد تا آنقدر کہ تواند بر دوش خود بگیرد پس بیرون خواہد آمد نزد جماعتی از متقین
قَبْلَ وَمِنْ نَازَعَ حَتَّى تَظْهَرَ بِظُهُوْرِيْنَ الدُّنْيَا وَمَا هُوَ الَّذِيْ عَلَيْهِ فِيْ نَفْسِهٖ لَوْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى
قبل خواہد کرد پیش از آنکہ ترا کسے دعوت کند و ظاہر خواہد شد ترا چیزیکہ در حقیقت دین است کہ اگر رسول اللہ
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَانَ يَحْكُمُ اَعْدَاؤُهُ الْمُقَلِّدُوْنَ يَدْخُلُوْنَ كُرْهًا تَحْتَ حُكْمِهٖ وَخَوْفًا مِنْ
صلی اللہ علیہ وسلم بودند بر ان حکم میکردند دشمنان او مقلدان ناچار داخل خواہند شد بر حکومت او ترس
سَيْفِهٖ وَسَطْوَتِهٖ وَرَغْبَةً فِيْمَا لَدَيْهِ تَبْلِيْغُهُ الْعَارِفُوْنَ بِاللّٰهِ تَعَالٰى مِنْ اَهْلِ الْحَقَائِقِ عَلَى الظَّوَاهِرِ
تیغ او و سطوت او و رغبت مالی کہ نزد اوست بیعت خواہند کرد او را عارفان از اہل حقائق بر اسرار
وَكَمْ سَعَى تَعْرِيْفُ اَهْلِهٖ رِجَالُ الْعُيُوْنِ يَعْلَمُوْنَ دَعْوَتَهٗ وَيَنْصُرُوْنَهٗ هُمُ الْاَبْرَارُ يَعْلَمُوْنَ اللّٰهَ تَعَالٰى
و کشف و تحقیق کردہ اہل او را چشمہا کہ میدانند دعوت او را و یاری خواہند کرد او را ابرار کہ میدانند خدائے تعالیٰ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

المملکۃ ویعیشون علی ما قدر اللہ عز وجل لہم ویولد لہم ویکون معلمہم ویری من خلفہ
سلامت خواہد داشت و در امد و خواہد کہ اللہ تعالیٰ ہر چہ برکت نازل خواہد کہ بیاورد شدہ و بکار خواہد
بین یدیہ واذا قام علی قبر من قبور امتہ عرفہ واخبر برضاہ او بالشہادۃ
چون بر زمین از شکم مادر خواہد افتاد بر ہر دو کف دست خود و در بلند کرد شہادت گویان خواہد افتاد
قلبہ ویکون محدثا ویتوحی علیہ ویزر تسول علیہ الشاعر ویکون عند سلامہ رسول علیہ
دل او محدث خواہد بود و ہر چہ رسول اللہ صلعم بر قدرش بر او خواہد شد و ہر او اسلام رسول اللہ صلی اللہ علیہ
الشاعر وسیفہ ذو الفقار ویکون عندہ مصحف فاطمۃ رضی اللہ عنہا ویکون عندہ صحیفۃ
وسلم و تیغ او ذو الفقار خواہد بود و ہر او مصحف جناب فاطمہ علیہا السلام خواہد بود و نزد او کتابی خواہد بود
فیہا اسماء من ینابعہ الی یوم القیمۃ وفیہا اسماء من خالفہ الی یوم القیمۃ فلا یری لمؤمن
کہ در آن نامہای تابعان او تا روز قیامت خواہد بود و در آن نامہای مخالفان او تا روز قیامت خواہد بود
وغائط لان اللہ تعالیٰ قد وکل الارض بانبتہ ما یخرج عنہ ویکون الارض الخنثا طیب من رایحہ
و فائدہ او دیدہ خواہد شد زیرا کہ حق تعالیٰ زمین را مقرر کردہ است کہ ہر چیز از زیر ون آید نزد او خوب بوی و از خوشبوی
المسلک ویکون اولی الناس بہم بانفسہم وانشفق علیہم من آبائہم وامہاتہم ویکون اشد
مشک پاکیزہ تر خواہد بود و بر مردم از جانہای ایشان زیادہ ترحیم خواہد بود و از مادر و پدر بر شفیق تر خواہد بود
الناس تواضعا للہ تعالیٰ ویکون احذ الناس بما امرہ بہ والف الناس عما نہی عنہ ویکون
و بر مردم زیادہ تر عاجزی خواہد کرد و از ہمہ مردم زیادہ باحکام حق تعالیٰ عمل کنندہ خواہد بود و از ہمہ مردم زیادہ تر از منہیات
دعاؤہ مستجابا حتی انہ لو دعی علی صخرۃ لانشقت نصفین ویکون موکلا بہ زجر القد
دعای او مقبول خواہد بود تا کہ اگر بر سنگی دعای بد خواہد کرد آن سنگ بدو نیم گشتہ خواہد شد بنا بر دعای او
وبینہ ویکون اللہ تعالیٰ عمودا من النور یری فیہ اعمال عباد اللہ تعالیٰ کل ما یحتاج الیہ
و میان او و میان حق تعالیٰ ستونی از نور خواہد بود کہ در آن نور ہمہ اعمال بندگان حق تعالیٰ را ہر چیز را کہ بآن او را احتیاج خواہد افتاد
ویتیقظہ فیعلم ویقتض عنہ فلا یعلم اذا نام یولد ویلد ویصح ویمرض ویبلی
و بیدار شود و میداند و فارغ شود از آن و نداند کہ خواب کی یولد و کی زاید و کی صحت یابد و کی مریض شود و کی
و یفنی ویحشر ویمشی ویاکل ویشرب وینکح ویسافر ویقیم ویحزن ویضحک ویبکی ویحیی ویموت
فنا شود و کی محشور شود و کی راہ رود و کی خورد و کی آشامد و کی زن کند و کی سفر کند و کی مقیم شود و کی اندوہگین شود و کی خندہ کند و کی گریہ کند و کی زندہ شود و کی بمیرد
ویقبر ویزار ویحشر ویوقف ویعرض ویسئل ویکرم ویشفع ودلالتہ فی المحفلتین فی العبر
و کی در گور کردہ شود و کی زیارت کردہ شود و کی محشور شود و کی موقوف شود و کی عرضہ کردہ شود و کی سوال کردہ شود و کی اکرام کردہ شود و کی شفاعت خواہد کرد و دلالت او در ہر دو حالت اندر عرصات

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

استجابۃ الدعاء وبروایۃ اھل البیت فی صفۃ المھدی رضی اللہ عنہ یحکم بالعدل
قبولیت دعا و بروایت اہل بیت در صفت امام مہدی علیہ السلام وعلامت او آمدہ است کہ بانصاف حکم خواہد کرد
وبامرہ یجمع من تھامۃ بصدق اللہ عزوجل فی قولہ یصدق فی یجمع اللہ تعالیٰ من اقطع
و بامر او جمع خواہد آمد از تہامہ وحقتعالی راکلام صدق تصدیق خواہد کرد وحقتعالی جمع خواہد کرد او را
البلاد علی عدۃ اھل البدر ثلاثمائۃ وثلاثۃ عشر رجلا معہ صحیفۃ مختومۃ فیھا عدد
بلاد بعدد اہل بدر سہصد وسیزدہ مرد وہمراہ کتابی مہر کردہ شدہ خواہد بود کہ دران عدد
اصحابہ باسمائھم وبلدانھم وخدامھم وله علم اذا حان وکنت خروجه انتشر ذلک
یاران او بنامہای ایشان وشہرہای ایشان وخادمان ایشان خواہد بود وعلمی او را ہست وقتیکہ وقت
العلم وانطقه الله تعالیٰ وناداه الا ان العلم اخرج یا ولی الله فیخرج وله سیف مختوم فاذا
خواہد آن رایت خواہد شد حقتعالی او را گویا خواہد کرد آن رایت او را ندا خواہد کرد کہ بیرون آی ای ولی خدا
جاءت وقت خروجه اتبع ذلک السیف من عند ظهره وانطقه الله تعالیٰ وناداه السیف
وخلاف خواہد بود کہ چون وقت بیرون آمدنش خواہد آمد آن تیغ از غلاف خود بیرون خواہد آمد وحقتعالی او را گویا خواہد کرد
اخرج یا ولی الله فیخرج ویقیم حدود الله وحکم بحکم الله جبرئیل علیه السلام عن یمینه وعن یساره
بیرون آی ای ولی خدا پس بیرون خواہد آمد واحکام حقتعالی را قائم خواہد کرد وجبرئیل علیہ السلام بر دست راست او ایستادہ
علیه السلام بشارة طوبیٰ لمن احبه وطوبیٰ لمن تبعه وطوبیٰ لمن قال بمقالته قال النبی
علیہ السلام بر دست چپ او خواہد بود وبشارت ہست مر آنکس را کہ او را دوست دارد وبشارت است مر آنکس را کہ او را قائل کردہ بمقالت او
صلی الله علیه وسلم بعثت انا والساعة کھاتین وقرن بین سبابتیه رضی الله عنه قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
صلعم مبعوث شدہ ام من وقیامت مانند این ہر دو وانس رضی اللہ عنہ روایت ہست کہ فرمود رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
بعثت انا والساعة کھاتین قال وضم السبابة والوسطیٰ ومعناھا کلھا علی اختلاف
فرستادہ شدہ ام من وقیامت مانند این ہر دو راوی گفت کہ ضم کرد انگشت سبابہ و انگشت میانہ را و معنی
الفاظھا بمقارنة الساعة التی ھی القیامة وقربھا وھذا کما قال الله تعالیٰ اقتربت
الفاظ او ہمہ بمقارنت ساعت است کہ آن قیامت است ونزدیکی بمن او مراد است چنانچہ حقتعالی میفرماید کہ بہ تحقیق آمدہ است
الساعة وقوله ما امر الساعة الا کلمح البصر وقوله اقترب للناس حسابھم وقوله اقربت
نزدیک ساعت و میفرماید کہ نیست امر قیامت مگر مانند چشم زدن و میفرماید کہ نزدیک آمدہ است برای مردم حساب ایشان و میفرماید
وانشق القمر وکان اتی امر الله فلا تستعجلوه وکذلک قال بعض العلماء انما وقت
شق کردہ ماہ و میفرماید کہ آمد حکم خدا پس شتاب طلب مکنید او را بنشست انحضرت گفت بعض علماء کہ آنحضرت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

علیہ السلام عرفا منہ ان یکون الساعۃ قد قامت وقال الضحاک والحسن قال اشرطہا خروج عیسی علیہ السلام

علیہ السلام باین خوف برجست کہ قیامت قایم شدہ باشد وضحاک وحسن ہم گفتند کہ اول اشراط آن خروج

وروی عن ابی موسی عن جعفر بن محمد عن ابیہ عن جدہ قال قال علیہ السلام اول الایات خروجا الدجال وخروج

روایت کردہ است امام موسی کاظم از امام جعفر صادق از پدر خود از جد خود امام محمد باقر کہ گفت امیر المومنین علی

فقد جاء اشراطہا ای جاءت اولہا النبی علیہ السلام فانہ نبی آخر الزمان قد نبغ و

فقد جاء اشراطہا است کہ قیامت نزدیک شدہ است واول ان اشراط حضرت صلعم است زیرا کہ او نبی آخر الزمان است

لیس بینہ وبین القیامۃ نبی فذکر علیہ السلام ما یکون من الاشراط فقال فیما

و میان او و قیامت دیگر نبی نیست باز ذکر نمود علیہ السلام آنچہ خواہد بود از اشراط قیامت پس فرمود قیام

ان یلد الامۃ ربتہا وقال یکون فی امتہ المہدی ان قصر فسبع وان طال فتسع یملا

است کہ خواہد زائید کنیز ک خداوند خود را و فرمود کہ خواہد بود از امت آنجناب امام مہدی خواہد بود اگر عمرش کوتاہ شود پس ہفت سال واگر دراز شود

الرجل بین الرکن والمقام فہو المہدی الذی یخرج فی آخر الزمان وتملک الدنیا کلہا

بامرد میان حجر اسود و مقام ابراہیم پس او آن مہدیست کہ در آخر زمان ظاہر خواہد شد و تمام دنیا را مالک خواہد شد

ویروی ان یخرج صلوات الدنیا کلہا فلا یبقی مومن الا کافر ان فالمومنان سلیمان بن داود

و روایت کردہ میشود کہ ہمہ مردم دنیا جملہ مومن خواہند بود و کافر نمیماند و مومن سلیمان بن داود علیہما السلام

والاسکندر بن فیلقوس والکافران نمرود وبخت نصر وملکہا من شرق الارض

واسکندر بن فیلقوس است و کافر نمرود و بخت نصر است و فرمودہ است کہ تمام دنیا را مالک نخواہد شد

غاربس وہو المہدی عن علی عن ابی الصدیق الناجی عن ابی سعید الخدری

مگر چہار امام مہدی است اما علی من ابی الصدیق ناجی روایت است او از ابو سعید الخدری رضی اللہ عنہ

قال ذکر رسول اللہ علیہ السلام رجلا من اہل بیتی یشب ہذہ الامۃ حتی لا یجد الرجل ملجا یلجا الیہ من

فرمود جناب رسول صلعم مردی را از اہل بیت من کہ بیدار میکند این امت را تا آنکہ نمیابد مردم پناہی کہ پناہ گیرد از

الظلم فیبعث اللہ تعالی رجلا من عترتی او من اہل بیتی فیملا بہ الارض قسطا وعدلا کما

ظلم پس مبعوث میکند خدای تعالی مردی را از عترت من یا از اہل بیت من پس پر میکند بسبب او زمین را بعدل و انصاف چنانکہ

ملئت جورا وظلما یرضی عنہ ساکن السماء والارض لا تدخر السماء من قطرہا شیئا

پر کردہ شدہ خواہد بود از جور و ظلم راضی خواہد شد ساکن آسمان و زمین نخواہد گذاشت آسمان از قطرہ ہائے خود چیزی

الا صبتہ مدرارا ولا الارض من نباتہا شیئا الا اخرجتہ حتی یتمنی الاحیاء الاموات یعیش فی ذلک الیوم حتی یبعث اللہ فیہ خلقا من

مگر آنرا بیرون خواہد آورد تا آنکہ تمنا خواہند کرد زندگان مردگان را از منفعت و راحت کہ خواہد بود در آنوقت تا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

واهل بيتي يواطئ اسمه اسمي واسم ابيه اسم ابي اخرجه الترمذي بمعناه هذا حديث صحيح وفي حديث
یا از اہل بیت من کہ موافق خواہد بود نام او نام من و نام پدر او نام پدر من روایت کرد ابو داؤد و ترمذی بمعنی و این حدیث صحیح است و در حدیث
خذيفة الطويل مرفوعا فلو لم يبق في الدنيا يوم لطول الله ذلك اليوم حتى يليه رجل من اهل بيتي
طویل حذیفہ است کہ آنحضرت فرمود پس اگر نباشد از دنیا مگر یک روز حق تعالیٰ آن روز را دراز گرداند تا آنکہ والی شود در آن روز مردی
يكون الملائكة بين يديه يقهرهم الاسلام وقال ان في امتي المهدي يخرج يعيش خمسا او سبعا
خواہد بود فرشتگان او پیش روی او ظاہر خواہد کرد اسلام را و فرمود کہ در امت من مہدی است کہ ظاہر خواہد شد زندہ خواہد ماند پنج
على النبي عليه السلام في المهدي وانه من اهل بيتي وانه يملك سبع سنين وانه يملأ الارض عدلا وانه يخرج
یا شش سال بر امت پیغمبر از اہل بیت من و او مالک خواہد شد ہفت سال ظاہر خواہد کرد زمین را از فساد و ظاہر خواہد شد
مع عيسى عليه السلام فيساعدنا على قتل الدجال وانه يؤم هذه الامة وعيسى صلوة الله عليه يصلي
عدل و مع عیسیٰ علیہ السلام پس مدد خواہد کرد او را بر قتل دجال و امامت خواہد کرد این امت را و عیسیٰ علیہ السلام پس او نماز خواہد
خلفه قال الشيخ يحتمل حضرت دو يتيم بعرض عظيم رسيدند كه از اكثر احاديث صحيحه چنان ظاهر
خلف او قال الشیخ یحتمل حضرت دو یتیم بعرض عظیم رسیدند کہ از اکثر احادیث صحیحہ چنان ظاہر
ميگردد كه مهدي غير عيسى است و از نسل آنحضرت بود چنانچه در اخبار مذكور شد و ليكن
میگردد کہ مہدی غیر عیسیٰ است و از نسل آنحضرت بود چنانچہ در اخبار مذکور شد و لیکن
نويس بقول كسيكه ميگويد كه المهدي الا عيسى ابن مريم چگونه باشد حضرة قرة العين
نویس بقول کسیکہ میگوید کہ المہدی الا عیسیٰ ابن مریم چگونہ باشد حضرۃ قرۃ العین
ميفرمودند كه اين قول شاذ است و احتمال تاويل هم دارد اي لا مهدي كاملا
میفرمودند کہ این قول شاذ است و احتمال تاویل ہم دارد ای لا مہدی کاملا
معصوما الا كعيسى ابن مريم و نيز عمل بر حذف بوده باشد اي لا مهدي بعد
معصوما الا کعیسیٰ ابن مریم و نیز عمل بر حذف بودہ باشد ای لا مہدی بعد
عيسى مهدي بعد

فهو المهدي المشهور الذي هو من اولاد محمد على الاصح ابن مريم والله اعلم وعلى هذا فالجمع
عیسیٰ مہدی بعد
مہدی مشہور کہ او از اولاد محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم علی الاصح است نہ عیسیٰ ابن مریم علیہ السلام واللہ اعلم و بر این تقدیر جمع کردہ شود
بين الاحاديث ويرتفع التعارض ويخرج في اخر الزمان من الاقرب المغرب الاقصى يمشي من
میان احادیث و دفع میشود تناقض و خواہد برآمد در آخر زمان از مغرب دور تر خواہد رفت بیشتر و چہل میل کہ خواہد بود
بين يديه اربعين ميلا يكون في المغرب الهرج والحزن ويستولي عليهم الجوع و
پیش او چہل میل کہ خواہد بود در مغرب از قتل و ظلم و غالب خواہد شد بر ایشان گرسنگی و
الغلاء واكل الفتنة ويأكل الناس بعضهم بعضا فبعد ذلك يخرج رجل من المغرب
قحط و اکثر فتنہ و خواہند خورد یکدیگر را پس بعد از آن ظاہر خواہد شد مردی از جانب مغرب کہ
الاقصى من اهل فاطمة بنت رسول عليه السلام والمهدي القايم في اخر الزمان
بغایت دور از آل فاطمہ دختر رسول علیہ السلام و مہدی کہ قائم است در آخر زمان

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وَهُوَ اَوَّلُ اَشْرَاطِ السَّاعَةِ قَالَ الْمُؤَلِّفُ كُلُّ مَا وَقَعَ فِي حَدِيْثِ مُعَاوِيَةَ هٰذَا بَعْدَ مَا
وہ اول اشراط قیامت ست مولف گوید ہر انچہ در ایں حدیث معاویہ واقع بعد ازاں کہ
شَاهَدْنَاهُ بِتِلْكَ الْبِلَادِ فَحَايَنَّا مُعْظَمَهُ اِلَّا مَخْرَجَ الْمَهْدِيِّ يَنْكَسِفُ الْقَمَرُ فِي رَمَضَانَ
مشاہدہ کردیم از ایشان بلاد معاینہ کردیم اکثر آن بغیر مہدی آفتاب منکسف خواہد شد در رمضان
فِي مُرَيْنَ قَالَ اَنْ يَحِلَّ اٰيَتَيْنِ لَمْ تَكُوْنَا مُنْذُ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَيَخْسِفُ الْقَمَرُ لِلَّيْلَةِ
در دو جا فرمود کہ برائے مہدی ما را علامت است کہ نبودہ اند از انگہ پیدا کردہ است حق تعالیٰ آسمان زمین ماہ
لِمَهْدِيِّنَا
لَيْلَةً مِنْ رَمَضَانَ وَيَنْكَسِفُ الشَّمْسُ فِي النِّصْفِ مِنْهُ وَلَمْ يَكُوْنَا مُنْذُ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ
شب اول رمضان و منکسف خواہد شد آفتاب در نصف آن نبودہ اند ایں دو آیات از وقتیکہ پیدا کرد حق تعالیٰ آسمان زمین
قَالَ الْاَشْرَفُ قَالَ الشَّيْخُ فِي الْفُتُوْحَاتِ الْمَكِّيَّةِ وَالصَّادِقُ مِنَ الْفَرِيْقَيْنِ لَا يَعْرِفُ
فرمود جناب سید اشرف مذکور فرمود شیخ محی الدین بن عربی در فتوحات مکیہ و صادق از ہر دو فریق شک نخواہد کرد
جُمْلَةً وَاحِدَةً بَلْ لَا يَزَالُ ثَابِتًا حَتّٰى يُقْتَلَ اَوْ يَنْصَرِفَ مِنْ غَيْرِ مَرَّةٍ وَعَلٰى هٰذَا
بیکدفعہ بلکہ ثابت خواہد ماند تا آنکہ قتل کردہ شود یا باز گردد بغیر ہزیمت بر ایں قسم
هُوَ وَزَرَاءُ الْمَهْدِيِّ وَهٰذَا الَّذِيْ نَقُوْلُهُ فِي نُفُوْسِ اَصْحَابِ الْمَهْدِيِّ اَلَا تَرَاهُمْ
ہست او و وزراء مہدی و ایں چیزیست کہ ما آنرا قائم خواہند کرد در نفوس یاران مہدی آیا نمی بینی
يَاْتُوْنَ بِالتَّكْبِيْرِ يَفْتَحُوْنَ مَدِيْنَةَ الرُّوْمِ فَيُكَبِّرُوْنَ تَكْبِيْرَةً اَلْاُوْلٰى فَيَسْقُطُ ثُلُثُ سُوْرِهَا وَ
کہ بالکبیر فتح خواہند کرد شہر روم را پس تکبیر خواہند گفت مرتبہ اول پس خواہد افتاد سوم حصہ شہر چنانکہ اورد
يُكَبِّرُوْنَ ثَانِيَةً فَيَسْقُطُ لِلثُّلُثِ الثَّانِيْ وَيُكَبِّرُوْنَ ثَالِثَةً فَيَسْقُطُ ثُلُثُ الْبَاقِيْ
تکبیر خواہند گفت مرتبہ دوم پس خواہد افتاد سوم حصہ دوم و تکبیر خواہند گفت مرتبہ سوم پس خواہد افتاد سوم
فَيَدْخُلُوْنَهَا مِنْ غَيْرِ سَيْفٍ فَهٰذَا عَيْنُ الصِّدْقِ فِيْ اَصْحَابِهَا يُقِيْمُ الدِّيْنَ وَيَفْتَحُ
پس از انرا فتح خواہند کرد بغیر تیغ پس ایں عین صدق است نزد ایشان کہ یاست کہ قائم خواہد کرد دین را خواہد
الرُّوْحَ فِيْ جَسَدِ الْاِسْلَامِ وَيُعِيْدُ الْاِسْلَامَ غَرِيْبًا كَمَا بَدَاَ وَيُحْيِيْ بَعْدَ مَوْتِهَا فَيَصِيْرُ الْحَيُّ
روح را در بدن اسلام و عزت خواہد یافت اسلام بعد از ذلت و رفعہ خواہد شد بعد از موت و مرفوع خواہد گردید
يَدْعُوْ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى بِالسَّيْفِ فَمَنْ اَبٰى قُتِلَ وَمَنْ نَازَعَ خُذِلَ وَيُظْهِرُ اللّٰهُ الدِّيْنَ مَا هُوَ
خواہد خواند بسوی حق تعالیٰ بتیغ پس کسیکہ انکار خواہد کرد او را قتل خواہد کرد کسیکہ ترک خواہد کرد او را خوار خواہد کرد و غلبہ خواہد
الدِّيْنَ عَلٰى نَفْسِهِ مَا لَوْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكُمُ بِهٖ بِرَفْعِ
اگر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم می بودند آن حکمے فرمودند جملہ مذاہب را از

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

الدنیا ھب من الارض کلھا فلا یبقی الا الدین الخالص عن عبد اللہ بن عمر رضی اللہ
از زمین خواہد برداشت پس باقی نخواہد ماند مگر دین خالص از عبد اللہ بن عمر رضی اللہ
عنہ انہ قال یخرج المھدی من قریۃ بالیمن یقال لھا کرعۃ عن ابی ھریرۃ رضی اللہ
از وی روایت است کہ او فرمود کہ مہدی ظاہر خواہد شد از قریہ بہ یمن کہ گفتہ میشود آنرا کرعہ و از ابو ہریرہ رضی اللہ
عنہ روایت است قال ینزل عیسی بن مریم علیہ السلام و یقع الامنۃ فی الارض حتی ترعی الاسود
است کہ او فرمود کہ عیسی ابن مریم علیہ السلام نازل خواہد شد و امن در زمین واقع خواہد شد تا آنکہ گرگان
مع الغنم و یلعب الصبیان مع الحیات لا یضر بعضھم بعضا فیمکث اربعین سنۃ
ہمراہ گوسفندان خواہند چرید و طفلان با ماران بازی خواہند کرد و بعض ایشان بعض را ضرر نخواہد رسانید پس
ثم یتوفاہ اللہ تعالی و یصلی علیہ المسلمون و یدفنونہ و قد وجب فی کتاب
باز خدا تعالی جناب عیسی علیہ السلام را وفات خواہد داد و مسلمانان بر او نماز خواہند خواند و دفن خواہند کرد و بحقیقت
دانیال اذا مات للمھدی یملک خمسۃ رجال و ھم من ولد السبط الاکبر
دانیال کہ وقتیکہ مہدی وفات خواہد کرد پنج کس مالک خواہند شد و ایشان از اولاد فرزندان
اعنی بہ الحسن بن علی رضی اللہ عنہ ثم یملک بعدھم خمسۃ رجال من ولد السبط
یعنی امام حسن بن علی علیہ السلام خواہند بود باز بعد ایشان پنج کس از اولاد فرزندان خواہند
الاصغر ثم یلوھی لخرجھم یا لخلافۃ رجل من السبط الاکبر فیملک ثم یملک بعدہ ملک
شد باز آخر ایشان وصیت خلافت خواہد کرد مویرا از فرزندان امام حسن علیہ السلام ملک خواہد شد باز فرزند او ملک
فبذلک یتم اثنا عشر ملکا کل واحد منھم امام مھدی
دوازدہ پادشاہ تمام خواہند شد ہر یک از ایشان امامی است ہدایت دادہ شدہ

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند در اکثر ازمنہ بعضی مردم دعوی این منصب کردہ اند
ولیکن دلائل اثبات نیاوردہ اند اتفاقا گذر این فقیر بدیوم افتاد نزول صحابہ
در مسجد جامع شد اکثر علماء شہر و فضلاء دہر چنانکہ قاضی زادہ رومی و مخدوم زادہ
مولوی حضرت شیخ ابو الفضل رضی و امثال آن بملازمت **حضرت قدوۃ الکبرا**
آمدند و بعرض رسانیدند کہ در ہیجا مردی برآمدہ است کہ میگوید کہ من مہدی ام چون
بعلامات مقابلہ میکنیم اکثر از انہا یافتہ نمیشود **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند
کہ امارات مہدی چنانکہ در احادیث صحیحہ آمدہ اند مشہور اند باید رجوع بدانہا کردن۔
و لیکن آمدن او را باید دید چون جمعہ دیگر آمد آمدن دیدن **حضرت**

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قدوه الکبرا آمد دیری بسوی او نگاه کرد ند فرمود ند که ای عزیز این کار بدعوی
راست نمی آید حقتعالی کسی را که باین منصب شریف خواهد کرد البته آن آثار ظاهر خواهد شد تا
که خود را در ریخ بیفکن شعر و لاف بزرگی نیاری بدست به بجای بزرگان نباید نشست
و عصر حضرت شیخ صدرالدین قونوی شخصی نیز دعوی میکرد که من مهدی ام چنانکه از صفوة
شیخ مؤید الدین جندی نقل است که مسافر مؤند شخصی در منزل من فرود آمد که دعوی میکرد آن
بود که مهدیست و از من نیز برایشان گواهی میخواست و من گواهی میدادم که تو
مهدی منتظری دروغ میگوئی با من بعاندت و دشمنی برخاست و جماعتی را از ملاحده و
نصاری جمع کرد و ایشان را بدای من دلالت کرده بپناه بروحانیه شیخ بزرگ حضرة
شیخ محی الدین العربی بردم و بجمعیت متوجه همت وی شدم دیدم که ظاهر شد و بیک دست
خود هر دو دست آن مدعی را بگرفت و بیکدست دیگر هر دو پای وی را بگرفت و گفت بر
زمینش زنم گفتم بایدی حکم و فرمان ترا است پس باز گشت و برفت و من برخاستم و
بمسجد رفتم و آن مدعی با تباع خود بقصد ایذائی من اجتماع کرده بودند سر بایشان
التفات نکردم و پیش محراب رفتم و نماز خود گزاردم و ایشان بر من هیچ دست نیافتند
و ایشانرا حقتعالی از من بگردانید بعد ازان مدعی بر دست من توبه کرد و مسافر شد

عن ابن مسعود رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا تذهب
از ابن مسعود روایت است او گفت که فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم نخواهد رفت
الدنیا حتی یملک العرب رجل من اهل بیتی یواطی اسمه اسمی و عن ابی سلمة سمعت ابا
دنیا تا آنکه مالک شود عرب و عجم را مردی از اهل بیت من موافق خواهد بنام نام او بنام من انجذب را ترمذی ابو داود و عن
الله صلی الله علیه وسلم یقول المهدی من عترتی من ولد فاطمة رضی الله عنها و عن ابی
مگر لفظ عجم زان نیست شاید روایتی دیگر آمده باشد و از ام سلمه روایت است گفت که شنیدم که رسول خدا صلعم
سعید الخدری قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول المهدی منی اجلی الجبهة
سعید خدری خود روایت است که فرمود رسول خدا صلعم که مهدی از من است کشاده پیشانی

اقفی الاثر طویل المرفوع واقصر من المشذب اعظم الهامة جعد الشعر ان نقرت
بلند و دراز نی بلند تر از میانه قد و کوتاه تر از بلند قدکان سر میانه مردی اگر چه باشد مردی او
عتیق فرقا والا فلا ولا یصل شعره شحمة اذنه اذهو وفرة ازهر اللون واسع الجبین
آزاد و صبر ساز تر و اگر خواهد صبر نمائی او تا نزدیک گوش او رسیده باشد و اگر خواهد کشاده است تابان رنگ کشاده

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

الزجاج الحواجب سوالج عن غير قرن بينهما عرق يدركه الغضب اقنى العرنين
کج مژگان دمژگان کاں ندر باہم نزدیک نیستند و دیدان آنہا درگی است کہ ظاہر میکند بدہ را غضب است
له فرق يعلوه اشعر كثير اللحية اكحل سهل الخدين ضليع الفم شثن الكفين الاصابع
براو نیست کہ بالائی او است بلند آمدہ است پیش او سیاہ چشم نرم رخسار کشادہ دہن آبدار دندان کشادہ دندان
دقيق المسربة سواء البطن والصدر رحب الصدر بعيد ما بين المنكبين ضخم
باریک خط از سینہ تا ناف برابر شکم و سینہ ہموار ہر دو قدم او دست ما بین ہر دو شانہ بزرگ است سر استخوان
الكراديس انور المتجرد موصول ما بين اللبة والسرة وهو يملأ الارض قسطا وعدلا
آنجوان روشن است جسمی کہ زیر پوشاک بیرونست پیوستہ است ما بین سینہ ناف او پر خواہد کرد زمین را از انصاف و عدل
كما ملئت جورا وظلما يملك سبع سنين وعن رضي الله قال ذكر رسول الله صلى
چنانکہ پر کردہ شدہ خواہد بود از جور و ظلم مالک خواہد شد ہفت سال و نیز از ابو سعید خدری رضی روایت است کہ آنحضرت صلی
الله عليه وسلم يلي رجل من امتي او من اهل بيتي يملأ الارض قسطا وعدلا كما
اللہ علیہ وسلم والی خواہد شد مردے از امت من یا از اہل بیت من پر خواہد کرد زمین را از انصاف و عدل
ملئت ظلما وجورا لا يجد احد من الناس من الظلم ما كان يجد من ذلك الرجل
چنانکہ پر کردہ شدہ خواہد بود از ظلم و جور نمی یابد احدے از مردم از ظلم آنچہ می یابد از آن مرد
وقد ذكر ما يصيب هذه الامة حتى لا يجد الرجل ملجأ يلجأ اليه من الظلم
و ذکر کرد بلائی را کہ باین امت خواہد رسید تا آنکہ مرد پناہی نخواہد یافت کہ بسوی او پناہ گیرد از ظلم
فيبعث الله تعالى رجلا من عترتي من اهل بيتي يملأ به الارض قسطا وعدلا
پس مبعوث خواہد گردانید خدا تعالی مردے را از عترت من و از اہل بیت من پر خواہد کرد بسبب او زمین را از انصاف و عدل
كما ملئت جورا وظلما فذهب العلماء الى انه امام عادل من ولد فاطمة
چنانکہ پر کردہ شدہ خواہد بود از جور و ظلم پس علماء بآن رفتہ اند کہ او پادشاہ عادل است از اولاد حضرت فاطمہ علیہا السلام
يخلقه الله تعالى متى شاء ويبعثه نصرة لدينه وزعمت الامامية من شيعتنا
پیدا خواہد کرد او را خدا تعالی وقتیکہ خواہد است و خواہد برانگیخت او را برای مدد دین خود و گمان کردہ امامیہ از شیعہ
انه محمد بن الحسن العسكري اختفى عن الناس خوفا من الاعداء وكان استخلف
کہ او امام محمد بن حسن عسکری است کہ مختفی شدہ است از مردم بجہت خوف دشمنان و بجہتی حال نیست
في طول الغيبة كنوح والخضر عليهما السلام وانكر ذلك سائر الفرق لانه
در طول غیبت مانند حضرت نوح و حضرت خضر علیہما السلام و انکار کردہ اند این را تمام فرقہا زیرا کہ این
ادعاء امر مستبعد جدا اذ لم يعهد في هذه الامة مثل هذا العمر من غير
دعوی امریست کہ بسیار بعید است زیرا کہ دستور نیست در این امت مثل این عمر را بغیر و دلیلی و علامتی
دليل عليه والامارة والعلامة من النبي عليه السلام لان اختفاء
و اشارتی از نبی علیہ السلام زیرا کہ مختفی ماندن امام

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

إِمَامِ هٰذَا الْقَدْرِ مِنَ الْكَلَامِ بِحَيْثُ لَا يُدْرِكُهُ الْوَهْمُ يَعْنِي جَلَّ وَعَلَا

امام تا این قدر یاد کرده شود مگر نام سید بعید است و زیرا که

بَعْثَهُ مَعَ هٰذَا الْإِخْتِفَاءِ عَبَثٌ إِذِ الْمَقْصُودُ مِنَ الْإِمَامَةِ إِقَامَةُ الشَّرِيعَةِ

ظاهر شدن او با وجود این اختفا فائده است چرا که مقصود از امامت اقامت شریعت است

وَحِفْظُ النِّظَامِ وَدَفْعُ الْجَوْرِ وَنَحْوُ ذٰلِكَ وَلَوْ سُلِّمَ فَكَانَ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ ظَاهِرًا

و نگاهداشتن انتظام دافع ظلم و امثال آن و اگر مسلم داشته شود پس لائق بود که ظاهر باشد

لَا يُظْهِرُ دَعْوَى الْإِمَامَةِ كَسَائِرِ الْأَئِمَّةِ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ لِيَسْتَظْهِرَ بِهِمُ الدُّوَلَاءُ وَيَتَّفِقَ بِهِ

و ظاهر نکند دعوی امامت مانند تمام ائمه اهل بیت تا که مدد یابند یاوران و نفع یابند باو

النَّاسُ وَكَانَ أَوْلَى الْأَزْمِنَةِ بِالظُّهُورِ هُوَ هٰذَا الزَّمَانُ الْمُنْقَطِعُ بِأَنَّهُ يَتَسَارَعُ إِلَيْهِ

مردمان و بدرستی آنکه زمانه ها لائق تر بظهور این زمانه است زیرا که یقین است که شتابی خواهند کرد بسوی آنکه

وَالْإِجْتِمَاعُ مَعَهُ لِلنِّسْوَانِ وَالصِّبْيَانِ وَعَنِ الرِّجَالِ وَالْأَطْفَالِ حضرت قدوه

و اجتماع با او زنان و کودکان و از مردان و طفلان حضرت قدوه

سیر فرمودند که علی باید که ماموران چون حضرت نور العین در حواسند که مراد از مور ولی بیعت فرمودند

که مجموع افعال و حرکات او پسندیده موزون نور میزان شریعت و طریقت که هیچ امری از امور خلاف

شریعت و روش صوفیه و طائفه علیه نبود حضرت شیخ بهاء الدین نقشبند بسیار این شعر بزبان خود می راندند

وآن انیست قطعه سه نشان بود دل راز نخست آن یعنی که چون روی او به بینی دل تو بدو گراید

دوم آنکه بجای سخن کند یعنی هر از هستی خود بحدیث می نماید سوم آن بود یعنی ولی احمق عالم بکیج

مضاد و احرکات بد نیاید موزون باشد یعنی است نه آنکه اشعار مردم معدون خواند و یا اشعار موزون

گوید حضرت شیخ مبارک نیز بعرض رسانیدند که خبری از اوصاف اضاف اهل ولایت زیاده فرمایند که ابو

عبد الله شاطبی را کسی پرسید که اولیا را در میان خلق چگونه شناسیم گفت به لطافت زبان و حسن

اخلاق و تازه روی و سخاوت نفس و قلت اعراض و پذیرفتن عذر هر که عذر خواهش ایشان

تمامی شفقت بر همه خلق نیکوکار ایشان و بدکار ایشان و اکثر سیرت از سیر نبوی

اوصاف مصطفوی در وی موجود بود و جمیع وجوه تابع نبی است الشیخ فی

فی امته حضرت قدوه الکبرا میفرمودند که در رساله امام

أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ جَعَلَ هٰذِهِ الطَّائِفَةَ صَفْوَةَ أَوْلِيَائِهِ وَفَضَّلَهُمْ عَلَى الْكَافَّةِ عِبَادِهِ

نَعُدُّ فَضْلَهُ وَالْبَيِّنَةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ كُحْلُ قُلُوبِهِمْ مَعَادِنُ الْمَعْرِفَةِ

مِنْ بَيْنِ الْأُمَّةِ لِلطَّوَائِعِ أَنْوَارُهُ وَصَفَاهُمْ مِنَ الْكُدُورَاتِ النَّفْسِيَّةِ وَرَدَاهُمُ الْعَوَا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

المشاهدات بما تجلی لهم من حقائق الاحدیۃ و وفقهم القیام باداب العبودیۃ
والشهدهم مجاری احکام الربوبیۃ ایضا قال الامام والناس امّا اصحاب النفوس
والاثر وامّا ارباب العقل والفکر وشموخ هذه الطائفۃ ازیقوا عن هذه الحجاب
فالذی للناس غیب فلهم ظهور والذی للخلق من المعارف مفقود فلهم
من الحق سبحانه موجود فهم اهل الوصال والناس اهل الاستدلال
شعر لیلی بوجهها مستتر وظلمۃ فی الناس سائر والناس فی صدد الظلمۃ
ونحن فی ضوء النهار حضرت قدوۃ الکبرا از خواجہ بہاء الدین نقشبند اعلی سرہ پرسیدند
کہ روزی در ملازمت خواجہ نشستہ بودیم جمعی از اوصاف اولیا از ایشان استفسار کردند فرمود
اولیا بحسب رتبہ بر سہ قسم اند ولی عزلت ولی عشرت ۔ ولی عزلت را مرتبہ ندامت تا او را بحضرت سلطنت
قرب آرند بار نیابد و ولی عشرت را مرتبہ وزارت کہ حضرت سلطنت او را نائب مناب خلیفہ جناب خود
سازد است و در تنفیذ تصرفات در ملک بر و مفتوح گرداند و او را صاحب اختیار و مطلق العنان
گرداند و ولی عشرت را حال از زوال ایمن بود و ہرگاہ کہ خواہد باختیار خویش یعنی از حالتی بحالتی
منتقل گردد و باوجود آنکہ بر احوال باطنی خود متصرف است اما ادب نسبت او آنست کہ احوال خود را میزان
شرع نسنجد اگر موافق قواعد شریعت بود بر آن اعتماد کند و بغیر آن اعتماد نکند و اگر نہ اعتماد را نشاید حضرت قدوۃ
الکبرا میفرمودند این طائفہ را اسم آنست کہ ذرہ از ذرات مخالف شریعت بر خود روا ندارند بلکہ بہ
باطن ہم از وی نباید کہ سخنی گوید کہ موجب حرمان بود و اگر بر معارف بصورت طامات نگوید کہ
خلاف یک ادب باشد شیخ احمد نصیر یکسال خوکبانی کرد و آنچنانست کہ از شیخ احمد نصیر از کبار مشائخ بود
معاصر شیخ ابو العباس قصاب و بست نوبت حج گزارده بود پیشتر احرام از خراسان بستہ بود یکروز مذکور حرم
از اسرار دقایق اینطائفہ چیزی از عبارت از اصحاب طامات باز گفتہ کہ دوست و ہشتاد تن از مشائخ
حرم بودند گفتند این سخن بی ادبی است و ما از حرم بیرون آئیم و ہمانساعت خضری از خانہ
خود بیرون آمدہ خادم گفت آن جوان خراسانی کہ ہر سال می آید چون بیاید او را بگو ہی چون احمد
بغداد آمد چون بخانہ خضری شد خادم گفت شیخ در فلان وقت بیرون آمد گفت و یکبار دیگر ہی احمد چون
این سخن بشنید بیہوش افتاد و چند شبانہ روز بگذشت آخر روزے خضر بیرون آمد و گفت آن کہ ادب کہ بر تو
در حرم گذشت عزامت آنرا باید کہ بر دم رودی یکسال یکبار خوکبانی کنی و بدین ریاضت طریق سوختگی کافران را
مسلمانان گرفتہ اند و ویران کردہ تا بروز نماز کسی زینہار یکساعت نرسی شاید کہ دلہای پر از قبول گردند
احمد چنان صادق بود فی الحال بکنجہ شیخ فرمود قیام نمود بعد از سہ روز خادم گفت زود بیا کہ امروز
ہفت بار شیخ بطلب تو بیرون آمدہ است تا گاہ کہ شیخ بیرون آمدہ گفت با احمد و کدورۃ عینی ای از

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شادی لبیک زدو ردی بحرم نہاد پیران حرم استقبال وی کردند و گفتند یا ولداہ
وقرۃ عینا ۔ حضرت قدوۃ الکبرا روزی با التماس بعضی از خلفاء بیان اولیاء
معاشر کردند گفتند کہ اولیاء شما آنہا نند کہ ایشانرا از اذواق طور نبوت بہرہ تمام است
چون در مقام بقا بالله بشہود وحدت در کثرت مشرف شدہ اند ہمہ عالم نسبت ایشان
مجلی و مرات جمال مقصود است بموجب وما رأیت شیئا الا ورأیت اللہ فثبتہ در ہیچ
چیز نیست الا کہ او را می بیند فرمودند کہ صد ہزار رحمت یزدانی برجان خواجہ کرمانی باد کہ ذرہ
است بیت کہ جہان صورتست معنی دوست ۔ در بمعنی نظر کنی ہمہ اوست ۔ لاجرم از مشاہدہ
ہیچ چیز ایشان ثقیل و گران نیستند بلکہ بحسب نسبت مراتب اشیاء و شہود جمال مقصود در او
بجمال عشرت منصف اند باز این بیت از زبان خواجہ انشاء کردند بیت راہ بوحدت نبرد
ہر کہ نشد در طلب ۔ جلوہ ذات را از دل و از جان مرید ۔ حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند اولیاء اللہ مختلف اند بعضی بی صفت و بعضی بی نشان و بعضی بصفت اند و
بعضی از صفات نشان منزہ گشتہ اند مثلاً گویند اہل معرفت یا اہل محبت یا اہل وجد و
کمال حال و نہایت اولیاء را در بی صفتی و بی نشانی گفتہ اند بی نشانی اشارۃ بکشف
ذاتی است کہ مقام بس بلند و درجۂ ارجمند بس شریف است و عبارت و اشارۃ از کنہ
آن مرتبہ قاصر حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ہر کہ از بن طائفہ خلاف روش
نبوی و غیر متابعت مصطفوی پیش گرفتہ مقصود نرسیدہ است ۔ خلاف پیمبر کسی رہ گزید
کہ ہرگز بمنزل نخواہد رسید ۔ محالست سعدی کہ راہ صفا بتوان رفت جز در پی مصطفی ۔
تقریباً از حضرت شیخ علاؤ الدولہ سمنانی نقل کردند کہ شیخ مجد الدین بغدادی فرمودہ است
کہ در ابتداء حال بحضرت رسالت صلعم پرسیدم کہ ما تقول فی حق ابی یزید قال علیہ السلام
ھو رجل لو کان یصل الی اللہ تعالی بلا واسطتی لحجبتہ بمدی ھلکذا فسقط
فی النار ۔ من این حکایت را پیش استاد و مولینا جمال الدین چلپی بیگفتم او گفت عجب بعد ازان
فرمود کہ از بغداد بشام میرفتم تا از انجا بروم روم نخجیوان رسیدم شب در مسجد بودم چون در
خواب شدم دیدم کہ کسی میگوید کہ اینجا نمروی کہ فائدہ گیری من نظر کردم جمعی دیدم کہ حلقہ زدہ اند
و شخصی نورانی در میان ایشان نشستہ و نوری از سروی بآسمان پیوستہ شعر ز نور روی او
چون ذرہ خورشید ۔ ولی این راز دان آن نور جاوید ۔ وی سخن میگفت و ایشان می شنیدند
گفتم این کیست گفتند مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم من پیش وی رفتم و سلام گفتم جواب سلام گفتند
و مرا در حلقہ جای دادند چون بنشستم پرسیدم یا رسول اللہ ما تقول فی حق ابی یزید

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

رجل اضله الله تعالی علی علم یکرهم ما تقول فی حق شهاب الدین لیقبول کنت من متبعیه بعد ازان
گفتم از علما راسلام نیز بپرسیدم که ما تقول فی حق فخر الدین الرازی تعالی هو من اجل
گفتم ما تقول فی حجة الاسلام محمد الغزالی قال هو من اجل بعد الی المتعصر باز گفتم ما تقول
فی حق امام الحرمین قال هو من المجردین باز گفتم ما تقول فی حق ابی الحسن الاشعری
انا قلت موقن بالایمان والحکمة بما فیه بعد ازان کسی نزدیک من بود مرا گفت از
سوا لها چه میگنی دعایی درخواست کن که ترا فائده کند بعد ازان گفتم یا رسول الله مرا
دعائی بیاموز فرمود که قل اللهم ثبتنی حتی اتوب واعصمنی حتی لا اعود وحببنی
الی الطاعات وحببها الی الحسنات بعد ازان ازمن پرسید که کجا میروی گفتم بروم فرمود که
الدنیا ماوی المعصوم ومن از واقعه درآمدم در ایجا غرفه بود مولانا موفق الدین کواشی ایجا بود
در آخر عمر ضریر گشته بود بزیارت وی رفتم پرسید که تو کیستی بگفتم جمال الدین گفت از کجا می آئی
گفتم از بغداد گفت بکجا میروی گفتم بروم گفت بروم گفتم الی الحج الله فما دخله ومن تعجب شدم دست در
دامن وی زدم گفتم مگر شما در مجلس درشین حاضر بودید گفت دعنی دعنی دست ازوی باز
داشتم و باز گشتم حضرة قدوة الکبرا بسفر مودند و زیارت درگاه عالی وندمار بارگاه متعالی
حضرتی در مراد وی میروند و از اظهار خوارق احیانا بموجب مراد وی ظاهر میکنند و اگر نه اصلا
در ظهور مراد خود قیام نمی نمایند چه هر چند که خطرهٔ ایشان بر اظهار خوارق باشد همان مقدار
نقصان در مراتب حضور ایشان سرایت میکند و در ملاحظه ما صنع الله فهو خیر آنچنان
مشغول و در دریای معاینه ما ظهر من الوجود فهو خیر محض آنچنان مستغرق اند که هرگز دم
نمیزنند که این بایستی یا آن بایستی اگرچه توقع خیر عالمی باشد مثلا و قهر و با هر چند که از روی
ظاهر زشت است و بر هر کسی لازم کار قهری پناه بلطف وی کند و دعائی رفع وحی امد
اما کل در مراد وی گریزند نگویند که برطرف شود یا نشود ترک کام خود گرفتن تا برآید کام است
حضرت قدوة الکبرا القریبا بسفر مودند که در طبقات الصوفیه دیده ایم که ابو الحسن خرقانی
سید جلیل کبیر میگوید که یکروز در خلوة خیال خود نشسته بودم پیش وی آواز کسی نشنیدم چون نظر
کردم پیش وی کسی نشسته بود که هرگز وی ندیده بودم ساعتی دراز با هم سخن گفتند پس آن
شخص از روزنی که در دیوار خلوة شیخ بود بیرون آمد و چون برق خاطف در هوا بگذشت
پس پیش شیخ درآمدم و پرسیدم که این مرد که بود گفت تو دیرا دیدی گفتم آری گفت او کسی است
که خدای تعالی بجز محمد را صلعم حفظت میکنا ند و یکی از رجال ابدال است سه روز شده است که
مجذوب شده است امانی دانند گفتم یا شیخ بی سبب مجذوبی دی چه بود گفت وی دریکی از

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

جزائر بحر محیط مقیم است آنجا سه شبانه روز متصل باران بارید بخاطر وی بگذشت که کاش این باران
در عمارات بودی بعذران استغفار کرد و بسبب این اعتراض مهجور شده است پس من گفتم بایزید
دیروز مرا بسوری و اعلام کردی گفت تی شرم داشتم گفتم اگر فرمائی من ترا اعلام کنم گفت میکنی گفتم
آری گفت سر به گریبان خود در کشیدم آوازی بگوشم رسید که یا علی سر بردار سر برآوردم
خود را در یکی از جزائر بحر محیط دیدم در کار خود حیران شدم برخاستم و اندکی راه برفتم آدمی دیدم
بروی سلام کردم و آن قصه با وی گفتم سوگند برمن داد که هرچه ترا بگویم چنان کن گفتم چنان کنم
گفت خرقهٔ مرا در گردان من کن و مرا بروی زمین در میکش و منادی میکن که این سزای کسی است که
بر کار خدا تعالی اعتراض کند خرقه را در گردن وی کردم و خواستم که وی را بکشم با تفی آواز داد که ای
علی دست بگذار که ملائک آسمان و زمین بر وی بزاری در آمدند و گریان شدند خدائی تعالی از وی
خوشنود گشت چون آواز شنیدم بخود شدم چون بخود آمدم خود را در پیش خال خود دیدم و اسه
لهذا نتم که چون رفتم و چون آمدم حضرة قدوة الکبرا بدین تقریب میفرمودند که شیخ
ابو المسعود با مریدان خود میگفت که پانزده سال است که خدائی تعالی مرا در مملکت تصرف داده
است تا من تصرف نکرده ام این فائده روزی از وی پرسید که چرا تصرف نمیکنی گفت من
تصرف را بحضرت حضرت سبحانه تعالی گذاشته ام چنانکه خواهد تصرف کند ۵ والملک للّٰه یفعل فی
ملکه کیف یشاء شعر هر چه خواهد میکند پروردگار ۵ بنده را در کار بوئی نیست کار ۵ حضرة
قدوة الکبرا میفرمودند که اولیا حق تعالی در یکدیگر ماهر کار ربانی و واقف اسرار سبحانی باشند
اگر اندکی حکمی از عالم علوی بسوی عالم سفلی نزول میکرد بطرفة العین بیکدیگر معلوم
گشته خبردار میکردند که امروز فلان عقاب یا فلان عقاب بنسبت فلان کس از جانب حق تعالی
باشد این دانستن در خور بندهٔ هر کسی نیست حضرة قدوة الکبرا میفرمودند که شب
بیست و هفتم ماه مبارک رمضان سنهٔ ۶۱۸ هفصد و هشتاد و دو بر دعا بدشرف شب قدر هر یک اصحاب
را مشرف ساختیم چنانچه حضرت نور العین و حضرت در یتیم و حضرت شیخ رکن الدین شاه پیازه و
شیخ اصیل الدین سفید باز و شیخ جمیل الدین جره باز و حضرت قاضی رفیع الدین اودهی و شیخ
شمس الدین اودهی و شیخ عارف و شیخ معروف و یسی از قلندران مجلی بجلال تجرد و موصوف
باوصاف تفرد ملک محمود کراز مخلص معتقدان و مخالص مریدان بود و جمعی از خدام بارگاه اعلی و
فرقهٔ از خدام درگاه والا باین خصوصیت مخصوص شدند وقت سحر که همه ملک لطاف سبحانی و
منزل ارتکاب عطاف رحمانی بود هاتف عالم غیبی و ملهم قضای لاریبی صد هزار اعزاز و اکرام از
حضرت جان نوازی ندا کرد که اشرف محبوب ماست قطعه هاتف غیبی که ز حکم الٰهی ۵ کرد ندا در حرم خلق ما

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کای شرف عالم بہر تراست بگفت خدا شرف محبوب تاست و شعر ہر یک از اصحاب این مژدہ
کرد بریں مژدہ چو گل خندہ بجمع اصحاب سماع این بشارت جانفزا ادہر یک اجاب اطلاع
این اشارت دلکشای فرحت کونین یافتند و بہجت دارین دریافتند لسان حال شان
بدین ترانہ ترنم آمد ؎ بدیں مژدہ گر جان فشانم رواست ؎ کہ این مژدہ آسائش جان ماست
حضرۃ قدوۃ الکبرا چنانچہ بعادت مشہورہ و خوی پسندیدہ خویش نماز با مدلو ہمکہ بہ صفہ زاد اللہ
تکریما ادا میکردند ہمچنان برای ادای نماز بامداد رفتند و بشرائط تمام نماز گزاردند حضرت شیخ نجم الدین
اصفہانی کہ قبلۂ اصحاب حرم و کعبۂ ارباب کرم بودند بحجرہ درویہ حضرۃ قدوۃ الکبرا رفتند
کہ یا ای محبوب بزدانی این خطاب سبحانی بر اشرف سمانی مبارک باد بالینی و آلہ الا مجاد
حضرت قدوۃ الکبرا بہ تعظیم عظیم سر فرود آوردند و حضرت شیخ نجم الدین بتکریم و تحریم در کنار گرفتند
چنانچہ ہر یک اصحاب نزدیک پانصد مشائخ در حرم حاضر بودند ہمہ را حالتی غریب و وجدی عجیب دست داد
بر ہر یک نسیم واردات و شمیم کشف موجود دیدہ ہمہ این را تہنیت کردند چنین جسیم اکابر بزرگوار
و اماثر نامدار بر حضرت قدوۃ الکبرا میدیدند ہمین خطاب مخاطب میکردند حضرت در تیمم بتکریم عظیم عرضہ دادند
کہ حضرت غوث الثقلین را کہ بخطاب محی الدین مخاطب میکردند وقوع او چگونہ بود فرمودند کہ در بغداد
از فرزندان غوث الثقلین پرسیدم ایشان گفتند کہ حضرت غوث الثقلین بیغرمودند کہ روزے
بود از بسیطی سیاحات بغداد می آمدم پائی برہنہ و بیماری شنیع اللون و نحیف البدن بگرشتم مرا
گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا عَبْدَ الْقَوِیِّ جواب سلام وی باز دادم گفت نزدیک من آی نزدیک
وی رفتم گفت مرا باز نشان دیر باز نشاندم جیدی تازہ گشت و صورت وی خوب شد و رنگ
وی صفا یافت از وی پرسیدم تو کیستی او گفت مرا نمیشناسی گفتم نہ گفت من دین اسلام بیمار
شدہ بودم کہ اول مرا دیدی و مرا خدای تعالی بتو زندہ گردانیدہ است اَنْتَ مُحْیِ الدِّیْنِ
دیر باز گشتم و بمسجد جامع در رفتم مردی مرا پیش آمد و نعلین پیش پای نہاد و گفت یا شیخ محی الدین
چون نماز با مداد بگزاردم مردم از ہر طرف بر من ریختند و دست و پای مرا بوسیدند وی گفتند
یا شیخ محی الدین مرا پیش ازین ہرگز باین لقب نخوانده بودند حضرۃ قدوۃ الکبرا از
عزیزی نقل میکردند کہ میگفت کہ اولیا را معراج میباشد صوری و معنوی و معراج معنوی بدو است
یکی از ان دو انتقال و خروج است از حضیض صفات مذمومات بذروۂ علیا و حرزۂ و تخلی
صفات محمودات دوم قطع و انتقال است از ماسوا الحق بحانہ و اگر بعضی را عروجی بحسب
ظاہر مکانی بودہ باشد عجب نیست چنانچہ دیگر خارق عادات این طائفہ حضرۃ قدوۃ
الکبرا میفرمودند کہ بعضی اولیا شہرت او دست نداشتہ اند و ایشان را عند اللہ جاہ و حال خود را

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از نظر ابصار میدارند حتی که خضر علیہ السلام ہم از اسرار ایشان مطلع نمیگردد و لہذا میفرمودند کہ
روزی از ابو العباس خضر جوپرسیدم کہ از اولیاء کسی را دیدہ باشی کہ درجہ او از تو رفیع تر بودہ
باشد گفت آرے یکبار در مدینہ بہ مسجد رسول علیہ السلام درآمدم دیدم کہ شیخ عبد الرزاق
در زاویہ نشستہ است و بر گرد او جماعتی نشستہ اند و او حدیث میفرماید در زاویہ
از زوایاء مسجد جوانی نشستہ است سر بزانو نہادہ بود گفتم ای جوان نمی بینی کہ اینجماعت احادیث
میشنوند از عبد الرزاق چرا ایشان موافقت نمیکنی و مصیبت نمی شنوی کہ اینجا نہا نشستہ ہمچو مالا
نگرد و سوی من نگریست اما جواب بمن داد و گفت کہ اینجا ایشان از عبد الرزاق میشنوند و اینجا من
از عبد الرزاق می شنوم نہ از بندہ او خضر گفت بدو پرسیدم کہ ہیچ میدانی کہ من چہ کسم این زمان سر
کرد و گفت اگر فراست و صوابیست تو خضری پس معلوم کردم کہ حضرت عزت تعالی را بندگان ہستند
کہ من ایشان را نمی شناسم از علو مرتبہ ایشان حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند اولیاء حق تعالی
و مقربان حضرت والا دو صنف اند جمعی از گروہیان محبوبیہ سر بر میکنند و فرقہ در آستین محبت دست
می درآرند و این مرتبہ از انجذاب جانبین کہ التقاء طرفین از محبت و محبوبیہ کہ در وسط
واقع میشود و وصول چون در میان حصول میگردد باصطلاح این طائفہ منازلہ میگویند چنانچہ
حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی از متابعان حضرت شیخ صدر الدین قونوی نقل میفرمودند کہ اعلم
ان المنازلۃ فعل فاعلین ہہنا وہی تنزل بان اثنین کل واحد یطلب الآخر الی النزول من کان اعلی
الی ان یقفا علی الحقیقۃ من الامر الذی کلفوہ وانما سمیناہ نزولا لکون کل یطلب ان یضع النزول الخ
و فتی کہ آن التقاء در وسط واقع نشود بہر طرف کہ نزدیک باشد صاحب آن طرف در محبوبیہ مقدم
خواہد بود و در محبیہ ہر چند اگر چنانچہ بجانب حبیبانہ اقرب باشد اقرب را وقتی کہ مضاف بہ بندہ و
ترانی گویند اگر چنانچہ بہ بندہ اقرب باشد اقرب را جانب حق تعالی خوانند چنانچہ شرح این
در لطیفہ اصطلاح بلفظ المنازلۃ مذکور خواہد شد

لطیفہ نسوم در بیان معرفت و عارف و معرفت و جاہل

قال اللہ تعالی فی غیر ما آیۃ من القرآن من الافعال والصفات والذات ووصف بہ حبیبہ الصمد

* * * حضرت نور العین بر عرض حضرت قدوۃ الکبرا رسانید کہ غایت
مراتب ارباب معارف و مناسبات اصحاب کواشف بیان فرمایند حضرت قدوۃ الکبرا
فرمودند کہ در ترجمہ عوارف آوردند کہ معرفت عبارت است از باز شناختن معلوم بحال از صفت
تفاصیل چنانچہ در علم نحو مثلاً یاد کہ ہر یک از عوامل لفظی و معنوی چہ عمل کنند این چنین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

واستن برسبیل اجمال علم نخو باشد و باز شناختن ہر عاقل ازان علی التفصیل وقت خواندن
سواد مرجیبی توشحی و توبتی و استعمال آن در محل خود معرفت نخو و باز شناختن بفکر و رویت
متعرف نخو و غافل بودن ازان باوجود علم نخو معرفت بی سہو و خطا پس معرفت ربوبیہ عبارت
بود از باز شناختن ذات و صفات الٰہی در صور تفاصیل و احوال حوادث و نوازل بعد ازان
برسبیل اجمال معلوم شدہ باشد کہ موجود حقیقی و فاعل مطلق اوست سبحانہ و تا صورت توحید مجمل
علمی مفصل عینی نگردد چنانچہ صاحب علم توحید در صور تفاصیل و وقایع و احوال متجدد متفقہ
از ضرر و نفع و عطا و منع و قبض و بسط نماؤ نافع و معطی و مانع و قابض و باسط حق سبحانہ
و تعالیٰ را بیند و شناسد نی توقفی و رویتی او را عارف خوانند کما قال العارف مرآۃ
لا ینکشف فیہا الا الحق اگر باول دہلہ ازان غافل بود و عنقریب ازان حاضر گردد و
فاعل مطلق را در صور و سائط و روابط باز شناسد او را متعرف گویند نہ عارف و اگر بکلی
غافل بود صریح افعال را بوسائط حوالہ کند او را اشاہی و لاہی و مشرک خفی خوانند
مثلاً اگر کسی معنی توحید را تقریر میکند و حضور را مستغرق بحر توحید مینماید و دیگری آنرا
برسبیل انکار باو باز گرداند و گوید این سخن کہ میگویند از سر وجد و حالت است
بلکہ نتیجہ فکر و رویت است و در حال بر نخیزد بروی خشم گیرد و ندانند کہ بخش عین مصداق
قول منکر است ہم در بدیہہ فرمودند شعر بہر تقریر گویا ملکست دلدارہ اگر اقرار باشد
خواہ انکار ہ و الا فاعل مطلق در صورت این انکار باز شناختی و بر وی خشم نکردے
حضرت قدوۃ الکبرا از حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی مراتب عارفان را خواستند
فرمودند کہ در کلمات صاحب فصوص آمدہ است العارفون علی طبقاتہم منہم من عرف
بالعقل و یستدلون بالاثر علی المؤثر و الفعل علی الفاعل و الموجدات علی الموجد و منہم من عرف
الحق بالواردات القدسیۃ و التجلیات الالٰہیۃ و منہم من عرف الحق بالحق کقولہ علیہ السلام
عرفت ربی برب و معرفۃ الحق بالحق کمعرفۃ الشمس بہا و طلب الحق بالعقل
کطلب الشمس بالمصباح اذا طلعت الصباح اطفی المصباح کقول بن علی ابن ابی طالب رضی اللہ
عنہ لکمیل اطفی المصباح فقد طلع الصبح و المعرفۃ بعد الکشف فی العلم قبل الکشف
فقد قال العارف کفوان یعرف الحق فی الاشیاء و ہی مجملۃ فیہ و ترا حکم بتجلیہ لہ کقول بعض الکاملین
ما رأیت شیئا الا و رأیت اللہ فیہ فاعرفہ کقولہ کما قال البسطامی عرفت اللہ باللہ و عرفت ما سوی اللہ بنور اللہ
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند عارف را باید کہ در جمیع مظاہر کائنات و مصادر
مشاہدہ انوار الٰہی و معائنہ آثار بی منتہای بکند اگر مظہر منافع بوی واحوزد و اندک تجلی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اسم النافع است کہ درین مجلی متجلی شدہ است و مرا نفع میرساند و شکر انہ این بجا آرد و اگر مضر ضرر بوی صادر شدہ است داند کہ تجلی اسم الضار درین مجلی متجلی شدہ است و مرا ضرر نیکند اگرچہ صورۃً اضرار واقع میشود معنی ہمہ نفع است شعر اگر داروی تلخ آرد طبیب ؛ بخورکاندر ہست نفع غریب ؛ تقریبًا بیفرمودند کہ مریدی از مریدان حضرت شیخ نظام الحق والدین در قریہ از قریات دہلی کہ بدو منزل میتوان رسید سکونت داشت بموجب فرمودۂ حضرت ایشان دران قریہ قطع منازل سلوک و رفع مراحل معلوک میکرد اتفاقًا در سلوک براہ قطع افتاد ہرچند کہ تردد کرد مرتفع نشد عاقبت بحضرت پیر رجوع کرد و کہ دستگیر ند پیر او گردد و الم خود را بایشان باز نمود حضرت ایشان طیب حاذق بودند تداوی نمودند فرمودند باستعمال آن تداوی مارتفاع الم واقع شد شادان و خندان بسوی کاشانہ مراجعت کرد و باشتغال معہودۂ خویش اشتغال نمود و بصد ترقی راہی پیمود بعد از مدتی قضارا حجاب بکدر میان مقصودی افتاد و مرات حال او بطافت مقام او را از نگار گرفت باز بحکم ضرورت کہ گفتہ اند کہ دردمند بر طبیب رود بمنزل دردمندی میرود سوی طبیب ؛ خانہ بجادی پرسد غریب ؛ ہر کسی را چشم کور است میرود ؛ بر کسی کو دارد از کحل عجیب ؛ دردمند ار کہ میاید دوا ؛ باید او را شربت اشرف نجیب ؛ بر درش چون کعبہ مقصود ماست ؛ خاک بوسد ہر کہ او باشد لبیب ؛ جوہری باید کہ داند جوہرت اشرف عالم نجیب است و نجیب ؛ بحضرت سلطان المشایخ آمد و اظہار الم نمود موجب حذاقت خود ہر دوا المناسب حال او بود در کار بستند مرید باستعمال دارو اشتغال فرمود ہر چند سعی و اہتمام نمود مقصود روئے ننمود حضرت شیخ چون دیدند کہ درد او دوا پذیر نیست فرمودند کہ اکنون تدبیر تو آنست کہ سر در گریبان صبر افگنی و دست در آستین شکیبائی در آری باشد کہ منفتح الابواب درے بر رویت کشاید بیچارہ طالب خائب و مایوس خانہ گرفت در راہ قریہ بود منزل گرفت در مسجدی در آمد کہ بالائی بام او چندی از جوانان نشستہ بودند و ہریزہ میخوردند چون این صوفی بیچارہ آوارہ را دیدند بطریق استہزا پوست خربوزہ بروی می افگندند ہر بار کہ آن جوانان پوست بروے میزدند عقدہ کہ در رشتۂ حال او افتادہ بود انحلال می پذیرفت تا کہ ہیچ عقدہ در راہ نماند شکر انہ بجا آورد حضرۃ قدوۃ الکبرا بیفرمودند کہ بخواص مجلی تجلی اسم الضار میدہد و پناہ تجلی اسم المحیط یا اسم اللطیف گریزد ولیکن دانند کہ حق تعالیٰ در ہر صورت متجلی اسم النافع است باید کہ دلیری نکنند تقریبًا بیفرمودند کہ شیخ عبد اللہ بلیانی را مریدی بود کہ بموجب فرمودۂ او در کوہستان عزلت داشت مار سیاہ پیش وی رسید خواست کہ دیلمانہ ہر دو مار او را بگزید و معضی او را مانس گرفت خبر بشیخ فرستاد جمعی آمدند بعیادت پریشانی بجمعیت

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

شیخ بر دند گفت مارا چرا گرفتی تا ترا زخم زد گفت شیخا تو گفته بودی که غیر خدا نیست پس آن مار را
من غیر خدا ندیدم از جهت دلیری کردم و ویرا بگرفتم شیخ فرمود هرگاه حق را بلباس قهر بینی بگریز و
تو باک ندارد مرد واگر پنجاه کس در این مساعت که در الآن افتاده باش پس دست در زیر سر وی
کرد و برو باز نشاند و گفت من بعد گستاخی مکن تا وقتیکه ویرا نیک نشناسی آنگاه دعای خواند و با
بردی رسید آماس باز گشت و شفا یافت حضرت قدوة الکبرا میفرمودند از نجاست که بعضی
کبرا عارفین و عرفا متقدمین در کمال حال خواجه منصور حلاج اند کی نقصان و قصور گفته اند از برای آنکه
وی رعایت شریعت نکرد و از تجلی اسم القهار به پناه تجلی اسم اللطیف نگریخت زیرا چه اولیا کمل
و اصفیا اکمل که بصفت فنا و الفنا موصوف و بعرفان حقائق و دقائق معروف اند بر احوال کبیره
و مقامات سنیه مخود غالب اند و همین تقریب از حضرت شیخ عبد الصمد بلیانی نقل کردند که شیخ عبد الصمد
با حضرت شیخ زاهد ابو بکر که مردی عارف معارف و صاحب کواشف کامل بود بسطا انبساط
کردی و بسبیل ظرافت پیری شیخ عبد الصمد بگوید که روزی پیش او رفتم فرمود کجا بودی و چه
آوردی تواضع نمودم و هیچ نگفتم ساعتی نشستم زاهد رحمة الله علیه از من پرسید که از کجا می آئی گفتم از
خانه خدای آیم گفت هی مرد ک چه میگوئی گفتم من با خبر خدا رفتم زاهد گفت باز سخن منصور آوردی
گفتم بیک آه که برآرم تو انم صد هزار چون منصور پیدا کنم چون این بگفتم زاهد عصا برگرفت بر من
انداخت من از جا بجستم و آن عصا را از خود کردم زاهد مرا دشنام غلیظ داد و گفت منصور را بردار کرد
و نگریخت تو از یک عصا میگریزی جواب دادم که آن از ناتمامی منصور بود و اگر نه بگریختی که نزد
حقیقتان همه یکی است چون این بگفتم زاهد گفت مگر گیاهی خورده گفتم آری خورده ام اما
مرد مرغزار حقیقت زاهد فرمود شاد خور می نیک خوری بیا و بر سجاده بنشین و آنرا نگاه دار تا خدا
زاهد گفت آنکه گفتی از ناتمامی منصور بود که نگریخت او را بردار کردند بچه دلیل گفتی گفتم دلیل آنست
که هر سواری که در عری سواری کند و اسپ بتازد چنانکه عنان از دست وی نرود اگر بیفتد تواند
که بر اسپ باز گردد راست گفتی که وی سوار چالاک باشد اگر اسپ باز تواند داشت رسوائی تمام
است چون این بگفتم زاهد تصدیق من کرد راست گفتی که من از تو دیده ور تر ندیدم حضرت قدوة الکبرا
حضرت قدس سره میفرمودند که عارف اهم آنست که در مظاهر خلقیه از شهود حقیقه غافل
نبود و در مصادر کونیه از مشاهده وجوبیه ذاهل نشود و در مقام ملوک که مظاهر اند نسبت ایشان
انکار باید یا اقرار حضرت قدوة الکبرا از حضرت شیخ بهاء الدین نقشبند نقل کردند که فرمود
اذا رأیتَ عَلَی الْفَرْدِ لَمْ یَتَدَالَّ لِاخْتِبَارِهِ فَهُوَ کَذَّابٌ فِی الْمَعْرِفَةِ چون عارف بتوحید حقیقی رسد
و به شهود وحدت در کثرت مشرف شده کونات با سرها بمظهریت و مظهریه که هر جمال و کمال محبوب

Ataunnabi.com

حقیقی از وظاہر نیست پس علم تدلل نزد اغنیا کہ مظہر غنا اند شعر بفقدان آن شہود است۔
حضرت در یتیم بعرض کریم رسانیدہ کہ در حدیث صحیح وارد است مَنْ تَوَاضَعَ غِنًى لِغِنَاهُ فَقَدْ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ ظاہر منافی مینماید حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اگرچہ از روی مضمون ظاہر حدیث منافی مینماید اما بحسب حقیقت منافی نیست چہ صغیر بشاہ راجع بغنی است کہ غنا ذاتی ویست و نقصان دین بجہت آنست کہ غنا را کہ بحقیقت حق را ثابت است بغیر نسبت کردہ است و در واقع غنا غنا روی نیست چنانچہ لفظ غنا شعر بآنست شعر غنی مطلقا در جہان کردگار غنا جائی دیگر بود مستعار۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ عارف را ہر فتوحی کہ میرسد منشا آن الحقیقت در صورت وی حضرتی را میداند ہر فیضی کہ بہ نسبت وی از کسی مشرع و در صورت وی معنی قابض می بیند و طرفہ تر ازان کسی مینماید کہ رد فتوح میکند مگو بسببی کہ مطلقا اموال حرام در دست شدہ باشد بدین تقریب نقل میکردند کہ در زمان پیشین در ہرات بادشاہی بود کافور نام شیخ احمد اسلم طوسی نامہ نوشت و مقداری ہدیہ پیش باز فرستاد شیخ احمد اسلم قبول نکردند و باز برای او فرستادند تا قضا مرا باین حاجت نیست با نکسان کہ از ایشان نیز چیزی گرفتہ باشیم بدہ کہ ہر اینست چون قاصد مبلغ مذکور نزد شیخ احمد اسلم آورد کاغذ دوات و قلم طلبید و باز نامہ شیخ نوشت کہ ای مرد من اموال حق جوز خواہ نیز نستانم خواہ لطیف تر ازین چہ کار کہ در قرآن خوانی وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَاَنَّ الْكَافِرِيْنَ چرا از حق قبول نکردے آوردہ اند کہ مضمون این مکاتبات طرفین و مقولات جانبین بحضرت شیخ عبد اللہ انصاری رسید فرمودند کہ این یک معرفت کافور بہ از ہفتاد سالہ عبادات اسلم طوسی است حضرت قدوۃ الکبرا در اثنار این سخن فرمودند سبحان اللہ در زمان ماضیہ دوانی بابیہ بادشاہ چنین بودہ اند با وجود کمال شوکت و ابہت حوذ را جز مظہر قضا و قدر دیگر نمیدانستند بلکہ این ہمہ عظمت و حشمت حوذ را از مقتضا و اسمار حق می پنداشتند در این زمانہ درویشانی ہستند غرق بحر توحید و صوفیانی کہ غواص دریای مواجید پیگو یانند ہرگز این نوع عقیدہ از ایشان ظاہر نمی گردد حال خود در است تقریبا میفرمودند کہ امیر تیمور از شہر سبزوار میگذشت در عقبہ کفشگ خانہ کہ برآمدہ از اسپ فرود آمدند دران روز در ملازمت او پانصد امیر صاحب شوکت و ولایت و طوع بودہ اند ہمہ فرود آمدہ بودند امیر تیمور میخواست کہ پارہ راہ دور بچہرہ در زیر سلیمار او برفتند بحمت منعفی کہ در پای او بودہ پارہ راہ را کہ رفت گفت مرا گزارید کہ خود بروم نگزاشتند برو افتاد باز گرفت باز گفت مرا گزارید کہ خود بروم گزاشتند باز برو افتاد تا سہ کرت ہمین طور کرد بعد ازان گرفتند امیر تیمور روی خود سوی ایران کردہ و گفت کہ تیمور را این چنین لنگ میجا صل است بخود

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قدم نمی تواند رفت این همه خوارق که می بینید همه عظمت جلال حق تعالیٰ است مرایان کاری نیست
دمن درمیان نیتم حضرت قدوۃ الکبرا نقل از حضرت خواجہ بہاؤالدین نقشبند میکردند که
تره او لو الابصار عبرت است که جملہ کائنات مظہر اسمار و اوصاف الٰہی اند اما مظہریت بلوشان
ظاہرتر است و بادشاہان مظہر امر تکوینی اند چون حصول مقاصد ایشان تدریجی نیست و حوادث
ایشان بوسائط بسیار احتیاج ندارد و ایشان را مظہر امر تکوینی گفتہ اند از نہجت کمال خضوع و
در رعایت آداب بہ نسبت ایشان بر وجہ اتم لازم است باید داشت حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ عارف در رفتار و گفتار و کردار طریقۃ العین از نسبت غافل نمیباشد بلکہ در خوردن
و خفتن و گفتن و شنیدن از وی ذاہل بود چہ ترکیب عنصری و ترتیب پیکری مشابہت بعنقا
ست کہ لعاب حقیقی در بین پردہ تصرف حقیقی میکند گوشہ نشین کنجہ خویش فرو رفتہ است شعر
نعت بازی پس این پردہ است ۔ لعبتی بازیچہ بیرونشست قال الاکثرون النقص
فی الحقیقۃ من اللہ تعالیٰ لان الکمال فی ان تصدر الافعال کلہا بارادتہ واختیارہ والنقص
بلا اختیار وارادۃ فقص والکمال ان یکون سمیعا وبصیرا متکلما موجدا الی الاخر
صفاتہ الذاتیۃ والفعلیۃ والکمال فی ان یکون جمیع صفاتہ دائمۃ الثبوت ازلا وابدا
تخلف عن واحد منہا وقت ما نقص حضرت قدوۃ الکبرا اکثر اوقات از خواجہ
تقی رحمۃ اللہ این اشعار گرامی بر زبان مبارکشان میرفت قطعہ نعت بازی پس این پردہ است ۔
ہمہ بروی اینہمہ نعت کہ ہست ۔ دیدۂ دل محرم این پردہ ساز ۔ تا چہ برون آید ازین پردہ راز
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند حقتعالیٰ چون بندہ را معرفت نصیب کند بمان مقدار بلا
بر وی نازل کند کہ بقوۃ معرفت حمل آن بلا تواند کرد کما قال بعض العارفین اللہ وہب
لکل عبد من معرفتہ مقدارا وحملہ من البلاء علی مقدار ما وہب لہ من المعرفۃ
لیکون معرفتہ عونا علی حمل بلائہ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ چون کسی را حق تعالیٰ
اندکی از معرفت عنایت کند اگر آنکس بمقتضای معرفت خویش کار کند معرفت وی زیادہ گردد
اگر بر خلاف معرفت کار کند معرفت موہوبہ باز گیرد تا فردا قیامت بوی بحکم آن صرفہ معاملہ
کند لیکن زیادتی ندہد پس بندہ را باید کہ چون حقتعالیٰ او را در معارف و جواہر کوا شف بروی
لطف کردہ باشد او را در جنگ دل دنیا دہ نبود باید کہ دران در جنگ بفضاعت مزجات تہدو
مراد غیری را در وی جائی ندہد ربانی دلی کو دران عشق جا میکند مرادات عالم فنا میکند
اگر غیر حق را امکان دل کند ۔ دل و جان خود را ہبا میکند ۔ حضرت قدوۃ الکبرا نیز
میفرمودند کہ شیخ ابو العباس حریری میگفت کہ با شیخ عبد اللہ فرغانی در بازار میرفتم روی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

برای فرزند صغیر خود قصریه گرفته بود و قصریه ظرفی را گویند از شیشه که مردی بول معذوری بینند که چه
معذوری دارد چاشتی مردم صالح با پوستند و جائی نشستیم که چیزی بخوریم خاطر بدان قرار گرفته
که جهت ناخورش قدری شیر و شکر بگیریم ظرفی حاضر بود گفتند آن قصریه نواست و بیچاره
را بجا نرسید آن شیر را در آن قصریه کردند چون بخوردیم و مرمان پراگنده شدند با ابوعبدالله
روان شدیم و قصریه در دست وی بود و او گفت که من و ابوعبدالله فرغانی هر دو شنیدیم که از آن
قصریه آواز برآمد که بعد ازان که اولیای خدای در من چیزی خورده باشند من جایگاه بول و
ناپاکی سوم سوگند بخدا که همچنین خواهد شد از دست وی بجست و بر زمین افتاده خورد شکست
و ازان واقعه برما حالتی عجیب پیدا شد شیخ گفته است که با شیخ ابوالعباس گفتیم شما از موضعی که ما
قصریه غافل شده اید مقصود نه آنست که ما توهم کرده ایم بسیار ظرفها که در آن کسانی بهتر از شما چیزی خورده
اند و جایگاه ناپاکی شده بلکه مقصود ازان قصه شما بودید که بعلتی دیگر ما محل معرفت حق
تعالی شده است میباید که آنرا موضع اعتبار نگردانیده و در ایجا چیزها را که خدا تعالی از آنها نهی کرده است
جائی ندیده و آنگه شکست اشارت بآنست که میباید که پیش حضرت حق تعالی همچنین شکسته باشید ابو
العباس انصاف داد کاران چه تو فرمودی غافل بودیم **حضرت قدوة الکبرا** از مسهل بن
عبدالله شتری نقل کرده اند که خدا تعالی مکانی بیافریده که عرش و کرسی از دل مومن عزیزتر است ازبهر
آنکه هیچ عطا نداده مر خلق را از معرفت عزیزتر و عزیزترین عطا عزیزترین مکان نبود اگر از عرش تا فرش
مکانی بیودی از دل عزیزتر معرفت آنجا نهادی پس حبیس همت بنده باشد که مکانی را که عزیز
ترین مکانهاست نزدیک حق تعالی بدوستی حق مشغول گرداند برای آنکه حق تعالی جل است نظارگیان
او را بنظر جلال مشغول کنی نیکو نباشد محققان ترسیده اند که اگر نظاره گاه حق را بغیر او مشغول کنیم
بنا بنکال از من حق تعالی بیرد چنانکه با جبار آورده اند اوحی الله تعالی الی ابراهیم علیه السلام یا ابراهیم
انی اتخذتک خلیلا فانظر ان لا یطلع علی قلبک غیری فان رأی فیه غیری فانی اقطعک
حضرت قدوة الکبرا از ابوبکر بن دینار دامغی نقل کرده اند که وی گفته المعرفة تجلی
الوهیة لکل شیء بالله حضرت نور العین عرض کردند که عارف کرا گویند فرمودند که ابوتراب نخشبی
میگوید که عارف آنست که هیچ چیز او را تیره نکند و هیچ چیز از وی باری روشن شود **حضرت**
قدوة الکبرا میفرمودند که از ایشان خدا ابوالعباس معرفت و نهاد ابوالعباس خان بدول بهتر بود
هر چه باشد اگر چه از روی ریا بود کما قال ما عبد من الا کان بدیه ترک العبودیة خیر من کل عبادة
و ریا عارفین و نمودار زهره کاملین از اخلاص مریدان و بندیان بصد مرتبه فضل دارد
کما قال ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین **حضرت** نوری نقل کرده اند فرمودند که ساحتی از

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عارف بر سرِ لاگرامی تر از نعمت شیدان ہزار ہزار سال کما قال سید الطائفۃ الشیخ الجنید
سفر نہ کنجار الناخوذۃ کیک شخ ما فی قابل حضرت قدوۃ الکبرا یفرمودند کہ شریف حمزہ غسلی
در بلخ سیاحت کرد یکی از آثار زبدۂ عارفان روزگار و عمدہ علامت شناسندگان پروردگار
آنست کہ علم داشتہ باشد از نفوسہ کہ در اعصار اظہار گردد و در مملکت چیزی زائد یا بخبر از
وی بخیوارد و گفتہ بنا میفرمودند کہ ابن البرقی بیمار بود و شربتے آب بروی آوردند بخورد و گفت
در بکہ حادثہ افتادہ است تا بجائی نیارم کہ چہ افتادہ است بنا شام سیزدہ روز چیزی نخورد و
تا خبر آمد کہ قرامطہ در حرم افتادند و حلقی را کشتہ و حجر الاسود را شکستہ پس بخورد و ابو عثمان
مغربی ابو علی کاتب را گفت این مہ پس کاری بود اگر متوانی بگو کہ امروز در بکہ چہ واقع است
گفت امروز در مکہ سخ است کہ ہمہ مکہ در زیر تیغ آمدہ و جنگ است میان طلحیان و بکریان تمام
طلحیان مرویست بر اسپ سیاہ سوار با دستار سرخ آنرا بنوشتند بعد ازان پرسیدند چنان بود کہ
وی گفتہ در اشعار این فرمودند کہ آگاہی بر سبیل عموم شرط عارف نیست چہ صفت عبودیت در
کشاد حضرت چندین بر تابد و بر بندہ آن نہند کہ بر تابد ما یعنی بر تا بند و بعضی نہ فلا یظہر
علی غیبہ احدا و ما کان اللہ لیطلعکم علی الغیب یعنی ہمہ داند پس شعر دانش جزو کل عارف است او
عالم الغیب و الشہادت اوست ؛ حضرت قدوۃ الکبرا عزم احرام عراق کعبہ مرادہ
اللہ تشریفا و تکریما کردہ و یاران بزیارت مکہ بستہ بودند جمعی از ملازمان و افوہ از مصاحبان
چنانچہ حضرت نور العین و حضرت شیخ ابو الوفا خوارزمی و خواجہ ابو المکارم و شیخ الاسلام و با جمعین
و تنگر قلی و قل مزید و اینجا مع ہمراہ بودند بدر بندر سدم بجہاز نشستہ اند جزوی راہ بحر سپرہ بودند
کہ زمین بادشرطہ در توقف افتادہ سہ روز شد کہ اصلا باد شرطہ ایچ نمی نماید بر تہ کہ
جمعی از ہمراہان بر شاندل شدند حضرت قدوۃ الکبرا را وجدی غریب و حالتی عجیب
دادہ بود کہ اصلا بکار حواس نمی پرداختند مگر صلوات خمسہ و اوراد و وظائف معہودہ میکردند
لیکن در ذہن احباب چنان مرتسم میگشت کہ ایشان بخود نماز ادا نمی کنند چون اضطراب عجز و
نیاز اصحاب بحد از حد زیادہ گشت ناچار بحضرت قدوۃ الکبرا از سینہ خبر دادند
تبسم کردہ فرمودند کہ از مجذوب شیرازی یاد می آید می باید خواند بزبان خود فرمودند
شعر کشتی شکستہ گانیم ای باد شرطہ برخیز ؛ باشد کہ باز بینم آن یار آشنا را ؛ سوز این بیت
بزبان مبارک نہ برآمدہ بود کہ باد شرطہ وزیدن گرفت و جہاز بسرعت تمام روان شد
چون خلق راہ را جہاز می کردہ حاضر این فقیر کہ غریب نظام یمنی است خطور کرد کہ یکی
از شرائط معرفت دل آنست کہ از احوال عالم ظاہر و باطن خبر داشتہ باشد و این بار بار

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ضمیر حضرت قدوۃ الکبرا مکشوف شدہ است اما عارفی درین وقت باشد کہ از عابدان
وعارفان و ساکنان بحر خبر دہد بمجرد خطور بخاطر حضرت ایشان نسبت بخادم خفا کردہ فرمودند
کہ فرزند نظام الدین این مقدار آگاہی نزد عارفان اللہ کم از دانستن کاہ است ہم دریں
گفتگو بودم کہ آب دریا بشگافت و مردی ظاہر شد و گفت ای نظام الدین من از ان
مردانم کہ در بحر عبادت میکنند این خادم پرسید کہ شما را چہ نام است و کجا میباشید و در روش شما
طریق ارادہ و خلافت ہست چنانچہ در اولیا رائج است گفت درین بحر یک شہر است کہ اورا مدینۃ الابرار
میگویند در وی بزرگی ہست کہ اورا در ابجری مانند خود را از کمترین خلفاء راشدین میگویند
و ہزار کس مریدان صادق و طالبان واثق دارد یکی از ان ہا منم کہ نام من کیکاؤس است این
خادم گفت کہ پیر شما بحضرتی کہ خود را باو منسوب میدارید نیک نشستہ اند بحر و شنیدن
سخن از دریا بر آمدہ و لباسی در برداشت کہ مناسب لباس پریان بود بشرف پابوس
مشرف شد حضرت قدوۃ الکبرا کلم بسیار کرد مقدار یک پاس ہمہ یکدر کلمات بود ندانم
اصحاب ہیچکس ادراک کلمات ایشان نکردند حضرت قدوۃ الکبرا آدیک مہمان در صالحیہ
دمشق بصومعہ جامع اصحاب صدق مستحق بودند و اجتماع ارباب تصوف و اصحاب تعرف
کہ در دمشق میباشند بیشتر ازانست کہ در شرح و بیان و تحریر تبیان توان کرد شعر جہان
مجمعی بود کز اثر دحام ❊ در ابجای مردم نمیداشت گام ❊ و بیشتر از سائران روزگار رفتہ و ان
و یا دیدہ اند ہمہ اکابر صوفیہ و اماثر طائفہ علیہ و جمعی از فقرا و فرق راز فضلا در ادای تراویح
مقتضای مَنْ صَلّٰی خَلْفَ اِمَامٍ تَقِیٍّ فَکَاَنَّمَا صَلّٰی خَلْفَ اِمَامِ النَّبِیِّ بجا
حضرت قدوۃ الکبرا اقتدا میکردند گاہی چنان بود کہ در یک شب ختم قرآن میکردند
بعضے از آسودگان طبیعت تحمل کلفت قیام نتوانستند تحمل معہود نشنیدہ بدرمی آمدند اما آنہا
کہ مرتاض بودند این نوع قیام را معراج تمام میدانستند نزدیک صد کس اہل کمال بودند
کہ در صالح احضار میفرمودند چون رویت ہلال عید شد مردم روزگار بنیاد مشغلہ نہادند
از ہر طرف کوس تفارہ کوفتن گرفتند ع گمان شد کہ آمد سرافیل صور و چنانچہ روش اہل
امصار میباشد غوغای عام زیادہ شد حضرت قدوۃ الکبرا از ہم برآمدند و نعرہ بلند
زدند و یک گیاہ پارچہ سر در گریبان تحیر فرو بردند و غوطہ در دریای تفکر خوردند شعر
حیرت فرو برد سرم ز صحرا ز فکرت بر آمد سرم ❊ از ان عالم سر بر آوردہ فرمودند کہ از تاریخ
بستہ رمضان مرا از من بستند و در صحرائی مشاہدہ عالم غیبی و دیدہ ای معائنہ اسرار لا ریبی گشادند
تمام امر خود رفتہ بودم ہیچ یاد ندارم کہ درین روزہا از من ادای نماز آمدہ است یا نہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اصحاب عرض کردند کہ از حضرت قدوۃ الکبرا ہیچ ادبی از آداب نماز و دقیقہ از دقائق راز فروگذاشتہ است فرمودند کہ الحمد للہ وقت اشرف چون وقت شیخ اکبر و سید الطائفہ محفوظ داشتند بدین تقریب فرمودند کہ در باب چہل و چہارم از فتوحات مذکور است کہ شیخ میگوید وقتی مرا از من ستدند و روزگاری بر من گزرانیدند کہ نماز میگزاردم بجماعت و امام بودم و جمیع اعمال نماز چنانچہ بایست بجای آوردم و مرا بآن ہیچ شعوری نبود نہ بجماعت و نہ بحال آن و نہ ہیچ چیز از عالم محسوس و باین کہ میگویم مرا بعد از افاقت حال خبر کردند نہ بخود یافتم چہ از من واقع شدہ بود چون حرکات نائم بود کہ از و صادر میشود و وی از آن آگاہی ندارد و حق تعالی وقت مرا محفوظ داشتہ و با من چنان کرد کہ با شبلی کردہ بود و وی را در اوقات نماز نوی باز میستد و نمیدانم کہ وی را بآن شعور بود یا نہ آنرا با جنید قدس اللہ سرہ گفتند گفت الحمد للہ الذی لم یجر علیہ لسان ذنب حضرت دریتیم بتعظیم عظیم عرض نمودند کہ چون کسی از خود بیخبر چگونہ از وی افعال ظاہری صادر میگردد فرمودند یکی آنست کہ ملائک اعمال ردی یہ نمایند و دیگر از آن شعور نہ دوم آنست اعضا و جوارح چون بکاری خوی پذیر بود مذہ چہ عجب باشد کہ در تقلبن ہم کاری آید حضرت نور العین بعرض رسانیدند کہ در فوائد معرفت چیزی عنایت فرمائید بگویند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ پیر بہر یو میگوید کہ از ابی عبد اللہ باکو شنیدم کہ گفت از احمد بن حسین بن منصور حلاج نقل است کہ میگوید پدر پسین شب پدر خود را گفتم کہ مرا وصیتی کن گفت نفس خود را در شغلی افگن پیش از انکہ ترا در شغلی افگنند بیت اگر نفس خود را نہ آری براہ ۔ ببرد تا ترا افگند زیر چاہ ۔ گفتم ای پدر چیزی بیفزای گفت وقتی کہ ہمہ عالم در غفلت گوشند تو در چیزی کوش کہ دزہ از آن بہتر از عمل ثقلین بود پس گفت آن چیست گفت معرفت حضرت حق سبحانہ تعالی حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ عبد اللہ بن محمد گوید کہ عارف نہ پرستد حق تعالی را بر موافقت خلق کہ وی کارکنندہ بود بر موافقت خالق و میفرماید حجاب بدرد کہ میان بندہ و حق تعالی باشد شعر بیت یقین پردہ ہای خیال ۔ نماند سر پردہ لا جلال ۔ و عارف را بباید کہ با عالم سنی بود و با خاص عارف و در خود موحد و در نشان خود گم شعر سلاطین عزلت گدایان ہی ۔ منازل شناسان کم کردہ پی ۔ از مرتعش نقل میکند کہ ہرگز خویشتن را بباطن خاص ندیدم تا خود را بظاہر عام ندیدم و مراد ازین عام نہ جاہلی است کہ عوام دانند بلکہ از وی رتبہ وسیعہ خواستہ است حضرت دریتیم بتکریم عرض رسانیدند کہ فوائد معرفت را چیست فرمودند از بہر ہری نقل است کہ ہیچکس ہیچ چیز جید نیابد مگر از معرفت و نہ معرفت تصدیق ابو علی دقاق گوید معرفۃ ثمرۃ شجرۃ کلمۃ الاخلاص

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و از معرفت رسے ہم بجات خواہد بود انشاء اللہ تعالیٰ حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند معرفت دریست از دریای عواطف الٰہی و جوہری از معادن
لطائف نامتناہی تا کدام سعادتمند بود کہ برتاج جمال او این درۃ التاج معرفت بود و
ارجمند آن کسی کہ این جوہر در درج دل او ودیعت کنند قطعہ ازرجاک ان کہ بود معرفت
او اقل بہ از ہزار جہالت بالیقین و از صد ہزار عالم و از ہر چہ در دنیست بہ بہر تو گردہند
ہمین معرفت کزین بہ العزیز مردان بود کہ مقصود کونین گردد و بمعرفت سرمدار دو کامل
آن کسی بود کہ وجود تقلیدی ندارد و حقوق عرفان گزارد لقمہ بنا میفرمودند کہ محمد بن یوسف
چون نماز خفتن گزاردے بسوئی کوہ رفتی و تا صبح آنجا بودے و بسیار گفتے خداوندا مرا
و معرفت خود روزی کن یا کوہ را فرمانده کہ بر سر من فرود آید شعر مرا یار کوہی کہ چندان بود
و زیار فراق تو آسان بود بہ کہ با آشنای و بی شناسای تو زندگانی نمی خواہیم روی گفت
کہ چون بمکہ در آمدم دیدم کہ پیران در مقام ابراہیم علیہ السلام نشستہ اند نزدیک ایشان
نشستم قاری خواند کہ بسم اللہ الرحمن الرحیم لو انزلنا ہذا القرآن علی جبل لرایتہ
خاری را گفتند خاموش کن بس مرا گفتند ای جوان ترا چہ شد کہ فریاد کردی و ہنوز قاری
یک آیۃ نخوانده کہ چیزی از معنی نشنیدہ و ندانند کہ موجب وجد شده فقند چہ دانند
من گفتم بہ قامت السموات والارض وبہ قامت الاشیاء کلہا ہمہ پیران برخاستند و مرا در میان خود بنشاندند و گرامی داشتند دی گفتند کہ در مکہ دعا میکرد
کہ یا رب مرا معرفت روزی کن یا جان مرا بسان کہ مرا می شناخت تو بجان حاجت نیست
در خواب دیدم کہ گوینده میگوید اگر این بخواہی یکماہ روزہ دار و با کسی سخن مگوی پس در چاہ
زمزم درآی و حاجت خواہ چون ماہ تمام شد بزمزم در آمدم دعا کردم ہاتفی از
چاہ زمزم گفت یا ابن یوسف اخترت امرین واجلہما ایثارا لحبیبک العلم بمعرفۃ الحق فلذا
و المنع بمعرفۃ الغیر من کنہ المعرفۃ بمعرفۃ القلیل والفقیر پس از چاہ زمزم آواز آمد قد
اعطیت ما غلبت حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ چون عارف را وجدان
معروف حاصل گردد و بکمالات موصوف و اصل یکی از آثار وی آنست کہ دائم الحال
بروی نسبت غالب بود چنانچہ در رسالتی کہ بہ شیخ علی بن سہیل اصفہانی فرستاده
نوشتہ بوده است کہ سئل بعضہم ما عبد اللہ ما الغالب علیک پس علی ابن سہل
ازوی سوال کرد گفت بنویس بوی کہ واللہ غالب علی امری حضرت قدوۃ الکبرا
فصل از اکابر میکرند العالم یدل بالعلم والعلم والعارف بنفسہ للہ تعالیٰ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

دیبان باد میفرمودند کہ چون علما مظہر بیان احکام تکلیف اند بر نفس خود بر مقتضای جبلت
کلفت و مشقت حاصل تغیر ازین خلل و خطل کردہ اند و چون ارباب عرفان و اصحاب
طبلان کہ بسر چشمۂ حیات حقیقی رسیدہ اند و از زلال احوال شریفہ بنوب خضر ارشد و بتاثیر صحبت
اکابر مطالعہ ست اما تاثر از احوال ایشان دیگران منتفع انداز صحبت با ملی کما طیب النفس بیات
بتاثر انفاس نفیسہ ازین معنی باشمام ریح مشک عنبر کردہ اند حضرت یتیم بتکریم و تعظیم بحضرت خضر
قدوۃ الکبرا رسانیدند کہ در مراتب زاہدان روزگار کہ تارکان دنیا اند و در سنا کمیت عارفان
پروردگار کہ متعرضان از حقیقے اند چہ فرق تواند بود فرمودند ادنی فرق در ایشان چنانچہ ذرہ
و آفتاب است چہ مقصود زاہد حظوظات جسمانی و مطعومات اصلی ست و خواہش عارف تجلیات
مولی و نظارہ وجہ ابہی بود ع بہ بین تفاوت رہ از کجاست تا بہ کجا۔ **حضرت قدوۃ**
الکبرا در صابحیہ دمشق نشستہ بودند عزیزی کہ باوصاف عابدانہ معروف و باصناف زاہدانہ
موصوف در ملازمت حضرت ایشان نشستہ بود فرمودند شعر سیر زاہد ہر دمی یک روزہ راہ ۔
سیر عارف ہر دمی تا تخت شاہ ۔ **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ خواجہ حافظ شیراز
یکی از مجذوبان درگاہ عالی و محبوبان بارگاہ تعالی ست یا این فقیر نیاز مندی داشت
و صدق بہمدیگر صحبت داشتیم روزی در گریوہ گاہ نشستہ بودیم کہ سخنی در مراتب اہل معارف میرفت
میگفت مشت مجذوب شیرازی خواند شعر زردی دوست دل دشمنان چہ باید چراغ مردہ
کجا شمع آفتاب کجا۔ **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ از جعفر خلدی پرسیدند
کہ عارف کیانند گفت ہم ما ہم و لوکانوا لهم کما کانوا هم ایشان نہ ایشانند اگر ایشانند
نہ ایشانند در اثنای این ہر زبان مبارک راندند شعر ایشان کہ بودند ایشان ما ایشان
نبودند ایشان ۔ ایشان کہ نہ ایشان اند ایشان ہمہ ایشان اند۔ **حضرت قدوۃ**
الکبرا میفرمودند کہ حضرت مشاہ علو دینوری فرمودہ اند کہ عارف را آئینہ دل ست در سر
ہر گاہ کہ در آن نگرند اللہ بینند پس اورا دل جائیست کہ جزوی ترسند حضرت کبیر از معرفت ذات
استفسار کردند فرمودند قال ناقد عن ذی النون رحمۃ اللہ علیہ العلم فی ذات الحق جہل و
الکلام فی حقیقۃ المعرفۃ جحود و الاشارۃ فی ہذا الشان شرک سخن در ذات حق جہل ست کہ سیکس را
در ذات اللہ و صفات او سخن نیست و روا نبود کہ گوید مگر آنکہ اللہ تعالی خود را بپیغمبر وی گفت
دیدار کیفیت او دانستن اینست و جز تصدیق و تسلیم مردان روا نیست و سخن در حقیقت
معرفت حیرتست کہ خود را شناسد بحق الحقیقت دیگر ہمہ عاجز اند و متحیر از معرفت خود ۔
بفضل خود شرف انکار در مصطفے علیہ السلام میگوید در اثنا رد عا اللہ تعالی کما ابلغ مدحتک

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وَلَا اُحْصِیْ ثَنَاءً عَلَیْكَ اَنْتَ كَمَا اَثْنَیْتَ عَلٰی نَفْسِكَ وحق تعالی میگوید وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِهٖ عِلْمًا
ازوی ہمین دانی کہ ذات خدا تعالی یگانہ بی ہمتاست واشارۃ از شیر شرکاست
یعنی شرک خفی کہ اشارت کنندہ باید واو بدو کائنی در نیاید ہست بحقیقت اوست و دیگر ہمہ
بہانہ دوئی و ہستی یگانہ اَلَا كُلُّ شَیْءٍ مَا خَلَا اللّٰهَ بَاطِلٌ الحدیث ظاہر مقدسی میگوید کہ اگر مردمان
نور عارف بینند دمان بسوزند واگر عارف نور وجود بیند دران بسوزد حق تعالی عرفۃ النور
مِنَ النُّوْرِ وقدیر ہا نمایاں بصفت حضرت شیخ خیر الدین سندھوری استسقا از دحالت
عرفا در روزگار کہ عَنْ عَرَفَ اللّٰهَ كَلَّ لِسَانُهٗ وعکس وے مَنْ عَرَفَ اللّٰهَ طَالَ لِسَانُهٗ شود
قَالَ الْاَشْرَفُ اَلْمَعْرِفَةُ لَوْ كَانَتْ مَعْرِفَةً ذَاتِیَّةً وَمَعْرِفَةً صِفَاتِیَّةً مُعَرِّفُ الصِّفَاتِ لَكَانَ
لِسَانًا وَاِلَّا فَلَا اَنْ یَكُوْنَ لِسَانًا كُلًّا یعنی چون بندہ نفی کل کرد ہر آئینہ جزو وجود در کل
واصل بود او ہم در عین نفی باشد وچنین باید کہ اثبات نفی تواند کرد در نفی حکم اثبات باز
یافتہ ہر آئینہ کل لسانہ باشد وچون سر زبیدای نفی بیرون آرد وبکوئی اثبات در اید
بالتقیاد او امر متانش باشد ہیچ نکتہ از امور شریعت بروفوت نشود ودر روزنہ دل بغایت نور
تجلی دیدہ دل کشاد واز مشاہدہ انوار الہی وبلاحظہ اسرار نامتناہی محظوظ گردد وبمطالعہ تجلیات
وکواشف واردات ملحوظ ہر آئینہ مَنْ عَرَفَ اللّٰهَ طَالَ لِسَانُهٗ وصف حال او باشد قطعہ
کشد وخبری از بیت ذات بدو رسیدہ فرق عرفا بکرانہ جواز جام صفاتش می چشیدہ
زجیب لا ابالی سر بر کشیدہ ۞ قَالَ الْاَشْرَفُ نِهَایَةُ الْمَعْرِفَةِ حَیْرَةُ الْعَقْلِ وَالْعَجْزُ عَنْ اِدْرَاكِ الْاِدْرَاكِ

كَانْصِدَاعٍ عَنْ لطیفہ چہارم در بیان معرفت صوفی اَنْبَقَ الشَّیْءُ

ومتصوف وملامتی وفقر واصناف این طائفہ وذکر ارباب ولایت از اوتاد وابدال
اخیار وغوث وروح اولیا مکتوم وکیفیت اطلاق اسم تصوف وصوفی بدینطائفہ قَالَ
اَلْاَشْرَفُ اَلصُّوْفِیُّ هُوَ الْمَوْصُوْفُ بِصِفَاتِ اللّٰهِ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰی وَالْعَبْدُ
حضرت نور العین میان اصناف این طائفہ ومعانی اسماء مختلفہ ایشان در عوا
فرمودند کہ در ترجمہ عوارف دیدہ ام واَن اینست بدانکہ مراتب طبقات ترقیم علی
اِخْتِلَافِ دَرَجَاتِهِمْ بر سہ قسم است ۞ قسم اول مرتبہ اصلان وکاملان واَن طبقہ
علیاست ۞ قسم دوم مرتبہ سابقان طریق کمال واَن طبقہ وسطی است ۞ قسم سوم متمان
وہذہ نقصان واَن طبقہ سفلی است ۞ واصلان مقربان وسابقان سابقان
ابرار واصحاب یمین ومقیمان اتباع واصحاب شمال واہل وصول بعد از انبیاء

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

سلوٰۃ اللہ علیہم اجمعین طائفہ اند اول مشائخ صوفیہ کہ بواسطۂ کمال متابعت رسول علیہ السلام مرتبۂ وصول
یافتہ اند بعد آن رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعت ماذون و مرخص و مامور شدہ اند و این
طائفہ کامل و مکمل اند کہ فضل و عنایت ازلی ایشانرا بعد استغراق در عین جمع و بحر توحید از شکم
ماہی فنا بساحل تفرقہ و میدان بقا خلاصی و مناصی ارزانی فرمودہ تا خلق را بنجات درجات
دلالت کنند و اما طائفہ دوم آن جماعت اند کہ بعد از وصول بدرجۂ کمال حوالۂ تکمیل و رجوع خلق
بہ ایشان نرفت و غرقۂ بحر جمع گشتند و در شکم ماہی فنا چنان ناچیز و مستہلک شدند کہ از ایشان
ہرگز خبری و اثری بساحل تفرقہ و ناحیہ بقا نرسیدہ و در سلک سالکان قباب غیرت
و قفقان در پارچہ حیرت انحراط یافتند و بعد از کمال وصول و ولایت تکمیل دیگران بایشان منعوض
گشت و اہل سلوک نیز دو قسم اند طالبان مقصد اعلیٰ و مریدان وجہ اللہ یرید ون وجہہ و طالب
مقصد سفلی کہ مریدان آخرت اند و منظور من یرید الاخرۃ اما طالبان حق دو طائفہ اند اہل
ولایت یا متصوفہ آن جماعت اند کہ از بعضی صفات نفوس خلاص یافتہ اند و بعضی از احوال
و اوصاف صوفیان متصف گشتہ و مطلع نہایات احوال ایشان شدہ و لیکن ہنوز با بقایائی
صفات نفوس تشبث ماندہ باشد و بدان سبب از وصول غایات و نہایات
اہل قرب و صوفیہ مختلف گشتہ و اما ولایت جماعتی باشند کہ در رعایت معنی اخلاص و محافظت خاصہ
صدق و اختصاص غایت جہد مبذول دارند در اخفای طاعات و کتم خیرات از نظر خلق
مبالغت واجب دانند تا کہ ہیچ دقیقہ از صوالح اعمال اہل تکرار ندہند و تمسک بجمیع فضائل و
نوافل از لوازم شمرند و مشرب ایشان در کل اوقات تحقیق معنی اخلاص بود و لذت ایشان
در نظر حق باعمال و احوال ایشان ہمچنانکہ خاصی از ظہور معصیت پرہیز بود ایشان از
ظہور طاعت کہ مفسدہ ریا باشد حذر کنند تا قاعدۂ اخلاص خلل نپذیرد حضرت قدوۃ الکبرا
تقریر بنا خواندند ملت چو روی بر ستیدنت در حذاست ۔ اگر جبرئیلت نہ بیند رواست
و بعضی گفتہ اند الملک منہم ہو الذی لا یظہر خیرا و لا یضمر شرا قال ان شرف الملک ہو
الذی لا یظہر خیرا و شرا و قال انتم اکرم الذین لا یظہرون اعمالہم و اعلی ظواہرہم تماشی بواطنہم
او انتہوہا علی الطائفتین و ملائستہم یقولون فی الطوارق الجوابہ و شرح ہذا ہو الملک فی
اذا امر لم یظہر و اذا نہی لم یظہر و اذا علم لم یظہر و اذا عمل لم یظہر و اعلم
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
کہ در قطع منازل سفر دوم مراحل مادہ حالۂ المتصوفہ اشتغال مینمودم در بادیہ سیوی
ہمراہ شدم کہ اصلا معلوم نمیشد کہ کدام مذہب دارد و بکدام عبادت اشتغال مینماید بالآخر چنان
معلوم شد کہ ایکی از اولیاء اہل ہندوستان طائفہ بود و در مصاحبت فقیر تمام جوگی ازین قبیلہ است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت قدوۃ الکبرا تقریباً میفرمودند کہ در جامع سبزوار بمکر نشستم و نگاہی کہ بانواع ریاحین آراستہ و چمنی کہ بہ رنگارنگ گلہای بساتین پیراستہ و در خیابان وی جوانے نشستہ دیدم او زنی صاحب جمال سر برآوردہ و صراحی پیش نہادہ و انواع ماکولات درمیان افتادہ لسانش بترنم اشعار مترنم و زبانش بتکلم بطرائف متکلم چنان کردیم کہ می خوردہ و لہ ہمو نماز میل میبرد خود را اظہار میکند و بمقتضای نفس امارہ کار بالا گرفتہ چنان ظہور یافت کہ زنی منکوحہ او بود در صراحی شربت گلابی میخوردہ و میفرمودند کہ این طائفہ ہر چند عزیز الوجود و شریف الحال باشند ہنوز بحجاب وجود خلقیہ از نظر ایشان بکلی منکشف نشدہ باشد و بدان سبب از مشاہدہ جمال توحید و معائنہ حال توحید محجوب ماندہ باشند کہ چنان اخفای اعمال نمی احوال خود از نظر خلق مشعر مژدہ نیست بر ویت وجود خلق و نفس خود کہ مانع معنی توحید اند و نفس نیز از حال اخیار است تا ہنوز بر حال خود نظر دارند اخراج اخیار از مطالعہ اعمال و احوال خود بہ کلی نکردہ اند و میان ایشان و صوفیہ فرق آنست کہ جذبہ عنایت قدیم صوفیہ را بہ کلی از ایشان انتزاع کردہ بود و حجاب خلق و اثنائیت از نظر شہود ایشان برداشت لاجرم در ایشان طاعات و صدور خیرات خود را و خلق را در میان نمیبیند و از اطلاع نظر خلق مامون باشند باخفای اعمال و ستر احوال نمیکنند اگر مصلحت وقت در اظہار طاعت بینند اظہار کنند و اگر در اخفای آن بینند اخفا پس ملامتیہ مخلصانند بکسر لام و صوفیہ مخلصانند بفتح لام اِنَّا اَخْلَصْنٰهُمْ بِخَالِصَةٍ وصف حال ایشانست اما طائفہ آخرت چہار طائفہ اند زہاد و فقرا و صلحا و عباد آنہا زہاد طائفہ باشند کہ بنور ایمان و ایقان جمال آخرت مشاہدہ کنند و دنیا را در صورت قبیح معائنہ بینند و از التفات بہ نیت مرحرف فانی رو بگردانند و در حال بقیتے باقی رغبت نمایند و بخلاف این طائفہ صوفیہ آنست کہ زاہد بحظ نفس خود از حق محجوب بود چہ بہشت مقام حظ نفس است فِيْهَا مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ و صوفی بمشاہدہ جمال ازلی و بہجت ذات لم یزلی از ہر دو کون محجوب بود پس آنکہ از دنیا صرف رغبت کردہ باشند از آخرت نیز رغبتش مصروف بود پس صوفی را در زہد مرتبہ بود ورای مرتبہ زاہد کہ حظ نفس از ان دور بود اما فقرا طائفہ اند کہ مالک ہیچ از اسباب و اموال دنیوی نباشند و در طلب فضل و رضوان الٰہی ہمہ ترک کردہ باشند و باعث این طائفہ بر ترک یکی از سہ چیز باشد اول رجا بتحقیق حساب یا خوف عقاب چہ حلال احساب لازم است و حرام را عقاب دوم توقع فضل ثواب و سابقت دخول در جنت چہ فقرا بپانصد سال

Ataunnabi.com

پیش از ان عیادت بہشت درآیند۔ سوم طلب آسودگی خاطر و فراغت اندرون از برای اکتساب طاعات
وحضور دل دران و تخلف فقر از ملامتیہ و متصوفہ بآنست کہ او طالب بہشت و خواہان حظ نفس خود است
و ایشان طالب حق و خواہان قرب او و ورای ہر مرتبہ در فقر مقامیست فوق مقام ملامتیہ و متصوفہ
و آن صفت خاص صوفیست چہ صوفی اگرچہ مرتبۂ او ورای مرتبۂ فقر است ولیکن خلاصہ مقام
در مقام او مندرج است و سبب آنست کہ صوفی را عبور بر مقام فقر از جملہ شرائط و لوازم است
ہر مقام کہ ازان ترقی کند مفادہ و نقادہ آنرا انتزاع نماید و رنگ مقام خودش دہد پس فقر
را در مقام صوفی وصفی دیگر زائد بود و آن سلب نسبت جمیع اعمال و احوال و مقامات است
از خود و عدم تملک آن چنانکہ ہیچ عمل ہیچ حال ہیچ مقام از خود نہ بیند و بخود منسوب نداند بلکہ
خود را ہم نہ بیند پس او را نہ وجود بود نہ ذات و نہ صفت محو در محو فنا در فنا و بحقیقت فقر است
کہ مشائخ در حق آن سخن گفتہ اند و انچہ پیش ازین در معنی فقر یاد کردہ شد رسم فقر است و
صورت آن شیخ عبد اللہ خفیف قدس اللہ سرہ گفتہ اَلْفَقْرُ عَدَمُ الْاَمْلَاكِ وَالْخُرُوْجُ عَنِ الْحُكَّامِ
الصِّفَاتِ و ہذا جامع است مشتمل بر رسم فقر و حقیقت آن و بعضی گفتہ اند اَلْفَقِيْرُ لَا يَمْلِكُ وَلَا يُمْلَكُ
و فوقیت مقام صوفی از مقام فقیر بآنست کہ فقیر بارادہ فقر
و ارادہ حظ نفس محجوب بود و صوفی را ہیچ ارادہ محصور نبود و در صورت فقر رغنا ارادت او در
ارادہ حق محو بود بلکہ ارادت او عین ارادت حق بود بنابرین اگر صورت فقر در رسم آن اختیار
کند بارادت و اختیار خود محجوب شود چہ ارادت او ارادت حق باشد حضرت قدوۃ الکبرا
ابو علی رحمۃ اللہ علیہ نقل میکردند کہ وی میگوید کہ اَلصُّوْفِيُّ مَنِ اسْتَصْفَاهُ الْحَقُّ لِنَفْسِهٖ وَالْفَقِيْرُ
مَنْ صَفَّا نَفْسَهٗ فِيْ فَقْرِهٖ تَعَرُّبًا یعنی گفتہ اند کہ اَلصُّوْفِيُّ هُوَ الْخَارِجُ عَنِ التَّعَوُّدِ وَالتَّسَوُّعِ وَالْفَقِيْرُ
هُوَ الْفَاقِدُ لِلْاَشْيَاءِ حضرت نور العین از آثار فقیر درخواستند
فرمودند کہ از حضرت شیخ ابو القاسم گرگانی پرسیدند کہ درویش را کمترین چیزی باید تا باسم
فقر را سزاوار بود گفت سہ چیز باید و کم از سہ چیز نشاید یکی باید کہ پارہ است بداند و دوم
دیگر سخن راست بداند گفتن و شنودن و دیگر پای راست بر زمین دانند نہادن گروہی از
درویشان با من حاضر بودند کہ این سخن بگفت چون بمنزل خود باز آمدیم گفتم یا اینجا تا
ببین سخن ہر کسی چیزی بگویم ہر یکی چیزی بگفتند چون نوبت بمن آمد گفتم پارہ راست
دوختن آن بود کہ بفقر فرو نرود نہ بنشیند چون رقعہ بفقر فرو زی اگر نا راست در زی راست
باشد و سخن راست آن باشد کہ بحال بشنود نہ بمنیت و بحق و جود ران تصرف کند نہ بنفس
و بر زندگانی مر آنرا فہم کند نہ بعقل پای راست بر زمین زدن آن باشد کہ بوجد بر زمین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

نہ طہوا الکین را لعینہ میش ن بزرگ نقل کردند گفت اصاب علی الجبر اللہ تعالیٰ میفرمودند کہ این
نسبت کسی است کہ بحقیقت فقر رسیدہ است بخلاف فقرار رسمی حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ این طائفہ را ہم است کہ خود را بلباس فقر آرایند اگر فقر اور موجب درجات اخروی
بودہ بہتر باشد از ہر چہ گویند ولہذا حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم فقر را اختیار کردہ
درجات عالیہ بفقر اور مقامات متعالیہ عزبار سیدہ توان دانست کہ بحث اندک اختراض از لشان
حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم معاتب آمد کما قال اللہ تعالیٰ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ
رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ لاجرم تا یکی از اصحاب صفہ در مجلس حاضر بودند
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جز بایشان در مکالمات و محاورات ہیچ کس متوجہ نمیشد و چشم از لشان
بر نمیدا شتند چہ این آیت در شان ایشان نازل شدہ و آن چنان است کہ صنادید قریش
را این معاملہ بحضرت مادہ حسد شدہ پیش حضرت نبوی صلی اللہ علیہ وسلم آمدہ گفتند کہ اگر شما
از تجاوہ مسلمانان کہ غبار اراذت و جہ باقی کاری ندا شتند مصلحت ندیدند چون کافران از
معنی مایوس شدند گفتند حق قطع نمیکند باری در مجالست بحث در زمان عتاب مستطاب
متوجہ بایشان نشوید کہ مسلمان شویم اینمعنی را قبول کردند و راضی شدند کہ در مجلس متوجہ
جز بایشان نشوند تا این جماعہ کہ ہمیشہ خاطر شریف متوجہ اسلام ایشان بود مسلمان شوند
این آیت معاتبا بنسبت ایشان نازل شد یکی از اصحاب صفہ غریب رومی بود گاہی کہ وقتش
خوش میشد میگفت نمم آنکہ بجود من پیغامبر خدا معاتب گشتند حضرت قدر یتیم بعرض علیم
رسانیدند کہ یعنی ان ظل فضل غنا کہ بر فقر میدہند چگونہ بود اگر فضل غنا بر فقر بودے حضرت
رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم چگونہ بجایہ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ محلی شدے کما قال فی آداب
المریدین وَاعْلَمْ أَنَّ الْفَقْرَ أَفْضَلُ مِنَ الْغِنَى إِذَا كَانَ مَقْرُونًا بِالرِّضَا فَإِنِ اخْتَجَّ مُحْتَجٌّ بِقَوْلِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قِيلَ لَهُ الْيَدُ الْعُلْيَا مَا لَهَا فَضْلٌ
بِأَوَاخِرِ مَا بِهَا وَالْيَدُ السُّفْلَى لَهَا فَضْلٌ بِحُصُولِ الشَّيْءِ بِهَا فَفِي تَفْضِيلِ السَّخَاوَةِ وَالْعَطَاءِ
دَلِيلٌ عَلَى فَضْلِ الْفَقْرِ مِنْ فَضْلِ الْغِنَى لِأَنَّ فِي السَّخَاوَةِ وَالْعَطَاءِ عَلَى الْفَقْرِ كَانَ كَمَنْ فَضَّلَ الْمُصَلِّيَ
عَلَى الطَّاهِرِ لِفَضْلِ التَّوْبَةِ قَالَ ذُو النُّونِ عَلَيْكَ بِالْقَصْدِ وَإِنَّ الرِّضَا بِقَلِيلِ الرِّزْقِ
أَيْسَرُ لِلْعَمَلِ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ابو العباس تہاوندی رحمۃ اللہ علیہ
میگوید الْفَقْرُ بِدَايَةُ الصُّوفِيِّ فرق میان فقر و زہد آنست کہ فقیر موجود در زہد ممکن بود بحالی
کسی ترک دنیا کند بعزم ثابت از سر یقین و ہنوز رغبت اندان باقی بود ہمچنین زہد فی فقر ممکن
است ہمچنانکہ کسی باوجود اسباب رغبتش از ان منصرف بود فقر را رسمی است و حقیقتے رسم او

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عدم املاک است وحقیقت او عرو ج از صفات واسباب اختصاص چیزی بخود و رسم فقر صورت
زهد است و امارت آن و معنی زهد صرف رغبت از دنیا حق سبحانه و تعالی چون خواهد که
بعضی از اولیا را خود در اول تحت قباب عزت از نظر اغیار محجوب گرداند ظاهر ایشان را بلباس فقر کرامت
است پوشاند تا اهل ظاهر ایشان را از جمله اعیان دنیا پندارند اجمال حال ایشان از نظر نامحرمان پوشیده
ماند و این حقیقت فقر و زهد وصف خاص و لازم حال صوفی است فقر دیگر یا مسافر مودند که حضرت
شیخ مجدالدین بغدادی را قدس سره هر سال خرج سفر خانقاه دویست هزار دینار بود
خرج بود و است و این حساب میکنم یا بقدر هزار دینار را املاک وقف میکرد بر صوفیه که بر
طریق ما باشند حضرت قدوة الکبرا مسافر مودند شیخ علاء الدولة السمنانی در اصل از زلوک سمنانست
و او از کبار این فقیر میباشند و سبب توبه وی آن بود که بیازده سالگی بملازمت سلطان وقت
اشتغالی می نمود مدتی از شب روز که حضرت سلطان ابراهیم را نور الله مضجعه یا اعدا بود در ابعد
رسیده او سوی بغداد مراجعت کرد و بصحبت حضرت شیخ نور الدین عبدالرحمان کسرتی سلوک
میکردند بعد از ترک تجرید و تفرید خرج خانقاه ایشان روزمره صد دینار بود و خانقاه سکایه
از بناء آباء و اجداد این فقیر در سمنانست بایشان تفویض یافت امارسم فقر اختیار بعضی
مشائخ صوفیانست و مراد ایشان دران اقتدا بانبیاء و تقلیل از دنیا و ترغیب و دعوة
طالبان باصورت فقر بزبان حال و اختیار ایشان در معنی مستند باختیار حق تعالی طلب
حظ آخری - انا ضمام جماعتی باشند که خدمت فقرا و طالبان حق اختیار کنند چنانکه بداؤد علیه
السلام خطاب کرد یا داؤد اذا رأیت لی طالبا فکن له خادما و زاد قات خود را بعد از
ادای فرایض در تفریغ و ترفیه خاطر ایشان از اهتمام بامور معاش و حاجات بر استعداد
امر معاد مصروف دارند و آنرا بر نوافل و عبادات تقدیم کنند و مطلب محتاج او شان در
هر طریق که در شرع مذموم نباشد مداخلت نمایند بعضی بکسبی بعضی بدریوزه و بعضی بفتوح
و نظر ایشان در اقتدا و عطا بر حق بود و خلق را در اقتدا بقدر عطای حضرت سبحانه و تعالی دانند
و در عطاء واسطه قبول حضرت قدوة الکبرا فقر دیگر یا مسافر مودند که حضرت شیخ ابو اسحاق
بن شهریار گازرونی هم از خدمت فقرا متصوفه اصلی بحصول کلی رسیده اند - آورده اند که
شیخ ابو اسحاق در قریه از گازرون بحرفت نساجی اشتغال مینمود حضرت شیخ ابو
علی حسین بن محمد فیروزآبادی که مقتدای اصحاب توحید و پیشوای ارباب تفرید و صاحب
ولایت و متصرف هدایت بودند سبیل سفر و طریق سیری سپردی اتفاقا گذر ایشان در
قریه افتاد حضرت شیخ ابو اسحاق در آستان تار مشغول بودند چون نظر شیخ ابو علی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بر شیخ ابو اسحاق اُفتاد بنور ولایت خود حوالت مراتب ایشان دانستند کہ یکی از قدوۂ اولیا
عصر و زبدۂ اصفیا در ہر خود خواہند بود فرمود کہ اسحاق بیا مرید من شو ایشان گفتند کہ
من قانون ارادت نمیدانم زیرا چہ ایشان بغایت سادہ بودند و از انوار ارشاد و مرشد
و از آثار مرید و مرادی خبر آمادہ حضرت شیخ ابو علی فرمودند کہ دست خود بموجب فرمودہ
اِنَّ الَّذِیْنَ یُبَایِعُوْنَكَ اِنَّمَا یُبَایِعُوْنَ اللّٰهَ دست بر دست من بدہ و بگو کہ من مرید شما شدم ہمچنان کردند
و بحضرت شیخ ارادت آوردند چون ایشانرا مرید کردند میان بعزم سفر بستند حضرت شیخ
بعرض رسانیدند کہ چون مرا در قید ارادت خود مقید کردہ اید وصیتی ہم فرمائید کہ در ان
اقدام نمایم فرمودند کہ وصیت من بہ نسبت شما در ینوقت جز این نیست کہ ادای فرائض
با تمام تمام نمائید و در بہرۂ خود از خوردنی جزوی بفقیری و مہمانی داده باشید قبول
کردند بر حکم فرمودۂ پیر کار میکردند و جزوی خوراک از بہرۂ خود پیش فقرا میگذاشتند
اتفاقاً شبانہ بر اگ وار صاحب تصرف درین قریہ نزول کردند شیخ ابو اسحاق بہمت این بزرگ
مشغول شدند تا آنوقت کہ خوردنی تیار شود ایشان بسرعت روان شدند
از قریۂ ایشان بدر آمدند حضرت شیخ ابو اسحاق ہمچنان طعام ناپختہ بر خاستند و در پی
ایشان دویدند و سہ نان بہرۂ خویش مہیا بود با ایشان آوردند و پیش ایشان نہادند
چون تناول کردند یکی از ایشان گفت این بافنده کار خود کرده ما را ہم چیزی بایستی کرد
شخصی کہ از تو وفای پیش کرده چوازدی بگزری انصاف نبود یکی از ایشان گفت
کہ دنیا ہم روی گفت از جمعیت دنیا در تفرقه خواہد افتاد و دین بدہم سوی گفت ما خواندہ ایم
در خزانۃ اللہ خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَیْنَهُمَا چہ کمی است ہم دین دہم دنیا بدہیم
سر سبز روزگار نفس مبارک راندند نظر کردند حقتعالی باز برکت انفاس ایشان کار دین
شیخ ابو اسحاق بمرتبہ رسانید کہ ہر حلقہ سریی از اکابر بودند و خلقی از ماثر شدند و اسباب
دنیا بجدی انجامید کہ ہمہ از متبرکہ ایشان پانصد دینار را لنگری پزند و فقرا بخورانند
چہر قدر مزار سورۂ ایشان بدر بندر دریا افتاده است کہ مردم کاروانان و گذرہا بان
چندان فتوح و نذری آرند کہ شرح او ممکن نبود حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند
کہ بسیاری از اہل حرفت باین شرف مشرف شدند حقتعالی علم حال را فوقیت بر علم قال
نہاده چنانچہ حضرت رومی سلوی در دیوان خود آورده شعر گرانہ علم حال فوق قال
بودی کی شدی بندہ ایمان بخارا خواجۂ نساج را پیشہری از اکابر مراد از
خواجہ نساج خواجہ ابو بکر نساج داشتہ اند و بعضی از اماثر مراد از و شیخ ابو اسحاق گازرونی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

داشتہ اند واللہ اعلم بالصواب حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند از مشائخ کمل و صوفیہ
کمل نیز آنچہ مناسب خدام میبود رعایت میکنند و چیزی کہ گرانی خاطر آنندہ بود اصلا ملتفت
نمیشوند تقریبا میفرمودند کہ شیخ ابو العباس قصاب کہ صاحب کرامات عظیم و فراست سرد
و غلبہ وجوش زمان خود بودہ آیندہ بود در رحلت یوی بود روزی بدیدن وی نادانے از بصر
با کمل آمد فیخ را سلام نکرد و پای افراز پای نگشید و در طہارت جای شد کوزہ ہا بود کہ بان
و پاہا در روی خود می شستند بر میگرفت و می شکست تا ہیچ نماند گفت شیخ خود را بگوئید
تا کمل آورد و باشیخ گفتند گفت کلا دیگر ببرید گفتند ہر چہ آنجا بود ہمہ را شکست گفت از ما
بیارید و بر آورند و آن غافل از طہارت خانہ بیرون آمد گفت چرا کلا نیاوردند اگر
کلا ندارید پس شیخ را بگوئید تا بیاید و ریش خویش فراز کند تا بروم استنجا کنم شیخ شنید از
جائی بر جست و محاسن خود را کہ دراز داشت و سفید بر دو دست خود نہاد و میگفت
کار قصاب بسری نابد اینجا رسید کہ ریش را استنجا را شاید آن غافل بشنید و در پای شیخ افتاد
گفت ای شیخ از تو مسلمان میشوم حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ہر کہ خدمت از
اخوان دریغ میدارد بسیار خرمالست از مقصود خدمت از ابو عبد اللہ سدقل کردند من اعان
اخاہ فی حاجۃ اکرمہ اللہ تعالی ذلۃ فکاک منہ لہ انبا ہر کہ حرمت و خدمت از یاران
دریغ دارد او اذلی دہند کہ ہرگز از ان نرہد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند خدمت
مخلوق نشان سعادتست و کسیکہ در خدمت مخلوق خوی گیرد ہر آئینہ در خدمت خالق دلیر بود
و بر مشاہدت مناظر و ظہور صفات در سرا ہر کائنات کہ بصادر اسمار ذات اند خدمت
مخلوق عین خدمت خالق بود تقریبا میفرمودند کہ ابو طالب خزرج بشیر از آمد و حاجت مہم
داشت مشائخ گفتند کہ خدمت او را کہ اختیار میکند شیخ خفیف گفت من اختیار
میکنم ہر شب پانزدہ بار بر ہختہ بار بر میخواست یکی از شبہا نشستہ بودم و چیلی از شب گذشتہ
بود چشم من گرم شد یکبار آواز دادہ بود نشنیدم دیگر آواز داد نشنیدم دیگر آواز داد برخاستم
و دشت پیش بردم گفت ای فرزند وقتی کہ خدمت مخلوق ہیچ چون را نیکو نتوانی کرد
خدمت خالق را چگونہ بجائی تو انی آورد وقتی غائب بودم کہ آواز داد کہ شیرازی من
نشنودم دیگر بار آواز داد و گفت ای شیرازی من لنک اسد من بشتافتم و دشت پیش بردم
علی دیلمی از شیخ ابو عبد اللہ پرسید کہ تو آن لنک اسد چون شنیدی گفت چون رحمک اللہ
میفرمودند فلاح نباشد مردی را کہ ذل استاد نکشیدہ باشد و قفای وی نخوردہ باشد
و لنک اسدی نشنیدہ و بر عمک اسد بر نداشتہ بود بہ درد و ناکامی زندہ نگشتہ باشد وی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

خود رسته بود حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ در ریاش باز نمیرود در خدمت درویشان
زیرا کہ کسانیکہ ایشانرا در خدمت ممتاز گردانی ظاہر نمانده اند پس ہمہ را خدمت کن تا مراد
تو حاصل گردد و مقصود فوت نشود ۔ جوزش دہ بگشتک کہ بگشتک و حمام ۔ کہ یکرہ زت
افتد ہمای بدام ۔ در ادباش پاکان شوریده رنگ ۔ بہانجای تاریک و لعل است و سنگ
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ یعنی گمان نبرند کہ نوافل عبادت از خدمت بہتر
است غلط کرده اند چہ ثمرہ و نتیجہ خدمت محبت و تمکن در دل است چہ خدمت احسان است
و محبت محسن از لوازم جُبِلَتِ الْقُلُوْبُ عَلٰی حُبِّ مَنْ اَحْسَنَ اِلَیْهَا و محبت ارباب قلوب غالب
کہ نتیجہ خدمت است ہرگز باشد و نتیجہ نوافل عبادت برابر نہ خواہد بود و مکرر میخواندند شعر
خدمت ترا بگنگرہ کبریا کشد ۔ این سقفگاہ را بہ ازین نردبان مخواہ ۔ بیت
ارادت نداری سعادت مجوئی ۔ بجوگان خدمت تو ان برد گوئی ۔ شعر
دست بزن در کمر مقبلان ۔ سر مکش از خدمت روشندلان ۔ تقریر پنجم میفرمودند کہ
شیخ ابو علی فارمدی کہ قدوۂ اولیای عصر و زبدۂ ابدال دہر خود بود بعد از تحصیل تکمیل سلوک
سپردن در راہ تصوف پیمودن گرفت و خدمت شیخ ابو القاسم گرگانی پیش کرده روزے
استاد ایام در گرمابہ رفته بود تنہا من بر تخت دو لوچند آب در گرمابہ ریختم چون استاد برآمد
و نماز بگزارد گفت اینکہ بود کہ آب گرمابہ بر تخت من باخود گفتم شاید بیخودی کرده ام خاموش
بودم دیگر بار گفت نیز جواب ندادم سہ بار گفت گفتم من بودم استاد گفت ای ابو علی
ہر چہ کہ ابو القاسم بہفتاد سال یافت تو بیک لوآب یافتی حضرۃ قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ ہیچ آفریده مرا آن مقدار ممنون احسان خود نکرده است چنانچہ نور الانعام
بخدمت مرا بنده ساخته است شعر اگر بنده در کار مولی بود ۔ نہ مولی بود بلکہ مولی بود ۔ مدت بست سال آب صوئی من پہان حوزه انداز حضتعالی خواستہ ام کہ
آثار این آبجیات و برکات از وی و فرزندان وی تا ابدالآباد نرود و روز بروز
ترقی کرده باد بالنبی و آلہ الامجاد شعر ہر انچہ از خدا خواستم زین قیاس ۔ خدا
داد بر دادہ کردم سپاس ۔ حضرۃ قدوۃ الکبرا میفرمودند منقول است کہ شیخ
علی سوذنی میفرمودند روح مرا کہ از جوار قدس در عزارا نش بجہت تعلق بدن می
آوردند بہر آسمانیکہ میرسانیدند ملائکہ آن آسمان میگفتند کہ کجای برید این را از عالم
قدس بعالمی کہ در وہمہ نگنجد است از حضتعالی حضاب مدکہ بعزت و جلال خود اگر صد
ہزار سال در جوار قدس من باشد جان نبود کہ دم زند ۔ پیر زنی را نا توانی ابد ہد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مشکی که بشرف حضور مشرف شد از قضاء حوائج در امور ممنوعه استفسار کرده فرمودند این چنین
بنسبت ظاهر شریعت اکابر منع فرموده و انذار از اکولات و مشروبات مخالف شریعت و لیکن
سنت مشل لخ ما آنست که اگر ضروری از مسکرات ممنوع بر سر وقتا این کس رسد باید که بحیث
ارتفاع المراد و دفع نوردد اگر ما حضری از سیم بنود خرقه و سجاده هم گرو کرده از عهده خدمت
او بیاید و طعمه مرا این خرقه از بهر آنست + که روزی بر من می رسد کار آید + پریشان
باد از جمعیت ما + کسی کو را از بنها ما رآید + حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حق
تعالی منت بمقام خدامت و مزیته مرام منادمت بمرتبه نهاده است که حضرت رسالت
پناه صلعم تمنای این مقام کرده اند چنانچه روزی جماعه صحابه را دعوت نموده طعام میخوردند
که چندتن از سکان بوادی نو ساکنان وادی در بزم دعوت آمدند رسول علیه السلام بخدمت
طعام اشتغال داشتند چون آن طائفه استفسار اسم مبارک کردند که من سیدهم خود بجواب
جواب فرمودند که انا سیدهم و خادمهم در اثنا این حضرت نور العین تفریق در حال خادم و
شیخ درخواستند فرمودند که از عزت این مقام مذکور بمطالعه حال خادم و شیخ مشتبه شده است
و نیلن اکثر اکابر در حال خادم و شیخ فرقی نهاده اند و فرق آنست که خادم در مقام ابرار
است و شیخ در مقام مقربان زیرا که مراد خادم در ایثار خدمت نیل ثواب آخرت بود والا
بران مقید نگردد و شیخ بمراد حق قائم بود نه بمراد نفس خود اما عباد آنطائفه باشند که پیوسته
بر وظائف عبادة و فنون نوافل مواظبت و ملازمت نمایند از برای نیل ثواب آخروی
اینوصف در صوفی موجود بود لیکن بمراد از شوائب علل و معرا از اغراض دانی چه
ایشان حق را برای حق پرستند نه برای نیل ثواب اخروی و فرق میان عباد و زهاد آنست
که با وجود رغبت بدنیا صورت عبادت ممکن بود و فرق میان زهاد و عباد و فقرا آنکه
با وجود غنا شاید که شخصی عابد بود پس معلوم شد که اصلان دو طائفه اند و سالکان
شش طائفه اند و هر یکی از این طوائف هشتگانه دو شبهه دارد یکی محق دوم مبطل اما
شبهه محق بصوفیه متصوفه اند که بنهایات احوال صوفیان مطلع و مشتاق باشند و بقایای
تعلقات صفات از بلوغ مقصد و مقصود معوق و ممنوع و شبهه مبطل بایشان آنست
که حضور را در نزد صوفیان اظهار کنند و از جلیه عقائد و اعمال احوال ایشان عاطل و خالی نباشند
در بقیه طاعت از کردن برداشته طیع العذار و در ترک اباحه بیحرمند و گویند تقید باحکام شریعت
وظیفه عوام است نظر ایشان بظواهر ایشان مقصور باشد و اما خال خواص اهل حقیقت انان قائم
تر است که بر رسوم ظاهر مقید نشوند و اهتمام ایشان بمراعات حضور باطن بیش بود و ایشان

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

را باطلیہ و باجیہ خوانند و اما مشبہ محق بہ مخدوبان و اصل طائفہ باشند از اہل سلوک کہ سیر
ایشان ہنوز در قطع منازل صفات نفوس بود و از تابش حرارت طلب وجود خاص در
قلق و اضطراب پیش از ظہور سباشیر صبح کشف ذات و استقرار در تمکن در مقام فنا گاہ گاہ برق
از بوارق کشف ذات در نظر شہود ایشان لایح و لامع گردد و نفحہ از نفحات وصل از مہب
فنا بمشام دل ایشان بپیوندد و چنانکہ ظلمات نفوس ایشان در لمعات نور آن برق منطفی
و متوارمی گردد ہبوب آن نفحہ باطن ایشان را از وہیج آتش طلب قلق شوق زدے
و آرامی بخشد بار دگر چون آن برق منقطع گردد و آن نفحات ساکن شود ظہور صفات نفوس
حرارت طلب قلق شوق معاودت نماید رسالک خواہد کہ یکلی از طالبس صفات نفوس وجود
تسخ و متحلع گردد و غرق بحر فنا شود تا از عقب وجود یکبارگی بیاساید و چون آن حال ہنوز
مقام او نگشتہ باشد و گاہ گاہ بدو نازل گردد و باطن او یکلی مطلع مشاہد این مقام او را تعب شدید
محق بلجذوب واصل گردد باشد و لہذا شبہ مبطل بجذوبان واصل طائفہ باشند کہ دعوی استغراق
در بحر فنا و استہلاک در عین توحید کنند و حرکات و سکنات خود را ہیچ بحود اضافت نکنند و
گویند کہ حرکات ما چون حرکات ابوالہب است کہ ہیچ حرکت ممکن نبود و این سخن ہر چند صحیح است و لیکن
نہ حال نجاعت بود زیرا کہ مراد ایشان از این سخن تمہید عذر معاصی و مناہی بود و حوالہ آن
بارادت حق عز و علا از خود و این طائفہ را زنادقہ خوانند سہیل بن عبد اللہ گفتند
کہ شخصی میگوید نسبت فعل من با رادت حق ہیچ است کہ نسبت حرکت ابولہب محرک آن گفت این
قائل اگر کسی بود کہ مراعات اصول شریعت و محافظت حدود و احکام عبودیت کند از جملہ
صدیقان بود و اگر کسی بود کہ از ترک و انہماک در مخالفات احکام شرع باک ندارد و این
سخن را برای آن گوید تا وجہ حوالت افعال باحق سبحانہ تعالی و اسقاط ملامت از نفس خود
بہ اختلاج ازین وہلت ظاہر گردانند از جملہ زندیقان بلا تقریبا میفرمودند کہ در عالم اسقاط
یعنی خلاصہ را دیدم کہ ایشان کہ انکار شریعت بستہ اند و در مرتکب مناہی و معاصی شدہ
و ہیبات را طریقت تصور کردہ مستغرق دریای توحید افعال و فارس صحرای مقال بود
بدلائل عقلی و برہان عقلی بر ایشان اثبات کردیم کہ آن محض تضلیل و زندقہ است و
الحاد مشبہ محق بلا ہمیہ طائفہ باشد کہ بہ تخییر و تخریب تقرب خلق مبالاتی زیادہ نہ نمایند و
اکثر سعی ایشان در تخریب سوم و عادات و اطلاق قیود آداب مخالفات بود و سرایہ
حال ایشان جز فراغ خاطر بسط القلب نباشد و ترسم بر اسم زہد و عباد از ایشان صورت
نہ بندد و اکثار نوافل و طاعات از ایشان نیاید و بسنگ بعزائم اعمال نہ نمایند جز بداد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

که هوا و بخدمت بندگان صفاتی تمام مینماید بباطن میخواهد که خدمت ایشان را بشائبه غرض
و ریوے ملے وجاهی منسوب نگرداند و نیت را از شوائب میل و هوا و ریا تصفیه کند و لیکن
بحقیقت زهد نرسیده باشد و قتی بحکم غلبات نور ایمان و احتقار نفس بعضی از خدمت او در محل استحقاق کند
و وقتی بحکم غلبه نفس خدمت او بهوا و ریا آمیخته بود و بعضی را که نه در محل استحقاق باشند توقع محمدت
و ثنائی خدمت بلیغ بتقدیم رسانند و بعضی را که مستحق خدمت باشند محروم گذارند انچنین کسی را مشتبه
گویند۔ اما متشبه مبطل بجاه کسی بود که او را در خدمت نیت اصلی نباشد بلکه خدمت خلق را
دام منافع دنیوی کرده بود تا بآن نسبت استجلاب اوقات از اوقات ایشان میکرد و اگر از
در تحصیل غرض و تیسیر مراد خود موثر نمیدید ترک کند پس خدمت او مقصود بود بر طلب جاه و مال
و کثرت اتباع و اشیاع نام در محافل و مجامع بدان تقدم و مفاخرت جوید و نظر او در خدمت
همچنین در حظ نفس خود بود انچنین کس مستخدم گویند و اما متشبه محق بعابد کسی بود که
اوقات خود را مستغرق عبادات خواهد و لیکن بسبب بقایا و دواعی طبیعت و بسبب
عدم کمال تزکیه نفس بهر وقت در اعمال و اوراد و طاعات او فترات و تعویقات افتد
باکسی که هنوز لذت عبادت نیافته باشد و بتکلف بدان قیام مینماید و استعداد ندارد۔
اما متشبه مبطل بعابد شخصی بود از جمله مرائیه که در نظر او عبادت بر قبول خلق بود و در دل او
ایمان بثواب آخرت نباشد و تا اطلاع غیر بر طاعت خود نبیند بدان قیام نه نماید
اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ مِنَ السُّمْعَةِ وَالرِّيَاءِ وَبِاللّٰهِ الْعِصْمَةُ وَالتَّوْفِيْقُ حضرت نور العین
استفسار از والیان عالم و محافظان ولایت بجای کردند فرمودند در حینی که در دائره جلال فتح
در آمدیم پیشروی از اولیاء روزگار دیگر بسیار از اماثر نامدار در یافتم و غوث زمانه را هم
در انجا مشرف شدیم و حقتعالی مرا اطلاع از بعضی احوال غوث داد که اجلاء عالم سفلی و
آثار مقامات علوی از وی منکشف شد خدایتعالی بگان نبوی را باقی گردانیده است
و اولیاء علیه را سبب اظهار آن کرده است تا پیوسته آیات بینات و حجت صدق معاملات
محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم باشد و برگزیدگان و ایشان را والیان عالم و حاملان اثقال بنی آدم گردانیده
تا مجرد هر حدیث او بیرا کنند و در راه متابعت نفس را در نوشته از آسمان باران برکت
اقدام ایشان آید و از زمین نبات بصفات و ارادات و احوال ایشان روید و بر افواج
کافران تاراج مسلمانان و نصرت مومنان بهمت ایشان باشد در انتهار این حضرت
نور العین عرض نمودند که عنایت فرموده بیان مراتب ولایت و اصحاب هدایت
از ابدال و اوتاد و غوث که هر یک را چه منصب است و کجا میباشند از روی کرم فرمایند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حقتعالی بعضی اولیاء خویش را سرہنگان درگاہ و دربان بارگاہ خود کردہ است و تفویض اصلاح امور اہل عالم و قضای کار ہا و احکام حوائج بنی آدم بایشان نمودہ و ہر یک این ہر گزیدگان در یکدیگر امور محتاج اند و باشغال ہمدیگر کار میکنند و بعضی ایشان دو صنف اند و دو صنف از ایشان مکتوبانند و مفرد اند کہ از احکام عالم و امور بنی آدم خارج اند کما یجیء تشریحہ انشاء اللہ تعالی اول غوث۔ دوم امامان۔ سوم اوتاد۔ چہارم ابدال۔ پنجم اخیار۔ ششم ابرار۔ ہفتم نقبا۔ ہشتم نجبا۔ نہم مکتومان۔ دہم مفردان

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ الحمد للہ کہ مرا بدین خبری یعنی عیان رسیدہ است بحقیقت حجاب کمان دریدہ و اخبار مروی بدین ناطق است و اہل حقیقت و اصحاب طریقت بر صحت این مجمع صاحب کتاب فتوحات مفردفصل سی و یکم از باب صد و نود و ہشتم آوردہ است

اَمَّا الْقُطْبُ وَھُوَ الْوَاحِدُ الَّذِیْ ھُوَ مَوْضِعُ نَظَرِ اللّٰہِ تَعَالٰی مِنَ الْعَالَمِ فِیْ کُلِّ زَمَانٍ وَجَمِیْعُ اَوْتَادِ الْاَرْضِ وَھُوَ عَلٰی قَلْبِ اِسْرَافِیْلَ عَلَیْہِ السَّلَامُ وَالْقُطْبُ الْکُبْرٰی ھِیَ مَرْتَبَۃُ قُطْبِ الْاَقْطَابِ الْمُخْتَصِّ بِالْمَقَامِ الْمُحَمَّدِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا یَکُوْنُ اِلَّا لِوَرَثَتِہٖ لِاخْتِصَاصِہٖ عَلَیْہِ السَّلَامُ بِالْکَلِمَۃِ الْجَامِعَۃِ فَلَا یَکُوْنُ اِلَّا خَاتَمُ الْوِلَایَۃِ وَقُطْبُ الْاَقْطَابِ اَعْلٰی بَاطِنِ خَاتَمِ النُّبُوَّۃِ حضرت کبیر بسیر سلطنت و در سیر مملکت ہدایت عرضمودند کہ در قطب و قطب الاقطاب چہ فرق است فرمودند کہ قطب عبارۃ از ذوات متعددہ و النفس متکثرہ است کہ در عرصات متفرقہ میباشند چہ در عرصات وجود قطب نمی و آثار برکات و انہار حسنات تمام دنیا وی ممکن نبود اگرچہ حقیقۃً تفویض امارت و اصطلاح عبارتا قالیم سبعہ بزبان دیگر است حضرت قدوۃ الکبرا ببیانے دیگر نیز میفرمودند کہ واصلان درگاہ الٰہ کہ اہل اللہ بر دو قسم باشند قسمی آنہا اند کہ محبت دنیا را بایشان ہیچ نسبت نباشد در ہل شرع بسلامت میروند با مید نعیم بہشت و دنیا را فروختہ و بہشت را خریدہ کما قال یحیی بن معاذ اِنَّ لِلنَّاسِ ثَلٰثَۃَ رَجُلٌ شُغْلُہٗ مَعَاشُہٗ عَنْ مَعَادِہٖ وَلَہٗ دَرَجَۃُ الْھَالِکِیْنَ وَرَجُلٌ شُغْلُہٗ مَعَادُہٗ عَنْ مَعَاشِہٖ وَلَہٗ دَرَجَۃُ الْفَائِزِیْنَ وَرَجُلٌ شُغْلُہٗ مَعَادُہٗ عَنْ مَعَادِہٖ وَلَہٗ دَرَجَۃُ الْفَائِزِیْنَ وَالْمُقَرَّبِیْنَ عَلٰی حَسَبِ مَقَامِہٖ اما قسم دیگر کہ اخص خواندہ دنیا را بطالبان دنیا گزاشتہ اند و آخرت را بر مومنان ایثار کردہ اند و بمشاہدہ حقتعالی قائم شدہ اند اینہا را مرتبہ قطبی باشد و مدار عالم بر ایشان بود اما آنہا کہ اہل فوز اند حل و عقد دنیا بدست ایشان باشد و صاحب دعوت باشند چون در راہ دین ضروری بینند خواہند کہ آنرا دور کنند بمشاورت قطب محتاج باشند رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَیْنَا صَبْرًا وَّثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَاَنْتَ خَیْرُ الْفَاتِحِیْنَ طائفہ دیگر ایشان عالم را

حضرت قدوۃ الکبرا قوم خود گفتہ اند پس قیاس میتوان کرد کہ ایشان چند اند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کما یجی ذکرہا فی ھذہ الطبقۃ ایشاء اللہ تعالیٰ و یعنی مشائخ و اولیاء را مخ برآنند کہ قطب ہر صفت
دیگر است چنانچہ عباد و زہاد و عرفا و اولیاء و عشاق ہر یک را قطبی دیگر است کہ بواسطۂ
او فیض ہر یکے از ین صنف میرسد بلیت چہ باشد گزاران فیاض مطلق و رسانندۂ سبب
بندہ الحق ۔ اللّٰھم لیقا بر لال فیضہ و تبیغ اھلہ اما قطب الاقطاب در تمام عالم ذات
واحد بود و چند الفاظ مترادف بر آسامی متبرکہ ایشان اطلاق کردہ اند مثل غوث الاعظم
و غوث الاعظم و انسان کامل و قطب الاقطاب و قطب ایشان و قطب الاعلیٰ و سلطان کل و طبا نگیرد لیکن
عند اللہ اسم شریف غوث عبد الصمد است کہ یگانۂ روزگار و فرید اعصار بود و حق تعالیٰ ذات
یگانۂ او را مظہر کل اسرار و منظر انظار خود کردہ از عالم در ہر زمانہ بر قلب ابراہیم مثل
علی قلب اخیہ جبرئیل علیہ السلام وجود عنصری و صورت پیکری باو بست حضرت قدوۃ الکبرا
حضرت قدوۃ الکبرا رسانیدند کہ مراد از قلب سرافیل چہ بود فرمودند مراد از قلب
سرافیل مشرب ایست چہ ہر ولی از اولیاء خدای بمشرب یکی از انبیاء و بقدم ایشان باشد
تقریباً سفر فرمودند چون قوت جذبہ شیخ مصلحت خجندی اشتہار یافت حضرت شیخ نجم الدین
یکی از مریدان را بدیدن ایشان فرستادند و فرمودند کہ ہر چہ ازان عزیز شنوی بما عرض
کن چون بہ خجند بملازمت حضرت شیخ مصلحت رسیدہ فرمودند از کجا می آئی درویش گفت
از خوارزم شیخ مصلحت فرمود کہ آن جہود تو خوش است مراد ازوی حضرت شیخ نجم الدین کبریٰ بود
آن مرید ایشان بسیار ازین منکسر شدہ باز گشت و بحضرت ایشان رسیدہ پیغام ہر چہ از
عزیز اہل تبریز شنیدہ بگو مرید گفت سخنی فرمودہ اند کہ گفتن نمی توانیم فرمودند ترا چہ گفت
شعر ترا با پیام بزرگان چہ کار ۔ تصرف بیاید درین پردہ بار ۔ درین سخن ہر چند طبعش
ابتہ بگو گفت چون بشرف ملازمت حضرت شیخ مصلحت مشرف شدم فرمودند کہ جہود تو
خوش است حضرت شیخ نجم الدین بمجرد استماع این سخن در وجد و در آمدند و مدتہا بیہوش
نہادند حالتی غریب و وجدی عجیب بایشان بود چون از حال فرود آمدند آن مرید
مرحبا مستبشار استفسار کردہ فرمودند کہ مدتی مدید گرشتہ بود کہ متردد بودہ ام و نمیدانستم
کہ من بر قلب کدام پیغامبرم از اشارت آن بزرگوار معلوم کردم کہ بر قلب موسیٰ علیہ السلام
بودہ ام چہ جہود قوم موسیٰ اند شعر چہ دانند مرغان دام ہوا ۔ ترانم سرای ہیور ملا ۔
حضرت خانمی رفیع الدین را بسیار قلق و اضطرار بود کہ بدانند حضرت قدوۃ الکبرا
بقلب یکی از کدام انبیاء راہ پیمودہ اند و بمشرب کدام از اصفیا مناسبتے نمودہ اند
بنا بر رفع این قلق بحضرت قدوۃ الکبرا عرض نمودند فرمودند مرا ہیچ مدتی اشتباہ درین زمانہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من بقلب کرام نبی ام آخر الامر بحضرت شیخ نجم الدین اصفہانی رجوع کردیم و فرزند تنکر قلی را بہ
حضرت ایشان فرستادیم کہ آنچہ فرمایند مرا ازان اعلام کن چون تنکر قلی بعد از قطع مراحل و منازل
بحضرت شیخ نجم الدین در کہ معلوم رسید و بشرف ملازمت ایشان مشرف شد فرمودند خوش آمدی
تو ازان آفتاب پرستی بدین تو ہویدا می بینم و طور ہمشاخود بشیرہ تو پیدا میابم آفتاب پرست
تو خوش است تنکر قلی را باستماع این سخن اندکی تغیر یافت چون بموجب فرمودۂ حضرت قدوۃ
الکبرا مامور باستقبال بود گفت خوش است و مشتاق لقای شریف باشد شیخ نجم الدین فرمودند
کہ آفتاب پرست تو در چہ کار است چون از اتفاقات انظار حضرت قدوۃ الکبرا ایشان مبنی
بود دیم کہ نسبت کہ از نسبت تو بحوالی اندیشہ مند عرض کردیم کہ نور آفتاب را در شیشہ ہای مختلف الوان
دروی حوض در آبگینہ ہای مختلف الجواہری بینند فرمودند اگر شیشہ خبر ندارد چرا بر آسمانش نمی
نگرد و آئینہ اگر رنگ ندارد چرا ایشان را در حوض نمی بینند تنکر قلی چون استماع کلام شریف کرد
روی بسوی حضرت قدوۃ الکبرا نہادہ کہ دل در انتظار او در پرو دیدہ بر در بود شفقت
تمام داشتہ اند جواب صواب مقصود کلی انگاشتہ قطعہ چہ خوش آنروز کز یار پیامی بر سد
کہ پیامی کہ کلامی کہ سلامی بر سد ۔ قاصد یا سگر گام نہد بر در من ۔ دل تپد دیدہ ازان گام
بگامی بر سد ۔ حضرت قدوۃ الکبرا درین بودہ اند کہ بریدہ بشارت در رسید فرمودند
چہ گفتند گفت کہ حضرت شیخ نجم الدین چون مرا دیدند فرمودند کہ آفتاب پرست تو چہ کارہ کند گفتم
حضرت قدوۃ الکبرا را اثر ہیبت بر بشرۂ میمون و رنگ فرخت اثرہ ہمایون پیدا
آمد فرمودند الحمد للہ کہ حضرتش را بقدم عیسیٰ رسانیدہ کار من بقلب عیسیا انجامید شیخ ابو الوفا
خوارزمی بمفرمودند کہ از طوارق و خوارق حضرت قدوۃ الکبرا نیز معلوم میشد کہ ایشان
عیسوی المذہب اند چہ احیاء موتی و ابرا اکمہ و ابرص معجزۂ حضرت عیسیٰ علیہ السلام بود
بعینہا این خوارق از حضرت قدوۃ الکبرا بظہور پیوست و آنچنانست کہ حضرت ایشان در
اعلام اعلائی در مراتب فقرای در جامع دمشق نزول فرمودہ بودند در صحن مسجد جلوس کردہ
کہ عورتی جمیلہ از اتراک با چہار فرزند دوازدہ سالہ روی چون ماہ چہاردہ شبہ شعر
خوش ز افتابی درخشندہ تر و قدش از سہی ہم مراستہ تر ۔ آوردہ بنیاد نالہ و فریاد نہاد
چون حضرت قدوۃ الکبرا نگاہ کردند اصلا از حیاتش رمقی نماندہ بود فرمودند کہ
عجب کاراست کہ احیاء موتی معجزۂ عیسیٰ علیہ السلام بود و مرا ہرگز این کار نمی رسد عورت
منتظر بود بمثابہ چنان آہنگ آغاز کردہ ۔ کہ زہرہ ز آسمان غم ساز کردہ ۔ بعرض
نمود کہ اولیاء خدای در روان بخشی و اصفیای الٰہی در جان دہشی از عیسیٰ خضر کمتر نیاند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

لجامہ قطعہ رہم جان بخشی و آئین حیات ۔ عیسیٰ خضر از لیت آموختہ بہ ای لبانت در نگار سیدہ
سرچہ خضر از سالہا اندوختہ ۔ چون اضطراب از حد گذشت و آب از سر برآمد حضرت
قدوۃ الکبرا سر در پای مراقبہ فرو برد ندورا صحرائی مشاہدہ پیوندد بعد از ساعتی سر برآورد
واز روی حالت فرمودند فقیر باذن اللہ بمکہ مادرت می میرد فرزند او برخاست و روان شد
گویا اصلا روح از وی مفارقت نکردہ بود و در دشق غریو شد قطعہ چون زین کار مردم خبر یافتند
بدیدار شان پاک بشتاختند ۔ چو دیدند دیدار جان بخش او ۔ دم خضر و عیسیٰ بہم یافتند ۔ مردم
از ہر طرف ریختند چون از دحام زیادہ شد اصحاب را فرمودند کہ رخت بر بندید کہ بودن اینجا
موجب خلل در وقت خواہد شد **حضرت قدوۃ الکبرا** را مریدی بود جوہر نام در اندام او برص
ظاہر شد کہ بدترین ہمہ زادہ پیش است حفظنا اللہ وایاکم عن ھذہ البلیۃ ۔ در ولایت
خراسان ہر کرا برص ظاہر میگردد او را خراج از شہر میکنند جوہر **بحضرت قدوۃ الکبرا** عرض
عرض پیش نہاد کہ اگر رخصت باشد از بین مردم برایم و بعالم الغیبات در آیم اگر بلیات ہمہ
عالم بر من نازل میشد آسان بود لیکن مفارقت اقدام شریف دشوار است از استماع کلام لطیف
محکا ۔ ۔ ۔ ۔ جوہر را شعر مرا از درد عالم نیست اندیش ۔ دلیکن از درد ہجرت ہست دلریش
و این جوہر را **حضرت قدوۃ الکبرا** لطف بسیار و عنایت بیشمار میکردند کہ گویند فضائل و
در اشعار او در حسان بود جوہر ہمہ وقت اضطراب خود پیش حضرت ایشان اظہار کردہ کہ
موثر آمد ربا عی نالہ و افغان کہ بود از درون ۔ اشک کند از دل مردم برون ۔ دل چہ
چہ بود از گزر این الم ۔ گرچہ بود سنگ بتر قد زہم ۔ **حضرت قدوۃ الکبرا** و اصحاب
را از گرد ہ داری او رقت دست داد فرمودند کہ قدری آب بیارید آوردند خود بیارگل از دہن
کشیدہ دران آب یخکنید پارہ ۔ ازان خود دیگر بر اندام مالیدہ ہمران ساعت برص وے زائل
شد گویا اصلا نبود شعر فیض روح القدس ار باز مدد فرماید ۔ دیگران ہم کنند انچہ مسیحا میکرد
حضرت قدوۃ الکبرا بعد از ادای جمعہ از لیفہ بخولی می آمدند چون بموضع سکندریور
رسیدند فرمودند کہ ازین قریہ بوی سیادت می آید میر سید جمال الدین خود کہ صاحب قریہ
مذکور بودند بدیدن **حضرت قدوۃ الکبرا** آمدند فرمودند کہ بوی سیادت زیادت
می آید بعد از مدتی بوی سیادت در دماغ رسیدہ است سید جمال الدین را بدیدن حضرت
قدوۃ الکبرا اعتقاد کلی و اعتماد اصلی در دل متمکن شد اکثر اوقات بملازمت بارگاہ عالی
و بخدمت درگاہ متعالی می آمدند سید جمال الدین خود کہ او را سہ پشت گزشتہ بود کہ در ہر پشت
یک فرزند میشد بنابرین **حضرت قدوۃ الکبرا** عرض کردند و در خاطر داشتند کہ بعزیزے

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دیگر از بہر برآمدن این ہم عرض کنند روزی حضرت قدوۃ الکبرا را حالتی قوی دست داده
بود سید جمال الدین پدر ای بزرگ است و در مرض بنا نامد فرمودند کہ میر شمار کہ سیارک باد کہ اولاد و احفاد
بسیار خواہم شد پیش کسی نرویده عرض حال خود را بدیگری نگفتند اموال بسیار خواہد شد چون اندرون
مغال پر و اختند زالی پسر محتشر خود را آورده پای حضرت قدوۃ الکبرا گرفت کہ جز این پسر ندارم
بارادۃ اللہ فوت میشود کہ جمیع اوصاف موصوف بوده از برای خدا دعای حق او بکنی فرمودند
کہ ای مادر من در میان ثابته دیده ام کہ عمر فرزند تو دمی بیش نمانده وی گفت اگر مرز فرزند من
زیده فباد اگر نه جان خود را در سر کار فرزند بحضور حضرت میکنم حضرت قدوۃ الکبرا بسفر فرمود
کہ مراجعتعالی صد و بیست سال عمر بخشیده است دوه سال از جمله عمر خود بفرزند تو دمی بخشم امروز
تاریخی نویسید بعد از جریان تاریخ فرزند تو آزین دار فقاب دار بقا رحلت خواہد بست حضرت
قدوۃ الکبرا سفر فرمودند کہ با تمشا بروزگار رد بقای عالم نا پائدار بوا سطه عنصر شریف خود
و بالطبع لطیف اوست اگر وجود لطیف طرفة العین مفقود بود عالم نابود گردد چنانچه مصرح
آورده است فَلَا یَزَالُ الْعَالَمُ مَحْفُوظًا مَا حَافَظَ عَلَیْهِ الْاِنْسَانُ الْکَامِلُ اَمَّا اِذَا ظَلَمَ وَقَلَّلَ
مِنْ خَزَانَةِ الْعَالَمِ لَمْ یَبْقَ فِیهَا مَا خَزَانَةُ الْحَقِّ فِیهَا وَخَرَجَ مَا کَانَ فِیهَا وَانْتَقَصَ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ
وَاسْتَعْمَلَ الْاَمَانَةَ الْاَخِیرَ حضرت قدوۃ الکبرا سفر فرمودند کہ چون این خبر بحضرت شیخ عبد الرزاق
کاشی رسید و اکثر از فوائد مستفاد گشته سخنی از خوف روزگار بر آمد فرمودند کہ خوف بخیر باید مخفی
نمود چنانچه در طبقات صوفیه آورده است کہ ابو الحسن دراج گفت کہ مرا در حضرت از همراهان ملالت
گرفت کہ دیگ دیگر نظار میداشتند به همدیگر عار میکردند عزم کردم کہ تنها روم چون بمسجد فارسیه
رسیدم پیری را دیدم مجذوم و بر دی بلائی عظیم رسیده چون مرا دید سلام کرد و گفت ای ابو الحسن
حرمت خیر داری بگو اهیت و خشم گفتم آری گفت از همراهی خواهی با خود گفتم از همراهان تندرست
بگریختم و دست بچوبدستی افتادم گفتم گفت همراه کی گفتم بچه ای کہ همراهی نمی کنم گفت ای
ابو الحسن یَفْعَلُ اللّٰهُ بِالضَّعِیفِ مَا شَاءَ حَتّٰی یَهَبَ الْقَوِیَّ گفتم همچنین است و با نکار بروی خشم
چون بدیگر منزل رسیدم با شنگاه دیر او دیدم بفراخت گشته گفت یا ابا الحسن یَفْعَلُ اللّٰهُ بِالضَّعِیفِ
مَا شَاءَ حَتّٰی یَهَبَ الْقَوِیَّ هیچ نگفتم و بر نخاستم در دل من نسبت هاوی تردی و وسواسی پیدا شد چون
بتعجیل تمام رفت صبح بمنزل دیگر رسیدم بمسجد در آمدم دیرا دیدم بفراخت نشسته گفت یا ابا الحسن
یَفْعَلُ اللّٰهُ بِالضَّعِیفِ مَا شَاءَ حَتّٰی یَهَبَ الْقَوِیَّ پیش کی رفتم و بر زمین افتادم گفت اَلْعَفْوُ یَا
اِلٰهَ اللّٰهِ وَاِلٰهَکَ گفت مقصود تو چیست گفتم کہ حلال کردی کہ همراهی نخواهم گفت نرنجی گفت
نخواهم و بسوگند خدوی مرا گرایستی ای آید کہ سوگند تر ادروغ سازم گفتم پس چنان کن کہ در ہیچ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

منزلی ترا بنیم گفت کردم رنجه راه دگر شکی از من برفت و مرا بیچ اندیشه نماند برخاستم زود در بیرون
رسم و در ابنیم چون بکده رسیدم صوفیان را نقصه بگفتم شیخ ابوبکر کتابی و ابو الحسین مزین گفت
او شیخ ابو جعفر محمد دوم است سی سال است که ما در آرزوی او ئیم کاش او را باز توانی دید
برفتم چون در طواف شدم در او بدم باز آمدم و ایشان را بگفتم گرد بر او بدم گفتند اگر این بار
او را بینی نگاه دار و ما را بانگ کن گفتم چنین کنم چون بسنا و عرفات برون رفتم و برابر
بنا فتم روز سی جوانی را دیدم بر سجن گفت و گفت السلام علیکم یا ابا الحسن دیدم وی بود
مرا از دیدن وی حالتی شد که فریاد کردم و بیخود افتادم وی برفت حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند که بعضی از اولیاء خدای که امی بوده اند بشرف خوانی مشرف شده اند چنانچه حضرت
شیخ ابو العباس قصاب که وی قبلهٔ زمان خود بوده و خوث روزگار و لیکن امی بوده اند در
کاف و قاف فرق کردن نمیتوانست شیخ ابو الحسن خرقانی نیز امی بوده اند و لیکن خوث
روزگار خود بوده اند پیر هری میگوید که چون کسی بماری بودی یا دردی داشتی بنزدیک او شدی
تا وی الحمد میخواندی و بدیدی در حال راحت پدید آمدی مردم متحیر میشدند وقتی دانشمندی را
درد دندان بود بوی شد الحمد برخواند و بدید به شد و دانشمند گفت خیز الحمد را نه راست همی
خوانی بیا تا ترا نیک بیاموزم گفت برو تو دل خود را راست کن غنیدم باز همان درد
پیدا شد که بود فیلسوف الاسلام گفت که من از خرقانی الحمد شنیدم که وی امی بود الحمد نتوانست خواند
ولی خوث روزگار خود بود حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند که خوث میاد بکعبه میباشد
عزیزی درخواست که بعضی اکابر در امصار بوده اند و لیکن خوث روزگار ایشان را میگفتند
چنانچه حضرت ابو العباس در آمل و حضرت خوث الثقلین در بغداد امثال آیشان بس
خبر خوث اگر مجاورت کعبه بود این سخن چگونه راست آید فرمودند مجاورت کعبه خوث را شرط
لازمی نیست و کمل اولیاء حق را خدای تعالی قوتی داده است که در چند مواطن مختلفه موجود
ظهور در طرفة العین کنند و خوث خود اکمل ترین ایشانست تقریبا میفرمودند که حضرت
سیدی را بعضی اصحاب بموجب فرموده ایشان در جبال بمختلفه مواضع مشغول بودند چنانچه
در یک دگر بعید مسافت راه کرده ای بودند چون هر یک اصحاب با نقراض مدت از خلوتخانها
قلل جبال بملازمت حضرت مخدومی آمدند و هر کدامی میگفتند در فلان تاریخ حضرت مخدومی
بر سر من اقدام نزول فرموده بودند و تغیر واقعه کردند و در تجلیات فرق فرمودند همچنان
بعرض می نمودند که چون نیک دانستند حضرت مخدومی از خانقاه خود یکساعت هم برنیامدند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند خوث در نظر مردم گاه پنهان میگردد و گاه ظاهر

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ورویت کہ بمعاد غوث دیگر لقب غوث میشود چنانکہ غوث الثقلین حضرت شیخ علی ابن عبد بغداد جیلانی از دعا
غوث بشرف این منصب شریف شد نقل از ابو عبد اللہ حسین بن محمد بن عبد اللہ بن علی بن بال العمر تمیمی شافعی کہ گفت در ایام شباب
بطلب علم بہ بغداد رفتم و با ابن سقا رفیق من بود در تعلیم منفانیہ تبعۂ تعلم و زیارت صالحان میکردم و دو سال ایام در خدمت
موسی بود کہ او را غوث میگفتند اگر خوستی از نظر پنہان شدی و اگر خواستی خود را نمودار کردے پس من و ابن سقا و شیخ عبد القادر
جیلانی رحمۃ اللہ علیہم صحبت یکدیگر اختیار کردیم ابن سقا گفت اول از تو مسئلہ بپرسم کہ از جواب وا ماندہ من گفتم کہ یک مسئلہ بپرسم میتم
تا چہ فرمائی گفت خبر دہ مرا کہ من از تو سوال کنم من پیش او منتظر بر ہات نظر بیت او غلام بود چون ہر سہ کس پیش او رفتیم اول
وقتی مقام نیافتیم بعد از ساعتے چند میتم کہ در مقام خود نشست از غضب نظر کرد ابن سقا را گفت ای بر تو من مے خواہی مسئلہ
بپرسی کہ جواب ندانم سوال تو این و جواب آن ما را رد کنی ابن سقا رو گفت کہ ای ابن سقا تو آنش کفری میتم کہ حرارت شعلہ
پس نظر بر من کرد و گفت ای عبد اللہ تو میخواہی کہ مسئلہ بپرسی منتظر باش تا من دران
چگونہ سوال تو چنین و جواب تو آنچنان بسبب بے ادب در دنیا غرق شوی تا نرسد گوش
بعد از ان نظر بسوی شیخ عبد القادر رحمۃ اللہ علیہ کرد و نزدیک خود طلبید و تعظیم کرد و گفت
ای عبد القادر خدای تعالیٰ و رسول خدا را خوشنود گردانیدی بر ین حسن ادب کہ ترا می بینم
در بغداد بر منبر برآئی و بر ملا بگوئی قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ مرا می بینم کہ جمیع اولیا آن وقت
برای تعظیم تو رقاب خود نہند گفتند پس در حال غائب شد از ما باز او را ندیدم در اندک مدت
امارات بزرگی بشیخ عبد القادر بعنایت حق تعالیٰ در عالم ظہور یافت بر بزرگی او جماعت صالحان
اجماع کردند یک روز او بالائی منبر برآمد و فرمود قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ
و جمیع اولیائی آنوقت اقرار کردند و فضل او تا ابن سقا مشغول شد بعلوم شرعیہ تا آنکہ بر
بیشتری علمائی زمانہ فائق آمد و مشہور گشت بقطع مناظرہ در جمیع علوم و او را لسانی بود
فصیح و بیانی ملیح خلیفہ او را بر سالت بر ملک روم فرستاد ملک روم چون دید کہ او ذو الفنون
است و فصاحتی عجیب دارد و فیلسوفان و علمائی نصرانی را جمع کرد تا ایشان بہ یکبار مکالمہ
کنند و خود ناظر باشد چون بحث یکدیگر کمال رسید و تمام شد ابن سقا ہمہ را در بحث بدلائل
الزام داد و ہمہ را من قاطع ہمہ را عاجز گردانید و منتظر ساکت نزد ملک روم او را جاہی و نظری
حاصل شد تا آنکہ نظر او بر دختر ملک روم افتاد و مبتلا شد عشق مبتلا شد در زبان جان
شریف و بر جمال حسن آن روح لطیف باز وی درخواست کرد تا آن دختر بدو تسلیم
کند ملک روم گفت مرا و او را دختر ندہم مگر آنکہ نصرانی شود او در حال اجابت کرد عشق
آتش جہنش در دون جان گرفت و در ہوائی عشق داد ایمان گرفت و در دل کافر عشق آمد از نظر
جائی دین نبود کہ شیطان گرفت عشق در ملک دل چون پادشاہ وقت خود عالم چون سلطان

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بادشاہ عشق را نبود زوال ؛ آفتابست کل او نتوان گرفت ہیچ نوبت میزند بر بخت بخت ؛
عشق تو چون اشرف سمنان گرفت ؛ دان دختر او درخواست و کلام خوش یاد آور در یقین
دانست کہ این اثر از سبب بی ادبی است **قطعہ** بی ادب ہرگز نباشد رستگار ؛ از ادب
گردد لست یا عزو وقار ؛ گر نہ گردد مدرعلقہ از ادب ؛ چون بود بالای کجی ہمرہ دار ؛ راہی
میگوید من صد دمشق در آمدم سلطان نور الدین شہید مرا احضار کرد و بکرامت ولایت اوفاق
داد و بنا بسیار بر من سوی آورد و راست شد قول خوش بر ہمہ مایان حضرت ایشان بر سبیل
بدیہہ انشاء کردند رباعی ہر چہ در تقدیر یزدان رفتہ است ؛ باید از درویش و سلطان بر زبان
درمیان دیدہ و نادیدہ گوئی ؛ ہست فرقی از زمین تا آسمان ؛ **بحضرت قدوۃ الکبرا**
حضرت نور العین در محل ریلز رسانیدند کہ شما بمقر مودید کہ درین روزگار خوش وقت از منزل
حس خواہد بست فرمودند کہ بعد از چند ماہ معلوم خواہد شد کہ بعد از چند روز این نوبت چہ کہ میرسد
قطعہ آنکہ باشد بر در او بر زند ؛ کوس دولت از شمال کبریا ؛ کیست کو را در حریم خاص تو
بانگ برخیزد کہ از بیرون بیا ؛ اتفاقا ہم در قریب ایام **حضرت قدوۃ الکبرا** را سفر
پیش آمد حضرت کبیر بعرض رسانیدند کہ چند مرتبہ بحجر و نیاز بسمع مبارک رسانیدیم کہ بندہ را
بر کاب ولایت مآب مشرف گردانند میسر نشد در بنیا امید وار خیانم کہ دست از فتراک باز ندارم
از قدم خود ساختہ طریق ملازمت سپارم فرمودند ہمچنین است کہ بی رفاقت شما عزم ہم میسر نمی آید
ولیکن بسبب تمام دین ولایت اسلام ضرورت میگردد کہ ماندہ میروم ؛ شعر مرا از روی تو
دوری عزیمت ؛ ضرورت میشود امر عجیبت ؛ اما درین مرتبہ ہمچنانکہ مدعای خاطر شریف و
مقتضای طبع لطیف بود ہمچنان باشد در ایات فقرا علامی اعلام قدمای والای بصوبہ
گجرات دران ساختند کہ نواحی دکھن و اقصای ولایت گلبرگہ **حضرۃ قدوۃ الکبرا** را
بسیار خوش آمدہ کہ آب ہوای آنطرف موافق طبع شریف و مطابق مشرب لطیف بود شعر
ندیدم آب سبز گون در کہ ؛ بکلزار عالم چو گلبرگہ ؛ **حضرت قدوۃ الکبرا** را کہ ولایت گلبرگہ
خوش می آمد گلبرگہ میسر شود بعد از قطع مراحل و منازل چون در بلاد دکن تشریف برند نزول
رایات فقرا در سرفراز بخانقاہ سید محمد گیسو دراز افتاد حضرت ایشان را قانون مقررہ وفا
مستمرہ کہ در سفر و حضر تنہا گانہ میبودند بہت حذام و اصحاب کرام جدا گانہ میزدند و یک
مرتبہ کہ در سفر و حضر چند قطعہ مراد حضرت ایشان را جدا جدا بر پا میکردند شعر ہمیشہ در منازل
خواہ اطراف ؛ چو عنقا بود عزلتگیر در قاف ؛ **حضرت قدوۃ الکبرا** اصحاب ولایت
باب خود را در اوقات معین در حریم وصل خود راہ میدادند کہ ایشانا **حضرت قدوۃ الکبرا**

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

حضرت نور العین و حضرت کبیر را در نصف شب سحرگاه بر خود میخواند ضمن معارف و حقایق گاهی
بشیخ الاسلام را به شرف حضور مشرف ساختند زمانی گذشته بود که حضرت قدوۃ الکبرا را
حالتی پدید آمد که شرح او نتوان کرد و اضطرابی عجیب و انقلابی غریب برآمد که در بیان نتوان آورد
با طلاع حالت حضرت قدوۃ الکبرا ایشانرا همینی مستولی شد که درون خرگاه باشیدن
نتوانستند بی اختیار برآمدند و بیرون خرگاه نشستند می بینند که حضرت ایشان داله و وارفتگی
میکنند مقدار یک پاس شب بین حالت گذشت که بخود آمدند فرمودند که الحمد لله میسر آمد حضرت
نور العین و حضرت کبیر و شیخ الاسلام باستماع این مقال و اطلاع این حال سر در جیب تحیر نظر تفکر
و خود بدریای تفکر خوردند که آیا آنچه واقعه غریب معامله عجیب بود که حضرت قدوۃ الکبرا
مضطرب بودند و در مقام حیرت ملتهب و آخر زبان مبارک طیب اللسان بتکلم آمد هیچ کس را قدرت
نبود که استفسار اضطراب کند و در یکدیگر میگفتند کرا یارائی بود که از حضرت ایشان درخواهد که
حضرت نور العین بقانون خود جسارت کرده استفسار اسرار نبوت نموده استفهام
افکار میکردند درخواستند که موجب اضطراب و سبب التهاب حضرت قدوۃ الکبرا چه بود
فرمودند امشب که استفتاح شهر رجب از سبعین و سبعمائة است غوث روزگار و قطب گردون
دوار که ازوی در جبل الفتح مشرف شده بودیم حقتعالی از صحرای شهادت ببیدای غیبت
غیب برد و رخت وجود او از زاویه حس بخانه معقول سپرد و هر یک از اکابر روزگار را مانند ما
توقع برآمده داشته و همت کلی بران گماشته بودند که این عهده شریف و منصب لطیف بما بان
معوض گردد و بیکس را دواج ابهت در بر و تاج عظمت بر سر راست نیامد شعر همه کس
بمیدان کوشش در آمده ولی گوی دولت نه هر کس برند حقتعالی از لطف بی نهایت و عطای
لاغایت خود فرق فقیر را در خور آن تاج و بر حقیر از در آن دواج سر کرد ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ و این شکرانه موجب آن بود که لائق بجاره مجذوب
شیرازی دارد شعر شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا ۔ بر منتهای همت خود کامران شدم
۔ هر یک اصحاب باستماع این نوید جانفزا و مژده راحت افزا باطلاع این بر دیده دلکشا کوس شادی
در چهار سوی عالم زدند و کاس دولت کامرانی در میخانه ارم نوشیدند مثنوی چون نوای
پروانه آمد شوق ۔ صوفی گردون بچرخ آمد ذوق ۔ خوش بشارت از حریم خاص شد
گر نوایش هر یکی رقاص شد بعد ازین حکم نصب و عزل باین فقیر دادند در حلت و
بمنبر سوند شعر چو پای همه فرود آمد از گاه ۔ بخت او کرسیند جز نشستنگاه ۔ بعد از
تجهیز و تکفین غوث الامت جنازه او کردیم چو نماز جنازه غوث جز غوث کرا دانکند ادا بعد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تو ایما، بتقصیر و عبدالرب و عبدالملک اما مان دیگی از او تاد برداشت و در مقام ایشان
دفن کردیم حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ پیش از تفویض این عہدہ فقیر در امانت
بود و مرا عبدالملک گفتند مکانم بجانب بسیار سر برغوث بود چون مکان این فقیر تنگ
غوث متمکن شد عبدالرب کہ بجانب یمین سر برغوث بود بجانب یسار آمد و بجانب یمین یکی
از اوتاد در آمد و در اوتاد یکی از ابدال و در ابدال یکی از اخیار و در اخیار یکی از ابرار و
در ابرار یکی از نجبا و در نجبا یکی از نقبا و در نقبا یکی از عموم مومنان مخصوص کردند درین باب
بدرخواست این فقیر شکر قلی را در آوردند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ رواست
کہ یکی از کفرہ نیز بشرف اسلام مشرف ساختہ در ایشان پیدا کنند چنانچہ در طبقات صوفیہ
آوردہ است کہ یکی از مریدان حضرت غوث الثقلین گوید کہ من بخدمت وی مشغول بودم
و بیشتر شبہا بیدار میبودم یک شب از خانہ بیرون آمدم برق آب پیش بردم التفات نکرد
در وی بدرسہ نہاد در گشادہ شد بیرون آمد و من نیز در عقب وی بیرون میرفتم چنانکہ گمان
من آن بود کہ وی نمیداند کہ من ہمراہم چون بدروازۂ بغداد رسید در گشادہ شد وی بیرون
رفت و من ہم بیرون رفتم و باز در فراہم آمد و اندکی راہ رفت و بشہری رسیدم کہ من ندانستم
کہ کجاست بر بالائے در آمد در انجا شش تن نشستہ بودند پیش آمدند و نزد وی سلام کردند
من در پس ستونی پنہان شدم از جانب آن ربا ط آواز نالہ بر آمد و در اندک زمانی آن نالہ
ساکت شد ناگاہ مردی در آمد و با سجانب کہ آواز نالہ می آمد رفت و بعد از ان بیرون آمد
شخصی را بردوش خود گرفتہ و شخصی دیگر در آمد سر برسینہ و سیمائی لب دراز شدہ پیش شیخ
نشستہ شیخ وی را بتعلیم شہادتین کرد موی سر ولیہ وی را کہ دراز بود گرفت و عاقبۃ امرہ
پوشانید و محمد نام نہاد آن شش تن را گفت کہ من مامور شدم بانکہ این شخص را بدل
آن مردہ گردانم ایشان گفتند سمعا و طاعۃ پس شیخ بیرون آمد و ایشانرا بگذاشتہ من ہم
در عقب شیخ بیرون آمدم اندکی راہ برفتم بدروازۂ بغداد رسیدم چون بار اول گشادہ شد
پس بمدرسہ بر سیدم آنہم گشادہ شد بہ خانہ خود در آمد چون بامداد شد پیش شیخ نشستم
تا درس سبق خود بخوانم ہیبت بر من مستولی شد نتوانستم خواند شیخ گفت ای فرزند بخوان
سوگند بروی دادم کہ آنچہ شب دیدہ بودم با من بیان کنید گفت آن شہر ہا و شش تن
ابدال بودند و آنکہ نالہ برو میکرد خضر ایشان بود و آنکہ بیرون آمد و شخصی را بردوش داشت
خضر علیہ السلام بود آن مردہ را بیرون آورد تا کارہ را بسازند و آنشخص کہ او را تعلیم شہادتین
کردم ترسائی بود از قسطنطنیہ کہ مامور شدہ بودم کہ او را بدل آن مردہ گردانم پس بر آوردہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و بردست من مسلک شد اکنون یکی از نشانست حضرت شیخ مبارک در محل بیاز آمده عرض ساینده ند که
قیاس چنان تقاضا میکند که اهل بهین خوش بجای غوث رود و چرا اصحاب یمین از ارباب یسار شرف
دارند در حال ایست که اهل یسار باین منزل میرسد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که اهل یسار ناظر عالم احیام و محافظ دائرهٔ انام است و اهل یمین ناظر عالم ملکوت یمین عبد
ناظر عالم انسانی از ناظر عالم روحانی اعلی بود هر آئینه اهل یسار برین مکان غوث رود
حضرت شیخ اصیل الدین سپید باز روزی سخن در قطبی حضرت مخدوم زاده و شیخ نور رحمة الله
علیه بانوار العرفان درمیان انداخت و کیفیت وی درخواستند فرمودند درین ملازمت حضرت سیکی
و هنگام مجاورت حضرت مخدومی فرموده بودند قضیکه حضرتش را بشرف غوثی مشرف سازند فرزندان را به
عهدهٔ قطبی سعی خواهید کرد مصرعه گفته بچشم هرچه تو گوئی همان کنم ۔ بعد از سفر حضرت مخدومی مدتے
گزشته بود که قطب لایت بنگاله نقل کرده سر بهکان بارگاه سبحانی و دوزیران درگاه ربانی را
اجتماع فرمودیم تا باتفاق همدگر مخدوم زاده را زاده الله ما اعطاه بشرف قطبی
مشرف ساختیم بعضی ذوی العقول برهان قطبی در ساختند این تقریر حضرت مخدوم زاده را
گفت که مسئول ایشان مبذول کنید و بکوچه جبل را اشارت کنید که بیاید با باحسین خادم
میگوید که بمجرد برآمدن این سخن حضرت قدوة الکبرا جبل روان شد فرمودند که ای
کوه بجای خویش باش که من پیرزاده را تعلیم و موعظه میکنم بموجب فرموده حضرت قدوة
الکبرا مخدوم زاده کوه را بانگشت اشارت کردند که بیا جبل بسرعت رواں شد جماعهٔ اصحاب چشم متعا
کردند سر بر زمین نهادند و زبان ثنا کشادند و باعی همه گفتند اندول فرزانی ۔ که بهتر
زین نمیابد بدنیائی ۔ چو قطبی را نشان زینگونه آید ۔ دگر از حجت و برهان چه باید ۔ حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند هر وصیتی که حضرت مخدوم کرده بودند بجا آوردیم مگر آنکه یک وصیت ما
است انشاء الله تعالی آنهم بجا آریم و بعضی اکابر را زین نوع بار برداشتن و عهده برآمدن
اعتراض کرده اند اشتغال که بحال خود داشته اند منجو استند که در بار مردم در آیند و لیکن قضا
حوایج بنی آدم و حمل ثقال عالم یعنی اکابر اتم تر و اند متی که از اشتغال باطن خود هم بر
آورون دیگرے تقدم داشته اند و قضیکه حضرت مخدوم زاده را عهدهٔ قطبی میدهند بعضی از ارباب
درگاه حسدها نے بران بوده اند که شیخ شرف الدین را بدین شرف مشرف سازند حضرت شیخ
شرف الدین را اضطراب عجیب گرفت و شبی در خانقاه میگرید و دست بران تماشه که اگر
این بار بر دیگری اندازند بهتر بود و بعد از ساعتی التهاب ایشان فرو نشست بعضی اصحاب از اضطراب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بریسند فرمودند که امروز عهدهٔ قطبی بعضی سیچ است گفتند که این مفوض گشتند من ازان بعرض رسانیدم الحمد لله
که برآوردم نور این بار برداشتند حضرت قدوة الکبرا سفر مودند که جسم غوث از هر چه گویند
لطیف تر است نقل میکردند که شیخ اکبر در طواف خانهٔ کعبه شخصی را دید که طواف میکرد و کسی را از امت
نمیگذاشت و اگر درمیان دو کس می درآمد و بیرون میرفت ایشان را از هم جدا نمی کرد دانستم که روحی است
متجسد سر راه وی نگاه داشتم و بروی سلام کردم جواب من باز داد با وی همراهی کردم درمیان استخوان واقع
شدند دانستم که احمد سبطی است از وی سوال کردم که در وقت تو قطب زمان کیست گفت تمام در جلد زمین سید جلال العبدار
در مسجد شرف نباشد همگذا فی لمبنا الصوفیه در ملازمت حضرت قدوة الکبرا بارها معاینه شده است که بعضی
ملوک و خانهای خویش حضرت ایشان را آجا میدادند چنانکه منازل ملوک بتکلف محوط میباشد بودند در نیم شب
حضرت ایشان می برآمدند و جائی میرفتند و در سر همچنان معلق بود از کنار این خادم که نظام است
دست و پا سیاه لیدا طلب آنچنان میشد که چون دست یکمر میرسانیدم دست من از این جانب
بآن طرف میرفت اصلا جسم مبارک بدست من حائل نمیشد گاه گاه کاهل هم میشد و لیل لطیف
آنچنان بود گفتوگو گفت حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اکثر آنچه مناسب غوث بود
و مقامات و مقالات او در رسالهٔ غوثیه ثبت کردیم از انجا طلب باید کرد دانستن ماهیت این طائفه اهم است دعا
اللهم ارحمنا واجمع الکلمة بیننا فی هذه الرتبة الشریفة والمنزلة الرفیعة آما الامکانان کما شخصا یکی
ایشان دو شخص اند یکی عبد الرب و سند و زار تش بیمن میرسد غوث بود و ناظر ملکوت دوم شخص صاحب الملک
که رسالهٔ غوث بود ناظر رملک و او علی از شخص یمن است و از ایشان دائم عالم خالی نبود چون بر
اورنگ نشد بادشاهی ضرورت بی دیران نیست جاهی آما الاوتاد فاعلم ان الاوتاد هم الذین
یحفظهم الله بهم العالم کما ربعة اوتاد چهار اند در اطراف بلاد و اقلیم سبعه در جهات اربعه شعر
چار اوتاد گردو پنج پایه * که آن اورنگ شد این چار پایه موجود اند در هر زمانی - لا یزیدون
ولا ینقصون واحدی در شرق اسمش عبد الحی دومی در مغرب نام او عبد العلیم سومی در
جنوب نام او عبد القادر چهارمی در شمال نام او عبد المرید شعر چو غوث این خیمه را بر کار کرده *
طناب چارش اندر چار کرده * حق تعالی حفظ جهات اربعه از اقلیم سبعه باوتاد میفرماید که محل
انظار الطاف الهی و منزل اعطاف نامتناهی اند همچنانکه جبال سبب سکون زمین اند اوتاد موجب
قیام تمام عالم و ربع مسکون اند از مشرقین و مغربین لا جرم معبر اند بجبال - الم نجعل الارض
مهادا و الجبال اوتادا اما الابدال فهم سبعة یحفظون سائر من الاقالیم عن مکانهم عند ترک
جمیع اهله و اشواقهم حتی لا یعرف احدانه فقد ذلک الاقلیم فیرجع قلب ابراهیم علیه السلام

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بیت طناب خیمہ چون در چرخ پیچ است ✤ تن ابدال در وے ہفت میخ است والبعضی مشائخ نقل است کہ زیادہ از چہل اند و بعضی چہل تن را ابدال گفتہ اند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سر حلقہ خاندان چشت و مقدمۂ دودمان اہل بہشت حضرت شیخ ابو احمد ابدال بودند از جملہ چہل تنان کہ در قلل الجبال می آسودہ اند آبا و اجداد ایشان سلاطین و شرفا چشت بودند و پیر اخواہری بود بغایت صالحہ کہ در خانہ وی گاہ گاہی شیخ ابو اسحاق شامی تشریف میبردند چون خواجہ ابو احمد بن بیست سالگی رسید ہمراہ پدر خود سامان فرستادہ بقصد شکار بجانب کوہ رفت در اثنا شکار از پدر و از اتباع وی جدا اوفتاد بمیان کوہی رسید دید کہ چہل تن از رجال اللہ بر سر سنگی استادہ اند و شیخ ابو اسحاق شامی در میانہ ایشان ہست حال بر وے بگشت از اسپ فرود آمد و در پای شیخ اوفتاد و اسپ و سلاح خود بگرانمایہ شعر چو گوہر کان خود را دید بر سنگ ✤ زدہ بر شیشۂ ناموس بے تنگ و شیخ ابو اسحاق شامی رحمۃ اللہ علیہ با ایشان روان شد ہر چند کہ پدر در اتباع او را طلب کردند نیافتند بعد از چند روز خبر آمد کہ وی با شیخ ابو اسحاق در فلان موضع از ان کوہا بودہ است پدرش جمعی را فرستاد تا وی را آوردند ہر چند کہ پند دادند زجر کردند اما وی را از انچہ بودند نتوانستند آورد قطعہ نہ فرزانہ از علم باقل بود ✤ نہ دیوانہ از پند عاقل بود ✤ بخوان عاقلش گر بدیوانہ خواند ✤ چو دیوانہ خوانیش دیوانہ قبول الابدال سبعۃ کلما مات واحد ابدل اللہ مکانہ واحدا من ہذہ السبعۃ اربعۃ منہم اناث وثلاثۃ امامان وواحد منہم القطب وہذہ الجملۃ منہم الابدال وقالوا سموا الابدال لکونہم ان مات واحد منہم کان الآخر بدلا لہ یوتی من الاربعین واحد وبکل الاربعین بواحد من ثلاث مائۃ وبکل ثلاث مائۃ بواحد من الصالحین المؤمنین قیل سموا ابدالا لانہم اعطوا من انفسہم ان یترکوا بہ بدلا لمن حیث یریدون ولا یعلمون وقیل سموا ابدالا لانہم لم یکن علی ظہر الارض منہم فلیس من اصحاب القیامۃ ✤ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ابدال صورت لازم ابدال و حصر ایشان نیست بلکہ بعضی مشائخ نیز بتبدیل صورت میکنند زیرا کہ ایشان طائفہ اند بعضے ما دیدہ ایم کہ صورت روحانیہ ایشان متجسد و متمثل میشود بر صورت جسمانیہ و ایشان بر آن صورت جسد انتقال و افعال میگزرانند حاضرین می بینند کہ آن بر صورت جسمانیہ میگزرد و میگویند کہ فلان کس ما دیدہ ایم کہ چنین و چنان میکرد و حالانکہ آن کس از ین فعل مبرا است چنانکہ بین رتو و ما این ہمہ ابار ہا از بسیار بسیار این ہا را مشاہدہ کردہ ایم و معاینہ نمودہ ایم چنانچہ حضرت مخدومی در بعضے بیان از بشارات بزرگان و ملوکان نامدار دینی نام جنگ آہنگ یاد کردند کہ حضرت ایشان در ان جنگ دیدہ کہ محاربہ با عداء دین و مقاتلہ با اہل بغی می کردند بعد از تتبع اظہاری شد کہ حضرت ایشان از رفقاء اصحاب انتباہ و نصرت راہ اہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یک جلوہ بیرون رفتہ است حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ بیشتر ازین دو دمان شریف و خلدان لطیف بمنصب آل رسیدہ اند و انواع خوارق بدین نوع بانہا ازیشان شد بلکہ بعضی با سیاحان پیرا چشت و برخی با زوریاتان اہل بہشت ازین نوع خارق صادر شد حضرت مخدومی کہ قدوۃ اصحاب تصوف و مقتدائے ارباب تعرف اند ایشانرا چہارم حضرت خواجہ محمد بن احمد الچشتی و فیتکہ محمود سبکتگین کہ از آل سامانیان و این فقیر نیز از آل سامانیان سی و سہ سال رفتہ بود خواجہ را در واقعہ نمودند کہ بدد گاری دنیا رفت در سنہ ہفتاد و سالگی با صحابہ متعدد و احباب متعینہ چندی از خدام متوجہ شدند چون آنجا رسیدند نفس بسیار کہ خود با مشرکان بانجام و عبدۂ اصنام محاربہ میکردند و بانجا لف اسلام مقاتلہ مینمودند روزی مشرکان و عبدۂ اصنام بر لشکر اسلام غلبہ کردند لشکر مسلمانان پناہ بر بیشہ آوردند نزدیک بود کہ بالکل شکست یابند حضرت خواجہ را در چشت مریدے بود آسیابان محمد کا کو نام حضرت خواجہ آواز دادند کہ کا کو دریاب در حال کا کو را دیدند کہ اضطراب میکرد و مقاتلہ مینمود تا لشکر اسلام نصرت یافت لشکر کفار ہزیمت شناخت در ہمانوقت مجد کا کو را در چشت دیدہ بودند بلکہ آسیا برداشت دیوار میزد از وی سبب پرسیدہ بودند بہمین قصہ را گفت شعر چو مردان دین حکم دادر کنند ہ زمغرب شدہ کار غلہ کنند ۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند جمعی ازاکابر روزگار و مقربان درگاہ میگویند کہ ابدال چہل تن اند تمسک باثر نبوی و خبر مصطفوی دارند کما قال علیہ السلام ابدال امتی اربعون رجلا ثنی عشر فی العراق و ثمانیۃ عشرون فی الشام حضرت در یتیم بتکریم عظیم عمر رسانیدند اگر ابدال در ہمین دو مصر باشند پس در دائرہ ابدال نوشتہ اند کہ بہر تاریخ از ایشان بجائے بیگانہ میباشد چگونہ راست آید و قیام دیگر امصار چسان باید فرمودند کہ حضرت رسالت پناہ صلعم جمیع عالم را در قسم فرض کردہ اند نصفی شرقی و نصفی غربی از عراق نصفی شرقی خواستہ اند و از شام نصفی غربی پس عراق و غیر آن چون خراسان و ہندوستان و ترکستان و سائر بلاد شرقی در عراق داخل است و شام و غیر آن چون مصر و مغرب ہمہ در شام داخل است حضرت خواجہ قطب الدین یحیی جامی نیشاپوری ازان دوازدہ تن اند کہ در عراق اند و این معانی تقسیم فریدون موافق دو بہرہ در ولایت و تخت گردون چنانچہ از لفظ ایران و توران معلوم میگردد کہ حکماء اجلاء فریدون متقدمہ تقسیم مملکت بہمہ پسران فریدون کردہ اند و برخی از اجلاء روزگار مبالغہ و جمعی از اصفیاء نامدار میگویند کہ رجال الغیب ہفت تن اند چہ حقتعالی زمین را ہفت اقلیم کردہ است و ہفت تن از بندگان خویش برگزیدہ و ایشانرا ابدال نام نہادہ و وجود ہر اقلیم را بیکی ازین ہفت تن نگاہ میدارد و در روایت دیگر آمدہ است قال علیہ السلام الابدال

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ثلثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم اذا مات رجلا بدل الله فی مکانه اخر فاذا کان عند القیامة مائوا کلهم قال ابوعبدالله لیس فی حدیثین اختلافا وانما هم اربعون رجلا ثلثون منهم قلوبهم علی قلب ابراهیم حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ از کشف المحجوب نیز مکشوف میگردد کہ ابدال ہفت تن اند چنانچہ میگویند سیصد تن اند کہ ایشانرا اخیار گویند و چہل تن اند کہ ایشانرا ابرار گویند و ہفت تن اند کہ ایشانرا ابدال گویند و چہار تن اند کہ ایشانرا اوتاد گویند و سہ تن اند کہ ایشانرا نقبا گویند و یک تن کہ او را غیث و غوث گویند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ آنچہ در خارج وجود گرفتہ است از حیوان ناطق و غیر آن ابدال پرانی ربجا نند حتی کہ پیش پیش زنند اگر بیمار حضرت امیر چہ صفال فروش نقل میکروند کہ وی گفت روزی از دکان خویش برخاستی و بباد یہ بردی و آنجا بگذاشتے شعر میبافتی روزے کودانہ گفت کہ چرا ہمہ روز شعر میبافی و جان شیرین خوش است و از پیر ہری آورده اند کہ میگفت کہ پدر من ہیچ جانور نکشتی این مذہب ابدال است و ایشان از ابدال بوده اند مردی پیر وفت خوش شد فرشتہ خود را دید و پرسید کہ چہ میباید کردن تا شمار امردم بہ بینند گفت ہیچ جانور پرا نمیباید آزردن دیگر فرشتہ را دید و پرسید کہ چہ میباید کردن تا شمار امردم بہ بینند گفت ہیچ جانور پرا نمیباید آزردن دیگر فرشتہ را دید حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ بعضی اکابران چنان اسرار را اظہار میکردند کہ عقل از ادراک او عاجز است چنانچہ از ابدال و اہل کمال معاندر میشود قضیب البان موصلی را قاضی موصل بہ نسبت بے انکاری تمام داشتند یکروز دید کہ در یکی از کوچہا موصلی از مقابل وی می آید با خود گفت او را میباید گرفت و قضیہ را بحاکم رفع باید کرد تا او را بسیاستی رساند ناگاہ دید کہ بہ صورت شیر برآمد چون نزدیک تر آمد بصورت اعرابی برآمد چون قریب تر آمد بصورت یکی از فقہا ظاہر شد چون بقاضی رسید گفت ای قاضی کدام قضیب البان را بحاکم میبری سیاست میکنانی قاضی از انکار خود توبہ کرده مرید او شد حضرت قدوۃ الکبرا در بلدۂ روم کہ در آن وی الروم دار خلۃ المعصوم معلوم است مدتی اقامت گرفتہ بودند اصحاب را اتفاقا تمنای خلوتگہی در جنب وی پرداخت کہ خادمی آسودہ روزی پسر سلطان ولد بر سجادہ حضرت قدوۃ اصحاب کمال مولینا جلال رومی جلوس فرموده بودند استدعای ضیافت حضرت قدوۃ الکبرا کردند جمعی از مشایخ را نیز استحضار فرموده بودند شیخ الاسلام مراکز سیاد حاضر بودند کہ بنسبت حضرت ایشان نقاری در دل داشت شعر ولی کان بود بلاغ از رود غم بدو جای کینہ بود دلی الله بحاطر عزم کرده چون بمحفل در آمد مجلس بیاراست

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مسئلہ مشکل ازوی بپرسم کہ در حل عاجز گردد و چون اقدام منیر ایشان بسوی بزم راہ بہبودین گرفت تا بہ دروازہ رسیدند کہ در نظر شیخ الاسلام چنان آمد کہ یک صورتی مثل صورت ایشان از ایشان بیرون آمد و از وے صورتی متمثل بوی برآمد نزدیک صد صورت بعینہ و چشم شیخ الاسلام نمود ارشد حضرت ایشان بدیہہ انشا فرمودند ؎ ہر دل کائینہ صورت گر است + صد ہزاران صورت از وی بر درست + صورتی عالم چہ باشد کاندرو + عرش و فرش و ہر چہ در وی مضمر است + مخدوم زادہ رومی باستقبال بر درآمد و با غراز کمال ایشان را گرفت و بالاترین جائگاہ نشاند + شعر کسے ماہر ترین باشد مکانی + کہ ہر دو جا ہر دو را استکانی التفات کبوی شیخ الاسلام کردہ فرمودند کہ کدام یکی ازین صورت ہا را مسئلہ مپرسی تا حرف استماع این سخن در وی چنان ہیبتی مستولی شد کہ گویا از آسمان و زمین ہمدیگر زدند + شعر چنان ہیبت افتاد در جان او + کہ گو ما در بدید بیجان او + بلی اختیار بر جاست و حضرت مخدوم زادہ رومی را پائی مرو ساخت و سر در قدم ایشان انداخت و گفت العفو عفو القدوۃ فرمودند چون مخدوم زادہ را در میان آوردی باک مدار و اگر نہ معلوم میکردی ولیکن بعد ازین ہر ہیچ کی ازین طائفہ را ہیچ ترین ازین صورت بنظر انکار منگر + غزل +

ببین کبوی مثال ہر چشم انکار	اگر محرومی بسی بیدار این کار	کہ شان ما کہ تنہائی نشیند	
کہ تنہا میشود زایشان پدیدار	ظہور ذات حق را در مظاہر	ہمین تمثیل میباید کہ انکار	
چو ذات او ندارد جزو و بعض	صد در کثرت از وحدت چنین دار	گر باید ترا تمثیل دیگر	
نشان آئینہا بر روی دیوار	ہمہ آئینہ ہای مختلف رنگ	مربع از مسدس نوع بسیار	
جواہر مختلف آئینہ ہا را	کہ ہر یک عکس دیگر را ظہار	بر آید چون زدای زنگ زردی	
بہر آئینہ دیدن صورت یار	چو نسبت این نقیب العین کردند	شہودش گفتہ اند اصحاب اسرار	
جمال خویش را بین بچو اشرف	ولی ابدال بگزین ہست تکرار		

حضرت نور العین بعرض رسانیدند کہ از اقوال مشائخ اختلاف در کمیت اعداد ابدال و اوتاد و اخیار و غیرہم ظاہر میگردد حضرت قدوۃ الکبرا را حتعالی بشرف آن مشرف ساختہ است کنایت نمودہ ہر چہ تحقیق بود در بیان آرند فرمودند ہمہ چہ این فقیر را حقق از احوال این طائفہ کشف گردیدہ ہمان بود کہ فرزندم نظام الدین دیروز تحقیق کردہ و مدار بیان در آوردہ شیخ اصیل الدین بسپید باز در محل نیاز آمدہ عرض نمودند کہ توجہ کردن بر جمال الغیب و شفیع آوردن بردان لاریب چگونہ باید و در ہر تواریخ از مشہور ایام کجا میباشد

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وماکن ایشان چگونہ معلوم کرد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ دانستن آب ایشان و توجہ نمودن بر ایشان این طایفہ را از اہم مہمات است چنانکہ در فتوحات آوردہ کہ طایفہ صوفیہ و زمرہ علیہ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین التزام توجہ بصوب منزل ایدال البتہ کردہ اند و ہر نیتی کہ ایشان را شفیع آرد و در دل حضور ایشان گمارد آن مہم البتہ برآوردہ شود و ہر کاری کہ پیش گیرد از ایدال استمداد و استکمال خواہد و در ہر اماکن ایشان را پیش دل تصور کردہ پس پشت دارد و پناہ خود انگارد و بتخصیص ہنگام سفر و ایام غدر بقا ایشان نرود و در مقاتلہ از مواجہہ پرہیز در اثنار این۔ حضرت قدوۃ الکبرا۔ میفرمودند کہ در ایام جہانبانی و ہنگام مرزبانی بر دیک سپہ گشتہ کماکان و سردار لشکر مکلان بود از شوخ چشمی نقض عہد و میثاق را دامن بر زد و سر در لشکر از سر رد صفاد مشرب دفاق رو بنفاق آورد و مرکب عدوان و بغی را تنگ تنگ برکشید و بر پارہ طغیان پارۂ خذلان در ساعد خصومت پوشید مرا زربقہ اطاعت و گردن از طوق طاعت پچیدہ و با از عدہ بندگی و خطہ فرمانبرداری بیرون نہادہ در دائرہ افتاد کہ چون پرگار سر گردید نقطہ وار پای آہنین کرد و دست ظلم و بیدادی بہ نیب بعضی نواحی سمنان و بعضی قریات بوستان کشاد قطعہ خزان لشکر گشید و پائگی بگشاد + بسوی بوستان تا راج بنہاد + عجب نبود کہ دار د نیزہ خار + کند گلہای بستانرا تن افگار + سپاہ بوستان سرو گل اندام + نہادہ پای جنگی پیش ضرغام + بالشکر جرارہ و عسکر عذارہ رو بسوی این سر حد نہاد سپاہی کہ از مردان جنگی خضای آن دیار تنگی پذیرفتہ کوہ و صحرا از عدہ و اہبت مستوہ آمد از خلس تیغ مینا قام پیکر آب چون آتش عقیق سیماب شد و آتش از نہیب خنجر الماس گون در دل سنگ آب میگشت و کوہر تیغ آبدار جوہر بار آتش میگشت۔ شعر تیری نیغش ببرد گرمی آتش بہ بین + نوع چہ جنس از غرض نفس چہ جوہر شکست + انوری را است طریق مکوب قلبہ الحابر وسطہا + لینم بینما یبن مرعی و مسنعی + کان الاب الاحدث بانہ + سمی لہ فی ال عوج مدعی از صول ایجز در مقتل دل حسرو شیرین زبان و جمشید مکان و خور شید زبان آتش تمیت نانہ زد و کوہر شجاعت خاصیت پیدا آورد و بہجت نصرت اسلام و فرحت فتح کرام سوسن وار کمر بستہ چون گل خندان گشت بیت دل شاہ خندان بدی روز خشم + کہ چون چشم دریا بودی پیش چشم + شعر تبکی البلاد ولا اعرفہا + والشی یضحک ان حیش بار کردار و بسوی آتش

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

پیکار نہاد و سمند باد رفتار کہ بر کرد گرد چشمۂ خورشید نہان کرد و خاک را باد ہمرہ گردانید شعر اذا قرع الریاح
وردا و جوشن الطوابع فی العجاج الاتیم فرد ہر سہ زرین و ہر سہ سیمین و ہر سہ آسمان رفتار اسپش خاک را از ذیل
خویش باز گرد پیشہ مردان گزیدہ و دلیران کار دیدہ کہ از مخافت خدنگ ہم رفتار تیر ایشان عقاب
را زاوج گردون ہزیمت خوردی و از مہابت نیزہ اژدہا پیکر ہر یک شیر بیشہ خالی کردی آسمان سرسام
پیدا شدہ و در چشم آفتاب یرقانی ہویدا نمودہ رباعی زجوشیدن سر بسر سام تیز ۔ جہان کرد لت
روشنائی گریز ۔ زلیس کرد بر تارک و ترک زمین ۔ زمین آسمان۔ آسمان شد زمین ۔ چشم
منصورہ شمشیر نصرت آختہ و جیش سرور اعلام دولت افراختہ در ملازمت شاہنشاہ ذوالکاب قہرمانہ
شدند و از لشکر نجیب رجال و مخوف ابطال عرصۂ آن تضایق پذیرفت و بر دلیران روزگار
و مقرران کامگار فضائی آذیار تنگ آمد قطعہ چون دزدہ اند لشکر منصور بیعدد ۔
لیکن چو آفتاب بہ حجت جہان ستان ۔ جملہ چو یار ہمدل و چون باد ہم نفس ۔ ماتند
سیر و ہم سیر و چون پیل ہمدمان ۔ چون لشکر دریکدیگر صفہا کشیدند و صاکر ہمدیگر ہیجا
ور آمدند حضرت سلطنت پناہ و نصرت دستگاہ فرمودند کہ دایرۂ رجال الغیب بپیچند بعد از دیدن دایرۂ
رجال الغیب بعرض رسانیدند کہ لشکر و رجال الغیب در مقابلہ اند فرمودند مبارزانی کہ
شیر فلک پیش شمشیر ایشان چون شیر عود سوز خوار بود و شیر بیشہ چون شیر گربہ بمقدار
نماید و از عقبات خدنگ ایشان سر طائر پہلو تہی کندہ قبۂ زرین سپہر گردان گردون
تیغ زنگ چون تن خار پشت پر خار شود و ماہی سپہر دل آبی بسان کشف سرور کشد و
گردم این طاس آبگون در دم نہان گردد و دل خرچنگ فلک ۔ ہر نگی پیکان نام
سگالندہ و ہر یک بنوک ناوک در شبہ تار سینہ مورد دیدہ ہای مار بدوزند و بحکم بی اندازہ
نقطۂ سپیدی از سیاہی دیدہ بزدایند و بے تکلف کلفت کلف از روی ماہ و
خال از چہرہ سیاہ بر بایند قطعہ کمان سخت گیر بد پیش حملۂ دشمن ۔
سبکدستی اگر جویند پیش لشکر اعدا ۔ ز خم تیرہ بستانند نور از دیدۂ دشمن ۔
بنوک تیر بکشایند آب از چشم نابینا ۔ یکاد یعصب الشی من قبل رامیہ ویکنہ فی
سیۃ ارسل الوجہ ویقذہ فی العقد ھو مطیق ۔ من الشعر السوداء واللیل مشیر یا عی
بسان تو کہ در رزم چو جنا نند ۔ گرچہ جناو خیندای ملک کشور گیر
بگز نیزہ تن خصم ہمے پیمایند ۔ پس ہر مژہ شمشیر و بدوزند بہ تیر
فرزانگان نا چاشنر سائی ۔ پیکار سینہ گزای ہیچ خالی گشتند از بہ نوگاہ لشکر شکوہ خانی کہ دگاہ خنجر گزاران توقف

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ورزد چہ در مقابلہ دجال لعین جنگ نیکنم انشاء اللہ تعالیٰ فردا ہنگامۂ معرکہ بیارزان منفرشکن و بارزان
دلیران تیزہ افگن را چنان رونق دہم کہ پہلکشان روزگار و گردان نامدار رشک ند چون صبح نصرت
از مشرق اقبال دمید و نسیم فیروزی از گلشن اجلال وزید کوہپائی ندین نزدند و طبل ہزیر فرو کوفتند
ع زرد روئین خم کوس تندر خروش ۔ بدرہای روئین در افتاد جوش ۔ زبس شورش بوق
روئینہ طاس ۔ بگردون گردان در آمد ہراس ۔ بادشاہ عالیجاہ خورشید زمان جمشید مکان بکمند
صفت چیدہ قدرت از برای مقاتلہ اعداء دین در مقابلہ اہل بغای روی زمین کمر بست ع
چو خورشید برگرفت شاہ جہان ۔ سپاہش چو سیارہ چتر آسمان ۔ بجہت قلع بدمذہبان و قمع معاندان
اختر اندوز و بہ نشاط ہر چہ تمامتر در غنبت ہر چہ صادق تر حرب را ساختہ و آمادہ گشتند و با خود و
پیشتی کہ در نگارخانۂ خیال مثل آن تصویر نپذیرد و شہسوار وہم در اسپہ غبار خیال آن نشگافد و بارتکاب
در پرسی ادراک آن از پرواز باز ماند و صورت گزینان بر اسطقس بندی خط چہرۂ وصف بندی نگشایند
و با کردار کوہ آہن صف کشیدہ روی از کوہہا بصحرای جنگ میدان نام و ننگ نہادند ع در آمد
جہان آن سپاہ گران ۔ تو گفتی کہ شد کوہ بیشہ روان ۔ از شوکت و باس ایشان خوف و ہراس بباطن
حامیان خوزہ اسلام راہ یافتہ رعب فزعی در دضار محاقان دین متمکن گشتہ و یقین شاختہ ع
بر کشد دشمن تر اگردون تو لیک ۔ بر نگزرند از سر دار ۔ و لشکر کینہ جوی سہ روز زدی در روی آمدہ تو دہم
در نظم اسباب کارزار و ترتیب آلات پیکار مشغول شدہ روز یکشنبہ سیزدہم ماہ ربیع الاول اسباب
پیکر شاہ بطالع سعد از منزل روان گشت با مداد کہ آفتاب کرہی المبارکہ بلشکرگاہ ترکمانان رسید
و بوقت آنکہ خسرو سیارگان کاتبہا المرۃ فی کف الاسد چتر لعل پیکر از افق سیالی بر آمدہ و در سپہر
شنگرفی از سپہر رنگاری پیدا کرد شعر والشمس مبہمۃ تھول کانھا ۔ ترس یقلبہا بکفی قاتلہ
شعر چو سر بر زد از تیغ کوہ آفتاب ۔ چو زرین سپر گشت رخسار آب ۔ مقاتلہ در مقابلہ افتادند و
سپاہ اسلام جاہا در یوزۂ بلباس حرب جلی کردند بر بساط اردگاہ بسان بقیہ بشتر خ
گشتند ہمچون نیزۂ تمام قدوماندند تیر راست انگشت و بکردار کمان کمر کش و بشبہ سپر فراخ بر و
مماثل پیکان چنگال و کشابہ سنان زدودہ صفال بر مثال تیغ بخون چہر بشستہ و بسان شیشۂ
تشنہ نشستہ و بہ صفت ژوبین الماس اجل در سر بسالت نہان و بہ شکل خود و امن زرد و پای مغفر
گشان و بر صولت چوشن پشت بساز نہادہ و بہتای حلقہ زرہ صفہا در ہم یافتہ ع ولادت
حقوبۃ عمومیۃ علی نصرانا ۔ یقیم القسم تکاشف لبیع القناء فی قتامہا مرمت کما خلق السہم
ع ہمہ کمان کش و رزم آزمای و تیر انداز ۔ ہمہ بارزد و آہن گزار و جوشن درد ۔ ہمہ گنبدہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تن اندر صفا کہائی ہمال ٭ ہمہ نہادہ دل اندر نشانہائی خطر ٭ در پیش چنین لشکری ہزار نامدار و
خشم کوہ شکل و دریا مثال لشکری مخالف دین سرایات خلاف و جدال بامیج کیوان رسانیدند
و مانند ثریا و گنبد خضرا قلب و جناح راست کردند میمنہ و میسرہ را برسم و آئین زیب و زینت دادند
جنگ ساختہ و حرب را پرداختہ گشتند ؎ کانّ اللیل الان ثوب ظلام من عشیرہ و بجحفلہ من لا
تلقی الدجی و بیضہ الضحی کانما یقضی من تقعہ ظلام قطعہ بتن موافق پیکار کین شاہ جہان ٭
بدل بخالف گفتار دین پیچابر ٭ بہ تیغ مغز شکاف و بہ تیر دیدہ گذار ٭ بہ نیزہ شیر شکار و بگرز
شاہ شکر گداز ٭ بتن چو کوہ و لیکن بنات کوہ مثال ٭ بتک چو باد و لیکن نسیم باد تبر ٭ ہمہ نیزہ کمر
جوبد کین بستہ و بسان شان در کورہ جنگ آتش حدۃ افروختہ و ہمتا ہمی تیر در تدبیر از یکدلی
راست ایستادہ و بکردار کمان وقت کشاد شست جانبشت خم دادہ و بشکل پیکان از صدمہ شان
تیران و خائیز آمدہ و بشبہ پیر سینہ ہدف تیر کینہ ساختہ و بر مثال تیغ در گردش چرخ خنا ہوا پذیرفتہ
و مثال خنجر از آشامیدن دردی پیکار گوہر شجاعت برآوردہ و مشابہ جوشن از خشم و کین ابرو
بر ہم افتادہ و مماثل زرہ از عرض و شرہ کارزار از ہمہ تن دیدہ شدہ و نظیر خود در زیر مصقلہ کوہ پیکر
قتال زدودہ کشتہ ریاند کارد بر سنگ فشان آسیاد حرب تیزی الماس یافتہ و بصورت کوہسار
چشمہا بالطعن کشادہ و بسان حربہ چہرہ بخونناب شستہ ؎ سپرہا پر آوردہ از آہن بروے ٭ چو
ترک از پس کوہ کرد آبروی ٭ و زندہ پیلان کوہ بنیاد بر نہاد سپہر پیکر شہاب بخبہا صاعقہ صیت
برق صولت را برگستوان افگندہ و بجرطوم نشان شکل یشان کرگفتی چوگان ہلال از میدان
سپہر گوی مہر میربودند و پائی بر تلیین چرخ دولاب فلک میکردند و منطقہ ترک مہر گردون و
طوق ہندوی پاسبان آسمان میساختند بسان و شاخ قلادہ از تن جوزا و گردن ثریا میبردند
؎ چہال جنگی در سو کیش کہ از خرطوم ٭ ہر روز معرکہ از پنجہ بر کنند جبال ٭ بہ پی شکست ہمی
زمین را پشت ٭ بہ پیک حستہ ہمہ شیر آسمان دبال ٭ رایات ہمیون و اعلام ہمایون افراختہ گشتہ
و شکل مصاف و پیکار پدید آمدہ گشت و افواج بتاراج دشمن در حرکت آمدند از جوانب طرفین
جنگ پیش بردند و شرار آتش کارزار از حضیض خاک بذروۂ افلاک ترقی کردہ و نائرۂ قتال
جدال التہاب و اشتعال پذیرفت قطعہ چو سلطان حرب فرا یدکی دریا پدید آید ٭ کہ
خون دیدہ پالاید زیم موج او بشان ٭ سر مردان مردم کش دران دریا صدف باشد
چو مرجان کشتہ از خون لب جودہ اندر صدف دندان ٭ بخار تیغ جوش تیغ کشتن آب کف جوشد
بہنگش رمح جان او مار ماہی تیر روز پیکان ٭ و از بیشک خنجر پنجہ پیلان خون بر زمین معرکہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گشته دهوای آورده از هجوان کوه پیکر آب نیلی شده ؎ زمین را بیکلش صد شکند زنده هوا را
قامتش قهر خزان است ؛ بدن چون کرد کوهی در سلاسل ؛ تنگ چون کرد بادی در عناست
داز غبار هم اپیان چشمهٔ نور بخش پوشیده ماند صحنهٔ ماه بسان صحیفهٔ اعمال عاصیان سیاه گشت ؛
؎ بهار گرد شد روی ماه از نورد ؛ پر از خاک شد کام ماهی ز گرد ؛ شعر یوم تظل الشمس فیه
مریضة ؛ ینفع بطباب الا تیعب واز باد دگرد هوا چون چهرهٔ زنگی در خسار حبشی تیرگی یافت
وجهان در زیر پرزاغ وابجه غراب نهفته و سر فاذا هم خامدون ؛ بیجا و جود آگرده ها مکشوف شد
؎ ویوم ترے شمة من عجایبة تطلع اسرایا الهوم من خلاتر ویختفی الرایا فیه کان هفت بجوبها قوا
؎ ستاره سنان بود و خورشید تیغ ؛ ز آهن زمین بود و از گرد میغ ؛ تو گفتی که خورشید در پرده
شد ؛ زمین زیر بنقل اندر آورده شد ؛ هوا گشت چون روی زنگی سیاه ؛ ز گشته مزید نده
رو دشت راه ؛ شمشیر همیرانی سیل خون بر صفحهٔ نیلگون میراند و خنجر نیلوفری از پیکر آبدار
آتش می افروخته و ناچخ دیکی با احشار جنگیان راز میگفت و پیل هندی در سر سروران راه
می جست و گوپال تارک شگاف بر و بال گردن کشان میگرفت و زره بین سینهٔ خلاسپ
سوار بر هم میدخت و خدنگ چهار پر در مغز مبارزان می نشست و پیلک موی شگاف از
احداق و بدوکان هدف میساخت و تیزهٔ خطی از جگر دلاوران سیراب میگشت سنان جان
ستان بتن صفدران وطن میگرفت ؎ غبار ابر نماند و سوار سیل نهیب ؛ حسام برق فروغ و ستور
رعد مهیل ؛ چو عقل در سر مردان گزید تیغ مقر ؛ چو دیم در دل گردان گرفته تیر مقیل ؛ بخون تازه
شده چهره مجره خضیب ؛ بگرد تیره شده دیدهٔ سنان نحیل ؛ بسته رمح میان و گشاده تیر جان
بقصد جان مبارز بجرح خون فتیل ؛ از وقت طلوع پیکر آفتاب زرین از افق سیم سیما بر لحظه
بر قدر ارتفاع ادنا ئرهٔ پیکار بالا میگرفت تا نزد یک خطهٔ نصف النهار که آتش کارزار فرو نشست
؎ بند رفته از روز نیمی فزون ؛ که شد مدان بیابان سه بهره نگون ؛ ؎ بخاک اندرون جنگجو
همچو مار ؛ کشیده زبان از پی زینهار ؛ ز بس زخم خشت خدنگ درشت ؛ شده پیل اندوهٔ خارپشت
؛ ز تن رفته خون با گل آمیخته ؛ چو جیحون که زر و باوه ریخته ؛ فهم من بین معتجر بسیف ؛ ومعتزبوده الصعد
واخذ ماهجف الاحثلة منه بخالد ماب ؛ وبك المعاد ناگاه از هیبت تقدیر نسیم نکبت ان الله وانا الیه راجعون
قرار پذیرفت و لشکر تمرهٔ اضلال از صف جنگ و جدال پشت بهزیمت دادند و از پاس هراس
روی از میدان ستیز بسوی بیابان گریز نهادند از غایت سرعت و نهایت عجلت عنان از رکاب
فرار از میسب نشناختند روزگار نرمک یکسان ببرد همچنان ناگهش مے اندا فتد شعر ، تفرا الاعادی

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من منایاتوقعا الیہ سیوف من یدیہ انتضاھا ؎ ہر دشمنی کہ تیغ تو بیند بروز جنگ ؛
بیگرش رہسپیت تو بجو شد در استخوان ؛ بیشتر از سران لشکر مخالف در صف جنگ پیکار سر
گشتند و قریب پنجاہ ہزار فرلباش از مغلان بہ تیغ آبدار بانش در نیخ فرستادند و از رفتہ و کشتہ
و مجروح بسر دو کوہ پشتہ قتادی پذیرفتہ و سرگردن کشتہ زار در پای انسان چوگانی بسان گوی گردان گشت
شعر لقد ذاق حد السیف کل مکذب ؛ اطاعت فاعان قائم الحد ؎ تیغش ز کلہ سر بمیغز دشمنان فرو برد
چرخ را چوہا استخوان ؛ در برگ ریز عمر عدو صرصر اجل ؛ لورود را طبیعت فصل خزان دہد ؛
رحمت میان بستہ تہمتن دام و دد ؛ یکجوان کہ شرح رزمگہ متحوان دہد ؛ اطراف باغ معرکہ را
تیغ آب رنگ ؛ از خون گشتہ رنگ گل ارغوان دہد ؛ ترد امنی دشمنش از زردی خشک اوست ؛
رنگ از بروں جوشن برگستوان دہد ؛ آن بیم خون بہلہ ہندوی قصر ہفتم رنگ لعل بدخشانی گرفت
و مسند سیمابی قاضی مجن ششم سرخی ارغوان بہرمان یافت و تیغ نیلوفری جلاد حلقہ انجم گلزار
لالہ زار پر نیرنگ و بقای فتنہ شہسوار میدان چہارم تارنجی و حنایی گشت ؎ دران
دجلہ خون بلند آفتاب ؛ چو نیلوفر افگند ورق باب ؛ و پارہ زرین را مشکر رواق سیموی
باب گل گلگونہ رنگ یافت و دوات دبیر دیوان خانہ دوم مئی تاب و حقیق مراب شجران شنوجاہ
رزمگار بر ایوان اول بشگرف رومی آلودہ آمدہ و از بخار خون بخار باوج چرخ ستلاقی
رسیدہ و جوشن اندود ماہی از نم خون برنگ ابر خون گشت ؎ فرو رفتہ بر رفتہ روز نبرد
ماہی نم خون در ماہ گرد ؛ سردار لشکر مخالف کہ سردار مکان دلیر بر بساط آرزو مدام کشتن
دار چشم چارہ کرد تا از تعجیل سہ منزل در سہ پہر طی کند و در میدان دار و گیر با خسرو شیرین زبان
کرمان ورزی کردہ رو بہ دار شست بہزیمت داد و روی براہ گریز نہاد و در آیہ معتمداً با سند
دیت شمنا لا رحمد ؎ در پیش حملہ تو کجا ایستد عدو ؛ روباہ را چہ طاقت نرد اسد
است ؛ از بیم تیغ شاہ جہانگیر یکدار تیر از کمان بیرون شدہ از ترس خنجر خسرو صفدر مانند
کبوتر از حوالت عقاب میدان گرفت ؎ ای بادشاہی کہ از بیم تیغش ؛ مونث شود در رحم
مذکرہ ؛ زیادت از بیست ہزار مردہ و ہشتاد زنجیر پیل سفید غنیمت افتاد و مواشی و سلاح بحد
و عد و ضبط عقد نتوان آورد و در حیز احصار نیاید بدست آمد و رایات فتح و فیروزی
سر بر اوج سپہر فیروزی بر افراخت و آیات نصرت و بختیاری بر سر بام دہر بگاشت آمد لخلص اللہ
الاسلام نصرت و ان تقلب فی الزیادۃ الاسم ؎ باز بقاش مرغ سعادت بزیر پائے ؛
عوطی دلتش شکر فخر در دہان ؛ در ثنا لوای وی آسائش ظفر ؛ در پایہ سریروی آرائش جہان ؛

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

در مرغزار نظش نصرت گیاوبد ۔ ازیں کرآب ایداز چشمۂ سنان ۔ حضرت قدوۃ الکبرا بسفر تو
گل فیروزی کہ از گلشن نصرت دمیدہ مسیح فتح کہ از شرق اقبال سر برکشید ہم از برکت رجال الغیب بود کہ مرا
حاصل آمد و چون لازمۂ نصرت اعانت ایشانست سرداران عصر و سروران دہر را البتہ میباید کہ بی
مقابلۂ ایشان مقاتلہ نکنند چنانچہ اعراض از سریر سلطنت و اعتراض از سریر مملکت کردیم و تفویض
احکام جہانداری و تعیید سرانجام شہریاری بہ برادر اعز ارشد موید سلطان محمد مؤید اول ہوطلہ کہ بہ نشان
گفتہ آمد بحفظ مقابلۂ دائرۂ رجال الغیب بود ملازمت مردان لاریب ہمہ مہمات دینی و دنیاوی و معاملات
دینی فائدہ میدہد حضرت نور العین بحضرت قدوۃ الکبرا عرض نمودند کہ طریق التزام رجال الغیب
عنایت نمودہ فرمایند فرمودند کہ بعد از ادائے وظائف صبح بمرکز دائرۂ ایشان نگاہ کند بہر طرفی کہ بیشتر
متوجہ شود و روی دل بایشان کند و بگوید یا اُنزِلَ قَاسِمَ الْمُقَدَّسَۃِ یا رِجَالَ الْغَیْبِ اَعِیْنُوْنِیْ بِقُوَّۃٍ
وَانْظُرُوْنِیْ بِنَظْرَۃٍ بتوجہ تمام بسوی ایشان باشد و آخر نسبت بطرف ایشان کند و پشت پناہ
خود دانند در توجہ و تفکر ہمچنین و الذکر گویا بحسبی اعتماد کردہ ام و بدان اعتماد خود را اندک فرا اندازد
و ہر روز ہمچنین ملازمت کند بہر وقتی کہ بود برآمدہ گردد حتی کہ در محافل ملوک مجالس سلوک و
قضات مدارس محل دعوت اسماء اسم و جز آن ایں ملاحظہ مرعی دارد دائرۂ مذکور اینست
کہ در اصل مدور بود کاتب بسبب شتابکاری مسقط کرد تا بقیاس و نمونہ نزدیک تر باشد

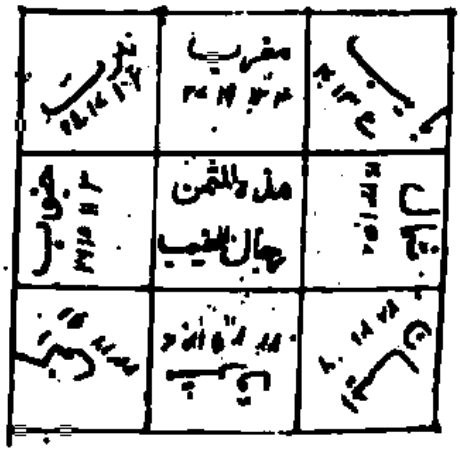

کھیعص باش کھیعص بمش
کھیعص باشم کھیعص اش

ك ن ا ج غ ب ا م ش
اکنی یعنی جنوب غرب لیب ایشان شمال

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ بجہت حفظ صابطہ موجزہ نظم کردہ ام تا مطبوع طبع اصحاب مشود و مرغوب فہم احباب بود و برای حفظ نزدیک تر است و آن ابیات شعر اگر خواہی کہ بدلا را بدانی ازرہ قطبان ۔ حساب ابجد از حرفش شماری کن تقین میدان ۔
اط بن کید باکنی دان ۔ بد کب کبط بشرقستان ۔ وبکا کج ابدان ایسان
ح یہ کج ل شمالستان ۔ بد یج ل جانب بائب دیب بط کز بغربستان ۔
ب ق ز کہ جائیستان نیرتج یاج کوجنوبستان ۔ زاشرف مرجع ایشان شنو از
صابط آسان ۔ اگر در کار بر بندی برایدکامت از یزدان ۔ اما الاخیار وہم
ثلثمائۃ نفسا صاحب کشف المحجوب گوید کہ اخیار سیصد تن اند شعر شدہ آن بادشاہ خوش رایا
۔ سپاہی جاودانہ سیصد اخیار ۔ بعضی مشایخ ہفت تن گفتہ اند و قیل ہژدہ تن ایشان
از جملہ نواب درگاہ تعالی و حجاب بارگاہ والا اند اما الابدال ایشان ہفت کس اند و قیل
شش کس اند اما النقباء ہم الذین تحققوا بمیم الباطن فاشرفوا علی بواطن الناس
فاستوجبوا اختیار الصدر لکونہم شافعین لسائرہم عند الحق تعالی و قیل ثلثمائۃ شعر این قول صاحب نصوص و
سابقان اوست اما صاحب کشف المحجوب نقبا را سہ تن میگوید حضرت نور العین بحضرت
قدوۃ الکبرا عرض نمودند کہ ہر جا کہ ذکر نقبا و نجبا و ابدال مذکور شدہ است بلفظ جمع
تمیز کردہ اند جرا بلفظ رجلا تمیز کردہ اند حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند کہ سبب آنست کہ شاید
کہ در ایشان زنی ہم بودہ باشد از نساء صلحات اما النقباء ہم الذین یعرفون بالصلاح امور
الناس و حمل اثقالہم المنصرفون فی حقوق الخلق عبرا اما الکتوم ہزار کس اند کہ پوشیدگان
قباب عزت و مستوران نقاب عفت باشند و یکدیگر را نشناسند و جمال حال خود ندانند و اند
کل احوال از امور خود و خلق مستور باشند بعضی مشایخ حل معنی کلام قدسی اولیائی تحت
قبائی لا یعرفہم غیری بر ایشان اطلاق کردہ اند و مکتوما نزا از سرہنگان درگاہ حق و
عہدہ داران بارگاہ مطلق کہ اہل حل و عقد مہمات عالم اند خارج سیدانند اما المفردون
فہم عباد عن الرجال الخارجین عن نظر القطب حضرت شیخ معروف الدیموی بعرض رسانید
کہ از حیطہ ادراک قطب اطلاع خوش ہیچکس بیرون نیست در کلمات شریف کہ خارجین عن نظر
القطب افتادہ است مفہوم دی چہ باشد حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند کہ مراد از خارج
آن نبود کہ از اطلاع غوث و ادراک قطب کسی خارج بود بلکہ مراد ازوی آنست کہ ابدال
و نقبا و اخیار الی آخرہ کہ سرہنگان درگاہ ربانی و نواب بارگاہ سبحانی اند در امور عالم بنسبتہا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

غوث و یکدیگر محتاج اند بخلاف مفردون کہ ازین احکام خارج اند و در دائرہ ہدایت داخل چنانچہ
مکتوبات حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حضرت این القاعد را حضرت غوث الثقلین
سفر بالحضرت میگفت و میگفت محمد ابن القاعد من المفردین صاحب فتوحات میگوید کہ مفردون
جماعتی اند خارج از دائرہ قطب حضرت علیہ السلام از ایشانست در رسول علیہ السلام پیش از نسبت
نبوت از ایشان بود و باقی تحقیق این طائفہ و توفیق مناصب این زمرہ علیہ و عوت در شرح رسالہ
غوثیہ کہ حضرت قدوۃ الکبرا در مذکردہ ایم من اراد فلیطلب ہناک حضرت قدوۃ
الکبرا میفرمودند چون یکی از نواب حضرت الٰہی و حجاب جنابِ متناہی فوت میشود دیگری
بجای او نقل میکنند چنانچہ ترتیب و انتقال ایشان بنوعدیگر فرمودہ اند چنانچہ در شرح تعرف آورد
است کہ بیچ امت از چہار صد مرد ابدال خالی نباشد و ازین چہار صد چہل اوتاد اند و ازین
چہل چہار نقبا اند و ازین چہار یک قطب است و سلامتی کافران اند برکت مومنان است
و سلامتی عامۂ مومنان اند برکت ابدال است و سلامتی ابدال اند برکت اوتاد است و سلامتی
اوتاد اند برکت نقباست و سلامتی نقبا اند برکت قطب است چون قطب بمیرد یکی از نقبا
بجای وی بردہ و چون یکی از نقبا بمیرد یکی از اوتاد بجای وی رسانند چون یکی از اوتاد بمیرد یکی از
ابدال بجای وی برسانند و چون یکی از ابدال بمیرد یکی را از عامۂ نیک بندگان و مومنان بجای
وی برسانند بعضی از مشائخ میگویند کہ مردان غیب سیصد و پنجاہ و شش کس اند کہ ہمیشہ در
عالم باشند چون از ایشان یکی رود دیگری بجای او نشیند تا در میان سیصد و پنجاہ و شش ہیچ کم
نشود و این سیصد و پنجاہ و شش کس شش طبقہ اند اول طبقہ سیصد تن اند کہ ایشانرا اولیا خوانند
و مردان غیب گویند دوم طبقہ چہل تن اند کہ ایشانرا ابدال خوانند و مردان غیب گویند
سوم طبقہ ہفت تن اند کہ ایشانرا اوتاد خوانند و مردان غیب گویند چہارم طبقہ پنج تن اند کہ
ایشانرا اخیار خوانند و مردان غیب گویند پنجم طبقہ سہ تن اند کہ ایشانرا نقبا خوانند و مردان غیب گویند
ششم طبقہ یکتن است کہ او را غوث و قطب گویند کہ عالم ببرکت وجود او برقرار است چون او بمیرد
عالم بر دیگری بجای او نشیند و ہیچ مخلوقات و سر احجاب ایشان باشد اگر در مغرب باشد
اہل مشرق ندانند و اگر در مشرق باشد اہل مغرب ندانند سخن ایشان نشنوند و ایشانرا
نہ شناسند ایشان چنان زندگانی کنند کہ کسی ایشانرا نہ شناسد و نداند یعنی بیارامی و در آمدی
و شخصی خود را نمیکنند بظاہر ہمچو دیگران باشند و باطن خود را از ماسوی پرداز ند و فضیلت خود بر دیگران

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کردن درمیان فرقہا پس ہر فرقہ دعوی کردند کہ درمیان ایشان راہ یافتہ اند پس خاص گردیدند خاصان اہل سنت وجماعت کہ

نمودار نگشتند ہم بدین سبب بیشتر امردان عیب نمی بینند ازان در پردہ میباشند مستور کہ در چشم کسان نبود منظور بہ مرایشان را نباشد ہیچ آثار بکار ازوی متوان کردن پدیدار حضرت نور العین از کیفیت اطلاق اسم تصوف وکیفیت تسمیہ خاص صوفی وتعرف دخواستند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ رسالہ قشیری آمدہ اند اعلموا ارحمکم اللہ ان المسلمین بعد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لم یشتہروا فی عصرہم بتسمیۃ علی سنۃ حضرت الرسول صلی اللہ علیہ وسلم اذ لا فضیلۃ فوقہا فقیل لہم الصحابۃ وکذا اکثر کہم اہل العصر الثانی ثم یجی من بعد الصحابۃ التابعین وہذا ہو اشرف سمۃ ثم قیل لمن بعدہم اتباع التابعین ثم اختلف الناس وتباینت المراتب فقیل للخواص من الناس بینہم شتی عبادۃ امر الدین الزہاد والعباد ثم ظہرت البدع وحصل التباہی بین الفرق فکل فریق ادعوا ان فیہم زہادا فاشتہر خواص اہل السنۃ والجماعۃ المراعون انفاسہم مع اللہ الحافظون قلوبہم عن الخواطر الرديۃ المتعلقۃ باسم التصوف واشتہروا بہذا الاسم لفضلہم

قبل از ایں حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ پیش ازین طائفہ کسی را کہ باسم صوفی نامیدہ اند ابو الہاشم صوفی بودہ پیش ازوی بزرگان بسیار بودہ اند متوکل و عبادت وطریق محبت موصوف از سفیان ثوری نقل میکردند کہ وی میگوید لولا ابو ہاشم الصوفی ما عرفت دقیق الریاء فی الہم وہم میگوید من ندانستم کہ صوفی چہ بود تا ابو الہاشم را ندیدم وہمچنین اول خانقاہ کہ بنای صوفیان بنا کردہ اند آنست کہ برملہ شام کردند وسبب بنای خانقاہ آن بود کہ ردے امیر از ترسا بکار رفتہ بود در راہ وتن بدان طائفہ دہد کہ فراہم رسیدند ودست در آغوش یکدگر کردند وہمانجا بنشستند وآنچہ داشتند از خوردنی پیش نہادند وبخوردند ناگاہ از ہمدیگر مفارقت جستند امیر ترسا را معاملت ایشان با یکدیگر خوش آمد یکی از ایشان را بخواند وپرسید کہ آنکہ بود گفت ندانم گفت ترا چہ بود گفت ہیچ گفت از کجا بود گفت ندانم آن امیر گفت بین این الفت چہ بود کہ شما با ہم کردید وبیش گفت این ما را طریقت است گفت شما را جائی ہست کہ آنجا فراہم آیند گفت نی گفت من جائی شما جائی بسازم کہ یکدیگر آنجا فراہم آیند گفت حالیہ آن خانقاہ بر ملہ شام نہادند شیخ الاسلام ہیر ہری در مناقب وگفت ما خیر دخل فیہا خیرا من باب الابدال وقال ما وفق اللہ خیرا لاحیاء ہی المعالم وقالا دلال علیہا من الاحیاء الاثار

حضرت قدوۃ الکبرا از شرح تعرف نقل کردند کہ وی آمدہ است لم سمیت الصوفیۃ صوفیا اذا کانت ہذہ الفاظ لمعان سمیت الصوفیۃ صوفیۃ ونقاوتہما صوفی را بدان سبب گفتند کہ ظاہر و سر ایشان پاک بود وآثار ہای ایشان اسرار بواطن وآثار ظواہر راست یعنی ظاہر

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

باطن ایشان روشن است پاکیزگی بواطن آنست کہ ازدون حق پاکیزہ کردہ اند نہ بغیر خدا میدارند نہ
از غیر طلبی بپرسند و ہرچہ ایشانرا از حقتعالی باز دارد و مشغول کند ازان بپرہیزند تقاً تا رطاہر را
ریائی خلق نہ خواہند و عجب نیارند و غرض و طمع ندارند و ہرچند خدمت بیشتر کنند خود را مقصر
قَالَ بَعْضُهُمُ الصُّوْفِيُّ مَنْ صَفَّتْ لِلّٰهِ مُعَامَلَتُهُ فَصَفَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ كَرَامَتُهُ **حضرت نور الدین**
تعریف صوفی درخواستند نقل از حضرت نمودند کہ صوفی نبود اگر بود صوفی نبود و آنچنانست کہ
گفت و آن نہ بطاقت دی بود ندانم کہ دی از کجا و از کہ شنیدہ بود **سبحان اللہ** شکر فتن
کردید کہ در جہان ہست و اگر ہست بچنان شخصی میپیوندد و آن میکوید کہ او بآن کالبد در دلم کم
و دل در جہان و جان و آن زندہ بآنست جاودان **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند
کہ از شیخ ابو الحسن خرقانی کسی پرسید کہ صوفی کیست گفت صوفی بمرقع و سجادہ صوفی نبود
و برسم و عادات صوفی نبود صوفی آن بود کہ او نبود بلکہ روزی بود کہ با نمایش حاجت نبود
و شبی بود کہ ماہ و ستارہ در بالیست نبود و نیستی است کہ بہستی اش حاجت نبود و صوفی را شرط
است کہ شب چہ و روز چہ یاد حقتعالی بیدار باشد و شرط بیداری صوفی آن بود کہ چون حق را
یاد کند از فرق تا قدمش از یاد کردن حق جای خبری داشتہ باشد نہ آنکہ بجز و تغیر لباس کند
و صوفی بود **رباعی** پوشندہ مرقع اند این خامی چند ۔ بر بستہ طامات الف لامی چند ۔
نا رفتہ رہ صدق و صفا گامی چند ۔ بدنام کنندۂ نکو نامی چند ۔ **حضرت قدوۃ الکبرا**
میفرمودند کہ العزیز صوفی گری بدعوی راست نمی آید بلکہ گواہانش می باید کہ آنچنان
نام دہم توجہ الی اللہ مستدام **رباعی** ہر کہ بود دعوی تصوف میکند ۔ در رہ عرفان تقف
میکند ۔ کرد و شاہد از توجہ الکنار ۔ آورد ورنہ تکلف میکند ۔ **حضرت قدوۃ الکبرا**
میفرمودند کہ در ملازمت حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی این فقیر و حضرت میر سید علی ہمدانی
و جمعی از مشایخ کیہانی نشستہ بودند کہ سخن از معانی تصوف و اہل تعرف برآمد ہر یک از اصحاب
مجالس شریف در باب مختلف لطیف بالتقا وقت و بمقتضای وصول خویش معانی تصوف
و اہل تعرف بتکلف از کلام قدما در بارہ تصوف کوہر نثار در بیان آورد و تما التَّصَوُّفُ كُلُّهُ اَخْلَاقٌ
وَقِيْلَ التَّصَوُّفُ كُلُّهُ تَرْكُ الْفُضُوْلِ قِيْلَ التَّصَوُّفُ هُوَ الْحَقِيْقَةُ وَكُلُّ كَانَ قِيْلَ حَقِيْقَةٌ وَكُلُّ اِسْمٍ سُئِلَ
عَنِ التَّصَوُّفِ قَالَ هُوَ الَّذِيْ لَا يَمْلِكُ شَيْئًا وَلَا يَمْلِكُهُ قَالَ بَعْضُهُمْ سُئِلَ عَنِ التَّصَوُّفِ قَالَ كُلُّهُ اَدَبٌ
چون ہر یک اکابر سخنوبت و معانی در رشتہ بیان کردند حضرت عبد الرزاق کاشی از منقولات
صاحب فتوحات فرمودند قَالَ التَّصَوُّفُ اَنْ لَا يَمْلِكَ شَيْئًا وَلَا يَمْلِكَهُ اَحَدٌ قَالَ التَّصَوُّفُ خُرُوْجٌ وَدُلُوْجٌ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اے عنك وفيك **حضرت قدوۃ الکبرا** از شیخ عبدالرزاق پرسیدند کہ حضرت شیخ اکبر در بیان صوفی چہ فرمودند قال الصوفی من لا شیء لہ ولا وصف لہ ولا اسم اتفقت العلماء انہ قال الصوفی لا یوجد فیہ ما یکون قابلا لوصف ولا اشتباہ علی الخلق سر ضمنہم قال من ترک الدنیا لا بناءہا والآخرۃ لطالبہا والانانیۃ للشیاطین خرج من بین سکر الجہل وبیاض العلم وبراءہ من الشرک الخفی واسقط النظر عما سوی اللہ اقتبس باطن قلبہ نور جمال الصمدیۃ علی عرش السماء المصفات وہو اول نعت الصوفی **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند اگرچہ جمعی از اکابر علی نہج التفصیل وہمہ اثر علی حسب التاویل معانی تصوف فرمودہ اند ولیکن مرا ازانہا مقولہ حضرت سید الطائفہ بسیار خوش آمد کہ وی فرمودہ است التصوف کلہ ادب زیرا چہ مجموع معانی تصوف بلکہ ہمہ مقصود سلوک از ابتدا تا انتہا از انچہ اصحاب وارباب تقیہ را میباشد ودوی مندرج است اکثر احوال این طائفہ علیا ومقامات صوفیہ دوی منحصر اول فرار بوحدانیۃ وانکسار باطلاع فردانیۃ وی اولیست وسائر التزام ملازمت درویشان خدمت خوب کیشان اولیست وجملہ عبادات ومعاملات چنانچہ صلوٰۃ وزکوٰۃ وامثال ان اولیست در سلک اذکار مختلفہ واشتغال متعددہ وجلسہ متنوعہ ورواقعہ ومشاہدہ ہرچہ این طایفہ را ازین نوع میباشد فی الحقیقت اولیست سبحان اللہ کدام ادب بالاتر ازین کہ صوفی در ملاحظہ عظمت وکبریاء دوست نعرہ ہمہ اوست زندہ سالک مراقبہ وحدۃ ومشاہدہ وجہ خاص در کثرت فنا را التقا حاصل کردہ بلقا را البقا حقیقی پیوندد **غزل** کمال وحدتش چون اقتضا کرد ٭ وجود کائنات او انتفا کردہ حضور حضرتش چون دید سالک ٭ ادب آن بود کو خود را فنا کرد ٭ چو سالک از شعور اعتبار وجود خویش بالکلیہ بقا کرد ٭ چو چشم از کحل جان کرد کحول ٭ ہمہ حق دید ہر کہ چشم وا کرد ٭ بال زہر قدوۃ اشرف شنیدہ ٭ انا الحق ہمچو بوعلی ندا کرد **حضرت قدوۃ الکبرا** از پیر خود نقل کردند کہ وی میگوید التصوف والتصوف لا یکون تصوف وتصرف باہم بود ودنیا در دست داشتن وآنرا قیمت نہادن مرد را از تصرف بردن بود چون موئی از ریش صوفیان ودنیا را قیمت ننہند واندوہ بران نخورند اگر ہمہ دنیا را القمہ سازی ودہند دہان درویشی نہی اسراف نباشد اسراف آن باشد کہ بر رضای حقیقی نہ صرف نکنی حقتعالی از دست تو چندان ترک کند نخواہد کہ از دل تو ترک دوستی دنیا خواستہ الدنیا مذمومۃ لانہا تغفل عن اللہ شیخ ابو الوفا خوارزمی از **حضرت قدوۃ الکبرا** رادر خواست کردند کہ این طائفہ را صوفی چہ معنی میگویند فرمودند ایشانرا بدو معنی صوفی خوانند یا بصفا اسرار یا برای آنکہ در وصف اول باشند ہا صفۂ این

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ہر دو سخن گفتہ اند اما اکثر مردم ایشان را صوفی ازان جہت گویند کہ لباس صوف اختیار کردہ اند و صوف لباس پیغمبرانست علیہم السلام سَیَجِیْئُ فِیْ مَکَانِہٖ اِنْشَاءَ اللّٰہُ تَعَالٰی حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند کہ نسبت اصحاب تصوف و صوفی بصفا ارباب صفت میست و لیکن اخلاق صوفیہ از اصحاب صفہ گرفتہ اند و صفہ جائیست بمدینہ کہ مر آنجا را اتباخوانند از مدینہ تا آنجا دو فرسنگ است در دیشان کہ یاران پیغامبر علیہ السلام بودہ اند آنجا متوطن بودہ اند از دنیا و اشغال اعراض کردہ اند تا در اثر است کہ وقتی بود کہ اصحاب صفہ کہ ایشان چہل تن بودہ اند بیک خرما کفایت کردہ اند و اندک از لباس بسر میبردند و بیشتر برہنہ بودند خویشتن را در ریگ پنہان کردہ بودند چون وقت نماز شدے ہر یک را یک جامہ بودی یکی بآن جامہ تمام گزاردے و دیگرے در ریگ پنہان شدی ہمچنین بنوبت جامہ میگرفتند اصل مذہب تصوف ازینجا گرفتہ اند اعراض کردن از دنیا و باخلق حضرت ناکردن بیافتہ قناعت نمودن و نایافتہ را طلب کردن و بر توکل زیستن و اختیار گذاشتن و بر قضا داوری تا کردن از اہل وطن و دوستان بریدن این ہمہ صفات اہل صفہ است یعنی این مذہب اصحاب تصوف قبول کردہ اند و اصل مذہب صوفیہ این بود تا بگذشتن روزگار بتباہ گشت بیشتر ازیشان چون کارہائی دیگر در اصل مذہب طعن میست طعن مدران کس است کہ مذہب را خلاف کند چنانکہ اگر بازرگانی خیانت کند اصل بازرگانی تباہ نشود و اگر غازی غلول کند اصل جہاد تباہ نگردد و اگر عالم دنیا طلب کند اصل شریعت تباہ نگردد و اگر سلطانی جور کند اصل سلطانی تباہ نگردد و بہر روزگاری ہر گروہی در خور یکدیگر باشند صوفیان در اصل این طریقت بودہ اند حضرت قدوۃ الکبراء را عزیزی پرسید کہ دستبد صوفیہ چہ باشد فرمودند کہ پیر ہری میگوید کہ اَلْتَصَوُّفُ قَالَ الْحَالُ تَحَالُ وَالْاِشَارَاتُ الْبَاطِلَۃُ بِالْمَقَالِ میفرمودند کہ ابو بکر زینباز اللہ تعالیٰ را بخواب دید گفت خداوندا حاجتی دارم شعر شبی حق را کسی در خواب دیدہ ۔ بنیازی خواست شد در آب دیدہ ۔ گفت چہ حاجت خواہی بہ ازان کہ دادم کہ از دستبد صوفیان رہا نیدم حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند صوفی ایجا مہمانست و تقاضای مہمان بر میزبان جفاست ہمان باید کہ با او بیلود و منتظر نہ متقاضی عجائب بغداد است زعقہ شبلی و نکتہ مرتعش و حکایات خلدی شیخ عبد اللہ یاکو گفت کہ ابو عبد اللہ رودباری بگفت اَلتَّصَوُّفُ تَرْکُ التَّکَلُّفِ وَاسْتِعْمَالُ التَّظَرُّفِ وَحَذْفُ التَّشَرُّفِ قَالَ الْاَشْرَفُ اَلتَّصَوُّفُ جُلُوْسُ الْعَبْدِ عَلٰی بِسَاطِ التَّمْکِیْنِ وَالتَّلَوُّنِ اَللّٰھُمَّ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ثبتنا وجمیع المؤمنین علی صراط المستقیم

لطیفہ پنجم در بیان تعریف معجزات و کرامات و استدراج و دلائل اثبات کرامت

قال الاشرف الکرامۃ ھی خارق العادۃ تصدر عن ھذہ الطائفۃ علی سبیل الرد والتعظیم

حضرت نور العین از اقسام خوارق و استدراج درخواست فرمود امام فخر الدین الرازی در تفسیر خویش آوردہ است

اذا ظھر فعل خارق للعادۃ علی انسان فذلک اما ان یکون مقرونا بالدعوی او لا وانقسم الاول

و قتیکہ ظاہر شود فعلی خلاف عادت بر انسانی پس این یا باشد نزدیک بدعوی یا نباشد قسم اول

اما ان یکون بالدعوی اما ان یکون دعوی الالھیۃ او دعوی النبوۃ او دعوی الولایۃ او دعوی

اینکہ باشد بدعوی یا باشد دعوی خدا یا پیغمبری یا دعوی ولایت یا دعوی

الصلاح واطاعۃ الشیاطین فھذہ اربعۃ اقسام اسم الاول ادعاء الالھیۃ ونسمی اصحابنا ظھور

جادو و اطاعت شیطان پس این چار قسم است اما قسم اول کہ دعوی خدائی است و ممکن نیست ہمچو

خوارق العادات علی یدہ من غیر معارضۃ کما نقل ان فرعون کان یدعی الالھیۃ وکانت تظھر

خلاف عادت بردست او بغیر معارضت چنانکہ منقول است کہ فرعون دعوی میکرد خدا او ظاہر میشد

علی یدہ خوارق العادات وکما نقل ذلک ایضا فی حق الدجال قال اصحابنا وانما جاز ذلک لان

بردست او امور خلاف چنانکہ نقل کردہ شدہ است نیز در حق دجال گفتہ اند اصحاب ما و جواز این بنا

شکلہ وخلقتہ یدل علی کذبہ فظھور الخوارق علی یدہ لا یفضی الی التلبیس والقسم الثانی ادعاء

بر ان شد برای آنکہ شکل او و صورت او دلالت میکند بر دروغ او پس ظاہر شدن امور خلاف عادت نمی رساند

وھذا القسم علی قسمین لانہ اما ان یکون ذلک المدعی صادقا او کاذبا فان کان صادقا وجب

و این بر دو قسم است زیرا کہ یا باشد آن دعوی کنندہ صادق یا کاذب پس اگر صادق باشد واجب است

ظھور الخوارق علی یدہ وھذا متفق علیہ بین کل من اقر بصحۃ نبوۃ الانبیاء وان کان کاذبا لم

ظہور خوارق بردست او و این امر اتفاق است درمیان ہر کسانی کہ اقرار میکنند بصحت نبوت انبیاء اگر

یجز ظھور الخوارق علی یدہ وبتقدیر ان تظھر وجب حصول المعارضۃ واما القسم الثالث وھو

جائز نیست ظہور خوارق بردست او و بر تقدیر یکہ ظاہر شود واجب خواہد شد حصول معارضہ و قسم سوم

ادعاء الولایۃ فالقائلون بکرامات الاولیاء اختلفوا فی انہ ھل یجوز ادعاء الکرامۃ ثم اطلاعہ

دعوی ولایت پس کسانیکہ قائل اند بکرامات اولیاء اختلاف کردہ اند در اینکہ آیا جائز است دعوی کرامت بندہ یا نہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

علی وفق دعواہ امرہ واما القسم الرابع وھو ادعاء التبرز والطاعۃ الشیاطین فعندنا صحابنا یجوز ظھور
موافق دعوای او دیانۃ وقسم چہارم دعوی جادو واطاعت شیاطین است پس نزد اصحاب ما ممکن است ظہور امور
خوارق العادات علی یدہ وعند المعتزلۃ لا یجوز واما القسم الثانی وھو ان تظھر خوارق العادات
خلاف عادت بردست وے ونزد معتزلہ جائز نیست وقسم پنجم دعوی است کہ ظاہر شود امور خلاف عادت
علی ید انسان من غیر شیء من ذلک فذلک الانسان اما ان یکون صالحا مرضیا عند اللہ
بردست انسانی بغیر چیزے از دعوی پس آن انسان یا باشد صالح پسندیدہ نزد خدائے
واما ان یکون خبیثا مذنبا والاول ھو القول بکرامات الاولیاء فعندنا تقع صحابنا علی جوازہ
ویا باشد پلید گنہگار واول از قبیل قائل شدن کرامات اولیاء است پس ما نفاق کردہ اند اصحاب ما بجواز آن
والکل للمعتزلۃ ایاہ الحسین البصری وصاحبہ محمود الزاذقی فاما القسم الثالث وھو ان یظھر
واشکار کردہ اند آنرا معتزلہ مگر حسین بصری وشاگرد او محمود خوارزمی واما قسم دوم دعوا است کہ ظاہر شود امور
خوارق العادات علی ید بعض من کان مردودا عن طاعۃ اللہ فقد اطلق المحققون علیہ اسم الاستدراج سمی بعض
خلاف عادت بردست بعض شخص کہ مردود باشد از طاعت حق تعالیٰ پس ہر نام نہادہ شدہ است باستدراج سوال کردہ
الاستاذ عن حضرت بقاء اللہ بن باقل فی اثبات الکرامات للاولیاء قال الامام المحقق کلنا اثبتنا الاولیاء وحکینا
اصحابنا رحمۃ اللہ علیہ الکبیر الذی دلائل وثبات کرامات اولیاء فرمودند قسم سوم
اسف امام مستغنی کرامات اولیاء
اللہ تعالیٰ والاثبات بالخصوص المذکور بالاجماع اھل السنۃ والجماعۃ علی ذلک فاما القسم الثانی
حقانیت ورایات مجموعہ واجماع اہل سنت وجماعت براین پس کتاب قول حقانیت است ہر یکہ داخل شد در
ذکر الطوائف بحکمہ عندنا فاما قول اھل التغییر فذلک کفر بالاجماع ھذا ما اجمعت علیہ کلمۃ علماء کرامات الاولیاء
ذکر اصحاب ما در ادلہ ترددے وبرق واکثر اہل تفسیر دراین کردہ بیشتر باجماع پس این آنچہ است بر مذکر کرامات

حضرت قدوۃ الکبرا سیفرمودند کہ ظہور کرامات بر اولیاء جائز است عقلاً و
نقلاً اما جواز عقلی اینست کہ محال نیست در قدرت خدا تعالیٰ بلکہ از قبیلہ ممکنات است
ہمچو ظہور معجزات انبیاء علیہم السلام واین مذہب اہل سنت وجماعت است از مشائخ عظام
وعلمائے اصولیین وفقہاء ومحدثین وتصانیف ایشان باین ناطق است در شرق ومغرب
وعجم وعرب قول صحیح مختار است نزد ہمہ اہل سنت وجماعت آنست کہ ہر چہ جائز است
انبیاء را از معجزات جائز است اولیاء را مثل آن از کرامت بشرط عدم دعوی وقول
آنکس کہ میگوید میان معجزہ وکرامت فرق نیست درست نبود زیرا کہ معجزہ واجب است
بر نبی کہ دعوی کند وکرامت واجب است بر ولی کہ پوشیدہ دارد الا بوقت ضرورت یا

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

یا غالبی غالب کرامات ایشان اختیار نباشد یا از برای تقویت اعتقاد بعضی از مریدان۔
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ خارق عادات و معجزہ و استدراج و سحر امری واضحست اگر از
پیغامبری و مدعی نبوت در زمان حیات نبوت خارقی ظاہر گردد معجزہ مانند و اگر ولی کہ موصوف بصفات
ولایت باشد چیزی ظاہر خلاف عادت بود کرامت گویند و اگر از مخالف شریعت امری صادر شود
استدراج حفظنا اللہ و ایاکم حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ صاحب کشف المحجوب می گوید
کہ خداوند تعالی در بعضی کتاب خود ما را خبر داده است از کرامت آصف بن برخیا کہ چون
سلیمان علیہ السلام خواست کہ تخت بلقیس را پیش از آمدن وی آنجا حاضر کند خدای تعالی
خواست تا شرف آصف را بخلق بنماید کرامت وی ظاہر گردانید و با اہل زمانہ بنماید کہ کرامت
اولیا جائز است سلیمان علیہ السلام گفت از شما کیست کہ تخت بلقیس را پیش از آمدن وی
اینجا حاضر گرداند قال عفریت من الجن انا اتیک بہ قبل ان تقوم من مقامک سلیمان علیہ السلام
گفت زود تر خواہم آصف گفت انا اتیک بہ قبل ان یرتد الیک طرفک بدین گفتار سلیمان
بردی متغیر نشد و انکار نکرد و بر آن مستحیل نیامد و این ہیچ حال معجزہ نبود زیرا کہ آصف
پیغامبر نبود پس لا محال باید کہ کرامت باشد و نیز احوال اصحاب کہف بخن گفتن سگ
بایشان و خواب ایشان و تقلب ایشان اندر کہف یمین و یسار و تقلبھم ذات الیمین و
ذات الشمال و کلبھم باسط ذراعیہ بالوصید ہمہ این جملہ ناقض عادات است و معلوم است کہ
معجزہ نیست پس باید کہ کرامت باشد اما اثبات کرامت اولیا بسنت آنست کہ در حدیث
صحیح وارد است کہ روزی اصحاب رضی اللہ عنہم گفتند یا رسول اللہ ما را از عجائب امم ماضیہ چیزے
بگوی گفت پیش از شما سہ کس بجای میرفتند چون شبانگاہ شد قصد غاری کردند و در آنجا
شدند چون پارہ از شب گذشتہ سنگی از کوہ در آمد و در غار استوا گشت ایشان متحیر شدند
گفتند کہ نرہاند ما را از بیچ چیز جز آنکہ کردار ہای خود را بخداوند شفیع آوریم
یکی گفت مرا مادری و پدری پود از مال دنیا چیزی نداشتم کہ بایشان بدہم بجز بزی کہ
شیر او بایشان دادمی و من ہر روز تشنہ بیزم بیامدمی و بہاد آن اندوجہ طعام خود
کردمی شبی بگاہ تر آوردم نامش برنک را بدوشتم و طعام ایشان در شیر آغشتم ایشان خفتہ
بودند آن قدح در دست من بماندم من بر پای ایستادہ و چیزی ناخوردہ انتظار بیداری
ایشان میبردم تا صبح بر آمد و ایشان بیدار شدند و طعام خود خوردند الگاہ بنت تو یا رب ایا
اگر من در بین کہ گفت گویم نزد پدر من پیغامبر علیہ السلام گفت آن سنگ بنیمدنی بگردد و سگا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

پدید آمد دیگرے گفت مراد خترعم بود باجمال و دلم پیوستہ بجمال او مشغول بود دی در
ہرچند دیرا بخواستمی اجابت نکردی تا وقتی بجملہ صد دینار زر بدو فرستادم تا یک شب با من
خلوتی کرد چون نزدیک من در آمد ترسی در دلم پدید آمد از ترس خداوند تعالیٰ دست از و
بداشتم بار خدایا اگر من درین راست گویم مرا فرجی فرست پیغامبر علیہ السلام گفت آن سنگ را
جنبید و آن شگاف زیادہ شد شعر اگر راست گویم درین بیدرنگ ٭ خدایا فراخی دہ از تنگ ٭ سوم
گفت کہ مرا گروہی مزدوران بودند و ہر یک روزگاری بمکردند اجرت ببردند
چون عمارت تمام شد ہمہ مزد خود بستدند یکی از ایشان ناپدید شد من از مزدی او سپندی چند
و داشتم تا چہل سالی گذشتہ آن مرد ظاہر نشد و من نتایج آن او سپند نگاہ بداشتم روزی آمد پیدا
شد شعر گذشت از ما جرائی و چہل سال ٭ کہ پیدا شد ز جائی صاحبمال ٭ گفت من وقتی
کار تو کردہ ام یاد داری و اکنون مرا بآن مزد حاجت است بدو اورا گفتم برو آن رمہ گوسپند
جملہ حق تست آمد و گفت بر من افسوس میکنی گفت افسوس نمیدارم درست میگویم آن ہمہ فزاوی دادم
از بہر رضای خدایا اگر من درین راست گویم مرا فرجی فرست پیغامبر علیہ السلام گفت آن سنگ یکبارگی
از دہان غار برفت و ہر سہ تن بیرون آمدند این فعل ناقص عارت است لیکن حدیث جریج
راہبت دلیل آن از حدیث ابوہریرہ است کہ پیغامبر علیہ السلام گفت در بنی اسرائیل راہبی بود
جریج نام کہ مدتی مجتہد بود و مادری داشت مستورہ شعر در اسرائیلیان یک راہبی بود ٭ کہ جان
در راہ دین او را ہبی بود ٭ روزی بازروی دیدار پسر بیامد دیر خانہ بود در صومعہ بگشاد
و باز گشت روز دوم و سوم ہمچنان آمد و رفت مادر شش گفت از تنگدلی کہ یارب پسر مرا
رسوا کنی و بحق منش بگیر دران زمانہ زنی بود بدسیرت گفت من جریج را از راہ بیرم بصومعہ
وی شدہ جریج با وی التفات نکرد با شبانی در راہ صحبت کرد و حاملہ شد چون بہ شہر در آمد
گفت از جریج است چون بار نہاد مردم قصد صومعہ جریج کردند و ویرا پیش سلطان آوردند
جریج گفت ای غلام پدر تو کیست گفت مادرم بر تو دروغ میگوید پدر من شبانی بود
ترا مادر من این بہتان نہادہ است شعر کہ جز چوپان مرا دیگر نزاد است

قال الامام المتقنی رحمہ اللہ فلہ من طرق الاکابر کثیرۃ منہا قول ابی بکرۃ لابنہ عبد اللہ
باذفرمود امام متقنی کہ از طریقہائے اکابر بسیار است از انجملہ است قول ابو بکرۃ رضی اللہ عنہ فرزند خود عبد اللہ را
یا بنی ان وقع بین العرب والعجم یوم اختلافات العار الذی کنت فیہ انا وانت مع رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
ای فرزند من اگر واقع شود در میان عرب و عجم روزی اختلافی پس بیا غار را کہ بودم من و تو با رسول اللہ صلعم

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وکن فیہ فانہ یا تیک منہ رزق بکرۃ وعشیا وفی قولہ اشارۃ کرامات الاولیاء ونبوی الامام
دلیل روشن وبرہان کہ بتحقیق خواہد آمد ترا رزق تو بصبح وشام واز قول راشارہ است بکرامات اولیاء ونبوت امام
المستغفری باسنادہ عن جابر بن عبد اللہ قال ابو بکر الصدیق رضی اللہ عنہ اذا انا مت فضعونی
باسناد خود از جابر بن عبد اللہ کہ فرمود ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ چوں بمیرم پس مرا بر
الباب الذی فیہ قبر رسول اللہ فاستاذنوا فان رد علیکم فادفنوہ وان لم یرد علیکم فادفنونی قال جابر فطلعنا
دروازہ یعنی دروازہ حجرہ کہ در آں قبر رسول اللہ صلعم است پس آں در را دستوری خواہید پس اگر گشادہ شود برای شما
فادفنا الباب وظننا ان ھذا ابو بکر لکرامتہ علی اللہ تعالی حتی انہ اشتھی ان یدفن عند النبی فخرج الباب ولم یرد من لم یخرج
پس دفن کنید مرا در در وجابر رضی اللہ عنہ گفت پس کوفتم در دروازہ را وخواص کردیم گمان بر ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ کہ دفن کردہ شود نزدیک
لنا وقال لنا ادخلوا ادفنوا وکرامۃ لا ارب لہ شیئا دون الامام المستغفری باسنادہ
برای او گفت داخل شوید پس دفن کنید شما را بحرمت خواہیم کرد وبجائیم شیئے را دون امام مستغفری باسناد خود
مالک بن انس عن نافع عن ابن عمر ان عمر بن الخطاب خطب الناس بالمدینۃ قال یا ساریۃ بن زنیم الجبل الجبل
مالک بن انس از نافع از ابن عمر کہ حضرت عمر رضی اللہ عنہ خطبہ خواند مردم را در مدینہ گفت اے ساریہ بن زنیم کوہ را کوہ را
من استرعی الذئب فقد ظلم قال فانکر الناس ذلک فقال انا سمعنا صوتہ وھو یقول یا ساریۃ الجبل الجبل
کسیکہ گرگ را بر گلہ بچراند پس بتحقیق ظلم کرد پس انکار کردند مردمان ذکر ساریہ را ودر عراق بود پس برمان گفت علی
انا سمعنا عمر یذکر الساریۃ والساریۃ بالعراق علی المنبر قال ونحکم وھو ما علی فی شیء الا حرجہ منہ
ما شنیدیم قول عمر را کہ میگفت ساریہ را وساریہ در عراق است بر منبر فرمود وحیف بر شما باد گمان دارید کہ او را دل مشغول چیزے
فلم یلبث ان جاء الساریۃ بن لقی العدو فھزمھم حتی جاءوا وسلم الجبل فاتاھم من الکتاب یا ساریۃ
مگر بعد آں بیرون آمد پس نزدیک شد کہ ساریہ اندر مقابلہ کرد با دشمنان وایشاں را شکست داد وباز آمد کوہ را
بن زنیم الجبل الجبل من استرعی الذئب قال فکانوا نذکرہ صوت عمر الذی سمعنا ۔
ابن زنیم کوہ را کسیکہ چراینده گرگ گفتہ بود ندا واز عمر شنیدہ بود کہ آں را شنیدند ۔

وہمچنین از سائر صحابہ وتابعین وتبع تابعین ومشایخ طریقت طبقہ بعد طبقہ بحد تواتر کرامات
وخوارق عادات ظاہر شدہ کہ در حیز تحریر وتقریر نگنجد شعر قلم شرمندہ از شرح تحریر ۔
زبان عاجز شدہ از حسن تقریر ۔ قال الامام القشیری فی رسالتہ والکرامۃ ما تواتر بہا اخبار
باخبار من الکرامات الاحیاء فی الوقایات صار العلم بکونہا لھؤلاء الاولیاء حقا فیما انتفی
من توسط ھذہ الطائفۃ وتواتر علیہ حکایاتہم واخبارھم لیتفی الشبہۃ فی ذلک ومقصود ازیں ہمہ
مبالغہ وتطویل در اثبات کرامت اولیاء است کما سلیم العقلی کہ مشاہدہ احوال این

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

طائفہ و مطالعہ اقوال ایشان نکردہ است سخنان کہ سخت و حکایات نادرست اصحاب جہالت را
سئوالات کہ درین زمان ظاہر شدہ اند و نفی کرامات اولیاء بلکہ معجزات انبیاء میکنند فریفتہ نشوند
و دین خود برباد ندہند ہمانا کہ باعث این بر نفی کرامات آنست کہ خود را در اعلی مراتب ولایت
مینمایند از ین الجہ و احوال ایشان را خبری و اثری نی نفی آن میکنند تا پیش عوام فضیحت نشوند
از فضیحت خواص نمی اندیشند تا آنکہ اگر صد ہزار خارق عادت مر ایشان را ظاہر شود چون
نہ ظاہر ایشان موافق احکام شریعت و نہ باطن ایشان مطابق آداب طریقت آن از
قبیل مکر و استدراج خواہد بود نہ از قبیل مقولات ولایت و کرامت وَفِي كِتَابِ الْهُدٰى وَنَعْتَقِدُ اَنَّ
لِلْاَوْلِيَاءِ مِنْ اُمَّتِهٖ يَعْنِي اُمَّتَ مُحَمَّدٍ مُصْطَفٰى صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَرَامَاتٌ وَاِمَامَاتٌ وَهٰكَذَا
كُلُّ رُسُوْلٍ كَانَ لِصَحِيْحِ اتِّبَاعِ ظَهَرَتْ لَهُمْ كَرَامَاتٌ وَخَرْقُ الْعَادَاتِ وَكَرَامَاتُ الْاَوْلِيَاءِ مِنْ تَمَامِ مُعْجِزَاتِ الْاَنْبِيَاءِ
وَمِنْ ظَهَرَ لَهٗ عَلٰى يَدِهٖ مِنَ الْخَوَارِقِ وَهُوَ عَلٰى غَيْرِ الْاِلْتِزَامِ بِاَحْكَامِ الشَّرْعِ نَعْتَقِدُ اَنَّهٗ لَيْسَ لِاَنَّ اللّٰهَ كَرَّمَهٗ بِذٰلِكَ
حضرت قادر اکبر منفرد و متنوع خارق عادت بیہمتا است چون ایجاد معدوم و اعدام موجود و ظہور امری مستور و ستاری ظاہر
و دفع مصائب بعیدہ در مدت اندک و اطلاع بر امور غایبہ از حسن لبغار ان حاضر شدن در زمان واحد در امکنہ مختلفہ
و احیائے موتے و امانت احیاء و سماع کلام حیوانات و نباتات و جمادات از تسبیح و غیران و حضور طعام
در ظرف وقت حاجت بے سببی ظاہر و تکثیر قوت از قلیل و اعمال نافضہ لعادات کالمشی علی الماء و الطیران
فی الہواء و کالکون من الکون و تسخیر الحیوانات الوحشیۃ و کالقوی الظاہرۃ علی ابدانہم کالذی اقتلع الشجرۃ
بخیلہ من اصلہا و ہو یدوذ فی الشاع و ضرب الید علی الحائط فیشق و بعضہم یشیر باصبعہ الی
بعض الجبال فیقع الضرب عمق لعدہ بالاشارۃ فیظہر رأس المشار الیہ ✤
و بالجملہ چون جنسی نزدیکی از دوستان خود را مظہر قدرت کاملہ خود گرداند در سیولائے
عالم کہ تصرفی کہ خواہد تواند کرد و بالحقیقت آن تاثیر و تصرف حضرت خداوند است تعالی و تقدس

کہ در دوی ظاہر میشود و دوے در میان ۔

کرامتی اگر بینی کم و بیش ۔ قطعہ ۔ ز درویشی کہ او بیگانہ از خویش
از و کارے کہ آید در میانہ ✤ ۔ ز حق می آید آن او در میانہ ۔

قَالَ بَعْضُ الْكُبَرَاءِ الْعَارِفِيْنَ وَالْاَصْلُ اَنَّ جَمِيْعَ ذٰلِكَ كُلَّهٗ مِنْ خَرْقِ عَادَةٍ فِي نَفْسِهٖ
بعض از عارفان بزرگ گفتہ اصل کہ جمیع کند این ہمہ اینست کہ کسی کہ خلاف کند عادتی را در نفس خود
تَمَرَّنَتْ عَلَيْهَا نُفُوْسُ الْخَلْقِ اَوْ قَصَّهٗ فَاِنَّ اللّٰهَ يَخْرِقُ لَهٗ عَادَةً مِثْلَهَا فِي مُقَابِلَتِهَا يُسَمّٰى كَرَامَةً فَقَطْ
گردانیدگی کرامت بران قضیہ خرق عادت نفس را پس اللہ تعالی خلاف میکند برای او عادتی مانند او در مقابلہ آن و نامیدہ میشود کرامت

Ataunnabi.com

انعام وخاص فالکرامۃ عندھم العنایۃ الالٰھیۃ التی دھبتھم التوفیق والقوۃ حتی جرقولہ
عام وخاص پس کرامت نزد ایشاں عنایت الٰہیست کہ دادہ است ایشاں را توفیق وقوت تا اگر خلاف کند
عوائد نفس ہم تبدیل الکرامۃ عندنا فامامعہودہ والتی یسمی فی العموم کرامۃ الرجال الخوارق
عادات نفس خود را پس ایں آیت کرامت نزد ما وامانکہ نام نہادہ می شود از عام کرامات پس مردان خرق کردہ اند
ملاحظتہا بشارکۃ التدریج المذکورۃ فیھا فلرضیۃ فخافوا ان یکون حظھم
در ایں آں پس مشترک وصاحب استدراج مذکور دراں ودرای بودن ایں پس خوف کنند کہ نصیب ایشاں
الحظوظ محلھا الدار الاخرۃ فاذا تجمل بھا شیخ فرضنا ان یکون حظ عالینا فذکورت فی قولہ
لذت مقام آں در آخرت است پس شیخ تجمل بود اورا شرم دارد ازاں خوف نکند کہ بہرہ ایشاں
اخبارہ وانی بصحح الخوف مع الکرامۃ مما ذا لبست بکرامۃ عندنا وانما ھی خرق عادۃ وان سلمت
جواب ایں می شود وخوف باوجود کرامت پس درصورت ست کرامت نزدیک ما جز ایں نیست کہ خرق عادۃ است
منھا البشراء بانھا بزیادۃ ولا ینقص حظا ولا سقطت طلبات ولا طاب ولا استطاب بخیر
آں بشارت آنکہ زیادتی نعمت است کم نمیکند لذت را
یسمی کرامۃ فالبشرٰی علی الحقیقۃ ھی الکرامۃ وقال ایضا اجل الکرامات واعظمھا النزاھۃ
نام نہادہ میشود کرامات پس بشارت ازحقیقت ہماں کرامت است وفرمود ایضاً کہ اجل کرامات واعظم آں نزہت یا فتن است
فی الخلوۃ ومنھا مراعاۃ الانفاس مع اللہ ومنھا الرضا عن اللہ فی جمیع الحالات ومنھا البشرٰی
در تنہائی وایں است رعایت دم با حق تعالیٰ وایں است رضا بر ما کند حق تعالیٰ در ہمہ حالات ومنہا
مع اللہ بالسعادۃ الابدیۃ فی دار الاخرۃ ومنھا حفظ الادب بحیث یلقی الواردات فی الاوقات وصفا
از حق تعالیٰ بسعادت ابدیہ در دار آخرت وایں رعایت ادب است با وکرامتی دارد ذات از کرامات

حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند اظہار خوارق این طائفہ باختیار نصرت صوفیہ اند
مگر آنگاہ کہ بحر ایمان قلب مالک ستار خود را نشناسد چون بروحدت وجود رسید تصرف ابدا بر کند و باحق
برول کدام کس نہد شعر تیر پیکان کی ہرف رائی نشست ۔ مقرعہ کم زن کہ فرس پای نشست از زبر
بیرون ازین طائفہ کہ در بحر وحدت وجود مستغرق گشتہ اند ودر ملاحظہ احاطت ذات بکائنات مستغرق
آمدہ از الم دیگری منالم میگردند آخر خط طبری محفوظ میشود حضرت شیخ ابو الوفا خوارزمی میفرمود
کہ حضرت قدوۃ الکبراء در زمین شروان گزر کردہ بود مدتہا فاتر نزول در قریۂ وی افتاد
واعتاد مسجدی فرود آمدند وبارندگی برف بمرتبہ بود کہ شرح نتوان کرد شعر شد از بارہا
جہان تا امید جوان چون نی پیر موی سپید ۔ کمال جوکی از تقاضای غایط شد درشت
برخاست وبگوشہ رفت ہمہ جا برابر برف دریافت کہ اصلا امکان حرکت نبود از حالتی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وقتی پیش نماز حضرت ایشان تجدید وضو میکردند و هم از وضو فارغ شده بودند که سر او دریافت
و در تبه تیز و بشاشت که شرح نتوان کرد اصحاب اجیری تعجب نمود که باوجود آلات حرارت دارد
جامه خانه و کپنک و آتش و فرش و تکیه هذا این مقدار برودت چگونه بود خواجه ابوالقاسم چون
از مشرب عرفان زلالی کشیده بود دانست که حضرت قدوة الکبرا از الم دیگری متالم شده
اندر مسجد برآمد و اصحاب را تفتیش نمود بعد از تردد چنان معلوم شد که کمال جوکی بیرون
برآمده است دیدند دی رفتند و بیرا یافتند و بر برف افتاده آتش گرانمند و انواع لباس
پوشانیدند آن مقدار که از برف و سرمای تخلیص نمی یافت حضرت قدوة الکبرا از آن حال
خودی آمد چون بکلی تخلیص یافت ایشان را هم اثری نماند حضرت قدوة الکبرا میفرمود
که ابوالخیر التیناتی میگوید هر که عمل خود ظاهر کند مرائی است و هر که حال خود صادر میسازد
دعوی دروغی بکی را دید که بر آب میرود وی بکنار دریا بود گفت این چه بدعت فرمودی
بخندکی میرود آخر بانگی بروی زد که کجا میروی گفت بحج گفت اکنون برو کرامات فروش تا ویم
قبول می کنند که محرم است کرامات خر اگرچه بانگ سگ نکند جز سگ یعنی ضعیف از برای
نه کرامات است و بعضی از کبرار عارفین فرموده اند که ظهور خوارق عادات ضعیف
حالان را میباشد از برای تقویت ایشان و یقین ایشان نعمة من الله العباد فاما
قویا متمکنا فوق آن جماعتی باشند که حجاب بشان بالکلیه مرفوع شده است و
بواطن ایشان بروح یقین و شرف معرفت مشرف گشته یقین ایشان را چه حاجت بتقویت
خوارق عادت و مشاهدهٔ آیات بینات خواجه ابوالمکارم بهمین رسانیدند که از یارغار
سابق و صدیق ابوبکر صدیق رضی الله عنه چندان خوارق منقول نیست و از اصحاب
مصطفی علیه السلام چندان خوارق صادر نشده از متاخران این طائفه رضوان الله علیهم
بیشتر خوارق منقول است چنانکه مشهور است موجب چیست حضرت قدوة الکبرا آن
فرمودند که اصحاب نبی صلی الله علیه وسلم را بکرت صحبت آنحضرت و مشاهدهٔ انوار نبوت و نزول
وحی و هبوط ملائکه بواطن ایشان بلمعان انوار یقین مزین و امور آخرتی معاینه و از دنیا
معرض و از عادت منخلع و نفوس مزکی و آئینه دل مصقل پس پنجه حضرت از موجبات عنایت
بیعلت ارزانی داشت مستغنی بوده اند از دیدن کرامات و استماع انوار قدرت و هر که بایقان
از یقین برسد آنچه دیگران از اعجاب است اشارت شهادت بود قال الاستاذ الامام ابوالقاسم القشیری
کرامات الاولیاء من جملة معجزات الانبیاء کل ما کان لاتباع ظهر لهم کرامات و لمحمد صلی الله علیه وسلم

Ataunnabi.com

فی کل زمان قال الاشرف کل ہے تھا کرامت فلے وجد من ما یفھی کہ وذ من جملۃ معجزاتہ

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند عجب حال جماعتی کہ باین ہمہ مویدات از قرآن احادیث وحکایات صادرہ از حین کشف وعیان کہ از سلف وخلف منقول است الکر سن ان تعدولا تحصی است وکرامت اولیارا منکر اند اگر خارق عادتی بینند بر سحر وشیاطین حمل میکنند وصاحب آنرا ساحر میگویند۔ حضرت ابو المکارم میفرمودند بکبار رایات علامی وعلائی ولوای سبحانی گرشتند وصدا ہی میرفتند کہ پراز آمین واژدہا بود چون مردم از آمین آن دوکان آگاہ میبودند ازان راہ نمیرفتند۔ بعضی از اصحاب بعرض جناب ایشان رسانیدند کہ راہ پراز خطر شنیدہ میشود فرمودند انشاء اللہ عبور ازین راہ آسان خواہد شد چون جماعۃ قلندران در بحر ومحرو ان راگزر بر سر اژدرہا وتنینان شد اژدرہے نمایان کہ گویا ہمہ را فروخواہد بردن شعر نمایان بر زمین شد اژدرا ز غار ۔ کہ گوئی اژدہائی آسمان وار

حضرت قدوۃ الکبرا ایشانرا خود اشارت کردند ہر چار دو مار شدند بصورت شیر شدہ ہمہ را فرو شعر عصارا کرد چون موسیٰ اشارت کرد متاع مار واژدر کرد غارت ۔ جماعتی از اصحاب تصوف وزمرۂ از معرضان آثار وعلامات تعرف کہ ہمراہ قافلہ بودند باطلاع این امر عجیب گفتند کہ عجب سحر است کہ ازین طائفہ ظاہر میگردد وطرفہ مکری کہ ازین زمرہ صادر شدہ شخصی این نوع سخن شنیدہ بسمع مبارک حضرت قدوۃ الکبرا رسانیدند فرمودند کسانیکہ حضرت رسالت پناہ را بی اتہام سحر ومکر نگرداشتند مرا چگونہ گذارند کما قال ھذا سحر وہرگاہ اینطائفہ را بامری نسبت میکنند کہ حضرت رسالت پناہ را نسبت کردہ بودند بسنت اصدار میابد ومتابعت او اظہار میگردد وقال الامام الیافعی رحمہ اللہ کیف یلتبس التحریض الشیاطین الی اولیاء الرحمٰن وقد ورد فی الاثار الصحیحۃ ان الزاھدین العابدین الصابرین الشاکرین الخائفین الراجین المتعففین الورعین المتوکلین المواظبین المحمودات اخلاقھم باخلاق المحبین العارفین المقربین من عباد اللہ الموصوفات اخلاقھم بمکارم الاخلاق المحمودات اخلاقھم باخلاق المتقین قال اللہ جل وعلا المتقین فی ظلال اللہ والثناء علیھم باکتساب الشریعۃ السمحۃ بالسنۃ الغراء المرتفعین عن حضیض الوقوف مع العاجلۃ الی معالی مراتب الاخرۃ العاکفین علی الاقبال علی اللہ المعرضین عن الدنیا وما فیھا من الزخارف التی لا تساوی عند اللہ جناح بعوضۃ

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند آن مقدار خارق عادات ونا قض افعال متمرات کہ از حضرت غوث الثقلین اصدار یافتہ ہمچنین طائفہ اصدار نیافتہ است

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

زیرا چه هیچ بزرگی از بزرگان دین و کاملی از کملان روی زمین از عصر حضرت خواجه حسن بصری
الی یومنا این سخن نگفته است چنانکه حضرت غوث الثقلین گفته است و آن اینست
که هیچ سالکی هست سلوک خود تا بمقصد نرساند و بمحل وصول خود
بدروازهٔ اعلی مقصود کشیده اجازهٔ حصول بتمکنانی ادا نی رساند بیرون نمی برود مگر
این فقیر از روی تصرف از سر حد قضا و قدر بیرون می رود شیخ سیف الدین عبدالوهاب
پسر شیخ المحققین میگوید که هیچ ماهی از ماه ها نبودی مگر پیش از آنکه نوشدی بیامدی پیش
والد من اگر چنانچه در وی سختی دیدیدی مقدر شده بودی نیکو بیامدی در صورت ناخوش
بیامدی و اگر نعمت و خیر مقدر شده بودی در صورت نیکو بیامدی آخر روز جمعه سلخ جمادی آخر
سنه ستین و خمسمایه جمعی از مشایخ در صحبت وی نشسته بودند جوانی خوبرو در آمد و گفت سلام
علیکم یا ولی الله من ماه رجب ام آمده ام تا ترا اینست گویم که تو در هیچ بدی و سختی مقدر
نشده است در ماه رجب جز خیر چیزی دیگر نبینی و چون روز یکشنبه آمد سلخ رجب شخصی
گریه انتظر آمد و گفت السلام علیکم یا ولی الله من شهر شعبانم آمده ام که ترا تنبیه کنم که مقدر شده
است در من موت و فنا خلق در بغداد و گرانی در حجاز و قتل و کشتن در خراسان چون ماه
شعبان آمد هر چه گفته بود واقع شد شیخ در ماه رمضان چند روز بیمار شد روز دوشنبه بست و نهم
رمضان جمعی از مشایخ پیش وی حاضر بودند چون شیخ علی هیتی و شیخ نجیب الدین سهروردی
و غیر ایشان شخصی با هیبت و وقار تمام در آمد و گفت السلام علیکم یا ولی الله من ماه رمضانم آمده
ام که اعتدار کنم از آنچه بر تو مقدر شده است وداع کنم ترا که این آخر اجتماع من است با تو پس
باز گشت در ربیع الآخر سال دوم از دنیا برفت و رمضان دیگر نیافت همچنین از سر شهور
و هر هفته سلام شیخ می آمدند چنانکه ماه های دیگری آمدندی از خیر و شر خود اعلام میکردند بلکه از
ایام می آمدند و شیخ سلام میکردند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت مخدومی میفرمودند
شبی در عروج بمقامات حالات خود مطلع شدم اثر قدمی نمود ار پیش از من شده رشک کردم
که بالاتر از من که بود آخر الامر معلوم کردم که روحانیه حضرت غوث الثقلین بوده
شکر الله کردم حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در ملازمت حضرت علاء الدوله سمنانی
نشسته بودم که کسی را بزرگی نقل کرده که دجال را بین عرقة العین از سمرقند بکعبه میبرند فرود نمی آید
ابلیس نیز از عرقة العین از مشرق بمغرب میرود چه قدر دیرا کاری در پیش است تا الوان
حقایق در پیش نکرده اند تفرقه نیابند میفرمودند که حضرت شیخ صدقه بغدادی در پای عظ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت غوث الثقلین آمد و در میان مشایخ بنشست چون شیخ بیرون آمد و بنشست
گفت بچگس سخن بگفت و قاری را هم گفت که چیزی بخواند امام دم را وجدی عظیم
دریافت و حالت قوی بر وی گرفت یکی صد قه باخود گفت شیخ چیزی گفته قاری هم چیزی
خوانده این چه ساز چیست مثنوی نه مطرب دمی چنگ بر چنگ زد ؛ نوائی ز راز
راه آهنگ زد ؛ چو در گوش نادر گر آواز کیست ؛ ندانم کاین و چه ساز کیست
حضرت غوث الثقلین رو بوی کرد و گفت یا ملکی از مریدان من از بیت المقدس
بیک قدم آمده است رباعی ز بیت المقدس بیک آورد گام ؛ در بیخبار سایند خود را بکام
کسی کو ندارد سر حال دم ؛ سر سر زبن را نبندد قدم ؛ دیر دست من توبه کرد امروز
حاضران در سیمای او بیند شیخ صدقه یا خود گفت کیست از بیت المقدس بیک گام به نجا آمده
دیر است توبه باید کرد و به شیخ چه حاجت دارد شیخ الثقلین رو بسوی وی کرد و گفت یا ملک
دیر است توبه بباید کرد از آنکه دیگر در هوا نرود و حاجت وی بمن آنست که دیر است محبت حقیقی نه
و خالی راه نا تمام ؛ شعر چه شد گر سر ایمان زیر پاست ؛ که راه محبت از نها جداست
خدا تعالی محبت خود همگنان را روزی کناد بحرمت النبی و آله الامجاد و حضرت قدوة
الکبیر امیفرمودند که ستر احوال این طائفه و اخفاء مقامات زهره علیه را اهم است حضرت
شیخ خیر الدین سدهوری در ابتدا رسلوک بعضی از واقعات شریفه و برخی از واردات
رفیعه خویش بحضرت قدوة الکبیر اعرض میرسانیدند بر ضمیر جام جهان نمای و
سمیر حقائق کشای پوشیده نماند که خاطر دمی با تنها ملتفت است به تنها فرمودند که ای
عزیز امقامات باین نوع امور در بدایت مقامات چنانست که کودکان را بمویزی چند
بفریبند تا به مکتب روند امام غزالی از بعضی واقعات و احوال خود اعلام حضرت
خواجه ابی علی فارمدی کردند بعد از امعان فرمودند تلک حیالات تربت بها اطفال الطریقة
غرض اکابر روزگار در اثنار اظهار حال گاهی آن میبود که قابلیت و استعداد ایشان
تقاضای اظهار آن میکند و گاهی بواسطه اطمینان خواطر مریدان و ایقان خاطر محبان
بر وجهی میباشد که بسعی و کوشش مریدان را باین درجه تواند رسانید نه بیان خود
بهمت خود بنای دستان آرای ؛

لطیفه ششم در بیان فائدهٔ بیعت تبعی و شرایط اقتدا و آداب مسترشد

از مجموع اربعین اکابر است و مسئله توحید مطلب قال الاشرف ان یکون الشیخ عارفا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

یا حوالی الرید تعالیٰ یعلوم الجہد والتفرید حتی یصفہ ویزیدہ علی حسب حالہ ویجزیہ من عادہ
ومحامدہ بمثلہ ولا یصف الاوصاف المذکورۃ فکیف یجود الا فیدیہم واخذ اللہ الذین منہم
حق اللہ شراب الحقائق الموصال وجعلک من الذین شراب انیہ یا لغدوۃ والاصال ۔
کرطابان یقین ومیحان یقین وسالکان کرم رہ وفراسان تیز دو میدان تحقیق
کرہم اللہ تعالیٰ الی یوم قیام القیمۃ وایدہم بمقام رفیعہ ۔ اولیا رفنا فی اللہ وبقا بہ اند
نیرسند مگر بمتابعت شریعت آن پیشوائی قوافل اصفیاء مقتدا طوائف اولیا نبی محمد مصطفی
صلعم ظاہراً وباطناً قولاً وفعلاً اعتقاداً وحالاً ہرکسی در ظلمات نفس خاوی بود در کات آنرا
باطل او دی گشتہ در اسفل السافلین طبیعت مقید شہوت واسیر ضلالت واخلاق ہاشدہ
شدہ اگر اہل علم است بمقتضائی علم عمل نمیکند وبشرط علم در مجموع اوقات واحوال متابعت
شریعت نمی نماید بدرجات رفیعہ جانی واعلی علیین معارف ربانی ومقعد صدق عرفانی
عیانی نرسد واز شرب عذب آب معرفت رحمانی کہ چون انجبات در ظلمات طبیعت
انسانی است شربتی نچشد وجام شیرین شراب وجدانی بکام ایقانی نکشد کما قال اللہ
تعالیٰ ومیصفہم شرابا طہورا ویوسی از نیمات ریاض من تسنیم عینا
یشرب بہا المقربون بشام جانش نرسد ودر گلشن مراد کل مقصود را نہ چیند ومتحذول ومحروم
وسرگردان در تیہ ضلالت ومیدان جہالت بماند باید کہ طالب این طریق ہمکی ہمت خود
ببذول داشتہ بجان کوشد ولحظہ بیکار امدو قدم صدق در راہ شریعت از سر ایمانی در
ویقینی بکمال نہد واگر اینچنین نکند سر بصحرا ضلال دہد قطعہ خلاف پیمبر کسی رہ گزید
کہ ہرگز بمنزل نخواہد رسید وکسانیکہ زین راہ برگشتہ اند برفتند وبسیار برگشتہ اند بحضر
در تعظیم تکریم تام وتعظیم تمام غرض بحضرت قدوۃ الکبرا رمودند کہ اصحاب تصوف
در باب تعرف معانی لفظ مراد ومرید چہ مقرر کردہ اند فرمودند کہ ہر دو معنی اطلاق کردہ اند
یکی معنی مقتدی ومقتدا دوم بمعنی محب محبوب یا معنی مرید در محل وگفتہ شود بشیار
اللہ تعالیٰ ولیکن مطلق مراد بسمع اعتقاد باید شنید معنی اول آنست کہ قوت تولات الٰہی وجذبہ
عنایت نامتناہی در تصرف بمرتبہ رسیدہ باشد کہ تربیت مریدان بستر ضلالت وظلمات
ضلال خانہ جہالت تواند کردن واختلاف انواع استعدادات وطرق ارشاد مقامات
بنظر جان دیدہ بود اینچنین کس سالک مجذوب بود کہ اول جمیع مخارف ومہالک
صفات نفسانی را بقدم سلوک در نوردیدہ وبہ امداد جذبات سبحانی وبہ امتداد ولایت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ربانی از مدارج طبعی و معارج روحی برگزشته بمرتبهٔ عالم کشف و یقین رسیده و بمشاهدهٔ انوار
حقایق و بمعاینهٔ اسرار دقایق پیوسته یا مجذوب سالک اول بقوت امداد و جذبات بساط
مقامات را طی کرده و بعالم کشف و عیان رسید بعد ازان منازل مراحل را بقدم سلوک
باز دیده و حقیقت حال را در صورت عالم باز یافته مرتبهٔ شیخی فاقد لیکن این هر دو کس را مسلم
است ابیات سالک مجذوب مجذوب سلوک ۔ بر سر پیر مقتدائی رو ملوک ۔
اگر باشد سالک مجذوب بس ۔ ورنه ای را نخشه هیچکس ۔ لیک زالفاس شریف این
شیخ میشود روباه پیر شیر دلیر ۔ آما سالک ابتر کز هنوز از مضیق مجاهده و بعد مشاهده
نرسیده بود و مجذوب ابتر کز هنوز بر دقایق پیر سلوک و حقایق منازل و مقامات سلوک
و قوانع و مصادف و وقوف نیافته باشد هیچکی ازین دو کس استحقاق اقتدائی و قیوم شیخ
ندارد چه ولایت تصرف در استعداد مرید بر قانون طریقت بایشان مفوض نگشته هر تصرف
ایشان میکنند در معنی فسادش بیش از صلاح باشد بیت هر تداوی را که ایشان میکنند ۔
آن عمارت نیست ویران میکنند ۔ و مثال وجود مرید را استعداد کمال در وی همچو بیضهٔ ایست
که در وی استعداد طیریت موجود بود اگر قابل تصرف و تاثیر همت و حمایت مربی باشد بود
که بهمان قوت توالد و تفریخ بر نهاده مستولی باشد و مدتی تصرفات روحانیهٔ حوامل
کمال طیریت او دران ناقذ گردد عاقبت لباس صورت بیضگی از قلع کنند و خلعت صورت
طیریش در پوشانند و بکمال استعدادش برسانند چنانکه بیضه را قدرت بر مربی که قوت طیریت
نیافته باشد یا هنوز بمرتبهٔ بلوغ و تفریخ نرسیده بود و تعبیه کنند و مدتی بران بگذرد و استعداد
وجود طیریت در وی فاسد گردد و پیش ازین قابل اصلاح نباشد همچنین اگر مرید صادق وجود
در تحت تصرف شیخ کامل که بمرتبهٔ تکمیل رسیده باشد و طیریت و سلوک و جذبه هم پیوسته معاذ و
مسلم گرداند بمنزلهٔ وجود مرغ حقیقت ان الله خلق آدم علی صورته بیرون آید و بمرتبهٔ طیران و بمرتبهٔ توالد و تناسل رسد و در تحت تصرف سالک ابتر یا مجذوب ابتر آفت
استعداد کمال انسانیت بر وفاسد گردد و مبلغ رجال مقام کمال نرسد چنانکه در عالم صورت
مقتضای حکمت بالغهٔ و سنت جاریهٔ الهی است که وجود توالد تناسل و بقا را نواع صور
نه بندد الا بعد از دو اج متوالدین بواسطهٔ شهوت و واسطهٔ فعل و انفعال نا نرد تاثیر در میان
ایشان همچنین در عالم معنی بر حقیقت آدمی که آن عبودیت محض است در وجود نیاید الا بعد
از دو اج مراد و مرید بواسطهٔ محبت و قبول تصرفات مراد را و اینست ولادت ثانیه که

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اشارت عظماء اہل مکاشفہ برآن واقع است من کذبوا لہ مرتین لم یبلغ ملکوت السموات
والارض ربا عجی چون دو با است سر طراز ایدن ۵ یک زادرد گر ز صلب پدر ۵ یک نزادن
درین جہان غرور ۵ یک شدن زین خلام تن سوئے نور ۵ ہر چند وجود فرزند نبی پدر در قدرت
الٰہی ممکن است چون عیسیٰ علیہ السلام اما در حکمت ممتنع چنانکہ وجود بعضی از بعضہ بان بتر در ولادت
بی پدر آفات متصور است چنانکہ در ولادت عیسیٰ علیہ السلام کہ منشار ضلالت بعضی از نصاری
شدہ ناسوت و ملکوت او را ابن اللہ گفتند ہمچنین اگر مجذوبی نہ در طریق ارشاد شیخی کامل
و مکمل صاحب کشف شود از توقع آفت بواسطہ او دیگران مامون نباشد حضرت قدوۃ الاکابر میفرمودند
کہ فیما احوال قرنبان و مشارب خانوادہ او پسران یشان نمیتوان کرد چہ تربیت روحانیہ مصطفیٰ صلعم
یا بزرگی از بزرگان دین مرتبی ایشان میگردد و بیان مقامات ایشان در مقام خویش گفتہ شود
انشاء اللہ تعالیٰ حضرۃ قدوۃ الاکابر میفرمودند چون طالب صادق را آفتاب طلب تابش در دل بر
برزند اہم دیرا آنست کہ دامن یکی ازین دو بزرگوار تا مدار کہ سلوک پیش از جذبہ یا بعد از جذبہ
ایشان کردہ باشند بگیرد و متابعت او قولاً و فعلاً و حالاً از دل و جان پذیرد و در راہ سلوک
و برداروی علیہ و سکری ارجمند پیش آید در نہار خود را محافظ باشد و البتہ سخنی کہ از روی ایشان
و پیش دستی آید نگوید کہ پیشرسان سالکان راہ و حافظان درگاہ پانہم از دولت وصول الٰہی مرتبہ
مسئول مناہی فرود افتادہ اند ہر سپیدہ سالک قطع منازل راہ و رفع مراحل بارگاہ کردہ باشد
ہنوز محتاج بہ شیخ است بلکہ یکبارزوی است کہ ہرگز از وی بی نیاز نخیزد حضرت قدوۃ الکبار
تقریباً میفرمودند کہ در طبقات الصوفیہ دیدہ ام کہ رد شیخ مجدالدین بغدادی یا جمعی از
دوستان ایشان گشتہ بودند سکری بروی غالب شد گفت با بیضہ بط بودیم بر کنارہ دریا و شیخ ما
شیخ نجم الدین کبریٰ مرغی بود بال تربیت بر سر ما فرو آورد تا از بیضہ بیرون آمدیم ما چون
بچہ بط بودیم در دریا رفتیم و شیخ ما بر کنارہ بماند شیخ نجم الدین بنور فراست آنرا دانست بزبان
ایشان گفت کہ الٰہی در دریا میراد شیخ مجدالدین آنرا شنید بیرسید پیش شیخ سعدالدین حمویہ
کہ بزرگترین اصحاب حضرت شیخ نجم الدین کبریٰ بودہ اند رفت و تضرع بسیار کرد کہ گناہ مرا از
حضرت شیخ درخواست کنید گفت خوش روزے کہ حضرت شیخ را وقت خوش باشد مرا
خبر کن تا بہ حضرت او آیم و عذر تو بخواہم وقتی کہ شیخ را در سماع حال خوش شد شیخ مجدالدین را شیخ
سعدالدین مرا خبر کرد شیخ مجدالدین پائی برہنہ بیامد و طشتی پر از آتش کرد و بر سر نہادہ بجائے
نشست با ستاد شیخ بوی نظر کرد و فرمود کہ چون بطریق درد یشان عذر بخواہی پریشان نخواہی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از مقامات عالی و منزلات متعالی محجوب کرده بود لیکن هنوز بر سر جداجان تا بتاخود نرسیده بود و انکام کاملا تابش
الانوار نه انجا بشد روزی بنسبت حضرت قدوة الکبرا تردی بخاطر وی رسید که موجب هبوط
اعتقاد و سبب سقوط اعتیاد او شده و بعضی ادائی بی ادبانه نیز از وی صادر آمد شخصی بسمع مبارک ساینده رسانید
که از پیر علی چنین امری شنیع ظاهر آمده فرمودند که او از ین خانواده کریم و دودمان قدیم وجود یافته
از ین ره دیر باز آیند بجان گردند حضرت قدوة الکبرا را وقتی که ظهور جلالت قهر و صدور ملالت
بیشتری هیچکس را تاب نبودی که در حریم حضور محرم شدی سعر چو شمع جلالش زند شعله ۵ بسوزد
چو پروانه صد قافله ۵ چون پیر علی معلوم کرد بعضی از اصحاب بشتاب اندرگاه که گناه من بآن درگاه
عالم پناه رود خواهند هر چند کوشش کردند کلمه درت بصفا تبدیل نشد آخر الامر میان بعزم سفر بست
روی بکهمان نهاد چون بحضرت میر سید علی همدانی رسید از احوال خود اطلاع داد فرمودند که فرزند
بیشتر اشرف جهانگیر بتو مانی تو انیم گشود از ینجا هم چون عروس مقصود را بحجلهٔ تقدیر بر سریر تمکین نشاند
برتافت بهر در که شد هیچ عزت نیافت ۵ در دیسوئی بکلا معسکر کرد بعد از قطع مراحل کلفت
در منازل محبت بحضرت شیخ نجم الدین اصفهانی رسید مدتی راه خدمتش پیمود بعد از سعی بلیغ حضرت
فرزند گرامی نامزد کرد که برادرم سید اشرف جهانگیر بتواند نشاند تا نتوانم کشودن بلکه هیچکس را نرسد زین پس
که در مقابله وی تواند ایستادن ۵ کسی امروز در روی زمین نیست ۵ که پهلو بر زمانه وی تواند زد
نیارد سر برآوردن بهیچ ۵ کسی از سر کند آن جهانگیر حضرت قدوة الکبرا در غلبهٔ حال و
سکر و صدمه وجد و تحیر گاهی از ین نوع ابیات از خود و از غیر انشاد میکردند دریای منی هر دو عالم
بهیچم سر منه در پای من ۵ عرش و کرسی قطره باشد در دل دریای من ۵ بلکه از مقیدی تحیر ذات مطلقش ۵ قطره نم آمده بر سبزهٔ صحرای من ۵ و در رباعی حضرت شیخ روزبهان نیز در این مقامات
بخواندندی میگفت چه خوش فرموده است ۵ رباعی آنم که جهان چه حقه مشت منست ۵ این قوت
حق نه قوت پشت منست ۵ این کون و مکان هر چه درین عالم هست ۵ در قبضهٔ قدرت دو انگشت منست
باری که ذکر شیخ روزبهان بقلی شد حالی سخن بدیع عجیب بحضرت قدوة الکبرا بر سید میفرمودند
که سبحان الله چنین باید چنانکه روزبهان عنقای قاف وحدت و همای هوای احدیت وی بود با وجود
وی کسر فرازیم و در خواندندی رباعی مذکوره وی در بشیرهٔ همیون دائرهٔ همایون تغیر تمام یافته میشد این
قطعه دیر انیز بخواندندی قطعه درین زمانه تتم قائد صراط الله ۵ زهد عاد و تا آستانه اتقی ۵ معنای
معارف مرا بجا بیتند ۵ که هست منزل جانم به ماورای ورا ۵ و همی شنیدم حضرت قدوة الکبرا
و مشایخ دیگر میانی فی مکانه انشار الله تعالی حضرت کبیر بسریر سلطنت ولایت و مملکت هدایت عرض

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

در تکمیل سلوک کابر و متفرقه و اما تر متفرقه چگونه است فرمودند اگر طیر قابلیت طالب صادق و مرتع استعداد و سالک
واثق بلند پرواز افتاده باشد یا بینکه شیخ وی را حوالهٔ ارشاد دیگری از مشایخ کاملی تر از وی در حصول مقامات
وادنی تر از وی در وصول مرادات بود حواله کند و اگر چنین نکند پس معلوم شد که وی مقام اقتدا را بسبب
اختیار نکرده است بلکه بر حسب جاه خود بر سر این کار آورده است و ترک ملازمت جناب شیخ با کار بسیار
بلاست اما اگر حضرت شیخ از مسکن وی راه بعید گشته باشد یا وقت بکار دان سفری آخرت را بر سته تا ندبود
که جگر خود را بدامن بزرگی زند که سلوک وی بمنتها رسیده باشد و وی را بمنتها رساند و این حصول مقصود
و وصول بجناب جود رواست که از یک شیخ بر آید و رواست که بحضرت دو شیخ و با سه شیخ میسر آید اما کسی بیک شیخ
سلوک تمام کرده باشد بعد از فتی دیگر وارد شعر غلام همت آن سالکی راه که در هر دو جهان گیرد یکی راه
کتاب قصد استاد و احد اشارت بدین نمط است نقل کردند که حضرت شیخ علاء الدولهٔ السمنانی قدس سره
که چون شیخ نجم الدین کبری همدان وقت و اجازت حدیث حاصل کرد و شنید که در اسکندریه محدثی
بزرگ است با وی سماع عالی هم از آنجا باسکندریه رفت و از وی نیز اجازت حاصل کرد و در وقت باز
گشتن شبی رسول صلعم را در خواب دید حضرت رسالت درخواست کرد یا رسول الله مرا کنیتی بخش رسول علیه السلام
فرمود که ابو الجناب پرسید که مشدده یا مخففه فرمود لا مخففه بل مشدده چون از خواب بیدار شد قدر
معنی این جناب بر او روی نمود که از دنیا اجتناب بباید کرد مجرد شد و طلب مرشد گرفت بهر صوب سیاحت
درست مینگرد از بخت که دانشمند بود به هیچکس سر او فرود نمی آمد چون بولایت خراسان در قصبهٔ
رتویل در آمد رنجوری گشت هیچکس را ایشان نزدیک نمی کند آخر عاجز شد از کسی پرسید که در این شهر
مسلمانی باشد که مردم غریب رنجور را جائی دهد که تا من چند روز آنجا بیاسایم آنکس گفت که اینجا
خانقاهی است و شیخی اگر آنجا روی ترا خدمت کند گفت نام او چیست گفتند شیخ اسمعیل قمری شیخ
نجم الدین آنجا رفت او را جائی دادند در صفهٔ مقابلهٔ صف درویشان ساکن شد و رنجوری وی زیادت
گشت و میگفت با این همه رنجوری چندان بهم نمیرسید که از آواز سماع ایشان که من سماع را بغایت منکر بودم
و قوت نقل کردن از مقام نداشتم شبی سماع میکردند شیخ اسمعیل از گرمی سماع بر بالین من آمد و گفت
میخواهی که بر خیزی گفتم بلی دست من بگرفت و مرا بکنار گرفت و میان سماع برد و زمانی بنگاه داشت
و بر روی دیوار من نگریست و من گفتم در حال خواهم افتاد چون بخود آمدم خود را تندرست یافتم چنانکه در خود
هیچ بیماری ندیدم و مراد ارادت حاصل شد و روز دیگر بخدمت وی رفتم و دست ارادت گرفتم و بسلوک
مشغول شدم و مدتی آنجا بودم چون مرا از احوال باطن خبر شد علوم را فرا داشتم مرا شی در خاطر آمد که
از علم ظاهر بهره مند شوی و علم ظاهری تو از علم شیخ زیاده است با مداد شیخ مرا طلب کرد و گفت هیچ خیر و شر نیست

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مرا بجایا سر بیاید بیعت و سلوک میباید کرد من دانستم که شیخ بر خاطر من واقف شد اما هیچ نگفتم و برفتم بخدمت
شیخ عمار آنجا بتر مدتی سلوک کردم و آنجا شبی مرا همین بخاطر آمد باندار شیخ عمار فرمود که نجم الدین
برخیز و میرود بخدمت روزبهان که این هستی ترا او بضرب سیلی از سر تو بیرون برد بر خاستم و متحیر گشتم
چون بخانقاه وی در رفتم شیخ آنجا نبود و هر یاران او همه در مراقبه بودند و هیچکس با من نپرداخت
آنجا کسی دیگر بود از وی پرسیدم که شیخ کدام است گفت در برون است و ضو میسازد من برون
رفتم و شیخ بهان را دیدم که در آب مدک ضو میساخت مرا در خاطر آمد که شیخ میداند که درین قدر آب مطلق
جائز نیست چگونه شیخ باشد او ضو تمام ساخت و دست بر روی من افشاند چون آب بر روی من
رسید در من بیخودی ظاهر شد شیخ بخانقاه در آمد من نیز در آمدم و شیخ بذکر و ضو مشغول شد من بر پای
بودم منتظر آنکه شیخ سلام باز دهد و از اسلام کنم بچنان بر پا ایستاده غائب شدم دیدم که قیامت
قائم شده است و دوزخ ظاهر گشته و مرا میگیرند و با تش می اندازند و بین راه گذر بر آتش
تشنه است شخصی بر سر آن پشته نشسته است هر که میگوید که من تعلق بوی دارم او را رها میکنند
و دیگر را در آتش می اندازند ناگاه مرا بگرفتند چون آنجا برسیدم گفتم تعلق بوی دارم مرا رها کردند بر
بالا رفتم دیدم که شیخ روزبهان است پیش وی رفتم و در پای او افتادم او سیلی
سخت بر قفای من زد چنانکه از صدمهٔ وی بر روی
در افتادم گفت که پیش ازین اهل حق را انکاری نمکن بیفتادم از نخست باز آمدم شیخ سلام خود
داده بود پیش رفتم در پای وی افتادم در شهادت تیز همچنان سیلی بر قفای من زد و همان لحظه
گفت آن رنجوری از باطن من برفت بعد ازان امر کرد که باز گرد و بخدمت شیخ عمار رو چون باز
میگشتم مکتوبی شیخ عمار نوشت که هر چند که مس داری یفرست تا زر خالص میگردانم و باز بر تو میفرستم
قطعه اگر داری مسی ای کیمیا گر ۔ بمن یفرست کو را میکنم زر ۔ نازری که او را می فروشند
که مردم بهرا و را میخرند ۔ از انجا بخدمت شیخ عمار آمدم مدتی آنجا بودم چون سلوک تمام
کردم مرا امر فرمود که بخوارزم رو گفت که آنجا مردمان عجیب اند و این طریق را دشمنان اند
منکر اند حتی که در قیامت مشاهده را نیز منکر اند گفت برو باک مدار بخوارزم آمدم و این طریق را
منتشر گردانیدم و بسیار مریدان بر وی جمع آمدند و بارشاد مشغول شدم ۔ قطعه در نیجا آمده
از روی ارشاد ۔ طریق افگنده و بنیاد نهاده ۔ که مردم از صفای آن رسیده ۔ بنده در
منزل وجدان کشیده ۔ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اجماع مشایخ رضوان الله علیهم
اجمعین که بتکمیل سالک بچند مشایخ حاصل میکردد این انکار از اول زیرا چه بیشتری قدماء عصر

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عطار در ہر را این نوع سلوک واقع شدہ است چنانچہ حضرت نجم الدین کبرا کہ از مقتدای مشایخ و پیشوای اصحاب راسخ اند بہمین اسلوب سلوک کردہ اند چنانچہ مذکور شدہ و چندی از مشایخ را کہ قبلۂ اصحاب تصوف و کعبۂ ارباب تعرف بودند یاد کنم اول حضرت شیخ ابو الغیث یمنی رحمۃ اللہ علیہ کہ در اوائل حال از قطاع الطریق بود مذکور کہ قافلہ نشستہ بودند تا نہبی آواز دادند کہ احملوا علیکم العین علیکم العین ۔ ۔ ایکہ چشم بر قافلہ داری دیگر بر اچشم بر است کہ دوے انری عظیم کرد و آنچہ دران بود باز ایستاد و بر حسب تعالی اقبال نمود توبہ و انابت کرد و بصحبت شیخ ابو الفتح پیوست نفس او پاکیزہ شد دل او منور گشت و صدق ارادت و سیمای سعادت بر وے پیدا شد و خارق عادات از وی بظہور انجامید در وے اہل بیت و از وی قدری عطر طلب بیمار رفت تا عطر بخرد پیش یکی از عطاران رفت و باوی دران باب سخنی گفت او گفت در دکان من ہیچ عطر نیست ابو الغیث بگفت در دکان تو ہیچ عطر نخواہد بود فی الحال ہر عطری کہ از دکان وی بود معدوم شد عطار پیش ابن الفتح از وی شکایت کرد شیخ وی را بخواند در سبب آنکہ اظہار کرامت وی کردہ بود وی را سیاست کرد و گفت دو شب در یک مرغزار نشاید ازصحبت من بگذر و باش ہر چند کہ ابو الغیث اعتذار کرد و تضرع نمود قبول نکرد و ضرورت از مصاحبت وی ابا کرد ابو الغیث برفت مطالبت شیخ دیگر میکرد تا بصحبت وی منتفع گردد پیش ہر شیخ کہ میرفت گفت ترا ہمین بس است محتاج بشیخ نیستی تا آنکہ بشیخ کبیر اہل رسیدہ التماس صحبت کرد و ی را فرمود باش ابو الغیث گفتہ است کہ چون بہ بصحبت وی رسیدم گویا قطرہ بودم کہ در دریا افتادم و دیگر ہیچ نمیفرمودند کہ مولانا فخر الدین گورستانی کہ تحصیل علوم ظاہری کردہ بود ہمیشہ در خاطر میداشت کہ بہ سلوک راہ حقتعالی اشتغال نماید وقتی در یکی از مدارس مصر خانہ داشت و در انجا بمطالعہ مشغول بود و ی را از مطالعہ کلامی حاصل شد از برای تشخیص خاطر از خانہ برون آمد داعیۂ سلوک بوی پیش تازہ شد با خود گفتہ کہ آخر روزی از انجہ در انم برون می باید آمد امروز آن روز است کہ دیگر بخانہ خود باز نرفت اہل خانہ را با کتابہا و متاعہای وی دیگر باز گذاشتہ و پیش شیخ شبلی رحمۃ اللہ کہ در انوقت در مصر بارشاد متعین بودہ رفت بسلوک مشغول گشت تا وی زندہ بود در صحبت وی بود چون از دنیا رفتہ در طلب شیخ کامل بکمل سفر اختیار کرد در انوقت شیخ محی الدین طوسی کہ از کبار اولاد امام غزالی است بہرق تمام داشتہ اند و در

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شمرطوس میبودند و بصحبت وی آمده آنچه میخواسته آنجا یافته ازینجا بده ویرانی پیش فرزندان
اخی علی قلندشاه رفته انجا نیز آنچه خواسته است یافته است ازانجا سفر کرده فرزندان اخی علی
قلندشاه و پیر اگفته اند که یکی از درویشان پدر مادر قریه ابرده میباشند اگر ویرا ببینی روبنگ
نماید یا خود گفته است شیخ قلاز ین سان و شیخ زادگان این درویش دیگر چه خواهد بود آنجا
احتمالا بابرده رفته است چون آنجا رسیده شیخ حافظ بحث همی بده دیگر رفته بود آنجا
بنور ولایت از آمدن وی خبر یافته باصحاب گفته که ما را مهمانی عزیز رسیده است هم تا
ساخته بابرده بازگشت چون چشمش برمولانا افتاد این مصراع مشهوره خواند ع
یار در خانه و ما گرد جهان گردیم ، میان ایشان صحبت درگرفته و تا شیخ حافظ زنده بود
در صحبت بوده است و بادی اربعینها نشسته و تربیتها یافته حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند که معتقد باید که در اطوار مقامات جز بر طریق تربیت و تدریج نبود تا اول دا
مقام ادنی ندهند بمقام اعلی نرسند و علی هذا از مرتبهٔ اول به ثانیه و از ثانیه بثالثه و
از ثالثه برابعه تا آنجا که عین ثابته ولیست و ازانجا نزول کنند و این مراتب را بر تدریج دوا
ترقی کند تا جمیع مقامات را علی الترتیب بقدم سلوک سیر نماید و آنگاه سلوک ایشان به
جذبه مبدل گردد و سیر بطیر انجامد و مجاهده بمشاهده پیوندد و مغائبه بمعاینه برسد و در مقام
عیان زمشور خلافت نوشیده خلعت شیخوخیه بخشند و در تصرف ماذون گردانند و این
مرتبه را مقام توسط است میان غیب و شهادت و خدا و خلق و جود بنده بمثابه معرّ
رحمان گردد که روی در عالم غیب دارد و دری دیگر در عالم شهادت تا بوجه اول از عالم
غیب فیض رحمت می ستاند و بوجه دوم بعالم شهادت و خلق میرساند اما مجذوبان
در بدایت حال بمدد جذبه راه برند بیک جذبه بساط اطوار مقامات طی کنند و
حاصل جملهٔ اعمال ایشان در ان یک جذبه گردد جذبة من جذبات الحق توازی عمل الثقلین و از بهر آنکه صفاء جملهٔ مقامات در حال ایشان مندرج بود روحانیت
ایشان از قیود مقامات در فضای کشف و وجدان اطلاق یافته و تقید بمقام عوام
مجاز ابود که هنوز بعالم کشف نرسیده باشند و سیر ایشان در ازالت ظلمات صفات
نفوس بود و در هر مقامی ظلمت صفتی مخصوص از ایشان زائل شود تا آنگاه زمین
نفوس ایشان بنور ربوبیت بکلی اشراق یابد مثلاً میل بمعصیت ظلمتی است که در
مقام توبه بنصوح زائل شود و در غیبت بدنیا ظلمتی است که در مقام زهد زائل گردد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وفکرۃ اعتماد بر کفالت رزاق حقیقی طلبست کہ در مقام توکل زائل نشود و کراہیت طبع در
انقیاد احکام ظلمتے است کہ در مقام رضا بر خیزد و علی ہذا القیاس در ہر مقامی حتی ازاں
بیشود تا جمیع ظلمات نفوس بسیر جمیع مقامات بر خیزد و جمال چہرۂ یقین از حجب ظلمات
منکشف گردد و امامجہ باز بسبب تقدم کشف بر سلوک چون ہمی اقتدار وجود واز جاذبی
باطن پیش از قطع منازل بر مقامات بقدم سیر و اجتہاد بنور یقین منور باشد و ظلمات
صفات نفوس از یشان منتفی خلاصۂ جمیع مقامات در ایشان کامن بود و از ہمہ
باین باوجود رغبت زاہد باشد باتفاق باسباب متوکل و باکراہیت طبع راضی زیرا
کہ وجود ایشان بحق بود نہ بخود خواجہ ذوالنون قدس سرہ رسولی پیش بایزید فرستاد
و گفت قل لعراقی متی نام فقال نامت قافلتک بایزید رسول را گفت
قل لا بی الرجل من ینام اللیل کلہ ثم یصبح فی المنزل قبل القافلۃ خواجہ ذوالنون چون
این جواب شنید گفت مہیا لہ ہذا الکلام کما ینبغی آخوانا حضرت قدوۃ الکبراء
نقل از خواجہ بہاء الدین نقشبند میکردند کہ مراد محبوب مطلق سید کائنات و سند موجودات
علیہ السلام اند کہ مقصود از آفرینش وجود او بود و کائنات طفیل وجود او فرمود کہ
لما خلقت الا فلاک ہیچ مخلوق را از انبیاء و اولیاء رعایت محبوبی نہ بخشید تر
الا او را و متابعان او را چہ ترقی از مرتبۂ محبی بمحبوبی جز بکمال متابعت او صورت نبندد
قل ان کنتم تحبون اللہ فاتبعونی یحببکم اللہ لاجرم خطاب از حضرت رسالت در
حق موسیٰ کہ مرتبۂ محبی داشت و خواہان محبوبی بود این آمد کہ کان موسیٰ حیا
لما وسعہ الا اتباعی ہیچکس بجز خواہان محبوبی بحق نرسد الا بمحبوبی چہ بخدا جز بہ محمد
نرسد بدانکہ محبت قدیم در جذبہ حقیقت مصطفوی ہمچنانست کہ خاصیت مغناطیس در
جذب آہن پس ہمچنانکہ مغناطیس صفت خود را کہ خاصیت جذب است بہ مجذوب
و محبوب خود بخشیدہ تا آہن دیگر جذب تواند کرد و علی ہذا القیاس خاصیت سرجاذبے
کہ در مجذوب خود سرایت میکند ہمچنین روح محمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ
مجذوبے محبوب حق است او لیست کہ خاصیت جذب ہزار ارواح مومنان از
مغناطیس محبت قدیم اکتساب کرد و ہمچنین ہزار ارواح اصحاب او از اطراف اکناف
عالم بخود کشید و ہر یک از یشان بقدر استعداد از ان خاصیت نصیبے یافتند و ارواح
تابعین را بخود کشیدند ہمچنین بارواح مشائخ و علماء امت قرنا بعد قرن و بطنا بعد بطن

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

منتقل شده و سلسلۂ مریدی و مرادی منتظم گشت و ہر مریدے بمراد گشت یعنی بتربیت متابعت
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم است پس ہر کہ بواسطہ کمال متابعت و رابطۂ اتصال بارواح مشائخ
بارواح نبی علیہ السلام اتصال یافت خاصیت محبت الٰہی بر پیدا کردہ مرتبۂ محبوبی و مرادی
یافت چہ ارواح مشائخ علی الترتیب بارواح نبی پیوستہ محبت و متابعت و خاصیت و محبت الٰہی ازیشان بلا
واسطہ در ہر مراتب اثر کردہ پس ہر مریدی کہ روح او بارواح شیخ کامل مکمل کہ بکلی از ارادۂ
خود مضمحل شدہ باشد و خاصیت محبت الٰہی از مشائخ دیگر میراث یافتہ بود بمراتب محبوبی و مرادی
برسد و مقام ولایت و تصرف در دیگرے بیابد و ہر مریدی کہ روح او بارواح شیخی کامل مکمل کہ از ارادۂ
خود بکلی مضمحل نشدہ باشد و خاصیت محبت الٰہی از شیخ دیگر میراث نیافتہ بمرتبۂ محبوبی و مرادی
نرسد و مقام ولایت و تصرف در دیگری نیابد حضرت نور العین از شرائط شیخ خانہ وادی
وی از حضرت قدوۃ الکبراء درخواستند فرمودند ذکر شرائط و آداب بہ نسبت شیخ و مرید
بسیار است و اکثر من ان تعد و تحصی شیخ او صد است اما بہ نسبت ہر یک از شیخ و
مرید دہ دہ آداب ایراد کردہ شود تا مجموع چہل شود و اشارت باربعین
ویشان باشد القلیل یدل علی الکثیر الجرعۃ تنبی عن الخابیۃ حضرت قدوۃ الکبراء
میفرمودند کہ آیات دلائل مشائخ بسیار از انند کہ در عدد آید اما چندی از آیات و احادیث تبرکا
ایراد میگردد و کسیرت سنیہ و روش مرضیہ ارباب تصوف جملہ بستی بر کتاب و سنت است قولا و فعلا
و اعتقادا ایشانند علما باللہ کہ علم ایشان علم حقیقت ذات و صفات و افعال باریت جل و علا
و ایشانند ورثۂ انبیاء کہ میراث ایشان از انبیاء صلوٰۃ اللہ علیہم اجمعین من لدنیت ایشانند
کہ در بر و اجع علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل و فی روایۃ انبیاء
فی اسرائیل ؛ ؛ پوشیدہ و ایشانند کہ بہ سر تاج
ومن خلقنا امۃ یہدون بالحق کشیدہ و ایشانند کہ اختران برج اقتدا و گوہران درج اہتدا
اند شریعت و بستہ طریقت کردہ بحقیقت رسیدہ ہر دو کفہ علم و عمل ایشان برابر آمدہ
چنانکہ گفت اشعار و براہ خدا نے رہبرانند ؛ بہ برج حقیقت اختر انند ؛ بشریعت
کردہ و رسیدہ ؛ و ریاضت اندر کشیدہ ؛ باعلم و عمل زبان شان راست
میزان صفت انبیے کم و کاست قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم والذی نفس محمد بیدہ لان
شیبۃ لاحسن کلہ ان احب عباد اللہ الذین یحبون اللہ و یحببون عباد اللہ الاکبر
یمشون فی الارض بالنصیحۃ ؛ حضرت قدوۃ الکبراء انقل رسالہ یکہ میکردند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

لابد للمريد من شيخ كامل يعتقد به لانه سيفيق في الطريق ويعلم ان هذا الشان محكم ومعيار و
پارہ نیست مرید را از شیخ کامل کہ اعتقاد کردہ میشود باو زیرا کہ او رفیق است در طریق و باید کہ بداند کہ بزرگی این امر معیار نیست بر
هو القرآن والاخبار والاجماع الامة المسلمة فما وافق المعيار وخرج من المحك سالما من الغش فهو
آن قرآن و احادیث و اجماع امت مسلمہ است پس ہر کہ موافق میعار شد بیرون آمد از معیار سالم و بی غش پس آن
صحيح وما خالف ذلك فهو فاسد وباطل قال الله تعالى يا ايها الذين امنوا اتقوا الله وابتغوا اليه
صحیح است و ہر کہ مخالف میعار گشت پس آن فاسد و باطل است بدرستی کہ خدای عزوجل ای مومنین بترسید خدا را و بجوئید
الوسيلة قال النبي صلى الله عليه وسلم اصحابي كالنجوم بايهم اقتديتم اهتديتم ودون القرآن
وسیلہ ای تقربی کہ فرمود رسول خدا صلعم اصحاب من مثل نجوم اند ہر کہ از ایشان اقتدا کردید ہدایت یافتید و دون قرآن
الله في الاحياء حاكيا عن النبي عليه السلام قال الشيخ في قومه كالنبي في امته قال ابن ذلك مكاشفة
در احیاء العلوم در اینجا کہ حکایت کردہ است از نبی علیہ السلام کہ فرمود شیخ در قوم خود مثل نبی است در امت خود گفت ابن ذلک مکاشفہ
حاله وبكثرة تضلعه ولا زيادة فوق بل لزيادة التجربة التي هي ثمرة عقله وذلك لان اكمل
است حال او بکثرت تضلع او نہ زیادت فوق بلکہ بیاعث زیادت تجربہ او کہ ثمرہ عقل است و ازین سبب مجازی آنچہ
الخلق يوقرون المشايخ بالطبع فضلا عن الطاف الناس قال الشيخ هو الذي سلك طريق الحق وعرف
خلق را توقیری کنند بیرون بطبع چہ جائے الطاف مردم گفت شیخ آنست کہ در طریق حق سلوک کردہ و شناخت
المخاوف والمهالك فيرشد المريد ويشير اليه بما ينفعه وما يضره فلا يكون الشيخ واحدا من الجلساء الصالح
مخاوف و مہالک را پس ہدایت کند مرید را و اشارہ کند بسوی او بچیزی کہ نفع کند او را و ضرر نہ رساند او را پس نباشد شیخ
قال النبي عليه السلام مثل الجليس الصالح كمثل العطار ان لم يجزك من عطره اعبق بك رائحته ومثل الجليس
فرمود نبی صلعم مثل ہمنشین نیک مثل عطار است اگر نرساند ترا عطر او رسد بتو خوشبوئی او و مثل ہمنشین بد
كمثل القين ان لم يحرق ثيابك ناره عبق بك رائحته حضرت قدوة الكبرا كرر بزبان مبارک
مثل آہنگر است اگر نسوزد ترا آتش او رسد بتو بوی او انتہی ملفوظ ۱۲ میرانند شعر ہر بد نیکی کہ تو را رشد قصہ آنگاہ
عطار شد ينبغي ان يكون الشيخ في الشريعة عالما بالفرائض السنن والنوافل والمامورات وانواع المحرمات والمحللات
تو را بست این کہ باشد شیخ در شریعت عالم بفرائض سنن و نوافل عبادات و اقسام محرمات و ممنوعات تا تمیز کند
بين الحلال والحرام والفرض والسنة والنوافل اما في الطريقة فيجب ان يكون عالما بانواع المعاملات في طريق الله
در میان حلال و حرام و فرض و سنت و نوافل و لیکن در طریقت چنین واجب نیست بلکہ عالم باشد باقسام معاملات در طریق خدا
ومجاهدات المريدين الذاهبين بكل واحد منهم ويكون كبصاد طا كالامرجة المريدين واوصافهم الذميمة
و مجاہدات مریدین کہ روند و ہندہ باشد ہر یکے را از ایشان را نیکو و بیاد آرندہ مزاجہای مریدین و اوصاف ذمیمہ ایشان را

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کالحقد والحسد والبخل وحب الریاست والجاہ والمال وحب الشہوات ویکون عندہ من العلوم والمعارف
مانند حقد و حسد و بخل و حب ریاست و جاہ و مال و حب شہوات و باشد نزد او علوم و معارفیکہ
التی یحتاج الیہا فی طریق اللہ تعالیٰ بل ما فی الحقیقۃ فان یکون ہذہ المقامات ہو الحقیقۃ ومنازلہا فکونہا
احتیاج باشد بسوی آنہا در طریق خدا و لیکن در حقیقت بر طرف باشد این مقامات علمہا حقیقت منازل و تمکینات
وتمکینہا طاقتہا و فوائدہا و ان یکون بلیغا فی المکاشفات مرتقیا من المکاشفات الی المشاہدۃ والمعاینۃ
و تمکینات و آفات و فوائد آنہا زائل باشد در مکاشفات بلند بالاتر از مکاشفات بسوی مشاہدات و معاینات
مرتقیا من الفناء الی البقاء والی بقاء البقاء وجامعا لمعرفۃ العظمۃ والکبریاء مع الوحدانیۃ والفردانیۃ
و ترقی کنندہ باشد از فنا بسوی بقاء و بقاء البقاء و جمع کنندہ باشد معرفت عظمت و کبریا را با وحدانیت و فردانیت
حتی یصلح مربیا للسالکین الی طریق اللہ ومرشدا للطالبین لقاء اللہ تعالیٰ یدل علی ذلک قولہ تعالیٰ قل
تا کہ صالح باشد برای تربیت سالکین راہ خدا و ارشاد طالبین لقاء او دلالت کند بر این قول عزوجل بگو
ہذہ سبیلی ادعو الی اللہ علی بصیرۃ انا ومن اتبعنی من دعی الخلق الی اللہ وجلی بصیرۃ او علی مشاہدۃ
این طریق من است میخوانم بسوی خدا بر بصیرت جتم من و کسیکہ اتباع کرد مرا از داعی خلق بسوی خدا علی بصیرت آنچہ شامل
ورؤیۃ بالقلب والایمان وان یکون کریما وحیا صبورا حلیما غیر فظ ولا کلط ولا فاس ولا الطواف فی
صدیت بقلب ایمان و باشد کریم و حیم و صبور و حلیم نہ درشت خو و بد خو سخت دلیر نہ طواف کنندہ و در
الاسواق ولا جامعا للدنیا ولا الحبا لہا ولا طالب جاہ وسمعۃ واتباع ولا مغلوب للحال ولا شاکیا و
بازار ہا و نہ جمع کنی دنیا و نہ دوست دارندہ زینت او راہ نہ طالب جاہ و آوازہ و اتباع و نہ مغلوب حال نہ شاکی و
یکون ظہرہ بین فی الشفقۃ کما کان النبی صلی اللہ علیہ وسلم لاصحابہ حیث وصفہ اللہ بقولہ لقد جاءکم
باشد پشت او در شفقت مثل نبی صلی اللہ علیہ وسلم بر اصحاب خود جائیکہ بیان کرد وصف او را بقول خود
رسول من انفسکم عزیز علیہ ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم فاذا کان الشیخ متخلقا بخلق
رسول از نفوس شما مشقق است بر چیزیکہ مشقت اندازد شما را حریص بر ہدایت شما بایشان رؤف و رحیم بر ایشان پس بگوید کہ
النبی صلی اللہ علیہ وسلم لہذا الشاب کان مستعدا لطاعۃ المریدین ویکون خلیفۃ رسول اللہ فی تربیت
نبی صلعم باید کہ متحقق گشتہ خواہد شد طاعت را بر مریدین و خلیفہ رسول اللہ خواہد شد در تربیت
المریدین فالشیخ ہو الذی سلک الطریق فی اعرف مضاربہ ومنافیہ للطالبین ویدلہ علیہ قول اللہ تعالیٰ قال اللہ تعالیٰ
مؤمنین کہ سالک این راہ شد و عارف او بمضار و منافع او طالبین را پس شیخ ہمین است دلالت کند بر این قول حق تعالیٰ فرمود خدا
تعالیٰ من نبیہ موسیٰ علیہ السلام وہو یخبر علیہ السلام قال لہ موسیٰ ہل اتبعک علی ان تعلمن مما علمت رشدا
بیان کند حکایت از موسیٰ علیہ السلام نبی خود خضر علیہ السلام و خود گفت موسیٰ خضر را آیا متابعت کنم ترا بر اینکہ تعلیم کنی مرا از چیزیکہ تعلیم کردہ شدہ ای تو را

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند مضمون این کلمات زاکیات علی صاحبہ الصلوٰۃ
والتحیۃ دلیل است بر علو رتبت شیخ در شرائط ارجمند وصف حال مشائخ صوفیہ است زیرا کہ
غرض شیخ از تصرف در مرید چیزے آن نیست کہ آئینہ دل او از زنگ محاذیہ ما سوی اللہ زدودہ
محاذی ذات حضرت سبحانہ تعالیٰ گرداند ما بحکم محاذات و صفا شئہ او تجلی نور الجلال او منعکس گردد
در دیدۂ بصیرت بمشاہدۂ آن جمال روشن شود و دلبان واسطۂ محبت الٰہی در سویدا دل مرید قرار
گیرد پس معلوم شد کہ دست گردانیدن حضرات در دل پسندگان کار مشائخ طریقت بودہ است و نکتہ
مشائخ و علماء راسخ آنست کہ طالبان حق و سالکان مطلق را امر کنند بچیزی خود مامور انند
بر حسب قابلیت آنہا سبحان اللہ چہ رتبہا ازین عالیتر بود کہ بمتابعت ایشان سالکان راہ خدا
بسریر یقین جلوس فرمایند و در سریر ایشان عکوس انوار نمایند اللہم متع المسلمین الطالبین
بہما من انوار بقائہ و فوز قاویہم بلمعان عقدہ شرائط شیخی باستحقاق مشائخ نسبتی نیست۔
شرط اول بر مسند ارشاد شیخوخیت نہ نشیند مادام کہ شیخ او در مقام نہ نشاند چہ
تفویض این منزلت شریف و تقلید منقبت لطیف بی قابلیت ازلی و سعادت لم یزلی
از حضرت شیخ میسر نشود و شعر ولا بزرگی نیابی بدست ۔ بجائی بزرگان نباید نشست
و تصرف در دیگری نکند تا از شیخ یا از روحانیت او بتعالی مامور و ماذون نشود و البتہ
بخود اختیار این امر کبیر و اقدام باین شان خطیر نکند و یقین داند کہ باین مقام نیابت و خلافت پیدا
است تقرب بنا میسر مودند کہ شیخ نجیب الدین علی بن بزغش کہ عالم و عارف و سرچشمہ علوم معارف
بودہ اند پدر وی شبی در خواب دید کہ امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ پیش وی طعام آورد و
وی را دی بخورد و وی را بشارت داد کہ حسبانہ ترا فرزند نجیب صالح خواہد داد چون آن فرزند
بزاد وی را علی نام نہاد بنام حضرت علی و لقب نجیب الدین کرد وی از بدایت حال محبت
فقرا می ورزید و با ایشان کمی نشست ہر چند پدر و مادر او را سرزنش می فرمودند و ملامتہا
لذیذ میدادند بآن التفات نمیکرد و میگفت من جامۂ زنان نمی پوشم و طعام نازکان نمیخورم
تا آنزمانکہ بزرگ شد و داعیہ طلب وی قوت یافت در خانہ تنہا بسر میبرد و یک شب
خواب دید کہ از روضۂ منورہ شیخ کبیر پیری بیرون آمد و در عقب وی شش پیر دیگر بر یک راہ
راست یکی بر عقب دیگری آن پیر اول دره ئے وی تسلیم کرد و دست بے بگرفت و بدست پیر آخرین
داد و گفت این دو یعنی است از حضرت تعالیٰ نزدیک تو چون بیدار شد خواب با پدر گفت
پدرش گفت این خواب را تعبیر نمیتواند گفت مگر شیخ ابراہیم وی دان زمان از مجاہدین عقلا بود

Ataunnabi.com

مگر خواب علی برعش پیر اول شیخ کبیر است و پیران دیگر تا آنکه این طریق از وی گرفتند و
بیاید که آن پیر آخرین زنده باشد که حواله تربیت بوی کرده است بیاید که آن شیخ را
طلب کند تا بمقصود برسد از پدر اجازت خواست و بجانب حجاز روانه شد چون بشیخ شهاب
سهروردی رسید و پیر را شناخته گریه بسیار کرد که در خواب دیده بود حضرت شیخ نیز از خواب آن پیر اطلاع
داشته اند بوی یکیک اظهار کردند که مر حضرتعالی را چنین نموده و حضرت خضر علیه السلام بحضرت
تو مرا بسپارد اهتمام کرد و انتظار تو میداشتم و شکر و سپاس شاید مر شما را که مرا از بهر چنین کاری
پرورده است شیخ علی سالها در ملازمت شیخ بسر برده تا که خلافت و اجازت تمام از شیخ یافت
در مصنفات شیخ و غیر آنرا از شیخ تصحیح کرده و اذن تبشیر از مر احصت کرده و متاهل شده و
خانقاه بنا کرده و بارشاد طالبان مشغول گشت و حالات و کرامات وی در میان خلق
بسیار است حضرت قدوة الکبرا فرمودند که حضرت مخدومی میفرمودند که اگر فرزندی پیش از آنکه
بسمرقند تشریف آورده حضرت خضر علیه السلام هفتاد بار مرا اعلام از آمدن او کرده بود که
فلانسال حق بسبحانه و تعالی بار دیگر سمنان بیاندازم و در راه هر یکبار
بنظر کرده اند و من هیچ دلم قرار آمدن نمیدهد هم بجهتی آورده ام تا در دام تو در آید و بنهاد
تربیت ازوی دریغ مدار که وجهتی است از کردگار که بتو رسید شاید تو آورده ام مرغی زلاست
بدانه از دانه یاقوتیش قوت ۵ شرط دوم آنکه نسبت صفت او گاهی ملهم الحق سبحانه
بدل فرود آمده باشد و صفت لازم دل شده و ملکه نفس سالک گردد چنانکه بینائی در
باصره و شنوائی در سامعه صفت لازم باصره و سامع است بحیثیتی که هرچند که آگاهی از دل
قصد کند بخلاف نتواند و اشتغال صوری مانع علامت معنوی و علامت معنوی مانع اشتغال
صوری نشود میفرمودند که خواجگان نقشبندیه رضوان الله علیهم چنین کس را از بالغان نمیدانند
و اشارت به تحصیل کیفیت طالبان چنین شخص کرده حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که حضرت مخدومی فرموده مقتدی در بیابانی استغراق دریا بحر مشاهده علی الاطلاق آنچنان
مستغرق باید که از الم متالم نگردد زیرا چه اگر روا باشد که زنانی را که کافر بودند نظاره
مخلوق در آن یوسف علیه السلام چنان مشغول گردانیدند که از الم قطع خبر نداشتند او سبحانه
و تعالی را لذت مشاهده مطلق و معاینه وجود حق چنان مشغول گرداند که از احساس
غیر نگردد آورده اند که بینائی عامر بن عبد القیس چون افتاد گفتند او را که پای بگیر
و ببر بجانب کار است و هر چه وی کارکنان را آن خوش آمد آن چنان کرد تا بنزدیک آمد از تا

Ataunnabi.com

نخواست کہ باز ماند روی باسمان کرد و گفت طاقت بلا ندارم و لیکن از خدمت باز نماندن
طاقت ندارم اگر مرا از خدمت خویش منع نکردی و بلا ہزار چندین بودی باک نداشتی و چون
این بلا مرا از خدمت منع خواہد کرد او را از خویشتن بلا رام فرمود تا کسی را بیاورید کہ پای
او را بیرد مرقعہ آوردند تا بخورد کہ از درد بریدن خبرش نباشد گفت مرا خود مرقعہ مدہ
کسی را بیارید تا پیش من کلام خدائے تعالیٰ بخواند چون گوشہ برمن بگردد و پای من ببرید کہ مرا
خبر نباشد قرآن بخواند تغیر از وی پدید آمد پای وی از ہمہ ران ببریدند و بسوختند نفس
نزد چون تمام گشت مقری خاموش گشت بحال خویش باز آمد گفت ببریدند گفتند بریدیم
دست دراز کرد و پای بداشت و گفت الٰہی تا بخواستی پای دادی چون بخواستی بستدی شکر ترا حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حضرت شیخ ابوالحسن خرقانی میفرماید کہ کار بسندہ کہ در فنا و بقا دم
زند و بر سر پیر معتمدی و سر پیرہ تمامی جلوس کند فرمودند کسی را کہ یک تار ابریشم از آسمان
صاعقہ یافتہ باشند بلوی بباید کہ در ختان عالم و جبال فلک سم زند و بناہای دنیا بر نکنند
و ہمہ دنیا ہا ابناشتہ گردد و دیر از آن جانگاہ نخواند چنانند حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ پیری باید کہ راہ تقلید سپردہ و بدرگاہ تحقیق رسیدہ بود چہ اقتدا با صحاب تقلید
بناء فاسد باشد و چہ از طلبت پناہ ترست اوی در زمرۂ اجلاب بدرگاہ و حمایت او بمقصد
رسیدہ باشند و رخت سلوک تا بمنزل اعیان تابتہ محو کشیدہ و با دریا بت بدماغ مقام
دی رسیدہ عزیزی از تحقیق و تقلید تفریق خواست فرمودند کہ بر حضرت شیخ احمد جام رویم گاہ
ہرات تشریف آوردند و میان ایشان در توحید معرفت سخنی میرفت شیخ فرمود تا کہ شما تقلیدیا
این سخن میگوئید ایشان از این سخن متغیر شدند و گفتند کہ ما ہر یک را با ثبات ہستی صانع و حدت
وی و ابدیت و ازلیت وی ہزار دلیل حفظ باشد ما را مقلد چگونہ میخوانی شیخ فرمود اگر ہر کدام از
شما دہ ہزار دلیل حفظ دارید غیر مقلد نمیشوید گفتند ما را بدین سخن برہانے نمیباید شیخ خادم را گفت
سہ مروارید وشتی حاضر کن حاضر کردہ شیخ بایشان گفت اصل مروارید چہ بودہ است گفتند
قطرات باران نیسانی کہ صدف گرفتہ است و در حوصلہ وی بقدرت کاملہ حضرت تعالے
مروارید شدہ شیخ مروارید ہا را در مشت افگند فرمود ہر کہ از سر تحقیق رسید فرا این مشت کند
و بگوید بسم اللہ الرحمن الرحیم این ہمہ مروارید آب گردد و ہر یکے بگردد اللہ گفتند این عجب باشد
کہ شما بگوئید شیخ فرمود کہ تحقیق شما بگوئید چون نوبت بمن رسد من نیز بگویم ایشان ہمچنان
گفتند مروارید ہا ہمچنان برقرار بودند چون نوبت بشیخ رسید دست بردی ظاہر شد در روے

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فرافشت کرد و گفت بسم اللہ الرحمن الرحیم ہر سہ مروارید آب گشتند و دیگر دیدند و گفت
بیگاشتند حضرت شیخ گفت اگر بخواهد اللہ تعالیٰ فی الحال یکدانہ مروارید ناسفتہ مستقط
شد ہمہ متحیر شدند و بآنچہ حضرت شیخ فرمودہ بود اعتراف کردند شرط سوم آنکہ مرید را
بہر نوبت مواخذہ کند از کم و بیش و قلیل و کثیر و صغیر و کبیر و البتہ درین مواخذہ مسامحہ
جائز ندارد و اگر چنانچہ مسامحہ نماید حق آن مقام عالی بجا نیاورده باشد و در صدد
ہلاک او شده چہ مقام شیخوخیت تصویر مرید است از مجموع آلوث ظاہری و جنابت باطنی
و صفات مذمومات کما قال بعض العارفین وشد بکمثل امام غائب الرعیۃ وفی الاخرۃ مسئول عما خوذ

حضرت قدوۃ الکبرا را مریدی بود گوہر علی نام و فی الحقیقت گوہری بود از دریا
شریعت و گوہری بود از معادن طریقت روزے گرد بر روے در بازار زہری افتاد در زبان ہر
بیمار فرمند و میباشد زمانی بریک نہج دو سہ کلمہ کرد چنانچہ مقتضائے طبیعت بشری میباشد
ازوی متصور و ہمدران ساعت توبہ و استغفار کرد و در رجوع بحضرت **قدوۃ الکبرا** نمود
و در ملازمت آمد و نشست اصلا التفات بوی نکردند بعد از زمانے سخن بوعظ گویان غضب
شدند و اظہار کردند کہ این خرک را بینید کہ در بازار میگردد و مناظرہ و مجادلہ میکند حضرت در تبسم
آمدند و اصحاب بجرائت ایشان بود بعلم **حضرت قدوۃ الکبرا** فرمودند کہ کو بیرون
از مجلس ما کن نیست قلندری بیرا گرفتہ از حرم وصل محروم گردد چند روز بریں برآمد حضرت در تبسم
پای مرد کردہ بہ **حضرت قدوۃ الکبرا** رجوع کرد چنانکہ رسم معہود طائفہ قلندریہ
باشد پای ما جان ساختند و جرم وی از جملہ اصحاب درخواستند **حضرت قدوۃ الکبرا**
میفرمودند کہ مرشدان فرقہ ضلالت و ہادیان زمرہ بطالت را اہم است کہ از خطرات طالبان
واقف باشند نادر خطرہ وی بغیر شریعت و خلاف طریقت خطور نکند و نیتی کہ دون ہمتی در وے
بود اعراض بکنند اتفاقا **حضرت قدوۃ الکبرا** در سفری براہ بیلان گزشتند
در بیشہ افتادند کہ اصلا تا چند کروہ از ہر طرف آبادانی نبود دو سہ روز قطع راہ بی زاد
کردند بمرتبہ کہ بعضی از اصحاب مضطر شدند **حضرت قدوۃ الکبرا** از اضطراب جناب
مطلع شدہ فرمودند کہ بارہ آہن بیارید قلندری زنجیر آہنی داشت آوردہ پیش نہادند
زمانی نیک وی نظر کردند زر خالص شدہ بود با صحابین خادم را فرمودند کہ بروید
در بیخ مقدار پنج و شش ہریت نزدیک است کہ دیرا شوق المجانین میگویند این زر را
خورده کنید مقدار یک کفاف سہ روزہ اصحاب شود بفروشند باقی در آب اندازند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون باباحسین در سوق الجمانین آمدی بینند کہ حضرت در یتیم استادہ است و نظارہ سوق
میکند دست مبارک بشانست باباحسین متحیر شد کہ شما را حضرت قدوۃ الکبرا
بہت خطہ مقام و حوالہ ولایت اسلام کردہ آمدہ بودند چگونہ در اینجا آمدید و این در بست
چیست فرمودند کہ دوم تا در کشیدہ و مناظرہ اولیاء خدا کنیدکہ آمدن و رفتن این طائفہ را بدین
غریب نسبت حضرت قدوۃ الکبرا مرا احتساب سوق الجمانین دادہ اند بنابرین در
بدست گرفتہ ام کہ ہر کہ خلاف طریقت این طائفہ کند و مخالف حال ایشان دم زند در التعزیر
کنم ہر گاہ کہ مرا دوستان حق تعالیٰ مرا دوی طعام و شراب میباشد درین سوق الجمانین
می آیند و بدانچہ مقتضای طبع ایشان باشد از اکل و شرب میخرند شما البتہ بکارے
کہ آمدہ اید بکنید و بروید کہ حضرت قدوۃ الکبرا منتظر شما اند باباحسین را ہر چہ تمام
بودند کرد و رو بسوی حضرت ایشان نہاد و عرض کرد کہ کفاف سہ روزہ اصحاب در دیم
باقی زر را در آب انداختیم تنگ قلبی در خاطر خطور کرد کہ چرا اند ضائع کردید شاید در کار
محتاجی می آمد بمجرد این خطرہ بسوے او غضب کردہ فرمودند کہ ترا چہ کار کہ در کار خدا تعرض میکنی
و جہان پروردی ارحم الراحمین را می سزد چندان عتاب بہ نسبت تنگ قلبی کردند کہ ممکن
شرح نیست تنگ قلبی شرمندہ و معذول شد از بزم شریف سہ روز معزول بود آخر الامر
حضرت نور العین را پناہ کرد و بہ حضرت قدوۃ الکبرا آنچہ عذر بجائی
مراحم قدیم بسانست شرط چہارم آنکہ با الناس و حرکات غیر محاسبہ لازم دارد
صدق مرید بر متابعت شیخ مجموع کار است پس نیک گیرد و البتہ ہیچ وجہ ہیچ محل
مسامحہ نکند و در امور عمل بعزیمت فرماید و رخصت را مجال ندہد کہ رخصت مرحومیم
کہ ایشان از ایمان بمجرد رسمی و اطلاق اسمی قانع شدہ اند و اما طالب حقیقت ایمان
از مرتبہ عوام را لا بداست از مرتبہ احسان مقاسات شدائد از ریاضات و مجاہدات
از برای نیل مرادات زیرا کہ ہر کہ در طلب چارہ بنودش از مقاسات قلت در ماتقول
ابعث از نیچ ابو مدین کہ گفت ما لمرید و الرخص ابو طالب جزنج گوید ہیچ چیز نیست
مرید را زیان مند تر از مسامحہ نفس در رخصت جستن و قبول تاویلات کردن
حضرت قدوۃ الکبرا عادات مستمرہ وحوی مقررہ داشتہ اند کہ اصحاب را
بہ ادای نماز شام و عتمہ و گرفتہ محاسبہ میخرا ستند و از مسامحہ اعتراض می نمودند
و ہر یک جواب او دریکدگر جواسیس ساختہ بودند کہ افعال ہر یک حضرت ایشان را بلا و

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اگر خصمی اذا ہے تو اقل ہمال میکروی یا اندک دہ کار حسنہ کسلان در زیدی آنقدار رنج بسیار مرد ند کہ ممکن
شرح بنت حضرت قدوۃ الکبیر اسیر مرد ند حضرت شیخ علاء الدولۃ السمنانی فرمودند کہ جملہ انبیا برای آن
آمدہ تا بخلق رابکشایند بنفس خود و کمال حق بغیر خود و قدرت حق و بقلم خود و عدل حق
بجہل خود و علم حق و بذلت خود و عزت حق و بندگی خود و خداوندی حق و بفقر خود و غنای حق و بنقص
خود و بکمال حق و بفنا خود و ببقای حق و ہمہ ین قیاس شیخ نیز از برای آنست کہ چشم مرید را بنیبی
بگشاید پس ہر چند مرید در اثبات خود و کمال خود بیش کوشد یا عملی کند تا کمال وی ظاہر شود
شیخ از وی نمیگیرد چہ شیخ آئینہ ہنجار برای آن میکند تا چشم کمال بین نقص را بدو زود چشمی کہ کمال
حق بیند بکشاید و او ہر لحظہ در کمال خود چشم دیگر میکشاید پس در صفت رنج شیخ میکوشد کہ در حق رنج
خویش در رسد پس میباید کہ در کمین نفس باشد تا ہر چشمی کہ بکمال خود میکشاید حالی او را می بندد و اگر
نہ چنین کند تا او را خبر شود نفس از ہر سوئے چشمی بدین کمال خود بکشاید و از دیدن کمال حق گرداند
گرچہ آفت نفس این است شرط سیم آنکہ شیخ باید کہ بر مرید بر اکمل صورت از تنزیہ و تقدیس ظاہر شود و
بہیچ وجہ بر اسرار خود مرید را مطلع نگرداند از خوردن و خفتن و غیر آن چہ مشاہدۂ او صاف بشریت
صورت قلت حرمت گردد از جہت ضعف و نقصان مرید پس لازم است کہ خود را تحمل نماید و اسرار
سبحانی و افکار ربانی بمقدار حوصلۂ طالب گوید و گرنہ زیان دارد کما قال القائل حضرت قدوۃ الکبیر
اسیر مرد ند گہ بعضی از اسرار در نسبت منتہی را اگر مبتدی مطلع میگردد موجب انکار وی بود و انکار ایشان
گرفتار او باشد حق تعالیٰ نگاہ دارد جمیع طالبان را از این ہلکات بالنبی و آلہ الامجاد شعر
ہم عصر گنجی ہای بار زہر ہا ۔ اگر کودے دمی در کرد افکار ۔ پس سر را این طائفہ ازان واو باید
کرد ہی نبی فہمی بجد اگر نفہمید تسلیم کرد و پنہان داشت معاذ اللہ اگر بر دیگری اظہار کند فتنہ
بود و مشائخ بر آنند کہ از کشف اسرار پیرچون منصور بردار آمد آورد ہ اند کہ حضرت شیخ عمر و عثمان مکی
کہ استاد حضرت منصور بود ہر دو جزوی تصنیف کردہ در علم توحید و پس از حقائق و معارف در وے
جمع کردہ بودند گاہ از عمر شریف خود در تالیف او خرج کنوا من سر را کہ برون از ادراک افکار
و انظار خلق نہان میداشت وی آنرا پنہان گرفت و آشکارا کرد و با علما رظاہر نمود سخن باریک بود
بر نیافتند از وی منکر شدند و بجور رسانیدند وی بر علاج تقریر کرد و گفت الہی کسی را بر گمارگر دت
تا این سر را در بازار کند این واقعہ کہ بر منصور شد از دعاوی استاد شد قطعہ پیش این الماس لے
سپر میباش ۔ کز بریدن تیغ را نبود حیا ۔ نکتہا چون تیغ پولاد است تیز ۔ گر نداری تو سپر
کز زبان حضرت کبریا بر سلطنت معارف و ملک کواشف عرضہ رسانید اول این طائفہ کہ بود کہ ایشان را

شرح آنکہ شیخ باید کہ بر مرید بر اکمل صورت از تنزیہ و تقدیس ظاہر شود

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دہلی بدیدن سلطان شمس الدین کہ مرید خواجہ قطب الدین بود آمدند حضرت خواجہ قطب الدین باستقبال رفتہ
و بخدمت آوردند حضرت گنجشکر بدیدن حضرت شیخ معین الدین رفتند استفسار کردند کہ چون پیر شما
در شہر آمد چرا بملازمت ایشان نرفتید گفتند بدو سبب از ملازمت ایشان ماندیم۔ یکی آنکہ مرا ہم بہ پیر خود وا
نہ بازگیری۔ دوم آنکہ در یک مجلس ہر دو پیر گوارا نبود اگر اول پیر خود را سر در قدم می آوردم پس
پیر از جہت ادب پیر خویش از رنجش نمی شود اگر بہ پیر پیر توجہ میکنم ترک ادب سلسلہ پیر شد مرا عرفان
پیر از پیر شدہ است نہ از غیر خر الامر حضرت خواجہ معین بحضرت خواجہ قطب الدین عتاب مند
کہ با با بختیار شنیدہ ام کہ مولانا فرید شما پیوستہ اند چگونہ کسی است ندیدہ ام حضرت ایشان
مولانا را طلب کردند و مستقش گرفتہ در پای خواجہ خود آوردند چون نظر شریف بر روئے ایشان
افتادہ بیہا مستبشر شدند فرمودند کہ بیا خیر کسی ست روزی حضرت ایشان و حضرت
خواجہ معین الدین نشستہ بودند حضرت شیخ فرید بپای خدمت ایستادہ بودند حضرت ایشان
فرمودند کہ با با بختیار وقت آنست کہ فرید را تسلیم ولایت و واسطہ عقد منعقد بگمید فرمودند خ
باشد و ہر دو عزیزان در حجرہ بردند دادند آنچہ داد ند حضرت قدوۃ الکبرا مناسب
این تمثیل فرمودند کہ اتفاق جمیع مشائخ اینست کہ مرید را بر خلاف عادت وی تربیت کند
کما لا یخفی لو ان العادت مثلاً مریدی ہست کہ بر وظایف کثیرہ و اوراد کثیرہ
اشتغال دارد اصلا بتوجہ باطن و ذکر سری و ظاہری نپردازد ظاہر است کہ شیخ وی دیر
تر وظائف کثیرہ باز دارد و در وظائف معہودہ اہم کند و اہم اشتغال دیر اتلقین خواہد کرد و
شیخ دیگر مریدی دارد کہ اصلا بر وظائف کہ معمول مشائخ اند مشغول نیستند و فقط در توجہ باطنی
دارد حتی کہ از صلوات مفروضہ گاہ گاہی ہم باز می ماند ضرور است کہ شیخ وی این را بر وظائف
ترغیب جزا ہر کرد و از توجہ اشتغال باطنی کہ معہود مشائخ کبار اند زیادہ غلو نخواہد فرمود
چہ اتفاق طائفہ صوفیہ و مشائخ علیہ آنست التصوف فی الوقت لا بدینہ ابن الوقت کما یخفی
بیانش فی مکانہ اتفاقا این رو مرید ازان رو شیخ بمقامی بر یکدیگر اتفاقا یافتند و از اشتغال یکدیگر
استفسار کردند ہر آئینہ اشتغال و وظائف خود را مخالف یکدیگر یافتند عجب نیست کہ شمائل
حاضرین بر سبیل اعراض از جانبین ظاہر گردد حضرت قدوۃ الکبرا تقریبا بمفہوم
کہ ابو بکر تلعکی کہ از مریدان ابو عثمان حیریست یکی از مشائخ بغداد دو چار شد گفت پیر شما شما
بچہ دلالت کردہ است گفت بگزاردن طاعت و تقصیر دیدن معصیت گفت این کہ گفتی
شما را پیر شما آموختہ بود در تصوف و توحید بگانگی ہیباید کہ تقصیرات رفتہ از خود می بیند و گناہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از خود داند چرا نه به ملاحظه وَاللّٰہُ خَلَقَکُمْ وَمَا تَعْمَلُوْنَ کردار و گفتار از وے بیند من لم یذق لم یدر
لہ وقالوا العبودیۃ فی عین الربوبیۃ لم یعلم لہ العبودیۃ ہر چند کہ آن بزرگوار
افعال از خود بسوسیت گفت ولیکن مناسب حال ہر مریدے این ملاحظہ نبود اگر نبود باید مشایخ
بخاطر وی انکار برآمدہ باشد خلی در کار نماید فعاملہ بما یاکہ حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ طبیب حاذق و حکیم واثق ہر مریض را بموافق مرض و موافق مزاج دوا می کند
مثلاً کسی کہ حرارت و صفرا بر وے غالب بود و مبرادت بسیار شربت بنفشہ یا دیرا
فالودہ فرماید ہمچنین مشائخ نظر مرید را مناسب حال مجاہدہ میگویند کسی را مجاہدۂ اشد
و کسی را مجاہدۂ اسہل اگر این مریدان بقیاس حال یکدیگر مواظبت کنند موجب حرمان بود
چنانچہ حضرت خواجہ مظفر کرمان شاہی را در ریاست و پادشاہی فراغت این دو کشادند تاج
کرامت بر سروی نہادند ربا عی کسی را بمشقت تاج بر سر نہادہ پادشاہی خلقی را
دگر را کردہ در منزل بگیرش پس انگہ خواندہ سوی مسند خویش حضرت شیخ ابو سعید الخیر
فرمودند کہ ما را باین درگاہ از راہ بندگی آوردند خواجہ مظفر را از راہ خداوندی یعنی بالمجاہدہ
مشاہدہ یافتم وی از مشاہدہ مجاہدہ آمد خواجہ ابو مظفر میگوید آنچہ بندگان را بعد از تعب و جہاد
بعیانی رسد موحد را الی حد بالفتح و صحابہ صورت این قول را بدعوی بر دارند شعر
تر ہر کس میرسد منزل باین راہ نہ ہر کس می نہد پا بر سر گاہ و این دعوی کہ ہمہ بر نفس خود کنند
کمال شر جاہل است کہ در اول تربیت یقین مرید کند صاحب قوت زکیہ کہ آفت بیشتر مریدان
از قبل قوت شکم پرا کہ الجائع البطن اندو ہگی ہمت مصروف بر امر اکل دارند چاپلیت
ہمچنان مردم را انست کہ در جای قرار دہند ایشان را کہ در حوالی او کسی نبود و ہر نخورد ایشان
و بہ قہت مدد نماید و اعلام کند کہ رزق الیہ لی سعی تو برسد تا آن زمان کہ یقین او در سبب
و توکل حاصل گردد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ قوت پاک بشابہ تخم است کہ در زمین
سالک میریزد اگر تخم قوت زکیہ حلال است نہال اعمال صالحہ خواہد برآمد و اگر تخم قوت شبہہ
و در خلوات شدید کسالت پیر عبادت حصول نشود و اگر تخم حرام است مدت مدید بعبادت خواہد
بود کہ حضرت شیخ ابو اسحاق شامی والدۂ حضرت شیخ احمد ابدال را با من حلال پرورش کردہ تا شیر پاکیزہ او در
بچہ زیاد آورده اند کہ حضرت ابو احمد ابدال پسر سلطان فرشتہ است کہ در شکم مادر شیر نخورد و بہ ولایت
داشت بغایت صالحہ شیخ ابو اسحاق بجہت وے آمدی طعام و خوردی زنے بود گفت کہ بلا در شکم مادر
و بر شانی زن با خود بیاید کہ لقمہ حرام او در شکم نرود و در اعمال صالحہ بر شکم مادر مشغول بود

Ataunnabi.com

ابو اسحاق بدست خود ریسمان بستی و فروختی تا محتاج عرم برادر خود نباشد و تا در سن بستین و
ما بین هر دو زمان خلافت المتصم بالله خواجه ابو احمد مرتجل رحمه الله صالحه در خانه خویش زوجه حلال
پدید آمد گاه گاهی شیخ ابو اسحاق بجنازه وی آمدی و در ایام صبا خواجه احمد را بدیدی
و گفتی کازین کودک بوی آن می آید کازوی خاندانی بزرگ ظاهر گردد و احوال عجیبه و
آثار غریبه مشاهده افتد بشرط هشتم آنکه اگر شغلی پیش آید که ازو زیاده است ملازمت او
اختیار کند و مریدان خود را نیز امر کند بملازمت او زیرا که صلاح او در دیگران در نیست
و اگر اینچنین نکند معلوم میگردد که شیخ از برای حب جاه و جلب قلوب مردم بحجت حطام دنیا
بوده است و از همت در هیچ نبوده است غیر حب یاست و تقدم چیزی دیگر نبود و این عین
نقص است از نیجاست که مصطفی صلی الله علیه وسلم فرموده اند لو کان موسی حیا لما وسعه الا اتباعی
الیاس عیسی در تحت حکم شریعت پیغامبر ما بودندی اگر زنده می بودی پس باید که مشایخ بدین
وصف باشند تقریبا میفرمودند وقتی که حضرت شیخ الاسلام احمد ندیل جامی را توجه
بسوی هرات شد و یاران به عزم سفر اصحاب بر بستند چون بقریه شکیبان رسیدند
یکی از بندگان همراه پرسیدند که حضرت شیخ بیاورد خواهند آمد شیخ فرمود اگر بیرند و
مشایخ ماضی شهر هرات را باغچه انصاریان میگفتند و در باغچه مردم نتوان در آمد
مگر بر منارهٔ باغبان شعری بنقش حضت این باغبان ۵ ره نتوان یافت درین بوستان
و بحصول حضرت شیخ احمد جام بجایرین عبد الصمد سید گفت ما بدیدیم محفهٔ شیخ الاسلام احمد
جام را بر دوش گیریم و بشهر آریم پس فرمود تا محفهٔ پدر بر دوش شیخ عبد الصمد انصاری را بیرون
آوردند و در شهر ساوی کردند که همه اکابر باستقبال شیخ الاسلام احمد بیرون آیند همه اکابر
بیرون آمدند و رسیدند چون به شکیبان رسیدند بحضرت شیخ در آمدند نظر مبارک وی
بر ایشان افتاد بر جائی خود بماند و حالهای عظیم پیدا آمد در وی دیگر محفه بیاوردند و استدعا
کردند که قرار بر آنست که شما را بر دوش بشهر بریم کرم فرمایند و در محفه نشیند حضرت شیخ الاسلام
اجابت کرد و بر محفه نشست دو بازوی وی محفه را شیخ جابر بن عبد الله و قاضی ابو الفضل
یحیی بر گرفتند در دو بازوی پس را امام ظهیر الدین زیاد و امام مجد الدین علی متی بر گرفتند و
روان شدند محفه را نمی راندند حضرت شیخ خاموش بود تا ساعتی میرفتند پس فرمود
که محفه را بنهید تا سخنی بگویم چون محفه را بنهادند فرمود تا که شما بیائید که ارادت چیست
گفتند فرمائید گفت ارادت فرمان برداری است گفت نخستین فرمودم که چون چنین است

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فلما سوار شوید تا دیگران تحفه بردارند که سر کسی را نصیبی باشد اکابر سوار شدند دیگران
تحفه برگرفتند چندان خلق از شهر و روستا آمده بودند که اکثر از مشهوران بوده اند که نوبت
باشان نرسید چون بشهر رسیدند در خانقاه شیخ عبد الله انصاری نزول کردند بیشتر
آنانکه صاحب ارشاد بودند اصحاب خود را بحضرت شیخ الاسلام عرض کردند خود هم مستفید
شدند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مرید را هیچ نوعی نگذارند که با غیر احوال
نشیند و با هیچکس سخن نکند و با هیچ یک معانقت نگیرد و بزیارت هیچکس نرود و کسی را نگذارد
که بزیارت او آید و دیگر نگذارد که از وقایع و واردات خود بیاران بگوید اگر درین مجمع
تذکر او را بخود گزارد و منع نکند از سها قد لساء فی حفه حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که اگر صد کس بکجهت در امر مجمع نشینند و یک پریشان در میان آنها بود بموجب فرمودهٔ آنکه اغلب
تابع اقبح است بهمه غالب گردد و صحبت او پریشانی بار آرد و اجتناب از غیر جنس اهم است
ع روح را صحبت ناجنس علتیست الیم ؛ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که صحبت
کسی باید داشت که با او ارتباط کلی داشته باشد تا سبب جلای مقصود گردد و آن انتساب
نسبت حبی است مع الحق و گرنه چنین باشد اجنبیت تفرقه چیزی دیگر حاصل نمیگردد و لهذا
بعضی از کبار طریقت فرموده اند که اصحاب مجاهد و ارباب احوال را کسانیکه احکام غلبیت ایشان
غالبست نجاست تمام دانند که نشستن ایشان سد طرق مواجید و منع سیل مواهب توحید میکند علما
و زهاد را دعلمای نفس الامر عزیز اند معتقم و ما ایشان را معتقدیم اما مناسب نسبت طریقت نیستند
و در اوقات صحبت خاص از آمدن آن نوع مردم بغایت متوحش میشدند حکایات بلند فرو نمی گذشت
یکبار در حجرهٔ محله خواجه گفتی با یخادم از حکایات عالی اهل معرفت بمیفرمود و بغایت گرم شده
بود ندو این کمینه در پرتو انوار معرفت و معارف دلپذیر ایشان محو شده بودم که ناگاه یکی
از اصحاب که بسمت زهد تقوی بر ایشان غالب بود در آمد فی الحال ساکت شدند و فرمودند
که سخنی از شما گریخت گویا چند از معتقدین حکایات نیستند انگیز گفت که من معتقدم فرمودند
که ما بسیاری داریم و آن آمد سخنی است سخن چون باد آیستاد نمی آید شما که در آمدید مطلقا
سخنی شما آن میسار از دست نمیدهم بالاخر فرمودند که یکبار در مجلس حضرت رسالت پناه صلعم
جمعی از ارباب طریقت بودند حاضر بودند و با ایشان از دقایق علوم مکاشفه و حقایق اسرار
مشاهده میگفتند جمعی که استعداد و قابلیت استماع آن سخنان نداشتند در آمدند آنحضرت صلعم
فرمودند خیز و انا تکلم حمران معلوم کردند یعنی و قتها استعدادات خود را بپوشید که بحضرت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وسخن کسی شما سخنی می آمد اگر گفته شود این مردم اهلیت آن ندارند در غلط می افتند و بنا
زده میشوند مردم آینده فهمیدند که دستهای کوزه ها را پوشیدند تا حیوانات زمان افتند بخاطر
کوچون مقولهٔ آنحضرت چنین بوده هر آئینه در شان وی اوتیت جوامع الکلم نازل شده
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اظهار حقایق صوفیه و اصدار دقائق طائفه علیه گاه
چنان میباشد از برکت سامع میگردد و عزیزی نقل میکرد که من در ملازمت حضرت میر سید
میرفتم چون خواجه می درآمدند حضرت میر معارف عجیبه اسرار غریبه میفرمودند و هر بار که حضرت
خواجه پیش امیری درآمدند حضرت امیر بی اختیار در سخن می آمدند و حکایات نادر اسرار و
معارف ظاهر میکردند که در اوقات دیگر نبود حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که خواجه
حسن بصری چون بر منبر برمی آمد نکات لطیف و مقامات شریف که مناسب عرفا بود
میفرمود و در وعظ معارف گفتن و در حقایق سفتن شغف تمام و شهرهٔ تام داشتند
اکثر چنان میبود که تا حضرت بی بی رابعه بصری در پای منبر حاضر نمی شدند او عظ نمی
گفتند روزی انتظار وی بسیار کشیدند دیده براه وی خیلی داشتند چون اصحاب
خاطر ملول شدند یکی از ایشان برسبیل تعرض بعرض رسانید که چه شد اگر یک زالی در پای
منبر بنا مد و چندین اصحاب انتظار میکشند حضرت خواجه فرمودند که لقمه که از برای دهن
قبل آراستام در دهن سور چون نهم و طعمه که برای گرگان پیراستام در قفر چون زهٔ مرغ
نتوان فگند شعر عیسی ولی بباید تا بخورد زبور ؛ هر خر چگونه همدم رستم طیور ؛ حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که در مقامات خواجه دیده ام که دالی بلخ دختر خود را بسلطان
احمد حضرویه عرضکرد ایشان بنابر عدم مناسبت قبول انکردند دختر بغایت متالم شد
و بخلوت بگری حضرت سلطان کس فرستاد و گفت ما ترا در بین طریق جوانمرد پنداشته
بودیم ع خود غلط بود انچه ما پنداشتیم ؛ این چه بخل بود که کردی تو خواستی که فقیری
بواسطهٔ تو بدولت معنوی برسد چون این سخن بشنیدند در خدمت سلطان را میل تمام شد
او را قبول کردند و در عقد نکاح درآوردند باندک فرصت چنان شد که ایشان از جمله
و تابع و کشف و اوراد او عاجز شدند آخر الامر بحضرت سلطان العارفین بسطام
بردند صحبت در یکدیگر بسیار رحمانهٔ عالی شد چندین مرتبه تنزل میفرمودند تا سلطان احمد
نکات وی می فهمیدند حضرت سلطان العارفین بسطام بارها فرموده اند که این
جمله تقاریر و کشوفات تو از برکت لقمهٔ است از کمال محرمی که میان ایشان واقع شده

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

سلطان احمد را رنگ غیرت در کار شد فاطمہ معلوم کرد بانگ بشوہر زد و گفت تو محرم تن منی او
محرم جان منست شعر میان محرم جان و تن ای یار ؛ نزدی فرب آمد فرق بسیار ؛
فاطمہ در حضرت سلطان العارفین بحجاب خفر حقائق تاویلی نقاب حذار معارف کشائی
می نشست روزے حضرت سلطان العارفین گفتند کہ ای فاطمہ بروست نگاری بستہ
فی الحال روی خود را پوشید و گفت تا آن زمانکہ نگار دست مرا نبیند بدے صحبت من با تو
روا بود چون نظر در دست و نگار من افتاد من بجد نشست و برخاست در یکدیگر روا شد
قطعہ تا کہ میان من و تو ای نگار ؛ بود بہم صحبتی نگار ؛ نیست روا ہدیم زین پیش
چون نظر افتاد بدست و نگار حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ صحبت مردم موجب
خلل در نسبت نیست بلکہ صحبت بعضی از اصحاب چنان میباشد کہ سبب روا ہی و فیض بنا
میگردد و از شیخ علاؤ الدولۃ السمنانی نقل میفرمودند کہ حضرت شیخ با اصحاب نشستہ
بودند ناگاہ واردی قوی رسیدہ بجہت حفظ آن بخلوت رفتہ اند و آن حال زائل
شدہ است فی الحال بیرون آمدند باز وارد را در یافتہ اند معلوم کردہ اند کہ برکت اجتماع
و مجالست اصحاب بودہ است حضرت قدوۃ الکبرا از حضرت نقل میکردند کہ روزے
بطریق عتاب و خطاب با اصحاب میفرمودند کہ ہمیشہ کار شما مصاحبت و اختلاط مردم
اجنبی است و این طریق یکی از دو طائفہ را رواست اول جماعتی را کہ در بحر شہود و حضور
مستغرق باشند از خوف آنکہ مبادا ایشانرا چیزی باز شہود آنحضرت سبحانہ مشغول
گرداند بدین جہت مجالست اجانب مخالطت اصحاب ستر احوال خود خواہند کنند تا
مردم بر نسبت ایشان اطلاع نیابند و پیش از وقت مرجع نشوند چرا کہ قرب منحر است
و لہذا انبیاء علیہم السلام با نہجت تستر نفوس امت کردہ اند و سلاطین نیز بسبب بت
ظلیت تستر نفوس کثیر بن کردہ اند و دیگر آنکہ اطفال در باطن کبیر امتصرفند ہمین است
چہ طفل قریب العہد است از رب شغف قلوب بنوازدہ می تواند بود کہ از ہمین جہت باشد
منقول است کہ حضرت نبی علیہ السلام بادہ در چشم خود میمالیدند و میفرمودند کہ لذا قربنا
عہد بآباء دوم طائفہ لسطوت تجلی ذاتی ایشان در بالیست حاجب ایشان تمام شدہ
از غیر حق کلی بصر دوختہ و غیر حق ایشانرا آہرد و سر امرادی و مقصودی نماندہ و از
نزد حضرت و بتکمیل دیگران مامور گشتہ اند و باذن حقتعالی در باطن مستعدان تصرف
نمودہ اند و دلہای ایشان از رق تقید بمرادات سفلیہ خلاص گردانیدہ پس این دو

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ملاحظہ نمائیں باعرض جائز نیست مگر عالمی کہ بموجب کریمہ وامّا بنعمۃ ربک فحدث خابر
کہ از انوار علم او دیگران بہرہ مند شوند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ صحبت
جنسی رمتوسط از ہر قاتل است و موجب خلل در نسبت و سبب تسہل در صحبت میباید کہ
محترز از صحبت اجنس بود سبحان اللہ صحبت راچہ تاثیر است کہ جانہ جنس ہم متوحش وقت
میباشد یکبار مرا در سری وقفۂ صحبت ایشان شد سر خاتم در صوف ساختم ہوا سرد بود پوستینی
داشتم خواستم کہ پوستین خود را بپوشم اتفاقاً پوستین شخصی دیگر کہ بصحبت التفاتی من آمدہ بود
پوشیدم بر غلطی چوں بجا نگاہ بیرون خانقاہ حضرت ایشان برآمدند بشرف حضور مشرف
شدم و نشستم بعد از زمانی ادار نماز بامداد با صحاب کردند و سر در حلقۂ ذکر در آوردہ تا
برآوردہ سر بر مراقبہ فرو بردند بعد از لحظہ سر خود را برداشتہ فرمودند کہ در مجلس کسن بیگانہ نباشد
بعد از تفحص گفتند ہیچکس نیست باز بر ہیئت مراقبہ رفتند بعد از زمانی باز فرمودند کہ نیک
تفحص کنید کہ بیگانہ نباشد کہ صحبت ہمچنانکہ میباید میسر نمیشود در واقع ہیچکس نبود اعلام کردند
کرت سوم نیز ہمین عبارت فرمودند آن درویش گفت کہ من در پوستین خود نظر کردم دیدم
کہ پوستین من نیست بخاطرم آمد کہ این جہت نباشد عرض کردم فرمودند صحبت ہمین بود
من بیرون آمدم و پوستین را گزاشتم و در آمدم فرمودند این زمان نیک شد صحبت ہمین است
قطعہ چرا مردم بصحبت نیک مائل ۔ نباشد کاندرو تاثیر دارد ۔ بود در جامہ ہم تاثیر مردم
کسی کین نشنود تقصیر دارد ۔ شرط نہم ۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند در مقام
خواجہ آوردہ است کہ شیخ باید کہ عالم باشد بسلوک این راہ تا ہر کرا واقعہ افتد و مجدد واقع
گردد از ان واقعہ در اشکال پیش آید از عہدۂ آن تواند برآمدن و دفع اشکال
تواند کردن و تمایز در تجلیات جلالی و جمالی و ترقی از وی تواند کنایندان سالک
نہ افتد و دیر آید کہ اطلاع بر اسرار و نیات باشد و لہذا فرمودہ اند کہ مرید باید کہ مجرد
اشکال احوال و شبہات خود پیش شیخ خود عرض کند و نگوید کہ شیخ بر احوال من مطلع است
زیرا کہ اطلاع بر اسرار از شرائط شیخی نیست از امام ابو القاسم قشیری نقل میکنند کہ گفتہ اند کہ شیخ
مرشد اگر از اہل اشراق اند عرض احوال زمرید ترک ادب است و اگر از اہل اشراق نیست ترک عرض
از ترک ادب است بسیاری از مشائخ اخراق بر خواطر و نیات مریدان شرائط شیخی دانستہ
نداشتہ اند بلکہ آنچہ شرط است آنست کہ اگر مرید را در طریق اشکال افتد کہ در ترقی و در اصلاح
قریب برسد شود بعد از ان کہ مرید عرض احوال و اشکال کند شیخ علی اشکال تواند کرد تا در

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

در ترقی بر مفتوح شود والبته مرید عرض احوال بحسب احوال بحسب ظاهر کند و نگوید کہ شیخ میداند چہ احتیاج بیانست گاہ باشد کہ داند و گاہ باشد کہ نداند چون نادانستن بطریق تکمیل قابح نبود باید کہ بعرض شیخ رساند تقریبا مثنوی حضرت شیخ سعدی شیرازی بر زبان حال خود راند

مثنوی

یکی پرسیدان گم کردہ فرزند ۔ کہ ای روشن گہر پیر خردمند ۔ ز مصرش بوی پیراہن شمیدے ۔ چرا در چاہ کنعانش ندیدی ۔ بگفت احوال ما برق جہانست ۔ دمی پیدا و دیگر دم نہانست ۔ گہی بر طارم اعلی نشینم ۔ گہی بر پشت پائی خود نبینم ۔ اگر ہر دم بدین حالی بماندی ۔ سرودست از دو عالم بر فشاندی ۔

حضرت قدوۃ الکبرا را میفرمودند اشراق بر خواطر اگرچہ از نتائج ارشاد و تکمیل نفرمودہ اند ولیکن نادر شیخی باشد کہ وی مطلع بر احوال صوری و معنوی مرید نبود چہ بعضی از اوصاف ذمیمہ کہ در مرید مندرج است و از خصائل خسیسہ کہ در وے مندرج بسبب خطور خطرہ شیطانی بر سبیل اظہار کردن نمی تواند پس اگر شیخ مشرف بر خواطر نبود دیر اچگونہ ازان ذمائم باز دارد و لہذا بعضی را مشرف بر خواطر میکنند و بعضی را بعکس چنانچہ در طبقات الصوفیہ دیدہ ایم کہ شیخ الاسلام میگوید کہ خواجہ ابو علی فارمدی را اتفاقی بر خواطر واقف گردانیدہ و ہم بر اظہار آن اذن نفرمود و شیخ احمد زندبیل را بر خواطر واقف گردانیدہ و ہم بر اظہار حاکم ساختند و جمیع خواطر را تابع خاطری کردہ بودند آوردہ اند **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند کہ صاحب کشف المحجوب را واقعہ در سلوک آنست کہ حال آن بروے دشوار آمد قصد بر شیخ ابو القاسم گرگانی کرد و بلاہور بسجادہ او رفت کہ مرید سری وی بود تنہا ایستادہ بود و واقعہ خود را بدینہا بتوسل میگفت ناپرسیدہ جواب خود یافتہ گفت ایہا الشیخ این واقعہ من است گفت ای پسر این بتوان راہ خدا تعالی این ہمہ مانعت با من ناطق گردانیدہ تا از من این سوال کرد و شرط دہم در مقامات خواجہ آوردہ اند کہ شیخ با مریدان در شبانہ روزی چیز یکبار را اختلاط و آمیزش دہد و مجالست نکند تا شاید وقت الحضور و از برای خود خانہ جدا میداشتہ باشد و او برای اجتماع اصحاب نیز خانہ جدا

حضرت قدوۃ الکبرا در سفر و حضر این شرط را رعایت میکردند اگر در سفر فرود آمدند جاہای جدا خود را بر پا میکردند جمعہای دیگر برای اصحاب در اندک مسافت نصب میساختند و اگر در ملازمت حضرت مخدومی میرفتند حضرت مخدومی ہم بمقتضای طبع شریف دو دو شاق متعین میکردند و حجرہ کہ نزدیک خود بود جز در پچہ دیگر حائل نبودہ حضرت ایشانرا میدادند و خانقاہ دیگر بہ بہت اصحاب در سہ جا یاد ہم در مقام آراستہ بودند یکی در احمد آباد دوم کثرت آباد و خود

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

در دولت آبادی آسودند که در روی سجاده برآورده ایم واین دولت آباد بخشیده اصحاب دیگری نه برآورده است حضرت نورالعین واین خادم کرنظام غریب یعنی است حضرت شیخ کبیر و شیخ عارف و حضرت شیخ معروف و شیخ الاسلام و شیخ رکن الدین شاهباز و شیخ مبارک و ملک محمود و باباحسین و یک راز دیگر که دیواری برآورده و واین اصحاب کارگل و آب میکردند گاه میبود که **حضرت قدوة الکبرا** این جماعت را بعشرهٔ مبشره خود تعبیر میکردند و کثر تا باد که برون دائره برآورده بودند جمله توابع و اصحاب صوامع دروی می آسودند و ذکر حلقه در اینجا میفرمودند و نظارهٔ نقطهٔ دائره و حدتا باد که چنار شریف بود اصحاب را دو بار می یافتند و از اینجا ممکن نبود که مشاهدهٔ طلعت ایشان دست دهد مگر آنکه گاه گاهی حضرت نورالعین و حضرت کبیر در نیمشب سحرگاهی بشرف حضور شرف میکردند شعر اشرف این مردم چنانکه کثر تا باد آمدند به عارفانرا در مقام وحدتا باد است و کمتر ملازمت **حضرت قدوة الکبر** امیفرمودند در هر امصاکه درآمدیم و بمنازل هر مشائخ که رسیدیم همین دو کیفیت ایم چنانکه در هری بخانقاه شیخ جلیلند بهاری جمعهٔ اشتغال جدا بود و بجمع اصحاب خانقاهی دیگر و شعر زیر خاص و با هر گاهی به نه هر عام دیگر خانقاهی

در سمرقند بهمان خانقاه خواجگان شرائط مرید دستر شد نیز ده است **شرط اول** آنکه هیچ چیز از شیخ خود پوشیده ندارد از انچه بر دل او گزرد از خیر و شر مجموع را بعرض رساند تا بر مجموع احوال باطن او مطلع شده بر حقیقت استعداد او وقوف یابد و انچه مناسب اوست باو زندگانی کرده و معالجهٔ امراض معنوی او مناسب مزاج او کند۔ **شرط دوم** آنکه حضرت خواجه میگوید که در سر چیز از پیر خود بیند اعتراض نکند هر چند بظاهر خلاف او افتد و اگر چون مضطر شود و تاویل آن نداند قصهٔ حضرت موسی و خضر علیهما السلام بخاطر آرد و یقین بداند که هیچ چیز در بن طریق چنان مضر نیست که اعتراض اکابر و فقهاند که همه چیز را تدارک میتوان کردن مگر آنکه اعتراض را که البته مقرض معذور نیست و بجایی کار از اعتراض زاید که هیچ چیز منفعت نگردد و اعتراض بغایت شوم و نامبارک است و بجاهیت سد مجاری فیض است فعلیک ایها الطالب ان تجتنب عن هذا الداء العضال

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند بعضی افعال این طائفه اگرچه بظاهر خلاف شریعت مینماید ولیکن اگر کسی را بصیرت بکمال کشف و عیان محصول بود بداند که آن افعال عین صواب بود۔ بسیجان مقررهٔ ارباب بصیرت چنان آمد که ازین طائفه صدور افعال ممکن نیست الا بوجه

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بچشم انکار و تمسخر بنان بینند آورده اند که بحضرت شیخ ابو العیش یمنی اصحاب وی روزے
التماس دعوت کردند فرمودند که فلانروز بازار است گوشت خواهید خرید چون آن روز آمد
خبر رسید که قطاع الطریق قافله را غارت کردند چون ساعتی برآمد یکی از قطاع طریق در رسید
بجهت حضرت کاوی آورد شیخ فقرا را گفت این گاو را بکشید و بپزید اما سر و اپچانکه هست
نگاه دارید بسلطان دیگری آمد و یک خروار گندم آورد شیخ گفت آرد کنید و نان بپزید
هر چه شیخ گفت کردند بعد ازان شیخ فقرا را گفت بخورید جمعی از فقها حاضر بودند و مطلع
این احوال شدند ایشانرا بر سر سفره طلبیدند نیامدند شیخ فقرا را گفت شما بخورید که فقها
حرام نخورند چون مریدان از خوردن فارغ شدند ناگاه شخصی پیش شیخ آمد و گفت
ایها الشیخ گاوی نذر فقرا درگاه شما کرده بودیم دی آوردیم حرامیان ببغارت بردند شیخ
گفت اگر سرگاو خود بینی شناسی گفت آری شیخ فرمود تا سرگاو را حاضر کردند گفت این
سرگاو منست بعد ازان شخصی دیگر در آمد گفت ایها الشیخ یک خروار گندم نذر شیخ کرده بود
حرامیان بغارت بردند جوال گندم طلبیدی بشناخت شیخ گفت نذر فقرا به فقرا رسید چون
فقها آنرا مشاهده کردند از ترک مواقفت فقرا پشیمان شدند و از غیر احتمال چنان ماندند **حضرت**
قدوة الکبرا میفرمودند که صاحبان چون باطلاع ایمان ناقصه مطلع میگردند بر احکام و آثار خود بعد میباشند یعنی از احکام
ذمیمه که از ایشان می بینند زود اقدام بر آن فعل ننمایند تا بصورت استغفار شود پس یعنی افعال ایشان ازین قبیل است
و اگر آن بر حسب ظاهر زشت نماید لیکن احتمال دارد که سبب فائده کسی بوده باشد **حضرت قدوة**
الکبرا میفرمودند که حضرت مولوی رومی روزی سلطان ولد فرزند خود را فرمود که به دمشق رو
بطلب مولانا شمس الدین و از چندی سیم و زر با خود ببر و در کفش آن سلطان دین بنه
و کفش ایاز را بطرف روم بگردان چون بدمشق رسی در صالحیه خانه ایست
مشهور بیکر باشجا رو که دیرانجا یابی با فرنگی پسری صاحب جمال شطرنج میبازد چون رو
میبر زر میستاند و چون آن پسر میبرد سیلی بخود روزنهار که انکار بناری که آن پسر از بیگانه
است **رباعی** بهشم بدیکن زنهار زنهار نه نظر براین همه نکان دارد که افعال همه
خاصان بعامان نه نماید عکس چشمان انکار به اما خود را نیندانند میخواهد که دیرا بوے
آشنا گرداند چون سلطان ولد بجانب دمشق رفت مولانا شمس الدین را بهمانجا که نشان
داده بودند یافت که بآن پسر شطرنج میباخت جماعتی از بهمرهان پیش وی سر نهاده فقها
کردند آن فرنگی پسر چون آن بدید بزرگی و ولی دانست انبیای او بهمای خود تجمل شاه

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

سر بر نہ کرد و ایمان آورد و بانصاف بایستاد و خواست کہ ہر چہ دارد بنہاد ہد مولانا شمس الدین
نگذاشت فرمود کہ بہ وقتستان باز کرد عزیزان آن دیار را مشرف گردان و قطب آن جہات
باش بعد ازان سلطان ولد را نزد سیم کہ آورده بود در کشش مولینا برخت و کفش را بطرف دوم
گردانید و از خدمت مولینا شمس الدین و سائر محاصان استدعائی وی کرد وی قبول فرمود و
اپسی کہ داشت پیش کشید مولینا شمس الدین سوار شد و سلطان ولد در رکابش روان شد مولانا
شمس الدین فرمود کہ بہاء الدین سوار شو سر نہاد در گفت شاہ سوار و بندہ ہم سوار شعر
تو مید بندہ را در خدمت شاہ بہ کہ پرسند بر اپسی اندرین راہ بہ این ہرگز روا نباشد از دشمن
تا قونیہ در رکاب وی پیاده رفت چون بقونیہ رسید مولانا شمس الدین خدمتہای سلطان ولد را
با مولانا تقریر میکرد و میگفت کہ من ترا چنین گفتم وی چرا بم چنین داد و پنداشت بسیار فرو پسر
گفت مرا از موہبت حقتعالی ہر چیز است سر و سر بہا در راہ مولانا باخلاص فدا کردم و سر را بہ
بہاء الدین ولد بخشیدیم اگر بہاؤ الدین را عمر نوح بودی و ہمہ را درین راہ صرف کردی آتش
عشق نشدی کہ درین سفر از من بوی رسیدہ است کہ از شما نیز نصیبہا یابد سند عالی عبد العزیز
چون مرا در نسبت حضرت قدوۃ الکبرا اعتقاد زیادہ شد و نیجواہر انتیاد صدق
در دلم آمادہ عزم جزم کردم کہ اعراض از عوائق روزگار را عتراض از علائق بسیار یکبارگی
کنم و تجرید جزوی و کلی گزینم حضرت ایشان نماندند کہ از انجمن روی نمودی بود لم زنہار برآیم فرمودند
فرمودند کہ حقتعالی بعضی طالبان را کہ شربت قرب مشرب میکند کثرت انام روزد عام عامہ مانع
توجہ باطنی نمیباشد بموجب فرمودہ کہ رجال لا تلہیہم تجارۃ ولا بیع عن ذکر اللہ و ان العین از کار و
صنعت نمی درزند کاری کہ فرمودہ اند در سر دنیادی بوی درزش نمانیده مرا چون بشاہده لمعات خسا
بمناظرہ تجلیات عذار ایشان ہر روز عقیده از یکی تازه میرسید بحمد اللہ تعالیٰ شبی مرا در دل خواهش
راہ دادند می بینم کہ عورتے جمیلہ کہ چشم روزگار مثل وی ہرگز ندیده و نشنوش مردم چون وصف
گاہی نشنیده گذشته است مرا می چیزی و پیاله عسلی بدست دارد و بانچه مناسب می از ماکولات
بود پیش نہاده بعد از زمانی مرا اخراج کردند کہ بیرون برآئید من برون آمدم و بقرار معہودہ خود
می آمدم و میرفتم بعد ازین در اعتقاد من ملاحظه کردند دانستند کہ صدچندان است کہ بود چون
مرو سایام و عبور زمانہ ما فرجام شنوده بمن خطاب کردند فرمودند کہ ما را با تحقیق جمعیت
اقدام نمود چنانست کہ در اعتقاد تو خلل نشده عرض کردیم کہ منظور ما دوام جاینده را باین چہ کار کہ
دوام کبار کند در تحقیق میدانم کہ آن عورت جنی بود زن نبود و آن شراب شربتی بود نہ خمری و

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ولی ابلاگر بوده باشد ابیار را عصمت شرط بود و دار بسیار اعصمت شرط نیست چون این نوع معرف
بسمع مبارک ایشان افتاده فرمودند که از خدای تعالی خواسته ام که نام تو در جریده اولیاء نویسند
شرط سوم آنست که در طلب شیخ صادق باشد و هیچ چیز از طلب باز نایستد اگر همه عالم تیغ بر
سر او بارد و بیت عاشق باید قدم اندر نهد در کوی دوست با در و نگرداند اگر شمشیر بارد بر سرش
مولانا خطیب الدین و متقی بسفر باید که حضرت قدوة الکبرا میفرمودند چون طالب صادق
بهدایت ازلی و مرید واثق بعنایت لم یزلی بخدمت شیخ برسد باید که احتیاط کند که صلاحیت
اقتدائیت دارد یا نه زیرا چه بسیاری از طالبان حق و اکثری از اصحاب هر حق در همین منزل هلاک
شده اند حضرت در یتیم پرور کریم عرضنود مند معرفت شایخ تا که دید کسی بنور عرفان منور نکرده باشد
چگونه دست دهد و متابعتی را خود غریب است که بداند فرمودند در رساله مکیه آورده اند ذلک
باخوان الناس ومن احوال الجهلة الذین یقتدون ویجیبون من کل من ینادیهم کسانیکه این کاره اند از ایشان تحقیق
نتوان کردن و بمعنی امارات ولایت و علامات اقتدائیت مذکور شده اند از ایجا توان دانست
یک سره دیگر آنست که چون بخدمت وی مشرف شدی باید که دل ترا بسوی حق جذب کند
و خطرهٔ تواز خواتیم روزگار بسر و رداند و اینچنین کس را ابصار او لوالابصار صاحب البصیرت معنی
مصراع مشک خود آنست نه که عطار بویش دهد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که اینچنین کسیرا
اعز من الکبریت الاحمر والمغرب من عنقاء المغرب است اگر صحبت وی دست دهد دامنش محکم بگیرد
ویعتقد فی قلبه ان لاشیخ له غیره ولا یوصله الی الله تعالی الا هذا وهذا الوحید المطلب وا
اعتقاد در دل خود کند که برای او شیخی نیست غیر او و بخدا نخواهد رسانید مگر او و این توحید مطلب است و این
کم من عظیم غلط فیه کثیر من المریدین وانقطعوا به من طریق الله حیث قرؤا ابن المشایخ وقا
رکن عظیم است اکثر مریدان درین غلطی کرده اند و بسبب این از طریق خدا جدا افتاده اند ازین سبب که مراد شده اند
من طریق کل واحد ذوقة وتشوا فیه سال الکبیر من **حضرت القدوة الکبرا**
از طریق هر یک چاشنی و خوشی شده اند و ازان سوال کرد کبیر از حضرت قدوة الکبرا
ما المراد من توحید المطلب قال ان یحقق الطالب انه لا یمکنه الوصول الی مطلوبه الا
مراد از توحید مطلب چیست گفتند آنکه طالب به تحقیق داند که بر آئینه مطلوب رسیدن ممکن نیست الا
من ید شیخ معین موصوف بما ذکرنا فان من تشعث به همومه لا یبالی الله فی ای وا
از دست شیخ معین موصوف با صفاتی که ذکر کردیم پس تحقیق کند که پریشان گشت بار مقاصد او عزاسمه او نمیکند
واذا علم انه لا ان الحق واحد والقبلة واحدة فحق علیه ان یکون المطلب واحدا کیلا یتصرف فیه الشیطان
هلاک کند او را و در هر کرام و ادی پس تحقیق چنانکه حق واحد است و قبله واحد است مراد او نیز است که مطلوب او

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ولا یزعجه النفس ایضا ینبغی ان یکون المرید صادقا مخلصا اما الصدق فان یکون مستقیما
ہران تصرف نکند نفس نیز او را عاجز نکند سزاوار است کہ مرید صادق و مخلص شد لیکن صدق بس آنست کہ مستقیم با
مع الله ظاهرا و باطنا سرا و علانیة و ان یکون بجمیع اطوارہ طالبا لله تعالے +
با خدا ظاہرا و باطنا سرا و علانیۃ و بہ جمیع اطوار طالب خدا تعالے باشد +
یعنی ببدنه و نفسه و قلبه و عقله و سره و روحه اما الاخلاص فان یکون
یعنی بہ بدن و نفس و قلب و عقل و سر و روح خود لیکن اخلاص بس آنست کہ
جمیع حرکاته و سکناته و قیامه و قعوده و تقلباته و اضاله و اقواله لله تعالے +
کہ جمیع حرکات و سکنات و قیام و تعود و تقلبات و افعال و اقوال او برائے خدا باشد
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند میفرمودند کہ در خطاب بہ بعضے
اصحاب میگفتہ اند کہ در مقام تواضع باشید و در نیاز میباید کہ خود را آنچنان کنید کہ اگر باعتقاد نیاز
بسنگ سیاہ توجہ کند البتہ بمقصود برسد و بہرہ مند شود و اگر عاری و خالی از اعتقاد و نیاز باشد در
مجمع پیغامبری بود ہرگز بمقصود نرسد و بروی ہیچ معنی حاصل نشود شعر صدق و نیاز بایہ
تدبیر این سفر را + زاہد ترا نہ نیم یک زندان روائی + حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
کہ عابدی بعد از ریاضہ و بیرانی بسیار بے در زاہدی و عبادیہ و بیابانی طریق مجاہدہ پیش گرفتہ بود
جمعہ بجہت ادائی نماز جمعہ بجامع حصار فرمودے و فریضہ ادا کردہ عود مودے و بہ بستر رفتہ نماز پیشین
و خفتن بہمین منوال گزشتہ اکابر شہر دانا شدہ ہر چند اطلاع بحال وے یافتند بیشتر تمام و آرزو
نام تقاضائی بجہت وے کردند ہر چند کہ ازان عابد استفسار حال بخواستند ظاہر نکردی دوم
تردد یکبار شخصی از یشان جہت نموده دامن شیخ گرفت و مضمر کہ تا الحال نمیگذارد و دامن باز
دست نمیدہم عابد بہ تکلم در آمد و گفت چہ میپرسید گفت اسم شریف چیست و در کجا باشید و نسبت او
بکدام دارید گفت نام من عبد الصمد است و در حصار دیہ توکل میباشم و شیخ مرہم دران وادیہ است
گفت عنایت کرده بشیخ خود ما را تلقی دہید تا بجہا کہ بشرف خدمت شما مشرف شده ایم ازیشان
ہم مشرف شویم گفت حضرت معبود را مدد و قدرت بمشی اقدام مدار مدانشان را الحمد بمکہ و دیگر
جا آرزوی تلقی ایشان باشد بیہودہ ای من بیا بداین سخن گفتہ از ہم دیگر بدر رود شدند و
بگروہ نہادند این عابد بہ ہیچکس از مشائخ ارادہ درست نکردہ بود متحیر شد و در تفکر افتاد کہ در
جمعہ با مزدم چہ جواب ہم بدین تفکر خوابش ربود چہ می بیند کہ شخصی نورانی محاسن سفید
کہ فرا بر کردامن تو بگیر و مرید شو چون از خواب در آمد خرم شد علی الصباح

Ataunnabi.com

در راہ میرفت ناگاہ دامنش بہ خار نہالچہ کنار گرفت گفت البتہ پیر من ہمین باشد بخاطر آورد
کہ حکم آن بود کہ ہر کہ دامن تو بگیرد مرید او شو اکنون دامن خار گرفت گفت البتہ پیر من ہمین شد
بہ تعظیم عظیم نشست سر بر زمین نہاد چنانچہ ملازمت پیران میکنند التزام گرفت مدتی بدین سیرت
چیاد در شہر نرفت عاقبت بخاطرش رسید کہ بشہر روم اگر پیر من بخواہد حقیقت حال خواہم گفت
نفاق بروی نفاق خواہم گرفت و نفاق چرا خواہم کرد چون بشہر در آمد ادای نماز جمعہ کرد مردم
از ہر طرف ریختند و بنیاد عقیدت نہادند کہ شاید خاطر شریف از استفسار آن حال منغص شد
گفت با کی نیست و موجب آمدن باعث دیگر بود آخر بعرض رسانیدند کہ فرمودہ بودید پیر
خود التقا خواہم و ایفا کردن وعدہ را تقاضای آن میکند کہ بعہد خود وفا کنید گفت خوش
باشد بیائید ہمراہش جمعی کثیر ہمراہ وی روان شدند این عابد متفکر براہ میرفت کہ آیا بجماعت
بر من چہ خواہند گفت کہ من مرید خارے چند شدہ ام چون نزدیک نہالچہ خار رسید ناگاہ
بنظرش افتاد چہ می بیند کہ در گرد نہالچہ خار بساطی غریب کشیدہ اند و بساطی عجیب گسترده
بروی پیر بے نوا نہ بمجاسن نشستہ گفت الحمد للہ کہ از خلق رسوا نشدم چون نزدیک رسید این
جماعت را گفت اینکہ پیر من نشستہ سوی مقدم او روید جماعتی بہ نیاز تمام سر در قدم او در دند و بتعظیم
نشستند زمانی سخنی مناسب حال از تصوف گفت آخر الامر فرمود من بشما تحوالہ دیدم مرا شما
کرد اعیہ طاقات و ارادت من باشد بعد الصدق و مرید و خلیفہ من است ارادہ آرید ہر یک
قبول کردند پرسید کرد چون جماعت روان شدند صورت متمثل میخواست کہ از نظر غائب شود
عبد الصدق دامن محکم گرفت و از احوال خود عرض نمود گفت من صورت صدق تو ام
مستعد کار تو آنچنانکہ میباید مہیا کردم غم مخور و بعد ازین بیفکر باش و کاری کہ میکردہ و دران
مشغول بمان حضرت قدوۃ الکبرا النقل از خواجہ بہاؤ الدین نقشبند میکردند کہ تمکن و استقامت
در یکجا سبب حصول مرادات اعلی و ملازمت یک مقتدا موجب مقامات والا است تا کہ
نگفتہ اند کہ ہر کہ یکجا ہمہ جا و ہر کہ ہمہ جا ہیچ جا بلکہ ہمچنانی ہمچی است کہ ازین بردہ و بدان نشیند کار
خلق بہ نظر او ہمہ جا او و ہم از خبر نباشد و گفتہ اند کہ اگر ابلیس لعین کار خود بغیر تضرع و اوقات و مرید ابا بیکہ مجموع
افعال پیر خود را محبوب خود دارد و ہیچ فعل او را مکروہ و ممنوع نداند بموجب کل یفعل المحبوب
محبوب مجموع افعال تو موجب پیر محبوب نمایند اگر تا گاہ امری غیر محبوب نماید فی الحال از
آن کند بخود اندیشد کہ درین حکمتی خواہد بود کہ از احاطہ علم من بیرون است و واقع را این
چنین گاہ تا سد مجاری فیض نشود و کار بر استفسار ابہین معنی گفتہ اند و در شود

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بانسبت شیخ بنشاید باشد که تمام خود را بر همه گزیند از همه دوستدار و حتی که از نفس خود ش کمال ایمان
لایکمل ایمان المرء حتی اکون احب الیه من نفسه وولده ووالده حضرت قدوة الکبرا بانسبت
حضرت محمدی میفرمودند پیر خود را در مرتبه کمال و منزه از نقصان و زوال داند و مقصود
کونین در وجود او بین ازوی نشاسد قطعه زهر کام خودای کام پیکره ندارم در جهان جز
پیروی گیر ۞ زهر جا جان کعبه راه ۞ نباشد قبله جز پیر خوشتر ۞ شرط چهارم آنست که مرید
از شیخ بیند اقتدا نکند تا شیخ او را بآن امر نکند شاید که چیزی را شیخ بمقام خاص خوش میکرده
باشد و آن بر نسبت مقام و مشرب خاص مرید زهر قاتل باشد چنانکه گفته اند شعر ۞
تو صاحب نقشی و غافل میان خاک چمن مخور ۞ که صاحبدل اگر زهری خورد آن انگبین باشد
تقلید شیخ هیچ گونه مرید را جائز نیست چه در شغل و جمعه در مراقبه و امثال آن حتی که شیخ امر کند
بآن افعال اقدام نماید اگرچه صلوات نوافل بود بلکه در گفتن و رفتن و خوردن و خفتن بر
جمیع امور تقلید شیخ نکند مگر آنکه بر آن چیز امر کند نقل شنیدم که میفرمودند که عجوزه پیش حضرت غوث الثقلین
آمد و پسر خود را همراه آورد و گفت ای فرزند خود را تعلق بسیار میدهم تو خود را از حق خود بری گردان
برای خدا تعالی شیخ او را قبول نمود و مجاهده در ریاضت فرمود بعد از چند روز پیش فرزند خود آمد دید
که نان جو میخورد و رنگ و لاغر شده از کم خواری و بیداری مغبها - لذا بجا پیش شیخ آمد آنجا طبقی پر
از انواع طعام خان که شیخ خورده بود دید عجوزه با شیخ گفت یا بنده تو گوشت مرغ میخوری و پسر مرا
نان جو شیخ دست خود بران انواعها نهاده گفت قبا ذن الله الا کی العظام وهی رمیم آنگه خانه ندخندند
بانگ کردن آغاز کردند پس شیخ بآن عجوزه گفت وقتی که فرزند تو همچنین شود هر چه خواهد بخورد
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند مرید مبتدی و طالب مقتدی بمثابه سقیم البدن است و شیخ
منتهی و پیر مقتدا بمنزله صحیح البدن هر آینه سقیم را پرهیز از ماکولات موذیات لازم است و صحیح
را چه احتیاج که پرهیز د پس مرید را شیخ در مریدین قیاس باید کرد اگر بعضی ماکولات که بر نسبت بعضی
باضم و گوارا اند سقیم البدن بخورد هر آینه هلاک گردد چنانکه مولوی رومی فرموده اند قطعه

صاحبدل را مدار دو آن زبان ۞	که خورد او زهر قاتل را چنان
تا نگوید صحت یافت از پرهیز ست	طالب مسکین بیمار تب است

همواره چنین و همه طرفین چنین باده است زیرا چه بعضی اسرار و احوال بر نسبت شیخ دیگر
و برخی اذکار و اغفال بنسبت مرید دیگر پس باز داشتن مرید را از بعضی افعال عین مرهم
شیخ باشد چنانکه طبیبی باشد حاذق و حکیمی بود دانا چون تشخیص مرض کند و کیفیت ماده

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

میخواهم فی الحال فرزند خود سلطان ولد را پیش آورد فرمود که او فرزند هست عالیشا اگر قدحی شراب دست بیادی ذوق میکردیم مولانا بیرون آمد و سبوی از محلت جهودان برگرده بیاورد مولانا شمس الدین فرمود که مطاوعت وسعت مشربی که او را دارد استحسان میکردم از هر چه گویند باید بهلذان دست عبرت گرفت و رد انه شده مدت سه ماه در خلوتی لیلا و نهارا در صوم و صلوة نشستند که اصلا بیرون نیامدند کسی را زهره نبود که در خلوت ایشان در آید انچه کار حضرت سلطان ولد شنیده ام اینست اما یعنی مردم موضع انتقار این دو بزرگوار جائی دیگر میگویند و آنجاست که روزی حضرت مولوی با جمعی از شاگردان از درس فارغ شده از پیش خان لشکر یزان گرشت خدمت سلطان پیش آمد و عنان مرکب مولوی گرفت و گفت یا امام المسلمین یا بزید بزرگتر است یا مصطفی صلی الله علیه وسلم مولانا گفت از هیبت آن سوال گویا که هیبت آسمان از یکدیگر جدا شده و بر زمین ریخت و آتش عظیم از باطن من در دماغ من بزد و از ایجاد یدم دودی تا ساق عرش برآمد بعد ازان بخواب دارم که مصطفی صلی الله علیه وسلم میفرمود مدام فنا و حق معرفتک و البویزید یگو بیجا فی ما عظم شانی ما سلطان السلاطین نیز گفته است گفتم ای پیر را تشنگی از جرعه ساکن شدم از بیرابی زد کوزه لوراک لبزان پر شد و ان نوز نقدر روزن خانه تا بدار مصطفی صلی الله علیه وسلم استسقا عظیم داشت و تشنگی بر او غلبه میکرد فرمود الم نشرح لک صدرک و ما رضی الله واسعة ما گفته بود لا جرم دم از تشنگی زد و هر دم زیاده می زیادتی قربت بود مولینا شمس الدین نعره زد و بیفتاد و مولوی از استر فرود آمد و شاگردان را فرمود تا او را برگرفتند و بمدرسه بردند بخود باز آمد و سر او بر زانوی خود نهاده بود بعد ازان دست او گرفت و روان شد و در خلوت برد و تا بچه یافت شرط همتم آنست که خود را از همه کمتر و پیچکس خود را حق نه بیند و بیچکس را بر خود ش حق نه بیند که ادای آن بروی واجب باشد و اعتقاد کند که در کون و مکان غیر حضرت سبحانه تعالی و تقدس هیچ موجود نیست تا بر سد بجائی که دیوار خانه از پیش بصیرت او بکلی برداشته شود خلیل وار یا خود همه این گوید انی وجهت وجهی للذی فطر السموت والارض حنیفا وما انا من المشرکین حضرت قدوة الکبرا میفرمود منقول است که اگر کا بر فرموده اند که پیر ما بنی است در حق تربیت التخلق قوم کا لنبی امته شعر ایکه کمی فرق نبی از ولی ۔ هر دو یکی دان در ما کن دو ولی گفتم که پیامبری تو با پیرو گفته که دوی زراه برگیرد حضرت قدوة الکبرا میفرمود مذکر پیامبری از راه دور بود و حضرت پیشوا الطایفه آمد و ارادت آورد و طلب ارشاد کرد که طریق سلوک سبیل معبود را

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

فرمایند حضرت سید الطائفہ فرمودند اگر طالب صادق بیاید یکبار لا الہ الا اللہ جنید رسول اللہ
بدون طالب صادق بود بمجرد مثال امتثال کردہ فرمودند پیامبر برحق و رسول مطلق حضرت
رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم اند من یکی از کہینہ طازان ایشان ہستم و کمینہ چاروبان بارگاہ
وی ام ولیکن امتحان اعتقاد و تحقیق انقیاد تو میکردم زادک اللہ طلبا لحبک قطعہ
طالبا کہ پیر سراپا صفات حق باشد ؛ اگرچہ نماید بصورت بشری ؛ بہ پیش تو چو کف است و بوصف
چون دریا ؛ بہ پیش خلق مقیم است و ہر دمش سفری ؛ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
مرید را باید کہ مراد وی جز شیخ نبود و مقصود کلی وی جز وجود شیخ چیز دیگر نہ کہ حقتعالی متجلی
بصورت شیخ است ز براچہ یہدی من یشاء و یضل من یشاء و صف حقتعالی است شیخ در میان جز
سبب پیش نیست ربانی فی رفع عطش زندگان آب کندہ فی رفع کلال خستگان خواب
حاشا کہ کند غیر مسبب کاری ؛ لیکن ز پس پردہ اسباب کند ؛ حضرت قدوۃ الکبرا
بارہا حضرت فیض مفغر بلخی را یاد میکردند و عالی ہمت و برای ستودند و میفرمودند کہ صد ہزار
آفرین بد بیقولان وی باد کہ گفتہ است حقتعالی در جلوہ گاہ فردوس چون بصورت شیخ
الدین جلوہ کند ہرگز نہ بینم ع فردوس چکار آید گر یار نباشد ؛ تا وجود شیخ را بہ نظر مقصود
و معتقد نبود کاری ازین پیش نرود و کمال اخلاص مرید نسبت شیخ آنست کہ جزوی ہمہ
نقصانست اگر اینچنین کند ز نقص آنست ؛ شعر کیکہ در رہ اخلاص اینچنین نرود ؛ بکوی
وصل دلارام نازنین نرود ؛ این کمال ہمت و نیست کہ از مقصود کونین اعراض کرد
و بجانب مقصد استقبال فرمودہ قطعہ منصب ہے بہتر از کونین آمدگفتہ اند ؛ کوس عالی ہمتی
بر دروازہ اعلی زنند ؛ روبسوی حور جنت کردن از دون ہمتی است ؛ ہر کجا دون ہمت آمد
بر سر او باز زنند ؛ شرط ششم آنست کہ در پیر نظری از امور خیانت نکند و در احترام شیخ
باقصی الوجوہ کوشد در عبارت دال خود بہ ذکری کہ تخیش فرمودہ باشد نہایت بدل نہیا
کردہ بتقدیم رساند ہر چیگاہ خاطر بر غیر ذکر از شہوت و غیرہا بدل گذرد در حال رجوع
بذکر کند و مشغول شود بداند کہ در یک وقت بدو امر مخالف مشغول نتواند بود تا غفلت
عاری نشود آن خاطر مذموم ہرگز خطور نکند پس بذکر انابہ غفلت بباید کرد کہ حقیقت
الذکر طرد الغفلت حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ شیخ خوابگی فرمودہ اند شرط
مرید آنست کہ ہمت چنان بلند کند کہ پیر را جان خود پندارد و خود وجود و قالب او گردد
بیت دل تو زندہ است مگر جان تو ہی ؛ ما نیست جان چیست چو جانان تو ہی ؛

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون پیرجان مرید شد و مرید قالب پیر گشت یعنی چنانکه تمام قالب بالبا از سر تا پا همه پر از جانست تمام وجود مرید بمحبت پیر پر گردد و قالب خرقه است و جان خرقه پوش است پس مرید خرقه باشد و پیر خرقه پوش تا از غلبات اتحاد چنان شود که هر سخن که مرید گوید پیر گفته باشد و هر چیز مرید شنود پیر شنیده باشد و هر چه مرید بیند پیر دیده باشد و هر جا که مرید رود پیر رفته باشد و آنچه مرید گیرد پیر گرفته باشد و جمله وجود مرید قالبی گشته باشد و جمله وجود پیرجان مرید گردد و پای نو موزهٔ او شد و دست تو آستین او و چشم تو در بچهٔ او آنچه پیران می نویسند فذا بدی و صحت صحتی خرقه خرقه سر اینست هرگاه از غلبهٔ اتحاد پیرجان مرید شد و مرید قالب پیر و پیر خرقهٔ مرید آمد و مرید خرقه پوشی پیر شد پس مرید را که پیر خرقه بپوشد اگر او جاهل حسه قرا تسفات تمامد باک نبود و اگر پیر را شاید به مریدی که بجای پیر رسیده باشد چه این مرید یعنی است که قائم بذات پیر است و مستغرق در دریای ذات وی حضرت قدوة الکبرا سبذه ر دمذ فی که این فقیر بخدمت مخدومی و مخدوم عالم مرشد پیشوای بنی آدم حضرت شیخ علاء الحق والدین طیب الله مثواه رسید و بنظر ظاهر و باطن اختصاص یافته و انواع عواطف خاص داجناس لباسهای افتخاص مرحمت فرمودند همه در ترود بر فقیری ایثار شد یعنی معاندان که بودند بر سبیل غصه و حسد و رقیت زبان بطعنه گشادند که کسوت خاص بر دیگری ایثار کردن کجا آمده است و سمع مبارک مخدوم عالم قدس الله روحه رسانیدند ملفوظ در بار فرمودند آن فقیر معلی نکند که یعنی باشد از وی سوال کنید از فقیر پرسیدند این شکسته در جواب گفت که جامهٔ عین پیراست یا غیر پیر عین خود تصور نتوان کرد زیرا که جامه بمثابه عرض است هر آئینه غیر باشد تغییر را نظر بر غیریت مرید تابع صفات پیراست اگر این فقیر بجوارحات التفات نماید کتاب پیر نکرده باشد و هر کرا کتاب پیر نکرده باشد او را با پیر چه نسبت شان بین مجلسه چون این حکایت باز سمع مبارک ایشان رسانیدند در مناقب تحسین فرمودند دعائی در حق این فقیر کردند که خوشبوئی تو از شرق تا غرب برسد شرط نیم آنست که مرید او در دو جهان هیچ خواستی و بایستی نباشد هر وقت که او را خواست و بایستی باشد او طالب هواستهٔ مرید بلکه فرموده اند مرید پیش شیخ چون مرده بدست غسال + میباید بهر طور که خواهد او متحرک گرداند پس سزاوار تر مرید آنست که آنچه شیخش مشیت او خواهد جز آن نخواهد بهمین تقریر اولی آنست که او را هیچ ارادت نماند پس اطلاق اسم مرید بر وی بمسامحه باشد و حقا در کلام شیخ چیزی نماند اگرچه احتمال شیخ و احوال وی علیه چو احوال نبوی صلی الله علیه و سلم آنست که

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بہوای خود کار نمیکند ما ینطق عن الھوٰی ان ھو الا وحی یوحیٰ پس گمان خطا محض بوی فاسد است
حضرت شیخ الاسلام نظام الدین حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم را در یک شب بخواب دید
حضرت رسالت فرمود یا ملک الفقراء المساکین چون شیخ بیدار شد در خاطر
خطور کرد کہ المساکین یا یہ تی بسبب عطف کہ مغایرۃ میان فقراء و المساکین ثابت است در ہما نوقت این
خرقہ پنہان شد فرمود کاشکی تعلیم نکردی تا مرا بر قول رسول اعتراض کردہ نشدی شعر
ہر حرف کہ بیمکس نبشتند اعتراض ❊ ❊ ❊ تا کلک صنع نیست کہ خطی خطا کند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ متقدمان شیخ عین متوارث دانند اگر بنوعی در مقولہ شیخ فلقی افتد
بتصور کنہ خود حمل کنند و بقلت صفای ادراک ہمان سخن بحمل صواب خواہند دید تقریبا میفرمودند
کہ حضرت مخدومی میفرمودند کہ حضرت شیخ نظام الحق والدین طاب ثراہ دعائی از پیر خود شیخ
فرید الحق والدین آموختہ بودند و بموجب فرمودۂ پیر در وظائف آوردہ مداومت میکردند ما با کہ
لفظی از آن دعا ظاہر اعراب غلط مینمودند ہر چند کہ علماء نحوی مبالغہ میکردند و تغیر اعراب میفرمودند
ایشان تغیر نمیکردند ہمچنان میخواندند بحدیکہ متعلمی بحد شد کہ این لفظ غلط است فرمودند اگر من
اینرا غلط پندارم پس پیر خود را بغلط نسبت کردہ باشم و ہذا محال بعد از تحقیق و تطبیق مسئلہ
نحوی چنان ہر یک معلوم کردند کہ ہمان اعراب صواب بود چنانچہ حضرت شیخ میخواندند شعر
بکسی کہ طالب سالک رہ خدا باشد ❊ دم از خطاش ندارن بر از خطا باشد ❊
شرط دیگر آنست کہ منقاد باشد یعنی ہر کرا کہ شیخ بر دو مقدم داشتہ باشد اگرچہ در علم از دو فرو نہ باشد
او را منقاد گشتہ طریق مختار او اشرف طرق است و شیخ او اکمل ہمہ است و گرنہ بجذبات قلب دل او را شرف
و اکمل بصورت میل خواہد کردن و این میل بحقیقت مانع ظہور نسبت دو قبہ گردد حضرت خواجہ بہاء الدین
میفرمودند کہ یکبار بدیدن مولانا رابو بکر رفتیم در صحبت ایشان یکنا شخص بود کہ مریدی شیخی از
شیخان ریسی بود حضرت مولانا متوجہ آنشخص شدند و فرمودند کہ توشیخ خود را دوست میداری یا امام
اعظم را آنشخص گفت شیخ خود را و سر سیدرم از امام اعظم حضرت مولانا در غضب شدند و گفتند ہی
تو شیخ خود را از امام اعظم دوست میداری و از غایت غضب برخاستند نشست و بخانہ در آمدند من و آن کس
ہر دو مجیر شستیم حلقہ گرفتہ آن شخص بیرون رفت و من تنہا ماندم و من در فکر شدم کہ ایچہ بود
کہ خدمت مولانا با نسبت او گفتند بعد از لحظہ مولانا بیرون آمدند گفتند این شخص کجا رفت من
گفتم او ہمان لحظہ رفت خدمت مولانا با نسبت او گفتند بیا بیند خواہی دید ما ہم بہمراہی ایشان
متوجہ آنشخص شدیم در راہ آنشخص پیش آمد و گفت کہ بملازمت شما میرفتم آنزمان خدمت شما در غضب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شدید من در جواب چیزی نتوانستم گفتن اکنون من بچاه سائل است که در سنه سبع و ثمانین و سبعمائة
از بیم جمل نامرضی بازنداشت چند روزی که بلازمت این عزیز رفتم از مجموعه ناکردنی بازنمانم و
در دل میلی بجمع بهانه تعالی می یابم اگر اینچنین کسیرا از اینجان کس دو سه تن نتوان داشت در
شریعت و طریقت جائز نباشد از گفتن خود برگردم و استغفار کنم حضرت مولانا شرف الدین را
بوسیدند و مدتی خواهی بسیار کردند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند صحبت و ملازمت پارسیان
قدم از اینهم مهمانست و لهذا حضرت ایشان هر یک اصحاب خود را امر کرده بودند بخدمت و تعظیم
حضرت کبیر تقرب نمایند چنانکه حضرت شیخ نظام الدین اولیا گفته اند در قیامت هر کسی بچیزی
فخر کند فخر من لبسوز سینه این ترک خواهد بود مرا لبسوز سینه این ترک اند خواهد بود یعنی خسرو
دهلوی آنچنان بتی در سراین فقیر نذا کردند که اشرف در دنیا چیزی بدست آورده که شریف ترین
نعمت ها باشد عرض کردیم الهی اگرچه نعم نامتناهی مراداده ان تعدوا نعمة الله لا تحصوها
ولیکن شکرانه چهار نعمت نتوانم گزاردن و در قیامت هم باین چهار چیز مرا فخر خواهد شد اشارات
تعالی - یکی آنکه ملازمان درگاه مصطفوی و جاروبان بارگاه نبوی صلعم مرا آفریدی - دوم
آنکه بشرف ملازمت حضرت خدمت علائی و جناب مرا شرف ساختی - سوم آنکه دولت فنا فی
الهی و شوکت وجدان نامتناهی روزی کردی - چهارم آنکه دو گوهر از دریائی حقائق و دو
جوهر از معادن دقائق مرا نصیب کردی و آن دو گوهر یکی حضرت نور العین دوم حضرت کبیر
اند انتشار الله تعالی انوار ولایت و آثار هدایت ایشان تا قیام قیامت باقی خواهد باد بالنبی و آله امجدین
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند اصحاب هر مقتدای و اجناب هر پیشوای بارها پیش قدم شده
آمده است و در اجناب این فقیر فرزندم شیخ کبیر است چون حضرت کبیر از صحرا فنا بقضاء بقا رحلت
بستند و بمنزل وصول حقیقی رسیدند حضرت در حیم را باین منصب سرفراز کردند و فرمودند که این
منصب فرزندان من بیکی از فرزندان فرزند کبیر را البته بهر عصرے خواهد رسید
انشاء الله تعالی حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت خواجه ابو یوسف همدانی در حیات
خود چهار خلیفه را در مقام دعوت نشاندند و آن چهار را اجازت دعوت فرمودند اول خواجه
عبد الله برقی دوم خواجه حسن اندقی سوم خواجه احمد یسوی که ترک بودند چهارم خواجه عبد الخالق
غجدوانی رضی الله عنهم و بعد از حضرت شیخ یوسف از بین چهار که مذکور شدند مقدم ایشان که عبارت
از بارها پیش قدم است در مقام دعوت بوده اند دیگران بطریق ادب ملازمت و خدمت
ایشان کرده اند زیرا که ادب بارها پیش قدم از لوازم راه است نگاهداشتن و چون آن بار

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مقدم را سفر آخرت و رحلت از جهان نزدیک شده جمیع یاران را یکایک اشارت فرمودند بعضی خواجه حسن اندخ
و بعضی را سفر آخرت نزدیک شده بهمه یاران البته خواجه بسوی شاشه فرمودند پسر دیگر خواجه محمد بود را
سفر بجانب ترکستان شده جمیع یاران را بتابعت خواجه جهان خواجه عبدالخالق غجدوانی اشارت فرمودند
شعر از مائی گنبد گردون چو این آمد بگوش ۔ کز بزرگان هر کسی نوبت بنوبت میرسند حضرت قدوة المحققین
از آداب خدمت مستشعر شده رخصت استدعا نمودند حضرت قدوة الکبرا بسفر مودند که در مقامات خواجه آورده اند که
مرید را باید که در خدمت شیخ با قصی الغایت کوشش باشد و در حالی هیچ چیز آرزو نکند و در پیش هیچ دولت با
از خدمت شیخ منت شمرد اگر دولت دنیا بجوی و به چوگان خدمت بر آورد گوی سعادتی که در
خدمت شیخ مرید را میباشد از محظوظات کونین و لذات خافقین زیاده تر است تقریبا میفرمودند که
وقتی که از برای حضرت شیخ نجم الدین کبرا از خطا کنیز کی آورده بودند شب فاف با اصحاب فرمودند که
شب به اینجا مشروعه اشتغال خواهم نمود شما نیز در موافقت ترک ریاضت کنید بفراغت گذرانید گی
خانها خود بسر برید چون حضرت شیخ این گفت شیخ سیف الدین باخرزی آن شب بر بقی بر
پر از آب کرده برده خلوت شیخ بنهاد چون وقت صبح شد شیخ بیرون آمد دید گفت نه ما گفته بودیم
که امشب بلذت حضور خود مشغول باشید چرا خود را باین ریاضت و رنجاند اغنی گفت حضرت شیخ فرموده بودند
که هر کسی بلذت حضور خود مشغول شود مرا بهیچ لذت دنیای این نیست که بجا آشانه حضرت شیخ بخدمت با
شیخ فرزندی بشارت یافته اگر سلطانان در رکاب تو بدوند روزی یکی از سلاطین بزیارت شیخ میرسید
بیامد و وقت باز گشتن از شیخ درخواست کرد که پسری ندر شیخ کرده ام التماس مینمایم که شیخ قدم رنجه فرمایند تا بر
دست خود سوار کنم شیخ التماس او را مبذول گردانند بدر خانقاه آمد بادشاه رکابش بگرفت تا سوار
شد اسپ سرکشی کرد و عنان از دست او بگردانید قریب پنجاه گام در رکاب شیخ بدوید چون اسپ هر گز سرکشی
نمیکرد شیخ بادشاه گفت و علت سرکشی این اسپ آن بود که ما طی در خدمت شیخ الاسلام
شیخ نجم الدین کبری بودیم مارا بشارت داد که بادشاهان در رکاب تو بدوند اکنون این صدا
سخن شیخ است و من کلمات القدسیه هذا الرباعی رباعی هر شب بشال پاسبان گویت ۔
میگردم گرد استان گویت ۔ باشد که برآید ای صنم روز حساب ۔ دامن بگرفته دامنگان گویت
اتفاقا حضرت قدوة الکبرا میان بعزم سفر بکشاده بودند که نامه از شیخ سیف الدین باخرزی رسید
روان شدند بعد از قطع دو سه منزل بحدود آوذه رسیدند نزول بزاویه حضرت شمس الدین لاوه
فرمودند شیخ شمس الدین در اهتمام ضیافت با قصی الغایه اقدام فرمودند حضرت قدوة الکبرا
را شب ها میل و خود بیخ آن میام نمودند بعد یکه دست خوان طعام بخدمت بسته و میوه بیان بسته بودند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بخدمت حضرت قدوۃ الکبرا افتاد و استفسار فرمود بعضی از خدام بموجب مسموعہ عرض رسانیدند فرمودند فرزند
شمس الدین پیر شما امید کہ ایں طریق ولایت ہاست کہ بدست شما نہادہ اند غم نیست و اندک بزبان مبارک بران
تحدث نمودند بمجرد دیدن ہنگ شد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند مرید صادق صحبت شیخ اگر کسے مال در راہ
مقصد نرسد چہ جان در راہ شیخ اگر قدانسازد بی ہمت باشد یک جان چہ باشد اگر کسی صد ہزار جان
بفدای شیخ کند ہنوز کم است بیچارہ مجذوب شیرازی چہ خوش گفتہ شعر جان فدا محراست حافظ
از پے نثار خویش نباشد بدین تقریب فرمودند کہ امیر علی دینوری مریدی بود محمد شہر آبادی
نام روزی این مرید را بفرستاد تا از بازار چیزی آرد این مرید برفت و ہمانا چیزی حاضر نبود
در وقت خود دلفروخت و آنچنان کہ پیر خواستہ بود نخرید و برو فرستاد چون چند روز بدین واقعہ برآمد
آنکس کہ مرید را خریدہ بود مگر واقف شد بر حقیقت کار او کیل کرد تا پیش پیر آمد امیر علی با او گفت
ای مرد چندین ہزار سال جان ما در غربت بدرد عشق آفریدش تو میسوختہ این بسی نبود این فراق
ظاہر نیز روزی بایست یک ہفتہ قرب ظاہر ہم باید حضرت در یتیم از آداب شیخ و مرشد خواست
فرمودند کہ در مقامات خواجہ آوردہ اند کہ تخلیص نیت و فقدان سبب بجہت وقات باید کار از خود
باز جوید تا باعث بر آن داعیہ رغبت تقدم و تشیع استطلاع و تفوق کہ نفوس خلق بر آن مجبول اند
نبود و نفس خود را با آنکہ از غوائی طبیعت معرا و نوار شہوت میرا بیند ہنوز متہم دارد شاید کہ داعیہ
انجلاب قلوب صرف وجوہ مردم بخود در وے از غایت رقت مستور ماند و بران اطلاع نیفتد پس
چون بیند کہ بعضی از طالبان از سر صدق و ارادت رو بدو آورده اند از روی طلب شاد و ہدایت
میکند بتخیل متعرض تصرف نشود و متوقف باشد تا صدق ارادت او در ین امر بتعریف الہی ظاہر گردد
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ مشایخ ما قدم رضوان اللہ علیہم اجمعین در تربیت مرید زود
اقدام نمیفرمودند تا بمحک امتحان و ابتلا جمال او ظاہر نمی دیدند در خانوادہ زیدیان اگر کسے ارادہ صحبت
و خواہش ملازمت این خاندان شریف میشد اول خود را در اصلاح اندرختی و قرآن حفظ کردے
چون ترا این یاد آمدی آنکہ تبلیغ ایشان رفتی و ہر روز و شب چون دو ختم قرآن کردی و متواتر
علی میکردے و اضطرار بجہاد بیابان و بیسوہای کوہستان می نمودندی و از خانہ و اسباب بیانا تجرید میکردے
و نگاہ دیرا در ارادت می آوردندی بجوار ارادت ارشاد و تلقین راہ خود شر ائط دیگر میفرمودندی ہر چند
کہ در زمانہ تغیر دیدہ شود در ہمت ہای مردم تقصیر یا تند آن شر ائط نماند کار بجدی رسید چنانکہ
بعضی شخصی امرد مرید میکردند علی الصباح خلافت و ولایت میدادند شعر کسی کار مرد شخصی مرد ستہ
چنان دانند کہ بہ از بایزید ستا بدین تقریب حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مقتدای مشایخ متقدمین و پیشوای شیوخ کاملین بود ازوی بشنو گوش دار که حضرت خواجه
شبلی وزیرزاده بود و در شهر خود فرمانروائی داشتند بحضرت سید الطائفه آمد و گفت بخواهم که در ملا
تو درآیم یکی بیعت کنندگان تو شوم فرمودند تو وزیرزاده این شهر و فرمانروائی کرده هرچه من
ترا بفرمایم شاید توانی کرد پس بیعت چگونه راست آید گفت هرچه بر من حکم خواهد بود از آن نپیچم و ندیده
خواهم کرد شعر هرچه فرمائی بفرما سرور فرمان برم ✤ سر نمی تابم ز حکمت بنده ام تا زنده ام باز حضرت
سید الطائفه فرمودند که توانی کرد تا سه مرتبه بیکدیگر مبالغه شد چون خواجه شبلی عالی صادق بود
سید الطائفه فرمودند که کار ما سر تراشیدن و ژنده پوشیدن است ✤ شعر قلندران حقیقت به نیم جو نخرند
هزار اطلس آنکس که آن نه هار یست ✤ تو این میتوانی کرد گفت آری میکنم در همان زمان فرمانداد
سر بنهاده پیش حضرت سید الطائفه آمد حضرت خواجه سر تراشیدند و ژنده پوشانیدند و گفت همانا
که زنبیل در دیشان بدست گیر هر جا که فرمانده ی کرده و خلق تر ازیزگ داشته اند بهمانجا بروند گدائی
بدین قطعه عقل مرد یست خواجگی آموزه عشق بازیست بادشاهی سوزه ✤ از شیخ عشق آموز ای
دردمان آنچه دردمان داری ✤ بموجب فرمان و پیر بنائی بزدست کرده و گدائی کردن گرفت در اول
مرتبه که بگدائی برآمد زر و نقره آورد و در مرتبه دوم اجناس کشیده آورد و در مرتبه سوم کاربجنیل
و فلوس کشید آخر مرتبه که هر روز بگدائی رفتی هیچ نمی آوردی و بنائی خالی آورده پیش پیر نهاد
فرمود چرا امروز چیزی نیاوردی گفت امروز مرا کسی نخرید فرمود اکنون خریدار تو خداست
در اربعین نشاندند کار بجائی رسید که مقتدائی روزگار شد رباعی کسی کو پرورد لبها گدائی بکند
آخر بباید بادشاهی ✤ چو کالا را کسی بیاری شد بازار ✤ یقین میدان که شد پیدا خریدار
حضرة قدوة الکبرا میفرمودند این شرائط خود در ارشاد دران عصر نبود در حضرت مخدومی
باین جد نه انجا میده بود و بنهایت این تصور نرسیده چنانکه اکثر اصحاب حضرت مخدومی
اگر کم کرده دوازده سال بمحک امتحان خود را می نمودند و عیار قابلیت برمی آوردند بلکه
روایح باسرار گوئی می یافتند و بشرف استغال مشرف میشدند دیگر طالبان را چگویم از حضرت مخدوم
زاده بر جاده حضرت شیخ نورالحق والدین هشت سال بیزم کشی کردند روزی اعظم خان مخدوم
زاده بزرگ که برادر کلان حضرت شیخ نورالحق باشند و بمنصب وزارت رسیده بودند بخانقاه حضرت
مخدومی نشسته بودند که حضرت مخدوم زاده پشاره بیزم آوردند و بمبلغ اندا هفتند اعظم خان
هر چیز خود نمک بخانقاه گرفتند و فرمودند برادرم نور شما همه نعمتهای حضرت والد بزرگوار عارت
کرده بدیار روزی که حضرت مخدومی نشسته بودند مخدوم زاده پشاره بیزم آوردند ناگاه ازدور نظر

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

نظر چپاک افتاد کہ پشارہ پنج مقدار یک گز از سر مخدوم زادہ بالا شدہ می آمد از نزد حضرت مخدومی باز
پیرم کشی گشیدند و فرمودند جای کہ حوادث ضعیفان آب میکشد زمین شش پای مفتاد پلنگ ازیجا
بروید و کوزہای این بقعہ بر سر کشید و بجائی آسان کردہ بروید تا چہار سال این امر اشغال فرمودند
حضرت مخدومی میفرمودند کہ مردم روزگار در بیوفتد پیدا میشوند ما خدمت کردہ میخواہند کہ تمت
ربایند عجب بضاعتی نا برده بگنج میسر نمیشود ؛ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ بعد
حضرت مخدومی ہر چند کہ شیخ سراج الحق والدین لطف کمال و عنایت بی زوال میفرمودند
و لیکن طریق خدمت مجدی سپرده اند کہ اکثر اوقات شیخ سراج الحق والدین بجمعہ سوار شدہ سیر
میکردند حضرت مخدومی بازوی راست بر دوش میگرفتند و راہ بعید میگشیدند و اغلب اوقات چنان میبود
کہ خادمان حضرت شیخ سراج الدین دیگ گرم پخته بر سر حضرت مخدومی میدادند ہر چند خدام عظام
مبالغه میکردند حضرت مخدومی می ماندند کہ دیگ بر سر دیگری دہند اشعار بسی بر سر کشده
و دیگ صحبت ؛ کہ بر سر نہاده و دیگ تربت ؛ بسی در آتش اندوه سخته ؛ بیاید تا شود این پخته
کسی کین دیگ تربت سخته خورده ؛ ز دیگ آسمان سر پوش برده ؛ چه داند یعنی این یک خامی
نداند سر ہیچ از خاص عامی ؛ از بسکه دیگہای گرم بر سر گرفته بودند موی بر سر مبارک ایشان
نمانده و گزرگاه محفد شیخ سراج الدین اکثر اوقات بر در خسر پوشگان حضرت مخدومی میشد خسر پوشگان
منصبات و صدارت داشتند ایشان را خادم در کار میشد و میگفتند کہ آیا کہ عالم پر از نام حق
تنگ میکنی حضرت مخدومی در جواب میخواندند قطعه چه میگوئی کہ زین تنگ تمام است ؛
کہ از دو جہان زین تنگ تمام است ؛ کسی کو را بود زین مذہبش تنگ ؛ ز مذہب فرد از حضرت سینه
بر تنگ ؛ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ بسیاخواستم کہ در خدمت شیخ سراج الحق والدین تمام رہ کنم
خدمت مخدومی از بس کہ لطف عام در بارہ این فقیر میکردند میماندند کہ باین نوع خدمت مشغول
باشم ضرورت بود جب فرموده الاطاعة احسن من الخدمة ؛ بہمان نوع خدمت اشغال میکردم
اما گاہ گاہ اوقات قدم جا حضرت مخدومی رفته ام در رفتن متقدره ہر گز بوی قدم بدماغ نرسیده
است در روزی بطریق تخفی متقدره بر قدم کہ نظر مبارک حضرت مخدومی افتاد فرمودند کہ بر
قاذورات کثیره از پیشگاہ حضرت بیرون خس و خاشاک نفرا و لاد خود از صحن روزگار آنہا بیرون
قطعه مزه بد تا کسی خاشاک کثرت ؛ ز جا روب بیرون درگاه وحدت ؛ نه بیند بیشگاه
وحدت حق ؛ نیفتد در نیابد سوی مطلق ؛ خصال این همه سعادت ابدی ست
کہ مرد را بے گردد حصول دولت مشہود و وصول شرکت وجود کہ نصیب ہم ازان جا روبی بوده است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تعلق ایشان دام عزت مردان چشیده اند و در بقای دولت یزدان کشیده اند مردان راه بیخ و
تعب از خویش گم کرده اند برای وصل عشق بهمت رسیده اند حضرت مخدومی یار مهربان و
صادق و سالکان واقع را درین راه میباید که اسباب سعادت وصول مهیا کرده بیابند چنانکه
فرزند اشرف قابلیت اسباب سعادت وصول مهیا کرده میباید چنانکه فرزند اشرف جمله اسباب ولایت و آلات
عنایت خود را شبیه نموده آمده چراغ قابلیت خود را پر از روغن استعداد و فتیلهٔ ارادت آماده کرده
در تمام همین که بر گردن مانده بود اشعار مریدی کان چراغ خویش را روشن و از شمع حال خود پرتوش بر
کرده چراغ قابلیت گرمنیا شده چه کار آید زپیرش گر خراشد اگر شبان همه گوهر بزند
صدف گر نیست لولو از چه خیزد از شرائط تمه مذکور شد اکنون شروع در آداب میرود -

ادب اول - حضرت خواجه میفرمودند که شیخ را باید که تقرر استعداد مرید بکند و چشم بر عوارف
امور نهند اگر در وی بیند که قابلیت تصفیه و جمعیت خاص دارد پس اشغالی که مناسب حال او باشد
بوی مخصوص کند و بطریق مقربین و کمل راه نماید و بعضی این مرتبه را مشرب اشعار گفته اند اما
در کسی شد که وی قابلیت قبول تصفیه و جمعیت خاص داشته باشد ذالک فضل الله یؤتیه من یشاء و
آگرداند و بیند که استعداد و سلوک سلسله تربیت در وجود وی ترکیب یافته ترغیب باید اما این مشرب را
بلندهمت میباید شعر تا نبود سالک همت بلند بر سر این برج نریزد کمند پس ایشان
کسی را اول بر عوارضه و ترغیب ترهیب ذکر بهشت و دوزخ نخواند - بعده تحریص بر فرائض و سنن
رواتب چاشت و اشراق و تهجد و شکر و ضحی و مشاغل یعنی مشایخ اذ صوفیه است و دلالت کند بعد
بشغلی که مناسب حال او باشد مشغول سازد و لیکن اذکار جهریه و براقیه تراست قطعه
سرز نفاش زهین برنگ ها تا نزند بر دل سندان ترنگ به روی دلارامی نه بیند کسی
تا نزداید زآئینه زنگ ها حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که حضرت خواجه میفرمایند که
هر کرا تمیز قابلیات طالب تفریق استعدادات مرید نبود و معرفت آن نباشد که هر کدامی از
اصحاب بچه شغل و ذکر خود مذاوله اورد سنه ار شاد بشتر حرام است و تصرف در مریدان کردن او
اقدام و هر که در اول نظر نهایت مرید را نبیند که بکدام مرتبه خواهد رسید و چه حال و ذوق مشرف خواهد
شد و مال وی چه خواهد بود و از کجا تا کجا خواهد رسید و این طائفه علیه که از همگنان گشته اند که هر چه کاه
هستی پیش او آرند بگذارد آن صفات مهیا مذکوران را هم چیز اصلاحیت و کمال سلوک را قابلیت دارد
و چه چیز از وی خواهد شد حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مشایخ ما رضوان الله علیهم اجمعین
کسی را در ارادت نمی آرند که احوال و اورادش محفوظ نمی بینند قطعه چو مرآت الصفا رو بایشان نهی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

نگاہ ہر چہ ہست در لوح محفوظ ہ چنان نقش دارد در جہان او بہ کہ در آئینہ شان ہست ملحوظ ہ حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند یکی از شرائط اہل رشاد و قابلیت شیخی آنست کہ استعداد طالبان داند و این بر دو گونہ
باشد یکی آنکہ حقتعالی بصیرت او بمجال عرفان بکمال ساختہ باشد کہ بفراست حق و عواقب کار مرید را بہایت وی
باول راہ بیرد و بدانند دوم آنکہ بتعریف الٰہی کشف تمامی بحال او مطلع گردد چنانکہ از اول امر
از قابلیت و اہلیت خبر دارد بود چنانچہ حضرت شیخ علاء الدولۃ السمنانی میفرمودند کہ در اربعین شب
بچشمہ سمی و تہم اربعین در غیبت دیدم کہ جماعتی از مسافران برسیدند و در میان ایشان جوانی بود
کہ حق سبحانہ تعالی را با و نظری از عنایت است او را بمن حوالہ کردند چون بشہادت آمدم خادم
را گفتم سر تہاد کہ ہیچ مسافر را اجازت مدہ تا بیرون آمدن من کہ برود و تقضا را ہمان ساعت جماعتی
مسافران رسیدند گفتم فردا روز جمعہ چون اربعین تمام شدہ باشد در مسجد جامع آنجا کہ ہی نشستم
ایشانرا بینم چون روز جمعہ بمسجد رفتم درویشان مسافر بیامدند و سلام کردند چند آنکہ نظر کردم آنرا
کہ من دیدہ بودم در میان ایشان نبود گفتم کہ قومی دیگر خواہند آمد نماز بگذاردیم و بخانقاہ آمدیم خادم را گفت
ازین درویشان یک تن کہ بحدمت ایشان مشغول است بگو پیش رختہای ایشان بود بمسجد بیاید
حوالت میکند کہ حضرت شیخ را بینید گفتم نیک باشد چون او را باز دور او را بدیدم دانستم کہ او نیست
بر آن صورتی کان دیدہ در خواب پیامد و سلام کرد و ساعتی بنشست و بیرون رفت من خادم را طلب
کردم گفتم برو و این جوانرا کہ برفت بگوی کہ می باید کہ ایجا روزی چند با ما باشی و ازین جماعت یار
کردی کہ ما را نیو کار لیست چون خادم بیرون رفت او را دید کہ باز گشتہ بود و بر در ایستادہ خادم
از و پرسید کہ حال چیست گفت بیچارہ ام کہ بخدمت شیخ بگوئی تا مرا قبول کند و ہم اینجا بخدمت
درویشان مشغول گردم خادم گفت من ہم از بہر این کار آمدہ ام و این بگفت بحضرت شیخ برد
و بخدمت مشغول ساخت مدتی کہ از آدمی بہتر ازان ممکن نباشد بگذرد و بعد از سہ سال ذکر
گفت دعوتی چند نشست حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حق تعالی بعضی مشائخ را بصیرتی داد
و فراستی نصب کردہ است کہ از واردات آینده بر مرید مطلع میگردند و میفرمایند کہ امروز یا فردا
یا بعد فردا در چندین ایام بر مرید فلان وارد خواہد شد و از وی دیرامی آگاہانند تشعر بہ
میان جوانی گوہران را ہ صندل اگر کہ کشا ید ہا تراہا ہ تشعر آن دولت کمال و مستقبل آن
آب فیض زلال و عالی حال میگردد چنانچہ احوال مستقبل بوی اظہار میکنند حالات ماضی را
تیز بروی اشعار میدارند حضرت شیخ علاء الدولۃ السمنانی نقل میکردند کہ میفرمودند من در سفر
بودم و طالبی از طالبیان من بر صفحہ خود نشستہ بود من انجا کہ بودم از انجا نظر من بر نزول

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

حال می فتاد و دیدم کہ واردی حالی بروی نازل میگردد و حالی بس شگرف بروی کشف میشود حالے
برخاستم و آنجا رفتم کہ او بود مغلوب شدہ و مست آن حال گشت با آنکہ بروی زدم و گفتم در چہ حالے و چہ دیدے
بگو گفت نمی توانم باز گفتم بگو گفت نمی توانم گفتم ترا زنخای بگو بزجر این نوع سگفت
رباعی چنان صورت گران عالم مرا از لطف بنمودند ۔ کہ بفکرم در نمی گنجد چگونش بر زبان آرم
زان دریائے حسن او کہ بی قعر است و بی ساحل ۔ کشیدہ جانمن جامی چسانش بر لسان آرم
الحق مقام بس عالی بود اما چون دیدم کہ ازوی عجبی ازین پیدا خواہد شد دیر باز داشتم افراد
موصوف بصفت تجلی صمدیت شد سیاتی فی مکانہ انشاء اللہ تعالے حضرت قدوۃ الکبرا
درین تقریب حکایت دیگر نیز مسطور میدارند و نقل از شیخ عبدالصمد میکردند کہ حضرت شیخ عبدالصمد جمعی از درویشان
را در بین نشاندہ بود یک شب خادم خانقاہ را گفت امشب در دیگ واردی قوی خواہد رسید
واقف باش کہ بیخودی نخندند از خلوت بیرون نروند سر بجوہ و صحرا ننہند قطعہ چو صوفی را رسد وارد گرانبار
ز خلوت سر نہند در سوی کہسار ۔ درآن وادی بود برگشتہ جاوید ۔ اگر واقف بناشد بیرش از کار
خادم حاضر میبود ناگاہ با با محمود نعرہ زنان و فریاد کنان از خلوت بیرون جست دیگر درویش
کہ نام وی ہندو الیاس بود نیز در عقب بابا محمود بیرون جست و خادم در عقب ایشان بدید
ہندو الیاس بر سید و برا بگرفت و با با محمود روی بکوہ و صحرا نہاد شعر زشیرین داروے کو را در
افتاد ۔ گرفتہ کوہ و صحرا بجو فرہاد ۔ ہندو الیاس بحسن تربیت و سیاست شیخ فی الجملہ بحال
خویش باز آمد با با محمود بچنان مجذوب مغلوب ماند شعر مرید افتد چو از تربیت پیر
رود در جذبہ جاوید تاثیر ۔ و ازوی کرامات و خوارق عادات بسیار دران دیار اشتہار یافت
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حق تعالے این طائفہ را فراستی داده ۔ در زمرہ صوفیہ بصیرے
نہادہ کہ حالات آئندہ روزگار و واقعات آئندہ دور و نزدیک در طرفۃ العین معلوم میکند بلکہ اسرار مخبئہ عالم
و آثار سریہ بنی آدم در پیش ایشان ہمچو موضوعہ کف دست ۔ رباعی مرا بشارت بود از عنایت حق
زدود از صیقل انوار الطاف ۔ چو عقلی بصیرت شان زند پرہ پرد از زرہ ۔ این قاف تا قاف
و این خود نزدیک نشان اند کہ است کہ قابلیت طالبان را ۔ ہدایت سالکان را از حالات آئندہ
آگاہ باشند کہ ہر کسی را حصول انجام و ہر شخصی را وصول مقام چگونہ خواہد و ہر طالبی را در عواقب کار
ہر صاحبی را در آخر آثار چہ پیش خواہد آمد شعر کسی دستار و جام بخشید ۔ عجب نے دیدہ گریکی دو خندید
درین تقریر با شیخ شمس مغربی حکایتی نقل کردہ اند کہ شیخ رکن الدین ؒ اول بار کہ ملتان رود ملی
رسید چند کسی از ائمہ روزگار در مقدمہ دیار بر دو چہ امتحان میان خود اتفاق کردند کہ بر شیخ نو لتانی رویم

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چند مسئلہ بروجہ امتحان بپرسیم آخر کار بر پنج مسئلہ بزودی ایشان قرار دادند کہ خواہیم پرسید چون بر شیخ
آمدند این پنج مسئلہ بہ سؤال کردند حضرت شیخ کہ خواص دریائی علوم و خواص ذرائی فہوم بودند ہر مسئلہ را بدگان
و بسگان مجواب تقریر کردند اما چون بدماغ ایشان از بوی اخلاص اثری نداشت در بحث درآمدند
شعر چو خواہی نفوذ اندر خبر خاص ۔ بشامی بر کن از کافور اخلاص ۔ حضرت شیخ ہم از
علوم باطن خویش اجوبہ جواب ایشان ظاہر کردند چنانکہ عقدہ ہر پنج مسئلہ بانحلال پذیرفت بودند اشتند از ان
محدول در ہما ساعت ارادہ آوردند بعضی از انکار توبہ کردند و بخدمت مشغول شدند حضرت شیخ از ایشان
جواب ایشان گرفتہ غریب وقت عجیب دست داد استعفا این گرہ کردند گفتند کہ شتی پنجسال است کہ بسفار
این آثار بودہ ام و شرح این آنست کہ وقتی کہ بزودی ریخواندم سبق من با بخارا شد استاد ہر چند حاضر شان
معلوم من نیشد حضرت والدی شیخ صدر الدین را دیدم کہ عتاب من نمیفرماید میگفتند کہ ای پسر چرا این مسئلہ
من نمیخواہم امروخت مرگرفت بجا نقاہ آوردند صورت بر دہ ام شرحی کہ بیتر ازان نباشد مفہوم آن پنج
مسئلہ معلوم من کردہ و در آخر فرمودند ای فرزند این پنج مسئلہ را نیکو نگاہدار کہ روزے ترا بکار آید

شعر

++ نصیحت کردہ ام در دل نگہ دار ۔ کہ روزی پیش تو ے آید این کار ++

من نیز از وقت تعلیم کہ فہم بیانقہ و حکایت نیز بدین مناسبت حضرت قدوۃ الکبرا تقریر کردند کہ بزرگی پیش
در درس بسیار ستاد و مبالغہ کلی میکرد کہ چیزی نخواند و در نگرفتہ بداصلا بقول او گوش نمیکرد شبے در آسود
زین رہ گزر و پسر چون کند گوش پند ۔ پدر پرسش گفت ہر کہ مرا با مدن مسافری مبارک
ہر چہ از من بخواہد او بدہم فضارا پسرش در راہ انتظار سحای را دید بشارت بہ پدر آورد کہ مسافری می آید
چون در نگری آمد پسرش در گرفت کہ فرمودہ خود و معہود خویش بجا آرید پدر گفت ہر چہ بخواہی پسر ما علت گفت
ہمین میخواہم کہ باز پدر بس فقیری پدر چون بشنید در فکر شد کہ ہر دو جانب خالی از ذاتی نی بیت
یکی را گر بود ہر کہ فکر ۔ فتد کشتیش در بحر تحیر ۔ بعد از تامل بسیار و تفکر بسیار فرمود کہ خوب در تعلیم مرا
یک شرط کہ سورۂ انا فتحنا یاد گیری پسر قبول کرد سورۂ انا فتحنا یاد کرد شعر ز سر فتحنا خواند گیرد
گرد ما از دیش آید بظفر ۔ بعد از مدتی چون پدر بدنیا رحلت از منزل فنا بعرصۂ سرائے بقا شتافت پسر
بشہر مرو آن شیخ بہ یکبار اجتماع فرمودند و در آخر اتفاق بر ین اتفاد کہ بجز پسر بجا ہیچ کس نشیند و طعمہ
نخورد و از باغ ہیچ + بودار تنعم او امید سایہ ۔ صد ثمر گرفتہ از دہ بای گرد پیچ پا بگستر گرد و بجا
عاقبت بسر سجادہ نشاندند و در بروز گار شیخ زادہ مدرسہ بسیار زیادت شدہ گرد او تخت و از مرتبۂ خارق افتاد
روزی این پسر میان بزم سفر بست بسوے شہرے کہ از مریدان پدر بود مدعان شدند چون مردم شہر از آمد

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

عوض حاصل نکرد و اندوه گرید یکبارگی از دلش کل اموال بیرون آمدن خواهد اجازت نکند مگر وقتی که در معالجه
نومیدی که موجب تسلی و مسرت جمعیت خاطر مرید بود عوض تواند داد و بعضی گفته اند که اگر مرید عالی همت
و سمی همت بود و در حال قوی باشد اجازت صرف جمیع اموال کرده اند بنابرین متابعت حضرت ابی بکر
صدیق رضی الله عنه اگر اینچنین باشد در ریاضت از مقدار ضرورت و لابدی اجازت فرموده اند آورده اند که
وقتی یکی از مریدان شیخ الاسلام جنید جمیع اموال آورده او را اجازت نداد و فرمود که مقدار کفاف خود را و زیادتی
را انفاق کن که بتوانی نیم از مطالبه نفس تو بعد از انفاق جمیع اموال حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
هم ازین جهت فرزند تنگدل که از یکبارگی از اسباب دنیوی برآمدن نداد چه وی از ملوک سمرقند بود
و جاه و دستگاه بسیار داشت بسی مبالغه کرده بود که یکبارگی تجرید گزیند از علائق و عوائق دامن
او را هم چندین فقیر گفتند ایفرزند هنوز نفس تو بکمال تو کل نرسیده است شعر گرچه شرط ره تجرید است لیکن
بر نتابد هر کسی این بار را زروی تبرک آداب سوم آنست که صاحب ایثار باشد باید که بر شیخ ایثار
حلو ظاهر تعلقات ظاهر غالب بود تا بمشاهده آن صدق و یقین عقیدهٔ مرید زیادت گردد و قطع تعلقات
باطن حاصل شود و رغبت بتجرید و تفرید بس حاصل آید و عقیدهٔ و همت حال شیخ که سد مجاری فیض است
بر وی منحل شود و باطنش بر صحبت تصرفات شیخ جازم گردد چه فرموده اند که شیخ در جمیع احوال مرید
مرید و عروج بنده و علیا قرب حضرت احدیت جز بدین مرقات میسر نیست و باید که اگر فتوحی از
غیب بسد زیادت از قدر ضرورت را انفاق کند و او خار ننماید حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که مراد از قطع تعلقات و عدم تملکات که مشایخ فرموده اند مراحل ارشاد را ترک زیادتی اموال و ذخایر
خانمانست نه آنکه مجرد و خیم میباید که محتاج بود چنانکه محتاج اصحاب طلاب همیا باید اهل است تا
تفرقه در کار نبود و جمعیت بر سبیه جمعیت خاطر از مهمات و کولات و مطلوب طالب مبتدی لازم است روزی در
ملازمت حضرت شیخ علاؤ الدوله السمنانی در صومعه نشسته بودم که سخن از قطع علائق و ترک اسباب دنیوی
و کلی و جزوی منسوب مقتدایان برآمد فرمودند که اینچنان عجب اعتقاد دارند اینچه میگویند که
درویش میباید که گداو محتاج باشد و این نمیدانند که حقتعالی هرگز هیچ مرشد را محتاج نداشته بخلق
و چرا باید که بندگان خدا تعالی بجز بحق تعالی محتاج بناشند و بانکی چون دارند و لایت بر سر این
چرا بر خلق میکردند محتاج به بسر هرگز ولایت تاج دارد به خدایش چون یکس محتاج دارد و
و حالانکه حقتعالی دنیا را باین همه اسباب عیش و این همه پرداز آلات عیش هرگز ایشان را
میدارد بلکه مقصود از آفرینش وجود و نود ایشان اند قطعه چو مقصود از وجود آفرینش
هم ایشانند در بکتای بیش به که خوش دانند راه حق نمودن به نعیم هر دو عالم را فزودن

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت شیخ مجدالدین بغدادی قدس سرہ العزیز را ہر سال خرج سفر خانقاہ دو بست ہزار دینار زر سرخ بود
است دمن حساب میکنم پانصد ہزار دینار را املاک خود وقف کردہ بر صوفیہ کہ بطریق ما باشند و امثال این
چنانچہ حضرت شیخ الشیوخ و حضرت شیخ ابو السعید ابو الخیر را بر تربہ و دستگاہ عالی و مجد جاہ مہیا بود کہ
چون عزم سفر کعبہ کردہ بودند خیام بر شتی بر پا میکردند طناب بگشتین می بستند و میخہائی زرین بزمین میزدند
قطعہ چوگردون برزدہ خرگاہ زریفت بہ طناب ابریشمین با میخ زرست بدوران خرگاہ چون خیمہ شید
زمین و مہ مہتر شدہ اصحاب پروین بہ در اثنا راہ بخرقان رسیدند و سراپردہ ہای پادشاہانہ
و پردہ سراہای خسروانہ در سواد شہر زدند حضرت شیخ ابو الحسن خرقانی بنور فراست دانستہ و بخادم
خویش فرمودند کہ مہمانی عزیز آمدہ است چیزی ضیافت فقیرانہ بیاید کرد رد نان بورین و بقلیہ
بیاساختند و بدست خادم فرستاد چون بساگاہ حضرت شیخ بدید عالمی در گرد سراپردہ گرفتہ
و آسمانی پر از انجم سر بر آوردہ شعر دون در نگہی دید چون آسمان ۔ زمین بوس او ہم زمین بوس آمد
خادم از دیدن او در دہام و آوردن از حضرت شیخ پیام فرمانروا گفت کہ خواہد بود کہ خبر بسمع
بسمع حضرت شیخ ابو سعید رساند مضطرب باشد آنکہ عرض مور مسکین ۔ رسانند بر سلیمان بی تمکین
رسانند چو مور اندر نور جویش ۔ پر ملخی ضیافت از کم و بیش ۔ و دیگر گفتند کہ خادم بر در نشستہ باید
چون خادمان آنحضرت شیخ و ستارخان پیش کشید ند فرمودند کہ خادم بر در شیخ ابو الحسن برود و بنشیند
و ضیافتی آوردہ طلبید خادم در آمد و دو نان جوین پیش حضرت شیخ کشید و بہ آوردی تمام میل کردند
در میان در مجلس حضرت شیخ ابو الحسن بگشادند رباعی دو نانی جو کہ پیش او در دلی قیدہ بینی ہنر
ز قرص دو نان خورشید ۔ ہلی بر خوان دولت سرفرازاست بہ یکی از نماز دیگر بی نیازاست ۔
آخر الامر فرمودند سبحان اللہ کسی را بفرد نماز میفرستند دیگر را بسوزو گداز میدہند الا حسن ہے آخر از
مقامات حضرت خواجہ حضرت قدوۃ الکبرا نقل کردند کہ اکثر اہل تحقیق بر انند کہ شیخ ابو الحسن
مقدار دینا کمونات مریدان کفایت شود ہم است کہ از شرائط تکمیل چہ مقدار دنیا اگر نبود مرید را
بضرورت مقدار حاجت بکار دنیاوی اشتغال باید نمود و این منافی کمال انقطاعست و بدایت شعر جہاد در
مریدا مدر بدایت ۔ کہ باشد در یقین رزق عنایت ۔ و بعضی مشائخ فرمودہ اند باید کہ طالب جاہ
بود تا کمال انقیاد و خضوع از مرید ظاہر شود و اعظم ارکان طریقت کمال انقیاد است بہ نسبت شیخ و
این در صورت درجات شیخ بیشتر است بعضی مردم اہالی این دیار کہ رونق کبار و اعتماد بحر
نمودہ بودند بہ نسبت حضرت قدوۃ الکبرا اندک نقص سبب اجتماع حوائج اصحاب میگفتند و
نمیدانستند کہ این مرتبہ کمال حال ایشان بودہ کہ نزد یکی صد کس از فقرا و غربا مختلف اشکال

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چنانچہ قلندران وجوگیان وجتیان وجوانیان وبیشتر اصحاب بشان لباس تصوف وتعرف بودند بسبب حضرت قدوۃ الکبرا ازیں ما یحتاج بشری از ماکولات ومطعومات مرفہ ایں میبودند بفراغ بال در اشتغال ہر کسی بمناسب حال مجدی آسودند قطعہ کبری کہ درپیش بسیار کس زنعمت کشد روزد ستارخوان ۔ دگر عکس ازیں بخورد باد دیگ ۔ چہ نسبت بود در دل بی وان

آداب چہارم چنانکہ دم موافقت فعل با قول در دعوت یعنی ہرچہ فرماید از فعل وترک اں باید کہ خود متحق باشد بداں والا چنداں تاثیر در نفوس ندارد چنانکہ گفتہ اند من لم یتعظ بغیرہ لم یتعظ بلفظہ پس بنابریں مصلحت بر شیخ لازم است کہ ہرچہ بمنفرماید اول خود متحق باشد وبدیگراں فرماید لسان الحال انطق من لسان المقال ۔ شعر گر بود در ماتمی صد نوحہ گر ۔ آہ صاحب درد باشد کار گر

تا از حیطہ شمول توحیدی کہ کبر مقتا عند اللہ ان تقولوا مالا تفعلون متمکن آنست خلاف ہا حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند البتہ کاری کہ خود بداں اشتغال نفرمودہ باشد دیگراں را تاثیر نشود چنانچہ حضرت خواجہ نظامی فرمودہ اند بیت

پند را تن بود شد جائی گیرد ۔ سخن کز دل آید بدل گیرد

عرض نمود کہ پسر من بسیار شیرینی میل دارد ہرچند اندک اندک عادت میباشد سہ ماہ بشیرینی خوردن نمیکند من نمیدانم چگونہ میکنم تا عنایت کردہ پسر را از شیرینی خوردن منع باخند حضرت امام فرمودند کہ بعد از سہ روز پسر خود را بمن آر بالضرور کنم چنان کرد بعد از سہ روز پسر خود را بحضرت امام آورد حضرت امام ویرا نصیحت کردند از خوردن بسیار شیرینی ممنوع شد آں زن بعرض رسانید کہ یا امام موجب چہ بود کہ دیروز ہمانروز حضرت امام پند نکردند فرمودند من ہم شیرینی میل داشتم امروز سہ روز است کہ شیرینی نخورده ام تا سخن من بدیگری اثر کند شعر گر چہ پندرا تقصیر نبود ۔ سخن ناکردہ را تاثیر نبود ۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حضرت شیخ عبد القادر جیلانی قدس سرہ حضرت خواجہ ابو سعید رحمۃ اللہ علیہ تواب عموم ایام بنیں پرسیدہ بجوابہا دہ بعد چند گاہ بہماں سائل دوچار شدند جواب ہا صواب گفتند وقت جواب از حد زیادت شنیدند سائل گفت ہمانروز چرا جواب نفرمودند گفت روزہ ایام بیض آنروز نبود شرم مرا از حق شرم آمد کہ دریاب سخن گویم از خواجہ سری سقطی منقولست کہ او را از معنی عبیر پرسیدند کہ زوی در انحال او را گرمابہ نشان دادند مبارک علیہ از ہیبت طرد وتجاوز نکردند بہمیں در بیان صبر شروع فرمودند از ان حال سوال کردند گفت اگر از حال خود تجاوز کردمی قول من مخالف فعل خود بودے از صحال شرم داشتم حضرت خواجہ بایزید رحمۃ اللہ علیہ را گفتند چہ بینید در خانہ گفت بانا مد جواب گفت بایں زبان فرمودند کہ جمار ایں

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من جوابش نگرم داشتم کہ دفعتہ سخن کریم در مجلس آمد کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم بعزت تمام بودند و مسکنت
بندگی پوشیدہ او تغیر شدہ از حال خود باز گشت و در خانہ رفت و باز آمد بعد دہ دوازدہ دقیقہ آشکارا شد کہ شخصی
کہ اول آمدہ بود کہ در دہ دیگر بود و اکنون ہیکوئی فرو تنرم داشتم کہ بر صول بود و فرستم و در خانہ من چیزی
نمانده نشست او شود حضرت خواجہ شفیق بخنی در بدایت حال کافری اسلام عرض کردند کافر منکر شد و
با آمد و خواجہ را طپانچہ زد بعد چند گاہ چون شفیق کلی بخدا باز گشت ہمان کافر بیامد و اسلام آورد
شفیق از ین حال بسیار گفت کہ در آن حال تو ملوث بودی بالوث معصیت و با این ہمہ معصیت من
نیز ملوث بودم بچندین کفر نجس مرنجس را چگونہ پاک تواند کرد و این زمان تو طاہر مطہر شدی
حقسبحانہ و تعالی بواسطہ تو مرا پاک گردانید شعر در آب لوده کی چون گشت ظاہر بنا شد ہمچو آب
جوئی طاہر ۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ابتدا این شرائط در حال مرا دار لوازم بیت
چه دارد پرہیز رسته است و طالب ہنوز در بیمار یست حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند استفادہ
علوم بکسبی باید کرد کہ از وی مستفید باشد چہ علمی کہ در او فائدہ نگردد ترا چہ فائدہ کہ ہر چند علم
بچنین است باید کہ اخذ علوم باطن ہم بچنین باشد ادب پنجم آنست حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ در مقامات خواجہ آورده اند کہ شیخ را رفیق با صفا طریق چنان باید در ہر جا کہ در
طالب مشاہدہ ضعف عزیمت و ارادت کند و داند کہ مخالفت نفس و ترک لذات صدق
بر عزیمتی ندارد باید کہ او را مدارات کند و او را باین صدق و ارادت عزیمت ندارد رد نکند و از
طریق محروم نگرداند و رقم شقاوت بر جبین او نکشد چہ وصف این طائفہ علیہ قدس اللہ اسرارہم کہ مقام
لا یشقی جلیسہم پس قبول کردن نوعی زندگانی کند کار حضیض نقصان بذروہ علیا کمال نرسد
فرا پذیرد بمجاہدات شاقہ در بدایت منع کند بر حد خویش اقتصار فرماید تا زود منفر نشود
و در رجوع التفاتی باز بطبیعت میل نکند و بتدریج پیش دارد در آرد شعر چو مرحمی گزینی با گام
بتدریج قدم در حلقہ دام ۔ و بطول مدت و کثرت مخالفت نفرت از صحبت متاثر گردد و حضیض
یابد در عزیمتش قوت گیرد و بحکم مناسبت جنسیت داعیہ صحبت در دل رنج یابد و عارضہ حضیض رخصت بندد و
عزیمت ترقی گیرد و بمجاہدات شاق تحمل کند و در مدت اندک کیمیا اثر ملوک صحبت بزرگی ہویت و از دنیا
بکلی منقطع شد شیخ درد و ضعفی احساس کرد بحسب اوقات از اندام ظہر بحبت او حاضر گردی و گفتی کہ
صحبت خو کردہ است و انس گرفتہ بدو بطریق رفق و مواسات زندگانی می باید کرد و از خطوظش بکلی
منقطع نمودند تا بر وقت آن شود کہ او خود باین ریاضات شدید میل خواہد کرد بسبب اندکی کہ
خلاف بانت حضرت نور العین میفرمودند کہ حضرت قدوۃ الکبرا بنسبت تنکر قلی بمن معاملہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گردند کردی از اصل باید بود چون توفیق توبہ یافت بملازمت حضرت ایشان شتافت و بریاضات یکبارگی تقرب مودند تدریج بریاضات آمدند دراول مرتبہ چنانکہ مقتضاء طبع او میبود بہمان نوع از ماکولات و ملبوسات پیش آمدند **شعر** چو ہم عشق بلند آمد ایزد جہان بدہ برو برآمدن از سر عشق چگونہ توان ۞ **آداب ششم** در مقامات خواجہ آورده اند کہ تصفیہ کلام است باید کہ کلام خود را از شوائب ہوا پاک سازد و از ہزل و لا یعنی صافی دارد تا در مرید اثر منفعت آن ظاہر شود چہ کلام در دل مرید بمثابہ تخم است ہر صفت کہ ہمان ظاہر شود پس شیخ را لازم است کہ در زمان تکلم با مرید تخم کلام را از شوائب ہوا پاک سازد و آنگہ در زمین دل مرید اندازد آب معرفت ہمیشہ تازہ و سیراب دارد تا ثمرات حقائق ظاہر گردد و بحقائق اشارات محقق و بحق سبحانہ تعالی بسیار و نامحصور ہدایت بی علت از شر قطاع الطریق و دزدان رہ زن ہوا نفس و شیطان نگاہدارد باید کہ در وقت تکلم بسیار حضرت تعالی طلب معنی کند کہ ہم وقت متضمن فوائد و صلاح حال سامع باشد تا زبان او الحق ناطق گردد و کلامش در افادت صادق **حضرت قدوۃ الکبرا** اسیر مودند در ہنگام سخن گفتن خود را از خود نمی سازد خود را بحق ناداند آب شمارد کہ سحاب فیض ازین بسیوع معارف بر زبان او روان میکند لہذا حضرت مولوی خود را تغیر نمی کرد کما قال المولوی **شعر** نیستم زانی چون حکایت میکنم ۞ کز جدائیہا شکایت میکنم ۞ چونکہ با اصلان کامل کاملان متصل گردد از خود و خلق فانی شوند بحق باقی گشتند نیستی تمام است خصوصا در یعنی حال یعنی فنا استعمال میکنند این طائفہ نفی وجود خود کردہ بعد بیت اصلی رجوع کرد **شعر** چونکہ ری کردم دریا بر آید ۞ گر باسیل سوی خود گراید ۞ چنانکہ نفی از خود نہی شدہ است ہر صوت کہ بوی مضاف است از نغمات و الحان فی الحقیقت از صاحب صوت است نہ از وی **شعر** ہر آن صوتی کہ خبر دارد مرا می ۞ ز نائی میدہد خبری نہ از وی ہمچنین این طائفہ علیہ بالکلیہ از خود و ہوی خود خالی شدہ اند ہر چہ بایشان منقول است از افعال و اقوال و اخلاق و اوصاف کمالات حضرت حق است کہ در ایشان ظاہر شدہ و ایشان را صورتی منظر تبسم نیست اگر مراد از فنا این باشد کہ از خود عبارت کردہ اند آن نیز فی الحقیقت چیزی نیست بلکہ متحرک و متصرف دیگر است چنانکہ بشائع کمالات و مقامات ایشان و ہر چہ از ایشان ظاہر میگردد ہمہ از حضرت ایشان است کہ صفت یُضِلُّ مَنْ یَّشَآءُ وَیَہْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ در شان ایشان ظہور کردہ است چنانکہ از نی اول مرتبہ رباعی **آنش** ست این بانگ نای نیست باد ۞ ہر کہ این آتش ندارد نیست باد ۞ آتش عشق است کاندر نی فتاد ۞ جوشش عشق است کاندر می فتاد ۞ **حضرت قدوۃ الکبرا** اسیر مودند کہ سخن این طائفہ گفتن مرکبی از بید کہ ساہای بیابان

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

جان فدای زمانی بشمار از زمرهٔ ایشان مزید خانقاه مشایخ رشته باشد و بر سر کرده جای دیگر انداخته حضرت شیخ ابوالمکارم
را چون عزیمت سلوک راه خدا تعالی پیدا شد از خراسان عزم طواف کعبه کرده حضرت قدوة الکبرا آمده سیلاب
اشتغال نوازنده استقامتشان ایشان را غایبانه میکردند و بنسبت ایشان حضرت قدوة الکبرا میفرمودند
که بنسبت این زمانه محال شکست که مردی پا قصد کرده راه پیموده و منازل قطع کرده آمده حل قابیه خود
نخواهد حضرت قدوة الکبرا از شیخ عمر نقل میکردند که به بخارا متوجه شدم بزیارت شیخ ابوبکر فارابی
و ایشان طعام خانه بود و دیگر راست دی در پیش بود پیش می رفتم سلام کردم مرا نشاندند و سفره آوردند نان جو
بود و نمک کرنسه بردم دست دراز کردم و میخوردم در میان خوردن بوی نگاه میکردم و می میگریست من
دست باز کشیدم مرا گفت بخور که از شاگردی میگریم که ابوالقاسم جنید مرا گفت زود زود بود که این سخنان
چنان شود که در کوی و محله بود در یکی ازان در حجره این سخنان بود و دران دیگر نبود اگر کسی تا گران
کند که ازان دو حجره برآید و ازین سخنان بشنود اکنون که از هجرت کسی بسیاری آید مطالب بزرگ منوز
نیکاست ادب مقدم کلام بتعریض است پیر بسرگاه که در مرید چیزی منتظر معلوم کند خواهد
که بر آن مواخذه کند تا ازان ظاهر گردد باید که سخن به کنایت گوید و از تصریح اجتناب نماید تصوف
بدینطریق بدارات و حکمت اقرب باشد روزی جامع این کلمات شریف و مقامات لطیف باحضرت
ایشان برای میگذشت اتفاقا نظر بگوری جمیل افتاد و التماع ضمیر نزاع ضمیر بجانب وی از حد گذشت
چنانکه از اکل و شرب هم گاهی میبود که میماندیم و هیچکس ازین واقع من خبردار نبوده لیکن مخفی نماند
شعر نماند گرسنی را عشق اظهار ۞ بخواند هر کسی بر ورق رخسار ۞ چون بملازمت حضرت
قدوة الکبرا بعادت معهوده حاضر رفتم چون بروی این فقیر نگاه کردند اندکی تبسم نمودند
قطعه چو در بحر دلش این در اسرار ۞ برآمد از تبسم کرد اظهار ۞ زهی دریای اسرار منور ۞
که ریزد از تبسم در و گوهر ۞ بعضی سخنان معارف آمیز و حقائق انگیز فرمودند و در ذیل این سخن
از سرگذشت مجذوبان برآوردند که در اصطلاح بشرف عشق حقیقی مشرف ساخته بود دیگر راز نهفته
شعر درین سودا کار عشق بنانست ۞ یکی را سود و دیگر را زیانست ۞ بمجرد استماع این سخن اصلا
آن مسئله در خاطر من نماند گویا هرگز نبوده بعضی از مشایخ برآنند که آن مواخذه بر سر ملا و جمیع
تصریح در هر دو اثر جاری ساخته و بحکمت نزدیکتر است چنانکه منقول از خواجه علاء الدین عطار قدس
سره که یکی از اصحاب ایشان اجازت خواست به ولایت خود رفت چون بملازمت شریف
رسید مجلس عظیم بود فرمودند که طریق خواجگان ما قدس الله ارواحهم محاسبه است از زنان تا
تا وقت مقابله کسی را نباید عرضکرد هرچه گذشته به دیده اعراض سازند شعر زاول تا بآخر چه

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بود ۰ ابعرض سلطنت بکیک نموده ۰ و تقریر خاطر شریف ساخته الا یک چیز کرسوالست گفتن حضرت
خواجه فرمود همیشود همرا بیاید گفت دگر نه من خواهم گفت و تراسوا خواهم کرد بالاخر برسر جمع گفته که
شعر صاحبدلان جنبیه دش مسرپوده ۰ تا بخت از نشان چه باطن بود ۰ حضرت قدوة الکبرا
بسفر رفتند این طائفه را هم است از تعریض و آن آنکه بعضی اصحاب از حضرت پرسیدند که
نمودن بار گذرا بطریق تمثیل هدایت چه این شعار از سنن مصطفوی و فن نبوت که در بیان
رسول باگذاری نعلی زشت و ناری درخت واقع میشد میگفت تا بحال گسی این نوع کا میکند نگفته
نیست و اگر از بعضی اصحابی از قبیل نشانی صادر میشد میفرمودند و بعضی که چنین فعلت چرا
پنهان خبرت میباشد سبحان الله چه خلق مصطفی پوده که در کسی که این نوع خلق باشد هرآینه
او را در دل سوزناک تعالی الخلق عظیم ربانی کسی که مظهر ستار باشد بعیب ۰ همه ستار عیوب
انسان راه اولیاء او بحرمت ۰ بیاران بنهان دلدار داشته ۰ تقریر بیان از قصه حضرت ابراهیم علیه السلام
بسفر رفتند که زبی خلق انبیاء که دعوت اسلام هم بدین تعریض میکردند اگرچه بجای دیگر بطریق تصریح
میکردند تا تاویل اضعف اقاویل در شان خلیل امنیت که در تقسیر زاهری آورده اند که
در وقت ابراهیم علیه السلام سه قوم بودند یکی ستاره پرستیدند دوم ماه می پرستیدند سوم آفتاب
می پرستیدند خواست که ایشان را دعوت کند و این همه طائفه بغایت سخت دل و در کفر خود
بودند و چنانچه گفت اگر یکبارگی ایشان را بدعوت خواهم کرد نخواهند شنید و متعرض می گردند
بود از خم آهن تبره درست مردم بگیرد اثر ۰ پس بهانه پیدا کردند که اول خود تنها در میان
آن قوم بروند و در آخر دم یکی از آنها شوند چنانچه آن طائفه چشم در راه طلوع ستاره داشتند تا
گردند ستاره پرآمد چون ستاره برآمد بطریق تعریض از طریق تردد و شک گفتند هذا ربی
تا ایشان بدانند که یکی از آنهاست و رسیده شود چون ستاره فرو رفت با خود گفتن گرفت
بنوعی که ایشان بشنوند که این ستاره برآمد و فرو رفت خدا پرا تغیر و تبدیل روا نیست اگر این
صفت خدای باشد پس میان بنده و خدای چه فرق باشد شعر اگر این وصف را شعری را صاف
چه باشد فرق در مصنوع و صانع ۰ پس این خدای نیست این را دوست ندارم و در راه نیز
همچنین گفتند در طلوع آفتاب همچنین فرمودند پس طائفه که نزدیک ایشان نشسته بودند فهمیدند
ایشان را معقول افتاده همه گفتند نیکو میگوید که خدا پرا تغیر و انتقال برآمدن و فرو شدن از
نقصان باشد همه برگشتند و هدین ابراهیم درآمدند بدین طریق ایشان را در اسلام آورد و از
بسیاری انبیا گویند پس گفتن ابراهیم بطریق تعریض بود و مقصود ازان این داشتند

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بیت کن انکار تو در کار ایشان کہ ہست در کارشان بسیار اسرار وآن حق است نہ آنکہ تو زباں

انچنان است کہ میگویند حضرت قدوۃ الکبرا النقل از حضرت شیخ شمس الحق میگویند کہ انبیا علیہم السلام

نبوت و پیش از اظہار نبوت از شرک معصوم اند چنانچہ در کتب عقیدہ افتادہ است کہ در ہر دو حال ایشان

عارف ترین مردمان اند و بریں تقریر لازم می آید بر خلاف عقیدہ گفتن و حضرت ابراہیم مشکوۃ خود را

ہذا ربی گفت مراد ایشان آن بود کہ خواہر منست در دین و این براست باشد و دیگر آنکہ چون میخواہد

ستند کہ باز کردند برای شکستن تبان گفتند آنی سقیم و حال آنکہ درست تن بود مقصود ایشان

دریں آن بود کہ بنی آدم ہیچ وقتی از مرض خالی نبود اگرچہ دیرانی سر نباشد اما مقصود ایشان آن

بود کہ ہر کہ بمردنی است رنجور شدنی باشد کما لا یخفی قدس سرہ می گوید حضرت علیہ السلام

ویحیی بن زمید با نفاکیہ برای دعوت فرستاد و قصہ زیادت از شرح است چون ایشان بر عقد دعوت

آشکارا کردند خلائق انفاکیہ دعوت ایشان قبول نکردند شعر کسیرا کہ در نار باشد مفر ز سر

خطر دعوت برآرد بدر ۔ ۔ ۔

Ataunnabi.com

ادب ہشتم ظاہر اعمال باطن را ثمر است

ویمن گرفت و دعا کردند تا حق تعالی بدعای ایشان مردہ را زندہ گرداند بگذر فواس خوشحال گشت حال خود
با شمعون و یحیی آشکارا کرد شمعون ملک را و قوم را دعوت کرد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
کہ این رفتن فواس پیش شمعون بتمامتر ابروجہ تبدیل کرد و شعر مرد از زندہ نوازد تلبیس ابلیس ہر کہ باشد
بر سیمان این ز تلبیس ہا ادب ہشتم اکتساب فواضل است باید کہ غلبہ احوال او را از تعویض
بصفو کمال اعمال الخ نگردد و تصور نکند کہ مرا بہ نیاجت نیست چہ افضل البشر صلعم با وجود کمال حال کہ مجالس
او نتواند بود از ہمہ بر طاعت حریص تر بود کہ شبہا در نماز چندان ایستادی کہ پایہای مبارک او ورم کردے
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اتفاق در ملک روم یکی از معاندان مذہب اہل سنت و جماعت
مخالفان شرب حشیش بدین دیانت ملا قات شد او ترجیح طریقت کردی بر شریعت و در جواب او گفتہ شد
کہ بیتر نزاگر شما یک لفظ ایراد کنید کہ در شریعت بنا شد او را اعتراف تمام یا آنکہ شریعت غیر طریقت است
اما تبدیل اخلاق و تصفیہ دل و روح و عروج و صعود و نزول و امثال آن در کلام اللہ مسطور است کہ
تبیانا لکل شیء و مشائخ از راہ کشف و تحقیق استخراج نمودند و در رسائل ثبت کردند این
قواعد شریعت است حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ہر چند کہ در کلمات این طائفہ مشائخ نزدد
کردیم و بمازمت مشائخ روزگار رسیدیم ہیچ کلمہ از کلمات این طائفہ دبخن از سخنان صوفیہ بر رفع
عبادت دلالت نکردہ اگرچہ بمقام عالی و مرام متعالی رسیدہ بودند ولیکن ہیچ دقیقہ از دقائق اعمال
صالحہ فرو نگذاشتہ اند حتی کہ در حین موت ادبی باز آداب ایشان فوت نشد چنانکہ از حضرت بنی تنبیہ
نقل میکنند وقتی کہ بحضرت بود حضرت شیخ کبیر بندی گفت شبلی مرا گفت کہ رضوء مرا وضو دلوم تخلیل
لحیہ فراموش کردم زبان او گرفتہ بود دست مرا گرفت و بمیان لحیہ خود آوردہ تخلیل کرد پس جان بداد
یکی از بزرگان آنرا شنید گفت چہ گویند در حق مردی کہ در آخر عمر ادبی از آداب شریعت از وی فوت
نشدہ حضرت ابو الحسین مالکی گوید کہ در وقت ترع خیر نساج حاضر بودم وقت نماز شام در آمد دیرا
غشی افتاد و از ہوش بشد چشم بگشاد پس مسواکی در خانہ شمار ساز کرد و گفت قف عافاک اللہ
بایست ساعتی مرا امان دہ کہ تو ما مور خداوندی و من نیز ما مور خداوندم و بندہ فرمان دہی آن فرمان
کہ تو داری فوت نمیشود و من خود در مضمضہ تو ام امر ابتمام فرمانست و بوقت باز پسین ترسم کہ از
من فوت شود پس آبے خواست و وضو ساخت و نماز شام بگزارد پس تبسم کرد چشم بر ہم نہاد و جان بداد
اللہ اللہ مردان راہ عبادت و طریقت تعبد چنین بجا آرند آنگہ بجای رسند اند و اگر معاذ اللہ بچنین
بنا نشد و نوعی دیگر در خاطری خطرہ فاسد خطور کند کہ مرا بعبادت چہ احتیاج پس آن بدی قمر سقر ہر آن
بود حاکمہ پیش یحیی معاذ رازی مارقومی نقل کردند کہ میگویند ما بجای رسیدیم کہ نماز ما نماز نباید کرد گفت

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بگو رسیدیم اما بدوزخ رسیدید قطعہ آنہا کہ در طریق اینہ دویدہ اند ۔ رحمت سلوک خویش
بمنزل کشیدہ اند ۔ گویند در سلوک بجائی رسیدیم ۔ آری رسیدند بدوزخ رسیدند ۔ حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند در راہ دین اعمال مطلوب است ولہذا اکابران عارف و عوام ان بحر
علوم فرمودہ اند کہ سالک عارف باید کہ خود را مغلوب و محکوم احکام مشاہد نگرداند و ہمگی ہمت سعی
در وظائف عبادات و اعمال حسنہ و افعال صالحہ کند و ہیچ لحظہ بیکار نماند و طرفہ ازان کسی نماید کہ او
مستغرق دریای شہود و سایر بحر وجود باشد و ہر ذرہ از ذرات کائنات و جزوی از اجزاء موجودات
آئینہ وجود حقتعالی داند در روی عکوس اسماء الہی اسماء اوصاف نامتناہی معاینہ کند و عبادت
و وظائف نوافل چرا از شہود وی غافل بود از لاحظہ انوار وی و اہل چہ مشاہدہ از جملہ نتائج اعمال است
پس بطریق استعجال بجائی نرسیدہ است مرد وطن دار خواست پس بقدر اشتغال درین موطن استعجال انجا
ظاہر شدہ است و موطن او دار خیر است و مقتضای این موطن کہ دار خدمت است عمل آمد
و مقتضای آن موطن کہ دار قربت است ظہور خیر او نتائج اعمال است پس بقدر اشتغال درین
موطن نتائج اعمال سبب نقصان نتائج اعمال دران موطن خواہد بود و آن محض زیان و خسران است
نسبت عارف پس نہایت وسع باید کوشید و کمال سعی بجای می باید آورد تا ہر موطن بحکم آن
موطن عمل نماید مثنوی ہر کرا در مجلس رندان نشست ۔ لشکر پرہیز خود بر ہم شکست ۔ ہر کہ ہر دم
ہمدم رندان بود ۔ ہیچ رندان دم ز رندان نبود ۔ آوردہ اند کہ امام زین العابدین
علی بن الحسین رضی اللہ ہزار رکعت نماز میکرد ۔ شبی دیوان اعمال حضرت امیر المومنین علی رضی اللہ
عنہ بر ایشان مکشوف گردانیدند اعمال ایشان در جنب اعمال حضرت امیر نہایت کم بود حضرت
ہمہ اعمال صالحہ و وظائف معہودہ زیادت کردہ اند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند ہر چند کہ سعی
مغلوب الحال بود ما از ادای وظائف چارہ نیست چنانکہ منصور حلاج با وجود آن ہمہ دعوی شریعت
روزہ ہزار رکعت نماز میکرد و آنشب کہ روز آن کشتہ شد پانصد رکعت گزاردہ بود بعضی از اصحاب کمالات
و ارباب جہالت میگفتند کہ چون کسی بنہایت عرفان و غایت وجدان برسد استعداد تکالیف
عبادات میگردد باین آیت کریمہ متمسک بمیشوند قول مشائخ باستہزا می آورند و غیر ذالک تا
حتی یاتیک الیقین این فقیر در جواب ایشان گفت معاذ اللہ ہیچ عاقلی با یقینی ہرگز التفات نماید
چہ باصطلاح علمای ہر یقین عبارت از زوال خبر گذاست و بطریق اصحاب تصوف معنی وی آنست کہ
گرداند بر یقین مشرف نشدہ است عابد و مست و عبادت باو منسوب است چون یقین بکمال رسیدہ
نسبت عبادت ازو برخواست و معنی ما عبدناک حق عبادتک پدید آید از پیش جمال جہان آرائی محو و فنا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وبہ یقین معلوم کرد کہ ہر بابت چیز قائم است و ذات خودش محل قیام ہیچ وصف نیست۔
فَذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۔ ایں مرفیلست تا بر شاخسار کدام
از اہل سعادت نشیند شعر ہمہ کس بمیدان کوشش دہ اند ۔ ولی گوئی دولت نہ ہر کس برند ۔
ادب ہفتم زوال رزق خود باید کہ از مربی توقع تبجیل و تعظیم نکند ما مربی را بقیام مزدن بدان از ہم
ہمانست لیکن کہ شیخ را توقع آں پسندیدہ نیست در ہیچ وقت از تضاء حقوق مرید غافل نباشد
چہ در صحت و چہ در مرض و سفر و حضر و شدت و رخاء در جمیع اوقات از تضاء حقوق مرید
اطلاع احوال وی بر تعاہد و تفقد نمایند بطیب معاملہ و بر صدق ارادت ایشان اہمال آں جائز نشمرد
شیخ در تخلیص امراض مرید بمجربہ طبیبی کہ از سر اضطرار و ماہیت گیرد و از گیاہ و بعض حشرات آگاہ
پذیرد و تقریبا حضرت قدوۃ المحققین از مثنوی مولوی حکایتی نقل کردند کہ در زمان قدیم
در آمدن ستیم بادشاہی بود کہ بجلیہ آثار اجل و بحلیہ اطوار عاجل آراستہ و بفنون عدالت و
قانون استمالت پیراستہ ۔ اتفاقا روزی از بہر شکار سوار شدہ بود کہ نفیر و جنیبہ کنیزک افتاد
بصد ہزار جان شیفتہ روئے او شد شعر یک کنیزک دید شہ بر شاہ راہ ۔ شد غلام آں کنیزک جان شاہ
چون مبالغہ عشق او از حد گذشتہ و در پای شیفتگی ردائے او از سر بر آمدنی بسیار داد و آں کنیزک
را بخرید و در خانہ آورد و نزدیک بود کہ از گلزار وصالش گل حظ چیند و بر لبش بیمار حالش شنید
کہ باد خزان بیماری و صرصر دوران جان آزاری بگلزار حالش وزید شعر چون خریدار او
بر خوردار شد ۔ آں کنیزک از قضا بیمار شد ۔ حکیمان و پا طبیبان نامدار جمع کرد کہ معالجہ
او کنند ہر چند کہ مداوا کردند کحلہ رو بتمود شعر ہر چہ کردند از علاج و از دوا ۔ گشت
رنج افزون و حاجت ناروا ۔ چون از دوائی طبیبان مایوس شد روی بمسجد نہاد از عجز
بیاز بحضرت جان نواز درمان ساز مناجات کرد در گریہ و سوز او بود کہ خوابش در ربود
در خواب پیری و بیدار بختی رو نمود او گفت کہ در بالیست تو رو اشد برخیز و فردا ہر کہ بصبوحت
من آید دارو می در دتو بدارو خانہ او باش چون صبح دمید از افق بخت و مشرق طالع
برآمد بادشاہ چشم بر در نہاد ناگاہ مردی نورانہ از در در آمد بادشاہ بتعظیم عظیم در کنار
عرض رنجوری رنجور کرد بیمار را رو مود طبیب حاذق علامات مرض از نبض و قارورہ در یافت
گفت ایشان دوائی در دنکردہ اند بلکہ بے بدرد او نبردہ اند شعر گفت ہر دارو کہ ایشان کردہ اند
آں عمارت نیست ویران کردہ اند ۔ چہ او را عرضی بود کہ اطبا بطبیعت شناس از قیاس بعض
قارورہ نتوانند دانستن مثنوی درد دل را از کجا دانند طبیب ۔ گرچہ باشد در ہمہ حکمت لبیب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کہ طبیبی کہ دعوے عشق را مدعی کند و از آثار عشقیہ کہ بر پیکر انسانی پیدا است و بیت او کہ در دل دارد
بیرون نہد مثنوی رنجش از سودا و از صفرا بود ۔ بوی ہر بیخرد پدید آید زدود ۔ عاشقی پیداست
از زاری دل ۔ نیست بیماری چو بیماری دل ۔ علت عاشق ز علتہا جداست ۔ عشق اعطر لاب
اسرار خداست ۔ عاشقی گر زین سر و گر زان سر ست ۔ عاقبت ما را بدان در رہبر است ۔
چون طبیب حبیب از عرض درد او خبر دار گشت از سلطان پنہان داشت و بنوعی دیگر باز نمود کہ
بیمار را در خانہ خالی دارید کہ جز نرمی بیمار دیگر کس نبود تا از دل بعضی چیزہا بہ پرسم چون خالی شد
طبیب از درد حبیب ہیچ اصلا اظہار نکرد کہ از مضی اثر نبوی و خبر مصطفوی آگاہی داشت من عشق
ضعف وکفر ومات فقد مات شہیدا ۔ چون بیمار از روے صحیح
اصدار نکرد طبیب لبیب از وجہ دیگر پرسید و کمر در تفتیش وی چست کرد و نام ہر شہر میگرفت و
نبض او میگرفت و بر رنگ روے او نگاہ میکرد چون از ہر شہری نام میبرد نبض و رنگ روی بقرار
قدیم خود بود قطعہ سوی قصہ گفتنش بد اشت گوش ۔ سوی نبض جستنش بد اشت ہوش ۔
تا کہ نبض از نام کدام دیار و جہان بد او بود و مقصود جانش در چہان ۔ نام ہر شہر
کہ او را
زندہ بیدل چو نام میبرد و نقش امتحان از صفحہ خاطری ستره بیت نام تہری ہمی برد زانہم در
از نکو رنگ روے او دیگر بخست ۔ پرسان پرسان سخن از سمرقند برآمد از نام برمن ہا بن نکزار و با
پیراز شاخسار از مغنچہ دہنش سمرقند برآمد شعر نبض چست در روے سرخ او رد شد ۔ کہ سمرقندی
چو زرگر فرو شندہ طبیب دانست کہ مطلوب او در سمرقند است اکنون در پی آن شد کہ بداند کہ
مطلوبش از کدام صنف است چون نام وار در بطریق میبرد نام ہر صنف از سمرقندی بر دو نبض و رنگ روے
او میدید رباعی تا کہ نام زرگریش بر لب رسید ۔ رنگ رویش نبض از شادی جہید ۔ کرد معلوم
او کہ مطلوبش چو زرد ۔ ہست در روے زرگری عالی ہنر ۔ طبیب چون از زرد روی و اقرہ اندام او
بیمار بر آورد مژدہ وصال داد و گفت مثنوی من بدانستم کہ بخت چست زرد ۔ در خلاص
سحر خواہم نمود ۔ شاد باش فارغ و ایمن چو من ۔ آن کنم با تو کہ باران با چمن ۔ آن با
این از را با کس نگوی ۔ گرچہ شاہ از تو کند صد جستجوی ۔ کرد طبیب حبیب خواہ مخواہ
برخاست و بحضرت پادشاہ آمد و عرض کرد کہ در دا در مداوا دانستم کہ طبیعت او از بسیاری مرض
و بیماری زیادتی از نو شدن دارو روی بناہموری آوردہ است کہ ہیچ شربت و معجون تاثیر
نمیکند مرا پیرایہ زرین و حلیہ جوہرین باید ساخت و آن پیرایہ را در آب بعضی ادویہ
انداخت تا در مدت بعد آن پیرایہ را مو بمو شد انشاء اللہ تعالی ادنیکو خواہد شد علیہذا چنین پیرایہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دریں شہر ایکس نمی تواند ساختن مگر زرگری کہ در سمرقند است پر گہر باید آوردن یا بید داری
بسی مال و نذر پادشاہ از جان قبول کرد و جمعی از ندیمان خود طلب کرد فرستاد و بعد از مدتے
دیرا آوردند و در حضور بسیار نشاندند و بعضی جواہر در زر براوا ندند تا پیرایہ سازد و دیگر گفت کہ زنار
بر زر این میل تمام است بحضور خود خوشترک کنانند ہم چنان کردند چون آن کنیزک از وصل
محبوب تمتع گرفت نیکو شد و بیماری وی اصلا نماند کہ اردی خود را بافت شعر چو داری بیمار
خود بیمار شدہ نیکو زریخ و درد بسیار بہ بدنی برابن برآمد زرگر اشتری داد و مدتے بگذشت چون
آفتاب حسن او زوال یافت و در منزل رنگش بجمال اضمحلال شتافت اول باره رو بے عشق او گذاشت و
محبت حسن بادشاہ چست شعر عشق ... ثبت نگی بود و مدتہا ی گرسنہ بے زری بود۔

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اسد اللہ چہ طبیب بعیب حاذق عجب بود و در فدان
فی الحقیقت تمییز اند مابین خذافت و رطب ... بطبعی نہادہ اند تعالی حضرت مخدومی را مدت
عالی تر ازین خذافت بخشیدہ بود کہ ہر مریضی را بمقتضاء طبع او مداوا می کردند غزل

روح افزا روح و دلہا را طبیبی دیگر است	بہر بیماری دلہا را طبیبی دیگر است
ہر طبیبی را نصیبی از دوا آمد دلے	حضرت مخدومی ما را نصیبی دیگر است
بر مناہر گرچہ خطبا خطبہ میخوانند دلے	خطبہ عشقی کہ میخواند خطیبی دیگر است
از عزائب دنیا گرچہ پر بہا دارم دلے	در عجائب اصفہا را غریبی دیگر است
در سیاہی حدقہ گرچہ نقطہا تند دلے	اشرف عمیان ہمہ کاست نقطہی دیگر است

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ مثل نخ را البتہ میباید کہ حفظ اسرار اصحاب خود ہم مہم تر داند
و انچہ از مکاشفات و واقعات تا کیشان معلوم کند اظہار و اشاعت آن نکند و چون بہ
خلوت رود و تحقیق آن کند و گوید مثال این احوال اگرچہ از نعم الہی و کرم نامتناہی است اما وقوف
بر آن و نظر در آن سبب بعد و دوری و موجب فقد حضوری است از حضرت خواجہ نقل میکردند کہ
اصارت ریاضیات و مجاہدات سبب کشف صورت است و گاہ باشد کہ صاحب کشف را
با مکاشفات میل تمام میشود و بوجود این میل از حقیقت مقصود باز میماند از نخبہ بعضی آنرا
غول راہ گفتہ اند و اکابر خانوادہ خواجگان ترک و تجنب فرمودہ اند بنا بر ملاحظہ آنکہ سالک
بوجود آن مکاشفات مقید بحضیض ترین مقصود نبود آداب دہم حضرت خواجہ فرمودہ اند
اگر داند کہ از کثرت مشاہدہ حرمت او پیش مرید کم میشود و را بعدا او کوشد و در جای قرار دہد تا
کہ بسیار دور نبود و تزویک نیز نبود ہر چند کہ گاہ گاہ بیاید باز بہمان موضع کہ قرار گرفتہ است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

رود تا بمضمون خبر نبوی و اثر مصطفوی ذوقنا تزدد حبا عمل کردہ باشد طریق در ایشان
عشقبازی این است کہ مرید پیش خود بسیاری گزارندی فرا بیندی می آئی و میروی محبت خود را تازہ میسازی
امینت جوامع شرائط و آداب شیخی اگر صحبت این چنین کس دست دہد دامنش محکم گیرد و جان
خود با نخاک پیاسیری از دہد و بر خیزی حضرت خواجہ مکرر بزبان مبارک میراندند شعر

پائے من جز بدرت بر در دیگر نرود ✦ گر مرا سر برود عشق تو از سر نرود

بملازمت حضرت وی و خدمت شدت وی اہم داند صحبت وی صحبت حق تعالی داند قطعہ

صحبت شیخ بہ ز ذکر خداست ✦ ذکر با شیخ بہ ز ذکر خداست ✦ زانکہ او نیست آن صفات خدا است ✦
وصف او نیست وصف ذات خداست ✦ ہر کہ با شیخ ہمنشین گردد مثنوی

پاک از خشم و کبر و کین گردد	صحبت شیخ صحبت حق است	رحمت شیخ رحمت حق است	
پیش او میر تا کہ میر شوی	از ہمہ واقف و خبر شوی	پیش او ہر کہ مرد زندہ شود	
چون ملائک نبوی عرش رود	لیک گر نعل باژگونہ زند	بہر ریوش گرد ہزل تند	
تو از انہار مرضیت از اب	رد ہمیکن علوم حق را کسب	دامنش را مہل و پیش مرو	
ہر طرف رو کنی ان شو شو	ہر چہ گوید کہ خواہد او آن شو	ہر سوی کو دہ اندت بدو رو	
رنج او را بکش کہ گنج برے	ہائے او بوس تا ہمہ ہیچ ہیچ برے	ہر کہ از جان غلام شاہ شود	

ملک و انش را پناہ شود حضرت کبیر از آداب مرید با شیخ درخواست کردند فرمودند کہ در مقامات خواجہ
آوردہ اند مرید را رعایت آداب با شیخ از ابہم مہمات است چہ می فرمودند التصوف کلہا ادب
چہ اب متجانب محبت دلہاست از انجہت کہ شابہ جمال روح و کمال عقل جز در صور محاسن آداب نتوانکرد
پس ہر گاہ مرید در صحبت شیخ مرتب بود در دل شیخ بمحبت جا یگیرد و بدین واسطہ منظور نظر الہی گردد چنانچہ
ہر روز در دل دوستان شیخ نظر رحمت میکند چون ترا انجا بیند کار بہرہ و جہات ساختہ گردد اگر این
دولت میسر نگردد باری سعی کن کہ ایشان را در دل خود جائی بسازی شعر جائی کن دامن دہ نہانخوبیرا
دل کہ ایشان جلہ نیش ہر ا ✦ تکلفات بعض از حقوق تربیت شیخ جز بمراعت حسن ادب نتواند کرد
پس تعظیم و توقیر مشایخ طریقت کہ نسبت ابوت معنوی دارند ادای حقی بود از معظمات حقوق و
واجبات آن عین تقصیر و خسران و عقوق ہر کہ بمرتبہ من لم یشکر الناس لم یشکر اللہ
باد ای حقوق شیخ کہ اقرب سببی است از اسباب بوبیت حقیقی قیام نماید از ادای حقوق ابوی
تا حر آید کہ من لم یتواضع الوالد الادنی لم یصل الی الرب الاعلی قطعہ تبو لعنت زدست بر سر سند
✦ نہ بیدان تکبر گر بلی ہائے ✦ کہ بشکر خدا قیام کند ✦ تا رک شکر بندگان خدائی ✦

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

جذبہ کرد و مقید ارادت خود گردانید تا وقت مراجعت از شاہ کرمان اجازت توقف خواست
و ہنوز در عنفوان شباب بود و الوحفص رحمۃ اللہ او را از پیش خود باز نگذاشت با سن نشینی ابو عثمان
قبول اشارت کرد و بتقریری باز گشت تا از نظر غائب شد با خود قرار کرد کہ بر در خانہ او چاہی
کند و در آنجا بنشیند و بیرون نیاید مگر وقتی کہ او را بخوانند گویند مدت یکسال در آن چاہ بنشست
بعد ازان چون صدق ارادت او معلوم کردند بخدمت خواندند و بسیار نوازش و تعظیم و توجیہ نمودند
از جملہ خواص خود گردانید حضرت نور رحمہ اللہ نقل میکردند کہ حضرت قدوۃ الکبری رحمۃ اللہ علیہ
قاضی زادہ روم چنین معاملہ کردند کہ یعنی قاضی زادہ را توفیق التزام حضرت قدوۃ الکبری
رہبری کرد صدارت و قضا را ترک کرد و ہر چہ ہست برآمد و بنیاد ملازمت نہاد و حضرت ایشان تفاقل
مینمودند قریب ہفت سال ہر بار کہ چشم مبارک بر قاضی زادہ می افتاد از مجلس شریف خود میرانند
و سخن درشت میفرمودند کہ عجب قاضی زادہ دون ہمتی کہ برای طعام خوردن ہمین جا می آئی
و گاہ می بود کہ بمنازل اصحاب خود کہ بیک دو منزل میتوان رسید تشریف می بردند قاضی زادہ
گریان و نالان در پی می آمد گاہی بمقتضای بشریت ضعف و فتور واقع می شد باز بنوعی دلداری
میکردند کہ شوق قاضی زادہ از سر تازہ میگشت یکبار در حجرہ خود قاضی زادہ فراغ میکشید و بود
و فوطہ بر سر او انداخت تا خود میگفت کہ مجرد بسیار آنند کہ از دولت لایت محروم اند تو نیز ازان جملہ باش
حد ہمت ہمین باشد کہ کشیدی دیگر نمی توان کشیدن ؎ جواب صعب تر بسر گذشتہ ؎ در آب و رطہ
پای شدہ در ہمین فکر لحظہ گذشت اثر قدمی در حجرہ خود احساس کردم و ملتفت نشدم ناگاہ حضرت
قدوۃ الکبری میفرمایند کہ مجرد می بفرصت میخوب کار است کفایت شغل باضطراب خاتم بالتہاب
میگفتم ؎ این کرمی نیم ببیدلیست یارب کہ خوشتن را در چنین نعمت پس از چندی عبدالله حضرت
ایشان را دیدم در حجرہ من بمجرد خود طریق ملازمت بشوق کمال و آرزوی تمام می سپردم تا کہ
بلطف عام قبول کردند و از آنجا بمقامات این طایفہ و کشوفات صعبہ فایز بود بطرفہ العین نمودند ولایت نیشاپور حوالہ گردند
بہاد و از بخارا رسید بجای کہ رسید ادب و تسلیم تصرفات شیخ شد نسبت بایشان کہ طریق تصفیہ تصرفات او
و نفوس و اموال خود گشادہ دارد و ہر چہ فرماید منقاد و مسلم و راضی تر چہ جواہر ارادت و محبت او در ہر بن طریق بر دشمن
گمرہ و عیار صدق و خلاص او در ہر بن معاملہ شد حضرت قدوۃ الکبری تقریر میفرمودند کہ روزے حضرت شیخ
ابو عثمان را دلی چیزی از برای خرج یعنی انفاق مسلمانان چیزی طلبیدند بیکس نداد ابو عثمان دل تنگ شد
چنانکہ در مجلس کریست چون بخانہ آمد ابو بکر را از بدن و بست و نہ اشرفی صد و ہزار درم در آنجا بنہادند ابو عثمان آمد و گفت
ایں چہ ادبار کہ مرا ہست تصدق نمایند ابو عثمان محروم شد یزداد دعا خیر کردند چون بامداد ابو عثمان در مجلس بنشست گفت ای

Ataunnabi.com

مردمان بہ ابو عمر بسیار امیدوار شدیم دو شیشہ دو ہزار درم بہت نفقہ مسلمانان آورد جزاہ اللہ خیرا ابو عمر
از میان مردم برخاست و بر سر جمع گفت آن از مال مادر من بود و وی بآن راضی نیست
آنرا بمن باز دہید تا بوی باز دہم ابو عثمان بفرمود تا آن کیسہ را آوردند و بوی باز دادند
چون شب دیگر آمد باز آن کیسہ دو ہزار درم را پیش ابو عثمان برد و عرضہ نمود چہ شود کہ این وجہ را چنان صرف
کنند کہ غیر ما کسی ندانند ابو عثمان بگریست و وی گفت رحمک اللہ ما اثقلت ابلغ من الکلام قال من کرمت علیہ
نفسہ فقد ھان علیہ دینہ حضرت قدوۃ الکبرا در بلدۂ روم کہ در شان او ماخذ العلوم
است بمحمد عارفہ حضرت نور العین یکسال کمال اقامت کردند و اطبا روزگار گرد آمدند ہیچکس از عہدۂ
طبیبی بدنیامد قضا را طبیبی از یونان زمین آمد بنیش و قارورۂ حضرت نور العین در یافت و در پی
علاج بشتافت و فرمود کہ بحمد اللہ مرض رد غن مہیا میکنم کہ بامداد مبارک طلا خواہند کرد اما اندکی گوشت
آدمی باید حضرت قدوۃ الکبرا متحیر شدند کہ گوشت آدمی چگونہ توان پیدا کردن قاضی محمد رومی
با یکبار مطلع شد در دیہا نہاد بعد از پاسی آمد و در ظرفی دست راست خود برید و پنہان کرد و
احدی مطلع نشد چنانکہ حضرت قدوۃ الکبرا مطلع نشدند و خود را جائی پنہان کرد کہ آنجا سیر دیدم
چون طبیب رد غن مہیا کردہ آورد و بجسم مبارک حضرت نور العین مالید و ندانند کہ تحیف عارضہ شد
حضرت قدوۃ الکبرا التعجب تمام کردند کہ رد غن چگونہ تمام شد طبیب بعرض رسانید کہ فلان مرید حضرت
شما بجایگاہ چنین است دستی آورده داود من رد غن تمام کردم و از دست آنمرد در حیرت از پای شدم
شعر کسی کز بہر جانان جان کشیده ۔ چہ شد گر پارۂ از جان بریده حضرت قدوۃ الکبرا را
معلوم شد کہ قاضی زادۂ روم ست متردد شدند ہر جا کہ قاضی زاده را جائی مخفی شده ماند بود بیشتر
گرد آورند و بسیار افسوس کردند و بفرمودند کہ کسی را چنین نکند کہ تو کردی آخر الامر سخنی از معارف
چند حضرت قدوۃ الکبرا در معارف کوئی در آمدند گویان گویان اندک گرم شدند و فرمودند
کہ قاضی زاده کجاست قاضی زاده بر پا استاده شد ہمدان حال دستی بر آن دست دیدند دست
از بنیاد گوشت برآوردن کرد کہ در ایام معدود دست تمام برآمد شعر بر ہر زمین کہ روز نہی آن
از زمین برآید ۔ از ہر پائی بوسش دست از زمین برآید ادب سوم سلب اختیار ست
باید کرد در ہیچ امری از امور دنیوی و اخروی کلی و جزوی بی اجازت شیخ شروع نکند تا گاہ نخورد و نیاشامد و نخسپد و نگیرد و ندہد الا باجازت شیخ و ہمچنین در جمیع عبادات از صوم و قیام
و اکثار نوافل و اقتصار بر فرائض و ذکر و مراقبہ و تلاوت و غیر آن بی اجازت و تعیین او شروع
نکند حضرت قدوۃ الکبرا تقریبا نقل میکردند کہ حضرت شیخ ابو نصیر جنازۂ را اصحاب بسیار بودند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

جمعی از شاگردان وی عزیمت حج کردند در راہ بزیارت حصری رفتند حصری ایشان خوش آمد
گفت بیائید اگر توانید یکی از ایشان آواز برآورد ؎ رباعی ہمائی بارج وحدت از خوش آواز ؎
بسوی آشیانت کرد پرواز ؎ چو میت مرغ لاہوتی رسیده ؎ بسوی باغ وحدت پر کشیده ؎
حصری بیقرار گشت در سماع آمد و گفت امثال شما را بازیست باز گردید و گفت نه شما شاگردان
ابو سعید جا زید که بر آن گوہری میماند گفتند آری گفت بدستوری از پیش وی بیرون آمدید باز گردید
و نزدیک وی شوید شعر کسی را کعبه گردد خانه باشد ؎ بوادی سر زند دیوانه باشد ؎ ہر کرا گفت ایشان
باز گشت بسلامت افتاد و ہر که برفت در باد سموم سوخته و بعرفات نرسید شیخ الاسلام تاریخ است
پنجم ماه صیام از صوبه گجرات بملازمت حضرت قدوة الکبرا رسیدند و بشرف تقبیل آن اقدام
مشرف شدند و دو ماه بپهلو کثرت باد متعین شد خدام حضرت ایشان در شهر رمضان تسلیم طعام
میان دو نماز میکردند هنگام اقسام طعام حضرت قدوة الکبرا فرمودند که بهر دو شیخ الاسلام
بیرون ہر دو بدہید ایشان نماز عصر ادا میکردند که خدام کرام بهر دو رسانیدند بمجرد رسیدن تناول
کردند و کاسه را لیسیدند نهادند چون بحضرت ایشان آمدند فرمودند چرا روزه افطار کردید چون ساعتی
پیش نمانده گفت کفارت یکروزه شصت روزه آسانست ولیکن طرز خطاب فرمان بدیوان گران است

کسے از دوم پسر یاد اثر ؎ شعر کہ از خطا و سر نیارد پدر ؎

ادب چہارم آنست که خود را از مکان شیخ نگاه دارد و باقصی الوجوه در نیاب کوشد که البته دین امر شومیست
بیت ؎ دانه تا نبوگی نیاری بدست ؎ بجائی بزرگان نباید نشست ؎ و ہر چه معلوم کند که کرده
شیخ است البته بران اقدام ننماید و سبب اعتماد بر حسن اخلاق و کمال علم مدارات شیخ را حقیر نشمرد
که تاثیر این در نفوس مریدان بغایت عظیم است چه مقدار آنکه خود را در مراضی شیخ صرف نمایند
و از مکاره شیخ اجتناب ننمایند که از اجتناب آن آئینه را با شیخ مناسبت پیدا شود و با وجود آن
مناسبت نسبت حضور و محبت از باطن شیخ بباطن مرید انتقال کند ہمچو قبله که دود دارد مناسبت
دود آتش دارد دود جذب کند ؎ بیت چراغ نسبت پیرار فروزی ؎ کند نورش بباطن دلفروزی
؎ همچنین طالب باید نیز بمناسبت تسلیم تصرفات شیخ و صرف خود را در مراضی شیخ جذبه محبت
الهی از باطن شیخ بکند و بشرف محبت و محبت حقیقی تعالی مشرف گردد در حضرت نور العین میگوید
حضرت قاضی محب روزی بملازمت حضرت قدوة الکبرا طعام می خوردند و بعضی از
اصحاب نیز بشرف حضور مشرف بودند و آش میگذشتند مریدی از مریدان حضرت ایشان گوشت
با زردی تمام میخورد فرمودند گوشت بسیار خوردن سرشت انسان را گران میسازد و طبیعت مرد را

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

درنہادن می انداز د حضرت قاضی حجت را چون سخن مبارک در گوش افتاد ازان روز ترک گوشت
خوردن کرد اتفاقاً بعد از مدتی باز در مجلس طعام نظر شریف بحضرت قاضی افتاد دید که ہیچ گوشت
خوردن التفات نمی نماید فرمودند که بگوشت خوردن میل کم دیده میشود بگول فرح حسین لغرض عالی
رسانید که امروز صفت سالست که قاضی حجت از گوشت خوردن باز آمده است حضرت ایشانرا غریب
نموده استفسار کردند باز بگول عرض رسانید روزی حضرت قدوۃ الکبری شاید بنسبت عزیزے
در گوشت خوردن سخنی فرموده بودند آن روز ایشان را ہم از گوشت خوردن طبیعت بر گشته
است متبسماً فرمودند کہ مرا بسبب بے شستی نہاد او این سخن فرمودند ہمچو اگر نه بنسبت کدامی از شما یان
واقع نشده بود آخر الامر حضرت قدوۃ الکبری بدست خود پارہ گوشت ایشان را خورانیدند فرمودند
آری طالب صادق در راہ امر و نہی تا باین ضد پای نہند بمنزل نرسد کسی را گوش ہوش ارجمند نباشد
براہ بندگی جان باز باشد ۔ زہر گوہر کہ ریزد از زبان ہیر ۔ مریداز جان صدف پرداز باشد ۔ ادب پنجم
در مقامات خواجہ آورده اند ہر چہ کرد نست بعلم شیخ در کشف و قایع باید کرد در کشف واقعات اگر در خواب
بود یا بیداری بعلم شیخ رجوع کند نہ بخودی خود بر صحت آن جزم نکند کہ محل خطا و قوع شک بسیار میتواند بود
باید کہ در جمیع امور منتظر و مترصد بود کہ بر لفظ شیخ چہ میرود و زبان او را چون شجرہ موسیٰ داند شنوی ۔ در اور
وادی ایمن گہ ناگہ ۔ از شق کوہ ایمنی آمد ندا ۔ چون سر ما بر آید ند حق ۔ چرا نبود از ہیچ سو ۔ یقین بلند
کہ او بخدا کویاست نہ لہو و لعب ہاری بلکہ سیر شیخ است دل او را بشابہ بحری داند کہ جمیع انواع علوم
و کشف جواہر معانی کہ ہر وقت از جوب یاح عنایت ازلی بر ترشح می آید در وی جواہر بساحل می اندازد
دل ہر ان ۔ ای یار ہوشیار ۔ کہ باشد بہتر از دریای زنگار ۔ چو با فیض آمد و رفتن ۔ بر و از زبان
لولوی شہوار ۔ پس باشد کہ دایم متر صد حاضر بود تا از فواید کلام شیخ محروم و بی نصیب نماند و شیخ امری کہ
در عالم معانی کند زود ما موبود مجذوب شیرازی ہمخوش میگوید ۔ بی سجادہ تعلیم کن کہ گرت پیر مغان گوید
کہ سالک بیخبر نبود ز راہ و رسم منزلہا ۔ آورده اند کہ جماعتی در عہد رسول صلی اللہ علیہ وسلم
در مجلس ہر گاہ مسایلی سوال کردی و مسئلہ پرسیدی ایشان مبادرت بجواب کردندی حق سبحانہ تعالیٰ ایشانرا
بدین آیت تادیب فرمود و از ان نہی کرد کہ یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُقَدِّمُوْا بَیْنَ یَدَیِ اللّٰهِ الآیہ پس اصحاب را ہم
انست کہ در جمیع امور مبادرت ہش شیخ نکنند و ما موبود با او امر و جمیع امور بہ شیخ منتظر باشند
الشیخ فی قومہ کالنبی فی امتہ ۔ فرستادہ حق سبحانہ است و رحمت خداست کہ بر بندگان
نازل شده است از وہر چہ یابند در تکمیل سلوک و وصول و از شر شہوات و سموم و آفات خلاص
یابند و در دریای محبت او بنیا غرق نشوند ۔ استماع کلام او بہتر ۔ از ہزاران کتاب علمی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

رحمت عالم است مرد خدا ✤ مرشد و دستگیر هر دو سرا ✤ دست او می زنید تا بهید ✤ روی سوی شن نشوید
و صدق بهید ✤ نوح وقت است او درین دوران ✤ کشتی او در امان از طوفان ✤ بر بخ طوفان آب سهل بود
زان قوی تر بما کجا بود ✤ هست طوفان حقیقت این عالم ✤ غرق دروی امیر شاه و حشم ✤ گر نیرزد
سوی کشتی نوح ✤ تا نه غرقه خلاص یابد روح ✤ شهوات جهان چو طوفانست ✤ هر که زو رست اهل ایمانست
✤ تا نگردی چو اندر شهوات ✤ کافرست ار چه آرد و صلوات ✤ کشتی ایمنی ولی خدا ست ✤ از برای شما
سیان شماست ✤ تا شما را نه اند طوفان ✤ زانکه این دور رست اودر مان ✤ الله الله خدا را دریابید
تا چو بر بخ نگاه گردید ✤ الله الله در اغلام شوید ✤ هر طرف کو رود جلد رسید ✤ تا چنین دولت نگردد فوت
رسیدن آوردیش از موت **ادب ششم** انست که در مقامات خواجه آورده اند غض صوتست
باید که در صحبت شیخ آواز بلند نکند چه رفع صوت در حضور اکابر نوعی از ترک ادبست ست طبع
نازک ما دارد ترسم ✤ که آوازه ام از رده گردد ✤ آورده اند در وقت **رسول صلی الله**
علیه وسلم بعضی در مجلس آنحضرت آواز بلند میکردند بجهت تادیب ایشان این آیت
نازل شد که یا ایها الذین امنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی مقبول است بعد ازان
چنان شدند که از غایت پستی آواز سخن بدشواری فهم شدی و این آیت که ان الذین یغضون
اصواتهم عند رسول الله اولئک الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی ✤
✤ نیز آمده است باید که با شیخ طریق سابسطه نپرسد نه بقول و نه بفعل بجه لو اسطه سابسطه
احتشام شیخ از منظر بر خیزد و جلباب وقار از نظر بر داشته شود و سلسله محاری نیز
پدید آید پس باید که در خطاب با وی طریق تعظیم و احترام نگاه دارد آورده اند که ابتدای
نبوت **حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم** نام رسول
بتعظیم و توقیر نبردندی **یا محمد یا احمد** خطاب میکردند بجهت تادیب الشان این
آیت آمد که لا تجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضا یعنی ان تحبط اعمالکم وانتم لا تشعرون ✤
دیگر آیت آمد که لا تجعلوا دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضا ✤ در تفسیر این آیت گفته
اند لا تدعوه باسمه ولا بکنیته وتادبوا باداب الله سبحانه حیث یقول یا ایها الرسول
قولوا یا نبی الله یا رسول الله علی وجه التوقیر والتعظیم
وخفض الصوت والتواضع ✤ ✤ بعد ازان گفتند
یا رسول الله یا نبی الله ✤ همچنان که در قول طریق سابسطه با شیخ مسدود
دانند در فعل نیز توقیر و احترام او واجب بیند پس باید ✤ ✤ ✤ ✤ ✤ ✤

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

که بحضور او سجادهٔ خود نیندازد مگر در وقت نماز فرض و در حضور شیخ نخندد و در وقت سماع تا ممکن بود خود را از حرکات و تفات نگاه دارد مگر آنکه اختیار از دست رود و غیر آن ۔

ادب هفتم آنست در مقامات خواجه آورده اند صرفت قات کلام ست هرگاه که خواهد که شیخ از مهمات دینی و دنیوی سخنی بگوید نخست از حال شیخ معلوم کند که فراغ سماع کلام او دارد یا نی و بطریق جرات دلیرانه سخن نگوید و پیش از سخن گفتن از حق سبحانه تعالی طلب ادب در سخن کند و سخن او قدوه واسطه داند برای اظهار حقائق و معارف که از دریای غیب بساحل شهادت می آرد و مرید را باید که جهت شیخ و قابلیت انعکاس فیض قلب شیخ حاصل کند تا بدان مناسبت و جهت اخذ فیوضات غیبی و واردات لاریبی تواند کردن والبته در غیر محل سخن لغو بر زبان شعر حرامش بود لقوله علیه السلام ۔ که وقت سخن را نگاه دارد ۔ آورده اند که مردم در صحبت رسول صلعم بحرمت سوال الحاح می نمودند و در غیر محال التماس میکردند آنحضرت ازان ملول میشد تا بدین این آیت نازل شد یا ایها الذین امنوا اذا ناجیتم الرسول فقدموا بین یدی نجوٰکم صدقه موافق ازین بسیار گفت نقل ست که پیش از امیرالمومنین علی رض بدین آیت کس عمل نکرده و بیاری جرود با آنحضرت سخن گفت باید که در سوال شیخ از حد خود تجاوز نه کند و چیزی که بر و پوشیده است استفسار نکند یعنی از ضروریات احوال خود پیش از شیخ پرسد و غیر این از فضولیست همچنانکه کلام نافع آن بود که بر قدر فهم مستمع بود سوال نافع نیز این بود که بر قدر مرتبه سائل بود ۔ ادب ششم ۔ در کتمان اسرار ست در مقامات خواجه آورده اند که هر چیز که شیخ پنهان دارد از کرامات و احوال و غیر آن و مرید بران اطلاع یابد باید که در افشای آن رخصت نجوید و اگر بالفرض سرش برود افشای آن نکند فرود قلم سر سلطان چه نیکو گفت ۔ که تا کارد بر سر نرفتش نگفت ۔ منصور حلاج را هر چه او فتاد هم از افشای راز استاد خود افتاد آورده اند که عمر دمشقی که استاد او جز کی چند تصنیف کرده بود در توحید علم صوفیه وی آنها را پنهان میداشت منصور او را بگرفت و آشکارا کرد و با خلق بنمود سخن باریک بود در بسیاقتند ریاعی هر که او را طلاع شاهی بود ۔ محرم اسرار الٰهی بود ۔ دانکه از اسرار دل آگاه نیست ۔ در حریم سر حق راه نیست ۔ بروی منکر شدند و مهجور ساختند بر حلاج نفرین کردو گفت الٰہی کسی را بر و گمار که دست و پای وی ببرد و بر دار و بدہ ۔ شعر کسی کو سر وحدت کرد اظہار ۔ سزا ایش در طریقت دار باشد ۔ حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که از حضرت مخدومی نقل داریم که میفرمودند که منصور را بدعای جنید این کار افتاد که سری از اسرار وی افشا نموده آنچنانست که روزے منصور بملازمت جنید رفت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون بدرسید دربا کوفته از درون بفید آواز او کیست گفت حق بفید گفت نه حقی بلکه بحقی وقال الله
خشة نفسها ۱۲ کدام چوبدار است که بتوچرت کشد در تفرج ثانی حضرت قدوة الکبرا در جامع بلده جونپور
نزول فرمود یعنی باز خلص اصحاب چنانکه حضرت کبیر و حضرت قاضی رفیع الدین آودهی و حضرت شیخ ابو
وخواجه ابوالوفا خوارزمی بشرف حضور در زاویه مسجد مشرف بودند حضرت قدوة الکبرا حالتی عجیب و جذبه
عجیب مستولی بود که بیکبار برای دم زدن نداشته یعنی معاف تنفسات آمیز و هوا جیدا نگیز میفرمودند
در اثنای وی این کلمه از زبان مبارک سر بزد شعر دلش چون بحر عمان جوشکرده ۱۲ دو گوهر ریخته خاطر گرفته
قال الاشرف الناس کلهم عبد بعده ۱۲ از اصحاب قبول بسمع قبول اصغا کردند لیکن از فشای او سخن نفهمیدند
چه بعضی از علما ظاهر که مطلع باسرار باطن نیستند اگر بشنوند هر بر نتابند و بانکار سر بر آرند چنانچه
حاجی صدرالدین در مجامع علما و صوامع فضلا نشسته بود که بتقریبی این کلمه شریفه نقل کرد بحضور
صدور این سخن از بعضی حساد که بتعصب مانع بودند باعتراض برآمدند و در سر تحقیق این سخن دقیق شدند
چنانکه بحضرت سید جهان و حضرت قاضی شهاب الدین این کلمه نقل کردند حضرت قاضی فرمودند
درویشانند معلوم نیست که در کدام وادی سیر حالت سخن گفته اند و بچه از ایشان این کلمه سر زده باشد صواب
آنست که در معرض اعتراض در نیاییم و از محل اعراض برآییم و سخن کسی از قبیله اشفیا بود عنوا و کردن
سخن نیست خصوصا این سید بیت بغایت حالیحال و نهایت کمال تصرف تمام دارد و کسی را
یارای نیست که زور مقاومت در بازوی او باشد شعر ندارد هیچکس آن زور بازو که باگردی بود
او هم ترازو و شخصی که باعث وحشت بود گفت در اینچنین شهری که بازار علما منجر و فضلا منفجر و
درویشان بود عجب می نماید که کسی این نوع سخن بحیر آمیز و تحیر انگیز گوید دیگری در رد جواب او نپوید و
استفسار نجوید بتحریض تمام حضرت امیر را برآوردند همچو دیده که یکی از متسلمان درشت گوئی و شلمان
وحشت جوئی بود دیرا بحضرت قدوة الکبرا بفرستند که استفسار معنی او کند حضرت قاضی
فرمودند همچو دیده آداب مجالس مشایخ نیمانند مبادا سخن گوید که موجب گرانی خاطر سید شود و فردا من
در ملازمت حضرت سید خواهم رفت و تحقیق آن معنی در صورت شرح آن کلمه بجا نگاه استفسار میکنند خواهم کرد بنوعی که خاطر شریف حضرت سید در بار نشود شعر برگ گل هر چند دارد نازکی
۱۲ خاطر یار من از نان نازکتر است ۱۲ حضرت قدوة الکبرا بعد از ادای وظائف معهوده
و لطائف متعوده هم یکی از اصحاب ستوده نشسته بودند که حضرت قاضی شهاب الدین نزدیک آمدند
فرمودند حضرت ایشان گاهی چند پیشواز آمدند و تعظیم کمال نموده آورده نشاندند چنانچه
داب حضرت ایشان بود که هر کس بمشرب ایشان می برآمدند بعضی دقائق معنوی و حقایق

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

منتہی بکید کر حل کردن گرفتند بنوعی تسکین خاطر قاضی و اصحاب داد شد عاقبت بحکم کل ذی بدا
لکم ذوحنا مصرع ازہر چہ میرود سخن دوست خوشتر است ۔ سخن بر رفتہ در عارف و تصوف
رفت و لطایف تعرف افتاد وقتی کہ حضرت قدوۃ الکبری بیان حقایق الٰہی و دقایق
ماستناہی میکردند تغیر تمام در بشرۂ ہمایون و سرور کمال بر چہرۂ میمون یافتہ می شد سخن بہ نکات
صوفیہ و کلمات طایفہ علیہ آنچنان عالی شد کہ در ذہن اصحاب مشاری می درآمد از آنجا در معانی
زبان در گربار و از اسرار عوارف لسان گوہر بار اہل حضور آنچنان متاثر و مسرور شدند کہ از شعور
خود رفتند مثنوی سخن در حقایق بسی تیز شد ۔ صدف در دقایق گہر ریز شد ۔ نہ زان سان معانی
رسیدہ بلند ۔ کہ ادراک عالی رسائد گمند ۔ بسی از نوادر گہر سفتہ شد ۔ ز اسرار ناگفتنی گفتہ شد
چناں مجلس از وجد آسودہ گشت ۔ کہ جان و دل از ذوق آسودہ گشت ۔ دران از خلق فرق
از دست شد ۔ ز ہستی کہ بودہ ہمہ پست شد ۔ حضرت قدوۃ الکبری بعد از پاسی
از دریای حقایق راز بساحل ساز دصحرای مجاز عبور کردند و در عمارات قاضی درآمدند حضرت
قاضی خواستہ بودند کہ بدرود کردند حضرت ایشان بنور باطن دانستہ فرمودند کہ موجب
نزول باقدام شریف در کلبۂ کثیف فقر اشاید استفسار سخنی بودہ باشد حضرت قاضی بدشت
تمام حضرت تمام عرض نمود بیت کیست بدین حضرت گردون علم ۔ کز رہ اعراض فشارد قدم
آری اگر فائدہ خویش را ۔ عرض رسانیم کم و بیش را ۔ وی روز بعضی از علمای روزگار و فضلای
دیار پیش حضرت میر و این فقیر نقل کردند کہ بچنین سخن از حضرت سید سر برزدہ است از روی
ظاہر ابہام دارد اکنون حضرت سید چہ میفرمایند فرمودند کہ مفہوم وی در غایت آسانیست
کہ کلمہ الناس الی آخرہ بالف و لام مصدر شدہ و الف و لام برای عہد نیز آمدہ است زیرا چہ
اکثر مردم روزگار بندہ ہوا و ہوس اند حق تعالیٰ ہوای نفسانی را بندہ و محکوم من ساختہ
است چون اہل عالم محکوم ہوای نفسانی شدند گویا بندگان بندہ من اند محکوم محکوم من
آمدند باعتبار کثرت احکام نفسانی اینچنین فرمودند حضرت قدوۃ الکبری تقریباً بمیرزا
کہ عزیز مصر مراسلہ بحضرت یوسف چاہی کرد و مکاتبہ بحضرت درویشی فرستاد کہ از چیزی بجز
وی در جواب این رباعی نوشتہ روانہ ساخت ؎ از حرص ہوا و ہوس بندہ دام ۔ در ملک
خدای بادشاہم ۔ تو بندہ بندگان ہای ۔ از بندہ بندگان چہ خواہم ۔ معنی دیگر بدین مضمون
توانی کرد و من لم یلق بالسلام حضرت قاضی چون مفہوم مضمون معلوم کردند بغایت
پسندیدند بجزمی شادی روان شدند حضرت قدوۃ الکبری بعد از فتن فرمودند کہ کدام سیاح

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

دی بوده که این سخن در مجلس علما نقل کرد حاجی صدرالدین هم در مجلس نشسته بود ند که اثر سخن حضرت
ایشان ظاهر شد ؎ ہر آن حکمی که در تقدیر رفته ٭ ہمان بیرون زدہن پیر رفته ٭ حضرت
قدوۃ الکبری سفر مودند که از حضرت خواجه نقل داریم که شیخی بود و او را مریدان بسیار بودند و یکی را
بطریق مخصوص تقرب خود مشرف گردانیده و صاحب اسرار ساخته یکی از ایشان که اہلیت حفظ اسرار نداشته
و شیخ از ہمین معنی فہم کرده بود اما بتعجیل منجر در خفیه بحضرت شیخ بارہا گفته بود و الحاح نمود که من از مخلصانم
مرا نیز علمی عملی که مخصوصان خود فرموده اید بگویید تا صدق و اخلاص من نیز در نظر سعادت بخش تو
ظاہر گردد و شیخ خواست که بی تہیه او را بغیر او بنماید گفت امشب مرا کاری است بیائی تا بموافقت تو
ترا کنم و باید که این سر بکسی نگاه داری خدمت کرد و گفت از مخلصانم چون شب شد بیامد شیخ دست
و پای خون آلوده تیغی در دست بیرون آمد گفت فلان مرید را کشته ام و در جوالی کرده بیا تا بجائی
در خلوت بخانه دفن کنم آن جوال را بگردن این شخص نہاده بموضع معین برده دفن کردند شیخ چون
بخانه در آمد مذاہن مرید بتعجیل پیش پیران شخص آمد که شیخ گفته بود او را کشته ام رفته اعلام کرد
که شیخ پسر ترا کشت من و شیخ ہر دو او را در فلان موضع دفن کردیم بدید چون این سخن بشنید بی الحال
پیش پادشاه رفت و از کیفیت حال اعلام کرد پادشاه را با شیخ عقیدت بسیار بود استعجال کرد و آن مرید
مخلص را حاضر کرد و گفت آری تحقیقت و من خود دفن با پیر کردم کسی ہمراه من کنید تا از صورت
حال استکشاف کنیم القصه پادشاه جمعی از مستحفظان خود ہمراه او فرستاده چون بان موضع رسید
معلوم کردند که گوسپندی را کشته در جوال کرده اند شیخ از این واقعه خبر یافت آن شخص را گفته بود
که کشته ام بخود حاضر کردند و بر سر جمعی تفضیح و رسوائی آن مرید مخلص نما را کردند ؎ محروم دولت خود
ہر سری ٭ بار سیجا نکشد ہر خری ٭ شیخ از صحبت خود دیرانده و نیز تلقین نکرده که کسان سلطان او را
دلجوئی نمایند فرمودند که زجر او ہمین بس است که از صحبت خود معذول کردیم ؎ ہر که او از چشم مردم
شد نہان ٭ خاک خود را آمد چو اشک مردمان ٭ چون گل بار گلشن بگلخن می فتد ٭ زین ہبتر او را
چه باشد در جہان . ادب مہم اظہار اسرار خود بیش شیخ باید که اسرار خود از واردات صوری
و معنوی و واقعات کلی و جزوی بر شیخ پوشیده ندارد و ہر کرامتی و موہبتی که حق تعالی بر او از راہی
وارد و تغییر یا تبعریض ابتدای عقده کشای دقایق نمای حضرت شیخ عرض دارد چه
به مقدار کتمان سر از حضرت شیخ عقده شود در رشته باطن او که بدان عقد طریق فتوح
و استمداد از شیخ مسدود گردد ؎ ہر بد و نیکی که مرا شد عیان ٭ در دل خود را نکردم
نہان ٭ ہر که تیاری کرد فاش شد ٭ کرد نہان سر ز سر خود ٭ یافت ہمانرا که سقیم طبیب ٭ کرد نہان

Ataunnabi.com

گرد نہان دمد برون از طبیب ٭ عقدہ پر پیچ کہ در دل فتاد ٭ کیست جز آنکہ گرہ آرد کشاد ٭ ہر کہ ترا
مہتری نام نیست ٭ دان بہ یقین نیک سرانجام نیست ٭ کیست کہ بی بار بمنزل رسید ٭ در رہ بی بار
چہ مشکل کشید ٭ اشرف بی یار درین رہ قدم ٭ ہر کہ نہاد بست شدہ عدم ٭ خیز نہ گام برہ یار رفیق ٭ تا
نشود یار بدہ یا غریق ٭ رہ نتوان رفت یقین بے رفیق ٭ قال رفیق ہو ثم الطریق ٭ ہر چہ درین
رہ بپیش آیدت ٭ غولی زان راہ کہ نمایدت ٭ صورت رنگین کہ نماید عذار ٭ جلوہ دہد پیش تو از ہر کنار
٭ نورد رفشان کہ کشاید نقاب ٭ فدہ دران نور بود آفتاب ٭ نوراز و بانگ انا الحق زند ٭ در ہمہ آفاق
انا الحق زند ٭ باید مر سالک بیشارا ٭ کز ہمہ اعراض کند یارا ٭ یک یک از ہر چہ بود از نیاز ٭ عرض دہد
پیش خداوند راز ٭ تا چہ بفرماید ش آن دیدہ را ٭ و انچہ کند دیدہ پسندیدہ را ٭ بعضی ازان تا نیل
اقبال ہست ٭ برخی ازان در حق انزال ہست ٭ ہر چہ کہ قابل بود آن اقبلش ٭ زانچہ کہ غیر است
بود انزلش ٭ ہر ازین گونہ نصیحت شنید ٭ رخت بدروازۂ وجدان کشید **حضرت قدوۃ**
الکبرا میفرمودند ہر سالک کہ واقعات سلوک خویش بحضرت شیخ عرض نرساند در ہاویۂ ضلالت
و بادیۂ جہالت گرداں گردد ہمچنانکہ زندیق بری سلوک خویش کار کردند در بیابان زندقیت دگو
اینہ تحیر میگردند۔ آوردہ اند کہ ہرقل نام مردی بود از بنی اسرائیل با وصاف زہد و تعریف جہد
معروف در وادیۂ توکل باقصی الغایت رسیدہ و انواع ریاضات شدیدہ کشیدہ در ملازمت
درویشی بخدمت سلوک کشی بسر میبردی طرفۃ العین از اشتغال باطنی نیاسودی **شعر** چنان
در شغل باطن بود مشغول ٭ کہ دل از خورد و پوشش داشت معزول ٭ شبی در حجرہ مشغول بود
در و نور سپید و سیاہ نمایان شدند در فش او بمجدی رسید کہ عالم را فرو گرفت **بیت** چو رنگ
تیرہ در دشمن برآمد ٭ ز نور روز شب روشن ترآمد ٭ در دل چنان یقین کرد کہ خالق روز نور سفید است و
خالق شب نور سیاہ مصداق قول اہرمن و یزدان ہمین باشد ازین انوار برزاید علم نرسانید
چون مدتی برین عقیدہ مقرر شدہ و جزم گرفت بزاہد از روی انکار و بحث برآمد مذہب بیا کرد۔
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند بیچارہ مجذوب شیرازی ہم ازین وادیہ خبر دادہ است
شعر دور است سراب درین بادیہ ہوشدار ٭ تا غول بیابان نفریبد ز بیرات ٭ جز بدرقۂ حضرت شیخ
ازین وادیہ وحشت انگیز بادیۂ محنت انگیز بسر بردن ممکن نیست **مثنوی** کیست درین
منزل حسرت قرا ٭ راہ نماید بخدا جز خدا ٭ ہر کہ درین راہ بے نور روی ٭ گام
زند خیرہ شود سو بسوی ٭ در دو جہان راہ نما ترز پیر ٭ ہیچ کسی نیست زمن یاد گیر ٭ وصل
اگر بادت ای راہ رو ٭ گفتۂ اشرف شنو و راہ رو **ادب دہم** مشتمل بانواع ادب صوفیہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کر متعارف ایشانست نسبت مریدان مریدرا باید که ہر چہ از شیخ نقل کند بر قدر فہم مستمع نقل کند و سخن
کہ دران غموضی و رقمی باشد و مستمع بحقیقت آن نرسد نگوید لہذا قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم تکلموا الناس
علی قدر عقولھم شعر سخن با ہر کسی باید بقدر فہم او گفتن ؛ چہ در یابند انعام از رموز نکتہ دانان
زیرا چہ ہر سخن کہ شنوندہ آن مراد قابل فہم نکند فائدہ ندہد بل توہم ضرر باشد و یمکن کہ عقیدہ مستمع در
حق شیخ فاسد گردد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند مریدرا باید کہ از ادب نبوی حضرت
شیخ اجتناب کند و پا بسوی او دراز نکند و بہیچ وجہ مقابلہ را فرو نگزارد کما قال الشیخ رحمہم اللہ
تعالی المقابلۃ خیر من المقارنۃ ؛ و از تیز نگریستن سوی پیر مجتنب بود بلکہ نظر خود را اکثر اوقات بر
پشت پا یا بزانو دارد چہ تیز نگریستن سوی حضرت شیخ از دلیری است و خود بینی حضرت
قدوۃ الکبرا دیدان لعزم سفر کعبہ بستہ بودند چون تشریف اقدام در خطہ اودہ رسانیدند
نزدل بزاویہ شیخ شمس الدین افتاد چون از انواع خدمت و ضیافت پرداختند حضرت
قدوۃ الکبرا عرض نمودند کہ درین سفر عنایت فرمودہ بشرف رکاب خویش بندہ را
مشرف سازند کہ آلام مفارقت اقدام مبارک گشتن ممکن نیست فرمودند ہم چنانکہ مقتضای
خاطر شریف بود میکردم لیکن این ولایت کہ پر از اصحاب و خلفاء و مریدان این خانوادہ است
خالی میماند چون اقدام خریف بر آوردم شمس الدین درینجا باشد مردم این دیار از انظار عذاب
پر انوار ایشان بہرہ ور گردند ہمدرین گفتگو بعضے راہ از خطہ اودہ ہمراہ بہ فتند حضرت قدوۃ
الکبرا و مبالغہ تمام حضرت شیخ شمس الدین را از قصبہ منگلسی بدرود کردند و بعضی نصایح مناسب
وقت بگفتند و در آخر این فرمودند سر فتوحی کہ درین سفر مرا از منفتح الابواب از اکابر معارف
الکتاب بر سد خدا را نصیب خواہد بود انشاء اللہ تعالی چو شیخ شمس الدین از قصبہ منگلسی مدرود
شدند بر سبیل انشاد این بیت بخواندند و در وقت میکردند ابیات فراق روی مبارک
مرا چنان باشد ؛ کہ بہر آدم از روضۂ جنان باشد ؛ بل آنچنانست فراق جمال میمونت ؛
کہ وقت مرگ روان از بدن روان باشد ؛ ز چشم مردم چون نور میشود بیرون ؛ چگونہ روشنی
چشم مردمان باشد ؛ ز چشم ما و جمال تو فرق دانی چیست ؛ ہمانقدر فرقی کان بفرقدان باشد
؛ ہمان نصیب بود ہر ما ز رخسارت ؛ کہ بر گ گل چمن از ماہ آسمان باشد ؛ مرا کہ دیدۂ نور تو شمس کرد
جدا ؛ چگونہ دیدۂ خورشید در جہان باشد ؛ از قصبہ منگلسی تا بہ خطہ اودہ پشت سوی حضرت
قدوۃ الکبرا ندادند ہمچنان بعکس راہ سپر نتند چون از سفر مراجعت فرمودند بموجب الکریم
اذا وعد وفا آنچہ بہ برکات از مشائخ مختلفہ یافتہ بودند بشیخ شمس الدین سپردند بعد یکہ یکسال

Ataunnabi.com

بودند شیخ شمس الدین سپیر مذ بحدیکه یک فلوس از درویشی غار نشین یافته بودند نیز بایشان اسناد نکردی
وعده کاه اکابر همچنین است **مثنوی مولوی** وعده باشد حقی دلپذیر ٭ وعدها باشد مجازی
طاسه گیر ٭ وعده اهل کرم گنج روان ٭ وعده نااهل شد رنج روان ٭ جامع این کلمات شریفه
ومقامات لطیفه هرچند که در دامن همت طواف کرده باشد بلازمت اکابر عصر و اماثر دهر رسیده
وانواع آداب این طایفه دریده و دیده و شنیده لیکن هیچ مریدی نسبت بهیچ طالبی بمطلوب دلپذیر این
مقدار رعایت آداب نکرده است همچنانکه **حضرت قدوة الکبری** نسبت بهیچ خویش ازان
مدت که حضرت ایشان بشرف ارادت حضرت مخدومی مشرف شدند تا وقتی که سفر آخرة فرمودند هرگز
بسوی جناب ایشان پای دراز نکردند وقت نه انداخته **بیت** فرد تر نباشد بر خسار آب ٭ که افکنده
تف بر رخ آفتاب ٭ اگرچه بسر حد مغرب و هزار فرسنگ مسافات بودی قریب دو ازده سال متوجه بلا انفکاک
درگاه عالم پناه حضرت مخدومی بودند در بلده خجسته بادبول مجاور شدند ٭ چو فرد و سیم دیدار نعمت ٭
نماید کرد و دی بول غایت ٭ ازان رو که او گندم چریده ٭ سر از فردوس عالی برکشیده ٭ حضرت نور العین سپیر مودند
که شاه شجاع کرمانی مدتی در حیثیت قاست نموده در مدت اقامت هرگز در حیثیت تنفس اشارت نکرده است **حضرت**
قدوة الکبری در راهی بجمعی از اصحاب خویش میگذشتند نظر مبارک بر سگی که از اصحاب کهف اثر و هویدا افتاد
فرمودند غالبا این سگی است که بآستانه حضرت مخدومی دیروز بوم باز دی تمام طیلسان مبارک کاه کاه کرده سگ آمد
و در پی حضرت ایشان روان شد چون اشتیاق دیده جزوی خودی بر پیرهن خود کشیده سگ را خوانده ٭
سگی گر آستان یار کوی دل برا آید ٭ چنان باشد که گاه گاه بر اشنا برآید ٭ **حضرت قدوة الکبری** سپیر مودند
مرید را باید که در مواجه شیخ باد راز نکند و در خلایف نوافل مشتغل نبود و هیچ مشغولی بالاتر از مشاهده عذار پیر و
معاینه رخسار دلپذیر او نیست ٭ کسی بکوچه مقصود جان گذارد ٭ که بر دو ابروی چون طاق تو نظر دارد ٭ هرگز
عارف ماهر بود عبادت را ٭ دل از نظاره رویت چگونه بردارد **حضرت قدوة الکبری** سپیر مودند
که مریدی از مریدان حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر بودی اما جز مقابله رخسار و معاینه عذار کثرت زادی
شیخ کار دیگر نبود لیلا و نهارا ملازمت این کار میکرد و چیزا ملازمت این کار میکرد روزی یکی از اصحاب شیخ
بر سبیل شکایت اعراض او می گفت که معاینه روی مبارک وظیفه همه اصحاب و حصه هر یکی اصحاب حضرت شیخ
هست اما تو از دیرین کار زیادت مبالغه می نمایی این نوع غلو مانع اعمال ظاهر و رافع افعال صادر میگردد و آن
بیچاره در جواب این باعی انشاد کرد رباعی تا روی ترا بدیدم ای شیخ طراز ٭ انکار کنم نه روزه دارم
نه نماز ٭ چون طلعت روی مجاز من جلوه نماز ٭ بی تو بوم نماز من جمله مجاز ٭ این بود شمه از آداب این طایفه
علیه که اصحاب صفیه بدان موظبت نموده اند اگر مریدان موافقت نمایند بغیه مقصود دست یابند و اصول اندرجت الهی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

انوار برکت ثنای او بواسطه صحبت شیخ بر ما نازل گردد و ما هم بر دیگران فیوض وصل

لطیفه هفتم در بیان اصطلاحات تصوف

قال الاشرف لا ینبغی لاحد ان یشتغل فی اشغال التصوف الا ان یعلم علوم المعارف وعقائده واصطلاحاته ومقاماته واطلاق کلماته فی مجاری حالاته ++

حضرت قدوة الکبری میفرمودند چون از شرف ملازمت حضرت شیخ عبد الرزاق به کاشان شرف شدیم جمعی از اصحاب تصوف کتاب فصوص الحکم سند میکردند در استماع شریک شدیم مقدمه کتاب مذکور ایشان گذرانیده بودند بنا بر عاطفتی که در بارهٔ این فقیر داشتند اعادهٔ نمودند و یک جلد فتوحات مکیه و اصطلاح کبیر و شیخ اکبر بلازمت ایشان گذرانیدم روزی حضرت ایشان بر سبیل موعظه به نسبت این فقیر بعضی اصحاب میفرمودند که طالب این فن را تا بقایق اصطلاح و حقایق اضباح وی متحقق نگردد و بغوامض کلمات صوفیه و عوارض مقامات طایفه علیه نرسد و تعارض ایات و تقابل احادیث محکمات و معنی تصوف از پیش وی برنخیزد و مقصود کلمات مشایخ در محل صحیح صرف کردن نتواند همچنانکه در کریمه لیس کمثله شیء وهو السمیع البصیر که نصف آن در تنزیه و نصف اخیر در اصطلاح تشبیه است اگر عالم بعلوم اصطلاح بود این را چگونه دریابد و امثال وی که بعضی آیات مشعر بر انعدام موجودات که مسمی بغیر و سوی اند و برخی مدل بر اثبات وجود کائنات اند کما یجئ فی محله ان شاء الله تعالی و بعضی بر سایل چنانچه بشارت الاخوان و ارشاد الاخوان و فوائد الاشرف اشرف الغوائد پیش از اطلاع این فن ازین فقیر وقوع یافته و رساله در بحث وحدت وجود که بطبق اصطلاح تصوف در روم واقع شد چون در بنگاله رسیدم مردم آن دیار نه پسندیدند زیرا که دقایق اصطلاح حال تصوف بنوای هند کم رسیده بود و بنا بر عدم اطلاع باین فن شریف بانکار برآمدند و از جیب اعراض سر برآوردند کما تضوع ریاح الورد بالجعل ؎ حسود کز تو اندشید عیبی نیست جعل بود متفر نکهت گلزار ؛ ازین جهت **حضرت قدوة الکبری** به نسبت این خادم که نظام غریب یمنی است فرمودند که بعضی فواید اصطلاح تصوف که از حضرت ایشان ایضاح کرده ایم و از مصنفات شیخ اکبر اندوخته در بیاض ارتا بعضی صوفیه هند هم بهره شوند هر آئینه بر وفق اشارت شروع این فن مالوف بر وفق حروف تهجی افتاد که طالب صادق زود بموقع مقصود وقوع یابد بالنبی و آله الامجاد

شرف الالف الالف یشار به الی الذات الاحدیة ای الحق من حیث هو

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من حیث هو اول الاشیاء وفی ازل الازال ۔ **الاتحاد** شهود وجود واحد است از حیثیتے کہ جمیع اشیاء موجود اند بحق ای ظاہر وجود موجود بحق و معدوم بخود نہ آنکہ سوی اللہ وجود نیست ظاہر کہ متحد شد بحق **الاتصال** ملاحظہ عبد است عین خود را کہ متصل است بوجود احدی بقطع نظر از تقید وجود حق تعین وی و اسقاط اضافت بخود و رفع مبائنۃ و ازالۃ اثنینیۃ **الاثبات** الاثبات اقامۃ احکام العبادۃ قبل اثبات الوحدۃ وهی انوار التجلیات **الاحد** اسم ذاتست باعتبار انتفاء تعدد صفات و نسبت اسماء تعینات واحدیۃ اعتبار ذات ست باسقاط جمیع چنانکہ واحدیت باثبات **الاحدیۃ** **الاحد والجمع** اعتبار ذاتست نہ باسقاط و اثبات بہ حیثیتی کہ سند بود در و نسبت حضرت واحدیت چنانکہ ماہیت یا بشرط لا شئی است یا بشرط شئی است و بشرط لا شئے احدیت و بشرط شئے واحدیت بود و لا بشرط شئے وحدت و احدیت بشرط شئے احدیت الجمع **الاحتجاب** آنکہ غالب عدم پردہ باشد و حجاب آنکہ مغلوب در پردہ باشد پس حق تعالیٰ را محجوب نتوان گفت و محجوب بحجاب نتوان شناخت **احصاء الاسماء** الالہیۃ تحقق است باسماء الہیۃ در حضرت واحدیت واحدیت بفنا از رسوم خلقیۃ و بقا و بقاء واحدیت اما احصاء اسماء الہیۃ تخلق باسماء بمقتضا تخلقوا باخلاق اللہ موجب دخول جنت است و صحبت متابعت نبینا صلی اللہ علیہ وسلم چنانکہ حق تعالیٰ فرمود اولئک هم الوارثون الذین یرثون الفردوس هم فیها خالدون ۔ احصاء اسماء بہ تعین معانی و عمل بفحوای آن مستلزم دخول جنت افعال است بصحبت توکل در مقام مجازات من یصف خل الجنۃ **الاحوال** مواهب فائضہ بر عبد از رب و موہبت یا بہ جزای عمل صالح بود یا بسبب تزکیہ نفس و تصفیہ قلب یا محض امتنانست و احوال را کہ احوال میگویند بسبب آنکہ محول بندہ را تحویل میفرماید از رسوم خلقیہ و درکات بعد بصفات حقیہ و درجات قرب این است معنی ترقی و **الاحسان** تحقق عبد است بعبودیت بمشاہدۂ حضرت ربوبیۃ بنور بصیرت یعنی حق را موصوف یابد و بصفت او را بیند از ان جہت فرمودند علیہ السلام کانک تراہ زیرا کہ محجب صفات دیدہ است پس حق را بحقیقت ندیدہ است و اللہ تعالیٰ را ای بصفت خود است بعین وصف خود مقام رویت حضرت ربوبیۃ بنور بصیرت **الاخلاص** وهو اخراج الخلق من معاینۃ اللہ تعالیٰ کما ینبغی قال مقام مشاہدہ ست در مقام روح اخلاص آن فارغ کردن خلق ست از معاینۃ حق چنانکہ باید فرمود علیہ السلام یقول اللہ تعالیٰ الاخلاص سر من اسراری استودعته قلب من احببته علیہ السلام فرماید خدای تعالیٰ اخلاص سرے از اسرار منست ودیعت نہادم او را در دل کسے کہ دوست میدارم او را

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی سفر سوم از نمبر جہیریست از نار محبت لمعہ از انوار سوم

قال الاشرف تعلق الذات الالهية بتخصيص احدى الجائزين من طرف الممكن اعنى الوجود والعدم

گفت اشرف تعلق ذات است بہ تخصیص احد جائزین از طرف ممکن یعنی وجود و عدم

از یک التوحید اسماء ذاتیہ کہ مظاہر ذات اند اولاً و حضرت علم ثانیاً و حضرت عین الاسم

باصطلاح قوم نہ لفظی ست کہ دلالت کند بر مسمی شے بالوضع بلکہ اسم ذاتست مسمّٰی باعتبار

صفت معینہ و صفت معینہ یا وجودیہ است چون علم قدیم و یا عدمیہ چون قدوس

وسلام قال الشيخ الاكبر الحاكم على العبد في الوقت من الاسماء الالهية الاسماء الذاتية ٥

گفت شیخ اکبر حاکم بر حال بندہ در وقت از اسماء الہیہ ذاتیہ است

آنست کہ موقوف نباشد وجود او بر وجود غیر اگرچہ موقوف باشد باعتبار تعلق دادن را

و این اسماء اولیہ و مفاتیح الغیب اسمیہ و اعمائیہ و اسماء خوانند

الاستقامة قال الواسطي الخصلة التي بها كملت المحاسن و بفقدها بقيت المحاسن الاستقامة

ولا يطلب منك الا الاستقامة قال الله تعالى فاستقم كما امرت الاشارة يكون مع

القرب مع الخصوص العين تكون مع الغير الازل فلا ابد بانه فالابد ما لا نهاية له الاسم الاعظم

جامع اسماء ست چنانکہ دریا مجامع انواع و بست **الاصطلام** حیرتی غالب است

او و نزدیک ست از ہمان و عشق افراط محبت **الاعراف** مطلع است و آن مقام اشراف

است بر اطراف بر قولہ تعالیٰ وعلی الاعراف رجال یعرفون کلاً بسیماهم الاعیان الثابتة

اعیان ممکنات کہ در صور علمیہ حق معلوم اند و نسبت اعیان ثابتہ باسماء الہیت نسبت ابدان

است بارواح و نسبت اعیان بارواح اند ابدان الافق المبین نہایت مقام دل است

الافق الاعلى هو الذات الموصوفة بجميع صفاتها و افعالها ليكون الجميع الظاهر منه

افق اعلیٰ ان ذات موصوف است بہمہ صفات و افعال خود تا کہ شود جمیع ظاہر از وجہ بسیط تفرقہ دان کمالیست

مفارقا للتفرقة وهو الكمال و نہایت مقام ارواح و آنحضرت الہیہ و حضرت واحدیہ

الافق الذاتي و هو الذات المجردة عن الصفات و الافعال فلا تفرقة في هذا الجميع و هو نقصان

افق ذاتی و آن ذات مجرد ست از صفات و افعال پس نیست تفرقہ درین جمع و آن غایت نقصان است

معنی بجرانند است الالهية و الالوهية عبارتست از مرتبہ اسماء الہیہ الوارث و الوتر کل اسم الهي مضاف

الى البشر و عند الشيخ علامة الحق على القلوب من العارفين الالهية كل اسم الهي مضاف الى الملك

بسوی بشر و نزد شیخ علامت حق بر دلہای عارفین الہیہ ہر اسمی ست الہی مضاف بسوی فرشتہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت شیخ عبدالرزاق کاشی

قال الاشرف تعلق الذات الالهية بتخصيص احد الجائزين من طرف الممكن اعني الوجود والعدم
گفت اشرف تعلق ذات است بہ تخصیص احد جائزین ازطرف ممکن یعنی وجود وعدم
ا ایک التوحید اسماء ذاتیہ کہ مظاہر ذات اند اولاً در حضرت علم ثانیاً در حضرت عین الاسم
باصطلاح قوم نہ لفظی ست کہ دلالت کند برمسمی شے بالوضع بلکہ اسم ذاتست مسمّٰی باعتبار
صفت معیت وصفتہ معیتہ یا وجودیہ است چون علم قدیم و یا عدمیہ چون قدوس
وسلام قال الشیخ الاکبر الحاکم علی العبد فی الوقت من الاسماء الالهية الاسماء الذاتية ه
گفت شیخ اکبر حاکم بر حال بندہ در وقت از اسماء الہیہ ذاتیہ است
آنست کہ موقوف نباشد وجود او بر وجود غیر اگرچہ موقوف باشد باعتبار تعلق واین را
واین را اسماء اولیہ ومفاتیح الغیب اسمیہ واعمابیہ واسماء خوانند
الاستقامة قال الواسطي الخصلة التي بها كملت المحاسن وبفقدها بقيت المحاسن الاستقامة
ولا يطلب منك الا الاستقامة قال الله تعالى فاستقم كما امرت الاستقامة تكون مع
القرب مع التحقق العين وتكون مع الغير الازل والابد بالكلية والابد ما لا نهاية له الاسم الاعظم
جامع اسماء ست چنانکہ دریا مجامع انواع ویست **الاصطلام** حیرتی غالب ست
او نزدیک ست از ہمان وعشق افراد محبت **الاعراف** مطلع است وآن مقام شرف
است بر اطراف بر قولہ تعالیٰ وعلی الاعراف رجال یعرفون کلاً بسیماهم الاعیان الثابتة
اعیان ممکنات کہ در صور علمیہ حق معلوم اند ونسبت لعیان ثابتہ باسماء الہیت نسبت ابدان
است بارواح ونسبت اعیان بارواح انیا ابدان الافق المبین نہایت مقام دل است
الافق الاعلى هو الذات الموصوفة بجميع صفاتها وافعالها ليكون الجميع الظاهر منه
افق اعلی ان ذات موصوف ست بہمہ صفات وافعال خود تا کہ شود جمیع ظاہر از وبدین لیس تفرقہ دران کمال
مفارقا للتفرقة وهو الكمال ونہایت مقام ارواح وآنحضرت الہیہ وحضرت واحدیت است
الافق الذاتي وهو الذات المجردة عن الصفات والافعال فلا تفرقة في هذا الجميع وهو نقصان الاتم
افق ذاتی وان ذات مجرد ست از صفات وافعال پس نیست تفرقہ درین جمیع دران غایت نقصان است
معنی بحر آنست الالهية والالوهية عبارتست از مرتبة اسماء الهية المؤثر الموثر كل اسم الهي مضاف
الى البشر وعند الشيخ علامة الحق على القلوب من العارفين الالهية كل اسم الهي مضاف الى الملك
بسوے بشر وعند شیخ علامت حق بر دلہای عارفین ۱۲ الہیہ ہر اسمی ست الہی مضاف بہ سوئی فرشتہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

او روحانی الالهام ما یلقی الله تعالی فی القلب فی خواطر عباده من الخیر القاذف نورا فی الخاطر
فارق بین الجواد والمقتر الخیر منه واما ما یجری فی الخواطر من الشر فیسمی وسوسة شیطان
الآیاس یعبر عن الفیض ام الکتاب عقل اول الامهات الحقایق ائمة الاسماء وهی سبعة
الاسماء الملائکیة اذ کما جری الآن الدائم استداد حضرت الهی است ونفس رحمانیة لاجرم باید
استداد ازلی مندیج درآمده باشد وازل وابد در وقت حاضر در وقت مجمع ازل وابد متحد باشند چون
ونسبت ثابتات باتغیرات دهر واصل زمان سرمد است وآنات زمان نقوش اند بر صفحات
نقوش ظاهر میشوند احکام وصور دهر سرمد بر حال خود دائما سرمدا واو را حضرت عندیة هم میگویند
لقوله علیه السلام لیس عند ربك صباح ولا مساء والانانیة حقیقتی هر چه بنده را باشد بخود مضاف
..... گرداند چنانکه گوید نفس من روح من ودل من اشتال او وانانیة حق وجود
است یا عبدی انا عبدك وانی یده کمولاه تحقیق وجود عینی است ار حیثیت ربنة ذاتیه الانزعاج
تحرک ولست بحضرت حق بتاثیر وحفظ ورساع بحرکة موجه الظل والظل وهو الفرع وایضا الانوجح هو الاصل
لکل الجمل انضراع لجمیع فرق بعداز جمع است بظهور وحدت در کثرت واعتبار کثرت در وحدت
الانس الرؤیة الشاهد تجلی الحضرة الالهیة فی القلب هو جمال الجلال کذا فی اصطلاح الشیخ الاکبر
انس رؤیت بدیه جمال حضرت الهی است دردل وآن جمال جلال است بعینه است هذا اصطلاح شیخ اکبر
الانتباه تنبیه الحق العبد علی طریق التصوف الانابت هی الرجوع من الغفلة الی الذکر وقیل التوقی
انتباه تنبیه حق است بنده را بطریق تصوف انابت وآن رجوع از غفلت است بطرف ذکر وقیل توبه
فی الظاهر والانابة فی الباطن الائمة الاسماء سبع اند وهی الحی والعالم والمرید والقادر والسمیع والبصیر والمتکلم
در ظاهر است وانابت در باطن ائمه اسماء هفت است وآن حی وعالم ومرید وقادر وسمیع وبصیر ومتکلم است
ائمه سبع اصول مجموع اسماء البتة اند حضرت قدوة الکبرا میفرمودند حضرت شیخ نجم الدین
اصفهانی بعوض سمیع وبصیر المجواد والمقسط میگفتند ونزدیک شیخ عبدالرزاق کاشی این دو
اسم از اسماء تامه اند وجود در عدل موقوف اند بر ائمه سبع زیرا که فیض وجود او موقوف است
برویت استعداد مستفیض جود اعطاء وانبغی است لاجرم عدل موقوف باشد برویت استعداد او
ودعاء سائل بلسان استعداد او اجابت دعاء او بکلمة کن بر وجهی که مقتضی استعداد او سائل باشد
قال الله تعالی واتاکم من کل ما سالتموه ای بلسان استعداد نزد حضرت ایشان جواد ومقسط هم
چنان اند که موجد وخالق ورازق واین هر سه اسم از اسماء ربوبیة اند وبعضی اسم امی را امام
ائمه سبعه میگویند زیرا که اسم الحی مقدم بذات بر عالم است وحیات شرط علم است شرط اقدم است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

برشروط اما نزدیک حضرت ایشان اسم العالم باسمت اولی است زیرا کہ اسمیت نسبی و
مقتضی اسم و اتم اشرف از اسم و علم مقتضی آنست کہ معلوم قائم باشد بوی والصفۃ لا یقتضی الا غیر الحی
وحیات عین ذات است و غیر مقتضی نسبت و ظاہر است کہ علم اشرف است از حیات اما
از تقدم بطبع لازم نیاید و بباید دانست کہ مزاج معتدل بدن را شرط حیات است و حیات را
تقدم شرف است بر مزاج **شرف الباء** والباء یشار بہ الی الاول الموجود الممکن وہی المرتبۃ
الثانیۃ یعنی تعین اول و ثانی و تجلی ثانی کہ مرتبہ وحدیت و وحدت است در علم حقتعالی
باب الابواب تو بہ است السابق لایحجہ است از حجاب اقدس کہ مرتبہ احدیت و غیبی است و این
از اول کشف است الباطن ما سوی الحق وھو العین بشیء عدم محض بود باطن وجود صریح
اند باطن ظاہر علم عین وجود است کہ شامل بود شیون و اعتبارات الباء کنایہ از
نفسی است کہ در سیر قاطعہ از برای منازل سائرین و مراحل سالکین مرافقت کند۔
البرق اول چیزیکہ بر سالک ظاہر شود از لوامع نور و دعوت کند بندہ را ہر قول در حضرت
قرب از رب **البرزخ** چیزیکہ حائل شود میان دو چیز چنانکہ حال برزخیت میان ماضی
و استقبال و برزخ نصیب دار ظرفین خویش و عالم مثال را گویند کہ حاجز است میان
اجسام کثیفہ و ارواح مجردہ و قبر را برزخ گفتہ اند کہ حائل است میان دنیا و آخرت و علم برزخ
جہت تصور شیخ را برزخ گویند کہ واسطہ است میان قاصد و مقصود **سر برزخ البرزخ**
حضرت واحدیت تعین اول است کہ اصل مجموع برازخ است و ما سوا برزخ اول و برزخ اعظم و اکبر
گویند و بروح البرزخ حقیقت محمدی را گویند **البسط** در مقام دل بمثابہ رجاست در مقام نفس
و ضد بسط قبض است چنانکہ خوف مقابل رجا **البسط** فی المقام الخفی آنست کہ حقتعالی بندہ را
منبسط گرداند با خلق ظاہرا و مبسوط با حق تا این حرمتی باشد از حق بخلق تا ہمہ اشیاء در وی گنجد
و او در ہیچ شیء نگنجد و او مؤثر باشد در اشیاء و ہیچ شیء در او مؤثر نباشد **البصیرۃ** قوتی است
در دل منور بنور قدس کہ حقایق بواطن اشیاء بے او دیدہ نشود بمثابہ بصری کہ بعبادت
نور شمس یا قمر یا سایر ان مشعل صور و ظواہر اشیاء بیند و حکماء بصیرت را قوتہ عاقلہ نظریہ خوانند
چون منور گردد بنور قدس بہدایت چنانکہ محبوب خیال و وہم از دیدہ دل او مرتفع شود
حکیم او را قوت قدسیہ گویند **البعد** عند الشیخ الاقامۃ علی المخالفات وقد یکون البعد عنک
تختلف باختلاف الاحوال قیل علی ما یراد بہ قولہ ان الاحوال وکذلک القرب **البقاء** رویۃ
العبد لفعلہ بقیام اللہ علی ذلک القربۃ کنایت ست از نفسی کہ مستعد ریاضت شروط

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ودوی صلاحیت فتح ہوا کہ حیات اوست دپیش ازانکہ این صلاحیت در وے ظاہر شود کیفیں باسمت
غیر چوں در سلوک در آید بدۃ البواوہ جمع بادہ بادہ ہم چیزست کہ ناگاہ در دل آید از
غیب کہ موجب بسط او باشد یا قبض وعند الشیخ ہو ایجاد القلب من الغیب علی سبیل الوھلۃ اما
موجب فرح او موجب ضرح بیت الحکمۃ دل کہ غالب بود بر و اخلاص بیت المقدس
دلی کہ طاہر بود از تعلق غیر بیت الحرام دل انسان کامل است کہ سوے المحبوب در وے حرام بود
بیت الغربت دلی کہ واصل گردد بمقام جمع در حال فنا در حق شرف التاء تا کنایت
ست از ذات با عتبار تعینات و تعددات التاسین تجلی است در مظاہر حسنہ از برائی
تاسین مرید بندی بتزکیہ و تصفیہ و این را تجلی فعلی خوانند بسبب ظہور در صور اسباب التجلی الذی
ظاہرش بحق و باطنش غیب ہو التجلی الاول مرتبہ واحدیت است کہ منشا احدیت و واحدیت بود عین ذات
است من حیث ھی ھی بسقوط اعتبارات احدیت بود التجلی الثانی مرتبہ واحدیت است
کہ ظہور اعیان ثابتہ در ہر مرتبہ است بتفصیل چنانکہ در اول باجمال بود ند التجلی الشہودی
ظہور وجود است کہ مسمی است باسم النور و آن ظہور حقیقت بہ ظہور اسماء در اکوان۔
التجرید ما طاش عن والکون عن القلب ++ التحقیق ظہور حق در اسماء الہیہ و تحقق
و محجوب نباشد بحق از خلق و بخلق از حق التحلی لغۃ ما یبدا الخصوصیۃ بلسان الانبساط فی الدعا
التلوین استجابت از احکام حال یا مقام بلند تا بار حال مقام پست و تلوین در مقام تجلی جمیع تجلیات اسماء در حال
تعاقب فنا التجلی الاتصاف باخلاق الہیۃ وعند الشیخ اتصاف باخلاق العبودیت ھو الصحیح
فلہ اتدوا زکی التخلی اختیار الخلوت والاعراض عن کل ما یشغل من الحق التدانی معراج
القربین التدلی) نزول المقربین ویطلق بازاء نزول الحق الیہم عند التدانی (الترقی) النقل فی الاحوال
والمقامات والمعارف (التفریط) وقوفک مع الحق بالحق معک ++
تعینات وجود التلوین انجالیست از احکام احوال با مقام بلند تا تعدل مقام
پست و تلوین در مقام تجلی بجمیع تجلیات اسما بہ در حال بقا بعد از فنا اعلی مقامات است
و نزدیک حضرت شیخ محی الدین عربی قدس سرہ تلوین فرق بعد الجمع است و درین فرق
کثرت فرق حجاب شود از وحدت جمع و این مقام احدیت فرق است و در جمع و انکشاف
حقیقۃ معنی فی قولہ تعالی کل یوم ھو فی شان و شک نیست کہ اکمل جملہ مقامات است
قیل التلوین ھو تغیر بعض التجلیات الاسمائیۃ علی البعض ++
تلوین محو آن تغیر بعض تجلیات اسمائیہ است بر بعض

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ونزد بعضے این مقام نہایت تمکین است آما تلوین کہ آخر تلوینات بود
در مبادی فرق بعد از جمع تواند بود و موحد بحجوب بظہور آثار کثرت از حکم وحدت
ونزدیک صاحب فصوص تلوین از تمکین اعلی ست التصوف الوقوف مع الادب الشرعیہ ظاہرا و باطنا
+ + + + + + + + + + + + + + + تصوف قیام ست باداب شریعت وظاہر و باطن
وہی الخلق الالہیۃ وقد یقال بازاء ایتان مکارم الاخلاق وتقیہ مقابلہا السلف اخلاق ما یرد
وآن خلق آلہی ست وگاہ باطلاق کردہ شود بر آوردن مکارم اخلاق وتلقی کردن چیزہا کہ وارد شود
علیک من الحق التمکین عند الشیخ فی التلوین وقیل ہو حال الموصول (التقوی) وہی ترک
بر تو از خدا۔ تمکین نزد شیخ در تلوین ست ونزد بعض آنحال موصول ست۔ تقوی وہی ترک
الشہوات والشبہات (التصابر) وہو حمل النفس علی المکارہ وتجرع المرارات (التوکل)
الشہوات وشبہات ست صبر وآن بر انگیختن نفس ست بر مکارہ ونزدیک تلخیہا ست۔ توکل
وہو الاعتماد علی اللہ تعالی فی الوحد والوعید قیل ہو ثقۃ باللہ وتفویض الامر الی اللہ
وآن اعتماد بر خدا ست در وعد ووعید نزد بعضی آن اعتماد بخدا ست وسپردن امر بخدا

حضرت قدوۃ الکبرا اے فرمودند رفع نظر از سبب بسوی مسبب در امور
التولی ترجوع الیک منہ (التوبۃ) وہو الرجوع الی اللہ تعالی
باز گشتن تو ابسوی خود از زد توبہ وآن رجوع بسوی خدا ست
مع دوام الندم وکثرۃ الاستغفار وقیل التوبۃ فی الظاہر
با دوام ندمت و کثرت استغفار ونزد بعضی توبہ در ظاہر ست
والانابۃ فی الباطن قال ذوالنون توبۃ العوام من الذنوب وتوبۃ
وانابت در باطن ذوالنون گفت توبہ عوام از ذنوبست وتوبہ
الخواص من الغفلۃ قال یحیی بن معاذ زلۃ واحدۃ معہا التوبۃ افقر من سبعین
خواص از غفلت گفت یحیی بن معاذ لغزش واحد با توبہ بہتر است از ہفتاد باب
بابا وقال ابوالحسن البصری النوری التوبۃ ان یتوب من کل شیء سوی اللہ عز وجل
گفت ابوالحسن بصری نوری توبہ آنست کہ توبہ کند از ہر چیزی سوائے خدای عزوجل

التوحید احدیت جمع وفرقت واین توحید حق است ذاتہ بذاتہ وصورت این توحید
در بدایت اشہد ان لا الہ الا ہو الواحد استدعاء الوجد وقیل اظہار حالۃ الوجد ان طلب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

واجد و یحرک قلب باستماع سماع بغیر تحرک ابدان و تواجد از باب تفاعل است در وی تکلف مشعر باظہار صفتی باشد کہ در صاحب او ان صفت نباشد کالتمارض والتجاهد والتواضع قال صلے اللہ علیہ وسلم الذل المؤمن خیر من العزۃ والرفعۃ وسیل الذنوب حتی یصیر الفقیر الی مقام الصفوت قال اذا خلع الراحۃ وسعی بالمجہود وفی الطاعۃ واجب سقوط المنزلۃ

فرمود صلی اللہ علیہ وسلم ذلت برائی مومن بہتر است از عزت و رفعت و سیل ذنوب تا آنکہ برسد بفقیر بمقام صفوت گفت ہرگاہ کہ دور کرد راحت را و کوشش کرد در طاعت واجب شد سقوط مرتبہ

واستوی عندہ المسجد والخدمۃ قال ابو القاسم البادی العبد بخیر مالم یعرف الناس فاذا عرفوہ دفنوہ وقال یحیی بن معاذ حب الیاسۃ نار فی نفس آدم اذا توقد علی قلوبہم حرقہا ایمانہم

و مستوی شد نزد وی مسجد و خدمت گفت ابو القاسم بادی بندہ در خیر است تا آنگہ نشناسند او را مردمان

شناختند او را دفن کردند او را و گفت یحیی بن معاذ حب ریاست آتش است در نفس آدم ہرگاہ کہ برشود بسوزاند دلہا ایمانہای ایشان

شرف الثناء الثروت غنا الیاک از ما سوی اللہ **تلج احساس** بدایۃ الیقین در دل سالک بعد از فنا و الفناء **شرف البحیم** الجاذبۃ عند ابی طالب ہو عالم العظمۃ وعند الاکثرین العالم الوسیط و مراد از وی برزخ اکبری است و تفصیل علی اجمال کہ احیان ثابتہ اند **انجذبت تقرب** حق است بحضرت حق بمقتضای عنایت و رحمت الٰہی و بہ سا گردانیدن مجموع ما یحتاج بندہ در طی منازل و قطع مراحل بے کلفت و سعی (الجزاء) فمعناہ ان الحق جزاء عندہ علی ما عمل مما امر بہ الاعمال الصادرۃ

پس معنای آن آنست کہ تحقیق حق جزا است نزد او برای عمل کردن بر او امر اعمال

من العباد انما ہو بحسب ما تصرف کان عملہ للجنۃ یجازیہا ومن کان عملہ للہ فقہ لا رغبۃ فی الجنۃ ولا رہبۃ من النار فالحق جزاؤہ لا غیر کما جاء فی الحدیث القدسی من اجبنی قتلتہ ومن قتلتہ فعلی دیتہ ومن علی دیتہ فانا دیتہ

بندگان بر وفق نیات ایشان است پس ہرگاہ عمل برای جنت کرد جزا دادہ شود باو و ہرکہ عمل کرد برای ذات خدا نہ بجہت رغبت در جنت و نہ بجہت خوف از دوزخ پس حق جزاء او ست نہ غیر چنانکہ در حدیث قدسی آمدہ

ہرکہ دوست دارد مرا قتل میکنم او را و ہرکرا قتل میکنم او را پس بر ذمہ من است خونہای او و ہرکہ بر ذمہ من است خونہای او

الجرس اجمال خطاب است بصریح از قہر الجسد آنچہ ظاہر شود از ارواح و متمثل شود در جسم ناری یا نوری جسم ناری چون مید کثیف لطیف روحانیۃ قال تعالی فتمثل لہا بشرا سوی یاد جلا ظہر ذات است مقدسۃ لذاتہ فی ذاتہ الا تجلا ظہور ذات است لذاتہ فی تعینات

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودکہ جلاد عبارت از ظہور حق در عالم فی وجہ ما ہست
و استجلا عبارت از ظہور حق در مرتبۂ انسانی کہ از خلقت آدم است علیہ وسلم او در کمال اسماء
قیل جلاد در مرتبۂ وحدت استجلا در حضرت واحدیت جلال الحجاب حق است از بصائر
و ابصار و غیری متواند کہ حقیقت ہویت حق بداند چنانکہ او خود را میداند قال اللہ تعالیٰ وما
قدروا اللہ حق قدرہ کہ شناسد او را چنانکہ ہست و ہیچ احدی از سوی اللہ ذات نہ بیند چنانکہ
او بیند قال اللہ تعالیٰ لا تدرکہ الابصار وھو یدرک الابصار فلا تعارض الجلوت خروج بندہ است
از خلوت بالنعوت الالہیۃ جمال تجلی حضرت بوجہ حق برای حق و جمال مطلق را جلالی است
مطلق قہاریت جمال است و غیر مرتبہ علو جمال است امامرتبہ و نواظہور او ست در مجموع اعیان چنانکہ گفتہ اند

جمالک فی کل الحقایق سافر (قطعہ) ولیس لہ الا جلالک ساتر

جمال تو در حقیقت ہا ظاہر است — دارد پوشندہ ہیبت کہ جلال تو

تجلیت لاکوان الخلق ستورھا // فتمت بھا ضمت علیھا الساتر

تجلی شد برائی خلق پردہ ہائی او — پس تمام شد ضیاء او و مضموم شد بر وے ہمہ

احتجاب او ست بتعینات اکوان ہر جمالی جلالی و ہر جلالی جمالی چنانکہ جلال تقاضا کند
کہ اصلا چیزی از ظہور مدرک نشود با وجود اینکہ چیزی مدرک میگردد و جمال جلال است
و جمال غایت ظہور است و در نہایت مستور چون جزوی مدرک جلال جمال است الجمعیۃ
اجتماع ہمت ست در توجہ بسوئی حضرت حق اما تفرقہ تو ضع خاطر است و مشغولی بخلق
بجمع شہود حضرت بغیر خلق جمع الجمع شہود حق است قائم بحق جنۃ الاعمال
جنت صوریست از جنس مطاعم سازگار و مشارب خوشگوار کما قال اللہ تعالیٰ جزاء بما
کانوا یعملون صدق اللہ جنت الوراثہ صفت نفس ست کہ از اخلاق حمیدہ بود و حصول
این اخلاق بکمال حسن متابعت نبینا صلی اللہ علیہ وسلم تواند بود جنۃ الصفات
جنت معنویست از تجلیات صفات و اسمار الہیہ و این جنت دل ہا جد لاست
کما قال اللہ تعالیٰ فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی جنت الذات آنشاہد جمال
احدیت است و آن جنت روح ست الجنایت راہ روان را در منازل نفوس
و حاملان مزاد و تقوی و طاعت اند و سر ایشان السر ال اللہ و نسبت اہل شہود و عیان
اہل جنایت مجوبا نتہما فاما القاعدون فاہل العین واما القاطعون ہر جناب
بمع جنیب است و جنیب فعیل از جنوب و ہی البلاد یعنے از حضرت حق از سفر

Ataunnabi.com

حقائق اشیاء این طائفہ بعید اند زیرا کہ پرہیز عقول ضعیفہ شوبہ بوہم محجوبہ باستدلالی مجوبہ
از ادراک بوشرنا برسند باہل دلی و مقامات اہل قرب مرتبہ السیر فی اللہ دریابند **جہتا**
الضیق واسعہ ضیق وسعت دو اعتبار اند ذات را اما بحسب تنزیہ ذات از ہر چہ
در فہم و عقل ما آید و آن اعتبار وحدیت حقیقت است **وسع** غیر در حضرتش نگنجد بلا وجود
و تعقلا یا می سخن تنگ شد لا یعرف اللہ الا اللہ و اما بحسب ظہور در جمیع مراتب باعتبار
اسما و صفات کہ مقتضی مظاہر غیر متناہیہ اند وہو السعۃ فضرق و جمع و وحدت و کثرت و وسع
جہتا الطلب این ہر دو جہت وجوبیہ و امکانیہ از برای ظہور باعیان ثابتہ
و طلب اعیان ظہور را عیانست باسمار ظہور و طلب اسماء بوبیت است و طلب اول ربط دوم
شیون اجابت ہر دو سوال و حضرت تعین اول است **جواہر العلوم و الانبیاء**
و المعارف حقائق ثابتہ اند کہ تغیر و تبدل نمی یابند باختلاف شرایع و اختلاف امم از منہ
کما قال اللہ تعالی شرع لکم من الدین ما وصی بہ نوحا والذی اوحینا الیک وما وصینا
بہ ابراہیم و موسی و عیسی ان اقیموا الدین و لا تتفرقوا **اشرف الاحوال** حال عطیہ است کہ بر دل فرود آید
بمحض موہبت بی تعمل چون خوف و حزن یا قبض و بسط یا شوق و ذوق و حال اکمل
شود بظہور صفات نفس اعم از آنکہ در عقب آن حال بر دل دیگر نیامد و اگر دائم و ملکہ شود
مقام خواند **حجۃ الحق علی الخلق** انسان کامل است چون آدم علیہ السلام کہ حجت بود بر ملائکہ
قال اللہ تعالی یا آدم انبئہم باسمائہم فلما انبأہم باسمائہم قال الم اقل لکم انی اعلم غیب السموت
فرمود خدای آدم خبر دہ فرشتگان را بنامہای ایشان ترا بنامہای آنہا فرمود آیا نگفتم بشما کہ من میدانم پنہان آسمانہا
و زمین و میدانم آنچہ آشکارا میکنید و آنچہ پوشیدہ میداشتید ۔ صادق است خدائے بزرگ
حجاب انطباع صور کونیہ در دل کہ مانع تجلی خالق بود **صروف حقائق** بسیط
اند از اعیان **حروف** عالیات شیونات ذاتیہ اند و پوشیدہ اند در غیب الغیوب بحیث
شجرہ در نوات الحروف المغنیۃ وہی ما یخاطبک الحق بہ من العبارات **حریۃ** بر
مراتب است حریۂ عام از رزق شہوات و حریۂ خاص از رزق مرادات بفنا ارادات
ایشان در ارادات حق و حریۂ خاص الخاص از رزق رسوم و آثار بفنا وجود خود در
تجلی نور الانوار حضرت جمع و حضرت وجود حقیقت الحقائق **الحضور** حضور القلب بالحق
عما سواہ و الغیبۃ عن الخلق ۔ **حفظ العہد** امتثال است بواجبات و اجتناب از منہیات

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فقط عبد الربوبیۃ والعبودیت نیک را منسوب بوی پدید ابعکس بخود الحقیقت سلب
..... آنار و صفات عبد از و صافه بانه لیس الفاعل الا الله فیاک نعبد الا انت کقوله تعالے
نفی آنار و صفات خود از خود با وصاف بایسته کرمیست فاعل نیست و درتو از تو الا تو مثل قوله تعالے
ما من دابة فی الارض الا هو اخذ بناصیتها قیل حکم المحققین الحق ما وجب علے
نیست هیچ جنبنده مگر خاکیر نده است پیشانی او را گفته اند حکم محققین حق چیزیست که واجب بر
العبد من جانب الله وما اوجبه الحق علے نفسه + + + + + + +
بنده از جانب خدا و چیزیست که واجب کرد او را خدا بر نفس خود ۱۲
حقیقة الحقایق ذات احدیت است که جامع جمیع حقایق هست الحقیقة
الرفیعة الحزن قال رسول الله صلے الله علیه وسلم ان الله یبغض الفرحین البذخین و
حقیقة مایه حزن هست فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم هر آئینه خدا بغض میدارد خوش شوندگان متکبرین را و
یحب کل قلب حزین وقال سفیان بن عتبة لو لم یکن الحزون والبکاء فی امة لارحم الله تعالے
دوست میدارد هر دل حزین را گفت سفیان بن عتبه اگر نبودی حزن و گریه ناک در امت رحم نمودی خدا این امت را
وقال یحیی بن معاذ من لم یقطع مفاوز الحزن لم یسلک طرق مغفرة الله قال سهل وجدت ان کل حزن الناس علے اصلیه
وگفت یحیی بن معاذ هر که نقطع نکرد مفاوز حزن را نسپرد در طرق مغفرت خدا گفت سهل یافتم هر آئینه کل حزن مردم بر
حروف صلیه باعتبار اندراج و اندماج در مرتبهٔ اول که وحدت بود بل امتیاز
ایشان از یکدیگر و اگرچه از امتیاز بحسب علم باشد بحسب شئونات ذاتیه و حروفات
عالیه نیز خوانند الحقیقة الجمعیة المتحق ولو تقدیرا الحقیقة المحمدیة ذات است بالتعین الاول
له الاسماء الحسنے کلها وهو الاسم الاعظم حقایق الاشیاء وحقایق الکونیة صور علمیة
حقایق الاسماء تعینات ونسبت ذاتند زیرا که تعینات صفات اند و تمیز بعضی صور
علمیهٔ او و اسمارا از بعضی تعینات ذات بود یعنی صفات حق الیقین شهود حق است بحقیقت
در مقام عین جمع احدیة الحکمت علم است بحقایق اشیاء با وصاف و خواص و احکام
اشیاء و ارتباط اسباب بمسببات و اگر رد انضباط نظام موجودات و عمل به مقتضای
ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا الحکمة المنطوق بها علم شریعت و طریقت است اما علم شریعت
بدان وبجود علم اهل طریقت بدان و اما اهل طریقت بگو الحکمة الملکوتیة مشکاتها الحقیقت است
کرعلماء رسوم و عوام از ادراک این قاصر اند مرد یست از حضرت رسول صلی الله علیه وسلم که
حضرت بر سر طاقچه جهان بودند و خانه دین آتش افروخته بودند که گوید کاش گردو گرمی می

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فقالت یا بنی اللہ ارحم لعبادہ او اما باولادی فقال علیہ السلام بل اللہ ارحم
فانا ارحم الراحمین گفت یا رسول اللہ من دوست نمیدارم کہ فرزند خود را در آتش داخل شود
خود را در آتش اندازد وھو ارحم الراحمین فبکی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وقال اللہ اوحی الحکمت البالغۃ آنست کہ پوشیدہ ہر غیر
حکمت ایجاد ان شے بحیثانکہ ایلام بعضی عباد و سوزت اطفال خود نار و ایمان بدان و سبب
و رضا بوقوع آن و اعتقاد کردن صلت الحکمۃ البالغۃ کہ معرفت حقیقت اعمال آن و معرفت باطل اجتناب از آن
کما قال علیہ السلام الھم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعہ وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابہ الحدیث
چنانکہ فرمود علیہ السلام خدایا بنما ما را حق را حق و روزی کن ما را اتباع او و بنما ما را باطل را باطل و روزی کن ما را اجتناب
العظمی التی لا ینالھا الا النبی اولی سلوب ھی الاضلال والضلال ھو سطوت المحبۃ
حیرت بزرگ کہ نرسد بآن مگر نبی یا ولی تقی است آن اضلال و ضلال است آن شرکت محبت است
قیل الحیرۃ مشاھدۃ الغیر الحق المخلوق بہ ھو العقل الاول وھو الامام المبین
ترد بعض حیرت مشاہدۂ غیر است حق مخلوق بآن عقل اول ست و آن امام مبین است
الحیاء قال فقیل خیر من ملأت الشقاوۃ القوۃ فی القلب وجمود العین والرغبۃ فی الدنیا وطول الامل فقال
حیا گفت پس گفتہ شد علامتہای بدبختی پنج است سخت دلی و اشک نریختن و رغبت دنیا و طول امل و قلت
الحیاء وسئل الجنید رحمہ اللہ عن الحیاء فقال رویۃ الآلاء ورویۃ التقصیر فقوۃ من بینھما حالۃ تسمی الحیاء
حیاء سوال کردہ شد جنید را از حیا پس گفت دیدن نعمت و دیدن تقصیر پس پیدا میشود از میان این ہر دو حالت کہ موسوم است بحیا
قال ابن بکر الواسطی ربما اصلی الرکعتین فانصرف عنھا وانا بمنزلۃ من ینصرف من السرقۃ من الحیاء
گفت ابو بکر واسطی چہ بسا نماز میگزارم دو رکعت نماز پس برمیگردم از آن در حالیکہ من مثل کسیکہ برگردد از دزدی بسبب حیا
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمود کہ عارف حیا از آن وقت دارد کہ طرفۃ العین از
شہود گذرد جمال الٰہی وجود لالہ زار خیال نامتناہی بحار فضول امن وقت او گریختہ گردد
شرف النجاء + الخواطر آنچہ وارد شود بر دل از خطاب آن بر چہار قسم است اول خاطر
ربانیست شعر در ین خاطر خطر ہرگز نباشد ۔ در اسبل خطا ہرگز نباشد ۔ وسیل ابن
عبد اللہ علیہ الرحمۃ این خاطر را سبب اول میخوانند و شناسا شود این خاطر بقوت و نشاط
او خاطر ملکی یافت بود پسندیدہ یا مفروض باصلاح آن ع انچنین خاطر اگر الہام
میگوئی رواست ۔ و نفسانی خاطری بود کہ در آن حظوظ نفس بود و بسبب حیا دفع طالبان
کہ دعوت کند بچا گفت حق تعالیٰ اللہ تعالیٰ یامرکم بالفحشاء وقال النبی صلی اللہ علیہ وسلم
شیطانکذیب بالحق وایعاد الشر خاطر شیطانی را وسوس گویند و خاطر را بہ بیرون

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شرح مؤونہ باید کرد اگر آن خاطر است کہ ترا دعوت بحق میکند و خاطر دیگر مزاحم نمیشود ربانی است اگر دعوت بخیر میکند اما خاطر دیگر مانع او میشود ملکی است و اگر خاطر است کہ در وی کراہیت یا مخالفت باشد اگر ماندگی توجہ زائل گردد شیطانی و اگر الحاح نماید نفسانی و بہر صادق صافی دل کہ حاضر باشد بحق آسان بود و نیز بیان خواطر بتوفیق اللہ الخاتم آنست کہ قطع مقامات کردہ باشد بتمامی و بلوغ یافتہ بنہایت کمال ان خاتم النبوت کہ ختم کردہ حق تعالیٰ بوی نبوت را و در ہمہ عالم یکی باشد و ذکر خاتم ولایت در طیفہ ولایت مذکور شد **خرقۃ التصوف** جامہ کہ مرید پوشد از دست شیخی کہ دست او توبہ کردہ باشد و در ارادت او آمدہ باشد و در تلبس خرقہ چند چیز رعایت باید کرد و لا تزین مرید ست بزی مراد از برائی تلبس بصفات پیر چنانکہ تلبس ظاہر بلباس او و آن لباس تقوی اوست ظاہرا و باطنا باقی کیفیت او در محل خویش خواہم گفت انشاء اللہ تعالیٰ ہے

الخزائن العلمیۃ ہی حقایق الاشیاء واعیانہا الثابتۃ **الخزائن** الوجودیہ حقائق اسماء الہیۃ و حقائق کونیہ کہ بنیاد ہمہ خزائن عبارت از بسط دایمان عبارت از قبض و بودن خضر از زمان موسیٰ تا ایں وقت باو عالیہ ست کہ متمثل میشود بصورت خضر از برائی ارشاد مسترشدان ہمان وجود عنصری تسدار یافتہ باشد چنانچہ اصحاب کہف را و این ہر دو ممکن دلی نزد عارف معنی او ست بصفتی کہ غالب است بر دے متمثل میشود و دیگر مضمحل میگردد و آن روح او ست علیہ السلام بارواح القدس حضرت **نور العین** بحضرت **قدوۃ الکبراء** عرضہ میدہند کہ تحقیق این اقوال چیست۔ فرمودند روزے از خضر پرسیدہ بودم گفت ہیئت جسدانی و ہیکل جسمانی مرا حق تعالیٰ زندہ کردہ است و باقی داشتہ است ہمچنانکہ از اول و پس مرا عیسیٰ و حق تعالیٰ مرا قوتی دادہ است کہ بہر صورت کہ خواہم متمثل شوم و نیز میفرمودند کہ اتفاقا بسے زیارت مزار متبرکہ حضرت سالار بخطہ بہرائچ کردہ افتاد و بعد از شرف زیارت بخدمت پیر حضرت دستگیر حضرت فخر این فقیر رسید حضرت بسبیل تفرج در سیر اب میگذشتم کہ بحضرت خواجہ خضر علیہ السلام شرف التقا یافتم بہ ہمدیگر استفادہ علوم دینی میکردیم ناگاہ عزرائیل پیدا شد میان ما مصافحہ کرد او شمہ از واقعات روحانیہ جسم خود ما بیان کرد نزدیک پاس دین ما جرا گزشتہ بود کہ حضرت خضر بچند صورت متمثل شد گاہی بصورت شیخ و گاہی بصورت شاب و گاہی بشکل صبی الخطرۃ آن داعیہ کہ بندہ را الفت دعوت کند بندہ قادر بدفع آن نبود **النخلۃ** تحقق عبد ست بصفات حق **الخلوۃ** محادثہ سر است با حق بحیثیتی کہ غیری نباید میان این حقیقت و معنی خلوت است اما در صورت خلوت انقطاع است از غیر بوسیلہ صورت خلوت و صول معنی حق تواں یافت **الخلع العادات** تحقق است ابعبودیت ہر حقیقۃ حق بحیثیتی کہ در آن عبودیت و اعیہ کہ مقتضی طبع و عادت بود باشد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

الخلق الجدید اتصال امداد وجودت از نفس رحمان بہر احدی از موجودات ممکنہ وممکن الوجود
بذات خود معدوم است کہ اگر قطع نظر کند از موجد فیض وجود ہر موجود موجد معدوم گردد
چون اعضا وجود و بعبی پیوستہ بود در ہر آنی خلق جدید باشد باختلاف نسبت وجود ممکنہ
الوجود بآنات و استمرار عدم ممکن در ذات خود خلع العذار کنایۃ عن ترک التقید مستجابہم
شرف الذال صولتی کہ داعیۂ ہوائی نفس و استیلائی او باشد تشبیہ کردہ بر آنچہ اندریح یوم
کہ از جہت مغرب می آید و جنبی صولتی از جہت طبیعیہ جسمانیہ ظاہر میشود کہ مغرب نور است
و مقابلہ ریح صبا کہ از طرف مشرق وزد آن خواہش روح و استیلائی وے للہذا
قال علیہ السلام نصرت بالصبا واہلکت عاد بالدبور والدبرۃ البیضاء عقل اول است
یقول علیہ السلام اول ما خلق اللہ العقل ونیز اول ما خلق اللہ الدبرۃ البیضاء شرف الذال
وخائر العہد جمعی از دوستان خدائی تعالی اند کہ از ایشان رفع بلا بسفر ا بدار بندگان
ہمچنانکہ ذخیرہ دفع میکند بلا رفاقہ را الذوق اول درجات شہود حق است بحق در اثنا
بوارقہ متوالیہ باد تی در رنگی و اندکی زمانہ از تجلی برقی اگر نفس متوقف ماند بواسطہ مقام
مشہود در رسیدہ را بہ نہایت رسد ری گویند ذو العقل آنکہ خلق را ظاہری بیند و حق را
باطن و حق نزدوی آئینہ خلق باشد و آئینہ پنہان گردد بصورتی کہ در و ظاہر گردد و در آئینہ
ہر آئینہ این احتجاب مطلق است بمقید ذو العین حق را ظاہر بیند و خلق را باطن و خلق
ہر دو آئینہ حق است و حق مستور کردہ و در آئینہ ہر آئینہ خلق مستور اند بظہور حق چون احتفا
آئینہ بصورت نہان گردد ذو العقل و ذو العین آنکہ خلق و حق ہم بیند و ہیچ یکی از بین
دو مشاہدہ و ہر احتجاب نبود بکثرت از شہود وجہ واحد احدیہ شہود احدیۃ وجہ حق از شہود
کثرت حقیقیہ مراتب سگانہ اند و اخیر اکمل کہ مقام مقتدایان این راہ است الذہاب عن
القلب حجب کل محسوس بشاہدۃ محبوبہ کان الحجب ما کان شرف الراء
الراعی متحقق بمعرفت علوم سیاست و تمکن از تدبیر نظام کہ موجب صلاح عالم است
المران پردہ کہ حاجز بود میان بصیرت و عالم قدس باستیلاء ہیئات نفسانیہ بر دل و غلبہ
جسمانیہ در دل تا در حجاب باند از انوار ربوبیۃ کلیہ قال سبحانہ کلا بل ران علی قلوبہم
ما کانوا یکسبون الرب اسم حق است عن اسمہ باعتبار نسبت ذات بسوئے موجودات عینیہ و
نسبت ذات باعیان ثابتہ بمشاہدہ اسم الہیہ اند چون قادر و مریدا بالنسبت ذات بسوئی اکوان
خارجیہ بمشاہدہ اسماء ربوبیہ اند چون رزاق و حفیظ و دانستہ کہ الرب بے اضافت اسم غیر

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حق است و مقتضی وجود محقق مربوبیت و آلہ اقتضاء ثبوت مالوہ میکند و تعین مالوہ و مظہر
علیہ ہر چہ ظاہر شود از اکوان صورت اسمی از اسماء ربانیست کہ حق بآن صورت را تربیت
میفرماید بدان اسم رب الارباب تربیت مربوبات یعنی موجودات خارجیہ میفرماید
رب الارباب حقست باعتبار اسم اعظم و تعین اول کہ مشتمل جمیع اسماء است غایت کمالات
و قبلہ حاجات و کعبہ رجیات و حاوی مطالب جامع مآرب و الیہ اشارت قولہ تعالیٰ وان
الی ربک المنتہیٰ و بنابریں علیہ السلام مظہر تعین اول است در ربوبیت عظیمہ مختص باست ربنا اسماء
الہیہ یا ذاتیہ اند یا صفاتیہ یا فعلیہ زیرا کہ اسم اطلاق میکند بر ذات باعتبار نسبت و تعین و آن
اعتبار یا مبدیست عدمی نسبی مخصوص عیسیٰ چون اول و آخر یا غیر نسبی است چون قدوس و سلام و این قسم را
بعضی ذات میگویند اگر معنی باشد وجودی کہ عقل اعتبار میکند آنرا از غیر آن کہ زائد باشد بر ذات و این
قسم یا بتعقل او موقوف نیست بر تعقل غیر ذات چون حی و واجب یا موقوف است بر تعقل غیر و این قسم
چون عالم قادر و این قسم را اسماء صفات گویند اگر موقوف است بر وجود غیر چون خالق و رازق
این قسم را اسماء افعال گویند زیرا کہ مصادر افعال اند الرتق رتق در اصطلاح اہل مادہ و حدیث
است کہ عنصر اعظم مرتق گفتہ اند مرکوق بود قبل از آفریدن آسمان و زمین و مفتوق شد بعد از آفرینش
او خلق و بر نسبت حضرت واحدیہ اطلاق میکنند باعتبار عدم ظہور در احدیہ و مطلوب اشیاء ہیچ
ساق نہ مکنون بود در ذات احدیہ پیش از تفاصیل حقائق در حضرت واحدیہ مثل شجرہ در نواۃ
الرحمن اسم حقست باعتبار جمعیت اسمائیہ در حضرت الہیہ کہ از این حضرت فائض میشود وجود بر
تمامی وجود است از کمالات بر جمیع ممکنات قیل ہو الفیض الوجود الرحیم اسم حقست
کہ باعتبار فیضان کمالات معنویہ بر اہل ایمان چون معرفت و توحید رحمۃ الاثنائیہ این اسم
رحمانیہ است کہ مقتضای رحمت است کہ سابقہ است بر عمل چنانکہ فرمود جل کلہ رحمتی وسعت
کل شئ الرحمۃ الوجوبیہ رحمۃ رحیمیہ بود کہ موعود محسنانست فی قولہ تعالیٰ ان رحمۃ اللہ
قریب من المحسنین و این رحمت داخل است در اثنائیہ زیرا کہ وعدہ رحمت بہ عمل مخصوص است
الرواء ظہور صفات حقست بر بندہ الردی بالفتح ہو ظہورہا للعبد صفات الحق
بالباطل و آن ہلاک عبد است قال اللہ تعالیٰ الکبریاء ردائی و العظمۃ ازاری فمن نازعنی فی
واحد منہما قصمتہ ہلاک کردہ الرجائقۃ الجمع من الکریم قیل رعیۃ الجلال بعین الجمال
قیل مرور الفواد بحسن المیعاد الرسم خلق و صفات خلق زیرا کہ ماسوی اللہ تعالیٰ است
تاثیر از افعال و حجلت تذلل و افتعال الری غایاتہا فی کل مقام ما دام العلوم رقوم العلوم

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مشاعر انسان اند زیرا کہ رسوم الہیہ اند چون سمع و بصر کہ ظاہر شدہ اند بدستور کہ میاکل بدنیہ اند
و مشاعر مزجات اند مثلی کہ تعبیہ کردہ اند مجرد ادراک الفرق بین الحق والباطل لاجرم سر کہ خود را و صفات
خود اتمام نشناسد عارف شود تا آنکہ آثار حق و آثار صفات و اسماء اوست تعالی فتدبر ۔ **الرعونۃ** وقوفیت باحظ نفس و مقتضی طبایع **الرقیقۃ** لطیفہ روحانیہ را اطلاق میکند بر
واسطہ لطیفہ کہ رابطہ باشد میان جسمی چون مدرکہ و اصل شود بحق بعید و لطیفہ را رقیقۃ
العروج و رقیقۃ الارتقاء گویند و اطلاق دقائق بر علوم طریقہ و سلوک کردہ اند و بہر حال
سر عبد بان لطیف گردد و کثافت نفس از وی زائل گردد روح یطلق باراد الملتقی الی
القلب علی الخلق المخصوص **الروح** فی اصطلاح القوم لطیفہ است انسانیہ مجردہ و در
اصطلاح اطبا بخاریست لطیف متولد میان روح و نفس کہ مدرک کلیات و جزئیات است
و حکما فرق نمیکنند میان قلب و روح و قلب و روح را نفس ناطقہ گویند **الروح الاعظم** و **الاقدم**
و **الاول** و **العقل اول** ! گویند روح **الالقاء** القاء کنندہ علم غیوب بر قلب آن جبرئیل است
و قرآن را نیز روح **الالقاء** گویند **الرغبۃ** رغبۃ النفس فی الثواب و رغبۃ القلب فی
الحقیقۃ و فی الملکوت و رغبۃ السر فی الحق **الرہبۃ** الظاہر تحقیق القلب امر السبق **الریاضۃ**
ریاضۃ الادب و ہو الخروج عن تبع النفس و ریاضۃ الطلب و ہو صحۃ المراد بہ بالجملۃ
فہی عبارت عن تہذیب الاخلاق النقیۃ **شرف الزاہر و الزاجر** واعظ حق و دل سوز
و آن نوریست کہ دل را بیدار و مومن را دعوت کند بحق **الزجاجۃ** اشارت بدست
کہ صاحب دل را باشد و مصباح روح او شجرۂ نفس او و مشکات بدنش کہ مظاہر مراتب مطلق اند
الزہر و فی النفس الکلیۃ الزمان کہ مضافست بحضرت عندیہ و آن او دایم است ز و اہر
الانبیا ز و اہر العلوم ز و اہر الوصلۃ علوم طریقت کہ اشرف و انور علوم است و
ز و اہر و صلیہ ز یرا کہ و صلہ بحق موقوف بعلم طریقت است ؎

الزوائد فیادۃ الایمان بالغیب و الیقین الزاہد عن ابی ذر قال رسول اللہ علیہ السلام
زیارت ایمان بغیب و یقین زاہد از ابی ذر فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم
ما زہد عبد فی الدنیا الا اثبت اللہ الحکمۃ فی قلبہ و انطق بہا لسانہ و بصرہ عیوب الدنیا و
ہیچ بندہ در دنیا زاہد نشد مگر آنکہ ثابت کرد خدا حکمت در دل او و گویا کرد بیان زبان او را و بینا کرد او را بعیب ہای دنیا و
دوا ہا و دوا ہا و اخرجہ منہا سالما الی دار السلام و قال جعفر الخلدی الدنیا اربعۃ
و بگرداند او را از دنیا سالم ببرے دار السلام و گفت جعفر خلدی دنیا چہار چیز است

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کلها آفات المال والکلام والطعام والمنام للمال یطغی والکلام یلهی والمنام یفسد والطعام یقسی واوحی الله تعالی
ہمہ آنہا آفات است مال وکلام وطعام وخواب مال سرکش میگرداند وکلام غافل میکند وخواب فساد میآرد وطعام سہو میشاند وحی
الی موسی علیه السلام لاترکن الی حب الدنیا فانک لن تاسی بکسرها اشد علیک من الاکل الی الجهاد وقال
بمعنی علیہ السلام مائل مشو بسوی حب دنیا پس ہرآئینہ غم ہرگز نخواہی کرد بہ شکستگی کہ آن اشد است بر تو از آنکہ بسوی جہاد روی وگفت
جلاء الزهد هو النظر الی الدنیا بعین الزوال وقال الدارانی الزهد ترک ما
جلا زہد آن نظر بہ دنیاست بچشم زوال وگفت دارانی زہد ترک چیزیست کہ
یشغلک عن الله تعالی واوحی الله تعالی الی داود علیه السلام لاتسکن عن عالم قد
مشغول سازد ترا از حق تعالی ووحی نمود خدا بسوی داود علیہ السلام مسکن از عالمیکہ
اسکرته حب الدنیا فیضر لک عن طریق محبتی اولئک قطاع الطریق علی عبادی
مست کردہ او را حب دنیا پس ضرر خواہد رسانید ترا از راہ محبت من ایشان رہزنان از بندگان من

الزیتونیہ کہ مستعد اشتعال بود بنور قدس بقوت فکر و رتبہ نور استعداد اصلی نفس است

شرف السین ۔ السابقہ غایت ازلیت چنانکہ حقتعالی فرمود ولبشر الذین
الی آخرہ السابق السابق الی الله کہ متوسط است میان مرتبہ منتہی مادامی کہ در سیر است۔
السجنجلہ جوہر سیمان ست یعنی سیولی کہ غیر واضح است و موجود نتواند بود الا بصورت و او محلی ست کہ
مقوم او ست بو قلمونیست کہ ہر دم برنگی مینماید و ہر لفظی نصورتی برآید الستر ہر چیز محجوب گرداند ترا
چون عطارکون و وقوف بعبادات و اعمال السائر اعمال صوریکہ مظاہر اسماء الٰہی اند
الستور مختص ست بہ ہیاکل و ہیئات انسانیہ کہ رابطہ است میان عینیت شہادت و حق و خلق سجود
القلب نماز عبدست در حق و در زمان شہود حقتعالی بمثابتی کہ باز نگرداند او را اشتغال جوارح بحق
السحق ذہاب ترکیب بندہ است در تحت قہر سدرۃ المنتہی بر رتبہ کبیر است کہ منتہی میشود بآن سیر
کمال اعمال و علوم کاملان و آن نہایت مرتبہ اسمائیہ است السر علم حقیقت سر الحال آنچہ بتناسخ شود
از مراد حقتعالی در انحال سر العلم حقی است کہ عالم بآن علم نزد اکہ عالم حق عین حقیقت گردد چہ بتناسخ
سر الحقیقت افشان کردن از حقیقت حق در شئی سر التجلیات شہود کل شئی و کل شئی شعر
آن یکی در ہر یکی پیدا نگر ۔ یک نظر در چشم مست ما نگر ۔ و این شہود باکشاف تجلی اول است نزد
و صاحب این تجلی احدیت جمعیت را میان مجموع اسماء شاہد نماید باتصاف ہر اسمی بجمیع اسماء باتحاد
اسماء بذات احدیت و امتیاز اسماء بتعینات کہ ظاہر شده اند در آن کہ صورت ما اند سر القدر ۔
آنچہ حق خواست از ہر عینی در ازل و احوال آن عین در ہر آئینہ چنانکہ اقتضاء آن عینی باظہار شود

شرف السین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بروی در زمان وجود آن یعنی در خارج و حکم تابع علم و علم تابع معلوم لاجرم متعالی کہ حاکم حکیم است حکم فرمود
برشی لابر آنچہ دانستہ باشد از یعنی آن شی در حال ثبوت او در حضرت علمیہ چون قوانین حال یعنی وذلک الربوبیۃ
وقف ربوبیۃ بر قوائد مربوبیہ اعیان ثابتہ است زیرا کہ ربوبیۃ نسبتی است و نسبت را لابد است از
منتسبین از عزم از نسبتی و واحدی ازین منتسبی مربوب است و مربوب تا اعیان ثابتہ است در عدم و
موقوف بر معدوم معدوم و سبیل بن عبد اللہ فرمود الربوبیۃ سر الوظہر بطلت المرجابیہ
سر الربوبیۃ ظہور یست بصور اعیان و صور اعیان از حیثیت مظہریۃ رب قائم اند بذات رب ظاہر
بتعینات اعیان موجود بوجود رب اعیان ازین حیثیت عبید اند و مرجوب و حق رب اعیان تا
حقیقت حصول بوبیت بحقست و اعیان معدوم بحال در ازل لاجرم سر ربوبیۃ را سری باشد کہ
لو ظہرت لہ یبطل الربوبیۃ سایر الآثار اسماء الہیہ اند کہ لایحہ اند از بواعن اکوان لسہ
فنا سالک در حال وصول تام چنانکہ فرمود نبینا صلی اللہ علیہ وسلم لی مع اللہ وقت لا یسعنی
فیہ ملک مقرب ولا نبی مرسل سعتہ القلب تحقق انسان کامل است بحقیقت
برزخیہ کہ جامع امکان و وجوب است السفر توجہ دلست بحضرت حق و اسفار چہار است
اول السیر الی اللہ از منازل نفس و وصول بافق مبین و آن نہایت مقام دلست و مبدا التجلیات
اسماق و تحقق اسماء باسماء حق الثانی السیر فی اللہ اتصاف بصفات حق و تخلق اسماء باسماء تا فنا
الاعلی کہ نہایت مقام رجست و نہایت حضرت واحدیت الثالث ترقیت جمع یعنی جمع و
حضرت احدیت و ایمقام قاب قوسین است تا بقیہ امنست و چون دوئی مرتفع شود و مغایرتے
مندفع نہایت و لایت بود و مقام ادانی الرابع السیر باللہ عن اللہ از تکمیل ایمقام بقا
بعد فناست و مقام فرق بعد از جمع سقوط الاعتبارات اعتبار احدیت الذات السمائیۃ
سوالی کہ بخلد در اعیان سوال الخضر من سوال صادر شدہ از حضرت وجوب بلسان اسماء الہیہ از
نفس الرحمان کہ طلب فہو بود بصور اعیان و سوالی کہ از حضرت امکانست بلسان اعیان طلب فہو بود
امکان باسماء و اداء نفس باتصال اجابت سوال ہر دو بادست السکر غیبت بوارد قوی من جانب
الحق مخامرۃ العقل بالمشاہدۃ السکینۃ ما نجد علی الطمانینۃ عند تنزل الغیب سواد الوجہ
فی الدارین فنا ست در حق یگانہ بحقیقتی کہ صاحب بنر افناء وجودی نماند نہ در باطن
نہ در ظاہر نہ در نہانہ و خفی و آن فقر حقیقت و رجوع بعدم اصلی ازین گفتہ اند ذا ذا تہم الفقر فنی اللہ
شرف الشین + انشاہد انچہ ظاہر شود دل را از نور مشاہدہ یا بالعلم لدنی یا بطریق وجد یا
حال یا تجلی یا شہود السجرہ انسان کامل لشرب او سط التجلیات الشریعۃ التزام العبودیۃ

Ataunnabi.com

بلسبة الفعل اليه الشطح در لغة حركت را خوانند و طاحونه را شطاح خوانند گبر شطاح
رمی چون آب غلبه کند و در سیر بجوید گویند شطح الماء فی النهر اما عرفا حرکت اسرار احدیین را
گویند چون وجد ایشان قوت گیرد بحیثیتی که بر پرد از انا و شعشعات ایشان سیاه معارف و اسرار الهی
بحریست از بحر زخار عارف بعبارتی که عقل از ادراک آن عاجز باشد شعب الصدع جمع بر جمیع ذرات
بود برقی از حضرت احدیت بحضرت احدیت اما صدع الشعب تنزل است از احدیت بواحدیت
در حال بقا بعد از فنا از برای تکمیل غیر الشفع خلق تا آن مرتبه ثانیه است از وجود و شفع عالم
هر دو منضم اند تقسیم الشفع دالوتر زیرا که اسرار البینة ظاهر به خلق اند تا شفعیه حضرت واحدیت با
وتریت حضرت احدیت منضم نه شد اسرار البینة ظاهر نگشته اند الشکر قال داود
علیه السلام الهی کیف اشکرک وشکری لک نعمة من عندک فاوحی الله تعالی
الیه داود علیه السلام حالا چگونه شکر گویم ترا وشکرمن برای تو نعمتی است از نزد تو پس وحی نمود خدا تعالی
الیه الان شکرتنی وقال ابوبکر الوراق الشکر مشاهدة المنة وحفظ الحرمة وقال
اکنون شکر ادا کردی وگفت ابوبکر وراق شکر مشاهدهٔ منت ونگاهداشت حرمت است وگفت
ابوعثمان الشکر معرفة العجز عن الشکر وقال الجنید قدر الله الشکران یجعل نعمة ربك معینا علی طاعتك
ابوعثمان شکر معرفت عجزست از شکر وگفت جنید بس است مر شکر معین گردانیدن نعمت ربست بر طاعت تو
الشهود رویة حق بحق شهود بود و شهود المفصل فی المجمل رویة کثرت است در ذات احدیت مشهود
المجمل فی المفصل رویت احدیت است در کثرت شواهد الحق مشاهدهٔ اکوان بود به کمون
شواهد التوحید تعینات اعتبارات است زیرا که هر شی را احدیتی است بتعین خاص که بآن ممتاز
است از غیر شواهد الاسما اختلاف ایشانست باحوال و اوضاع و افعال چون مرزوق برزاق وحی
برحمی ویست بمحبت الشیون کثرت جمال تعین روی است واین را شیونات ذاتیه
وعروض عالیه نیز گویند خرف الصفا والفتح اوحی الله تعالی الی داود علیه السلام یا داود
وامن صدقنی فی سریرتی صدقه عند المخلوقین فی علانیة قال ابراهیم الخواص انقطع
الخلق عن الله بخصلتین احدهما انهم لم یواظبوا النوافل وضیعوا الفرائض والثانیة انهم احتاطوا
بالظاهر ولم یاخذوا بالتفهم بالصدق والصبر عن ابن مسعود رضی الله عنه قال رسول
الله صلی الله علیه وسلم الصبر نصف الایمان واوحی الله تعالی الی داود علیه السلام یا داود
تظلم اخلاقی فانا الصبور وقال ابوعثمان المغربی سمعت الخضر علیه السلام یقول ان کنت تریدان
ان تکون من المقربین فعلیك بالصبر وقال ابن عطاء الصبر الوقوع مع البلاء بحسب الادب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

الصفی لفنا عند التجلی الربانی صورت الحق بلو محمد علیہ السلام لتحققہ بالحقیقۃ
الاحدیۃ و بیعبر عنہ بصاد کالوح علیہ ابن عباس رضی اللہ عنہ حتی سئل
عن معنی صاد فقال جبل بمکۃ کان علیہ عرش الظلۃ الرحمن شرف الطاہر
الطوالع اول چیزیکہ پیدا شود از تجلیات اسمائیہ بر باطن عبد و مزین گرداند اخلاق
او صافش بہ تنویر باطن الطاہر پاکی کہ حقتعالی او را نگہدارد از مخالفات ظواہر الطاہر
گردانش او از معاصی ظاہر پاک بود ظاہر الباطن معصومی کہ حقتعالی تعالی از وسواس و خیر
و تعلق باغیار نگہدارد و طاہر السر کہ لحظہ و لمحہ از اللہ تعالی غافل و ذاہل نماند ظاہر العلانیۃ
صاحب کمالی کہ دائم و قائم باشد با دائمی حقوق حق و خلق برعایت جانبین الطبیعۃ
..... ما یفعل بدون الارادۃ و الطبیعۃ عند القوم معنی سار فی جمیع الموجودات
عقلا و نقوسا مجردا و غیر مجرد و اجساما و عند الحکماء قوی سماویۃ فی الاجسام بہا یصل الجسم الی
کمالہ الطبیعی عند الحکماء و عندنا التقلب الطب الروحانیہ علم است بکمال قلوب با فات و امراض و اولو
آن تقلب بکیفیت حفظ صحت و اعتدال و رد امراض بصحت و اعتدال کمالات طبیب
الروحانی تجلی کہ عارف بود باین علم و قادر باشد بارشاد و تکمیل الطبیعۃ الکلی نفس انسانی
الطریقۃ سیری کہ مختص بود بہ سالک الی اللہ از قطع منازل و ترقی درجات و در احوال النظر ان
الاول ہو احکام الالوہیۃ العظمی ظہر بسوم سایر است بکلیہ در صفات نور الانوار
شرف الظاہر + الظاہر الوجود وجود الظاہر ہو تجلی الحق و ظہوریہ بصور الممکنات
قبل وجود الظاہر بتعینات الاعیان الثابتۃ اولا و بتعینات الخارجیۃ ثانیا و دیگر باز ظاہر
وجود حسیہ عالمیہ حضرت وجود است ظاہر العلم صور علمیہ ظاہر الممکنات تجلی حقست بہ
صور اعیان و صفات ممکنات و این تجلی را وجود اضافی خوانند و ظاہر وجود نیز گویند
الظل ظاہر وجود اضافی است ظاہر بتعینات اعیان ممکنہ و احکام نسبیات معدومات کہ
ظاہر شد باسم النعیم و آن وجود حادثیست کہ منسوب باعیان ممکنہ و ظلمۃ عدمیہ اعیانراست
میکند لوزی کہ ظاہر است بصور اعیان لاجرم سایہ میتواند بود چنانکہ ظہور ظل بنود است و
سایہ در نفس خود معدوم است کما قال اللہ تعالی الم تر الی ربک کیف مد الظل طین وجود
اضافی است کہ کشیدہ اند بر اعیان ممکنات و ظلمۃ باز اراین لوز عدم بود گفتہ اند الظلمۃ
عدم النور عما من شانہ ان یتنور قال اللہ تعالی اللہ ولی الذین امنوا یخرجہم من الظلمات
الی النور صدق اللہ تعالی الظل الاول حق اول است زیرا کہ اول عینی کہ ظاہر

شرف الظاہر

شرف الظاہر

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شده بنور حق وقبول کرده صورت کثرت را تعین شیون وحدت ذاتیه عقل اول بود
الظلمة قد تطلق علی العلم بالذات فانها لا ینکشف معها غیرها ظل الله انسان کامل است
متحقق بحضرت واحدیت **شرف العین** - العالم ظل وجود ثانی ست والسلطان
ظل الله هو الوجود وجود حقست ظاهر بصور مجموع وملموس حق ووجود ممکنات مسمی است باسم غیر اضافت
وجودیه ممکنات رد وجود و نیست غیر این نسبت وجود فی الحقیقت عین حقست ممکنات ثابته اند بر حسب
خود در علم حق سبحانه تعالی وممکنات شیون ذاتیه اند کما قال رضی الله عنه الوجوب لا یجرد عالم صورت حقست وحق هویت
عالم این تعینات در وجود واحد احکام اسم الظاهر حق اند اسم ظاهر تجلی اسم الباطن **عالم الغیب والشهادت**
عالم اسماء وصفات الهیه است **عالم الامر** و**عالم الملکوت** و**عالم الشهادات** و**عالم الغیب**
عالم ارواح در وحانیات اند که موجود اند بامر حق بواسطه ماده و مدت **عالم الخلق** و**عالم الملک**
و**عالم شهادت** و**عالم اجسام** وجسمانیات اند واین عالم اعداد عالم امر ایجاد کرده اند بماده او
مدت **العارف** صاحب نظری که الله تعالی او را بینا کرده باشد بذات وصفات وافعال خود و
معرفت او رسیده باشد نه شنیده قال علیه السلام الاشراف للعارف فی کل نفس درجة الف شهید
والشهداء یتمنون ان یکونوا علی ما یرجی ان من علو درجة **العارف العظیم الغلبة الکبیر**
الیها ونقض عهد ست میگویند نمی کنند یا وعده میکنند بوفا نمیرسانند قال الله تعالی کبر مقتا
عند الله ان تقولوا ما لا تفعلون **العبادت** غایت تذلل است شعر بر خاکدش فتاده ام خوار وحقیر
چون بنده بیچاره ومسکین وفقیر عبادت عام راست عبودیت خاص را وآن صحیح گردانیدن
نسبت است بحق بصدق قصد بحضرت او در سلوک طریقت بعبودیت خاص الخاص ست واین است
که مشاهده فرمایند که همه قائم اند بحق در بندگی وتعبد بنظائف بحق است در مقام احدیت فرق وجمع
الجمع اوله ارباب تجلیات اسمایه اند چون بتحقق یابند بحقیقت اسمی از اسماء الهی متصف گردند
بصفتی که حقیقت این اسم است بعبودیت خود را بآن اسم منسوب کرده اند بسبب مشاهده ربوبیت
آن اسم هر بنده بنامی در بیچا مخصوص است **عبد الله حضرت قدوة الکبراء** میفرمودند که باید
بنده باشد کامل که حق بتجلی فرموده باشد بر وی بجمیع اسماء واین متحقق نگردد تا که عین ثابت او
جامع نبود جمیع اعیان ثابته را واین چنین شخصی اتم واکمل عباد است وارفع مقام واعلی حال
ولیست که اتصاف پیدا بد بجمیع اوصاف الهی چنانچه نبینا صلعم خاص است باین اسم قال الله
تعالی وانه لما قام عبد الله یدعوه واین اسم بحقیقت او راست ونقصی در شان او را نیست
خاص و بیغمبر قطب خلاق کردن این اسم بطریق مجاز بود وهیچ سالکی از اصحاب سلوک نیست که

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یکی ناماسنی ستشت دہر مہبذ بہ یکی سم ایہا الی اللہ چنانکہ عبدالرزاق وعبدالغزیز تقریر این معانی
این ہمہ را بدیباچہ منحصر کردہ شد الخبر ق پنجہ بصور کمندہ دی ظواہر احوال مردم از خیر و شر و انچہ جاوست
بر مردم از نفع و ضرر دنیا و آخرت بر نواب عقاب کہ بر مردم بر سد در جزاو بر بدا من و خفیات تا
ظاہر گردد بر وی عواقب امور معرفت خفایا قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم امرت ان یکون
نطقی ذکرا وصمتی فکرا ونظری عبرۃ وعبرتی عبودیۃ اصل است از روایت حکمت وظواہر خلقت بروایت حکمت
حکیم راز ظاہر وجود بباطن وجود و باحق وصفات حق او در ہمہ اشیا مشاہدہ و نما یدالعالم الاطافی
ھو الوجود العلمی اما الیقین ما کان من طریق النظر والاستدلال وعین الیقین
علم یقین چیز کہ شود بطریق نظر و دلیل وعین الیقین
ما کان من طریق الکشف والنوال وحق الیقین ما کان بتحقق الانفصال عن الوصلۃ
چیز کہ شود بطریق کشف و بخشش ۱۲ حق الیقین چیز کہ شود بہ تحقق انفصال از اوست گل
قیل علم الیقین للاولیاء وعین الیقین لخواص الاولیاء وحق الیقین للانبیاء وقال بعض
گفتہ شد علم الیقین برای اولیاست وعین الیقین برای خواص اولیاست وحق الیقین برای انبیاست گفت بعض
الصوفیۃ علم الیقین حال التفرقۃ وعین الیقین حال الجمع وحق الیقین حال جمع الجمع قیل علم
صوفیہ علم الیقین حال التفرقہ است وعین الیقین حال الجمع وحق الیقین حال جمع الجمع گفتہ شد علم
الیقین معیۃ ذھنیۃ مطابقۃ بلا اضطراب وعین الیقین مشاھدۃ بلا حجاب وحق
الیقین عینہ ذہنی مطابق ست بدون اضطراب وعین الیقین مشاہدہ است بدون حجاب وحق
الیقین اتحاد بعد اقتراب وقال لکان العالم مع علم الیقین اقتضی الوقت عالما ومعلوما
الیقین اتحاد است پس از قرب شدن وگفت نبود عالم با علم الیقین مگر وقت عالم و علم و معلوم را
واذا ترقی الی عین الیقین کان علما ومعلوما واذا ترقی الی حق الیقین کان معلوما ولا سوی
و ہرگاہ کہ ترقی یافت بہ عین الیقین بباشد علم معلوم و ہرگاہ ترقی یافت بہ حق الیقین نباشد مگر معلوم و نباشد غیر
علم الیقین ما اعطاہ الدلیل عین الیقین ما اعطاہ المشاھدۃ والکشوف حق الیقین ما
علم الیقین علمی است کہ حاصل شد از دلیل عین الیقین علمی است کہ حاصل شد از مشاہدہ کشف وحق الیقین علمی است
حصل من العلم بما یرید ذلک المشھور وھذا من اصطلاح الصغیر العمی بما یقع من الاشتراک فی
کہ حاصل شد از علم بچیزکہ اراده کردہ شد بر ای او این مشہور و این از اصطلاح صغیر اعمی است بہ آنچہ واقع شود از اشتراک در
الصفات الحد ھو الذی فاصلت المعرفۃ والاسم بینھما العقل العاقل العقل الذی لیس من
صفات عدل از آنست کہ بایستاده است آسمانہا و زمین و چیزہائی کہ درمیان آنہاست یا عقل عاقل عقل است کہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عن ملابسة الوهم والخيال والعقل المحقق ما يقابله ۱۲

از ملابست وہم وخیال وعقل محقق مقابل آنست ۱۲

العقاب العامر هو العقل الاول عقل اول جبریل علیہ السلام وتعین اول را نیز گویند وعقل اول یعنی جبریل یا بعضی از اسرافیل را نیز گویند **عقول** وقلوب عالم ارواح از ملائکہ واجنا وغیرہا تاثری یابد وقاصر وسایر بالعقیدہ وهی التصدیق القلبی **العلة** عبارت است از بقاء حفظ بندہ بر عمل یا حال یا مقام یا بقاء اسم یا صفت **العمار السحاب** الرقیق المسامت لنور شمس لغة واصطلاحا اليقين الجامع بجميع التعينات على سبيل الاجمال المسمى تعينا اولى وبعضى حضرت واحديت را **العمى المعنوية** روح عالم وقلب عالم ونفس عالم **العقار** كنايت از هويت است زيرا كه هويت ديده نمى شود همچنانكه عقار وبوئے موجود ميتواند بود ديده نميشود ناهيوليٰ مطلقه معقوله مشتركه ميان مجموع اجسام **عوالم الليل** جميع مراتب نزول از حضرت احديت زيرا كه ذات مقدسه تنزل نموده تعينات وصفات شده بصفات روحانيه مثاليه واجسام **العين الثابتة** حقيقت شيئى در حضرت علميه كه موجود ميشود بالفعل معدوم ثابت است در علم الهيه ودر مرتبه ثانيه **عين الشئ** عين هر شيا هست **عين العين** **العالم** انسان كامل است كه متحقق بحقيقت برزخيه كبرى است زيرا كه الله تعالى نظر ميفرمايد بنظر اول بعالم وبرحمت ميكند خلائق را بوجود او چنانكه فرمود لولاك لما خلقت الافلاك ودى متحقق است باسم البصير لاجرم به بيند در عالم يقين اين اسم ومشاهده نمايد برود **عين الحيوات** باطن اسم الحى است وبجدے كه تحقق يابد بحيوة دائمه عين الشئ عين هر شيا هست **العيد** ما يعود على القلب من التجلى وقت التجلى كيف كان **عين التحكم** اظهار غايت الخصوصية بلسان الانبساط فى الدعاء

شرف العين والغراب كنايت از جسم كلى ومغايرت دوريست از عالم قدس حضرت احديه وخلق از ادراك ونوريت وغراب مثل اوست در تجدد وسواد الغشاوة چيزيكه آيينه دل از وكدر شود **الغنى** ملكى تام وقرار بالذات حقست زيرا كه حقيقت اشيا واز آن اوست وبنده غنى آن باشد كه بحق غنا باشد ومستغنى از غير حق وهر كه حق دارد همه دارد بلكه غير حق را در نظر نيارد چون ظرافت بمطلوب مستبشر شده بود وبشهود ومحبوب **الغوث** هو القطب حين ما يلجاء اليه ولا يسمى بغير ذلك الوقت غوثا وچند اسامى بريں ذات متبركه او اطلاق كرده اند قطب وقطب المدار وانسان كامل وجهانگير را شايان **الغربة** يطلق بازاء مفارقة الوطن فى طلب المقصود ويقال غربة عن الحال من حقيقة الفرد فيه وغربة الحق من الدهشة عن معرفة الغيب غيبة القلب عن علم بما يجرى من احوال خلق يشتغل الحس الغيب كل اسم الحق عما سواه

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

غیب الھویۃ وغیب الاطلاق ذات حق باعتبار لاتعین غیب الملکوت وغیب المصون ذات
وکنہ ذات وما قدروا اللہ حق قدرہ ع غیر او قدر او نمی داند انعین ما لدین حدیث است و صدیث
رقیق است کہ جلی شود بتصفیہ زائل گردد بنوعی تجلی بواسطہ بقا ایمان باوی اما عین ذہول بود از
شہود با احتجاب از شہود باصحت اعتقاد شرح الفاء والفتوت مایقابل رتق است
از تفصیل مادہ مطلقہ بصور مادۂ نوعیہ باظہور انچہ باطن بود در حضرت واحدیت از نسبت سمائیہ
وبروز انچہ پوشیدہ در ذات احدیت از شیون ذاتیہ چون حقائق کونیہ بعد از تعین فی مرتبۃ
الفتوح انچہ گشادہ شود بر بندہ بعد از انکہ بستہ بود بروے از نعیم ظاہرہ و باطنہ چون ارادات و
عبادات و علوم و معارف و مکاشفات وغیر ذلک الفتح التقریبی انچیزیکہ گشادہ شود بر دل
بندہ از مقام دل وظاہر شود بدو صفات و کمالات دل نزدیک قوع کردن و بر بدن منازل
نفس مانند اشارت است بدنیمقام نصر من اللہ وفتح قریب الفتح المبین آن چیزیست گشادہ کردہ
بر بندہ از مقام ولایت و تجلیات نور ہا اسماء الٰہی کہ فانی گردانیدہ اند صفات و کمالات و ذرا ازاں است
برین حال قولہ تعالے انا فتحنا لک فتحا مبینا یعنی صفات نفسیہ و قلبیہ الفتح المطلق کہ اعلی و
واعظم جمیع فتوحاتست و آن چیزیست کہ فتح گردانیدہ است بر بندہ تجلیات ذات احدی و مستغرق
گردد در عین جمع بقدر رسوم خلقیہ بکلیہ چنانچہ شان است پیغمبر ما صلعم قولہ تعالی اذا جاء نصر اللہ والفتح الی آخر
الفترت انکسار است و ضعف در اصطلاح ساکن شدن است حرارت کہ لازمہ جذبات است ۔
الفرق الاول احتجاب بخلق از حق و بقدر رسوم خلقیہ بحال الفرق الثانی شہود خلق
است بحق و او بوحدت در کثرت و کثرت در وحدت از غیر احتجاب بوحدانیت از وحدت و کثرت
والفرقان عالم تفصیلی است فارق میان و باطل و قرآن علم کتاب اجمالی است جامع جمیع حقائق
فرق الجمع تکثر و احدیت بظہور او در مراتب و آن ظہور شیون احدیت است فرق الفرق
ظہور ذاتست باعتبار احدیت باوصاف در حضرت واحدیت الفرق بین المتخلق والمتحقق
متحقق آنست کہ گشتہ باشد کل اخلاق و اوصاف حمیدہ قرمودہ باشد تکلفا و بعد از اجتناب نمودہ او قابل
دوام و دائم دارد اسماء الٰہیہ بود اما متحقق آنست کہ باسماء آن متحقق شد کہ حقتعالی او را مظہر اسماء و صفات
خود گردانیدہ و تجلی نمودہ و باسماء و اوصاف در وے محو کردہ اخلاق و اوصاف الفرق بین
الکمال والشرف والحسنۃ ۔ کمال عبارتست از حصول اسماء الٰہیہ و حقائق کونیہ نسبتہا
و ہر بازی کہ حظ او از اسماء الٰہیہ و حقائق کونیہ او بر ظہور او اتم و در ہر دو حق کہ آن بیت الٰہیہ جمیع اسماء صفات
در وی اکثر بود او اکمل باشد و ہر کرا حظ از اسماء الٰہیہ اقل و انقص او از مرتبۂ خلافت ابعد او اشرف عبارتست

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ارتفاع وسائط میان موجد و موجد ہر شی کہ وسائط میان او و حق کثیر بود احکام وجود بیش از احکام
امکانش اغلب آن شی اغلب اگر وسائط اکثر باشد میان او و حق آن شی احسن ہر آئینہ عقل اول
و ملائک مقربین از انسان کامل شریف باشند و انسان از ایشان اکمل **القطب** و نیز خلق بہ از حق
بہ تعین توابع تعین **الفہویۃ** خطاب حضرت بطریق مکالمہ در عالم مثال **الفصل الاول**
عبارت است از ظہور حقیقی از لا در حضرت علم بر خودش بصور اعیان و قابلیات و استعدادات ایشان او
فیض اقدس مقدس عبارت است از وجود حقیقی از متصف باحکام و آثار اعیان و این تجلی ثانی مرتب بتجلی اول
نقل از مرآت الحقائق کہ تصنیف حضرت قدوۃ الکبراست **شرف الثانی** و **القابلیۃ** لے
اصل صولت و آن تعین آدمی باشد **قابلیۃ الظہور** محبت اوست کہ مشار الیہ بود بقولہ تعالیٰ
فحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف ۔ **قابلیۃ تعین** قرب ست اسماء و باعتبار تقابل میان ہمہ
در امر الٰہی کہ دائرہ وجود بسوی اند ہمچنانکہ ابتدا را عادہ و نزول و عروج و فاعلیۃ و قابلیۃ و آن اتحاد است
بحق باعتبار تمیز ذاتیہ و اعتباریہ **قرب النوافل** یعنی فنا در ذات بندہ و در ذات حق یا چون
حق آلت بندہ گردد قرب فرائض گویند و اگر بندہ آلت حق گردد قرب نوافل گویند **القبض** فرق
میان قبض و خوف و رجا و بسط آنست کہ تعلق خوف در جا بکرد بیہ و مرغوبیہ متوقع بود و قبض و
بسط متعلق اند بوقت حاضرہ باجل **القدم** سابقہ ازلی و عنایت لم یزلی و باحکم حقتعالیٰ
بندہ را بکمال میرساند و استعداد او را تمام میگرداند از موہبت آخر است باجد لقولہ علیہ السلام
لا یزال جہنم یقول ہل من مزید حتی یضع الجبار فیہا قدمہ فتقول قط قط **القطب**
واحد است کہ جائی نظر کردن خداست در ہر زمانہ بر قلب سرافیل علیہ السلام **القطب الکبیر** آن
مرتبہ را قطب الاقطاب ست و آن باطن پیغمبر است نمیباشد مگر دارا ان خاص محمدیہ و انسب کمالات او
پس نمیباشد خاتم ولایت مطلقہ الا قطاب مگر بر باطن نبوت علیہ السلام و این موہبت
اخیر را قدم خوانند زیرا کہ آخر است از صورت شی و این موہبت آخر است مواہبی کہ حقتعالیٰ
تقرب سیفرماید بندہ باسمی کہ چون عبد اتصال بیابد بحقیقی کامل شود **قدم صدق**
سابقہ جمیلہ و موہبت جزیلہ کہ حقتعالیٰ عطا میفرماید بر بندگان سالک مخلص من قولہ تعالیٰ
و بشر الذین آمنوا ان لہم قدم صدق **القرب** عبارت از وفا بعہد سابق میان
حق و بندہ **القشر الفرد علم اللدنی الاجمالی الجامع للحقایق کلہا**.....
علم باطن بچو مغز است و علم ظاہر بچو پوست یعنی بغیر شریعت طریقت را نگہدارد و بطریقت
حقیقت را محافظت کند زیرا کہ ہر کرا احوال طریقش بشریعت مقرون نبود احوال او دعوی

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وہ خواہد بود نعوذ باللہ من الحول بعد الکور و ہر کہ محافظت نماید حقیقت بطریقت حقیقت او فاسد بودہ نماند باالحاد و زندقہ **کشف القطب** ۔ ہو واحد الذی موضع نظر اللہ تعالے من العالم فی کل زمان و ہو قطب اسرافیل علیہ السلام القطبیۃ الکبریٰ ہی مرتبۃ قطب الاقطاب و ہو باطن نبوۃ محمد علیہ السلام فلا یکون الا لورثۃ الاختصاص علیہ السلام بالاجلیۃ فلا یکون خاتم الولایۃ قطب الاقطاب الا علی باطن خاتم النبوت **قطب الاقطاب** و آن باطن پیغامبر علیہ السلام است نبی نباشد مگر و ازان محمدیہ را بسبب کمالات او پس نمی باشد خاتم ولایت و قطب الاقطاب مگر بر باطن نبوت علیہ السلام اصطلاح **القیامت** انگیختن بعد موت نسوی حیات ابدی و این سہ قسم است اول ۔ او بر انگیختن است بعد موت طبیعی نسوی حیات در یکی از بارخ علوی و سفلی بحسب حال مردگان و بنا بر انچہ گفت پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم کما تعیشون تموتون و کما تموتون تبعثون و این قیامت صغراست کہ اشارت در قولست من مات فقد قامت قیامتہ ۔ و ثانی ۔ آن قیامت بر انگیختن است از موت ازدی نسوی حیات قلبی ابدی در عالم قدس چنانچہ گفت پیر از ارادہ خبری از طبیعت و آن قیامت وسطی است کہ اشارت کردہ شد او من کان میتا فاحییناہ گردانیدہ شد او را نور ولایت و ثالث ۔ آن قیامت بر انگیختن است بعد فنا در تعالی بحیات حقیقی نزدیک بفالحق و آن قیامت بزرگ کہ اشارت کردہ شد فاذا جاءت الطامۃ الکبریٰ **القلب** جوہر نورانی مجرد است و متوسط میان روح و نفس و این جوہر تحقیق پیدا بدانسانیہ و حکما این را مرکب میخوانند و این را متوسط میدانند میان او و بدن تخیلا مثلہ فی القرآن بالزجاجۃ فی آیۃ اللہ نور السموات والارض الایۃ **القوامع** موانع انسان از مقتضیات طبع نفس و ہوا و این قوامع امداد اسماء الہیہ اند تائیدات الہی بر اہل عنایت و سیر فی اللہ **شرف الکاف** ۔ **الکتاب المبین** لوح محفوظ قال اللہ تعالے ولا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین **الکل** اسم حق است باعتبار حضرت واحدیۃ الہیۃ کہ جامع مجمع اسماء است و ایمنی گفتہ اند احد بالذات و کل بالاسماء **الکلمۃ** عبارت است ہر واحد از ماہیات و اعیان حقائق موجودات خارجیہ ۔ آما معقولات مختصہ اند بکلمہ مفردہ و خارجات بکلمہ وجودیہ و مجردات مفارقات بکلمہ تامہ و ماہیۃ را باعتبار وجود و لوازم حرف خفیہ خوانند و ماہیہ با لوازم را کلمہ غیبیہ و ماہیۃ با وجود بی لازم حرف وجودیہ **کلمہ** آنحضرت است بکلمہ کن لقولہ تعالے انما امرہ اذا اراد شیئا ان یقول لہ کن فیکون و کلمہ کن در محل صورت و ارادت کلیہ است و آن تعلق ارادت مرید است بہ بود مراد **کمال ذاتی** ظہور ذات است

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مردان ۱۲ شه دستان من زیر قبای من اند۔ نمی شناسند ایشانرا غیر من۔ عبده فرمود امیر المومنین علی ابن ابی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کایات یرالیہ فی الحدیث القدسی اولیائی تحت قبائی لا یعرفہم غیری **لسان الحق** انسان کامل
محقق بود و مظہر جمیع اسم الکل **اللطیفۃ** اشارتی دقیق بود معنی آن اماروشن شود ازان انشاء اللہ
معلی در فہم کردہ عبارت **تکجد اللطیفۃ الانسانیہ** حکما نفس ناطقہ را گویند صاحبدلان دلرا گویند و
حقیقت شمرند ہر چہ ست بر تبۂ قوہ باز نفس مناسبت دارد با نفس بوجہی و مناسبت دارد بروح
بوجہ اول صدر گویند و بوجہ ثانی **فواد اللوح** ہو الکتاب المبین و النفس کلیہ گویند **اللوائح**
جمع لائحہ است و اطلاق میکنند بر شی کہ ظاہر میشود حس را از عالم مثال و این از کشف صوریست یا
یعنی او لائحہ از کشف معنی از حجاب **قدس اللوامع** انوار ساطعہ کہ پیدا شود اہل ہدایت را از ورا
تقوی ضعیفہ و منعکس شود آن از خیال بحس مشترک مشاہدہ نماید بحواس ظاہر بہ بیند انوار
چو انوار شہادت و قمر ان در روشن شود حوالی ایشان و آن انوار ساطعہ اگر از غلبۂ انوار قہر و
بود بر نفس سرخ رنگ نماید و اگر از غلبۂ انوار لطف و دعوہ باشد بر رنگ زرد و سبز نماید **لیلۃ القدر**
یعنی کہ سالک را بتجلی خاص مشرف گرداند تا بدان تجلی بشناسد قدر و رتبۂ خود و نسبت با حجب
آن **شرف المیم** ابتدائی وصول سالک بعین جمع و مقام اہل کمال در معرفت
المسالک و المسلوک لا جعل معنویہ است و آن حقیقت انسان کامل است کما قال اللہ تعالیٰ
لولاک لما خلقت الافلاک و شیخ ابو طالب مکی قدس سرہ در قوت القلوب فرمودہ **افلاک**
دائرہ اند با نفاس بنی آدم و شیخ اکبر ہمچنین فرمودہ است **مائر القدس** علمی کہ نفس را ظاہر گرداند
از دنس طبایع و از نجاست رذائل ہوائیہ باشہود حقیقی تجلی قدیم کہ رافع حدث است **المبادیہ**
اضافۃ محض اند باعتبار تقدیم ذات صمدیت بر حضرت واحدیت کہ مشار تعینات و بست اسماء صفات و
و عبادات **المبادی** جمع اعتبارات و منتسب اضافات ظاہر وجود و باطن بست در عرصۂ تعلقات آن
او وجود مطلق احدیت واجب بعبادات از تعین وجود در نسبت علیہ ذاتیہ و محقق از حیثیت این نسبت حق را
بندہ بیخوانند **مبادی الی النہایات** فروض عبادات چون صلوات و صوم و مزان و نہایات کمال
فرضیت و موصلہ بحقیقت و نہایت زکوات بذل غیر حق از سر صدق و اخلاص لوجہ حق و نہایت تمام
مسالک است از صوم و چیزیکہ صوم خلقیہ را بفنا در حق کما قال اللہ تعالیٰ الصوم لی و انا اجزی بہ
و نہایت حج وصولست در معرفت و تحقیق بہقا بعد از فنا و ذکر کہ جمع مناسک کہ منع کردند باز منازل
سالک است تا نہایت کہ مقام احدیت جمع و فرقست **المبادی الاول** چنانچہ عقل کل و نفس کل
و مراتب تنزل دیگر تا انواع اخیر **یعنی التصوف** خصال ثلثہ کہ ابو محمد رویم علیہ الرحمۃ فرمودہ
و افتقار و بذل **المحقق** بالحق محققی کہ مشاہدۂ حق فرماید در ہر متعینی بی تعین آن زیرا کہ اللہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اگرچہ مشہود است در ہر مقیدی باسمی یا صفتی یا اعتباری یا حیثیتی لیکن آں مقید منحصر نیست در ان
مقیدات و نہ مقید میگردد بآں تقیید پس آں تقیید نہ تقیید است نہ اطلاق لیتحقق بالحق والخلق
صاحب نظری کہ مطالعہ فرماید کہ ہر مطلقی در وجود وجہی دارد بالتقید و ہر مقیدی را حیثیت باطلاق
بلکہ مشاہدہ فرماید وجود حیثیتی واحد است او را وجہی است مطلق و وجہی است مقید بہر قیدی کہ فرض
این شہید بطریق ذوق متحقق بود بحق و خلق و فنا و بقا المجذوب المتحقی کہ او را حضرت حقتعالے
برای خود گزیندہ و اختیار فرماید و او را از برای حضرت النور نائب مقام قدس خود او را مقدس گرداند و مجمع
مواہب کرامت کند تا برسد بجمیع مقامات بواسطہ کلفت و تعب طلب تر و این فقیر مجذوب بمقامات
کلیہ سلوک نمیکند و لہذا او را باقدامی نرسیدہ اند و مراتب چہارگانہ نداند کہ خواندہ شد نائب
المجال الکلیۃ المطلق الاصلیۃ والمنصات مظاہر مفاتیح الغیوب دان حضرت جمع مرتبہ اول مرتبہ وحدت تعین اول
کہ بالائی ہمہ مراتب لاتعین اطلاق واحدیتیہ عرفت ست ثانی مرتبہ واحدیتیہ کہ تعین دوم سیوم ارواح
چہارم امثال پنجم اجسام مجمع البحرین حضرت قاب قوسین باجتماع بحر وجوب امکان
قیل ہی حضرت جمع الوجود باعتبار اجتماع الاسماء الالہیۃ والحقائق الکونیۃ مجمع الاہوا حضرت
حال مطلق ست کہ ہیچ ہوا بغیر آن مجال میل نکند مگر بالتبعیت او مجمع الاضداد وجوبیۃ مطلق الاضداد
المحبۃ الاصلیت محبت ذاتیہ بلکہ محبوب خویش محبوب است این محبت اصلیۃ اصل جمیع
انواع محبتہا ست دوستی کہ میان دو تن باشد یا بمناسبت باشد در ذات یا طرفین یا اتحاد در صفت
یا در مرتبہ یا در حال یا در فعل و گفتہ اند المحبۃ حجۃ المستحبۃ المحفوظ آنست کہ نگاہ داشتہ باشد
او را حفیظ مطلق او را مخالفت در قول و فعل و ارادت تا ہر چہ گوید و کند خواہد مرضی حق باشد و
تحوا بدا الا انچہ خدا خواہد محوار باب الظواہر رفع اوصاف عبادت ست و خصائل ذمیمہ و مایقطع
آن اثبات و ان رفع آفات احکام عبادت و اکتساب اخلاق حمیدہ محوار باب
السرایر ازالۃ علل آفات و اثبات مواصلات برفع و این محو و اثبات برفع اوصاف و سوا
افعال اخلاق عبد است بتجلیات صفات و اخلاق و افعال حق تعالے قال کنت سمعہ الذی
یسمع بہ الحدیث محو الجمع و محو الحقیقی شمار کثرت در وحدت محو العیون بہ و محو عین
البصیرت اسقاط اضافہ وجودت بسوی غیر زیرا کہ اعیان شئون ذاتیہ اند ظاہر در حضرت واحدیت
بحکم عالمیہ و اعیان معلومات معدومات العین ابد اند وجود حق است ظاہر در ہر ای عین
و بر ای من حیث الوجود عین نماید و اعیان از انوار ذکر کہ ممکنات اند معدوم و اعیان ممکنات
را آثار است در وجودے کہ ظاہر است در اعیان و جود عین حقیقت اضافت وجود باعیان نسبتی ست

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اعتباریہ و افعال و تاثیرات تابع وجود اند و اعیان معدوم و مفعول نہ موثر توانند بود فاعل
بلکہ بوجود حضرت تعالیٰ و جل حامد باعتباری بین حیثیت کہ عابد است باعتباری تعین
و تقید بصفت عبد و آن شائبہ است از شیون ذاتیہ و حق معبود است باعتبار اطلاق و عین عبد
یا ۔ علوم اصلیہ و ما رمیت اذ رمیت ولکن اللہ رمی و قال اللہ تعالیٰ ما یکون
من نجوی ثلثۃ الا ھو رابعھم ولا خمسۃ الا ھو سادسھم ولا ادنی من ذلک
ولا اکثر الا ھو معھم و قال اللہ تعالیٰ لقد کفر الذین قالوا ان اللہ ثالث ثلثۃ در آیت اول اثبات و در
کہ رابع ثالث است در آیۃ ثانی نفی ثانی و نفی ثالث ثلثہ فرمود کہ اگر احدے از ثلاثہ
بود ممکن بود مثل ایشان تعالیٰ عن ذلک و تقدس اما اگر چہارم باشد غیر ثلثہ بود
باعتبار حقیقت و عین ایشان باعتبار وجود یا غیر باعتبار تعینات غیر و عین غیر باعتبار حقیقت
عین بحق فنا و وجود عبد است در ذات حق ہمچنانکہ محو فنا افعال عبد است در فعل حق و مس فنا
صفات است در صفات او اول ہر فعلی کہ از شی در وجود آید فعل فعال لما یرید بندہ و ثانی
ہر صفتی کہ از موصوفے آید صفت حق مشاہدہ نماید و ثالث وجود نیابد الا وجود حق المحاضرۃ حضرت
دلست با حق در استفاضہ از اسماء حق تعالیٰ و تقدس المحاذات حضرت عبد است با وجہ حق
بمرافقہ و ذہول از غیر حق المحاذۃ خطاب حق است بندہ در صورتے از عالم ملک ہمچنانکہ مذافر مود
موسیٰ را علیہ السلام از شجرہ المنبعث موضع سر قدس انوار و اصلین الممد و الوجودی
حق تعالیٰ وجودات را مددی فرماید از نفس رحمانی بوجود تا ترجیح می نہد وجود عالم بر عدم عالم
در تعقل جواز ظاہر محسوسی بدل مید ہد از غذا و نفسی را مددی می بخشاند از روحانیات امادر جمادات
و افلاک و روحانیہ عقل حکم میفرماید و بدوام رجحان وجود ایشان از مرجح و مشہود حکم میکند کہ ہر نفس
در ہر آنی خلق است جدید کما قال بل ھم فی لبس من خلق جدید المراتب کلیہ بیان حیاتی
این رقعہ کہ از پلک زدن کم باشد کلیہ مراۃ الکون وجود مضاف و عدانیت است کہ اکوان
و اوصاف و احکام اکوان ظاہر میشود در وے و او مختفی بظہور اکوان ہمچنانکہ در جہ آئینہ پوشیدہ شود
بتصویر صورت نماید مراۃ الوجود تعینات کہ منسوب اند بشیون شیون باطنہ و اکوان صور شیون
اند و شیون وجود متعین بتعینات کہ صورت و ظاہر این وجہ شیون مرایا وجود اند و وجود واحد
متعین بصور اکوان مراۃ الحضرتین یعنی حضرت وجوب و امکان و آئینہ حضرتین انسان کامل
و ہم مرآت حضرت الہیہ کہ منظور است بجمیع اسماء المسافرۃ مسافرہ جذبہ را در سیر و عروج می
ست در شئون ذاتیہ مسالک جذب مع الاثنینیۃ و آن ذکر ذات باسماء ذاتیہ دون و صفیہ فعلیہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بلکہ عارف باسمار ذاتیہ وشیون اسمار ذاتیہ ذکر ذات باشد و ذات مطلق است کہ اصل جمیع اسمار است
و اصل جود تعظیم مطلق است کہ متناول جمیع اوصاف حمیدہ است اما اگر ثنا گویند اورا بفعل یا وجود یا
قدرت تعظیم اورا قید کردہ باشند مجموع بآن وصف اما اگر ثنا گویند حق را باسمار ذاتیہ چون
قدوس و سبوح و سلام و غنی و امثال آن حق را ثنا گفتہ باشند و مجموع اسمار مستوی الاسم
الاعظم بیت الحرام است کہ وسیع الحق است یعنی دل کامل صاحبدل مستند المعرفت حضرت
واحدیت است کہ مشار جمیع اسمار الہیہ است المستہلک فی ذات احدیت بحقیقتی کہ باقی ماند بہ
المسئلۃ الغامضہ اعیان ثابتہ کہ صور اسمار الہیہ در حضرت علمیہ باعتبار احدیت وجود عین واجب
الوجود اند المسیح بندہ کہ او را حق تعالیٰ مطلع کردہ اند بر سر قدر لاجرم مطالعہ نماید کہ ہر چہ
مقدور است واجب بود و وقوع آن در وقتی معلوم و ہر چہ نیست ممتنع است و وقوع آن
قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم القدر کائن مشارق شمس الحقیقت تجلیات ذات قبل از
اسمار نام در عین احدیت جمع مشارق الفتح تجلیات اسمایہ اند و تجلیات اسمایہ مفاتیح اسرار
غیب تجلیات ذات اند مشرق الضیاء نور مشرق کہ اللہ تعالیٰ مطلع گرداند بر ضمائر نبی آدم
بہ تشریف شرق تجلی اسم الباطن چنانکہ شیخ ابو سعید ابو الخیر مشرف بر بواطن بودہ اند المضاہات
بین الشیون و الحقائق ترتیب حقائق کونیہ بر حقائق الہیہ اند کہ اسمار اند ترتیب اسمار بر شیون ذاتیہ
لاجرم اکوان ظلال اسمار باشند و اسما ظلال شیون المضاہات بین الاکوان انتساب اکوان ہست
بحضرت ثلثہ یعنی حضرت وجوب حضرت امکان و حضرت جمع میان وجوب امکان و ہر چہ در
اکوانست اگر نسبتش با وجوب قوی بود اشرف و اعلیٰ باشد چنانکہ ملکیہ اعلیٰ انسانیہ اگر نسبتش با امکان
با قوی باشد احسن ادنی باشد چنانچہ سفلیہ و عنصریہ و بسیطہ و مرکبہ و بر نسبت او بحضرت جمع اشد
باشد حقیقت انسانیہ و ہر انسانی کہ با امکان امیل احکام کثرت در و اغلب باشد از کافران و محجوبان
و اگر بجانب جمع امیل بود و احکام وحدت در و اغلب باشد از سابقین مقربین چون پیغمبران
و اگر تساوی بود در جہان کان مقتصدا من المؤمنین و بسبب اختلاف المیل لاحد الجہتین
المؤمنون فی قوت الایمان و ضعفہ المطالعہ توقیعات حق است فاسفار از ابتدای حکم
سلطان از ولد و سوال از عرفان و آنچہ طارح بود حوادث و مطلع اطلاق میکند بر اشراق مشاہدہ
صدمان طوالع توقیعات و ہبادی بروق المطلع شہود مکالمات است در وقت تلاوت قرآن او کہ
متجلی است لیست کہ مصدر آن ما ہیت کما قال الامام جعفر الصادق بن محمد رحمۃ اللہ لقد تجلی
اللہ لعبادہ فی کلامہ ولکن لا یبصرون لبعد الہیۃ فی مصلحۃ الکلیۃ و گفتہ اند کہ رد سلام در نماز و در

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وخموش شد چون باز آمد از استحال سئوال کرد ند فرمود ما نلت الا کذا یته حتی اسمعها من
الملک و شیخ الاسلام شیخ شہاب الدین سہروردی قدس اللہ سرہ فرمود کہ لسان امام در آن وقت
چون شجرہ موسی علیہ السلام بود در حال ندائے انی انا اللہ از شجرہ و مشاہدہ کہ مطالع اعم باشد
زیرا کہ مقام شہود حست در ہر شے کہ متجلی بود بصفتی کہ آن شی مظہر آن صفت است چنانکہ در آیہ
است در حدیث ما من ایۃ الا و لہا ظہر و بطن و لکل حرف حد و لکل حد مطلع
معالم اعلام الصفات حضرت شیخ نعمت اللہ ولی فرمودہ اند کہ از نہ اد اعضا شریفست
چنانچہ عین و ذال کہ معانی اصول صفات ظاہر میشود با نہ محل ہا و معلم محل ظہور بعض معالم
الدین و معالم الطریق المعلم الاول و معلم الملک آدم ست علیہ السلام لقولہ تعالے یا
ادم انبئھم باسمائھم معرب المتمثل استار حق است بتعینات او و اختفاء روح مجدد مفتاح سلطان
اختلاف استعدادات اعیان ممکنہ ست در ازل المفتاح الاول اندراج جمیع اشارات و غیب
الغیوب ہفت امہات صرف چون شجرہ و نوات و تسمی بالحروف الاصلیۃ مفرح الاحزان اخراج
مفرح القلوب ایمان بقدر اخرج مفرح اخر است المفیض اسمی ست از اسماء سبعۃ
زیرا کہ متحقق باسما اللہ تعالی و مظہر افاضت نور ہدایت بود و اسطہ مجموع المقام استیفا حقوق
بالرسمت کہ اگر استیفا حقوق تنزلی کہ در وسیت نظر ما ید سالک ترقی تواند بر مقام فوق بحیاتکہ
اگر تحقیق نیابد بقناعت صحیح نبود او را توکل اگر تحقیق بحقیقت توکل نیابد صحیح نباشد و المسلم
و المسلم جراو مراد از استیفا آن ہیئت کہ باقی نماند با سالک بقیہ از درجات مقام سابق
ناممکن بود ترقی بمقام عالی بلکہ اکثر بقایا رسافل درجات رفیعہ آن مقام در مقام عالی درک
کردد بلکہ مراد تملیک سالک است و ثبات در المقام بحیثیتی کہ حال و شہود و اسم آن مقام بحصول پیوندد
آن بر وصادق آید تا او را قانع و متوکل خوانند اسم مع المسمی و مقام را کہ مقام میگویند
بحسب قامت سالک در وی مقام تنزل الربانی لنفس حامیست یعنی ظہور وجود حقانی
در مراتب تعینات المکانت تنزلی ارفع باشد از منازل عبد اللہ اطلاق میکند بر مکان
مکان چنانکہ حق اشارت فرمود بقولہ تعالی فی مقعد صدق عند ملیک المشاہدت یطلق علی
رویۃ الاشیاء بدلائل التوحید و یطلق باز اء رویۃ الحق فی الاشیاء و یطلق باز اء حقیقۃ الیقین
من غیر شک المکاشفۃ یطلق باز اء تحقیق الامانۃ بالفہم و یطلق باز اء تحقق زیادۃ الحال
و یطلق باز اء تحقیق الاشارۃ المرید یطلق و یراد بہ التاقدت ارادتہ بانہ مرید بارادۃ
الحق و یطلق ایضا و یراد بہ المنقطع الی اللہ بلا سم و قیل المجرد عن الارادۃ ارادۃ ہو المجرد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من اراد ته مع هذا الامور فهو تجاوز الرسوم والمقامات من غير مشقة
الى رفع اوصاف العادة وقيل ازالة العلم وقيل ما نشر الحق
وفناء المجاهدت حمل النفس على المشاق البدنية ومخالفة الهوى
على كل حال المكاره ارادة النفس مع المخالفة وابقاء الحال مع سقوط
اظهار الايات والكرامات من غير امر ولا جد ++
الملك عالم شهادت است كه عالم محسوس خوانند الملكوت عالم غيب كه در مقابله ملك فنا در غيب عزت
حضرت قدوة الكبرا می فرمودند در حين ملازمت شيخ عبد الرزاق كاشی از ملكوت استفسار
كرده بوديم فرمودند كه در اصطلاح بعضی مراد از وی عالم معانی كه در مقابله عالم قوة افتاده است
و نزد اين فقير حضرت واحديت كه اعيان ثابته منظر ليست دهقوا اجمالی را گويند انهم جمال او در كه حضرت واحديت
است محمد الهنا صلى الله عليه وسلم كه واسطه افاضه حق است وعلى ما يشاء من عباده مدد ميفرمايد
مومنين، مومنات را بنور ولايت المناصفة انصافيست كه حسن معامله با حق وخلق باشد
نزد اين فقير منازله است كه ميان جانبين است المنهج الاول انتشار جميع صفات اسماء است
در مرتبت ذات واهل نظری كه ميانشده باشد بنور رتبه اسماء وصفات در جميع مرتبه ذات بدرستی
كه راه نموده باشد او را بقرب سبل و در منهج اول حضرت قدوة الكبرا ميفرمودند كه مراد از منهج
اول سفر اول باشد حضرت شاه نعمت الله ولی ميفرمودند بدايت سالك است در آغاز سلوك
اين مختصر اگرچه از بارسی مذكور ميكرد ديم از شاه است كه اين گدا آورده است وبعضی از اصطلاح كبير
حضرت شيخ صدر الدين قونوی قدس الله سره منقطع الاشيا حضرت وجود و حضرت جميع منتهی
ومنتهی المعرفت حضرت واحديت است حضرت قدوة الكبرا ميفرمودند اگرچه سلوك
جميع سالكان تا مرتبه واحد نيست ليكن نزد اين فقير اشرفيست تا بمرتبه وحديت ولی اكثر
عرفا را سلوك خواهد نمود از مقامات حضرت غوث الثقلين ظاهر شده باشد تا كه
يذوق الوصول لسع واذ كسی لذت اين می چشيده است ++ حضرت واحديت مشاء غير است با قتباس
الانوار نفس رحمانی المناسبة الذاتية ميان حق وانسان كامل ثابت است از دو وجه از جهت
ثانی ميراث او از تجلی وتعلق بحيثيتی كه كسب نتوان كرد وصفتی كه فائض باشد در تقديس او بغير تقيد
كه فائض نيست الا بعصمت وجدان و وحدانيت حق وخلق او از اكثر احكام امكان وخواص سائر
اين است وجهی از وجهين مناسبتكه با حق والثانی اضافت بنده است بصفات حق وتخلق باخلاق
الهيه واگر اتفاق افتد مناسبت بوجه اول بغير الثانی محجوبی باشد مقرب وهمچنين مناسبت بوجه ثانی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بنیاد اول محال و در ہر دو امر مراتب کثرت امادر امر اول بحسب شدت غلبۂ نور وحدت بر کثرت و ضعف غلبۂ
وحدت بر کثرت و قوت استیلاء احکام وجوب بر امکان و ضعف آن در امر ثانی ۔ تحقق او بجموع
ما تحقق بعضی بغیر بعضی اگر مناسبت بوجہین حاصل آید از وجہ اول کہ کمال است بمحبوب حق و مقصود
بعینہ باشد و در ثانی حقیقت ہر نوع الی الزخ و مرات ذات و الوہیت مفا باشد المنازلات قال الشیخ فی
الفتوحات اعلم ان المنازلۃ فعل فاعلین ہما و ہی تنزل من اثنین کل واحد یطلب الاخر یتنزل علیہ
فیجتمعان فی الطریق فی موضع معین فتحقق المنازلۃ لطلب کل واحد لہذا النزول علی الاخر و ہذا
النزول علی الحقیقۃ من العبد سعی و انما سمیناہ نزولا لکونہ یطلب بذلک الصفۃ
النزول بالحق ✤ المیمون الملائکہ میمنہ اند در شہود و جمال حق و نہایت شدۃ اشتغال بما
حق نیند اند کہ حق تعالیٰ آدم را آفریدہ است یا نہ چون از غیر حق غائب اند مکلف نبودہ اند مسجود
الموت موت اختیاری بقمع ہوائی نفس است و اگر نفس جمع تحمیل نکند بلذات و شہوات نفسانی و
مقتضیات بدنیہ ہر آئینہ مائل شود بجہت سفلیہ و جذب کند نفس ناطقہ بمرکز خود لاجرم دل را اول
تعیش یعنی نفس ناطقہ بمیرد و تجلیات حقیقت علیہ بموت جہیلہ و اگر نفس بمراد از ہوائی خود باز گردد و
بجہت اصلیہ بمقتضی حب الوطن من الایمان باعالم قدس نور زندہ شود بحیات ذاتیہ
از حضرت امام جعفر صادق مروی است کہ موت توبہ است بما قال تو بوا الی بارئکم فاقتلوا انفسکم
مراد از جہاد اکبر نیز مخالفت نفس است الموت الابیض مراد ازین ترسکی است من
مات بطنہ حری فیہ الموت الاخضر پوشیدن مرقع است از خرقہ ملفقات و قناعت از لباس
جمیل بدلق در سبیل الموت الاحمر مخالفت نفس است الموت الاسود احتمال و ادی
خلق است بصبح و الم با آنکہ تلدد یابد اگر از محبوب بیند کل ما یفعل المحب محبوب قیل فناست
در محبوب شہودی از وی بر وی است فنا افعال در فعل محبوب بلکہ بر وی است فنا در نفس خود و النفس خلق
در محبوب اگر نفس بموت اسود بمیرد دل زندہ شود و المیزان بمیزان افوال شدیدہ و اعمال
حمیدہ وزن تواند کرد از اضداد و آن عدالت است در فعل و حدت حقیقت کہ مشتمل است بر علم
و طریقت حقیقت و تحقیق باین علوم بعد از تحقق عالم بود بمقام احدیت جمع و میزان اہل ظاہر
شریعت است و میزان اہل باطن عقل کہ منور بنور قدس است و میزان خصوص علم طریقت است
میزان خاص الخواص عدل الٰہی و تحقق بعدل الٰہی منصبی است از مناصب انسان کاملہ
شرف النبوت اخبار است از حقائق بالہیہ یعنی از معرفت ذات حق و اسماء و صفات
و احکام او تعالیٰ و تقدس و آن بر دو قسم کلی نبوت تعریف کہ اخبار از صفات ثلثہ اسماء ذات

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دوم خوف تشاریع کہ عبارست ازین مجموع یا تبلیغ احکام و تادیب باخلاق و تعلیم حکمت و اقسام این ہر سہ
ست و این نبوت مختص است برسالت النفس نزدیک تر قلوبست بلطائف غیوب و محجوب ترین اسماء است
بحجاب النفس الرحمانی وجود انسانی است کہ وحدانیت بحقیقت متکثر بغیوب معانی یعنی الحکام عبادات
در حضرت واحدیت ہمچنانکہ نفس انسانی مختلف میشود بصور حروف در مخارج و مقاطع و نفس انسانی
رسال ہوائی حدا ست از باطن بظاہر و ایراد ہوائی بار دو نفس سبب ترویج مستنفست و نفس رحمانی سریان
اسمائیست کہ در تحت حیطہ اسم الرحمان داخل بود النفس عبارت لطیف و خوش جوہریست
شریف حامل قوت حیات و حس و حرکت ارادیہ است و حکما او را روح حیوانی میخوانند و واسطہ
میان نفس ناطقہ و بدن و در قرآن موسوم است بشجرہ زیتونیہ و موصوف ببارکہ نہ شرقیہ نہ غربیہ
یعنی نہ از شرق عالم ارواح مجرد است نہ از مغرب عالم اجسام کثیفہ النفس الامارہ مائل بود بطبیعت
بدنیہ و امر بلذات شہوانیہ و جذب کند دل را بجہت سفلیہ و این نفس اوامی شر و منبع اخلاق ذمیمہ
و افعال سیئہ است قال اللہ تعالی ان النفس لامارۃ بالسوء النفس اللوامہ نفسی بنور دل ہدایت یابد
از خواب غفلت بیدار گردد و باصلاح دل مشغول بود و میان ربوبیہ و خلقیہ واگر بحکم طمانیہ نیاید
صاحب شود ندارک آن کند و بنور تنبیہ الہی بکار ست قیام نماید و از تنبیہ نفسانی باستغفار و ترحم
رحیم غفار مراجعت فرماید ازین سبب اللہ تعالی او را بنفس مکرر یاد فرمود قولہ تعالی لا اقسم بالنفس
اللوامۃ النفس المطمئنۃ از لباس تلبیس صفات ذمیمہ مسلخ شدہ و بخلعت لطیف اخلاق حمیدہ
گشتہ و توجہ نمود بجہت دل پاکیزہ و مسایہ فرمود در ترقی بنہایت جناب قدس مترا ست از خباثت
و حرص ظلمانیہ و مواظبت نماید بر طاعت و بندگی و بار گاہ رفیع الدرجات ساکن شود و ناطقہ مستفاض
بر سد ایتہا النفس المطمئنۃ ارجعی الی ربک راضیۃ مرضیۃ النکاح الساری فی جمیع الذراری
حسن ست کہ حق تعالی فرمود کنت کنزا مخفیا اشارت است باسبق خفاء قیمیہ و اطلاق ظہور
و تعین بروحی تنزلی و ذاتی قولہ فاحببت ان اعرف اشارت است بامید اصلی و حب ذاتی کہ جملہ
میان ظاہر و ظہور و احرف اسارست باین وصلہ و باین وصلہ و این اصل نکاح ست کہ سارست
در جمیع ذراری و وحدت بنحو حسب ظہور بشہود احدیت است کہ اقتران در جمیع مراتب تعینات
و تفاصیل کلیات و وحدت حافظہ کثرت ست زیرا کہ شامل کثرت ست در جمیع صور از پریشانی
و اقتران این وحدت بکثرت وصلت او این نکاح اولست در مرتبہ حضرت واحدیت باحدیت
وجود اضافی در جمیع مراتب اکوان تا در حصول نتیجہ در حدود و قیاس و تعلیم و تعلم و قذاو مستفیدی و
ذکر و انثی و این جنبہ ذاتی مقتضی محبت و محبوبیہ بلکہ عالم مقتضی غالبیہ تعلیمیہ است و این نکاح

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اول سریان وحدت در کثرت وظهور تانیث جمعیت تحادر ابتاثیر وفاعلیه ومفعولیت وآن نکاح
سالبیت در جمیع ذراری **نهایت سفر الاول** رفع حجاب کثرت است از وجه احدیت **نهایت**
السفر الثانی رفع حجاب وحدت است علیه یا طن شعر کثرت چو حجاب حدقش آب بود از حجاب آبی یاب
نهایت السفر الثالث زوال تقیداست بتقیدین ظاهر و باطن بحصول احدیت عین جمع
نهایت السفر الرابع رجوعست حق بخلق و انحلال خلق در حق و عین واحد را در صور کثرت
مطالعه نماید و صورت کثرت در عین وحدت **نون والقلم** علم اجمالیست حضرت احدیت
والقلم حضرت تفصیل النور اسمیست از اسماء حقتعالی و آن تجلی حقست باسم الظاهر مبنی وجود
ظاهر در صور مجموع اکوان و اخلاق میکند بهر چه پیدا میشود از علوم ذاتیه و اذات الهیه که مرید
کون باشد **نور الانوار** حقست که نور جمله انوار است و آن عین ثابته باشد **شرف الواو**
والواو وجه مطلق در مرتبه الواحدیه اعتبار ذاتست از انرو کاستغنا از اسماء واحدیه اسماء بذات
است و تکثر اسماء بصفات است **الواحد** اسم ذاتست باین اعتبار **الوارد** آنچه نازل
شود بر دل از معانی از عمل از غیب الواقعه آنچه فرود آید بر دل از غیب بهر طریق که باشد
از معانی **واسطة الفیض** و واسطة المدد انسان کامل است که رابطه میان حق و حق بمنسبت
طرفین کما قال الله تعالی **الوتر** ذاتست باعتبار سقوط اعتبار از ابحالی هست زیرا که احدیت
نسبتی ندارد با غیر بلکه هیچ شی را با نسبتی نیست **الوجود** وجدان حقیقت ذات او بذات او
یا بمعنی حضرت جمع را حضرت وجود گفته اند وجها بغایت جذبه است در سلوک این هر دو از بدایت
مراد بود وجها الاطلاق والتقید اعتبار ذاتست بحسب مبنی طرح جمیع اعتبارات اعتباری ذاتست بحسب سقوط
جمیع اعتبارات زیرا که ذات وجود است من حیث هو هو وجود ذاتست بحسب سقوط اعتبارات
مطلق یعنی حقیقی که با هر شی از غیر مقارنه بحسب عدم محض لاجرم وجود مقارن شی نباشد که
با او موجود بود و بخود معدوم و غیر و غیر هر شی است هر غیر مزاوجه که غیر وجود اعیان معدومه اند
و اگر وجود جدا شود و جذبی آن شی موجود نباشد **والمعدوم** لیس بشئ عندنا و اشیا بوجود
موجود اند و بخود معدوم اگر وجود را مقید گردانند بقید تجرد یعنی بقیدان لا یکون معه شئ
واحدی باشد غیر او و نه چنانکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود کان الله ولم یکن معه شئ
محققان گفته اند هو الان کما کان و اگر قید کنند با شی هست او عین مقید باشد چنانکه
دانستی که غیر وجود است بوجود موجود تواند بود اگر تجلی کند در صورتی و خود را مضاف مقید گرداند
بآن صورت و چون اسقاط اضافت کند آن صورت بی وجود معدوم بود است معنی قول جمعی

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

که فرمود التوحید اسقاط الاضافات صادق بود که میگوید موجود عین حقیقت واجب الوجود
ودر ممکن زائد و شک نیست که سواد بیاض انسان غیر وجود ایشان راست وجه الجمع
حضرت شاه نعمت الله فرمودند هر چه بینی بوجه حق همه اوست زیرا که هیچ شی را حقیقی نیست
الا بحق حقیقت حق است نزد اهل حقائق وعین حق که میتیم همه اشیا را است وهو القیوم
قال الله تعالی ایما تولوا فثم وجه الله + اهل نظر چون نظر بنظر کشف قیومیه را در
همه اشیا مشاهده نماید وحید جمع العابدین بوجه همه عالم بود بحضرت او وهی حضرت اللوح
المحفوظ نفس کلیه است که قالب عالم است ولوح محفوظ وکتاب مبین وراء اللبس حقیقت
وحضرت احدیت قبل از واحدیت زیرا که حضرت واحدیت حضرت ثانی ثانیه است و
بعد ازین حضرت تلبیس معانی اسماء وحقائق اعیان بعد ازان بصورت روحانیه انگاه بصور
متمایله آخر بصور جسمیه الوصف الذاتیه الحق احدیت جمع است ووجوب ذاتی وعین
از عالم است الوصف الذاتی للخلق امکان ذاتی وفقر ذاتی الوصل
وحدت حقیقت است واصله میان بطون وظهور وتغیر کرده اند وصل را از سبق
رحمته بجنبه چنانکه حقتعالی فرمود فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق، وتغیر کرده اند از قیومیة
اشیاء را زیرا که قیومیت حق کثرت وصل میاید بعضی به بعضی وبالفعل تراها هو عین
حدیثها فرمود من عرف الوصل من الفصل والحرکة من السکون فقد بلغ القرار
فالتوحید مراد بحرکت سلوکست وسکون قرار در عین احدیة ذات، تغیر کرده اند
بوصل از فناء عبد از اوصاف خود در اوصاف حق وآن تحقق است باسماء الله تعالی که عبد
است باحصا اسماء کما قال علیه السلام من احصاها دخل الجنة ووصل الفصل جمع وفرقت
وآن ظهور وحدتست در کثرت زیرا که کثرت فاصله است انچه وصل وحدت کثرتست بتعینات که
موجب تشعشع ظهور وحدتست در فوائد مختلفه چون اختلاف وجوه واحد در مرایا متحده وصل
الاصل باز گشتن بعد از ذهاب وعروج بعد از نزول وسیر واحدی از ما تنزل کرده است
از اعلی مراتب که عین احدیت است وآن وصل مطلق بود در ازل باد نی هبوط که عالم
عناصر است وبعضی از بنی آدم اقامت کرده اند در غایت حضیض تا فرو رفتند باسفل السافلین
بعضی رجوع فرموده اند بسلوک السیر الی الله وفی الله بالتصاف بصفات الحق وفنا در ذات
تا حاصل شود او را وصل حقیقی همچنانکه بود در ازل الوفا بالعهد جزو حیت از عهده عهدی
که با رب خود بسته بود در زمان اقرار ربوبیة در جواب الست بربکم الوفا بحفظ العهد

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

انصرف باید کہ ترک عبودیت نکنی و غافل نباشی از عجز خود در اوقات اعطار تصرفات و
خرق عادات **الوقت** حاضر وقت باید تا ہر چہ بر تو رود می نماید در حال اگر تصرفی ہست
بی کسب عبد رضا بحکم وقت باشی و غیر در خاطرت خطور نکند و اگر متعلق بالی کسب خود
انچہ اہم است اختیار کنی و بگذاری ماضی و مستقبل کہ حالت فوت شد زیرا کہ زیرا کہ تدارک
ماضی و مستقبل ضایع کردنست وقت را کہ الصوفی ابن الوقت باید کہ حال را دریابد۔
الوقت لدایم آن دائم الوقفۃ توقف میان دو مقام از برائی انچہ با قیست
از حقوق تنویر مقام اول و سینہ و انچہ ترقی کند بارادت ثانی **الواجد** ما یصارف
القلب من الاحوال المغیبۃ لہ عن شہود الاوقات **الوجد** الوقوف الصادق باسرار حق است
کہ مراد تو مراد حق بود معنی ولی و والی در لطیفہ سابق مذکور شد **شرف الہبا** الہبا
اعتبار ذاتست بحسب حضور الہیولا اعتبار ذاتست بحسب غیب فقد الہبا رماد و است
کہ مصور صور اجسام عالم در وے پیدا میگردد اندر ادریعقا گویند و حکما، اورا ہیولا میخوانند
و حضرت امام اورا ہیافر مودہ الہیولا مثلہ و قیل اسم جبرئیل کہ در وے صورت و ہر باطنی کہ در
صورت ظاہر میگردد اورا ہیولا خوانند **الہجوم** ما یرد علی القلب بقوۃ الوقت من غیر تعمد
منک العبد ھی اثر المشاہدۃ جلال اللہ فی القلب فقد یکون عن الجمال الذی جمال الجلال
ہمت الآفات اول ہمت در جالست و این ہمہ باعث بر طلب باقی و ترک فانی
ہمت الانفس درجہ ثانی از ہمت است و صاحب این ہمت را خاطر متعلق بود بوجود عمل
و دلش مشغول بتوقع وعدہ فرمودہ از ثواب بعمل لاجرم طلب شاہد و حق کند بلکہ تعبد لدی کند
بامید احسان **ہمت ارباب الہمم العالیۃ** درجہ ثالث از ہمت است و ہمت علیہ ارباب
ہمم متعلق نگردد الا بحق و منصفت نشود بغیر او و این مرتبہ اعلی ہمت ہست بلکہ راضی نبود
باحوال و مقامات و توقف ننماید باسماء و صفات و نظر نفرماید الا بعین ذات۔
ذات الہوی مثل نفس بمقتضیات طبع و اعراض از حبت علیہ بسوی سفلیہ نیز بافراط
محبت تعبیر کند العصبیۃ الحقیقۃ فی عالم الغیب **الہمت** یطلق بازاء تجرید قلب النبی و
یطلق بازاء ..... صدق المرید و یطلق بازاء جمیع الہمم بصفۃ الایام **شرف الیاسی**
الیاء قوۃ المحرک النفس کلیہ است کہ ممتزج است نور الظلمت تعلق بحسم بخلاف عقل عارف
کہ مجرد است **بدرۃ الیضا الیدان** اسماء الہیۃ اند متقابلہ چون متعین فاعل قابل از جہت
حق تعالی گفت ما منعک ان تسجد لما خلقت بیدی و بعضی بحضرت وجوب و

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

امکان تغیر کردہ اند حق آنست کہ تقابل اسم است چہ فاعل تقابل متوان یافت چون
جمیل و جلیل و در تقابل تعالی فعال توان دید چون راحی و خالق یوم الجمعۃ وقت
تفاوت وصول بتعین یوم العید وصول سالک بحق الجمیع و بمان عید مذکور الیقین بغیر
طرب بود از اہل شریعت و طریقت و حقیقت بعقائد و احوال و وصول ایشان در حال مشاہدہ
و بین دار بمین تعین است و رویت موعود بغرد اقال علیہ السلام الیقین الایمان کلہ و قال ابو سعید
العلم و استعمال و الیقین ما حملہ و قال ابو المنصور الطوسی تاج الفقراء اربعۃ اشیاء علم الیقین و
فہم یونسہ و ورع یجمعہ و یقین یجلوہ انچہ متداول و مرکب صوفیہ سالکان طریقہ علیہ الطیبین مذکور شد

لطیفہ ہشتم در بیان معرفت راہ سلوک سلسلہ تربیت و وجہ خاص و تجلیات ظلمانی و نورانی و انواع تجلیات و تلبیس ابلیس

قال الاشرف السلوک ھو الخروج عن الصفات
البشریۃ و الدخول فی مقامات العلیۃ

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سلوک ہر طائفہ مختلف است چون مقصود ایجا بیان سلوک
صوفیہ و طائفہ علیہ بود شروع کردن بسلوک مذاہب دیگر اصلاحت وقت و انسب حضرت نور العین
بعرض رسانیدند کہ در کلمات مشایخ آمدہ است الطرق الی اللہ بعدد انفاس الخلائق
و ہر جائی دیگر آوردہ اند راہ حق تعالی نہ در شرقست و نہ در غرب و نہ در عجم و نہ در عرب است بلکہ
ہر دل بندہ است ظاہر ازین دو کلمات مشایخ تعارض مینماید جواب مقولہ اول عدم انحصار مفہوم
میگردد از کلمہ ثانی وجود حصر معلوم پس توفیق میان مفہوم یکدیگر چگونہ باشد حضرت قدوۃ
الکبرا میفرمودند کہ مراد از طرق الی اللہ بعدد انفاس الخلائق طرق کثرت نیست کہ بدان
سلوک کردہ شود بلکہ مراد ازوی وجدان حقیقت ہر سالک عارف را در ہر نفسی بودیعہ صنایع
الہی و بدایع نامتناہی کما قال امیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ ما رایت شیئا الا رایت اللہ فیہ پس ہر صنعتی را
چون رابطہ بسوی صانع خود ہر آئینہ قول مشایخ طرق الی اللہ بعدد انفاس الخلائق
(شعر) فی کل شئ لہ آیۃ ٭ تدل علی انہ واحد ٭ گوشہ نشین گنج خوش فرمودہ است
شعر ہر آنچہ آفریدہ است بیننده را ٭ نشان میدہد آفریننده را ٭ چون معلوم شد کہ در
طرق غیر منحصر سلوک نمیتوان کرد پس ناچار سلوک الا براہ دل و این سلوک را ہمہ مشایخ علی
نہج التفصیل مشرب بسیار نہادہ اند و ہر چند کہ مشرب بیشمار گفتہ اند و لیکن آن ہمہ مشارب کثیرہ
و مذاہب کبیرہ منحصر اند بدو مشرب یکی سلوک سلسلہ تربیت دوم سلوک وجہ خاص مشرب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ابرار و اخیار دشتہ و جزآن و اصل سلوک سلسلہ تربیت اند و بشری ازاد بسیار کمل و جمعی از عرفا کامل
بسلوک سلسلہ تربیت بمقصد رسیدہ اند و کار ایشان بسیر حد وصول انجامیدہ و اند کی از مشایخ بعضی مریدان
و طالبان خود را بشرب جہ خاص سلوک کردہ اند و این سلوک کار ہر طالبی نبود قطعہ

معشوق در دو عالم چون فرد شد بخوبی ☐ عاشق نشاید الا از ہر دو کون فردی
ہر رو بہی نیارد در راہ عشق رفتن ☐ در راہ عشق باید مردی و شیر مردی

و این مشرب نگفتہ نیست کہ ہر باغبان گل او نہ چیند و این منہج سہل نیست کہ ہر کس را یکبارگی روی نہ نماید
بجامعہ بگلزاری کہ گل بسیار باشد و خس از ہر طرف پر خار باشد و در بن گلزار چون آرد قدم زند و
کسی کو را قدم اختیار باشد و در سلوک اول یعنی سالکان را چہل سال و بعضی را پنجاہ سال بگذشت
از نقاب عروس مقصود را کشودہ اند و حجاب روئے معبود را ربودہ و در سلوک ثانی اگر مرد پیر موافق
طالع طالبی بود و عنایت و دستگیر مطابق حال صاحبی بود در اندک مدت بسر حد وجدان مقصود
و عرفان معبود برسد و بتواند بود کہ بعضی طالبان و مریدان را بعنایت الہی در این راہ بیک ہفتہ یا یک
ماہ منزل مقصود برساند از دریا رغبت بساحل شہود بشاند شعر را ہر دو پیمودہ راہ در دو گام بہ
حاصل از رہ کردہ خود را در دو گام ✦ ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء و این ہر دو سلوک
ممتاز انہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم و صحابہ بودہ از لیکن سلوک اول در کمال شہرت و سلوک
ثانی بر سبیل ندرت و سہول حضرت قدوۃ العارفین اسیفر مودند ہر چند کہ زمانہ بسر حد تاخیر رسید
خلائق حقائق ظہور نکند و سلوک وجہ خاص از خلائق صدور اکنون شرح سلوک سلسلہ تربیت بگوش
ہوش بشنو قال اللہ تعالے لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم ثم رددناہ اسفل سافلین
چون شہباز حقیقت انسانی از رہ کرد وحدت صمدانی پرواز کردہ و در صحرای واحدیت بر بال انفصال
از ہم باز در قضای عالم ارواح چہار ہزار سال شکار کردہ و ساخت قیل ہزار سال کما قال علیہ
السلام ان اللہ خلق الارواح قبل الاجساد باربعۃ آلاف و فی روایۃ بالفی سنۃ قطعہ چو انسان را
حقیقت ہمچو شہباز ہ زد کرد وحدت خود کرد پرواز ہ نشیمن ساختہ بر شاخ ثانی ہ بباغ رحمت کردہ
باغبانی ہ تو دین فضای شجرۂ روح انسانی فرد و کثرت برآوردہ چنانچہ از نور حقیقت
ارواح انبیا پیدا کردہ و از ارواح انبیا اولیا ہویدا ساخت و از ارواح اولیا ارواح مومنان
و از ارواح مومنان ارواح عاصیان و از عاصیان منافقان و از منافقان کافران پیدا کرد
ارواح انسانی مثل شب بسیار دارد و ہر جانبی ہر یکی از این شعب نشست و گزشت و آن شعبہ
عقل کل و نفس کل چو ہر بیاشکل کل انانچہ گر ہر و بال کشادہ بر شاخ مثال بر آمد شعر

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

زباغ روح چون پروار کرده ۔ بگلزار مثال آوار کرده ۔ بدے بر شاخ وصال تخم کردار بدیدے مثال اصحابی کجا
آمد در و جان شجر مسماتی دوحۂ انسانی بسیار اند چنانکہ جسم کل عرش و کرسی فلک زحل فلک مشتری فلک
مریخ فلک شمس فلک زہرہ فلک عطارد فلک قمر کرۂ نار کرۂ ہوا کرۂ آب کرۂ خاک جماد و نبات حیوان
و حیوان انسان است پس حقیقت انسانی از ہر مراتب مذکور عبور کردہ و بجا ظہور فرمودہ و این
مرجو یست از موجودات دیگر بہ غایت کثافت در نہایت بعد از لطافت و آخرین و اسفل اشیا است
پس ہر شخص کہ بوی سر سداد لا بمراتب طیبہ میگزرد و باحکام و آثار آنہا متصف میگردد و الگاہے کہ بسر حد
کہ جامع ترین موجود است و بحسب جمعیت مسمّی بہ عالم دیگر اگرچہ بحسب بساطت داخل ایشان و یکی از
ایشان و ایں را عالم انسانی گویند کہ عبارت از نشو و نماست باعتبار جمع جمیع موجودات سفلی و علوی و صور بسیطی
مثنوی جان گلزار جان کم دیدہ ام ۔ تہادہ رو بسوئے باغ اجلم ۔ نہال باغ را بسیار شاخ است
کہ بلبل را در ویساں مراخ است ۔ چو انسان شاخ پائین شہر شد ۔ ازان ہر شاخ شاخش پر ثمر شد
بلی شاخی کہ دارد میوہ بسیار ۔ نہد سر در نشیب از بار اثمار ۔ گل گلزار انسانی عجب است
مثل بازار سبحانے عجب است ۔ زہی باغی کہ از وے شاخ انسا ۔ دہد مر باغبان را باغ عرفان
بسے در وے گلے اسما بگلے ۔ شگفد از نسیم فیض بازے ۔ درخت باغ را ایں طرفہ بار است
کہ در بارش درختان ثمار است ۔ ہزاراں بلبل اند باغ عالم ۔ بہ اسماء می کنند با ہم ترنم
عجب ایں قطرہ از دریائے وحدت ۔ کہ در قطرہ بود صحرائے کثرت ۔ ازیں قطرہ چو گردد بحر مواج
پدید آید کہ باشد درۃ التاج ۔ اگر خواہے کہ در دریائے عرفان ۔ زنی غوطہ چو غواصان وجدان
طلب از گوہر اشرف کہ ثمیت ۔ کہ بحر وحدت اورا تا بسینت ۔ نہنگ بحر عرفان نام او دار
در و بحر تنگ شام دارد ۔ حقیقت انسانی مذکور در ہر مراتب مستور کہ تنزل فرمودہ ہر آئینہ
در ایقانی و تقیدی روی نمود و بسبب آن تعین و تقید از دولت قرب و شہود دور ماندہ و از
ذات حضور مہجور افتاد و مضمحل در انشائی انسانی و صورت جسمانی کہ در بیچا تعین خاص پیدا
میکند و تقیدی مناص ہویدا کہ بسبب آن بعضی افراد انسانی بدعوی انانیت سر کشیدہ اند
و خود را مستقل بوجود پندارند زہی دوری و مہجوری نعوذ باللہ نہاد در صحرائی حرمان و بیدای
ہجران شاہ سوار حقیقت انسانی شکار میکند و در پی آہوئی آرزو و بچیر رنگ بوی بہار را
انگار ناگاہ شیر سعادت ازلی و ضیغم دولت لم یزلی از بیشۂ غیبی و کنام لاریبی رو نمود آہوئی
ہوائی بنخچیر آن خود نمائی از وی بگوشۂ عدم در آمدند و او امیل شکار گاہ احدیت و فیافی صمدیت
شد سر ارادت بحضرت نہاد کہ او را زاویۂ خطر ناک بادیۂ پر باک گزاند تہ اند موسی در طلب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قدم نہ دوا من خضر صفتی کہ در خان وی فوجد اعبدا من عبادنا اتینہ رحمۃ من عندنا وعلمناہ من لدنا علما
نزول شدہ است بمجرد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ شرایط اہلیت فیض و قابلیت اقتدا
ازین آیت استخراج کردہ شدہ است پس باید کہ پنج باین اوصاف پنجگانہ موصوف و بعرفان عارف
معروف بود پیچا کہ صاحب مرصاد میفرماید اول اختصاص عبدیت خاص من عبادنا دوم
قبول استحقاق حقائق آیتناہ از حضرت بیواسطہ و آتیناہ رحمۃ سوم خصوصیت یافت رحمۃ خاص
از مقام عندیت کہ رحمۃ من عندنا چہارم شرف تعلیم علوم از حضرت حق کہ علمناہ پنجم
دولت یافت علوم من لدنی بیواسطہ کہ من لدنا علما تقریر این از منہ یا کے انشاد فرمودہ اند مولوی رومی

پیر تابستان و طفلان تیز ماہ ۔ خلق مانند شبند و پیر ماہ
کورحق پیرست نی زا مام پیر ۔ او چنان پیراست کش آمد بہشت
خود قوی تر میشود ہمرہ کہن ۔ خاصہ آن ہمری کہ باشد مرد و زن
ہست بس پر آفت و خوف خطر ۔ گر نباشد سایہ پیرای فضول
خولتا زرہ افگند اندر گزند ۔ از تو دانا تر درین رہ بس پسند

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
چون چنین پیروست آید دانش محکم گیر و تیغ را باید کہ اول مرید علوم شرعیہ کہ بلحاظ احتیاج اصلی باشد
بیاموزد و بعضی از عقائد صوفیہ بر سبیل اجمال و برا کاہند بعد ہ بشغلی کہ مناسب حال وی باشد اشتغال نماید
اما از ہمہ اشغال مرید مبتدی را ذکر جلی مفید تر باشد مرید را ذکر و افکار دائمہ لیالی و ایام
بروجہ تمام اولا بمرتبہ حیوانیہ برساند آنچہ مکشوف سائر حیوانات است بروی مکشوف گردد و شعور
و حس کامل بود از لطف سبحان ۔ بکشف دیدہ اش مکشوف حیوان ۔ چون از ہمرتبہ ترقی کند بمرتبہ انسانیہ
برسد خواص ہیاکل را معلوم کند بتوہم اشباح مفہوم قطعہ در بیاشد ضمیر پاک سالک ۔
بلکہ جملہ ذرات مرد و زن ۔ شدہ در پیش فکر سالک روشن
چون از ہمرتبہ ترقی کند ملکیہ در بحر ای در عروج زند بشہر جابرسد بحکم غریبہ و اسرار عجیبہ مطلع گردد و از
دفائن معادن و جواہر کان خزائن وی دیدہ ور مثنوی در بیجا از جواہر کان اللہ ۔ بہ پیش جوہری
آرند خروار ۔ دلی باین جوہر کان معانی ۔ بکار جوہری ما پد تو دانی ۔ چون از ین منزل بالا تر خرامد
ہمہ بر عرش و خاک و زمین و آسمان و دفتری بیند پر عجائب و دیوانی یابد پر از غرائب کہ در وہ کلمات اسرار بسیار
بود و خرد و ذرات آثار بیشمار ۔ مثنوی با ذرہ خاک چون بر پشت شب رنگ ۔ عجائب خلقہ فہری خزندہ اژدرنگ
۔ چہ مار مسکن الخ اصناف کہ نبود نیچو او در ہیچ اطراف ۔ چہ ہیکلہا و در دون قاف مظہر ہا رسیدہ ہیبت او
در ہیبت کشودہ ۔ چون ازین مرتبہ عبور کند کشتی سلوک کہ در دریای آبا ندارد و در قلزم وجعلنا

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

من الماء کل شیٔ حی آشنا کرد و زورق بسطت الاہی علی الماء بساحل حاصل پیوند مثنوی
چو کشتی را دراب افگند ملاح ✦ بدریای عیان شد غرق ارواح ✦ چہ دریای کہ ادراک
نیست پایاب ✦ بہر سو آشنا رو کرد غرقاب ✦ چون رخت سالک از دریای آب بساحل
ہوا رسد گر بالعالی افتد کہ چہ باد ہوای لطافت ازان گلزار نمی آید و ورای نسیم طراوت
ازان سمن زار نمی برآید مثنوی چو در بحر ہوا افگند زورق ✦ جہانرا یافت بیحاصل
بیرق ✦ بصحرای ہوا ازانجا گزر کرد ✦ بصور تہای غیبی در نظر کرد ✦ ہمچنین مرتبہ بمرتبہ
بعکس نزول عروج میکند ہر چند کہ سالک را کثافت و تقید کمتر لطافت ظاہر و وسعت بیشتر
نسبت بامرات عالیہ کامل تر علم و ادراک شامل تر تا حدیکہ بعین ثابتہ خود برسد و
اسمی کہ عین ثابتہ وی مظہر آنست بصورت استعداد کلی بہ والی الوصف جمیع بروی متجلی گردد
بیاد آنست درین حضرت عین ثابتہ سالک یکی از مرایات ہمگانہ خالی نبود۔ یکی آنکہ
عین ثابتہ وی جامع بود مر جمیع اعیان ثابتہ و شامل ما بود ہمہ صور علمیہ را بحکم عین
ثابتہ نبوی رسول صلی اللہ علیہ وسلم یعنی متابعان کامل و سالکان مکمل وی کہ پے بپے
پی وی سلوک کردہ اند بس بفنی اطلاع وی بر عین ثابتہ خود ہر آئینہ اطلاع باشد بر
جمیع اعیان ثابتہ و احکام و آثار ایشان از من ذالک الی الابد گوشہ نشین گنجہ یکرنگ اند اینجا نشان داده اند
شعر دان دائرہ گردش راہ او ✦ نمود از سر او قدمگاہ او ✦ یکی از متابعان او صلی اللہ علیہ
وسلم کہ مرکب سلوک خود را بر اثر قدم مبارک راندہ صاحب خصوص است کہ آن از مقام
جمعیت خود خبر میدہد کنت اللہ عین بصر کہ بصری و خیالی فرایت بعین البصر والایمان الا بہ فانا
بعین البصیرۃ والایمان الا بہ رایت یعنی الخیال الا ایمان الا بہ فصار الامر الی مشہود والحکم
المتخیل المتوہم بالتقلید موجبا فعلت قد من اتبعہ وہو الرسول المبعوث الی محمد صلی اللہ علیہ
وسلم و شاہد تصدیق جمیع الانبیاء کلہم من آدم الی محمد علیہ السلام واشہد انی اللہ تعالی المؤمنین بہم کلہم فی
ما بقی منہم من احد ممن کان ویکون الی یوم القیمۃ خاصہم علمہم ورایت مراتب ایمانہم کلہم فعلمت
اقدارہم واطلعت جمیع ما امنت بہ مجملا ما ہو فی العالم العلوی وشہدت ذلک ✦
کرہ دوم آنکہ عین ثابتہ سالک یعنی از اعیان ثابتہ را جامع بود پس اطلاع او در ہمہ مقام
بعضی افراد عالم را بزعمی از احکام و آثار انہا بیان کند چنانچہ در فتوحات اورده است
انا لا اعین غیرنا و سئلت علی بعض الرؤوس من بلاد اندلس عن ہذہ المسئلۃ فقلت ان الامر کما تجدنا شہدنا
بقیہ احوالی الظاہر والباطنۃ الوجودیۃ ما تدل اللہ سبحانہ علی طاخراف والطاہر جہ فتوجہت

Ataunnabi.com

الی اللہ سبحانہ بحضور تمام و شہود عام و مراقبۂ کاملۂ فاشہد فی اللہ تعالیٰ جمیع احوالی قاصر
عما یجری ظاہرا و باطنا الی آخر عمری حتی صحبت ابناء اسحاق بن محمد و صحبتک احوالک
وعلومک واذواقک ومقاماتک وتجلیاتک ومکاشفاتک وجمیع خصوصیتک من اللہ تعالیٰ
ثم رکبت البحر علی بصیرۃ ویقین وکان ما کان ویکون من غیر اضلال واختلال ۔

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند حضرت مخدومی شیخ عبدالرزاق کاشی از شیخ خود نعل میکرد
کہ شیخ را نظری بود مخصوص کہ چون خواستی کہ بر حال کسی مطلع گشتی نظری بوی کردی یا زحوالی
اخروی و دنیوی خبر کردی ۔ تقریباً میفرمودند کہ حضرت سید علی ہمدانی در مدینۃ الاولیاء با
جمعی یاران کہ برگشتہ بودند اشارت باین فقیر نمودند کہ حالات جاریہ و واقعات بایشان بجناب
بیچگانہ باید در معرض بیان آرد التفات خاطر خطیر حضرتش ہر دو در ہمہ خطرہ فقیر حقتعالیٰ القا کرد و حالات
ایشان مرا مکشوف گردانید چنانکہ از مجزوی و کلی ہمہ بر حضرت میرعرض کردم بعد از مرور ایام
آنچہ معروض افتاد و مشاہدہ شد ۔ سوم آنکہ عین ثابتہ وی جامع اعیان دیگر بود مگر بر تقیز
ثابتہ خود مقید چنانکہ شیخ نجم الدین صغرا از مکشوفات سلوک خود **بحضرت قدوۃ الکبرا** عرض
نمودند کہ در آخرین اربعین شب بیست نہم ماہ مبارک رمضان حالات اولین و آخرین بر من
کشف شد بلکہ معاملات ازل و ابد بر من عیان کردند و من کہ اکنون شصت سال از ایام تعین من
شدہ است کہ ذریۂ من در محل عرصگاہ میثاق در کف پای بابای آدم بودہ شعر چو ملکی بجام خاص
افتادہ نظر افگار بر انجام افتاد ۔ شیخ نجم الدین کبرا **بحضرت قدوۃ الکبرا** عرض نمودند کہ
مراتب چہارگانہ اصحاب سلوک ارباب صلوک عنایت فرمودہ بیان کنند فرمودند تا کہ
طالب را پیش بطلب یقین علم آراستہ نباشد روزی از پریشانی و خلل بطال نشود و
سالک کہ فیض تام حق تعین الٰہ در دل ندارد و از پی دل نفس سگی نشد قطعہ الف
سالک است مبتدی صدق ۔ روشدہ سلک راہ حق زیباء از رہ لطف جوہر طالب بخلل
آئینہ ممتنع زصفا ۔ چون سالک بعنایت الٰہی و بدقۂ ناتناہی تعین ثابت خود بر سد
ینتہی السلوک الی ہذا المقام و یتبدل السیر بالجذبۃ الجلیۃ ولا یمکن الوصول الی اللہ تعالیٰ الا بالجذبۃ الجلیۃ
صاحب این سلوک را سالک مجذوب گویند چون از تمکین تبہ نزول فرماید و بمقام اصلی خود
رجوع نماید تربیت طالبان را شاید بیت ہر آن سالک کہ گردد از ازل در اعراج ۔ بفرق
طالبانست درۃ التاج ۔ و اگر بعنایت ازلی و ہدایت لم یزلی ناگاہ بیواسطۂ سلوک
بشرف جذبہ مشرف شود بدرگاہ عرفان معرف در اثنار این جذبہ اگر بحضرت بزرگی رسد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

که بهر دو سلوک کار او مقصد بجا میشد بود و برار و بسلوک سلسلهٔ تربیت کرده باز بحضرت جذبه آورد
مجذوب سالک گویندش پس اینچنین کس نیز اقتدار اشاید جز ازین دو صاحب دولت تربیت
سالکان راه یقین و پرورش سازان طریق تمکین نیاید و این تا جیست عظیم الجواهر تا بر
سر کرا نهد و دا جیست کریم القدر تا در برکرا کشد رباعی رد انحضرت کرا بار عام باشد + بدیدارش
همه را کام باشد + ندانم تا کرا لطفش بخواند + که در خاصان کلام از عام باشد + حضرت
قدوة الکبرا میفرمودند که اگر سالک بدرگاه جذبه نرسد و قضه در اثنار راه کرده سالک فقط
گویندش یا آنکه در سر حد جذبه بماند و در هوا سلوک بمیدان هدایه نجاند مجذوب فقط گویند شر
به یکی ازین دو بزرگوار تربیت سالکان کرد کار کمتر آید و لیکن نفس ایشان زود کار گر آید
درویش ایشان و سیرت این خوب کیشان در اکل و شرب و لباس خلاف قیاس این
طائفه ست گاه باشد که از خوردن سیر بوند و گاه بود که اصلا نخورند - تقریبا میفرمودند که
حضرت شیخ نجیب الدین بزغش فرموده اند که مرا از روی صحبت شیخ ابراهیم مجذوب بسیار
میبود و برادر بازار دیدم میان زمستان گفت این ساعت آنست که هم صحبت باشم شرط
آنکه امشب در مسجد بازار با شم بادی در مسجد برفتم گفتم طعام نیاوردم گفت سیرم پس برق و باران آمدن
گرفت و نادود انهار روان گشت چون نماز شام خلق بگزردیم و خلق از مسجد بیرون رفتند
و من تنها بادی بماندم گفت من گرسنه ام چیزی بیاور تا بخورم شب تاریک بود برق و باران
عظیم میبارید چند دینار زر داشتم و برادوم و گفتم معذور دار که عذر واضح است این زر را
فردا تو نان خود سازر را بستید ساعتی صبر کرد و باز گفت که من گرسنه ام برخیز و چیزی بیار تا
بخورم فانا من از مسجد دور بود اما نزدیکان مسجد خویشی بود منعم بخانه وی رفتم چون
شنیده بودم وی چیزی بسیار میخورد گفتم مرا جماعتی مهمانان رسیده اند و این معنی گفتم که
هر یک در حقیقه عجبی ست از بس لطائف که در دلیست از نفس و قالب روح و خیر ایشان نفی تند
که در گاه ست طعامی پخته نمانده است خدمتگاران داشتند و هر یکی را طبقی بر سر نهادند
بعضی پر از بریج خام و بعضی پر از باقلا خام یعنی نخود و گندم دیگ عدد و دنبه و یکعدد قدیده
همراه من بمسجد آوردند گفت خود بپزند و من تا بهار امیش وی نهادم و با خود تخمین کردم که
این همه بنجاه من بود گفتم صبر کن تا ایهارا بپزم گفت چنین میخورم همه را چنان خام بخورد
ساعتی صبر کرد از سائلی از راه گذر بر آمد و در یزه میکرد از مسجد بیرون دوید و هر چه جمع کرده
بود از ماکولات ازوی بستید مقدار ده من نان پاره ها و طعامها بمسجد و سدن آورد همه را

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

نخود چون از شب بیم گرسنه مرا گفت برخیز و گوشه مسجد رو و بخسپ که بسیار زحمت از من کشیدی
اما اگر حرکتی کنی و یا نخسپی هلاک کنم من بگوشه مسجد رفتیم و خسپیدیم و زهره آن نداشتم که حرکتی کنم
چنانکه اگر عضوی از من خارشی میکرد زهره خاریدن نداشتم و دهان مسجد سنگی بزرگ نهاده بود
هر ساعتی برخاستی و آن سنگ را برگرفتی و بر بالین من آوردی و با خود گفتی این سنگ را
بوی فرو کوبم و بیرا هلاک کنم پس هم خود گفتی که روا نباشد که پدرش مرده بی پدر است فردا چه
کند آن سنگ را باز بجای خود نهادی چند نوبت چنین کردی مرا از ترس خواب نمی آمد اما
خود را چنان مینمودم که در خوابم پس مرا گفت بسدانم که در خواب نه ترا زحمت بسیار دادم اکنون
ترا بخدا سپردم و بخشیدم بر بام مسجد میروم تا تو امین کردی و خواب کنی پس بام رفت و بر سر
زبان مسجد یک خانه بود کتاب بسیار در آن جا که امام مسجد نهاده بود بآن خانه در رفت
من از ترس برفتم و در خانه از بیرون بستم و بخفتم آواز خبر خوردن وی از خانه می آمد من
تعجب بودم که وی چه می خورد و میدانستم که در آن خانه هیچ خوردنی نیست چون بامداد از آن
خانه بیرون آمد و برفت در آنخانه رفتیم و دیدیم که جلدهای همه کتابها میخورده خورده است
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در سلوک اگر از سبیل متابعت نبوی و طریق
متابعت مصطفوی اندک انحرافی بود بمنزل مقصود خود رسیدن ممکن نیست چنانکه
بعضی از مشایخ ما تقدم راحلهٔ سلوک خود بواسطه برزخ البرزخ رانده اند بدرگاه نور الانوار
نرسیده اند و اشارت از انحضرت بزجر رانده اند۔ تقریبا از حضرت شیخ علاء الدولة السمنانی
نقل کردند که شیخ مجد الدین بغدادی فرموده اند که در واقعه از حضرت رسالت صلعم پرسیدم که
کما تقول فی حق ابی علی سینا قال صلی الله علیه وسلم هو رجل اراد ان یصل الی الله بلا واسطة
فحجبته بیداء هکذا فسقط فی النار۔ و همچنین شیخ شهاب الدین مقتول که از متابعان اوست اما
حضرت شیخ فخر الدین رازی معاتب شده بسبب کمال حیرت ملتزم خود بعد از سی سال تمامی
معلومات مقرره بر خود برگشته اند از منافقه بسیار متالم شده میگفتند که اگر همه معلومات من برتر
او بوده باشد چون کنم شعر یقینی را که دانستم گمان شد چه سودائی که سود من زیان شد
یکی از شاگردان ایشان این صورت را بحضرت شیخ محی الدین عربی بزبان عجم عرض کرد
بایشان نوشته اند که اگر میخواهی که ترا از معلومات خود رجوع باید کرد و اشیاء کما هی معلوم
شود بباید که تصفیه وجه خاص را ملازم خاص حال خود ساز حضرت قدوة الکبرا
میفرمودند بعضی از این طائفه را با کل و شرب اصلا در بالیست نمیگردد و اگرچه ایام بسیار دراز

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مشمار گردد چنانچه تیغ از دست ہیلی وقتی مختفر شد پنبه تر کرده در حلقش بگذاشتند و اندکی از شور باز نیز در
حلقش بگذاشتند منع کردند و گفت از سی سال روزه داشتم اکنون بروزه میروم۔
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند که بعضے از عقلاء مجانین برخی از عرفاء عارفین را
حالات طرفه و مقالات شگرفه صادر میگردد چنانکه از روی ظاهر مقال ایشان خلاف ادب مینماید
ولی نزد آنحضرت تعالی از آب زلال خوشتر آید چه بعضی از بطائفه معشوق صفت میباشد که در
محزن سر پرده ناز دمیشه هم نشینان حریم راز اند۔ تقریبا میفرمودند که جعفر خلدی میگوید
که در بیت المقدس بودم دیدم که مردی همه روز خود را در عبائی پیچیده بود ناگاه برخاست
و رو بآسمان کرد و گفت کدام را دوست تر میداری آنکه دو عبا رو پا بوده دهی یا آنکه این
قندیلهای خانه تو در هم شکنم پس بجای خود باز گشت و بخفت من با خود گفتم این مرد ستائیست
یا از اولیاء الله است درمیان آنکه من در فکر کاری بودم دیدم که شخصی در آمد با دمی
زنبیلی بزرگ بر است و چپ می نگریست تا دیرا دیده و آمد و بالا سر او نشست و گفت برخیز
که من برای تو یکی چیزی آورده ام پس از زنبیل دو عبا رو پا بوده بیرون کرد آن فقیر
برخاست و بخورد چند آنکه خواست پس گفت این باقی بفرزندان خود بر آن شخص خاست
و برفت من در عقب وی برفتم و گفتم بخدای تو که امشب در اینجا چیزی گفت هرگز دیرا ندیده بودم
غیر از امروز چند روز بود که فرزندان از من دو عبا رو پا بوده خواسته بودند من مرد فقیرم
و حالی میکنم گفتم که هرگاه خدا تعالی فتوحی رساند بکنم هر آنچه بجوا هید امروز یک دینار کسب کردم
و حوائج آنچه گفته خریدم و بخانه آوردم و در طبخ او اهتمام کردم چون پخته شد خواب بر من غلبه کرد
بخفتم ناگاه آوازی شنیدم که برخیز و آنچه پخته ایم ببر و پیش آن مرد که خود را در عبائی پیچیده است
که در بیابانی گذشت و ما چیزی از برای وی ساخته ایم آنچه از فضله وی ماند بفرزندان خود آور و
بدید که اثر سعادت دارد از خواب در آمدم فرزندان آنرا پیش آوردند تا بخوریم برداشتم تا بخوریم
آوردیم چنانکه می بینی حضرت نور العین میفرمودند که عزیزی از اکابر رو م بحضرت قدوۃ
الکبرا آمد و بعضی از سخنان سلوک استفسار کرد حضرت ایشان آنچه که تمام تر بیان این راه بود
بیان کردند چون سائل را مقصود استفاده نبود آهنگ مکابره کرد حضرت ایشان فرمودند
ای عزیز تو که دعوی سلوک دانی میکنی و خود را مرشد میگوئی نشان این مقام در عالم باطن بده
کما قال ابو یزید البسطامی قدس الله سره بحمت انبیاء الدنیا و ربطتها بحبل و ربطتها فی بحر لا
سترت و وصلت لے الجبار ... که در دریائی ایا سته و صحرائی ایا سته کرام ست

Ataunnabi.com

چون ازان دریا عبور کردی و بکدام سفینہ دران بحر غواصی کردی و بساحل سیدی این اول
مترلیست یا نہایت کار سالکان یا رموز و اشارات این طائفہ است کہ ہر کہ ازان طائفہ باشد دانا
ریاعی کسی کین بحر را غواص باشد ۔ بداند سر غواصان دیگر ۔ کسی کو نیست از جوہر فروشان
۔ چہ داند قیمت یاقوت و گوہر ۔ ماہیت در ندان خنک ارد کیفیت سالکان جان سپار جز
بہر مندی نداند وصف خرد مندی بر زبان نراند شعر آنکس ندحال دل غمگینم ۔ کو راہم
ازین ند کلاہی بیت مرد آنہ کہ خود ترک بر فرق نہادہ باشد و از اسلحہ ہمت از سر تا قدم
آمادہ او زخم اینجر کہ تواند خوردن و مرہم اینکار بر جراحت تواند نہادن قطعہ جرعہ
ترک نوش باید کرد ۔ تا شوی مست فقر ما بادہ خرقہ از صفای صبر پوش ۔ تا شوی
مرد فرد یکتا احدیہ ترک جزو کل باید کرد و آن جان با حق است و پروانہ شمع الہدیٰ
اری کل اناء یترشح فیہ ع از کوزہ ہمان برون تراود کہ در وست ۔ بنظر نقص در
سخن این فقیر نظر نباید کرد بلکہ بدیدہ دل باید نگریست کہ در بن جو آب کدام دریا جاریست
عمر گرانمایہ دریغا کہ ضائع شد ۔ در طلب ہیچ مقصود بجائی نرسید
چشما ببند کہ موزون بن خلوت نشین دارم ۔ ز وصل شاہد بقین عالم سلیمانم ۔ کہ جن و انس و وحش و طیر و دیو و پری ہمہ فرمانبردار من اند
چو در دل صورت خورشید معنی میشود طالع ۔ سر گردون بزیر پای ہمت بر زمین دارم
نثار وصل تو اشرف مثال دین و دنیا را ۔ کند ہر قدر م افراہم کہ صد دنیا بدین دارم
حضرت در میم بتکریم از عجب ظلمانی و بروق نورانی استفسار کردند حضرت قدوۃ
الکبرا میفرمودند کہ بیان الوان تجلیات و تبیان مکشوفات مشائخ علی نہج التفصیل
نرمودہ اند و ہر کسی بر حسب سلوک سبیل طیانی پیمودہ اکنون بر طریق اختصار و ایجاز گفتہ می آید
کہ چون طالب صادق و سالک واثق و راز کار و افکار را شتغال مینماید در طریق ریاضت بر سبیل
جدی پاید تجلی اصول الحسنۃ و القبیحۃ فلا یلتفت الیہا و لا الی البروق و اللوامع و لا الانوار الساطعۃ
و لا الی الالوان المنورۃ و یعلم یقینا ان النور الحقیقی منزہ عن ان یکون ملونا و متشکلا
و متحیزا الی جہۃ من الجہات حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ در حدیث آمدہ است
ان اللہ تعالی سبعین الف حجاب من نور و ظلمۃ ۔ عجب ظلمانی و استدراج نفسانی ہمچنانکہ
حواس خمسہ طبع را عرا من و اخلاق ذمیمہ و شمائل خسیسہ نفس مہوا و شہوات و ہواجس
شیطانی و وساوس نفسانی و ہر یکی ازین انواع علامات متنوع میگردد کہ شرح او اطناب
دارد و دار تفاوت عجب ظلمانی بر سالک سہل است از عجب نورانی زیرا چہ نفس بالطبع منہو

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مائل است از ظلمت دہ ہزار لون در زیر ہر لطیفہ از قالب و قلب و نفس پوشیدہ اند کہ مجموع دے
ہفتاد ہزار لون میگردد منہا عشرۃ الاف حجب ظلمانیۃ مستکنۃ فی اللطیفۃ القالبیۃ ولونہا کدر
چون شغل و اذکار ترقی کیرد انوار مشتعل کردد شاہد تلک الظلمات اللطیفۃ بعضہا فوق
بعض و وجود سالک چون لطیف تر بود لطافت انوار مصفا تر کردد چنانکہ کف آب سفید و
دہ ہزار ازان پوشیدہ اند در لطیفۂ نفسیہ کہ لون او کبود بود و منبع خطرات شرور و منشا صفات
کدورت ہمین است و دہ ہزار ازان پوشیدہ در لطیفۂ قلبیہ کہ رنگ او سرخ تر است چنانکہ اشتعال
آتش شعر چو نور شمع رویش برفروزد ۔ نقاب از غیرت از پیش بسوزد ۔ و دہ ہزار ازان
پوشیدہ اند در لطیفۂ سریہ کہ لون او سفید تر باشد چنانچہ زجاج سفید و صاف کہ در عکس
آفتاب افتد بیت شعاع نور او کز منظر اوست ۔ تو گوئی آفتابی اندر آب است ۔
و دہ ہزار ازان نہادہ اند در لطیفۂ روحیہ کہ رنگ او زرد تر است در غایت صفا و لطافت ۔
شعر ازان نوری کہ تابانست و احمر ۔ نمایان شد بر نگ نور اصفر ۔ و دہ ہزار ازان مندرج
اند در لطیفۂ خفیہ کہ رنگ او مشابہ آئینہ مصقل بود مثل سواد چشم در گوشۂ سرد نک در بجا سالک
از چشمۂ آبحیات اندک سیراب میگردد و دہ ہزار ازان پوشیدہ اند در لطیفۂ حقیقت کہ قائم
اند بآن لطائف انوار در نگ و سبز تر است در روشن میکند چشم و فرح بقلب میرساند در نگ
حیات ازین بر آید بعد ازین رنگ عشقی نماید بیت ۔ در بجا سالک سر دقیق است ۔
کہ آخر نور از رنگ عشق است ۔ حضرت قدوۃ الکبرا التفات باین مراتب میفرمایند کہ چون آئینۂ
دل بتدریج از تصرف مضمحلہ لا الہ الا اللہ حقانیت یابد و زنگار طبیعت و ظلمات صفات بشریہ
زدودہ شود پرتوی انوار غیبی و محل انعکاس سر ارلاریبی بود در بدایت حال آن انوار مشتبہ
بر مثال برق و لوامع پدید آید و بہر لمعان ترقی ہزار گونہ افزاید شعر یا ایہا البرق الذی
لمع ۔ بین اکناف الجمیع تطلع چنانکہ صفات زیادت میشود انوار بقوت تر میکردد و بعد از
برق مثال چراغ و شمع و مشعلہ و آتشہای افروختہ مشاہدہ شود پس آنکہ انوار علوی پدید
آید ابتدا از صورت کواکب خرد و بزرگ آنکہ در صورت قمر مشاہدہ افتد و بعد ازان
بر مثال شمس و بالاتر ازین انوار مجرد از مثال نمایان خواہد شد حضرۃ قدوۃ الکبرا قدس سرہ
سالک را اہم ست کہ از ہمہ این انوار اعراض کند و توجہ کلی بدرانی عرج دارد و مگر مجذوب
شیرازی از بنجا گفتہ شعر غلام ہمت آنم کہ زیر چرخ کبود ۔ ز ہر چہ رنگ تعلق پذیرد آزاد است
و منشا انوار و منبع الوان آثار مشوست چون روحانیہ سالک و ولایت شیخ و انوار نبوت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مصطفوی صلی اللہ علیہ وسلم وارواح انبیاء واولیاء ومشائخ وحضرت عزت وانوار اذکار مختلفہ
بتخصیص نور کلمہ طیب ونور قرآن وایمان واحسان واسلام وانواع عبادات وطاعات کہ ہر
یک را نوری دیگر ست واز ہر عبادت ومشاہدہ نور دیگر بود واز ہر طاعت سروری دیگر خیزد مناسب
آن ؎ ہر عبادت را حضوری دیگر ست ۔ ہر اطاعت سروری دیگر ست ۔ ہر چہ اعنی کز عبادت
برکنی ۔ مطلع انوار ونور دیگر ست ۔ وہر یک را ذوقی ولونی دیگر چون انوار بکلی از محجب ظلمانی
بیرون آید جمال راوران تصرف نماند تقریبا بسفر مودند درویشی بخلوتخانہ مشغول بود ودر اشغالی
کہ پیرش گفتہ می بمود ناگاہ نوری نمایان شد کہ ہمہ آفاق را پوشید واجزای او را بحث سلوت
انوار خود کشید درویش گمان کرد کہ نور الٰہی ست ودر سلوت حضور نامتناہی پیرش دریافت کہ از
راہ میرود بصورت مثال تجلی کرد وگفت ای مرید زنہار خیال دیگر ہرگز مبر در راہ سلوک گیر آنہا
ببین وگذر کہ این نور وضو نست ؎ چو بینی فروغ خورشید انوار ۔ درخشد در ہمہ اطراف وقطار
ولی باید تراخورشید رویٔ ۔ کہ آگاہ نہ از این رنگ ولونی ۔ حضرت قدوۃ الکبرا بسفر مودند
گاہ باشد کہ بجہت تقویت عقیدہ اصحاب روحانیہ مشائخ نمایان گردد وکہ بوی عقیدہ وی زیادت
گردد وتفرقی مراتب اکابر از وی ظاہر بود چنانکہ شیخ علاء الدولۃ السمنانی نقل میکردند کہ روزی
یکی از مریدان بایزید کہ مردی درجات بود وکارہ از وی منقول ست کہ گفت او را شخصی
چو ست کہ تو پاین خاندان عقیدہ ارادت کردی وسلوک جز متابعت بایزید آوردی گفتم از
این نمیدانم اما یک نوبت وضو میساختم در اثناء آن دیدم کہ دیوار قبلہ بشگافت واز انسو فضائی
پیدا شد وہ در آسمان ستارہ مشتری بنمود پرسیدم کہ این چیست یکی گفت این نور سلطان
العارفین ست ساعتی شد آسمانی دیگر دیدم تمام نورانی ہمچو خورشید گفتم این چیست گفت این
نور مجد الدین بغدادیست آن درویش متعجب شد بعد از آن گفتم این سخن نہ بآن میگویم کہ در
مراتب ایشان تفرقی میکنم یا ترجیح مبهم شیخ مجد الدین را بر سلطان العارفین اما ہر کسی را کہ
حضرتعالی حوالہ کردہ است مشربی چون او توجہ بآن مشرب کرد متابع آن طریق شد حضرتعالی
جہت ثبات قدم او در آن طریق شیخ او را در اعلی مراتب جلوہ کرد حضرت قدوۃ الکبرا
بسفر مودند کہ چون انوار وألوان نہایت گردد در بی لونی وبی رنگی وبی مکانی وبی شکلی
در آید ونور مطلق آنست کہ از این ہمہ پاک ومنزہ باشد انوار وألوان وانوار ہر چہ در صورت
بروں می آید گاہ بود کہ نور ذکر باشد گاہ بود کہ از ظلمات انوار روح محمد صلی اللہ علیہ وسلم بشری
متخرق شود وبر مثال ابر پر نوی از روحانیہ در صورت برق مشاہدہ افتد ولامع از نور ذکر باشد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

واز نور و ضوء نباشد چنانکه مذکور شده و در بدیهه این بیت فرموده بیت چه نسبت خاک را بان رخ بے نظیر ۔ که ذره کجا و آفتاب منیر ۔ اما لوایح آن نور که منشاء او نماز و قرآن و اسلام و ایمان بود و تفاوت میان بروق و لوامع و لوایح آنست که برق برقرار بجهد و زود منقطع گردد و لوامع و لمعان متعاقب بود اندکی توقف بکند و لوایح چون نور آفتاب که عکس آب یا آئینه بر جا نیز ند و قدری توقف میکند باز در حجاب میشود پس نور نماز یا قرآن یا اسلام یا ایمان عکس بر آئینه دل می اندازد و نور لوایح می افزاید و می کاهد اما انچه در صورت چراغ و شمع و مشعله و مانند آن بیند نوری باشد مقتبس از خورشید ولایت شیخ یا از حضرت نبوة که سراجا منیرا یا از تفاوت علوم یا از قرآن یا از نور ایمان و آن چراغ و شمع دل بود و اگر در صورت قندیل و مشکوت بود نور عرفان باشد کما مثله مثل نوره کمشکات الی آخره اگر علویات چون کواکب و اقمار و شموس بیند از انوار روحانیه بود و گاهی معائنه آنها بآسمان دل آسمان بود که بر صفای هوا ظاهر شود و گاهی نفس چنان مصفا میشود که آن آسمان دار معائنه میکرد در دل در انجا چون ماه نماید چون آئینه دل تمام صاف بود ماه تمام نماید و بسعد کدورت ناقص نماید و اگر قمرین یکبار نماید آفتاب روح دل ماه بلود چون قمرین و کواکب در دریا و حیاض و چاه نماید انوار روحانیه است ترقی صفائی روح از مرتبهٔ کواکب تا خورشید بود چنانکه ابراهیم خلیل را شد همچنین قیاس باید کرد در بجا حاکی صادق القول دلست هرچه او گوید بشنود اما دلی که لائق شنیدن باشد در باطن کسی نه هر دل صاحب اسرار باشد نه هر کس صادق الاقرار باشد دلی کو دار دار عرفان صفات ۔ به پیش جام جم بیکار باشد ۔ و در حکم اوست ما کذب الفؤاد ما رای و آیة الله نور السموت والارض که بحقیقت بیننده آن دلست و نماینده آنحضرت تعالی چون معرف هذا ربی حق باشد و کام دل قابل آن ذوق بود و غیب و شهادت ظاهر و باطن یکسان باشد در یمرتبه لذت سکر بعد بقا فی الاله و فی افعاله هدیه آید اگر در خود نگرد حق را بیند چنانکه حضرت علی گفت ما نظرت فی شیء الا و رایت الله فیه چون بحجب کلی از پیش برخیزد و مقام شهودی بواسطه میسر گردد گوید ما نظرت فی شیء الا و رایت الله فیه و اگر در بحر فنا پایان شهود مستغرق شود و وجود متلاشی گردد ۔ بیت چو در دریا فتد یک قطرهٔ آب ۔ بود آن قطره هم دریای سیراب ۔ در یمرتبه قول سید الطائفه جلوه گر گردد کما قال سبحانه الله در یمقام شهود جلوه مشاهد ۔ در آئینه ایشان

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ہم نظر شاہدہ بود چنانچہ صاحب مرصاد گوید رباعی عمریست کہ در راہ تو پابستہ ایم
+ از خاک درت بدیدگان می سپرم + زان روئی کنون آئینہ روئی توام + از دیدۂ تو بروئے
تو می نگرم + و آنوان انوار در مقام انوار کہ مشاہدہ افتد رنگی دیگر دارد بحسب آن مقام
چنانکہ در مقام لوّامی نفس نوری ارزق پدید آید و آن از امتزاج نور روح بود با نور
دیگر با ظلمت نفس از ضیاء روح و ظلمت نفس نوری ارزق توان گفت بیت اگر با
روح نور نفس طبع + بود در نگی نماید ہچو ارزق + جامۂ ارزق کہ مبتدیان متصوفہ
پوشند نشان این مقام است حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند کہ در ابتداء کار
مشائخ مرطابیان را بحسب رنگ تجلیات لباس می پوشانیدند تا ہر کدامی را علامت
باشد از مقام و انوار شعر درین ره طابیان را ہر زمانی + لباس ہر کسی باشد بیانی +
چنانکہ علامات غزات در جہاد اصغر چون ظلمات نفس کمتر میباشد و نور روح زیادت
میگردد نور سرخ مینماید و چون صفا بیشتر شود نور سفید پدید آید چون نور روح بصفای
دل امتزاج گیرد نوری سبز پدید آید و چون دل تمام صافی شود نوری چون خورشید پدید
آید چون کمال نورانی بود نظر ہر و نظر نماید قطعہ بصر ز نور تو بر تو نظر نمی یابد + ترا
چنانکہ تو می دیدنش نمی یابد + ز تو چگونہ خبر شد دل مرا کہ ز لطف + طراز پرسش از تو مخبر نمیابد
چون نور حق عکس بر نور روح اندازد مشاہدہ باذوق شہود آمیختہ مشہود چون نور حق
بی حجب روی و دل بی حجب در شہود آید بی رنگی و بی کیفیتی و بی حدی و بی مثلی و بی ہمتائی
و بی ضدی و بی ذی آشکارا کند تکیین و تمکن از لوازم او نبود اینجا نہ طلوع ماند نہ غروب
نہ یمین ماند نہ یسار نہ تحت ماند نہ فوق نہ زمان ماند نہ مکان نہ قرب ماند نہ بعد نہ شب ماند نہ
روز لیس عند اللہ صباح ومساء اینجا نہ عرش ست نہ فرش نہ دنیاست نہ آخرت ابیات
چو تابد آفتاب ذات دادار + نہ ماند از وجود کون آثار + ہمہ سر در عدم گیرد ز الحق + ز نور
آفتاب ذات مطلق + وگر بیضای عرش ست ذرہ گردد + وگر دریای فرش ست قطرہ
گردد + بزد او باشد صبح و شامی + چہ روز است اینکہ او را نیست نامی + شرف از قطرہ
دریا کشیدہ + شدہ دریا ز قطرہ ندیدہ + قطعہ نہ پیدا خدا ابدا متمکن + شمش
طاعت ومن لها امن + والقوم ذات من کوقلت وکرا قول لیکن مع من +
حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند کہ بیان انوار جمالی مجمل مذکور شد اکنون شرح انوار
جلالی نمئو صفات جلال از عالم خداوندست فناء الفناء اقتضاء کند بیان از شرح این اجمال

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قاصرست چه احوال حیرانست نه بیانی بلکه فصی است لشهادی۔ اول نور پدید آمد بحرق کہ ماہیت
لا یبقی ولا تذر آشکارا گردد بحقیقت ہفت دوزخ از پرتو آن نور ست بیچارہ مجذوب شیرازی
ازین وادیہ خبر میدہد ؎ ز باغ وصل تو یابد بیاض رضوان آب ؛ ز تاب ہجر تو در دوزخ اندر شرار
شرار دوزخ تاب ؛ انوار صفات جمال مشرقست نہ محرق و انوار جلال محرقست نہ مشرق و ہر
عقل و فہم ادراک این معانی نکند و گاہ بود کہ نور صفات جلال ظلمانی صرف بود و عقل چگونہ
فہم کند نور ظلمانی را کہ عقل از جمع بین الضدین محال شمارد اگر فہم توانی کردن آن
اشارت کہ خواجہ علیہ السلام بفرمایند دوزخ را چند ہزار سال تافتند تا سرخ شد چند ہزار
سال دیگر تافتند تا سپید گشت چند ہزار سال دیگر تافتند تا سیاہ شد و اکنون سیاہ است
ازین دود آتش سیاہ را عقل چگونہ فہم کند واز بجا کہ حقیقت وحدت و حدانیتست چون
نظر کنی ہیچ کہ در دو عالم نور و ظلمت ست از پرتو انوار صفات قہر و لطف است کہ اللہ نور
السموٰت والارض نور ازہر اینجا نفی نور و ظلمت را بلفظ جعلیات اثبات کرد کہ بلفظ خلقت گفت
خلق السموٰت والارض و جعل الظلمات والنور ۔ خلقت دیگر نہاد و جعلیت دیگر در ضمن این
اشارات معانی بسیاست لائق ہر فہمی نباشد شعر محرم دولت نبود ہر سری ؛ بار مسیحا نکشد
ہر خری ؛ اما صفات جلال در مقام فنا و الفنا سطوت بیت الوہیت آشکارا کند نوری
سیاہ مبقی محیت محی مشاہدہ شود کہ از سطوت عظمت بمیرند آن شکست طلسم اعظم و رفع
رسوم فہم پیدا گردد چنانکہ شیخ احمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ اینجا نفی رمزی میگوید شعر دیدیم
نہان کہ نیست و از اصل جہان ؛ واز علت و عار برگزشتم آسان ؛ در نور سپید و در سیہ مانده بدیم
؛ زان نیز گزشتیم نہ این ماند نہ آن ؛ خواجہ علیہ السلام در استدلال ان اللہ لا اشیاء کاہی
ظہور از صفات لطف و قہری طلبد کہ صفات فانست کہ چیزیرا کہ در عالم وجودی ہست
یا از پرتو انوار صفات لطف ست یا از پرتو انوار وجود حقیقی لایزالی و لم یزلی ست
چنانکہ فرمود ہو الاول والآخر والظاہر والباطن دیگر ہر چہ ہست مدہوست یا از دست
سخن بے پوست ربا عی دل مغز حقیقت است تن پوست ببین ؛ در کسوت روح صورت
در دست ببین ؛ ہر چیز کہ او نشان ہستی دارد ؛ یا او دست بجای دیده ؛ یا او دست ببین
حضرت قدوۃ الکبراء میفرمودند در اول و آخر سلوک بعضی از ین سالکان بیابند
کہ بہ تجلی صمدیت مشرف میگردند و این جائی ہلاکت سالکان است نا مرشد کامل میباید
کہ ازین ورطہ بدر آرد و تقریبا میفرمودند کہ احمد دبستانی چون مغلوب الحال شد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شیخ وی دریافت با مگ بردی زرد و گفت در چه حالی و چه دیدی بگو گفت نمیدانم نمیتوانم گفتن از آنجا
بعده آنچه تو دانست گفت الحق مقام بسی عالی بود بعد ازین بچندگاه دیگر تجلی صمدیت متجلی
شد و آن مقام است بس عالی که در اینجا احتیاج باکل و شرب از سالک برنخیزد و چون در اینحال
خود را بدید غروری در وی پیدا شد و با خود گفت که ناخوردن صفت حضرت است و این صفت مرا
حاصلست و در باطن دعوی خدای سر بزدن گرفت و ترک خوردن کرد چندانکه چوبش زدم
و چوب در دهان میکردم و شربت در دهان او میریختم باز بدر میریخت بخلق وی فرو نمیرفت
بگذاشتم تا مگر خود بجوشی خود بخورد و هیچ نخورد تا شش سال برین آمد و بخدمت قیام می نمود
و یک سعادتی وی آن بود که خود را هرگز از من بی نیاز نمیدانست و اگر نه این بودی هم
بدان وسطه هلاک شدی و من القصه بعد ازان بکعبه رفتم و او را با خود بردم و قصد من آن
بود که میدیدم که جماعتی این حال را عجب میداشتند و در قدرت حق تعالی شک میبردند
و الشان را این شک زیان بود چون حال وی معاینه کردند شک برخاست و بجملگی
خود را بمن کردند چون بمدینه رسیدیم او را گفتم اگر امت رسول صلی الله علیه وسلم هستی در
مریدی ترا آن مجاهدت باید کرد که رسول کرد و من میکنم و گرنه برخیز و برو که پیش ازین در صحبتا نتوانی
بودن و علی الدوام حاضر بود لقمه در دهن او نهادم و سه لقمه تعیین کردم که در روزی بخورد و خوش
و ازین جمله باحضرت قدوة الکبار میفرمودند که نهایت وصول سالک تابعین ثالث و غایت حصول
عارف تا بصور علیه دی باشد و این مقام خاصه کمل اهل وراثت است و برخی را باشد که
از نمرتبه عبور دهند و بسر منزل وحدت رسانند ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و در
فتوحات مذکورست که چون این القاعده نزد وصول بحضرت واحدیت رسانیدند ناگاه
نشان پای بدید غیرت کرد که نشان قدم کرا باشد و حال آنکه در اعتقاده بود که هیچکس
بر من سبقت نگرفته باشد آخر او را نمودند که این نشان قدم نبی است صلعم خاطرش
تسکین یافت شعر چه عالی همانند کز فتوت ۞ که پی در پی رساند راه نبوت ۞ حضرت
قدوة الکبار میفرمودند که روزی پیش حضرت مخدومی ذکری از کشف فتاده فرمودند
کشف باصطلاح محققین عبارت از ملکه شدن نسبت شهودیت وصف لازمه بودن وجود
ذو قیه است بحیثیتی که طرفة العین ازین نسبت ذاهل نبود و ازین شهود غافل نشود مکاشفه بعضی
مشائخ مراد از کشف ارتفاع حجاب کونی از بصر سالک و اقماع نقاب صوری از چشم است
چنانکه حالات صدر و واقعات هزار کرده و پیر معاینه بود بلکه معاینه اعصار و واقعه روزگار

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

او را مشاہدہ شود روزی حضرت قدوۃ الکبار بجمعی از اصحاب کبار و احباب نامدار
چنانچہ شیخ نجم الدین صغیر و شیخ نجم الدین کبیر و باباقلی ترک و جماعتی دیگر از سکان شہر در جامع ملخ
نشستہ بودند در مرج مناجات کشادہ و گوش بہ سلیمان مدد بحر گواشف آمادہ ناگاہ حضرت ایشان
عصا خود را برگرفتند و چند بار بدیوار جامع از روی غضب زدند بیاشفتند این حالت غریب و
بشاہدہ این جلالت عجیب اصحاب را حیرتی گرفت حضرت نور العین بعد از زوال آن حال
استقبال نمودہ استفسار کردند پس از تجاہل بسیار و تمایل بیشمار فرمودند کہ ہمدرین زمان
در کنار دریا پارۂ فوجی از روم میان و جوقی از زنگیان در میدان موصل در آمدند کار بہم
دلیرانہ بہ پیکار رو میانہ بہم دیگر افتادند در رو میان یکی از مہتران این قصبہ بود استمداد کرد بہ
قضا زانہ دستگیر حال او شد حضرتعالی لشکر روم را مظفر و عسکر روم را منکسر ساخت و صد سوار
زنگبار در میدان کشتہ شدند یکی از ایشان بر اسپ ابلق بود دست چپ وی از زخم تیغ
افتاد بجہت تسکین خاطر بعضی مریدان و یقین عقیدۂ فاتر بہ عنی طالبان فرمودند کہ
این واقعہ را تاریخ سازند بعد از چند روز شخصی از جنگ مجروح برآمدہ بود در بجا آمد
مقالہ یکدیگر چون مقابلہ کردند بعینہ ہمان واقعہ بود در باعی زہی نور ضمیر حضرت میر
کہ جام جم بہ پیش او سفال ست ۔ ز ماضی تا باستقبال احوال ۔ بہ پیش چشم او موقوف چون دست
۔ در جنگ صاحبقران گیتی ستان حضرت قدوۃ الکبار بہ بعضی از اصحاب چنانچہ
حضرت نور العین و حضرت شیخ ابو القاسم و شیخ علی سمنانی و باباحسین خادم و مولانا عزیز الدین
بجہت تفرج معرکہ مبارزان دلیر و مقابلہ چالشگران چیرہ رفتہ بودند چون بر قلۂ کوہ برآمدند
دیدند کہ صفہای ہر دو میان در یکدیگر آراستہ اند و فوجہای پیلتنان ہمدگر پیراستہ پیلتنوی
یلان برنشستند از ہر جنگ ۔ زرہ پوش در جنگ کردہ تنگ ۔ چو میدان بلشکر برآراستند
۔ ز ہر سو یلان مردمی خواستند ۔ ز ہر فوج آمد بل جنگ ساز ۔ چو کوہی کہ آید بکوہ فراز ۔
ہزاران تناور در آویختند ۔ چو شیران بشیران بہم ریختند ۔ چون ہر دو لشکر بہم رسیدند و
بہادران عسکر یکدیگر را علم کردند حضرت ایشان فرمودند کہ این ہر دو لشکر دوست من است
ہر کرا خواہیم فیروزمندی دہم و بہر کسی را کہ دانم ہزمندی بخشم در اثنای این سخن آویزش
بر زدند و سر دو سپاہ خود را از کردند و بازوی راست خود را مقابلہ یک فوج نہادند و
بازوی چپ بمواجہہ فوج دیگر آوردند و ہر یک را بالا میکرد لشکر آنطرف منہزم میشد و لشکر دیگر سو منکسر میگشت
تا پنج مرتبہ ہر یک از ایشان میکرد و ہزیمتہا یافتند و این وقوع بمثالی متکرر بود و رای حضرت ایشان بر آن قرار

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

رباعی آنم کہ جہان چو حقہ در دست من است ۔ این نوش نمک ز قوت پشت من است ۔ این کون نگاہ ہر دو عالم ہست ۔ در قبضۂ قدرت دو انگشت من است ۔ حضرت نور العین میفرمودند کہ روزی پیش حضرت قدوۃ الکبرا ذکری از تلبیس ابلیس اوفتاد فرمودند سالک راہ را ہر گاہ کہ رحمان نماید بعینہ آن تجلی پیش سالک شیطان آرد چنانکہ رحمان را عرشے است و بروی مستولے شیطان را نیز عرشی است و بروی مستولی پس درین راہ مرشدی آگاہ میباید تا میز تجلیات رحمانی و تلبیسات شیطانی بکند بیچارہ مجذوب شیرازی ازین بادیہ خونخوار زار دیدہ است بیت ؎ ہر کہ است سراب درین بادیہ شد آوارہ تا غول بیابان نفریبد بہ سرابت ۔ تفریتا میفرمودند کہ شیخ عبد اللہ خفیف گفتہ است کہ ابو محمد خفاف با مشایخ شیراز یکجا نشستہ بودند سخنی در مشاہدہ میرفت ہر کس بقدر حال خویش سخنی میگفتند ابو محمد خفاف خاموش بود موصل حصاص را گفت تو ہم سخنی بگوی گفت ہر سخنی کہ خوب بود در جناب شیخ گفتید موصل گفت بہر حال تو ہم سخنی بگوے گفت آنچہ شما گفتید علم بود بر جملہ مشاہدہ حقیقۃ مشاہدہ آنست کہ حجاب منکشف شود و دیدار عیان بیند و میرا گفتند تو این از کجا دانستی و این ترا چون معلوم شدہ است گفت در بادیۂ توکل بودم خائف و مشفقت بمن بسیار رسید در مناجات بودم کہ ناگاہ حجاب بر من منکشف شد و برادیدم بر عرش خود نشستہ سجدہ کردم و گفتم سبحانک ما عرفناک حق معرفتک چون قوم این سخن نشنیدند ہمہ خاموش شدند موصل دیرا گفت برخیز تا بعضے مشائخ را زیارت کنم برخاست موصل دست دیرا گرفت و بخانۂ خود برد سعدان محدث درآمدند و سلام کردند این سعدان تعظیم و ترحیب ایشان کرد موصل گفت ایہا الشیخ نزد ما ان تروی لنا الحدیث المروی عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم انہ قال للتیقظات عرش بین السماء والارض اذا اراد عبد فتنۃ کشف لہ عنہ ۔۔۔ چون ابو محمد خفاف این حدیث را شنید گفت یکبار دیگر اعادہ کن اعادہ کرد گریان شد و برخاست و بیرون رفت و چند روز دیرا ندیدیم بعد ازان آمد گفتم در ایام غیب کجا بودی گفت نماز پیشین را از اوقات گزارده بودم قضا میکردم زیرا کہ شیطان را پرستیده بودم پس گفت چارہ نیست از انکہ بہمان موضع کہ دیرا دیده بودم و سجدہ کرده بودم باز کردم و دیرا لعنت کنم پس بیرون رفتم و دیگر جزوی نشنیدم یکبار حضرت شیخ کبیر در تفصیل مشاربہا صوفیہ و تکمیل ہر طائفہ علیحدہ سخنی در میان آوردند کہ ہر مشربی مقصد کدام نزدیکتر است حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اگرچہ سالکان طریق الہی و سائران سبیل نامتناہی بسلوک جداجدا

Ataunnabi.com

بسر حد مقصود رسیده اند ولیکن تیز رفتاران را سلسله ترتیب دره نوردان درگاه
ترکیب را فضلی دیگرست چه ایشان در هر منزلی فائده دیگری یابند و در هر محفلی مائده دیگر
می خورند و هر سالکی که باین راه سلوک تمام نمیکند فرجام کار او را انفعال میباشد و بخاتمه
روزگار بحسرت انتصال تقریبا میفرمودند که حضرت شیخ رکن الدین علاؤ الدولة السمنانی
میفرمودند که روزی در خانقاه سکاکیه از خود غائب بودم امام احمد غزالی را دیدم که نشسته
بود و سر بزانو نهاده و میان دو انگشتان قلم گرفته متحیر از در سر دم که چه می نویسد امام در چه
فکرست گفت چگونه متفکر نباشم که من در دنیا سیمرغ را بسی صفت نوشته بودم و این ساعت
می بینم که همه غلط بوده است و این واقعه را بخدمت شیخ نورالدین استرابادی تقریر فرمود که
عجب من نیز در دریه سفان بودم که می بینم که حقتعالی مرا میگوید که تو نیستی که از هجر تو که هست
امام غزالی را هیچ حسرت بآن نرسید که سلوک تمام نکرده بحضرت ما آمد از غیب بیدرنگ عالم
در عالم شهادت بکار سلوک استوار مشغول شدم شرح سلسله ترتیب آنچه بر سبیل اجمال بمناسبت
حال این طائفه بود مذکور شد و بیان سلوک بجهة خاص که اختصاص بطالبان صادق دارست
در لطیفه از کار گفته آید انشاء الله تعالی هرچند طائفه صوفیه باین سلوک مخصوص اند
ولیکن اگر بعین انصاف دیده شود همه طوائف ضلع و طائف انواع در سلوک اند این
سخن ترا بمثالی معلوم گردد که باین السماء والارض خانقاهی گنبدی فرض کنی و حضرت
غوث را شیخی کامل مدار باب ولایت و اصحاب هدایت و اخلفاء کثیر و مدار کبیر تصور کن و سائر
مشائخ روزگار و صوفیه نامدار را طلاب و اصحاب او بدان و بوادی طالبان و مریدان اند
کرام ایشان باشند این طائفه از جان و دل بسلوک راه مشغول اند و اصحاب حرفه دار با
صنعت که در کار خود اشتغال دارند فی الحقیقة در کار طالبان مشغول اند چه بندگی که در زراعت
کار میکند و انواع ماکولات ترتیب میکند نصیب طالبان در وی البته هست و نساج که بحرفت
نسج اشتغال دارد و لباس ایشان تا میسازد و کذلک الحداد والاصناف و امراء روزگار و سلاطین مدار
که بصورت امارت و سلطنت دارند الا بمعنی محافظان خزانه درویشان و محاسبان کار و بار
درویشان اند بدلیل جمیع عروس قال الله تعالی وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ۵۱ ۵۶
ایما تقاضا از رخسار میکشاید و حوالش آنست که جن و انس هر یک بر کاری اند تا آن مخلصان
بخدمت حق مشغول باشند پس اهل دنیا که علة خانقاه جهان اند هر یک از ایشان میباید که نیت
چنان کند که من باین شغل میدارم برای آن میکنم تا فضلاء حوائج مسلمانان و صرف

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

همات ایشان گردد و مطیعی بفراغت مشغول باشد اگر کسی بایشان احتیاج خویش را حرفتها مشتغل نشوند دنیا خراب شود و کسی را فراغت طاعت و جمعیت مخلصانه نماند مدار جهان بر حرکت طاعت این مطیعانست و در کل احوال بر جادهٔ شریعت ثابت قدم بوده اند و سبب خویش را از مال حرام و شبهت محفوظ دارند و زیادت نستانند و کم ندهند و چون کسی را یابد که دران حرفت نداند و بهائی آن متاع نشناسد بقیمت افزون بوی نفروشد خواجه علیه السلام روزی ببازار شد قدری گندم دید ریخته میفروختند دست مبارک در گندم کرد دستش تر شد صاحبش گفت یا رسول الله باران نرسیده است پیغامبر علیه السلام فرمود چرا انچه تر بود بر بالا نکردی تا همه کس بدی آنکه فرمود من غشنا فلیس منا و دران کوشد که از دست او راحتی بغیری رسد در روایت است که داود پیغامبر علیه السلام باحتعالی مناجات کرد خداوندا میخواهم که همنشین خویش در بهشت بینم فرمود که فردا از شهر بیرون آی اول کسی که ترا پیش آید او بود چون بیرون رفت شخصی را دید که پشتارهٔ هیزم در پشت می آورد بروی سلام کرد پرسید که معاملهٔ تو با حضرت عزت چیز است که بدان وسیله مرتبهٔ موافقت و رتبهٔ حیال انبیا یافته در بهشت گفت هر روز این پشتارهٔ هیزم بدست خویش جمع میکنم و به شهر می آرم و به یک نیم درم میفروشم درم دارم دو دانگ بوی میدهم دو دانگ در نفقهٔ عیال صرف میکنم و دو دانگ بدرویشان میدهم. مختر داود علیه السلام فرمود برو که سزاوار آنی که رفیق انبیا باشی پس گفت که با من باش گفت من یکبار در بهشت بر نیج بار کشتی یافته ام همبرین خواهم بود تا اهل در رسد و در قرآن مجید اشارت همبرین معنی میکند یا ایها الذین امنوا انفقوا من طیبات ما کسبتم و تا کید این معنی جای دیگر میفرماید فکلوا منها و اطعموا البائس الفقیر ۵ بضمیر میفرماید صناعت و حرفت تغنی نخواهد ما؛ چون باین عمل اشتغال نماید بصورت سلوک دارند و معنی هم پدید آید و الله اعلم بالصواب بیت هر کرا توفیق افضال شد و در جهان او چنین احوال شد

لطیفهٔ نهم در بیان شرائط ملقین فی کار مختلفه موضوعه مشتمل بر فصل

قال الاشرف الذکر عبارة عن المداومة علی الکلمة الطیبة

حضرت قدوة الکبرا میفرمود مذاق ذکر خدا بتعالی شرابیست از میخانهٔ عشق الهی که چشیدهٔ روانه را تمنا بی کران زاید و پیمان بصداقت و کمال ناطق میرسد مقصود کونین و وجود

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

خاصتین و مایها از اثر آن جرعه است بیت می ذکرست از میخانهٔ عشق و جهان یک جرعه
از مخمرهٔ عشق ؛ سقاهم ربهم شرابا طهورا عبارت ازین شرابست چون از عالم غیب
جرعهٔ دیگر بصحارهٔ وجود رسد بر تو او در دل طالب بظهور آید از غایت مستی و ذوق نهایت
سرخوشی و شوق بطلب جمال ذوالجلال مشغول گردد و غوغای بشریت مغلوب و شنبهای
جمعیه منهوب شود و پروای نفسه و هوای شخصیه از گسسته گردد و سخن در تلقین ذکر و ذاکر
او افتاد حضرت قدوة الکبرا رسیفرمودند که درین وادیه صاحب بدایه بسیار نهایت
کرده است و در مرصاد مشتری ازین گونه آورده بلکه اصحاب خود را بمطالعه او تکلیف
میکردند در ابتدای این کار اهم ترین شرائط اذکار آنست که ذکر از شیخ کامل و صاحب تصرف
تکمیل بستاند که فوائد کلی و موائد اصلی درو نیست چه ذکر تقلیدی دیگرست و ذکر تحقیقی دیگر
آنچه از راه افواه عوام یا مادر و پدر بسمع صوتی در آید تقلیدی باشد شعر صدف گر نباشد
از دریای تحقیق ؛ به از لولوی تقلیدی بتصدیق ؛ اگرچه این ذکر دفع شیطان را شاید
ولیکن حصول مقصود و وصول معبود از وی نادر آید چنانکه تیری از دو کمان تیز گر آرند
دفع خصم تواند کرد اما تیری که از ترکش بادشاه و خدنگی که از کیش شهنشاه آرند مهمات
کلی زو برآرند بیت اگر تیری بود از ترکش شاه ؛ امان بخشد جهانرا از هدف گاه ؛
تقریر نمایسفرمودند از حضرت نجیب الدین سهروردی منقولست که شیخ شمس الدین صوفی
امام جامع شیراز بود و همگی او قاتش بذکر و تلاوت و انواع عبادات مشغول بود یکبار
از کسی تلقین ذکر نداشت رقتی در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مصور شده مشاهده
کرد که از دهان وی متصل شده بزمین فرو رفت با خود گفت که این علامت خیر نیست چه
نفس را کی بود که بعد از تلقین ذکر بخلاف این نشان میدهد این نقصان مگر بسبب عدم تلقین
ذکر از مشائخ است پس به یکی از مریدان شیخ روزبهان بقلی قدس الله روحه مرجوع گردانید
وی تلقین ذکر گرفت و همانشب در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مشاهده نمود که
بالا میرفت و آسمانها خرق میکرد بعد ازان بصحبت شیخ الشیوخ پیوست و رسید بآنجا
که رسیده حضرت قدوة الکبرا رسیفرمودند که ذکر گفتن بی ادب و شرائط چندان
فائده ندهد پس اول چندی از خزائن اوراد تقدیم میباید نمود تا نفرهٔ نجره و ذکر
دهرهٔ دوحه فکر یافته شود اول آنکه مرید را باید که در ارادت صادق بود با مثال
امثال پیر عاشق شعر مرید را عاشق پیری بباید ؛ مراورا هیچ تدبیری بباشد ؛

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دوم انکہ در وطلب دایمہ راہ سلوک را حاصل دارد ؎ گر ندارد در دل اصلی مرد راہ ۔ ہیچ دارد
نیتش جز درد راہ ۔ سیوم انکہ از خلق متوحش بود و با ذکر انس گیرد قال الاشرف من اشتغل
بالخلق لا یکون طالبا للخالق ۔۔۔ بہمہ حال در اوایل ترک عادت عوام و مجالست انام
باید کردن تا از ہمہ روی بگرداند و در پناہ ذکر گریزد قال اللہ تعالی ثم ذرہم فی خوضہم یلعبون
چہارم انکہ چون بذکر مواظبت خواہد نمودن اساس آن بر توبہ نصوح نہد از جملہ معاصی کہ با مخالفت
مذکور ذکر را تصرف زیادت نباشد و اما اداب ذکر یکی آنست کہ بوقت ذکر گفتن وضو تمام حاصل کند
و اگر غسل تواند کردن آن بہتر بود زیرا کہ ذکر و دست کردن مقابلہ است با اعدا کفار نفس و اہداء
بی سلاح مقاتلہ و شوار توان کردن ؎ جوان کار زار در پیکار شد ۔ دل بی اسلحہ بیکار باشد ۔
لہذا قال علیہ السلام الوضوء سلاح المؤمن دوم انکہ جامہ پاک پوشد در اصول سنت در پاکی
جامہ چہار شرط است اول پاکی از نجاست دوم پاکی از حدث سوم پاکی از حرمت یعنی از ابریشم نباشد چہارم
پاکی از رعونت کہ کوتاہ قدند بر سنت و شیانک فکبر ۔ فقیہش ادب سیوم خانہ خالی و لطیف
کہ کوچک بود و تاریک باید کہ برای ..... اثری تمام دارد چنانچہ گوشہ نشین کنج فرمودہ ؎ سکندر
بتاریکی آوردہ رای ۔ کہ خاطر بتاریکی آید بجای ۔ نہ بینی کزین قفل زرین کلید ۔ بتاریکی آرند
جوہر پدید ۔ اگر بوی خوش نیز سودا دلتر بود چہارم انکہ روی بقبلہ نشیند و مربع نشستن در عبادات
سنتی است الا وقت ذکر گفتن کہ خواجہ علیہ السلام چون نماز کردی در مقام خویش مربع نشستی
و بذکر اشتغال نمودی تا آفتاب برآمدی و بہترین اوقات ذکر گفتن شب است خاصہ وقت سحر چہ
در شب حواس صوری متصرف نباشد و عالم محسوس چون قالم محسوس باز ماند حواس بسوی باطن توجہ بیشتر نمود
کرد ؎ چو فارغ گشت مرد از کار محسوس ۔ شدہ دریا طنی اسرار جاسوس ۔ و مدرک
واردات غیبی و الہامات لاریبی تواند شد ہم ازین جہت بود کہ خطاب یا ایہا المزمل قم اللیل
بگوش ہوش خواجہ کائنات صلی اللہ علیہ وسلم فرو خواندند و جلل بیداری بر قد زیبای او
پوشانیدند کہ حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر رحمۃ اللہ نیز ازین سعادت نشان میدہد
؎ چون چتر سنجری رخ بختم سیاہ باد ۔ با فقر گر بود ہوس ملک بحتم ۔ سیر چون قلم
ز لوح جودم بریدہ باد ۔ گر تا بپای دوش فرو گیرد این سرم ۔ تا یافت جانمن
جز در ملک نیم شب ۔ صد ملک نیم روز بیک جو نمی خرم ۔ و مدار این راہ
بر تعب است و جفا و ریاضت در شب صعب تر از روز ہست بمراتب ...

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

برخیزد و فاتحہ بخواند و بگیرا جابت برارد بخلوتخانہ در رود و در قبلہ رو بمربع بنشیند و بترتیب مختم
ذکر مشغول شود حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ارادت ہا ذکر بسیار اند لیکن فیصلہ
برسہ ارادت کردہ میشود کہ ابتدا در نفی از جانب راست کند و بجا پیا اثبات نماید کہ دل بہ
جانب یسار میباشد بر یو جہ ذکر سخت و بلند آواز دمادم گوید دل معنی ذکر می اندیشد و نفی
خواطر میکند چنانچہ در معنی لا الہ الا اللہ ہر خواطر کہ پیش دل می آید نفی میکند از نیک بد کہ خواطر
تکہ شہود اند ارادہ بدو جہ بکند کہ ہیچ چیزی نخواہم و ہیچ نمی طلبم و ہیچ محبوب مقصود ندارم
الا اللہ جز خدائی جملگی خواطر بلا الہ نفی میکند و ارادہ ثلاثہ مبالغہ نماید کہ لا مقصود الا اللہ و لا محبوب
الا اللہ و لا موجود الا اللہ چون در ذکر گرم گردد و ہر ارادت لا موجود الا اللہ دیگر نیاندیشد بلکہ
در ین ارادت چندان مبالغہ نماید کہ خود را و ہمہ موجودات را در ین شہود محو کند چنانکہ از
شعور خود ہم رود کہ کل من علیہا فان ویبقی وجہ ربک ذو الجلال والاکرام در ینجا عذر نگشاید
بیت چناں در ذکر دل منظور گردد ۔ کہ ذاکر ذکر یک مذکور گردد ۔ چون از دریائی
شہود بساحل وجود آید زمانی مراقب باشد ہر چیز یکہ دل را بدو پیوند مبیند آن چیز را
از نظر بردارد و بسوی حق رجوع آرد در اثنا ہ ذکر گفتن از ولایت شیخ مدد طلبد و نفی الا
محبت آن پیوند را باطل کند و ہیچ محبت آنچیز از دل برانداز د و بتصرف الا اللہ محبت
حق قائم مقام آن محبت گرداند ہمین ترتیب مداومت نماید تا بہ تدریج جملہ محبوبات
و مالوفات دلرا فارغ و خالی کند ع با خانہ جائی رخت بود با جیال دوست ۔ و از اثنا ر ذکر
مداومت خیزد و از اثنا ر بعرف این طائفہ آن باشد کہ بغلبات ذکر ہستی ذاکر در نور ذکر مضمحل شود
و ذکر ذاکر متفرد گرداند و بار علائق و عوائق وجود او فرو نہد و او را از بند جمادیات تا عرصہ
روحانیات بسکار رساند و چنانکہ فرمود سیروا سبق المفردون قیل ومن ہم یا رسول اللہ
قال الذین یہتدون بذکر اللہ حتی وضع الذکر عنہم اوزارہم فوردوا القیامۃ خفافا ۔۔۔
و بدانکہ دل خلوتگاہ حق لا یسعنی ارضی وسمائی وانما یسعنی قلب عبدی المومن است تا رحمت حق
در بارگاہ پادشاہ دل یافتہ میشود عزت و حدۃ اقتضا و تفرید کند از غیریت و لیکن
چون حارس لا الہ بارگاہ دل از زحمت اغیار خالی کرد منتظر قدوم تجلی سلطان الا اللہ
باید بود فاذا فرغت فانصب والی ربک فارغب ۔ شعر جا خالی کن کہ شاہ ناگاہ آید
چون خالی گشت شہ بجرگاہ آید ۔ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ تلقین ذکر بر
مثال تخم است کہ بکارند چنانکہ فرمود ضرب اللہ مثلا کلمۃ طیبۃ کشجرۃ طیبۃ اصلہا ثابت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون ملازمت پرورش این شجره نماید بجائے او از دل بجملگی اعضاء و جوارح برسد
تا از فرق سر تا ناخن پائی ہیچ نماند کہ ہیچ شجرہ ذکر انجا نرسد چون بخیش راسخ کشت و در زمین
قلب شجرہ ذکر شاخ سوی آسمان دل کشیدن کرد کما اَصْلُهَا ثَابِتٌ وَّ فَرْعُهَا فِی السَّمَآءِ
و درین مقام دل ذکر گفتن از زبان بستاند و صریح کلمہ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ط میگوید در ہر وقت
کہ دل بذکر گفتن گرفت ذکر زبان توقف باید کرد تا دل او ذکر بدہد کہ ذکر زبان مشوش
او بود در ہر وقت کہ دل فرو ایستد زبان را ہر ذکر باید داشت تا بکلی ذاکر گردد و ہمچنین میکند
تا شجر ذکر پرورش می یابد قصد علو میکند تا بکمال خود میرسد و نہایت بر حضرت جلت است
کہ اِلَیْهِ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیِّبُ وَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ یَرْفَعُهٗ ط ۔ و چون شجرہ طیبہ بکمال
خود رسید شگوفہ مشاہدہ بر سر شاخ شجرہ پدید آمدن گیرد و ان شگوفہ مشاہدات بتدریج ثمرات
مکاشفات و علوم من لدنی بیرون آید کہ تُؤْتِیْ اُکُلَهَا کُلَّ حِیْنٍ بِاِذْنِ رَبِّهَا
ثمرہ ازان شمار مقام وحدت است اول تخم توحید در زمین افتد بہ پرورش ثمرہ وحدت حاصل
آید و ان سری بزرگ است و مقصود از آفرینش این نکتہ بود سہ بجز توحید دیگری ذکر نیست
۔ درخت کون را بہ زین ثمر نیست ۔ خلاصہ اسرار مکونات غیب است و سر گوہر اسرار
کہ خزائن غیب دفینہ است جملہ صدف این جواہر است و اشارت یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا
اتَّقُوا اللّٰهَ وَ قُوْلُوْا قَوْلًا سَدِیْدًا یُّصْلِحْ لَکُمْ اَعْمَالَکُمْ بدین صلاحیت است و سری
پرورش این شجرہ بقدر صحت قدرت او صلاحی و فلاحی باشد اما تا کدام صاحب دولت
بسلطنت حقیقی برسد وَ اذْکُرُوا اللّٰهَ ذِکْرًا کَثِیْرًا لَّعَلَّکُمْ تُفْلِحُوْنَ شیخ الوالوفا خوارزمی
از اقسام ذکر کہ معدن المعانی و مخزن السبحانی ست از حضرت قدوۃ الکبری استفسار
کردند فرمودند کہ ذکر بر چہار نوع است یکی انکہ در زبان باشد و در دل نباشد دوم انکہ
در زبان و در دل ہم باشد مصرع شکر زبان بود کہ زدل ترجمان کند ۔ اما وقتی
دل از ان غافل بود و بچیزی دیگر مشغول گردد دلی زبان در کار باشد سیوم انکہ ہم زبان در
ذکر باشد و ہم دل چہارم انکہ دل فا کو باشد و زبان خموش و این حقیقت ذکر است کہ دل
گوید و زبان خاموش باشد یعنی در حالی کہ زبان خاموش بود دل ذاکر باشد و این
انتہا مقام است و ذکر در ین مقام بذکر دل سماع حاصل میشود چنانچہ بزبان میگفت
گوش می شنید و دل ازان غافل بود ہمچنین دل ذکر گوید و گوش بشنود و زبان غافل بود کار
برعکس گردد و درین مقام دل زبان گردد و زبان دل تقریباً میفرمودند کہ صوفی بود در زمان سلطان

Ataunnabi.com

الشایخ کہ از کثرت ذکر دل او فاکرد گویا شدہ بود و با دیگوش خود می شنید سر در بیابان و کوہ سار زدہ بدین گمان کہ چنانچہ من می شنوم ہمہ خلق نیز می شنوند حضرت شیخ معروف را عرض رسانید کہ خلق ہم شنوند یا نہ فرمودند کہ این ذکر خر صاحب را کردگیری نشنود مگر آنکہ صاحبدل باشد بدین مقام رسیدہ بود و شربت این ذکر چشیدہ ۔ از دردریای دل دردمند ۔ ہیچ صدف دلی تہی مباد ۔ ہمہ دریای دل خویش شو ۔ ورنہ ازین بحر بساحل کرد حضرت

قدوۃ الکبری تقل میکرد از فتاوی صوفیہ قال الجامع قد سمعت من والدی رحمہ اللہ (قدس سرہ العزیز رحمہ اللہ)
وھو یحکی عن والدہ وھو من خلفاء الشیخ الکبیر وفقرائہ ان والدی رحمہ اللہ

وا و حکایت میکرد از پدر خود وا و از خلفای شیخ کبیر و فقرائے اوست کہ ہر آئینہ پدرمن رحمۃ اللہ

قصد یوما زیارۃ فقیر من فقراء الشیخ وانا مصاحبہ وکنت صبیا عاقلا فلما بلغ المقصد دخل المتکلم

روزے قصد زیارت فقیری از فقرا شیخ کرد من ہمراہ او بودم و بودم کودک عاقل پس ہرگاہ رسید و تکلم شروع

ذکر اللہ وما فی المتکلم فتحیرت من ذلک من الذکر والذاکر لانہ لیس فی الحجرۃ غیرھما وغیری فلما رجع

می شنیدم ذکر خدا و ایشان در کلام بودند پس متحیر شدم ازین امر ذکر و ذاکر زیرا کہ نبود در حجرہ غیر ایشان و غیر من پس ہرگاہ باز گشت

والدی وخرج من حجرۃ الفقیر فصد علیہ القصۃ فقال ھو ذکر قلب الفقیر ولیشھد لک

پدر من و بیرون آمد از حجرہ فقیر عرض کردم بر و قصہ پس گفت او ذکر دل فقیر بود مژدہ باد ترا

اذا سمعت یوصلک اللہ تعالی الی مقام الفقراء فصار ولیا من اولیاء اللہ تعالی ۔۔

وقتیکہ شنیدی خواہد رسانید خدا ترا بمقام فقرا پس گشت دل از اولیای خدا ۔۔

ذکر در تخصیص کلمہ نفی و اثبات افتاد

حضرت قدوۃ الکبری میفرمودند تخصیص ذکر لا الہ الا اللہ از اذکار دیگر ازانست اول

از ایات قرآن بشمر کہ باختصاص او گواہی میدہد کما قال اللہ تعالی والزمھم کلمۃ التقوی وھی

کلمۃ لا الہ الا اللہ وانما سمیت کلمۃ التقوی لان العبد اذا نطق بھا فانما ینطق من نور التوحید

کلمہ لا الہ الا اللہ است و ازین جہت کہ موسوم گشت بکلمہ تقوی زیرا کہ بندہ چون گوید باشد پس ازین جہت کہ گوید از نور توحید

الذی فی قلبہ فاذا انتھی الی الصراط ذلک النور وقایۃ من النار فذلک المؤمن یکمل

کہ در دل اوست پس چون منتہی خواہد شد بسوی صراط این نور وقایت است از آتش پس از نور او خواہد کرد

لھب النار لان ذلک النور نور الرحمۃ وتلک الرحمۃ ھی حظ المؤمن من ربہ فاذا

شعلہ آتش را زیرا کہ این نور نور رحمت است و این رحمت نصیب مومن است از پروردگار او پس چون

قال العبد تلک الرحمۃ اشرق القلب بنور التوحید ۔۔۔

گفت بندہ این رحمت ماست روشن ساخت دل را بنور توحید

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

واضاء الصدر من ذلك الاشراق ونطق الانسان عن نور ضوء ساطع
و روشن کرد سینہ را از ین اشراق و گویا گردید انسان از نور ضوء او

حضرت قدوۃ الکبرا رمیفرمودند ابو الحسن نوری را کہ نوری میگفتند
بنابرین بود کہ ہرگاہ کہ وی ذکر گفتی نوری از زبان او برآمدی و بعالم در آمدے۔
ایضاً قال اللہ تعالیٰ یا ایھا الذین امنوا اتقوا اللہ وقولوا قولا سدیدا یعنی قولوا قولا لا الہ الا اللہ
نیز فرمود خدای سبحان بترسید از خدا و گوئید گفتار راست یعنی گوئید قول لا الہ الا اللہ

فی الرسالۃ المکیۃ وکل قلب یحب اللہ وارضاہ وقربہ وادناہ واسرادان یوصلہ الی مقام
در رسالہ مکیہ است و ہر دلیکہ دوست داشت خدا را و خشنود گرداند او را و تقرب او جستہ نزدیکی درجات
المنوۃ ان کان فی زماننا او مقام الولایۃ فحق تعالیٰ یسلط الذکر علی ذلک القلب فینورہ و
نبوت اگر باشد در زمانہ ما یا مقام ولایت پس حق تعالیٰ مسلط گرداند ذکر را بر ین دل تا کہ منور گرداند او را و
یظھر فیہ اشعۃ ضیاءہ وقوۃ تصرفہ فکلمۃ لا الہ الا اللہ التوحید وقد ذکر اللہ ھذہ الکلمۃ
ظاہر گرداند او تابشہا ضیاء او و قوت تصرف او پس کلمہ لا الہ الا اللہ توحید است و ہر آئینہ ذکر کرد خدا این کلمہ را
فی القرآن ضمنا فی موضعین الاول قولہ تعالیٰ واذا قیل لھم لا الہ الا اللہ یستکبرون وقولہ تعالیٰ
در قرآن مراعاۃ در دو جا اول قول او تعالیٰ رچون گفتہ شود ایشانرا لا الہ الا اللہ تکبیر میکنند و قول او تعالیٰ

فاعلم انہ لا الہ الا اللہ معناہ اعلم ان اللہ ھو الذی یستحق الالوھیۃ دون
فاعلم انہ لا الہ الا اللہ معناہ اعلم ان اللہ ھو الذی یستحق الالوھیۃ دون
قول او تعالیٰ پس بدان ہر آئینہ نیست معبودی مگر خدا معنای او اینست ہر آئینہ بدان کہ خاصتی الوہیت است نہ
غیرہ واذا علمت ان التوحید انما یتضمن کلمۃ لا الہ الا اللہ علمت ان ھذا الاسم من اعظم الاسماء
غیر او و چون دانستی ہر آئینہ توحید جز ین نیست صحیح میشود بکلمہ لا الہ الا اللہ و انتفی ہر آئینہ کہ اسم اعظم اسماء است
فائدۃ وان ھذا الذکر افضل الاذکار قال صلی اللہ علیہ وسلم افضل الذکر لا الہ الا اللہ ط
لزومی فائدہ و ہر آئینہ این ذکر افضل ذکرہا است فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم افضل ذکر لا الہ الا اللہ است
وقال سھیل التستری رحمہ اللہ لیس لقائل لا الہ الا اللہ ثواب الا النظر الی وجہ عز وجل و
و گفت سہیل تستری رحمۃ اللہ نیست ثواب گفتن لا الہ الا اللہ مگر دیدار روئے خدائے عزوجل و
الجنۃ ثواب الاعمال لعلم ان کلمۃ التوحید اذا قالھا الکافر ینفی عن ظلمۃ الکفر وثبت فی
جنت ثواب اعمال است بدان ہر آئینہ کلمہ توحید را وقتیکہ گوید او کافر منتفی گردد از تیرگی کفر و ثابت شود در
قلبہ نور التوحید اذا قالھا المؤمن وان قالھا فی کل یوم الف مرۃ فبکل مرۃ ینفی
دل او نور توحید وقتیکہ گوید او را مومن اگرچہ گوید او را ہر روز ہزار بار بیقین ہر بار نفی کند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

عنه شیئا لم ینفعه المرة الاولی مقام العلم بالله لا ینتهی الی الابد
از چیزے کہ نفی نکردہ بود او را مرتبۂ اول مقام خداشناسی تا ابد انتہی نہ پزیرد
ولهذا قال لنبیه صلی الله علیه وسلم فاعلم انه لا الٰه الا الله
وازیں سبب گفت ہرگاہ کہ گفت نبی صلی اللہ علیہ وسلم را پس بدان لا الٰہ الا
الله لم یقل علمت لان العلم بالله لا نهایة له الی الابد ☆ ☆ ☆
اللہ و گفت دانستی زیرا کہ خداشناسی را تا ابد نہایتے نیست

حضرت قدوۃ الکبراء تقریباً میفرمودند کہ بر ہر نفسی یکی از شیاطین بصورت طیور حسنہ نشستہ است چون طالب صادق باشتغال بذکر مشغول شود ایشان از زبان وی می پرند و گریزان شیاطین از مفارق او نہا میگردند و ذاکر ہم بر آن شیاطین اطلاع می یابد۔

نقل است کہ ابو القاسم قیصری میگوید کہ در ہر ہفتہ یکبار چیزی میخورد مردی از جن می آمد و مرا اسلام میکرد و با او پرا میدیدم یکروز پرا گفتم کہ چہ شود کہ ظاہر شوی ناگاہ دیدم کہ شخصی در خوبترین صورتے ظاہر شد گفتم چہ کسی گفت من از مومنان جنیان ام وقتی کہ امثال شما را می بینم دوست میدارم کہ او را زیارت کنیم و سلام گویم پس گفتم بعد ازین بر من در ہر وقت ظاہر شوی مراد و گفت و با من انس تمام پیدا کرد چیزہا بمن آموخت روزے او را گفتم بیا تا در مسجد در آییم و ساعتی بنشینیم گفت این مرد ما نزا چون می بینی گفتم بعضی را در خواب بعضی را آگاہ گفت آنچہ بر سرہائی انسانست می بینی گفتم بلی چشم ہای مرا لیدید کہ بر سر ہر کسی غرابی نشستہ است بعضی را بالہای چشم فرو گرفتہ است و بعضی را بر نگشتہ و گاہی بوی فرود می آید و بران دیگری می نشیند گفتم این چیست گفت مگر نخواندہ قول خداتعالی را کہ ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین پہنا شیاطین اند کہ بر سرہائی انسان نشستہ اند و بر ہر یک بقدر غفلت استیلا یافتہ اند چون جن بد بمطربی من می آمد تا روزی از من دید کہ نان صدقہ خوردم بعد ازان روے نمود قطعہ زاغ غفلت بر سر ہر سالکے ☆ بر نشستہ تا فرو ماند ز یاد ☆ گر کسی تیر خدنگ یاد او ☆ بر زند از فرق مردم بگذرد ☆ **حضرت قدوۃ الکبراء** میفرمودند کہ خصوصیت کلمہ لا الٰہ الا اللہ از راہ طہورت و از راہ معنی است اما از راہ صورت کہ خواجہ علیہ السلام افضل الاذکار این کلمہ را نہاد کہ افضل الذکر لا الٰہ الا اللہ اما از راہ معنی آنست کہ فرمودہ است الیه یصعد الکلم الطیب ☆ کلم طیب لا الٰہ الا اللہ یعنی این کلمہ بحضرت عزت راہ نماید

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

زیراکہ درین کلمہ نفی واثبات مرکب است ومرض نسیان بمعجون نفی واثبات دفع توان
کرد زیراکہ نسیان مرکب از نفی ذکر حق واثبات یعنی نفی ذکر اغیار پس شربت سکنجبین از سرکہ
نفی وشکر اثبات بکار میفرمایند تا مادہ صفرای ادنسیان را قطع کند بلا الہ نفی ماسوای حق
میکند بہ الا اللہ اثبات حضرت تا چون برین معالجہ مداومت وملازمت نماید بتدریج مرض
تعلقات روح از ماسوای حق بشربت لا الہ الا اللہ زایل شود آفت وعلت نسیان منتفی
گردد وصحت ذاکر بواسطہ جمال الا اللہ از پس تتق عزت روی نماید در حکم وعدہ فاذکرونی
اذکرکم از لباس حرف وصوت مجرد شود ودر تجلی نور عظمت او بہ خاصیت کل شئ
ھالک الا وجہہ ناشکارا گردد ذکر روح باذاکر وجود او از بہر اتناہی ذاکری اذکر کم مستغرق
ومستہلک شود اینجا اذکر کہ نیابت ذاکری روح ارد ذکر وذاکر ند کوریکی شود وذکر شرکت
اکنون زمت وہم مصرع تا زخود نشنود نہ از سن رتو ۔ قولہ لمن الملک الیوم للہ الواحد القہار
وستہد اللہ انہ لا الہ الا ھو اینجا ظاہر شود گوشہ نشین کنج مکر از ین کنج گوہر
بیت ۔ چون قدست بانگ برانلق زند ۔ جبرئیل کہ آرد کہ نا الحق زند ۔ کیست درین دایرہ
دیر بانی ۔ کو لمن الملک زند جز خدای ۔ حاشا رت حضرت شیخ یوسف حریری کہ گفت
اللہ لا الہ الا اللہ جہال مفہوم کردد ومعلوم شود محقق را اصلیت این کلمہ روشن گردد ومعلوم شود
کہ بنای مسلمانی چرا بدین کلمہ نہادہ اند مصرع کہ داند سر این اسرار ہیہات ۔ نہ از بہر
آنکہ چون خلاص از شرکت معنوی جز بمعنی این کلمہ صورت نہ بندد چنانکہ شرکت صوری
ہم بصورت این کلمہ منتفی میگردد بیت ۔ فروش را بہ پی کن جنس لا الہ ۔ تا دلت خالی شود
چہ سلطان الا اللہ را حضرت قدوۃ الکبری در بشارت الذاکرین اورد اند کہ حضرت
موسی علیہ السلام را چون اتباع عبادت پروردگار در انواع طاعت کرکار از حد گذشت
از سر نیاز بدرگاہ الہی وبسوز دل از بارگاہ نامتناہی عرض نمود کہ الہی درین عبادت
معہود خویش کلفت جسمانی محنت ابدانی چندان نمی باشد عابدان دیگر میخواہم کہ
در روی مشقتی بود قطعہ اگر در راہ رفتن رنج باشد ۔ مسافر راہ محنت سنج باشد ۔
چو زاد رنج رہ رو خود یابد ۔ کہ او امیدوار گنج باشد ۔ از حضرت خالق زمین وآسمان
بیگانہ وبے زبان فرمان آمد قل لا الہ الا اللہ موسی عرض کرد کہ الہی این
کلمہ خود قوت جان است در دہان ودر زبان ما عابدانے دیگر میخواہم باز فرمان
شد قل لا الہ الا اللہ باز موسی بر سبیل جسارت التماس عبادت کرد فرمان

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

قل لا الٰہ الا اللہ ؎ چو موسیٰ را گذشت از حد جسارت ٭ شدہ انداد در گردن
اشارت ٭ کہ از بہر ای عبادت خواہ میدان ٭ بگفتن کلمہ اسرار آسان ٭ در گفتن
کلمہ اسرار الٰہی و گفتن گوہر انوار نامتناہی ہمہ ترا این توفیق دادہ ام و در دریای دل تو
این گوہر من نہادہ ام کہ بساحل زبان و کنار لسان باسان می براری و اگر نہ بسوی
کافران بنگر اگر گویند ایشان را کوہ بناخن کندن ہزار بار آسان تر اید از ین جان
کندن خود ؎ برای کافران زین در سفتن ٭ بسی آسان نماید کوہ کندن ٭ ذکری
در خصایص ذکر افتاد حضرت قدوۃ الکبریٰ میفرمودند یکی از خصایص ذکر آنست کہ
ذکر غیر موقت است ہیچ وقتی نیست از اوقات کہ بندہ مامور بذکر نیست الا فرضا دا ماندنا
گفت اند نماز اگرچہ اشرف العبادات است ولیکن در بعضی اوقات در ست نیست و ذکر در ہمہ
در عموم حالات کما قال اللہ تعالیٰ الذین یذکرون اللہ قیاما و قعودا و علی جنوبہم
در تفسیر او فرمودہ اند کہ این امر تقاضا میکند بر اصحاب ہمہ حالات و جمیع اوقات و دیگر
از خصایص ذکر آنست کہ حق سبحانہ تعالیٰ در مقابلہ آن بذکر خویش وعدہ کردہ است
چنانکہ فاذکرونی اذکرکم در خبری از جبرئیل علیہ السلام نقلست کہ گفت مر حضرت رسالت
پناہ را کہ حق تعالیٰ میگوید کہ مدام امت تر اچیزی کہ عطا دہ ام بہ جمع امت را از امم ماضیہ
گفت ان چیست ای جبرئیل گفت یقول اللہ تعالیٰ فاذکرونی اذکرکم لم یقل ہذا لاحد غیر
امتک حضرت قدوۃ الکبریٰ نقل از حضرت میر سیکرد مدام از میر ہر جا کہ
کہ در ین کتاب مذکور میگردد حضرت سید السادات و قدوۃ الطایفہ علیہ اہل
مقامات سید جلال بخاری اند و ایشان نقل از روضۃ العلماء میکردند
عن علی رضی اللہ عنہ قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان للہ عمودا من یاقوت حمراء
مرویست از علی رضی اللہ عنہ گفت رسول اللہ صلعم بر ائینہ خدا را ستونی ہست از یاقوت سرخ
راسہ تحت العرش و استباکہ علی ظہر الحوت فی الارض السابعۃ السفلی فاذا قال العبد لا الہ
سر او زیر عرش ہست و پای او بر پشت ماہی در زمین ہفتم زیرین پس چون گوید بندہ لا الہ
الا اللہ محمد رسول اللہ من نیۃ الصادقۃ اہتز العرش فتحرکت الحوت والعمود فیقول اللہ اسکن
الا اللہ محمد رسول اللہ بصدق نیت می جنبد عرش پس می جنباند ماہی و ستون پس گوید خدا ساکن شو
یا عرش فیقول کیف اسکن وانت لم تغفر لقائلہا من الذنوب صغیرہا و کبیرہا
ای عرش پس میگوید چگونہ ساکن شوم و تو نہ بخشیدی برای گوینداد از گناہان صغیرہ و کبیرہ

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

وسرها و علانیتها فیقول اللہ تعالیٰ اشھدوا سکان السمٰوٰت انی قد غفرت لھم ما علموا من الذنوب
وپنہان و آشکارا پس گوید خدا گواہ باشید ای ساکنان آسمانہا ہر آئینہ بخشیدم برای گوینده او از گناہان
صغیرہا و کبیرہا و قال صلی اللہ علیہ وسلم لا تتکلن الا علی لا الہ الا اللہ فان لا الہ الا اللہ تغفر
صغیرہ و کبیرہ و فرمود صلی اللہ علیہ وسلم اعتماد نکنید مگر بر لا الہ الا اللہ پس ہر آئینہ لا الہ الا اللہ بیامرزد
الا سگ و اگر نہ یکن وثیقا نفذ السہم فیہ قال السید المذکور و کل سہم جاوز الحق قتل صاحبہ الحق
اسلام است وچون نہ شود مستحکم نافذ شود تیر در وگفت سید مذکور و تیر یکہ از حد تجاوز کرد صاحب خود را

حضرت قدوۃ الکبرا از نیفرمودند ہر کہ کلمہ لا الہ الا اللہ از برای نجات مردہ یا
زندہ بگوید البتہ ویرا نجات روزی بود چنانکہ از حضرت شیخ ابوالربیع نقل است کہ
میگوید کہ من این کلمہ را ہفتاد ہزار بار گفتہ بودم و بنام کسی تعیین نساختہ تا روزی
در سفرہ طعام حاضر گشتم با جماعتی و با ایشان کودکی بود صاحب کشف وقتی کہ آن
کودک دست بطعام برد تا بخورد ناگاہ بگریست گفتند ش چرا گریستی گفت اینکہ دوزخ
مشاہدہ میکنم و مادر خود را در عذاب می بینم شیخ ابوالربیع گفت در باطن خود گفتم
خداوندا تو میدانی کہ ہفتاد ہزار بار کلمہ لا الہ الا اللہ را گفتہ ام آنرا از جہت آزادی
مادر این کودک از آتش دوزخ معین گردانیدم گفت چون من این نیت در باطن
خود تمام کردم آن کودک بخندید و بشاشت نمود گفتا مادر خود را می بینم کہ رہائی
آتش دوزخ خلاص یافتہ الحمد للہ پس بطعام خوردن مشغول شد شیخ ابوالربیع می
گوید کہ مرا صحت جزم مصطفی در جناب بخشف آن کودک معلوم شد و صحت کشف آن کودک
بہ اثر نبوی ریاعی چوگرد در دہان تیر آتش بسر ٭ شود کلمہ لا الہ اش سپر ٭ گران
تیر از این سپر کم بود ٭ گند از در ہفت گردون گزر ٭ حضرت قاضی حجت بہ حضرت
قدوۃ الکبرا عرض کردند کہ در اذکار جہریہ و سریہ اختلاف مشایخ بسیار شدہ تفریق
در فضیلت او بسیار افتادہ و بعضی خود بالکلیہ از اذکار جہریہ مانع می میگردند
حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند اذکار جہریہ ثابت شدہ از کتاب و اخبار
و روایات و آثار و عمل مشایخ فاذکروا اللہ کذکرکم آبائکم او اشد ذکرا و معلوم ان ذکر بیا لغ
کبار اول از کتاب بشنو ٭ پس ذکر کنید خدا را مانند ذکر کردن شما آبا خود را یا زیادہ از آن معلوم است ترا
فی الطہار فان اخفی ذکرہ او سرہا دل ذلک علی کونہ مستنکفا و اذا کان مضطرا بہ بیا نہ
و اظہار او پس اگر پوشیدہ ذکر خدا را کنان کرد ار راہ دلالت میکند این بر سنگر بودن او از ذکر تحرز میکند بدہ خود مبالغہ میکند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فی الاعلان والاظہار فوجب ان یکون اعلان ذکر اللہ اولی فان قیل کیف الاحتجاج
در اعلان واظہار بیں واجبست کہ باشد اعلان ذکر خدا اولے پس اگر گفتہ شود چگونہ حجت باشد
بھذہ الایۃ فی ذکر الجھر فی الاوقات کلھا وقد قال اللہ تعالیٰ فاذا قضیتم مناسککم فاذکروا اللہ
باین آیت در ذکر جہر در جمیع اوقات دلیل آوردہ خدا پس ہرگاہ ادا کنید ارکان حج خود را پس ذکر کنید خدا را
کذکرکم اٰباءکم او اشد ذکرا فالتعقیب واردبہ التکبیر ولا یجب ذکر اخر عقیب قضاء المناسک وذلک
مانند ذکر کردن شما پدرہائی خود را او فا بزائی تعقیب حاصل است از تکبیر زیرا کہ واجبست ذکر دیگر عقیب ادای مناسک بلکہ جائز
شرع فی الاوقات المخصوصۃ عقیب الصلوٰۃ المفروضۃ ولا کلام فیہ قلنا اردبہ ذکر اللہ
مشروع است در اوقات مخصوصہ عقیب صلوٰۃ فرض ودراں کلام نیست گوئیم جواب بہم مراد است ازوے ذکر خدا
فی الاوقات کلھا الا التکبیر فی الوقات المخصوصۃ فانہ تعالیٰ قال کذکرکم اٰباءکم وھم کانوا
در جمیع اوقات نہ تکبیر در اوقات مخصوصہ پس ہر آئینہ او تعالےٰ فرمودہ مانند ذکر کردن شما پدرہائے خود را وایشاں
یذکرون اٰباءھم فی الاوقات کلھا علی سبیل التفاخر فاراد ان یذکروہ فی الاوقات کلھا مقام ذکر
ذکر پدرہائی خود میکردند در جمیع اوقات بروجہ تفاخر پس امر شدند بذکر خدا در جمیع اوقات حرص ذکر
اٰبائھم وان قل لشبہ الاوجب وھو حق اللہ بما دونہ فی الوجوب وھو حق الوالد
پدرہائی خود اگر گفتہ شود چرا تشبیہ دادہ شد وجب را حق خدا است بچیزیکہ کمتر است از خود در وجوب وآں حق پدر است
فالجواب انھم کانوا یبالغون فی ذکر اٰبائھم علی وجہ التفاخر فامروا ان یبالغوا فی ذکر اللہ
پس جواب اینست ہر آئینہ ایشاں مبالغہ میکردند در ذکر پدرہائی خود بروجہ تفاخر پس امر کردہ شدند کہ مبالغہ کنند در ذکر خدا
تعالیٰ بقدر الامکان علی سوابغ النعم والاحسان والکان فی الدرجۃ متفاوتۃ فان قال اللہ
تعالےٰ بقدر امکان بر نعمت ہائی تمام واحسان اگرچہ مرتبہ ہر در متفاوت اند فرمود خدا تعالےٰ
تعالیٰ فاذکروا اللہ قیاما وقعودا الایۃ قال ابن عباس رضی اللہ عنہ لم یفرض اللہ تعالیٰ
پس ذکر کنید خدا را در حالت قیام وقعود الخ گفت ابن عباس رضی اللہ عنہ خدا تعالےٰ
علی عبادہ فریضۃ الا جعل لھا حدا معلوما ثم عذر تارکھا فی حال العذر غیر الذکر فانہ
بر بندگان فرضی فرض نکرد اند مگر گردانید برائے او حدے معلوم باز عذر داشت تارک او را در حال عذر
تعالیٰ لم یجعل لہ حدا ینتھی الیہ ولم یعذر احدا فی ترکہ الا مغمی علیہ او فی عقلہ فامرھم بذکرہ
او تعالےٰ ہمیں نگردانید برائے او حدے کہ منتہی شود باو وعذر نہ نہاد کسیرا در ترک او مگر مغلوب بعقل یا زائل کردہ عقل
فی الاحوال کلھا وقال اذکروا اللہ ذکرا کثیرا امر بالتھلیل والتھاروالحضر والاسفار عند الغنیٰ
در جمیع احوال وگفت بسیار کنید خدا را امر کرد بہ شب وروز وحضر وسفر نزد غنی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

والافتقار والاعلان والاسرار وعلى كل شئ من الاحوال اما الاخبار فكثيرة منها ما ذكر في
وفقر واعلان واسرار وبر هر حال لیکن اخبار پس بسیار ست از انہا انست کہ مذکور شد در
المصابیح انه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم اذا سلم من صلوته قال بصوته الاعلى لا اله
مصابیح ہر آئینہ گفت بود نبی صلی اللہ علیہ وسلم ہر گاہ فارغ میشد از نماز بآواز بلند لا اله
الا الله وحده لا شريك له الى اخره ومنها ما ذكر في بستان النواوي في باب الاذكار ان النبي
الا اللہ وحدہ لا شریک لہ الی اخرہ وازانہا انست کہ مذکور شد در بستان النواوی در باب اذکار کہ نبی
صلى الله عليه وسلم كان يجمع اصحابه رضوان الله عليهم بالاذكار التسبيح والتهليل بانه
صلی اللہ علیہ وسلم جمع میکرد اصحاب خود رضوان اللہ علیہم باذکار تسبیح وتہلیل پس
الصلق منها ما ذكر في روضة حاكيا عن الله تعالى من ذكرني في نفسه ذكرته في نفسي ومن
از نماز در ازانہا انست کہ مذکور شد در روضہ حکایتا از خدا تعالی ہر کہ یاد کند مرا در نفس خود یاد کنم اورا در
ذكرني في ملاء ذكرته في ملاء خير منه واما الروايات فذكر في مجموع النوازل والخانية
در ہر کہ یاد کند مرا در جماعت یاد کنم اورا در جماعتی بہتر ازان جماعت لیکن روایات پس مذکور ست در مجموع نوازل
والكبرى والصغرى ان قراءة القرآن بصوت رفيع في الحمام يكره وبصوت خفي لا يكره وعليه
وخانی وجامع کبری وصغیری ہر آئینہ قرارت قرآن بآواز بلند در حمام مکروہ ست وبآواز خفی مکروہ نیست وبر
الفتوى ولا يكره التسبيح والتهليل وان برفع صوته كذا في صلوة النوازل والخلاصة والصغرى
فتوی وتسبیح وتہلیل مکروہ نیست اگرچہ بلند کند آواز خود را ہمچنین ست در صلوۃ النوازل وخلاصہ وصغیری
والملتقط وكراهية التجنيس البرهاني والركني ونفاس التجنيس والمزيد وذكر في كراهية السراجية
وملتقط وکراہیۃ التجنیس البرہانی والرکنی ونفائس التجنیس والمزید ومذکور ست در کراہیۃ السراجیہ
ومختصر الكبرى انه لا بأس بالتسبيح والتهليل في الحمام وان رفع صوته قال الجامع المراد من قوله
ومختصر الکبری ہر آئینہ باک نیست تسبیح وتہلیل در حمام اگرچہ بلند کردہ شود آواز گفت جامع مراد از قول
لا باس نفي الكراهية ولا ساءة على ما عرف في الاصول فهذا الاول سواء وانما فصلت هنا بين
لا باس نفی کراہت واساءت ست چنانکہ معروف ست در اصول پس این دو روایت اول ہر دو ست ومیان ہر دو تفصیل
في الحمامات لاحتياج بعض الناس اليه وما فصلت من ابراد الاخيار لان كلتا المسئلتين راجعتان مسئلة
در حمامات بسبب احتیاج بعض مردم بآن وتفصیل نکردیم در آوردن اخبار بآنجہت کہ ہر دو مسئلہ یعنی مسئلہ
القرآن والتسبيح من الكتب المذكورة يعرفه من له الكتب والدراس اما مسئلة القرآن فهي الكل و
قرآن وتسبیح از کتب مذکورہ شناسد آنرا کسیکہ مر او راست کتابہا ودرس لیکن مسئلہ قرآن پس کل ست مسئلہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

التسبيح والتهليل برفع الصوت فهي الشبهة منها كما ذكرنا وليس الشرط ان يكون في الكل بل ان
تسبیح وتہلیل باواز بلند پس ان شبہ ست ازان چنانکہ ذکر کردیم ونیست شرط اینکہ باشد در کل بلکہ
يكون في الكل فاذا كان جواز قرأت القرآن برفع الصوت في الحمام بغير الكراهية مع ما به من الشرائط
باشد از کل پس ہرگاہ جواز قراءۃ قرآن ست باواز بلند در حمام بدون کراہت باوجود شرایطی
والآداب فلا يجوز التسبيح والتهليل والاذكار برفع الصوت من غير كراهية كان اولى كما جاء في
واداب کہ آمدہ ست پس جواز تسبیح وتہلیل واذکار باواز بلند بدون کراہت اولی ست چنانکہ آمدہ ست در
الفتوى لا بأس بان يظهر ذكر الله تعالى في الحمام ايضا اما الادعية والاذكار فلا مانع لها اشتى من
فتوی مضایقہ نیست در انکہ ظاہر کند ذکر خدا را در حمام نیز لیکن ادعیہ واذکار پس مانع نیست برای آنہا
الا حداث بل ينبغي انها وينبغي ان يجوز الجنب قراءة القرآن والدعاء والقنوت على ما عليه الفتوى
جز ازاحداث بلکہ جایز ست برای جنب قراءۃ قرآن ودعا وقنوت فتوی برین ست
لان العبد ما من يجيء الا ممكنة بذكر الله كما مر فالحاصل انهم وضعوا المسئلة في الحمام وهو المحل
زیرا کہ بندہ ما موجود ست ہر جا بذکر خدا چنانکہ گذشت پس حاصل اینست کہ ایشان مسئلہ را وضع کردند در حمام کہ محل
وموضع الملاقاة وسلح الناس والنجاسات والقاذورات وسوايها مع الخروج في الرواية فيها بيت
ومجمع ریای ومردمان واوساخ مردمان ونجاسات وقاذورات ست ودر روایتی روان شدن
الشياطين فيها ذكر في الاخلاص ومعلوم انها لا تخلو عن القاذورات وما شاكلها غالبا وقد كان
شیاطین ست در خلاصہ مذکور ست ومعلوم ست کہ ہرآئینہ ان خالی نباشد از نجاسات وماننداں غالبا وقد کان
بعض المناس مكشوف العورة ويكره قرأت القرآن عنده فاذا كان جواز التسبيح والتهليل بصوت فيح
باشد بعض مردمان مکشوف العورۃ ومکروہ ست قراءت قرآن نزد او پس ہرگاہ جایز باشد از تسبیح وتہلیل باواز بلند
مع هذه الاشياء فيها فلان يجوز في بيوت الله وهي المساجد والخوانق وبيوت المسلمين من الصوفية
مع این چیزہا دران پس البتہ جواز ان اولی ست درخانہای خدا یعنی مساجد ست وخانقاہان وخانہای
ورباط المشايخ والزوايا والخلوات في مكان طاهر فوق الحصير والبواري طاهرا متوضيا
مسلمین از صوفیہ باد مشایخ دگوشہا وخلوت ادر جای طاہر بر بوریا وبواری بحالت طاہر باوضو
مستقبلا مربعا كان اولى لانها بنيت للاذكار والتسبيح قال الله تعالى
مستقبل مربع بودن نیز اولی زیرا کہ انہا بنا کردہ شدہ ست برای اذکار وتسبیح فرمود خدا تعالی
اذن الله ان ترفع وتذكر فيها اسمه ويسبح له فيها بالغدو والآصال
ازان داد خدا کہ بلند کردہ شود وذکر کردہ شود دران نام او وتسبیح کند برای او دران صبح ومشام

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر الامام الفقیہ الزندویسی ان ذکر اللہ تعالی علی کل الحوال من فرائض الاسلام والاجہار اولی
ذکر کرد امام فقیہ الزندویسی ہر آئینہ ذکر خدا تعالی بر ہر حال از فرائض اسلام است وجہر اولے است
من الاخفاء لقولہ تعالی یا ایہا الذین امنوا اذکروا اللہ ذکرا کثیرا فان قیل ذکر فی بعض النسخ عن
از اخفا بسیں فرمان او تعالی ای مومنان ذکر کنید خدا را ذکر بسیار پس اگر گفتہ شود مذکور ست در بعض نسخہ
بعض العلماء انہم قالوا ایکرہ رفع الصوت بالذکر والدعاء واستدلوا بآیتین من سورۃ الاعراف
بعض علما ہر آئینہ ایشان گفتہ اند مکروہ است بلند کردن آواز بذکر و دعا و استدلال کردہ اند بدو آیۃ از سورۂ اعراف
ادعوا ربکم تضرعا وخفیۃ طانہ لا یحب المعتدین بقولہ تعالی واذکر ربک تضرعا وخیفۃ ودون
بپرستید پروردگار خود را زاری کنان و پوشیدہ انہ مردمان بر آئینہ او دوست ندارد از حد گزرندگان را فرمان او تعالی
الجہر من القول قولہ علیہ السلام خیر الذکر الخفی وقال علیہ السلام لقوم صاحلین بذکرانہ علی
از بلند آوازی قول او علیہ السلام است بہتر ذکر پوشیدہ است و گفتہ علیہ السلام قومی را کہ آواز بلند کردند بذکر چہ میخوانید
اصما وغائبا انکم تدعون سمیعا قریبا وہو معکم فلنا فی معانیہ اجوبۃ فی لطائف
کر و غائب را بر آئینہ شما میخوانید شنوندہ و نزدیک حاضر را بر آئینہ او با شما ست میگوئیم در معانی آنہا چند جواب در لطائف
ادعوا ربکم تضرعا فی علانیۃ وخفیۃ سرا لانہ لا یحب المعتدین بالدعا ای لا یحب من تشک
بخوانید پروردگار خود را تضرعا ای علانیۃ وخفیۃ ای سرا زیرا کہ بر آئینہ او دوست ندارد از حد گزرندگان بدعای و سخنانی کہ در علانیۃ
الدعاء لہم وصلاحہم وتضرع من الضراعۃ وہی شدۃ الحاجۃ والخفیۃ اخلاص القلب ادعوا
بجای بد بر مسلمانان و تضرع از ضراعت کہ آن عبارت از نہایت حاجت و خفیہ عبارت است از اخلاص دل و ادعوا
ربکم ای عبدوہ وارفعوا حوائجکم تضرعا وخفیا الضراعۃ الذلۃ والخفیۃ لا یدخل شیۃ الریاء انہ
پروردگار خود را ای عبادت کنید او را و بر آرید حوائج خود را تضرعا وخفیا ضراعت ذلت است و در خفیہ ریا داخل نمیشود بر آئینہ او
لا یحب المعتدین ای المشرکین الذین یدعون غیر اللہ ذکر فی تفسیر السبتی فی قولہ تسبحہم ما بالنہار
دوست ندارد معتدین را ای مشرکین را کہ می خوانند غیر خدا را و در تفسیر سبتی است در قول او تعالی تسبح اسم ربک
ای ارفع صوتک بذکر ربک باسم ربک فی تفسیر الدارمی فی ہذہ الایۃ المفصل سبحان ترفع
ای بلند کن آواز خود را بذکر پروردگار خود باسم پروردگار خود در تفسیر دارمی است در ین آیت مفصل تسبح ای بلند
الصوت بالذکر وقال محمد رحمہ اللہ فی کتابہ ابراہیم علیہ السلام فی سورۃ التوبۃ ان ابراہیم لاواہ حلیم
آواز بذکر و بر آئینہ مدح فرمود خدا ابراہیم نبی علیہ السلام را در سورۂ توبہ بر آئینہ ابراہیم در رمندہ بردبار بود
ذکر فی التفسیر المذکور الاواہ ہو المتضرع صوتہ بالذکر والدعاء والقرآن اما قولہ اذکر ربک الذکر
در تفسیر مذکور ست اواہ آن است کہ بلند کردن آواز است بذکر و دعا و قرآن لیکن قول او تعالی اذکر ربک ذکر

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

القراءة فی الصلوٰۃ خلف الامام فی نفسہ بقول قتادۃ ذکرہ فی تفسیر البستی والتاف ان
قرأت در نماز پشت جانب امام در نفس خود و آن قول قتادہ است ذکر کردہ آنرا در تفسیر بستی و جواب دوم است
نزول سورۃ الاعراف کلہ بمکۃ فکان ذلک فی بدایۃ الاسلام وغلبۃ المشرکین وقلۃ المسلمین ثم
نزول کل سورۃ اعراف در مکہ است پس بودن ایں در ابتداء اسلام و غلبۂ مشرکین و قلت مسلمانان باز پس
لما ھاجر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من مکۃ الی المدینۃ وانتشر الاسلام نزلت سورۃ الانفال و
ہجرت فرمود رسول صلی اللہ علیہ وسلم از مکہ بسوی مدینہ و اسلام منتشر شد نازل شد سورۃ انفال و
اربعۃ آیات من آخر سورۃ الشعراء وامر فیھا بالذکر الکثیر اما فی سورۃ الانفال قولہ جل ذکرہ
چہار آیات از آخر سورۂ شعراء و امر فرمود در آن بذکر کثیر لیکن در سورۂ انفال قول او جل ذکرہ است
یا ایھا الذین امنوا اذا لقیتم فئۃ فاثبتوا واذکروا اللہ کثیرا وفی سورۃ الشعراء یتبعھم الغاوون الی
ای مسلمانان چون روبرو شوید باگروہے پس ثابت باشید و یاد کنید خدا را بسیار و در سورۂ شعراء ہست پیروی میکنند شما را
ان قال الا الذین امنوا وعملوا الصالحات واذکروا اللہ کثیرا وفی سورۃ الاحزاب والذاکرین اللہ
قول او مگر آنکہ ایمان آوردند و عملہای شائستہ کردند و ذکر خدا کردند بسیار و در سورۂ احزاب و بسیار ذکر کنندگان خدا را
کثیرا وقولہ تعالیٰ یا ایھا الذین امنوا اذکروا اللہ ذکرا کثیرا وفی سورۃ الجمعۃ فاذا قضیت الصلوٰۃ
و قول او تعالیٰ ای مسلمانان ذکر کنید خدا را ذکر بسیار و در سورۂ جمعہ است پس چون تمام کردہ شود نماز
فانتشروا فی الارض وابتغوا من فضل اللہ واذکروا اللہ کثیرا لعلکم تفلحون ففی ھذہ الآیات
متفرق شوید در زمین و طلب کنید از فضل خدا و یاد کنید خدا را بسیار تا شما رستگار شوید پس در ین آیات
کلھا امس بالذکر الکثیر وحد الکثیر انما امر بالاعلان لظھور الاسلام
جملہ امر بہ ذکر کثیر است و حد کثیر جز این نیست کہ امر کرد باعلان بظہور اسلام
وانتشارہ وغلبۃ المسلمین علی المشرکین + + + + + +
و انتشار او و غلبۂ مسلمانان بر مشرکین
انچہ کہ از تفاسیر مشہورہ و تقاریر مسطورہ در جواب ایشان مناسب بود مذکور شد
اکنون از مخترعہ حضرت قدوۃ الکبراء گوش کن در معانی ایت ادعوا ربکم
تضرعا وخفیۃ قال الاشرف المراد من التضرع استکانۃ البدن والخفیۃ اخلاص القلب
قال بعضھم تضرعا ای متضرعین وخفیۃ ای محفی قائلہ در تفسیر قیامی آوردہ است
قول ابن عباس خفیۃ آستے جہرۃ یعنی خوف کنندگان در روز قیامت منادی ندا کند ان اللہ
لا یضیع اجر المخلصین باواز بلند تا ہمگنان را معلوم گردد واستمع یوم ینادی المناد من مکان قریب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

همین معنی دارد دیگر باید دانست که نزول آیت ادعوا ربکم تضرعا وخفیة باب حاست و دعا
غیر ذکر است چنانکه خدا تعالی میفرماید ادعونی استجب لکم و در شان ذکر میفرماید واذکر
اذکرکم و خطیب القاموس صدا دست که بخفیه همان کردن و اشکار ساختن جهر
لفظ ظن و غیریم کذا فی القاموس و هر جا که لفظ اضداد باشد محتاج بتاویل است و در تفسیر
ابی لیث از ابن عباس نقل کرده اند که خفیه ای علانیة او در روایت ادعوا ربکم تضرعا
خفیة و در تفسیر مراد قرات متوسط است کفار اینکه در روایت اسلام فرمان شد که ساکن
بخوان تا هش در مسجد ایشان نشوند و عبرت نرسانند * اما الجواب عن الحدیث ذکر فی
الحقایق انه یحتمل ان یکون فی سفر الصوت هناك مصلحة فقد روی ان ذلك فی غزاته
الحقایق هر آئینه احتمال است که باشد در بلند کردن او از وقت خاصی پس هر کجا همچو
قد کان رفع الصوت بحربه بدل والحرب خدعة وکذلك نهی عن الجرس فی الغازی فاما رفع
در وقت او هر آئینه آواز بلند کردن در جنگ بجد در جنگ غریب است و همچنین نهی فرمود از جرس در وغازی پس لیکن
الصوت بالذکر فجائز نفی الاظهار انفیاد و سجودیت تائید هذا ما ذکر فی تفسیر السبتی فی
او از بلند کردن ذکر پس جایز است پس در اظهار فرمانبرداری و سجودیت تائید این است به مدد شد تفسیر
بنی اسرائیل وهی مکیة فی قوله ولا تجهر بصلوتك ولا تخافت بها قال الشیخ ابو بکر رحمة الله علیه
در سوره بنی اسرائیل وان یکی در قول او تعالی و جهر کن بنماز خود و اخفا کن با و گفت شیخ ابو بکر رحمة الله علیه
روی عن علی رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم انه یخفی برفع الرجل صوته بالقرآن
مروی است از علی رضی الله عنه از نبی علیه السلام هر آئینه مخفی و بلند میکرد در روی او از خود را بقرآن
قبل العشاء وبعدها یغلط اصحابه فی الصوت قال وقد رؤیته اخبار علی جواز رفع الصوت قبل
پیش از عشا و بعد از آن در غلطی می انداخت اصحاب خود را و با و گفت سر آئینه روایت کردم ایشان
ابن عباس رضی الله عنه کان النبی صلی الله علیه وسلم یقرأ فی بعض الجهر فیسمع قراءة من
بر جواز بلند کردن او از گفت ابن عباس رضی الله عنه نبی صلعم در بعض جهرات خود میخواند پس میشنید قرات او علیه السلام
کان خارجا وسمع النبی صلی الله علیه وسلم صوت ابی موسی فقال لقد اوتی هذا مزمارا من مزامیر
را کسیکه بیرون بود و شنید نبی صلعم او از ابو موسی را پس گفت بتحقیق این داده شده مزماری از مزامیر
الداود ولم ینکر علیه وقال رسول الله صلی الله علیه وسلم زینوا القرآن باصواتکم معناه فی تحسین
داود و انکار نکرد بر وی و گفت رسول الله صلعم مزین کنید قرآن را باوازهای خود ای بنیکو کنید
اصواتکم بالقرآن قال الفقیه رحمه الله علیه وطریق الجمع بین الآیة وبین هذا الاخبار ان
او ازهای خود را بقرآن گفت فقیه رحمة الله علیه وتطبیق در میان آیت و این اخبار آنست که حمل کرده شود

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

النهی من رفع الصوت بالقرآن علی انه کان ذلک بمکة حیث کان المشرکون یغلطون النبی صلی الله علیه وسلم
نہی از بلند کردن آواز بقرآن برائیکہ این در مکہ بود وقتیکہ مشرکین نبی علیہ السلام
ویقولون لا تسمعوا لهذا والغوا فیه فانما اخبر ابو موسی وغیره فیما ورد بالمدینة وقد ظهر الاسلام وانتشر
را در غلطی مے اندا ختند و میگفتند مشنوید این را و لغو گوئید در آن پس ایشان خبر دادند ابو موسی وغیر او را کہ وارد شدہ در مدینہ
فیه الاسلام وارتفع من مضرات المشرکین وکان رفع الصوت بالقرآن من شعار الدین کرفع الصوت بالتکبیر فی
و اعلام او انتشار یافت و امن شد آن از مضرت مشرکین و بود آواز بلند کردن بقرآن از شعار دین مثل بلند کردن آواز بتکبیر در
الصوت قال الامر فرقنا فیما فی بلاد المسلمین فی امصارهم من السلف والخلف شرقا وغربا یذکرون فی محاسن
وحضرت فرود شرف ہر آئینہ دیدم در بلاد مسلمین و امصار ایشان از سلف و خلف شرقا و غربا ذکر جہر میکنند در
مجالس الواعظة مع حضور العلماء والقضاة وسائر الناس من العام والخاص بغیر نکیر احد منهم
مجالس وعظ مع حضور علماء و قضاة و باقی مردمان از عام و خاص بدون انکار کسے از ایشان
حضرت قدوة الکبری میفرمودند بعضی مردم میگویند کہ مشایخ چشت قدس اللہ اسرارہم جہر ذکر نگفتہ
اند پس غیر متابعت باشد باید دانست کہ این فقیر مدت سی سال در دایرہ روزگار ہر کار و کردیدہ
و بملازمت مشایخ امصار رسیدہ و دیدہ کہ ہمہ مشایخ سہروردیہ و فردوسی ذکر جہر میگفتہ اند و انکہ میگوید
مشایخ چشت ذکر جہر نکردہ اند چون این فقیر بشرف زیارت روضہ متبرکہ حضرت خواجہ مودود چشتی قدس
اللہ سرہ مشرف شد و بملازمت حضرت قطب مشایخ حضرت خواجہ قطب الدین فخر دوم زادہ کہ مصاحب
سجادہ بودند رسیدہ دید کہ ایشان ذکر جہر بحلقہ نشستہ میکردند و میفرمودند کہ از عہد حضرت خواجہ بزرگ الی
یومنا ذکر جہر در خاندان قدیم و دودمان کریم مشایخ چشت می آید و در مشہد امیر المومنین علی موسی
رضا رسیدیم و سید اجل قبل ازین سید رضی الملة والدین و سید قاضی برادران ایشان سید شمس الدین
و سید تاج الدین و سید شہاب الدین و سید محمد محمود از تقدی کہ بہمہ این سادات مشرف شدیم ایشان
ذکر جہر میکردند خاصہ بصبح و شام ذکر جہر اصحاب خود مدوم نشستہ میکردند غزل کسی کہ زند خود از دار باشد
دلش در نالہ و فریاد باشد ✤ بیاد روی تو ہر صبح و شامی ✤ سماعت خانہ در افتاد باشد ✤ کسی کو روی آن
شیرین سخن دید ✤ کہ در جان کنی فریاد باشد ✤ نشان عاشق صادق ہمین نیست ✤ کہ او در قول
و جان داد باشد ✤ اشرف از دیدن گلزار رویت ✤ چو بلبل در فغان و شاد باشد ✤ نقلست
کہ حضرت سید الطایفہ بموجب فرمودہ حضرت خواجہ سری مقطی بیست سال در ذکر نفی و اثبات
مداوم نات بردہ بلیز ہیچ اشغال نفرمودہ اند بعد ازان اوراد فرایض جز ذکر جہر کاری دیگر نداشتہ اند و در ذکر
جہر مرتبہ مبالغہ میکردند و شغب فریاد می نمودند و در وقت اند کہ روزی ہمسایگان حضرت ایشان بر خلیفہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بغداد رفت فریاد کردند که از بس فریاد و نعره بلند در شب و روز ما را خواب نمی برد مثنوی زبس کو نالہ و فریاد کردہ ✽ مرا از بند خواب آزاد کردہ ✽ چنان در ذکر دارد ناله زار ✽ که خلقی را کند از خواب بیدار

حضرت قدوۃ الکبری بیفزودند که هیچ فقیری و شیخی را زیادتی حق تعالی خالی نبود و نخواهد بود و اگر باشد در افقر و شیخ نگویند ✽ هر که بکوپائی تو خاموش به ✽ هر چه نه یاد تو فراموش به ✽ جمیع خلایق را ذکر گفتن متفق اند که وله من فی السموت والارض کل له قانتون واذکروا الله لعلکم تفلحون بلکه همه کلام الله دال است بر ذکر حق بحث ما در جلی است و خفی فرا گرفتن توجه بحق دارد و مشایخ با جمعهم متوجه بحق اند توجه عین بقصد واحد هر دو مشترک اند این صورت عین موافقت ست نه مخالف خذ ما صفا من الدین عبارت از چیست و اگر مرشدی کاری اختیار کند که توجه او بغیر باشد و مشایخ را توجه بحق بود انجا ضدیته باشد قایل این سخن تفهیم نشده است باید که در این تامل نماید والا اگر از مشرب عشاق و ذاکران اخلاق خبر بودی این اعتراض نکردی کار دل داند نه قال آمدیم بر اصل مطلب جمعی که کملان اند یعنی اهل کمال یا اکمل نیستند این طایفه را حول گویند در حالتی که چشم باطن نکشایند با وحدت انس باشند و چون در عالم کثرت اعیان فرق نبینند از انجهت که حوصله ظرف وجود او در بدو فطرت تنگ افتاده باشد چنانکه یحیی بن معاذ رازی فرمود که در روز میثاق از یک جرعه بلی آنچنان بیهوش شده ام که دیگر بار بخود باز نه آمده ام قطعه شرابی کز ازل در جام کردند ✽ ازان یک جرعه ام کم در کام کردند ✽ خمارآلوده را مستان چشمش ✽ می از ساقی وحدت وام کردند ✽ ز هوشیاری نکشته مست هشرف ✽ دادم چه می در جام کردند ✽ انچنین مربی اگر ذکر خفی گوید و سالک باشد از جهت نفع خود زیرا که در مقام وحدت و مرشد خلایق را دعوت میکند از کثرت بوحدت حضرت قدوۃ الکبری تقریر با سیر سود میفرمودند چون حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم بمعراج رفت و بمقام قاب قوسین رسید و از غایت دهشت و حیرت مجال نطق نداشت حضرت عزت بیکام و لب زبان بزبان فصیح و بیان ملیح فرمود التحیات لله والصلوات والطیبات السلام علیک ایها النبی ورحمة الله وبرکاته چون حضرت رسول صلی الله علیه وسلم را دهشت کمتر شد فرمود السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین چنانکه در سکندر نامه کوشه نشین کنجه شیخ نظامی گوید ✽ درانجای کاندیشه نادیده جای ✽ درود از محمد قبول از خدای ✽ گذر در سر خوان اخلاص کرد ✽ هم او خورد هم بخش با خاص کرد ✽ بعد از آن جبرئیل و میکائیل و جمیع فرشتگان صلای خوان وصال یزدانی و صدای لامکان مقام ربانی شنیدند عطف علامتی نماز با هم چون زلاهوت ✽ رسیده در صباح کوش ملکوت ✽ بیکبار ان

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

همه از نیک خواهی ۔ نعمان را در مذہب دعوی گواہی ۔ از سدہ تا لحد کہ حضرت رسول صلی اللہ
علیہ وسلم بود مدت بسیار و مسافت بیشمار بودان مدار الہی و صلاے نامتناہی چون در گوش
ایشان رسید گفتند اشہد ان لا الہ الا اللہ واشہد ان محمدا عبدہ ورسولہ
آری چون عیان روشنگار و معارف رمضان دیار از رمز شرب عشاق اثری ندارند و از غرو مذہب
اصداق خبری بایشان نہ ہم زبان ایشان تکلم باید کرد والا چہ محتاجیم باین تطویل و جدلہا یا نیستم
بدین تمثیل تکلموا الناس علی قدر عقولھم ۔ سخن ہر کسی باید بقدر فہم او گفتن ۔ چہ در یابند
انعام از دہ سوزنکتہ دانا ۔ ای برادر محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم صاحب دعوت اولیاء
تابع انبیاء اند و اتباع کالمتبوع اگر در اقوال ایشان و افعال نیک کیشان و امر و نہی این طائفہ
ریا تصور کنی محض کفر بود بی تکلف سخن آنست ہر کہ بدین مرتبہ ست دقایق و دقایق را معلوم
نیکند و ما خازن نیست نہ انجام منہ خود را شناختہ تو خدا را ۔ ازان در پایہ حیران بماند ۔ بظلمت
خواہد سرگردان بماند حضرت قدوۃ الکبری میفرمودند بعضی از احکام قران بنی اند بر مقتضا
وقت چنانکہ در صبح و شام امر شدہ بقرات جہرا ان بعض المشرکین کانوا یؤذون النبی صلی اللہ علیہ وسلم
واصحابہ عند استماعھم منہم القران امر النبی علیہ السلام بالجہر عند اشتغال المشرکین بشانھم
ھو صلوۃ الفجر کانوا یناموں وصلوۃ المغرب والعشاء وھم یشتغلون بشانھم من
الغفلۃ واللعب و در نماز ظہر و عصر امر شدہ بقرات خفی از خوف آزار و ایذاء مشرکان و کفار در آیت
لکم دینکم ولی دین نظر نمیکنی وقتی کہ ضعف اسلام بود در شان او قل یا ایھا الکفرون
نازل شدہ چون کار دین اسلام بالا گرفت و آثار دین اتمام پذیرفت فرمان شد کہ اقتلوا المشرکین
حیث وجدتموھم اے برادر ادعوا ربکم تضرعا وخفیۃ ہمین تصور کن در نماز با مداد قرات
جادیہ از کار دو جمیع بلاد مسلمانان در سوتان بجہر میخوانند چنانکہ قریب و بعید کہ در صدد و حوالی اند
میشنوند این فعل را چون میگویند کسی کین کار را کو دیا فی ۔ مراین آثار را از خود نمائی ۔
ریائی و اردان از پای تا سر ۔ کہ بچون خود بدا ند بہر دیگر ۔ ای برادر این محض صدق و خلاص
است نفاق و ریا تست کہ اینچنین گمان در حق مسلمانان کنی چیزی در شریعت خوانده کہ بناء
الفاسد فاسد و بناء الصحیح صحیح اما چہ فائدہ کہ دقایق او را تفہیم نکردہ بنا الصحیح کا صلھا ثابت
و فرعھا فی السماء محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ست بعدہ صحابہ کرام چنانکہ امیر المومنین علی
رضی اللہ عنہ کہ خرقہ مشایخ بدو میرسد از رئیس التابعین شیخ حسن بصری تا مشایخ چشت قدس
اللہ ارواحہم و جل الجنۃ مثواھم ایشان متصلا الی حضرت شیخ نظام الحق والدین نیکو

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تفہیم شود دیدہ دل بکشاد و خود را در ہوای ضلالت میفکن کہ در روز یوم لا ینفع مال و لا بنون
ترا ہیچ چیز نفع نکند الا صدق کہ یوم ینفع الصادقین صدقہم پیران چشت قدس اللہ ارواحہم
کامل بودہ اند ایضاً خلفاء کرام قایم مقام ایشانند باتفاق ہر کہ منظور نظر ایشان شد کامل بود کہ
بنا الصحیح صحیح و اگر بعکس تصور کنی عیب از نظر احول تست پس ہنوز بسبب نفس مبتلا ست حیف
بود عیب ہم کسا نرا نگراز کوزہ ہمان بیرون تراود کہ در وست حیث قال علیہ السلام کل اناء
یترشح بما فیہ و این طایفہ را القاب ہم گویند ای برادر ازین جہت فضلست انکہ شنیدی کہ ذکر
خفی فضلست از جہر حیث قال علیہ السلام افضل الذکر الخفی تو معنی حقیقتا این حدیث را نمانی
ذکر خفی کسی را مسلم باشد کہ زبان او از یاد غیر حق ماندہ باشد و دل او ذاکر شدہ و درین روزگار اکثر
خلایق عصار بمعصیت متاہی گرفتار اند کہ ظہر الفساد فی البر و البحر از جہت اظہار دعوت جہر
کفتن اولی تر بود در ستم صفتان روزگار و کستم دستان دیار کہ در میدان کارزار دو فای پیکار دو
بمقابلہ کفار می آیند تن خود را در راہ حق فدا میکنند تکبیر بہر میگویند ہنوز و میآیند گردان چو در
روز جنگ ٭ بمیدان دلیران کشند چون نہنگ ٭ چنان نعرہ برہم زنند از کمین ٭ کہ گوئی فتاد آسمان بر زمین ٭ تا ہیبت کریز و دشت از ہم ریزد در دل کفار اثر کند و کارزار برہم کند
حضرت قدوۃ الکبری تقریر سا سفیر مودند در زمین شیروان کہ مسافران روزگار در سایران
دیار رسیدہ اند عجایب آن زمین و غرایب آن برین مشاہدہ کردہ اند کہ پیوستہ مسلمانان آن
دیار با کافران پیکار و کارزار دارند و این از زمان اسکندر رومی باز مانده ست و مسلمانان بجای
شیروان گویند روزی باتفاق در جنگ ایشان لشکر اسلام و عسکر کرام را ظفر و نصرت روی داده
و سپاہ کافران روی بہزیمت نہادند چو گردان نہاد ند سوی جنگ ٭ نمود نہ پیکار را زنگ
تنگ ٭ نبردی شد اندر سیاہ و سفید ٭ کہ گردان شد از روان نا امید ٭ ز شبرو ان
برآمد صدای تلفوز بگیران رسید ہزیمت در ٭ چندانی کافران شیروان کہ ہزیمت خورده بودند
اسیر و گرفتار مسلمانان شدند از ایشان کیفیت استفسار ہزیمت کردند کہ با وجود آلات کارزار و سلاح
پیکار بی محاربہ و مقاتلہ چرا منہزم شدید گفتند ہر گاہ کہ آواز تکبیر و صدای تکبیر شما بگوش ما رسید چنان
ہیبت و لرزہ در دشت جانگزا بر ما مستولی شد کہ جہان در چشم ما تاریک نمود ہنوز میشنیدم کہ آواز
ہیبت انگیز ٭ ندای دلیران لشکر شکن ٭ شد از ہیبت او چنان آب خون ٭ جہان گشت پر چشم
ما نیز گون ٭ ای برادر اگر آواز ذکران بگوش غافلان کار دعاصیان روزگار برسد و ایشان را
کند تا از غرقاب غفلت بدون آیند و مدی بعبادت خدای ارند چہ عجب باشد فالیا یعنی این

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

رخصنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر یعنی گردد کہ صابران میدان عبادت
و دلیران آن جنگجای انابت چون در کارزار نفس سید رآیند چنان شیر دلیرانہ و آحد ستانہ
میکنند کہ سبق نصرت و ظفری رباینید انا فتحنا لک فتحا مبینا ۔ نشان ازین نصرت
سید ہ شنوی چو یابی نصرت از جنگ جسا ۔ بشادی کوس ان نا فتحنا ۔ کسی کین جنگ ما
نصرت پناہ ست ۔ باو رنگ جان او او پادشاہ ست ۔ حضرت قدوۃ الکبرا و میفرماید
کہ مراد از ذکر خفی فنای ذاکر در ذکر ست بلکہ فنای ذاکر و ذکر در مذکور بحقیقی کہ اگر شعور
او ہشتہ باشد از فنای او ہنوز بدولت فنای الفنا رسیدہ ست کہ آن فنای شعور ذاکر ست
مذکور این نوع ذکر از جلی افضل باشد حیث قال علیہ السلام افضل الذکر الخفی و این
رباعی مشعر ست بریں ذکر خفی رباعی ذکر کن ذکر تا ترا بجانست ۔ پاکی دل زدکر بزدانست
چون تو فانی شوی ز ذکر بذکر ۔ ذکر خفیہ گفتہ اند آنست ۔ و اشارت قول ابو بکر دینوری ہم
ذکر ست ادنی الذکر ان یلہی ربما دونہ و نہایۃ الذکر ان یغیب الذاکر فی الذکر عن الذکر
و نیز بمذکور عن الرجوع الی مقام الذکر و ہذا حال فنا الفنا و آنکہ طایفہ استدلال کردہ اند
بحدیث نبوی و اثر مصطفوی صلی اللہ علیہ وسلم تشتدعون اصما و غائبا ۔ الحدیث
بذکر خفی باید دانست کہ صدور این حدیث بنا بر واقعہ ست چنانکہ امام نجم الدین صاحب
صفوۃ صفا کردہ ست کہ ابی موسی اشعری روایت کردہ ست کہ صحابہ با رسول صلے اللہ
علیہ وسلم در سفری رفتند چون بر بلندی بر آمدند صحابہ تکبیر و تہلیل بلند گفتند و آواز بلند
بر آوردند و در شب کوہ بعضی از صدای دین کین کردہ بودند رسول در خطاب ایشان
گفت ایہا الذین تدعون اصم و غائبا انکم تدعون سمیعا قریبا و در علم شریعت معلوم
شدہ باشد کہ بعضی احکام شرعی مخصوص بنفس واحد و فردان واحد نہ بر طریق عموم
چنانکہ مناکحہ و اکل ہدیہ حضرت نور العین در مدد ذکر استفسار کردند حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ در تفسیر آمدہ ست قال علیہ السلام من قال لا الہ الا اللہ
فرمودند علیہ السلام ہر کہ گفت لا الہ الا اللہ

ومدها هدمت عنه اربعة آلاف ذنب من الكبائر وهذا المدا المنزل من
و کشیدن او ہندم سازد از و چہار ہزار گناہ از کبائر و این مد منزل ست از
السماء عند قراءة الكوفيين قال ان رجلين اختصما الى رسول الله عليه السلام
آسمان نزد یک قرأت کوفیین گفتند ہر آینہ کہ خصومت کنان آمدند بسوی رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

فحلف احدهما علی دعوی صاحبه فقال الله الذی لا الٰه الا هو و مد بها صوته و
پس سوگند خورانید یکی را بر دعوی صاحب او پس گفت سوگند بخدائیکه نیست معبودی مگر او و کشید او را
هو کاذب فیما حلف نزل جبرئیل علیه السلام فقال انه
حالانکه او کاذب بود در سوگند یاد کرد پس فرود آمد جبرئیل علیه السلام پس گفت بدرستیکه این
کاذب فیما حلف ولکن الله غفر له بما مد بها صوته
کاذب است در سوگند لیکن خدا بخشید او را بسبب کشیدن آواز بکلمه طیبه

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که در ملازمت حضرت میر درد پنشته بودم که صاحب
ضیافتی خود را بخدمت میر آورد تا تلقین کلمه گیرد حضرت میر سر او را بر سر زانوی مبارک خود نهاد و
تلقین کلمه فرمود با آواز بلند کلمه لا الٰه الا الله چندان دراز کشید که حاضران مجلس شریف
ایشان را دم گرفته شد بعد از ایشان هم ایشان یک دم کلمه لا الٰه الا الله تمام کردند بعده
حضرت میر فرمودند که قال علیه السلام من قال لا الٰه الا الله و مد ها دخل الجنة خدمت
میر فرمودند که ذکر مجانبه و محبوبانه است و محبوبانه آنست که در گفتن کلمه لا یا مد و شوق دراز کشد که
جهل در عالم بقا بست امید هست از کلمه نفی باثبات خواهد رسید و در حالت مد سر از نفی و اثبات
و خاطر بگذارند و در کلمه نفی را از مد کلمه اثبات دراز تر کشد چون بفضل الله تعالی اثبات کسی را تخیل
شود محبوب حق میشود پس او بوجوه مستعد و منتظر جان باشد که شاید هم در گفتن کلمه لا آله یک جهل
رسد و پرده اسی گفتن الا الله نماند و فی الحال کوبه مد نکشد باید که در ذکر گفتن سعی نماید که درست
بگوید و حروف او تعظیم بر زبان بحضور دل برانده و دل موافق زبان کرد اند کما قال علیه السلام
من ذکر الله و قلبه ساه عن الله فالله خصمه یوم القیمة **شعر** اللعب بالدعاء و تزویره ۰ و عابد
هر که ذکر خدا کرد و دل در غفلت کند خدا پس خصم او شود در قیامت چه بازی بکنی بدعا کردن یاد و چه چیز
مانع الدعا ۰ سهام اللیل لا تخطیٔ ولکن ۰ لها امدٌ و الامد القضاء
سهام شب خطا نکند و لیکن برد آنها نهایت هست و نهایت قضاست

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند ارتباط قلب بحضرت شیخ از اهم مهمات است مرید صادق
را ارتباط قلب با شیخ بیچ کار از پیش او نرود و تخصیص در حالت ذکر بر مرید لازم است که روحانیت شیخ را
بر خود حاضر بداند چه روحانیت شیخ غیر متحیز است بمکانی پس هر گاه که متحیز نباشد روحانیت شیخ را
برابر بود او را در جمیع اماکن و مواضع **بیت** هر جا که باشی خدا با تست ۰ هر ره خرامی پای
کا تست ۰ مرید مفارق نبود از روحانیت شیخ اگرچه مفارق بود شخصیت او چه متعلق است بمزاج

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

چون یاد کند شیخ را مرید بدل نزدیک شود شیخ بدو پس متعلق شود بر دل شیخ پس فائده گیرد
از شیخ چون محتاج شود برای حل واقع وقایع خود حاضر گرداند شیخ را بدل خود و سوال از شیخ چیزے
کہ معائنہ کند انرا بلسان ظاہر بلسان باطن الہام کند در ماہیہ شیخ معنی واقعہ عقب ربانی
دل طالبی سن دارد دقیقہ ٭ کہ گوید سر عرفان تو جانی ٭ کسی را گر گشادہ گوش باطن ٭
بود واقف شود از حق بیانی ٭ و میسر نشود این مگر بواسطہ ربط دل شیخ خود قال النبی صلی اللہ علیہ
وسلم المؤمن مرآۃ المؤمن چون مرید ارتباط دل بشیخ کند فیض کہ در آئینہ دل شیخ فائض
فائض گردد اثران در آئینہ دل مرید ظاہر باشد قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم ما صب اللہ
بشیئ فی صدری الا وقد صببتہ فی صدر ابی بکر ٭ مثنوے ٭ ازین دل تا بآن دل راہ باشد ٭
کسی را مذکر ین آگاہ باشد ٭ چو تو در راہ دل نا درد دی کام ٭ چہ دانی حاصل منزل سبر انجام
سخن در حضور دل و رعایہ ذکر افتاد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند نہایت حصول این
راہ و غایت وصول باین بارگاہ ذکر با حضور دل ہست مثنوے چو در ذکر خدا حاضر نباشی بیچہ حاصل
گر ہمہ عمر خراشی ٭ ولیکن با دل آن روی دلارام ٭ نباشد خالی از فائدہ کام ٭ و بعضی مشائخ
گفتہ اند کہ ذکر حق تعالی گفتن اگرچہ بحضوری دل باشد فایدہ کل و مایدہ اصل ہست چنانچہ در عقید
نجاح آوردہ اند ذکر اللہ تعالی باللسان من غیر حضور القلب معتبر ایضا و لہ اثار حمیدۃ
فی الدنیا و الاخرۃ و مطلق امتثال الامر یکون طاعۃ فان لم یعلم القبول واللہ اعلم
در تفسیر بیضاوی آوردہ ہست

فی قولہ تعالی والذاکرین اللہ کثیرا والذاکرات فہم ثلث اوجہ
اما قول اولیا و مردان بسیار ذکر کنندگان خدا و زنان بسیار ذکر کنندگان پس ایشان سہ قسم اند
ومن جملتہا الذاکرون لہ باللسان وہو قول یحیی ابن سلام قال الشیخ نجم الدین
و از انجملہ اند ذکر کنندگان خدا بزبان و آن قول یحیی بن سلام ہست گفت شیخ نجم الدین
الکبرا ان الذکر وقتی کان بحرد اللسان سلطان عظیم ومن ہنا وقع فی اکثر من الفتاوی
کبرا ہر آئینہ ذکر اگر چہ مجرد زبان باشد سلطان ہست بزرگ و ازین سبب واقع گردیدہ ہست در اکثر فتاوی
الکبرا و الخانیہ و امثالہا رجل یدعوا و ہو ساہی القلب ان کان الدعاء علی رقۃ
الکبرا و خانیہ و امثال آنہا مردی میکند دعا و دل او غافل ہست اگر دعا بر قت ہست پس آن افضل ہست و اگر نیست
فہو افضل و ان کان لیس من الرقۃ فہو افضل من ترکہا لانہ لین فی وسعہ اکثر
پس آن افضل ہست از ترک آن زیرا کہ نیست در قدرت او تر یا دہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

من هذا فاذا عرفت فضل الذكر فينبغي لك ان تذكر الله وتدعوه في كل حال وكل وقت
ترين پس چون شناختی فضیلت ذکر پس ترا سزاوار است که ذکر کنی خدا را و بخوانی او را در هر حال و هر زمان
ترفع جميع حوائجك اليه فان ذلك علامة العبودية قال الله تعالى في قصة يونس عليه السلام
برداری جمیع حوائج خود را بسوی او پس هر آینه این علامت عبودیت است فرمود خدا تعالی در قصه یونس علیه السلام
ولولا انه كان من المسبحين للبث في بطنه الى يوم يبعثون ٭
اگر نبودی آن از تسبیح کنندگان البته ماندی در شکم آن ماهی تا روز قیامت
حضرت قدوة الكبراء را قانون مستمره و قاعده مقرره بود که ذکر بلند میگفتند در همه وقت چه
نشان طالب مشتاق و مجاور کوی افتراق آنست که در ناله و فغان بود و اصحاب را بذکر جهر
جد بلیغ میفرمودند در همه حالات احباب را باین امر مبالغه می نمودند حتی که طالبان حضرت ایشان
در راه و کوچه و بازار ذکر کویان میرفتند ٭ باغی دل کان طالب گلزار باشد ٭ چو بلبل هر دمی
گلزار باشد ٭ نباشد خالی او از نالهزار ٭ اگر در کوچه و بازار باشد ٭ بعضی از معاصران ایشان
و معتقدان ایشان بنا بر ان اقدام انکار میکردند میگفتند که این نوع ذکر گفتن بر خلاف سنت است حضرت
قدوة الكبراء در جواب ایشان میفرمودند که طالبان حق و سالکان راه مطلق باین نوع
ذکر نگویند از بهر آنکه امر ذکر اذکروا الله قياما وقعودا وعلى جنوبهم چگونه بدر آیند که این نوع
در گوش ایشان نرسیده که ذکر گفتن در همه حالی اولی است اگرچه مجلس غفلت مشتمل غفلت باشد
كما جاء في تفسير درمنثور من قوله تعالى الذين يذكرون الله قياما وقعودا عن النبي صلى الله
چنانکه در تفسیر درمنثور از رسول الله تعالی الذین یذکرون الله قیاما وقعودا از نبی صلی الله
عليه وسلم انه قال ذكر الله في الغافلين مثل الشجرة الخضراء في وسط الشجرة التي قد حتت
علیه وسلم مروی است که هر آینه ذکر خدا در غافلین مثل درخت سبز است در میان درختی که هر آینه ریخته شده
ورقها وذكر في الشريعة يغتنم الذكر بين الغافلين وفي معراج الاسواق قال عليه السلام
اوراق او در شریعه مذکور است غنیمت است ذکر در میان غافلین و در بازار را فرمودند علیه السلام
ذكر الله في الغافلين كالمجاز في القالين وفي الصحاح ان لا تقوم الساعة على الارض ان
ذکر خدا در غافلین مانند مجاز است در گویندگان و در صحاح است قیامت بر پا نشود بر زمین تا آنکه
يقول الله وذكر في التتبيه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال من دخل السوق فقال لا اله
گوید الله و ذکر خدا باشد و مذکور است در تنبیه هر آینه فرمودند صلعم هر که داخل گردید در بازار پس گفت
الا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو حي لا يموت بيده
معبود نیست مگر خدای یکتا نیست شریک او را ملک و او را حمد زنده میکند و میراند و او زنده است نمیرد

Ataunnabi.com

الخير وهو على كل شئ قال من كتبه الله له الف الف حسنة ومحا عنه الف الف سيئة
یعنی وآن بر ہر چیز قادر است ہر کہ بنویسد خدا برای او ہزار ہزار نیکی و محو کند از و ہزار ہزار بدی
ورفع له الف الف درجة وفي الجامع من الفتاوى انه كان ابراهيم بن يوسف رحمه الله
و بلند کند برائے او ہزار ہزار درجہ در جامع من الفتاوی است ہر آئینہ ابراہیم بن یوسف رحمہ اللہ
يمشي في الاسواق في الايام العشر من غير حاجة ويكسر الرياح تصوته واما في مجالس الفسق ذكر في الخلاصة
میرفت در بازارہا در ایام عشرہ بغیر حاجت و بشکست بادہا آواز بلند لیکن در مجلس فسق نہ گفت در خلاصہ
والكبرى انه ان قوي الفسق ويشغلون بالعشق وانا اشتغل بتسبيح الله فهو احسن افضل لكن سبح الله
و کبریٰ آنکہ اگر قوی گردد فسق و مشغول شوند فساق بفسق و مشغول شوم بہ تسبیح خدا پس آن بہتر است و افضل لیکن تسبیح کند
في السوق ونوى ان الناس يشتغلون بامور الدنيا وانا اسبح الله فاذا سبح الله في مثل هذا الموضع كان افضل
در بازار و نیت ساخت کہ ہر آئینہ مردمان مشغول اند بکارہای دنیا و من تسبیح کنم خدا را پس چون تسبیح کند خدا را در امثال این موضع آن افضل
من ان يسبح الله وحده في غير السوق
از آنکہ تسبیح کند خدا را تنہا در غیر بازار

و نیز کہ روایات غرائب و اشعار عجائب و اخبار خلائق را در خانقاہ حضرت سید محمد گیسو دراز نزول افتاد بنا بر خلوص مخدوم زادہ **حضرت قدوۃ الکبرا** چہار ماہ در آنجا بود و مدرسے جامع ابن بکات شریف و حضرت نور العین و حضرت شیخ ابو المکارم و شیخ مبارک و شیخ یوسف و بعضی از اصحاب دیگر بر سبیل تفرج بگلزار گذشتیم کہ جمعی از جوانان در خیابان گلزار نشستہ اند و آلات فسق و مخمور از شراب کباب و اسباب عیش از چنگ و رباب مہیا ساختہ و ہر یک بکیفیت شراب حاضر شد و مناسب حال ہمدیگر اشعار میخواندند و حظوظ نفسانی و کام جسمانی بیکدیگر میرساندند اتفاقاً ما یاران ذکر گویان بر سر وقت ایشان رسیدیم و در تفرج گلزار بلبل فریاد و نالہ زار کردیم **فرد** چو بلبل در سر گلزار باشد + بگل ہر دم فغان و زار باشد
ایشان بمجرد استماع اصوات ذکر ما دست از عیش کشیدند و زمانی نیک کوش بصوت ذکر ما نہادند از برکت اصغا بصوت ذکر ساقی بخانہ توفیق الہی کاس دار میخانہ تقدیر یا قتاہی جرعہ در کام حال ایشان ریخت و از خمار معصیت کنار کرد و از مستی غفلت و سرخوشی مخمرہ ایشان را ہوشیار کردند **شعر** زہے ساغر توفیق خوردند + شراب لوث سادہ کام بردند + حریف مجلس توفیق دادار + بمستی غفلت آمد کردہ بیکبار گریہ و نالہ زار در نہاد روزگار ایشان افتاد روی سوی ما نہادند و بعجز و انکسار سر در قدم آوردند گفتند **شعر** شکستہ کشتی ما در بحر غرقاب + عنان گشتیم در آب و رباب + بود کز ورطہ غرقاب ہستی + بساحل پے نہاد از پاشکستی + بعلم اعانتہ الاخ موثر دست ایشان گرفتیم و بحضرت **قدوۃ الکبرا** بردیم چون بشرف توبہ و ارادت مشرف شدند ہمہ بعبادت خدا تعالیٰ مشغول گشتند و از اصرار معصیت مشغول و از عہدہ بنای الہی معزول **مثنوی** چو بزدان بود اندر افتادہ در چاہ + کہ آمد دستگیر توفیق و کاہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گرفت از چاہ عصایش برآمد + بسوئی خانۂ توبہ برآورد + الم نزلو نا باباہ الا استغفار و اورد ناعن ہر قدۃ
الاسرار ایں اللہ تعالیٰ ذکر در شرب شطار افتاد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اگرچہ شرب شطار از
مشارب قدیم نمیگویند ولیکن حصول فوائد و وصول بمقاصد در وے زیادہ است مرطالبان روزگار را و
این شرب از خلفاء شیخ الشیوخ بسیار انتشار یافتہ و از متاخرین خلفاء ایشان بشمار پذیرفتہ و مرا ایں
شرب گزیدہ و مذہب چیدہ از حضرت ایشان رسیدہ است و اصول این شرب ہشت چیز است کہ معتبر ہشت کرن
شمرہ مشعر بجروف ہشتگانہ آمدہ و آن اینست ب اصل م ش ت ف د ہ برنج
ذات با صفات بود + شد با تدارک نکات بود + تحت و فوق بواسطہ سالک + باقی ارزانی الصفات بود
ب عبارت از برنج الف عبارت از ذات است ص عبارت از صفات م عبارت از مدش عبارت
از شدت عبارت از تحت ف از فوق و عبارت از دم حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند
اول رکن از ارکان ہشتگانہ این شرب برنج است و برنج دو نوع بود کہ یکی وصفی پس برنج وصفی
تصور مرشد باشد کہ او را بتصور و واسطہ و رابطہ نیز گویند و درین را بتصور مرشد اصل کلی است ص
بنا شد از فنای خود تحیر + کہ کم گردد دو عالم در تصور + خدا از زود معنی چون جہان گیر + تجلی میکند در صورت ہم
دوم رکن از ارکان ہشتگانہ اسم ذات است کہ لفظ اللہ باشد نزد یک فنہای مجتمع جمیع صفات و نزد یک
علمای طریقت و بنای حقیقت اسم ذات ہو است بلکہ دائرہ کہ ہر کار و احیط مرکز ہو جو دات بہ نقطہ
کائنات باشد ظ اختار بعض السلف من الشایخ ذکر ھو و بعضہم ذکر لہ و ذکر انہ منھم من یقولون فی
حالۃ النکر ھو انت ھو و بعضہم ذکر قولی لہ و ذکر اللہ لا الہ الا ھو والاکثرون اختاروا ذکر ھو
و ذکر عوام اسم اللہ است و ذکر خاص ہو و ذکر اخص الخواص ی حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند
کہ در شرب شطار ذکر اسم ذات با ہشت رکن فوائد بسیار و ثمرات بیشمار دارد بخلاف ے ملاحظہ ارکان کرامات
چندان زہد مگر آنکہ بیت و سہ سال ملازمت ذکر اسم اللہ کند بعد ثمرہ دہد و فوائد بیند و تحت عبارت
از فرق نافت کہ بدایۃ الف اسم اللہ از انجا بود و مدہ عبارت از دراز کشیدنست لفظ اللہ کہ ملاحظہ عبارت
صفات در آنجا کردہ شود و ناف در میان اندام است و در وے اسرار بسیار مکنون و خانہ آتش است و شد
عبارت از سختی کشیدنست لفظ اللہ ہر چند کہ شد سختی کشند شد خطرات مالا یعنی بود و ذوق و شوق پیدا آید
پس طالب صادق را می باید کہ ملاحظہ اسماء ہشتگانہ مرعی دارد و سعی بلیغ بجا آرد تا کہ صحیح رکنی از ارکان
ہشتگانہ فرو نماند تا موروث فترت در ذکر نباشد بیت چو باشد عالم اندر ذات انسان + بود ناچار در
ہشت ارکان + و دیگر اضافت این شرب نخواہد گزراند اگر بانبا انتفات کردہ شود مقصود از دست ندہد
ے کسی کو طالب این راہ باشد + ز بحر قطرۂ آگاہ باشد حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

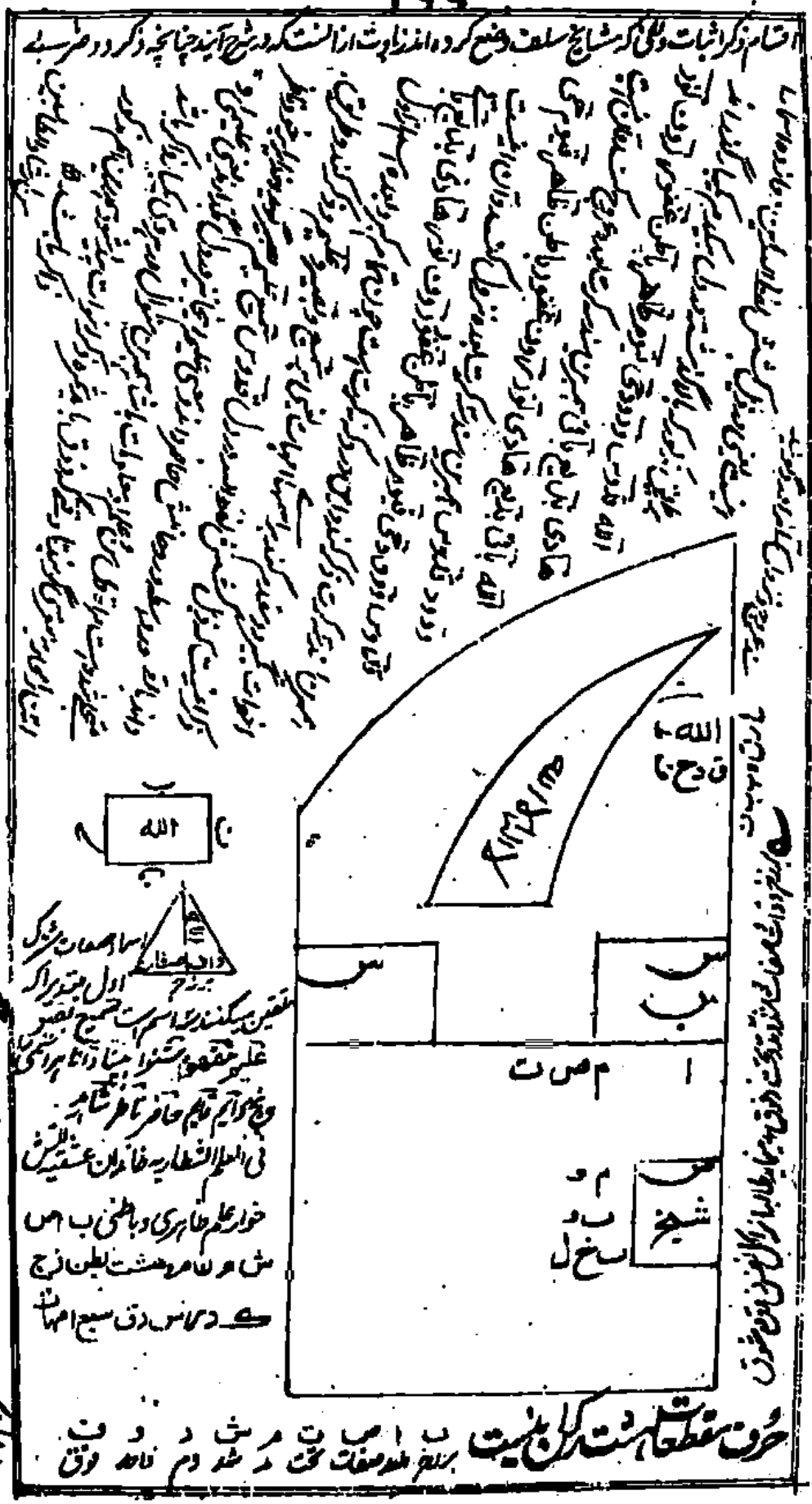

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وسکه ضربی وچهار ضربی تا ده ضرب است که مربع و مسدس و مثمن نیز گویند و ذکر قلندریه خاصه کار شیران این
سلسله است مخصوصه هر بران فضای نهمت است نه هر بوالهوسی هر کوی این مشرب خوش خوار قدم تواند
و نه هر هوسناکی هوی این بادیه جان بسپارد تواند آوردن مشغله بنیاد هر کسی باد اشتن چیزی و بیم جان
خود در بیشه شیر و گر آن شیر دل کز آهوی جان و پشوید دست خود از خان از مان و رستمی باید که در میدان
کارزار دلیرانه در آید و پهلوانی شاید که در جنگجای اذکار همتانه از جان برآید درین کارزار تا خون در نیارد
درخت حاصل بار نیارد **شعر** هر کو آبیار کوهی بود با دعوت موسی و هر کس ایداز زالی شود با هیبت رستم
و انواع اذکار که خارج از حصر و بیرون از قیاس شمار اند از انواع اسرار کتب و رسائل این طائفه معلوم
خواهد شد و در بحر ذاکرین لصناف اذکار و انواع اسرار همه مشارب و مذاهب فتح کرده ایم فلیطلب ثمة

حضرت قدوة الکبرا اسیفرمودند اگرچه مجموع اذکار و انواع اسرار همه مشارب این طائفه در کتب و
رسائل خود درج کرده اند و عمر گرانمایه خود را در شرح آن خرج و لیکن ماهیت اذکار که از حصول مقصود سالکان
احرار از بد و مربوط است و در وجود کیفیت اسرار اذکار بد و منوط متعلق بارشاد مرشد
مفید بالفعل مسترشد مسترشد و مسترشد بهت **بیت** معانی هر کرا خود حرف نماید که بحر مکرم اندر طرف نماید

حضرت قدوة الکبرا ایضاً طالبان این درگاه و برخی سالکان این راه را که همت ایشان بلند بود
بمشرب قلندریه مشغول می ساختند **حضرت قدوة الکبرا** اسیفرمودند که در بیگستان رقبا بین امر
اشتغال نمایند یا در حجره که نمد و امثال آن فراز کرده باشند نشسته بدگار باشند و خادم را در طبخ آش هریسه
هشت اوقات آش لعزا بخش بسیار مهیا دارد چون ذاکران از ذکر دست بکشیدند بی بر بساط طعام می نهادند
و کاشقه چندی نوشیدند اگر در هاندم میل باش نکنند نزدیک هلاکت رسند **حضرت قدوة الکبرا**
می فرمودند که ذکر حلقه در صبح و شام معمول مشایخ عظام چشت است چون این فقیر در کلبه حقیر در روضه
منوره حضرت خواجگان چشت رسیده و بشرف ملازمت حضرت مخدوم زاده صاحب سجاده حضرت خواجه
قطب الدین اشرف شد و بانواع لطائف ایشان مخصوص گشته فرمودند که التزام ذکر حلقه بصبح و شام
از دست ندهید که معمول مشایخ ماست و درین نوع ذکر بسیار فائده است چون از وظائف معهوده و
روایت مسنونه فارغ باشند تخمیس از قرآت اسبعات عشر در آیند و در ذکر حلقه بنشینند پس باید که
صاحب حلقه کلمه نفی و اثبات شروع کند و اصحاب نیز باتفاق بگویند و ملاحظه چنانچه مذکور
شد محاضره کند باید که درین مبالغه کلی نماید که اثبات باتفاق کرده آید و هیچ کس تخلف اصوات
نکند گر نباشد چون از کلمه نفی و اثبات ملالت گیرد بایستد و باز نشسته بار کلمه بگوید و در کلمه اثبات
شروع کند و کلمه اثبات زیادت گوید از اول چون ازین هم ملال گیرد بایستد و کلمه بی گوید بعد ازان

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مشغول شود دادام کہ بتواند چون ہر سہ کلمہ تمام بود در محل دل کہ قرار بگیرد و حاضر دل شد کہ از وارداتش
دست بدہد بدو دل چہ اختلاج میکند توجہ بعلوی دارد یا سفلی سوزات دل ایشان اعلوم کند و این نکتہ
بداند کہ وصف دل سالک را اصلی ہست کہ طوبی للمرآۃ اذا فقد عرف ما جعل فی طلعۃ عزوجل و جلالہ
ہر کہ مدرک این نیست و را جز از دل خود نبود قطعہ دل کہ جام جان نمائی بود ہ مرات وحدت خدائی بود
خبر شہ سکندر و جمشید کہ کس چیز داند کہ از چہ رائی بود ہ و این بہ نسبت مریدان ہست چون ازین دیار بسا حل آئم
باز دم و نفس بخواند چنانکہ در بدایت خواندہ و بارواح پیران چشت فاتحہ باخلاص بہ زبان راند و از برائے
مزید دولت شوق و تمہید شوکت ذوق و درازی عمر ہر دو سر حلقہ دعا مسلمانان تکبیر گوید و اصحاب
مصافحہ و سر در قدم شیخ آرند و در کدیگر اصحاب مصافحہ نیز کنند و بار ہش قدم را زیادہ از اصحاب قطع
کنند و کیفیت مصافحہ و وضع ہیئت بین یدی الشیخ در طریقہ نقشبندیہ ہم گفتہ آید ان شاء اللہ تعالیٰ بعد اختتام ذکر
سر حلقہ ہر دو دست بردارد و این مناجات خواند و تابعان متابعت کنند در دل بین و آمین نیز
گویند و بعد از اتمام و اختتام مناجات یدین بر خدین فرود آرد و مناجات اینست اللھم صل علی
محمد سید السادات و المالکین شفیع العصاۃ و المذنبین منبع مکارم الاخلاق فی مشکلہ القلوب
محمد سرور سرداران و عالمہا شفیع عاصیان و گنہگاران تمام کنندہ و مکارم اخلاق ظاہر کن دلہا
عن دنس الشرک و النفاق و علی آلہ الطیبین و عترتہ الطاہرین رضی اللہ تعالیٰ عن اصحابہ
از چرک شرک و نفاق و بر آل طیب او و عترت طاہر او راضی شو خدا از جمیع اصحاب
اجمعین اللھم احینا ذاکرین و امتنا ذاکرین و احشرنا فی زمرۃ الذاکرین اللھم احینا
او خدایا زندہ دار ما را ذاکران و ہلاک کن ما را ذکر کنان بحشر کن ما را در گروہ ذاکران خدایا زندہ دار ما را
عاشقین و امتنا عارفین و احشرنا فی زمرۃ العاشقین اللھم احینا عارفین و امتنا عارفین
بحالت عشق و ہلاک کن ما را بحالت عشق و حشر کن ما را در گروہ عشاق خدایا زندہ دار ما را بحالت عرفان و ہلاک کن ما را بحالت عرفان
و احشرنا فی زمرۃ العارفین اللھم احینا مسکینا و امتنا مسکینا و احشرنا فی زمرۃ المساکین
و حشر کن ما را در گروہ عارفان خدایا زندہ دار ما را مسکین و ہلاک کن ما را مسکین و حشر کن ما را در گروہ مسکینان
اللھم ثبتنا علی الاسلام و الایمان و امتنا علی الایمان و احشرنا علی الایمان و لقنا کلمۃ الایمان
خدایا ثابت دار ما را بر اسلام و ایمان و ہلاک کن ما را بر ایمان و حشر کن ما را با ایمان و تلقین کن ما را کلمہ ایمان
اللھم احینا فی حیوۃ العلماء و امتنا بموت الشہداء و احشرنا فی زمرۃ الاولیاء و ادخلنا الجنۃ مع الانبیاء
خدایا زندہ دار ما را در زندگانی علماء و ہلاک کن ما را بمرگ شہداء حشر کن ما را در گروہ اولیاء داخل کن ما را در جنت با انبیاء
اللھم احینا سعیدا و امتنا سعیدا و احشرنا فی زمرۃ السعداء [illegible]

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بالایمان ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذین امنوا ربنا انک رؤف رحیم ربنا اغفر لنا ولوالدینا ولاساتذتنا
ایمان دکین در دلهای ما حسد مومنین حق ایا بر آئینه تو مهربان آمرزنده و رحم کننده پس خدایا بخش ما را و والدین ما را و استادان ما را
ولمشایخنا ولاخواننا ولاصحابنا ولاحبائنا ولاربابنا ولجمیع المومنین والمومنات والمسلمین
و مشایخ ما را و برادران ما را و یاران ما را و احباب ما را و ارباب ما را و جمیع مومنین و مومنات و مسلمین
والمسلمات الاحیاء منهم والاموات تابع بیننا وبینهم فی الخیرات ولمن حضر المیتا عند غایتنا ولمن
و مسلمات را زندگان را از ایشان و مردگان را مشابهت کن در نیکیها و در خیرات کسی که حاضر گردد میت ما را در غایت ما و کسی را که
یبلغه هذا المکان اللهم ارزقنا فی الدنیا زیارة قبر محمد صلعم وفی الاخرة رفاقته وشفاعته سبحان ربک
این مکان خدایا روزی کن ما را در دنیا زیارت قبر محمد صلی الله علیه وسلم و در آخرت ملاقات او و شفاعت او پاکست پروردگار
رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب
تو پروردگار عزت از چیزیکه موصوف میکنند و سلام است بر رسولان و حمد است مر خدا را پروردگار

العلمین

عالمها

ختم میران کرده این بگوید که تکبیر است صبح و شام مردان را و مردان صبح و شام را مرزید و کرفکار از اعلتی و بندگی
جمال جلال خدایرا نور پاک مصطفی را بیا ما را باسقا سر یقین آل طه و یسین به او دوازده امام چهارده معصوم پاک را
پاک بحق انبیا و اصفیا و اتقیا و ابرار و اولیا و اصحاب و اساتیخ و سادات و علما و شریعت و اویرین طریقت
رونده کان راه و جویندگان درگاه حق را امر کبار را قبول طاعت و نگاهداشت ایمان خوشنودی مرغذیرا
رد بلای کور شیطان ملامتی صاحب سجاده مع فرزندان و خلفا و مریدان و معتقدان برآمزید دولت دارین
و شوق و ذوق محبت و اخلاص کونین هر کرا در دیش و درویش زادگان اصدق و اخلاص طلب هر دو باطن
در آید کارش بر آید و هر که در افتد کارا و بر افتد برای انهزام لشکر کفار و نصرت عسکر اسلام و بخذا امین محمود و آمین
اللهم بحرمة سر شاه تکبیر بر آریم الله اکبر الله اکبر لا الله الا الله والله اکبر الله اکبر ولله الحمد الله
والسلام علیک یا رسول الله الصلوة والسلام علیک یا صفا الزاکی الله رضی الله عنه
برگزیده رحمان انبیا و ایشان خاندان مصطفی و مجتبی چهار یار با صفا شهداء دشت کربلا محمد دست حبیب الله
و دست علی ولی الله و دست یا کریم یا رحیم الله و دست الصلوة السلام علیک یا رسول الله الصلوة
السلام علیک یا خلیل الرحمان و دست کلمه بر زمین نهم پیش خواجگان چشت بعد مصافحه
مصافحه کنند و بوسه نیز کنند و سر در قدم شیخ آرند و در یکدیگر مصافحه کنند و ذکر در مشرب واجه خاص افتاد
حضرت قدوة الکبرا اسیفرمودند سلوک در میان متقدمین و سلوک یا یغان پایین ما بین سلسله

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تربیت ہمت وامرفرمودند اکثر طالبان درگاہ حق وسالکان راہ مطلق باین سلوک مقصد میرسند یعنی مشایخ
کہ برخی از طالبان خود را قابلیت می بینند بشرب توجہ خاص نیز مخصوص میگردانند ہر زیرکے را بشارتیست
بہر راہ جویندہ یابندہ ایست ۔ چون بشرف ملازمت خواجہ بہاء الدین نقشبند مشرف شدیم ایشان ہمین
مشرب توجہ خاص اشتغال میکردند وہمہ طالبان خود را باین سلوک بحق تعالیٰ میرسانیدند از حضرت خواجہ
بہاء الدین نقشبند یعنی عزیزان استفسار کردند بنا بر التزام این مشرب فرمودند کہ ہمت مردم روزگار دون
طالبان کردگار درین زمانہ کوتاہ شدہ ہمت وآفات راہ سلسلہ تربیت وتجلیات سلوک راہ بتمکین رسالکان
راہ پوشیدہ ایست پس ضرورت شد کہ طالبان حق را وسالکان دار ای را باین سلوک مخصر بمقصد
میرسانم دربرادر نگ وصول می نشانم یکے باقافلہ طے کرد کہسار ۔ یکے در کشتی نشست در کار ۔
براہ برادر عمری بسر کرد ۔ زاہ بحر این کشتی بدر کرد ۔ بکعبہ میرسند ہر دو بتقدیر ۔ یکے در سرعت ودیگر تاخیر
دار حضرت ایشان گلذار این مشرب نہایت طراوت گرفتہ وبازار این مذہب بسیار پذیرفتہ از حضرت مولانا
جلال الدین پرسیدند کہ نسبت سلوک وطریقت خواجہ بہاء الدین از سائر خوان مشایخ بطریقہ کہ مناسبتہ
دارد فرمودند کہ متاخرین چہ باشد کہ سخن از متقدمان نگویند دویست سال زیادتست کہ تا باین انواع
ظہور آثار ولایت وصدور انوار عنایت کہ بر خدمت خواجہ بہاء الدین بلطف الٰہی وعطف ناتناہی شدہ
است بر ہیچکس از مشایخ طریقہ نشدہ است مثنوی برآمد خوش چنین پاکیزہ مذہب ۔ ہمدد وانرجد بہ آئین
مشرب ۔ کہ مردم دیدہ اند آئینہ نشان ۔ عکوس پرتو انوار سبحان ۔ زہی بانی مشرب کہ طرفۃ العین از
علم العین بنفس آرند حتی واضح مذہب کہ بنفس رنی از عین علم برآرند قطعہ اگرچہ مظہر نور الٰہی ۔ بمشایخ
بودہ اندای بسا بسیار ۔ ولیکن چون بہاء الحق والدین ۔ نبودہ نقشبند این نقش پندار ۔ حضرت
قدوۃ الکبرا اسیفرمودند کہ عزیزی بملازمت خواجہ آمد وسوال کرد کہ سلسلہ حضرت خواجہ بکجا میرسد
گفتند کہ ای عزیز ہیچکس بسلسلہ جای نمیرسد چہ سلوک بسلسلہ صورت نیست بلکہ بسلسلہ معنوی است آنہا کہ
گرد خویش سلسلہ بست ۔ چہ حاصل کردند از سلسلہ پرست ۔ چو خود را بستہ چون شیر بنجیر ۔ کسل نجیرد
راہ پیشہ در گیر ۔ کہ بر شیری رسی در تیز تجرید ۔ کہ باشد تا زنجیر تفرید ۔ چہ زنجیری کہ از سر حلقہ او ۔
مسلسل میرود ہر حلقہ او ۔ ز مبدا تا معاد راہ وحدت ۔ میانہ حلقہ ہا زار کثرت ۔ کہ اول حلقہ زنجیر این
تعین اول است تا دور آخر ۔ بمولود ثلث افتادہ باشد ۔ چو پیوند کرد مرتب زادہ باشد ۔ اگر شیری تو این
زنجیر جنبان ۔ وگرنہ ہمچو روبہ زیر سینان ۔ کسی کین سلسلہ جنبان بنا شد ۔ بدوزخ با رود ایمان بنا شد
حضرت قدوۃ الکبرا اسیفرمودند کہ عزیزی از حضرت خواجہ بہاء الدین سوال کرد کہ مرید دنیای شما
مرد دنی ہست یا کسبی ایشان فرمودند کہ خدمت حق بالحق ۔ این عمل متمکن باین سعادت مشرف گشتیم

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و بازآن عزیز از خواجہ سوال کرد کہ در طریقہ شما ذکر جہر و حرکت و سماع می باشد فرمودند قلوب مخلوق بر
بخلق و باطن بحق مشغول دل و جانم تو مشغول نظر در چپ و راست + تا ندانند رقیبان کہ تو منظور
انچہ حق سبحانہ تعالی میفرماید رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللّٰهِ اشارت باین معانی
پس حاصل بحث گزیدہ و مشرب پسندیدہ حضرت خواجہ آنست کہ بعد از تصحیح و تطبیق عقیدہ این طائفہ با
باعمال صالحہ و اتباع سنن ماثورہ و اجتناب از محظورات و کروہات مشہورہ و اصحاب دلائل و اثبات صانع
بہ وحدت و ازلیت و ابدیت او بطریق تصور و محاضر حضرات خمس و دوام حضور مع اللہ جل جلالہ
مراقبہ کہ دوام آگہی بقوت ثابتہ و حضوریہ و این حضور را چون ملکہ نفس سالک گردد و ملکہ دیرا مشاہدہ خوانند و طریق
وصول برین دولت بر سہ گونہ ہست اول طریق ذکر ہست کہ بحضور قلب بکلمہ طیب لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ را تکرار
کند و در طرف نفی جمیع محدثات را بنظر عدم و فنا مطالعہ کند و در طرف اثبات وجود معبود حق را بنظر قدم
و بقا مشاہدہ نماید و در وقت تکرار کلمہ زبان را بکام چسپاند و بدل ضربی کہ متعلق دل حقیقی است
متوجہ گردد نفس خود را درون کشد و بقوت تمام گوید بردل چنانچہ کہ اثر ان بدل رسد و ازان متاثر گردد
بے آنکہ اثر وی بر ظاہر وی پیدا آید کہ اگر کسی بغرض بہ پہلوئی او نشستہ باشد می باید کہ ازین آگاہ
نگردد اما این فقیر اصحاب خود را در اختیار ذکر این مقدار مبالغہ تقریر نمودہ و جمیع اوقات خود را مستغرق
این امر میدارند بہیچ ازین شغل باز نماند چہ در رفتن و چہ در آمدن و چہ در گفتن و چہ در شنیدن و چہ
در خفتن و خاستن و اگر بواسطہ بعضی اشغال دنیوی درین فتوری واقع گردد می باید کہ چشم دل بر آن
باشد و بالکلیہ ازان غافل نگردد و اگر ہوش از صبح تکرار نماید زیادہ اثر دہد و برکت آن وقت بتمام رساند
بر سد خاصہ در وقت اکل طعام و شراب البتہ از نسبت غفلت نور زد کہ اثر او در شکم تا کرد طعام باشد باشد
حضرت قدوۃ الکبرا را این رسم مقرر بود کہ در وقت اکل طعام یا حسین را متعین گردانیدہ
باشند را این امر شریف بر سر یاران و اصحاب یا حسین میفرمودند کہ ای یاران زنہار در وقت اکل طعام
از نسبت خود غفلت نورزید کہ موجب تفرقہ در جمعیت شما خواہد بود و فقنا اللہ وایاکم غزل کہ
طالب دیدار باشد + شب و روز اول این کار باشد + بنا شد خالی یکدم از خیالش + وگر در خواب
بیدار باشد + اگر طالب بنا شد اینچنین او + چہ کار آید ازو بیکار باشد + بدست او خورد آب و طعامے + بنا
بدہ رفتار باشد + بچشم او بہ بیند ہر جمالی + بگوشش سامع گفتار باشد + بخندد گاہی اشرف بی ادراک
کہ ہرگز در بی دیدار باشد + درین شغل دیرا کیفیت بخود ی و بی شعوری کہ مقدمہ جذبہ ہست حاصل
می باید کہ خود را باین کیفیت بدو آن مقدار کہ تو ندانی نگاہدارد چون آن کیفیت رو در نقصان آرد
بار دیگر تکرار آید چون این معنی مرتبہ بعد اخری بحصول پیوندد امید ہست کہ دیرا ملکہ حاصل گردد اگر چنان کیفیت

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بالفعل حال وی بنا شد و حال وی بمنزلہ مرد علم گردد اما ہرگاہ کہ خواہد باندک توجہ چنان حال محقق
تواند گشت و چنین شخص اگر مزاج بآن وفا کند کہ بیک نفس زدن سہ بار یا پنج بار یا ہفت بار آن
مقدار کہ تواند نگاہ دارد تکرار کند و بنفی خواطر و کیفیت بیخودی داخل تمام ہست و وجدان و حلاوت عظیمہ
مترتب دوم طریق توجہ و مراقبہ ہست کہ آن معنی بر بچون و بچگون را کہ از اسم مبارک اللہ مفہوم گردد
بے توسط عبارات عربی و فارسی و غیر آن ملاحظہ نماید و آن معنی را نگاہ دارد باشتباہ تمیز قوے و مدارک متوجہ
قلب صنوبری گردد و بریں معنی مداومت نماید و در نگاہداشت آن تکلف کند تا آن زمان کہ کلفت از
میان برخیزد و چون این معنی پیش از تصرف جذبہ در وجود سالک تمکن تمام دارد می باید کہ معنی مقصود
را بصورت نوری بسیط محیط بجمیع واردات و وجودات علمی و غیبی در برابر بصیرت برآرد و بان تمیز قوے
کہ متوجہ قلب صنوبری گردد تا کہ آن صورت از میان برخیزد و مقصود بآن مترتب گردد سوم
طریق مراقبہ ہست بہ ہیر پرورد کہ بمقام مشاہدہ رسیدہ باشد و تجلیات ذاتی متحقق گشتہ دیدار وے
بمقتضاء ہم من ذا را و وجوہہم ذکر واللہ قائمہ ذکر دہد و صحبت وے موجب ہم جلساء اللہ شود
صحبت مذکور ہست چون دوات دید از صحبت اینچنین عزیزی دست دہد و اثر از اثر او در خود بیابد چندانکہ توانند
نگاہ دارد و اگر در ان معنی فتوری در دل واقع شود بار صحبت و مراجعت نماید تا ببرکت وے آن معنی پر تواند و
بعد از خوی تا آن زمان کہ آن کیفیت ملکہ وی گردد و اگر چنانچہ آن عزیز غایب باشد صورت وی را در خیال
گرفتہ بجمیع قوا ظاہری و باطنی متوجہ قلب صنوبری گردد و ہر چہ در خاطر در آید نفی کند تا آن کیفیت سبب
بیخودی روی نماید و تکرار این معاملہ ملکہ گردد ہیچ طریق از ین اقرب نیست بسیار باشد کہ چون مرد
را قابلیت آن باشد کہ ہیر در تصرف کند در اول صحبت و یرا بمرتبہ مشاہدہ رساند و چون دریافت صحبت
اینچنین عزیزی در ین روزگار اعز من الکبریت الاحمر است می باید کہ یکی از ان دو طریق کہ پیشتر
مذکور شد اشتغال نماید و از بیان این طرق ثلثہ معلوم شد کہ توجہ بقلب صنوبری کہ در عرف این طائفہ
آنرا وقوف قلبی خوانند در جمیع اوقات مفروض و محترز ازلوازم شمردہ اند و من ہذا اشعار
شعر مانند مرغی باش ہان بر جیفۂ دل پاسبان ✦ گر بہ بینی دل زیادت مستی و ذوق و قہقہہ
اما وقوف زمانی کہ عبارت از محاسبہ اوقات ہست کہ تفرقہ میکند و بان جمعیت و ہمچنین وقوف عددی
کہ ملاحظہ عدد ذکر ہست کہ نتیجہ بسیار لازم جمعیت وی شاید کہ در اثنای یکی از ین طرق ثلثہ انوار و
روی نمودن گیرد و از تجلیات ازہر قسم دیدن می باید کہ از ان اعراض نمودہ بمقصد حقیقی اشتغال
باید و از سبحان حضرت خواجہ ہست کہ واقعات علامت قبول طاعت ہست پس از واقعہ حاصل گردد
شعر چہ غلام آفتابم ہمہ ز آفتاب گویم ✦ نہ شبم نہ شب پرستم کہ حدیث خواب گویم ✦ می باید کہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

رحمت آب و گلت ۔ زنہار دمے مغفل نہ باش ۔ چو نہ نگہدار و عزیزان بحلیت حضرت قدوۃ الکبرا
بسفر بود اگر از صحبت طالبے صوفیہ رحمۃ اللہ علیہ اثر دست ندہد زنہار ازان دائرہ پا بیرون نہ قطعہ
آنہا کہ ریاضت کشِ شبہا و نشستند ۔ باید کہ خدا را بنمایند و ببینند چون حق نمایند و ببینند تحقیق ۔ فی اہل سلوک
یا ہیچ زنند ۔ طلاق طریقہ مردود ایشان ۔ کالیشان ہمہ عمر بتاریکی کنج دل و بینند ۔ تسبیح بکف دلیس زانوی
بتلبیس و در بحر کمین غرقہ و فارغ نہ نشیند ۔ گفتن و نوشتن امثال این سخنان نہ رسم این فقیر بود اما چون
از آنجانب رایحہ اخلاص بمشام ذوق رسید باعث تقریر و تحریر این معانی شد قطعہ شدہ عمر ہمہ بے
گرد کردار ۔ بتبدل نہ رسد ایچ بجا نشان ارادت از کج مقصود ۔ تو الی گر گھر از رنگ بردار ۔ حضرت
قدوۃ الکبرا اسفر سود مند از انفاس صحابگان ہست قدس اللہ سرہم یاد کرد و بار گشت و نگاہ داشت و یاد داشت
و وقوف زمانی و وقوف عددی و وقوف قلبی نظر در قدم ہوش در دم ۔ خلوت در انجمن سفر در وطن معنوی اگر سالک
براہ نقش بندیہ ست ۔ مراد از رہ این نقش چہ ہست ۔ کہ گوید مقتدائے نقشبندان ۔ چنین راہ است در دل نقشبند
نظر در راہ بر پشت قدم دار ۔ بیا ۔ یار اندر ہوش دم دار ۔ چو خلوت خواہی اندر انجمن کن ۔ سفر از سر باطن در
وطن کن ۔ براہ یاد کرد اندر نشستی ۔ یکی کن سوی دلبر باز گشتی ۔ بانفاس عمل باید نگہداشت ۔ بہ یاد یار باید کرد
دلہا داشت ۔ وقوف قلبی و دیگر زمانی ۔ وقوف عددی باید نشانی ۔ اشارات و لطائف ایشان بر طالبان
این فن پوشیدہ نیست تمسک بہر چہ دل از حق سبحانہ گرداند شرط لازم ہست و گذاشتن آنچہ دل را ز حق گرداند
از حق سبحانہ تعالیٰ واجب فاعرض عمن تولی عن ذکرنا ۔ تا از پیگاہ ذوالجلال حکمی ہست واجب الامتثال
ہیچ دریچہ عذر را بجانبی نہ گذارد تواند کہ اعراض کلی کند از تواضع صوری و صفوی حصول دولت وصول بمقدار این
مشروط نباشد اصلا کمال نیست و بس ۔ روز خود کہ شود وصال نیست و بس ۔ شعر از خود چو گذشتی ہمہ عیش
خودی ۔ ار تو ز خود رہا شوی بس ۔ نسبت جمعیت کسی را مسلم ہست صفت خود را چنانکہ بدیہیت کشف
کذا فی المکتوبات الی آخرہ گاہ ہست بسبب انفاس از نسبت خودی و وقوف گردانیدہ بحق سبحانہ تعالیٰ بسا آرد انتہی بے
معرفت متعلق قلب بسبب انفاس چگونہ میسر شود پس اہم طالبان طریقہ وصول و سالکان را حصول بجناب
حق سبحانہ تعالیٰ آنکہ دانند کہ دل را پیشگی بجہت گرفتن نفیر ہست تعین دانند کہ دل را اصل نفیر ہست و اگر آنکہ بحق
ہست و پیوستہ بری پیوستن یا قدس گسستن از خود لیوی شعا اتصال بے تکیف و قیاس ۔ ہست بسبب انفاس
و اجبان و ناس ۔ بہ صحبت راست آمد آنکہ فرد ۔ با کسی حق ہست گرداد دست کرد ۔ گر کشایم بحث این را
من لسانہ ۔ با سوال و با جواب آید دراز ۔ ذوق نکتہ عشق از من میرود ۔ نقش خود بہ نقش دیگر میشود ۔ پس
کنم خود را یکان را آرزو ۔ باز گردم گر دہد کس ہست ۔ حق سبحانہ تعالیٰ بندہ را بحض اصطفا
برگزیدہ باشد و او را بمقام شہود و حضور مشرف گرداند و نفس او را از محل ظہور و درجہ اعتبار خلعت شہود و

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

نور از نظر او ساقط گردد ہست ایں چنین نفس مخدوم شایستہ آن ہست کہ او را اعجم گویند فتہم باد کردہ گردد کما الخ
اِذَا ھَوَی اَنِّیْ غَرَبْتُ عَنْ مَحَلِّ کَلْوَرِیْ وَسَقَطْتُ عَنْ دَرَجَۃِ الْاِعْتِبَارِ فِی الْحُضُوْرِ اِذَا فَنِیْتُ فِی
حضرت قدوۃ الکبرا سیر مرد ند یعنی از طالبان خود را باد کار خضر مشغول ساختہ و با سر ریحان ندا
بود یم اگرچہ این شرب خضر یہ خال از لطافتی نبود و از غرابتی نیست و بمقصد نزدیکتر و لیکن مشرب خاندان چشتیہ
مذہب و دودمان بہشتیہ جعل اللہ تعالیٰ مثواھم را شعبہ دیگر است و مجموع مشائخ سلف و مدار شاد و مریدان و منتسبان و
مستفیدان از خود ہر یکی علی الانفراد طریق و نہجی و انداز روش ایشان و سیرت این پسندیدہ کیشان ترقی
دیگر دارد **قطعہ** بدان کا مذہبان از روئے عرفان ✦ گرفتہ ہر کسی پاکیزہ مذہب ✦ ہمہ اصحاب وجد
و عرفان ✦ تفاخر میکنند باہم زمنصب ✦ اگر دانند ذوق از مشرب ما ✦ گذارند مذہب و گیرند مشرب ✦ و
طریق انسان بغایت نزدیک ہست بمقصد ہر کہ دعوی ہواداری و لاف ارادت و دست داری از خاندان
قدیم و دودمان کریم اہل چشت کند باید کہ روئے بصوفت باشد یکی ترک و ایثار و دیم عشق و انکسار و سہ کہ این
این دو صفت موجود نبود و او را حظی از مذہب چشتیان و نصیبی از مشرب بہشتیان نبود **قطعہ** اگر در
طالبان راہ ای یار ✦ بنا شد ترک مال عشق دلدار ✦ مگو در ادعای دل طالب حق ✦ کہ ہستند طالب
دنیای غدار ✦ چہ ہر گاہ ایشان را نظر بر حقیقت روزگار و میل بر خلیفہ مردار باشد تفرقہ در جمعیت و تردد در تربیت
روی نماید **قطعہ** ہمہ آنست کہ باشد طالبا را ✦ زمیل چون خود نابا باشد ✦ اگر این را در ان دنیا نباشد
ہمہ کس طالب دیدار باشد ✦ اَیْسَ الْحِجَابُ بَیْنَ الْخَالِقِ وَالْمَخْلُوْقِ مَنْزِلًا وَاحِدًا وَھِیَ الدُّنْیَا وَذُخْرُفُھَا
✦ ✦ مدہ بدایت حال رشاد این خاندان نہمت کہ مرید علی الدوام توجہ بآئینہ دل ہمیر کند تا بتدریج
محسوسات ہما فتہ شود و صفات ہمیر در مرید سرایت کند بعدہ انوار السرمد دل مرید تجلی کند و مقصود کریمہ
وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَزَھَقَ الْبَاطِلُ حصول پیوندد در شرح او جبار آمدہ و در خانہ و در ہر صورتے
کہ باشد در ہر چہ نظر کند خدا بیند و دست بدیدہ دل بیند قال الاشرف کُلَّمَا نَظَرْتَ فِیْ عَالَمِ الصَّانِعِ مَا
رَاَیْتَ مَصْنُوْعًا اِلَّا شَاھَدْتَ فِیْہِ قُدْرَۃَ اللّٰہِ کَلِمَۃَ لَآ اِلٰہَ اِلَّا اللّٰہُ بمثابہ صیقل است قول مثال آئینہ ہر گاہ کہ دل
بر نگار رسانی و حاجبی محجوب بود قابل مکاشفات عالم علوی و ولوہ ذات مراسم سنوی بنا شد و اگر حجاب
باشد بر زخی شود میان شہود و وجود و الطوار دل کہ حجاب الابصار اس کل خطیئۃ تصفیہ آئینہ بہم صیقل
تواں کرد و اگر کدورت بشری بسیار باشد بیک اربعین مرتفع گردد و اگر کمتر باشد بیک عشرہ منکشف شود آن
ملوثین بصفا تبدیل یابد و بعضی باشند کہ بیک حلقہ ذکر ان غبار ملوثہ و آئینہ محو گرداند **شعر** خواہد کہ
بہ بیند روح اشرح مقصود ✦ زنگار زدا آئینہ بہ صیقل بزداید ✦ این نسبت بحال تہیان باشد زمبتدی را
ریاضت و مجاہدہ بیش ازین باید کشید بذکر مداومت باید نمود تا بدین مرتبہ برسد حضرت قدوۃ الکبرا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

لطیفہ دہم در بیان تفکر و مراقبہ جمع و تفرقہ قال اللہ اشرف

التفکر ھو الاخراج عن الباطل والادلاج فی طی الکلال حضرت قدوۃ الکبرا

Ataunnabi.com

یعنی مودند ہیچ عبادتے بالاتر از تفکر نیست و شرف نوع انسانی از انواع دیگر بوی است شریف ترین گوہری
کہ در رشتۂ انسانی آمودہ اند و نفیس ترین جوہرے کہ در سلسلہ جسمانی پیمودہ تفکر است لولوی ملیت
ای برادر تو ہمین اندیشہ + مابقی تو استخوان ریشہ + گر گل است اندیشہ تو گلشنے + ور بود خار تو ہمہ گلخنے
میاید دانست کہ نزد طایفۂ صوفیہ و زمرۂ علمیہ تفکر را مراتب است چون از مقدمات علوم سالک التفکری را
دہد تذکر گویند و ازینجا چون ترقی کند فکرت گویند چون از مقدمات بحصول فکرت رسد بماند تفکر گویند چنانچہ
صاحب گلشن راز بان مراتب اشارت کردہ است گلشن راز مثنوی تفکر رفتن از باطل سوی حق + بحق
اندر رسیدن کل مطلق + حکیمان کاندرین کردند تصنیف + چنین گفتند در ہنگام تعریف + کہ چون حاصل شود
در دل تصور + بخستین حال او باشد تذکر + ورو چون بگذرد ہنگام عبرت + بود نام وی اندر عرف فکرت
تصور کان بود بہر تدبر + بنزد اہل دل باشد تفکر + ندامت ہا بنی حجت بستیار + معانی ہا ثمر ثلاثہ کردند کما قال
علیہ السلام تفکر ساعۃ خیر من عبادۃ ستین سنۃ و ستین عبادۃ التفکیر حضرت قدوۃ الکبرا
یعنی مودند ہر کسی ازین طائفہ علیہ در معنی این آثار نبوی و اخبار مصطفوی بقدر استعداد و قابلیت محلی بایستہ
صافی و دلی شایستہ پیدا کردہ اند بعضی بر انند کہ اشارت حدیث اول در تفکر دلائل اثبات صانع و ثانی بر دلائل
وحدت صانع و ثالث در تفکر اطلاع بر صنایع غرائب و اصدار بدائع عجائب از صانع و بعضی بر انند کہ حدیث
اول اشارت بتفکر عالم ملک ثانی بر تدبر ملکوت و ثالث بر تحیر عالم جبروت میکند بعضی بر انند کہ حدیث اول
اشارت میکنند در تفکر اجزاء بدینہ و اعضائے نفیسہ ثانی دلالت میکند در تفکر انوار قلبی و آثار لاریبی و ثالث دلالت
میکند بر تفکر تولے کہ اشعۂ وجنۂ و تلالی عوارف فتوحیہ اما نزد این فقیر حدیث اول اشارت میکند بر تفکر
توحید افعال و ثانی دلالت میکند بر فکرت توحید صفات و ثالث عبارت میکند بر حصول تفکر توحید ذات و
تعالی در ذات و از افعال و صفات چہ حصول کار سالک و وصول آثار سالک بتفکر نیست بلکہ نتیجہ تفکر چیزی دگر
است و آن غیبت خویش بود در آن حال چنانچہ میر حسن حسینی آمد و شعر فکر تو ہمہ نور خار است + چون فکر نماند عین کار است حضرت قدوۃ الکبر ا یعنی مودند بالاترین نعمتی کہ در خوان فضل انسان نہادند
و والاترین دولتی کہ مر دمان را بآن آمادہ کردہ اند تفکر است و لہذا اصحاب تفکر و ارباب تذکر را در قرآن بشرف
خطاب مشرف کردہ اند و چند جا از خبث نفاست یاد آوردہ الذین یذکرون اللہ قیاما و قعودا
و علی جنوبہم و یتفکرون فی خلق السموٰت و الارض ربنا ما خلقت ہذا باطلا مثنوی چہ گوہر آمد از
دریای افکار + کہ نرخ او بود کونین بسیار + چو گوہر افتد از دریای فکرت + بدست آید ہمہ صحرای فطرت + چہ
سودی ہست در سودائے فکرش + کہ بر تر آمد از کالای ذکرش + چہ سیری ہست در ریاض تفکر + کہ بر ہم میزند
دل از زنجیر + چو فکرت نیست راہبان انسان + مگو انسان کہ باطن نیست حیوان + چو انسان مشغل

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

سر سبحانی + جہان ہمہ از بہر چہ عنانی + چرا نشانہ ابنا شد ار بفکر + چہ حاصل آید ازو ی جز مذلہ + زہی کہ نکتہ دانی
دمادم + ہزاران سال تسبیح بیاد عبادت + انان فرد دان فرخندہ افعال + کہ فکرت ساعت بسیحیں الف
سال + زہی پیغمبر تفکر تیز رفتار + کہ او انیست ہرو بحر کہسار + شرف از فکر یابد ہر سالک + شود بر گردش
افلاک مالک + و امتیاز تفکر بنسبت فی الجملہ صرف بنا بران است کہ دران حضرت از دست تفکر دامان پاک و خوان
گرفت و پیاپی فکرت او ہمنگ دستوان پیوستہ + طعمہ زہی کہ خوف بخدر کم روان نیست + نہایت منزل او
جہان نیست + چرا باید شدن رہ خطرناک + بسوی آنکہ سوی کاروان نیست + دیدہ سر در مشاہدہ جمال
او خیرہ و بصیرت سر در معانی جمال و تیر حصول پایان کارش بی بہرگی و حصول زینہار خون خوارش
خیرگی ہیچ آنکہ در ذاتش تفکر کردنیست + فی الحقیقت آن نظر در ذات نیست + ہست آن پندار او زیر
براہ + صد ہزاران پردہ آمد تا الہ + اگر پرتوی از خورشید نورش تا ابد کائنات سر در عدم نہد لمعہ از نا
دانش در خشد موجودات در بر قدم زند ہیچ ذرہ خورشید نہ زنور قدم + کہ سوی آفاق بر آرد علم +
نیست او در خت ہمہ کائنات + از تفت یک لمعہ خورشید ذات + ذکر در مراقبہ و محاسبہ افتاد **حضرت**
قدوۃ الکبرا اسفر مودند کہ چند الفاظ مرضوعہ مشائخ ما نند نسبت بدایت کار سالک مراقبہ و محاسبہ و مراقبہ
امر اقربہم نسبت مبتدیست و ہم نسبت منتہی کہ ہر کدام در محلی کاری دیگر دارد چنانکہ در بدایت حال
ملازم داشتن ہیبت دل خود را بدانستن این کہ خدا تعالیٰ بر من ناظر است و مطلع بر انچہ پنہان میدارد ضمیر
من از خلق در دل بعضی بزرگان ہمین است کہ مرید خود را ہمین وصیت میکنند چہ اگر ہمہ اوقات در ہر لحظہ
تفکر کند کہ خدا تعالیٰ می بیند و ناظر است بر من مطلع بر اسرار نفس پس اگر معصیتے پیش آید و حال زوال عنایت
نماید و ہر آئینہ چون داند کہ خدا تعالیٰ می بیند و میداند کہ آن معصیت بوجود آید و تا چنان میشود کہ کار ہم او بن
میکشاید چنانکہ از یکی مشائخ نقل است کہ او را مریدان بسیار و معتقدان بیشمار بود و ہیچ از ان خصوص او بود و را طلاع
اسرار دیگران ہر چند بلیغ تہیت خصوصیت او را استفسار کرد و گفت شما را پیدا کنم پس بہ ہیچ از ان مرید ان
کار نداد و یکان یکان ہر ہم داد و گفت ما بحقیقت نرسیدہ ایم و این مرید را کہ خصوص بود و بر اسرار کار
و مرغے داد و لفظ نہ کور گفت ہر یک اصحاب و مرغان را ذبح کردہ آرند مگر آن مرید را کہ مرغ زندہ را باز آرد و ذبح
کند چرا سبل نکردی گفت فرمودہ بودید کہ جائی سبل کن کہ دیدکش بینند و این سخن بضمیر مخفی نخواہد بود
کہ ہیچ کس نگاہ حاضر ہست و ناظر شیخ بمریدان دیگر باز آمدہ گفت احصہ باقبا علیہ اشعار
زہی بال ہما و دیدہ طیر + کہ صاحب طیر بود و راہب سیر + کہ مرغان را چو داد او کام و کار + کز ہمہ مرغ بال
او کرد وار + چو دام کار بر مرغان نہادند + ز بال مرغ زیرک در فتادند + جز آن مرغی کہ پر در زیر بال
چہ خوش دیدہ فشاند از صورت حال **حضرت قدوۃ الکبرا** اسفر مودند کہ بعضی مشائخ بہیئت جالس مراقبہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تعین کردہ اند و آن انواع است و نزد ایں فقیر مراقبہ یعنی است بصورت چہ بہر حالت سالک را موجب حضور است
اگر مقید بجلوس باشد پس ہر جا کہ جلوس میسر نیاید ایجا مراقبہ میسر نگردد ولیکن لات و یعنی مشایخ گفتہ اند کہ یعنی بحال
مراقبہ راست اولی ترست چنانکہ آنجا نہ محل شائبہ و جماع و این کسی را کہ نسبت وافر باشد گرفتہ اند و می نماید
قطعہ چو یاد تو گرفتہ تا سر و پا ۔ بنا شم خالی از یاد تو ہر جا ئی ۔ چو یاد یار باشد روح سالک ۔ تن بی روح
چون گردد ہلاک **نقلست** کہ در ملازمت حضرت مولوی گفتہ کہ در سقایہ نام حق نباید گرفت و قرآن
نباید خواند چنانکہ مسئلہ شرعی ہست در دستدر جواب او گفتہ حکیم او را از خود حد اعتبار کرد شاہ از اسپ فرود
نمی آید اسپ بیچارہ چہ کند **شعر** چو تو از بر بجوانی سورہ یاسین ۔ چہ باک از کعبہ و از کوی خمار ۔ مراقبہ قال اللہ
تسجد الملئکۃ کلھم اجمعین **شعر** نہ سجود ملایک بود آدم ۔ کہ نور پاک حق بود در عدم ۔ **شعر**
خاکساران جہان را حقارت منگر ۔ تو چہ دانی کہ درین گرد سواری باشد ۔ تو چراغ دل از نور رقابہ بر کن ۔
کہ مبادا کہ درین خانہ نگاری باشد وحی اللہ تعالیٰ انی اود صلوٰۃ اللہ علیہ قلیا یا داود تعلم العلم النافع
قال الٰہی ما العلم النافع قال ان تعرف عظمتی جلالی و کبریائی و کمال قدرتی علی کل شئی فان ھذہ
الذی یقربک الی ۔ ۔ ۔

Ataunnabi.com

از شیخ آن چیست فرمود علم بحقیقت پس علم حقیقت ہمین علم نافع را گویند کہ گفتہ شد **قطعہ** یاری دارم کہ
جسم و جان صورت اوست ✦ چہ جسم و چہ جان ہر جہان صورت اوست ✦ ہم معنی خوب بصورت پاکیزہ ✦
کاید بنظر تو آید آن صورت اوست ✦ مراقبہ اِنَّ الَّذِیْنَ یُبَایِعُوْنَکَ اِنَّمَا یُبَایِعُوْنَ اللّٰہَ یَدُ
اللّٰہِ فَوْقَ اَیْدِیْہِمْ عجب سر توحید کشف فرمود یعنی بیعت کہ مثل تست مثل تو بنا شد فضل نیست
بلکہ بدو نیست چون بید صلی اللہ علیہ وسلم بیدا باشد بیعت کنند ہم بیدا باشد پس صاحب بیعت خود
ہم با خود بیعت کردہ باشد فَمَنْ نَّکَثَ فَاِنَّمَا یَنْکُثُ عَلٰی نَفْسِہٖ دلیل برین تر است **قطعہ**
شبی در خواب دستم داد دلدار ✦ کہ این دستم برائے جان دل دار ✦ بروی سینہ دست خویش دیدم ✦
چو گشتم من ز خواب خویش بیدار ✦ اَلْعِلْمُ نُقْطَۃٌ کَثَّرَھَا الْجَاھِلُوْنَ **شعر** سعدی بشوی لوح دل
از نقش غیر دوست ✦ علمی کہ رہ بحق ننماید جہالت است ✦ پس علم چیست کہ نقطہ وحدت را نبیند و از جہالت دیدن غیر
پاک باشد جاہل کیست کہ غیر بیند لَئِنْ اَشْرَکْتَ لَیَحْبَطَنَّ عَمَلُکَ برخوان **قطعہ** بیائی
طالب جمالی دلدار ✦ ببین در جان معنی جلوہ یار ✦ کہ نقطہ در مراتب کرد حرکت ✦ برآمد صورت ہر کار و دار ✦ مراقبہ
افعال و اوصاف قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی فَلَمْ تَقْتُلُوْھُمْ وَلٰکِنَّ اللّٰہَ قَتَلَھُمْ وَمَا رَمَیْتَ اِذْ رَمَیْتَ وَلٰکِنَّ اللّٰہَ رَمٰی **قطعہ**
چو بوی آید ز مشک عنبر ✦ بدان آن بوی از زلف معنبر ✦ چو بلبل کہ بر گلدار باشد ✦ نہ از بلبل کہ از گلدار گوش
رَاَیْتُ رَبِّیْ فِیْ صُوْرَۃِ اَمْرَدَ شَابٍّ فَوَضَعَ یَدَہٗ عَلٰی صَدْرِیْ فَوَجَدْتُ بَرْدَ اَنَامِلِہٖ
فَعَلِمْتُ عِلْمَ الْاَوَّلِیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ ✦ نازآن یار نکویم ✦ گرفت از شیوہ گیرودار گلویم ✦ بگفت عاشق
جان باز و دگر ✦ چہ خواہی گفتمش دیگر چہ گویم ✦ ست ہمین تمم چون کرد آغوش ✦ بدست ناز کردہ حلقہ در گوش ✦
غریبی خواستم کردن کہ ناگہ ✦ نہادہ لب بر لب کرد خاموش ✦ مراقبہ صمدیت قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی اَللّٰہُ الصَّمَدُ
ابن عباس رضی اللہ عنہ فرماید کہ صمد آنست کہ اوراجوف نباشد کہ مجوف محتاج بود چون غیر مجوف بود
وجود او اعلم محیط بود ہیچ چیز از وجود او گنجایش نبود **شعر** جہان در آفرینش ہمچو نفس است ✦ نفس در
کشش بید چو فی شگرف است ✦ مراقبہ عینیہ لَا وَصْلَ وَلَا فَصْلَ وَلَا قُرْبَ وَلَا بُعْدَ یعنی وصل باکہ و فصل زچہ و
قرب باکہ و بعد از چہ **قطعہ** کسی کو از صفات ذات حق ✦ وجود لطیف او پاک باشد ✦ نیابد قرب بعدش در
عبارت ✦ کہ برتر از ورا ادراک باشد ✦ قَالَ سَیِّدُ الطَّائِفَۃِ مَنْ لَمْ یَعْلَمِ التَّوْحِیْدَ مُبَایِنًا لِلْوُجُوْدِ
وَوُجُوْدُہٗ مُفَارِقٌ لِلْعَدَمِ یعنی علم توحید آنست کہ جدا کند وجود موجد را از علم او و وجود توحید آنست کہ مفارق
علم را از وجود باشد نگرد اما وحدت یکی دیدست بسجود دوام شَہِدَ اللّٰہُ اَنَّہٗ لَا اِلٰہَ اِلَّا ھُوَ وَالْمَلٰٓئِکَۃُ
وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ ✦ علامت این مشہود آنست کہ عالم را کلی ببیند
در وحی چنانکہ روح غالب گردد بر بدن گاہ بخفیہ یصعق بجذبہ بما سوا ✦

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

هو الشاهد الغیب ما اشرف ظاهرا بوصف الشهود جهان در مطلع معرفت یک وجود است
که مشرف او خود در سجود است ✦ کسی کرسجود خود گردد گا ✦ بیا بیند مقام الله ✦ مراقبه حضرت شیخ نجم الدین
صغیر سغری معروف مذکور خدمت شیخ رضی الدین المعروف بالحجاج و دیگر یاران خود را باین نسبت شریفه تحفه و می
سپرد و در این معنی ایحضرت قدوة الکبر آگنده اند نه نسیار پسندیده آمد المراقبة جلوس الوحل
فی صیغة ان التوجیه و قیل المراقبة هی ان یکون بالانجام مراقبه آنست که در خلوتی کسی مشوش حال
و فکر سوال نباشد مستقبل قبله بنشیند و تصور صاحب راست بدارد و چشم پوشیده کند و نقش او را در دل
تصور کند و انفاس باس دارد و در خاطر غیر حق را مدخل ندهد همین سوال دائم حال باشد تا در یک هفته
کاری مراقبه بانجام رسد و بر دوام توجه باو دست طلبیدن گرد و بحضور تو انش نقش پایدار در دل
دارد ✦ نفس پاس با آمیزد دارد ✦ شود علم و صال او دست مال ✦ کرا زاد این در رسیده دارد ✦ مراقبه حضرت
قدوة الکبر اسیغر مذکور از حضرت شیخ نجیب الدین علی ابن بزغش مستفسر پرسید که معاینه اسرار توحید را در
مراقبه گاه سات بمثال فرمائی و ملاحظه افکار تغریده را در مجالی موجودات تمثال بنمائی گفت دانسته و بسیاری از فضلا
آنجا حاضر بودند بعضی را بصورت نظم آورده قطعه شیخ کامل نجیب الدین پیر کهن ✦ این حرف نوا آمد بقصد سخن ✦
گفتا گر وحدت از مثال خواهی ✦ پیمی دو دانه بتصور مکن ✦ و این حکایات حضرت شیخ عزیز الدین محمود ابنه
حضرت قدوة الکبر اند محل رشاد و مکان استرشاد مذکور میشنوند که مسترشد را ذوقی و حالت غریب دست
میداد قطعه دل گفت مرا علم لدنی هوس است ✦ تعلیم کن گرت بدین دست رس است ✦ گفتم که الف معلمت
گر گفتم سیح ✦ دیدم الف گر کس است یک حرف بس است قطعه این عکس رخ تو داد نور بصرم ✦ تا مدح تو
نور نور نگریم ✦ نفی منکر غیر با آخر کو ✦ غیر از تو کسی نماند اندر نظرم ربا عی ای دوست میان ما جدائی
تا کے ✦ چون من توام این تو منی وای تا کی ✦ با غیر تو مجال غیری چون نماند پس در نظر این غیر نمائی
تا کی قطعه کثرت چو نیک می نگری عین وحدت است ✦ با اشکی نماند و بین پرتو یک است ✦ در هر مرآت
روی حقیقت چو بنگری ✦ گر صورت شش بینی و گر داده اش یک است ✦ تا تو ان در میانه حائل نیست
چهره وحدت از نقاب کسی ✦ گر حجاب خود از میان برخیزی ✦ عشق و معشوق خود تو ئی تو ئی ✦ مراقبه و لغت
فیه من ما وحی آدم بر مثال آینه است و ذات الله تعالی بمثال صورت رائی که از خارج نماید و روح بمثال
صورتی که باعتبار مقابله صورت رائی در آینه منعکس گردد یعنی لغت فیه من روحی است بر حسب که مستور و داخل
در آینه دیده میشود و حضرت ایشان عارفی است فنیت عن کل شئی هالک الا وجهه بقدر وسع و رزق
از عارفی نقل کرده قال بعض العارفین اذا تجلی الله سبحانه لشئ اضمحل کل شئ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

الذوات والصفات والافعال متلاشية في اشعة ذاته وصفاته وافعاله وبجذبة
ذات وصفات وافعال راستلاشے در شعاع اے ذات او وصفات او وافعال او دریابد

نفسه من جميع المخلوقات كانها مذرة لها وهي اعضاؤها لا يغرب واحدة منها
نفس او را از جمیع مخلوقات گویا کہ آن ذات مربر ست ہمہ مخلوقات و آن مخلوقات اعضاء او ست بر دل کہ

شئ الا ويراه مستدلا به على ذاته الواحدة وصفته وصفاتها وفعله وافعالها
چیزی مگر بیند او را مستدل باو بر بیند ذات واحد او را و صفت او را صفت او و فعل او را افعال و سبب

الاستهلاك بالكلية في عين التوحيد وكيف للانسان وراء هذه المرتبة مقام في
ہلاک شدن او با کلیہ در عین توحید و چست انسان را ورا ء این مرتبہ مقامے در توحید

وكما انقلبت بصيرته الروح الى مشاهدة جمال الاستغراق نور العقل الفارق بين الاشياء في غلبة نور
و چنان کشیدہ شد بصیرت روح بسوے مشاہدہ جمال استغراق نور عقل فارق میان اشیاء در غلبہ نور

الذات القديمة وارتفع التميز بين القدم والحدوث لزهوق الباطل عند مجيء الحق وتنمحي هذه الخيالات
ذات قدیم و مرتفع گردد امتیاز در میان قدم و حدوث بسبب رفتن باطل بزودی بسبب آمدن حق و این حالت بسبب ہمہ خیالات

مراتب مطلق و منظور مثنوی مردان باشد کہ در یاد حضور + نیارد اندر خاطر از خود و صور + زانکہ در یاد ش چنانم
دولتی ہست + کان نہ در دو کون برتر شوکتی ہست + ہر کرا از نزدیک یاد ش ماند دور + گرچہ باشد در صد
قصور + ای برادر ہر چہ بینی در جہان + ہست زیبہ ذات پاک و بے نشان + گر نبود چشم دل تو پاک تر + باشد
از ہر چیز دلبر جلوہ گر + ہست ہر فردی خدا را آئینہ : بین تو در ہر آئینہ ہر آئینہ + بعد ازین دیدار او بر تر بود
بین جمال یار خود در ہر سرے + این ہمہ افراد یک آئینہ دان + کثرت افلاک را بود آئینہ دان + کاندران آئینہ رو
یار بین + گر نبود چشم تو یاران یار بین + بعد ازین بر تر تر است ہر جمال + بین و جہد خویش را ہین مثال + اندرو
عکس ہمہ اسماء حق + بین ہمہ لوکن لباس غیر شق + بر تر ازین ہم خاطر خود پاک کن + ذات او را آئینہ ادراک کن
در چنین آئینہ ذات خدا + عکس ہا ے سمای جہان ہین بر ملا + تا بود محو تو در عکس شہود + تو فنائی در میان لا
وجود + گر چنین محوی ترا حاصل شود + فرق با جمعیتی واصل شود + ہر کرا این دست آید این مقام + ہست او
اہل مقام والسلام + این مقام شرف ہمان بود + نے زلیخا یوسف کنعان بود + صورتم جام جہان
بین آمد + نے چو جمشید جہان بین آمد لطیفہ یازدہم در بیان مشاہدہ و وصول
در دیہ صوفیہ و یقین در رویت سائر مومنان قال کانہ تنہ المشاہدة هي
معاينة الوجود في مرآت رؤية المقصود بعين اليقين المفقود حضرت قدوۃ الکبرا سفر مودند کہ
مسئلہ رویت و بحث آنہا سلف ہم مشکل بود و علماء ہم بسبب نسبت اہل ظاہر بسبب پیچیدگی اہل طریقت و حقیقت با عارفان
کامل و کاملان مکمل چنانکہ اطمینان و تسکین صادقان بود بشرح کردہ اند حضرت قدوۃ الکبرا
سفر مودند نزدیک بعضی اصحاب صوفیہ مشاہدہ و وصول رویت و یقین الفاظ مترادف اند و لیکن محققین

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

این طایفہ در شاہدہ و وصول در رویت فرق نہادہ اند کہ مشاہدہ وصول در دار دنیا است و رویت موعود دار آخرۃ **قطعہ** گرچہ دادند ناز بین من و لقاب ✦ نزد ہوش فرقہ گردد آفتاب ✦ یک چشم زدن آشنا گردد ✦ جلوہ و آخرۃ موعود کرد اتقوا فراسۃ المؤمن فانہ ینظر بنور اللہ انہ لا یری فی الدنیا الا بالابصار و لا بالقلوب الا من جہۃ **الیقین** و این ہمہ آنست کہ گروہی روا داشتہ اند کہ بندہ خدا را در دنیا بینند معاینہ چشم یا مشاہدہ دل و لیکن اصحاب سنت و جماعت و ارباب دین و دیانت را اجماع است طایفہ کہ بر این عقیدہ متفق اند ہم خیال و متبع خوانند و این ہمہ بمبالغہ مشائخان و علما رظاہر کردہ اند ما نزد طایفہ صوفیہ و مشائخ علیہ دیدن حق تعالی در دنیا و آخرۃ بنص و احادیث و اقوال صحابہ و مشائخ و خصوص الخاص بر جمیع مسلمین و مسلمات و مومنین و مومنات جائز است و لکن عموم مومنان در عقبی بچشم سر بینند و خواص در دنیا بدیدہ دل چگونگی و کیفیت دیدن حسی بدراک و ادراک خاص در دنیا بچشم جان بینند و آن بحالت خواب و مراقبہ باشد خواجہ حافظ **بیت** دیدن روی تو را دیدۂ جان بین باید ✦ وین کجا مرتبہ چشم جہان بین من است ✦ قال علیہ السلام من رآنی فی المنام فقد رآنی فانہ لا یتمثل بی الشیطان و رآیت ربی فی المنام فی احسن صورۃ ✦ ✦ ✦ و این را شاہد گویند نقل است از حضرت سلطان ابراہیم ادہم قدس اللہ سرہ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ حضرت موسی در دنیا دیدہ خواستہ کہ رب ارنی انظر الیک اگر رویت حق در دنیا ممکن نبودی و محال بودی پس بہتر موسی رویت در دنیا نخواستی کہ محال طلبی از انبیا معصیت بود و آنکہ لن ترانی فرمود اشارت امتناع بچشم سر باشد در دنیا **مثنوی** گرچہ در دنیا جمالت دیدنی است ✦ دیدنی گویند و لیکن نہ بچشت ✦ دیدن را ہر کرا منکر بود ✦ گر مسلمان نامت خود کافر بود ✦ دیدن باشد ولی نوع دگر ✦ دیدہ را زین دیدنی بہتر اثر ✦ ہر کرا زین دیدنی ذوقی بود ✦ تا ابد از دیدہ و شوقی بود ✦ وصل فانی کہ در باقی بود ✦ حاصل دیدار در باقی بود ✦ شرح دیدن ہر تراکیفیت ہست ✦ ماہری داند کہ از ماہیت است ✦ خیز از قانون مدنی در نواز تا برون آید ترا زین پردہ راز ✦ راز سازِ پردہ ادراکِ توست ✦ گوش دل ✦ کوش تا آن نغمہ غیرت گسل ✦ تا ترا این جملہ یکسازی شود ✦ ہر سر موئیت دمسازی شود ✦ لب بگوش آر شجر شو شہ شو ✦ نغمہ انی انا اللہ از وجود ✦ گر ترا از لن ترانی رخنہا است ✦ رخنہا بود ترا آن نغمہا است ✦ لن ترانی تا ابد مشوقی بود ✦ گر نہ دانی تا ابد شوقی بود ✦ سنگ دل نا قابل دیدار کرد ✦ معدنی از گوہری اسرار کرد ✦ لن ترانی چشم را نظر بر دلست ✦ ہر کرا این چشمہ دادند کاملست ✦ اشرف این ناز و نیاز دلبران ✦ ہر کرا دانند از یقین بندگان **حضرت قدوۃ الکبرا** ہر گاہ یقین بہ دل حاصل گردد و بداند کہ ہست چون یقین بندہ را دست شد چنان باشد کہ دیدار بحصول پیوست **شعر** مبدء یقین پردہ ہائے خیال ✦ نماند سراپردۂ لا جلال ✦ اتفاق اصحاب کشف و وجدان و ارباب شہود و عرفان ہست کہ حق تعالی را بی واسطہ اسما و صفات بصیرۃ مرآت کائنات توان دید چہ ذات

Ataunnabi.com

عالی سمات اور انور لیست کہ فرقہ او محرق ابصار کونین و مغرق انوار ثقلین بود و بحجابی او در پردہ اسماء صفات
موجب بقاء بصیرت عارفان روزگار و سبب ارتقاء سریرت ناظران جبار است چنانکہ بسبب ظاہری
ابر رقیق کہ واسطہ میان خورشید و بیننده گردد موجب رویت رائی میگردد آنچنان اسماء صفات ہم واسطہ
در میان شئون وجود و بصیرت اصحاب شہود **مثنویات** ای برادر چون جمال آفتاب + نیست مدرک
ناظران را بی سحاب + پس چنان آن نور خورشید جمال + بی وقایت می نیاید در خیال + شد وقایت دین نور
خورشید ذات + بہر ادراک جمال این صفات + گر نباشد این وقایت در میان + ہیچکس را ندہد دیدہ عیان
ہر کہ داشت این معنی بود + صدر قایع شرح ما نعنی بود + گر نباشد فرده آن آفتاب + از آسمان غیب مطلق بے نقاب
محو گردد عالم و آثار او + و شعاع انوار او + جلوه دار و حجب خورشید رو + از تہ جلباب کثرت سو بسو +
عکس خود بان جہان باشد عیان + کاشکار پرده نہان + ورنہ نور ذات را تقصیر نیست + لیک چشم ما را
چنان تدبیر نیست + ہر کہ اشرف این چنین دارد نظر + او غدا دارد دید و سر کردار نظر + کما قال النبی علیہ السلام
الحکمۃ اعلموان ھذا الظھور انما ھو بحسب القابلی لا بحسب الحقیقۃ
فان حقیقۃ ذاتہ لا تدرک ابدا و لا یمکن الاحاطۃ بہا سرمدا و لا بحسب الجمع و التفصیل ایضا
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند اگرچہ بلکہ شدن نسبت شہود را صوفیہ وصول و مشاہدہ میگویند لیکن
ناظران عرصہ وصول و مبصران شموس حصول را در مجلہ شہود مشترک دیگر است کہ آن در عبارت نمیگنجد لسان
اشارات او را نمی سنجد **مثنوی** ہر کہ دیدن خدا را واماند + گرچہ دارد ذوق و شوقی بیحساب +
لیک در چشم شہود عارفان + پرده بر رخسار نبود بیگمان + بلکہ ایشان را درین ذوق و جمال + ہست ذوقے
دیگر اندازه کمال + ہر چند کہ در مجلہ روزگار مشاہدہ عروس بیانگار پروردگار عارفان کامل را حاصل ہست
ولیکن متعدد رقیق ماند حجاب درین دار برزخیت کہ رفع او مدار آخرت موعود ہست تا لقرفہ باشد در مشاہدہ رویت
و باید دانست کہ ہر چند لطافت چشم نسبت مشاہدہ و رویت کامل تر باشد فرق میان لطافت ایجابی و
معلوم و آنکہ حضرت علی کرم اللہ وجہہ فرمودند لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا ازراجع
ہست کہ فی الواقعہ در تعین چہ زیادت خواہد بود بلکہ زیادتی در شوق و وصول و توقیتی در ذوق حصول خواہد بود
تقریر نمیفرمودند کہ شیخ ابو البرکات تقی الدین علی الدوستی السمنانی میفرمودند ما دام کہ سالک در وقت تجلی صوری
ادراک میکند آن تجلی صوری باشد و حق تعالی از آن صورت منزہ باید دانست اما از تجلی حق تعالی باید دانست
چنانکہ موسی علیہ السلام از درخت شنید کہ انی انا اللہ ہر کہ گوید درخت خدا بود کافر گردد و ہر کہ گوید این سخن
خدا نافت او نیز کافر شود پس تجلی صوری باید دانست و این نوع اعتقاد باید کرد و دران روزها علی دوستی حاضر بود
شیخ فرمودند کہ مرا مثال واقعہ علی دوستی بغایت خوش آمد و بجہت ثبات اعتقاد در دل بسیار بگوش میرسید حق تعالی

Ataunnabi.com

او سال بردی کہ نسبت در صورت کل موجودات تجلی کرد بجد ازان وی حق تعالیٰ را تسبیح و تنزیہ او صور
بفعلی کہ حق تعالیٰ بزبان وی می راند میگفت حق تعالیٰ بخودی خود اندوی پسید کہ مراد یدی گفت
نہ خداوندا در مرد پس ہیچ دیدی چہ بود گفت آثار و افعال صور و صفات تو و تو از ہمہ منزہی حق تعالیٰ
درین سخن او را تنا گفت و این معنی را ازوی پسندیدہ داشت **حضرت قدوۃ الکبرا** اکفل رطلع
شموس میگوید کہ چون محقق شد کہ بصارۃ اثر بصیرت است و بدو قایم و ہیچ ادراک بی او نتواند بود چنانکہ شعاع
متعلق بلمبہ چراغ است ابصار بصیرت متعلق است پس دیدہ صورت تا آن دم کہ بصیرت را روشنائی باشد
چون بصیرت بحق متعلق یافتہ بحسن باقی او بخت لقا و کلاب آورد و بصارۃ نیز از عالم صورت رخت بر بندد کہ
اثر اب موثر نتواند بود پس دیدہ بصیرت شود و وصف و گیر و ہیچ صورت نہ بیند و دیدہ بصیرت خود بحق ثابت
پس در بصارۃ و بصیرۃ نباشند مگر حق بصفتے کہ بصیرت و جد شد اثبات کند بصارت بینائی قبل و بعد وی
یمین و یسار و فی فوق و فی تحت لا مناسبۃ الا ضداد و مشابہۃ الاندادو ھو کما ھو
و این نسبت بطور کشف دارد کہ مدرک اینجا بکار ست نہ بینی کہ حق بیان آنی چون میگوید لا تدرکہ
الابصار و ھو یدرک الابصار نہ بینی بصیرت بکشف در کار باشد و عقل ہزار ادراک و بکار ار صد ہزار
مجلدات این نکتہ رویت نتوان یافت **حضرت قدوۃ الکبرا** اسفر مودند در معنی حدیث رسول اللہ
صلے اللہ علیہ وسلم سترون ربکم یوما القیامۃ کما ترون القمر لیلۃ البدر مراد
ازین انکشاف تام است عارف را از معارف غریب است کہ رویت سہ نوع می باشد یقین و مشاہدہ و عیانی
یقین جملہ مومنان دارند یعنی میدانند کہ رویت حق تعالیٰ حقیقی است خواہیم دید این قسم عوام است
فا مشاہدہ خواص را باشد ہم در دنیا بچشم دل بینند کانہ یدرک عیانی فردا قیامت را باشد کہ بچشم سر
حضرت قدوۃ الکبرا اسفر مودند وصول بعلم یقین کہ کل صوفیہ دارند دو ست چنانکہ در رسالہ غوثیہ آمدہ
یا غوث من نسانی عین الوجیب بعد العلم فھو محجوب بعین الوجیب من ظن ان الوجیب
بعد العلم و معنی ذکری در وصول افتاد مسفر مودند از حضرت ابو بکر شبلی سائلے پرسید ما الوصل قال اسقط
العطفتین و قل وصلت از سائل پرسید ما العطفتان قال ما صدرہ بین بین یکون
محجبتکم عن اللہ فقال ما تلک درۃ قال الدنیا و العقبی کما قال ربنا منکم من یرید الدنیا
و منکم من یرید الاخرۃ فاین من یرید اللہ فقال اذا قلت اللہ فھو اللہ و اذا سکت فھو اللہ
یا من لا ھو الا ھو سبحانہ و جل الشبیلی بعد ازان عزلت کرد و بجذبہ شد و بر اسر داشت بخانہ وی بردند **حضرت**
قدوۃ الکبرا اسفر مودند وصول بردو نوعیست یکی آنکہ علما و ظاہر گویند العلم باللہ و ھو کذا الکیفیۃ
علم بخدای رسیدن بدو دست ہر کرا ادا دانست بدو ایمان آورد بدو رسید و دیگر وصول آنست کہ طالب

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فرد ہر چہ ہست از نظر حسن بجمال + محو گردد پیش حسن لایزال + و از یجاست کہ بزرگان گفتہ اند کہ معرفت
معدن فتح حواس است بالذات دل در دیدار خدمت عزول حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ علماء
صوفیہ و رسمیہ گرچہ در بہشت بکرد قصور پرداز ند بخطوطات او در رسانند لیکن ایشان را ذوقی دیگر باشد
بخلاف ذوق عموم مسلمانان بلکہ آن رویت کہ اہل کرامت گفتہ اند ایشان را ہم در مناظر مطاہر حور عین و مشاہدہ
قصور ہای سنین حاصل گردد این حسن قابل ادراک ہر طبیعتی نیست قطعہ کسی کو ایں چنین ادراک باشد + نہ ہمتا
بشری پاک باشد + بود ذوقے دگر ایشان را + کہ برتر ہست ادراک باشد حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ لذت رویت بر اندازہ شوق باشد تا ہر کسی را چہ مقدار شوق باشد بعضی را ہمہ از روز ہا مشتاق ہر روز و این
کار عزیمت سلمان قطعہ روز محشر کہ من از خواب گران بر خیزم + بمحبوب رسم بسجادت گران بر خیزم + گر
در آنجا نے شہیدان امت را طلبند + من بخون غرق کفن نعرہ زنان بر خیزم + بعضی را بعنایت خود در عرصہ
بدہند حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ در جہان را حساب کنند و ایشان از لذت آن خطاب و
عذاب دوزخ را فراموش کنند کما قال ﷺ الغوث الاعظم تعالی لی یا غوث لا وحشۃ کما
یجدہ اہل النار بعد الخطاب لا ہلہا تا لش کشورش ایشان از فراق بود از عذاب +
قطعہ چو یوسف بر سر زندان گذر کرد + خطابی کرد با زندانیان ساز + ز بانگ شوق آن آواز در زندان
شد و گلشن ہر از گلہای ناز حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند وقتی کہ دل طالب آتش شوق
دیدار سوختن گیرد جان سالک از شعلۃ التیاج رخسار افروختن باب تشکیل فرو کردہ شود چہ اگر عشاق را تشکیل
نبودی لماس حیات ایشان پارہ شدے قطعہ عاشقا نرا وصال ای نیست + یافتن راہ در وصال نیست
زانکہ وصل حق ای بی کم و کیف + جز بتمثل محال ہست محال + و لہذا حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم
را چون اضطراب اشتیاق زیادہ شد و التہاب فراق از حد برون افتاد در معراج بمثال او در سراو
متوج بتاج وصل ساختند تا کما قال علیہ السلام رأیت ربی فی احسن صورۃ شاب
توامرد ذی قطیط و اطلاع قاہر بر اسرار مثال اندک کاریست دو دیدہ و اشتن بر انوار مثال خود
کردار ی ہست قطعہ ای برادر پای در راہ مثال + مشکل است بہترین پندار حال + ہر کرا نیست مثال پیش رو
+ بر سر پرلا بزالی پا منہاد + حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ سہیل عبد اللہ تستری میگوید کہ حضرت
رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم را ظہور در عالم بمثل بودہ کہ حق تعالی مورد خود را بمثل مصطفوی
نمود بیکبرد اجمل مرتضوی جلوہ دادہ کما قال اللہ تعالی لقد جاءکم من اللہ نور + و الغدام
سایہ از قد بر سایہ بنا بر بن بودہ شعر سایہ نداری کہ تو نور ہمی + رو کہ تو خود سایہ نور الہی + آدمی و جنا
مبارک ہر تو آفتاب حقیقت بود ہر آئینہ بر تو و سایہ پناہ شد متوسی بود فانش بر تو خورشید ذات +

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تافته انوار او از شمس جهات + لاجرم نور خدا مسند بود و سایه او انوار با هم ضد بود + امام ابوبکر نقشی
گوید کایت رب العزت علی صلوا و انبیا لا می کراین کلمه ایست النبی الامی را میدان
وعمده ام الکتابات ایخوان و آنکه حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم ان الله خلق آدم علی صورته
نیز تمثیلست علی سبیل التمثیل التشبیه **حضرت قدوة الکبرا** از معارف روی نقل
میکرد ندا دمی شایسته این دولت ابدی و بایسته این حشمت سرمدی در دنیا دگتی شود که از عالم
سفلی بگلزار علوی خرامد چنانکه از لالا از اعلوی بگوسار سفلی آید قطعه اگر خواهی که هستی بار علوی +
زسفلی برگذر و آثار علوی + که علوی رو علوی را بهینند + درین گلزار سفلی گل بچینند + **حضرت**
قدوة الکبرا اسفر مودند که کنز این طایفه حق تعالی در مجاهده و مشاهده می کشاید بعضی را در
ریاست و بر مسند بالش نشستن روا این عروس نماید بستنای کمال بیدار و جای دم زدن نیست
مثنوی کی پیموده راه عشق بسیار + بدیده تا جمال یار دلدار + یکی در بزم عیش خود نشسته + شراب
وصل خورده با نخسته + نقل از حضرت خواجه مظفر است که میفرمودند که آنچه بنده گانرا بالقطع بواوی خونخوار
و سلوک فنا فی جان از آید و نماید من در بالش و مسند با نم و اصحاب عونه این قول را ران بر گوا
بدعوی بر دارند و آن از نقص حال ایشان بوده نه نشان کمال **ت** بدستان راست ناید کار رستم
نزالی زشت آید نزد پرچم + در ملازمت حضرت ایشان یا آنکه قلی از اتراک قلماق بود و دست علی کنه
از طایفه اوزبک بوده آمدند و طریق سلوک پیرون گرفتند و مقتضای حال ایشان بر گدای را کار فرمودند
تنکر قلی را بحجره و تاق دادند که مقوش لطیف بوده و دست علی را بر پانصت شدید دادند بعضی از
اصحاب با طلاع این حالت میکید گر تعجب میکنند فرمودند که مرشدان اطباء حاذق اند بمطابق امراض
او و به دمکار میکنند **مثنوی** طبیبا نرا نظر تیز است ای یار + که در هر کسی دانند تنها + یکی را زندگی
دیگر را سوداء + بنالید ند هر دو پیش بیطار + نظر تربیت فرمود شانرا + گلاب این و آنرا نیز جاداد +
بعد از مدتی تنکر قلی از حجره تربیت بیرون آمد حضرت ایشان بلفظ ترکی پرسید ند از حجره دانی کورد و تنکر
لغت بمعنی بغداد بیکیرا دل کوردم و کیم هیچ کیشین عالمدا کورمسا بو لقاسی و این بیت ترکی بپسیل
خواند **شعر ترکی** کوردم اول حور شید + فی کم بر چه عالم فرد + دوداغ جسد مسا دل دیانی کم + کم عرش
در سنگ نظر و در شرح اول انوار بود در کیم اول مرتبه انوار ابدی ان سوانقره الوایم ظاهر بولدی الله یا
سعید روحانیه از ملایک و انبیا لار دانوار قرآن و وظائف و وضو اول مثال برجا
منقه کورسانی و مین باشارت مبارک دین ترقی قیلور الیرادیم بشیم مقصد فه و نور الانوار لی کوردیم
دادل اصول ابدی بعیان ثابته دمین تا منتهی وصولی او جانیچ و در چنانکه انی شرح اولنی و مین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ثانیا بطلان تعلیم دوا سلسلہ بریشہ مشرف بلولو دوم اوزی احوالی اول دین تا آخر دامشاہدہ فلیدیم
دہر کیم بوانوار انی کورکا اول بلیوید کیم قلبی دولت و دولت دین مشرف بولادی ہر کسی اول نور
کورکانی در زمان حیران بولور مرع زدلمی شوق دین بر لاسکان طران بولور لطیفہ دوازدہم

در بیان ارادہ و شرائط آن و بیان مرید و مراد و ذکر مقامات طائفہ

انواع لیاس مشایخ از صوف و خرقہ و امثال آن بحکم قال ﷺ من تشبہ بقوم فہو منہم و ہی تابعۃ لحقیقۃ
فی النشاۃ و رتبۃ علی الافعال مقرر ضمیر اصحاب ارادۃ و منور سمیر ارباب ہدایۃ باد کہ چون باد عنایت
ربانی از فضای سبحانی در زمین گیرد و از دریای وحدانیت باران رحمت صمدانی بر شجرہ ایمانی بارید
باغ دل تازہ و نامزگردد و نہال ایمان در حرکت و جنبش آید تفکر در دل تولد نماید داعیہ طلب
ارادۃ در سویدا دل ہویدا شود بجستجوی مبدء و معاد مشغول باشد ناگاہ آن باد عنایت ادرا
بر باید و بصاحب رساند تا منظور نظر شود شعر گر تو سنگ صخر فا مرمر شوی ✦ چون بصاحب دل
رسی گوہر شوی ✦ آنکہ از حکمت خانہ شریعت شربت شفا واز دار دخانہ طریقت مفرح وقار کام او
ریزدین گیرد کما قال اللہ تعالیٰ وننزل من القرآن ما ہو شفاء و رحمۃ للمؤمنین
ادویہ شرع مقاومت و اعتدال در امراض جسمانی پیدا کند و قوای طبیعت نفسانی در جنبہ ری
روحانی لطافت دارد بخلاف این اگر مداومت نماید امراض جہالت بسودا کشد شعر علاج
سر سام غالبست و نیلوفر ✦ تواز سیر و عدس جوئی دوائی اوزہی سودا حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ مشاہدہ ارادت مریدان ما ولیاء روزگار و منبع اطاعت مستفیدان باصفیاء کاسگار این
آیت است قال اللہ تعالیٰ یا ایہا الذین آمنوا اتقوا اللہ وابتغوا الیہ الوسیلۃ ایدیہم فوق ایدیہم
✦ ✦ در تفسیر قیامی آوردہ کہ الوسیلۃ الی اللہ التقرب الی الفقراء المشایخ کما قال علیہ
السلام من اراد ان یجلس مع الانبیاء فلیجلس مع العلماء و من اراد ان یجلس اللہ فلیجلس
فقراء و مشایخ اند کہ مرشدان فرقہ گم گشتگان بادیہ ضلالت و ہادیان زمرہ راہ نابردگان وادیہ جہالت
باشند پس ہر گاہ کہ ارادت از ینجا ثابت شد بیعت ہم واجب لازم آمد چہ ارادت بی بیعت و عہد و ثبات
بی بنیاد و ہیاکلی است بی سداد شعر چو پیوند ہم دست در یاران نباشد ✦ یقین میدان کہ آن پیمان بناشد
و متمسک اصحاب بیعت و ارباب ارادت بدین آیت است قال اللہ تعالیٰ ان الذین یبایعونک
انما یبایعون اللہ ید اللہ فوق ایدیہم فمن نکث فانما ینکث علی نفسہ و من اوفی بما عاہد علیہ اللہ
فسیؤتیہ اجرا عظیما و این بیعت را بیعت رضوان گویند و شجرۃ المبایعۃ نیز گفتہ اند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ارادت دو نوع است ارادت صوری و ارادت معنوی ارادت

بطلہ از نود
بسوام فرض ۱۲
ارادت دا بیعت مہر
لطیفہ در سیزدہ ۱۲
نوہم بر امثال ۱۲
شہ از نود فرزندان
دنا زل ای کنم از ان
بر سبکا شد در بر
ارکیون ان شہ
بر نہ تنہا صاحبان
از نیز بر نیز
بر نیز بر نیز
آنرا دو نیز بر نیز
آرادہ کہ نیز بر نیز
بین نیز بر نیز
کہ نیز بر نیز
نیز بر نیز
نیز بر نیز

Ataunnabi.com

ارادۂ معنوی مذکور شد کہ فرض راہ و واجب این درگاہ ست و ارادت صوری سنت نبوی در روش
مصطفوی ست صلی اللہ علیہ وسلم بخشی فرمودہ اند این احسان مشایخ ست کہ در عہد رسول صلی اللہ
علیہ وسلم و در پیشینیان بیعت و خلق نبود صحبت و خرقہ بود و نخست تا نہ بینی کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
خرقہ مبارک بر خواجہ اویس قرنی فرستاد اینہا نبود و بیعت و قصر در عہد سید الطایفہ جنید شدہ ست و
ایشانرا کہ ان بدعت ہم نمیتوان کرد کہ مقتدای متقدمین و پیشوای کاملین بودہ اند تا ایشان را بقل
صحیح نرسیدہ باشد نکردہ باشند اما صحیح آنست کہ ارادت آوردن و بیعت کردن بمشایخ از زمان رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم الی یومنا منقول و معمول متعین آمدہ ست و اولی آنست کہ ارادۂ صوری ہم کسی دارد
کہ او رسیدہ و درگاہ الٰہی دریگزیدہ بارگاہ ناقتاہی باشد **شعر** ارادت باکسی نمای برادر ۔ کہ باشد کہ روزی
در آب و آذر ۔ بگیرد آن کف کہ در بحر ہوائی ۔ بگیرد دست تو از آشنائی ۔ و سلسلۂ اجازت او سلسل آنست
حلقۂ نبوت رسیدہ باشد و اگر تخلل در سلسلۂ اجازت او باشد دست نزند و آنا نکہ سلسلۂ اجازت ایشان
صحیح ست بایشانہم ارادت آوردن و از دست ایشان شربت توبہ چشیدن جایز ست اگرچہ بر سر حد کمال
نرسیدہ باشد **نکتہ** از حضرت شیخ خواجگی کہ اقتدا کردن بیکی از خلفای کہ سلسلۂ ارادہ ایشان
باین مشایخ میرسید باشد اہم ست و دیگر انرا باحوال ایشان گذارند کہ اسامی مبارک ایشان این ست
حارث محاسبی جنید ابو محمد رویم ابو العباس بن عطاء عمرو عثمان کی اما نزد این فقیر سلسلۂ اجازت
کسی کہ بدو دمان مشہورہ و خاندان موفورہ کہ چہاردہ خانوادہ اند میرسد اقتدا کردن باو انرا اہم مہمات
ست و دیگر سلسلہا کہ بحضرت امہ سادات میرسند بایشانہم پسندیدہ تر **حضرت قدوۃ الکبرا** ایفرمودند
کہ فائدۂ سلسلۂ صحیح آنست اگر معاذ اللہ در میان دل سلطان در حق مستعد دل اندر حق اعتماد پیش بود اگر پیرش نبود
مقصد اعلی الہنا یہ الیہ یکی بود کہ ہمخانہ او در سد نقلست کہ شخصی او در حین موت عقبہ دشوار و صعبہ خوفناک
افتاد بر دہانیہ پیر توجہ کرد و دی از آنہا نبود کہ حل و قایع او تواند کردن دوی بر دہانیہ پیر خویش پناہ برد
از وی ہم کشف عنایت دگشنہ دوی بدہانیہ پیر خویش پناہ آورد ہمچنین متصاعداً تا روحانیہ پاک
مثال رسولاں حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم رفتاند ہر آئینہ ذات نبوی کہ مفرج غموم کونین و مروح
مصطفوی کہ کاشف ہموم دارین بود دستگیر حال او شند و شفیع مقام او آمدہ و اشان این ہر جا کہ
وقفہ در راہ سلوک یابند دی و صبی اصحاب سلوک آ افتد پیر ہمہ حال دانا باشد و اگر پیر ہمہ حال دانا نباشد
پیر برادر دانا باشد کما قال المشایخ فلذ وقعت الخلل فی التوبۃ لاحمد رضا المصطفی الذی وقعت
التوبۃ بیدہ و قولہم بان لا مندوحۃ عنہ فلعدم تحقق ذلک فی زماننا و اشار الی آنستی حضرت صلی اللہ
علیہ وسلم **مثنوی** ہر کہ در این سلسلہ خاندان ۔ دست زدہ و اصل جانہ دان ۔ ست از این سلسلہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

روزگار ✦ سلسلہ یافت ززلف نگار ✦ گرچہ درین سلسلہ حلقہ ✦ بسیست بود صید کمن فرقہ ✦ تا نکہ
سر حلقہ او گم نہ ست ✦ کس ازو دا دیخبتہ عالم کم نہ ست ✦ **حضرت قدوۃ الکبرا** اسفر نمودند بواسطہ دستار
سلسلہ مشائخ کہ از حضرت نبوی صلی اللہ علیہ وسلم الی یومنا طویل یافتہ راہ بسیار روشن شدہ و فوائد بسیار
چنانکہ از حضرت اخی علی مصری منقولست کہ ہر چند وسائط اکابر و سلسلہا را مانع در میان زیادہ بود راہ
روشن تر گردد و فائدہ زیادہ و سلوک آسان افتادہ بخلاف اسناد حدیث کہ انجا ہر چند واسطہ کمتر است
حدیث نیز صحیح تر ست چہ انچنانکہ در خبر آمدہ ست ہر چند کہ واسطہ بپیغمبر بود احتمال خطا زیادہ بود و انجا
کہ خود پیشتر بسبب نور مشائخ زیادہ تر و راہ روشن تر و مدد ایشان آمادہ تر **مثنوی** گرچہ بشد بر شکر
سیارہ ✦ سیگذارد زاد لطف خود گذر ✦ لیک فوجی کہ در سر حد بود ✦ از جماعت بپیشتر دارد نظر **حضرت**
قدوۃ الکبرا اسفر نمودند بیعت درست نشود تا دست بدست شیخ ندہد و مقراض نراند و خرقہ نپاید و مقراض
و خرقہ از شرائط لازمی نشمردہ اند اما از استعمال بجا رسیدہ اند کہ ترک آں ہیچ کس نکردہ ست چنانکہ نقل از
حضرت شیخ شرف الدین منیری ست اَلْمُرِیْدُ لَا یَکُوْنُ مُرِیْدًا حَتّٰی یَاْخُذَ الشَّیْخُ بِیَدِہٖ وَلَا یَقْصُرَ
شَعْرَاتِہٖ کَا یَحْفَظُ خِرْقَۃَ وَمُرَادُ از خرقہ کلاہ یا پارہ جامہ باشد تقریباً اسفر نمودند کہ حضرت شیخ احمد کہ پوست شیخ
نظام الدین بر فتہ طاقیہ الماس بخود ایشان دادند و بیعت نکردند چون حضرت شیخ نظام الدین اسفر
کردند خلیفہ ہ بدر حضرت شیخ نصیر الدین محمود آمدہ فرمودند ہمان بر است و عجبی از صوفیان کہ ہر ملازمت بود
بیکدگر بحث در آمدند کہ طاقیہ تبرک خواہد بود بی بیعت ارادہ درست نمیشود حضرت ایشان ہم در تتبع این مسئلہ
شدند در باکابر دہلی استفسار کردند و بکتب مشائخ رجوع نمودند بعد از تتبع و استفسا مشائخ و اطلاع بکتب و
رسائل صوفیہ بسنخ قرار بران یافت کہ بی بیعت ارادہ درست نیست و آن کلاہ تبرک خواہد بود و حضرت شیخ
ابو اسحاق چون مرید شیخ عبد اللہ حنیف شدند مجرد بیعت بود کما مر اما مقراض راندن و خرقہ دادن ہم
البتہ می باید و بعضی بر انند کہ بیعت ہمین سہ چیز ست **اول** تعویض حلق یا قصر **دوم** اقرار با پیر راہبر
سوم خرقہ یا فتن اقل یا اکثر و بعضی مشائخ بر انند کہ سہ موی از سر گرفتہ اند و در جانب راست و آن اشارت
ست بر قطع علائق کونین و یکی از جانب چپ و آن اشارت ست بر قطع وجود غیر **حضرت قدوۃ الکبرا**
اسفر نمودند کہ یقین و اخذ شعار اگرچہ در کتابی نیامدہ ست و لیکن سہ موئے از سر مرید بگیرند قیاس آن ست
کہ کثیف ترین حجاب کہ در میان طالب و مطلوب افتادہ ست تنہ ست **اول** خلق کہ حجاب طاعت و
عبادت ست **دوم** دنیا کہ حجاب عقبی ست **سوم** عقبی کہ حجاب مولی ست پس ہر گاہ کہ این سہ موئے
بستانند اشارت بقطع ہر حجابی باشد و بعضی مشائخ چہار موی می ستانند یکے از پیشانی و یکان
یکان از راست و چپ و یکی از قفای سر این نیز اشارت بود بقطع ہر چہار حجاب کہ پردہ چہارم نفس است

ذکر در بیان شرائط بیعت

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یا اشارت باشد بر چہار رکن کومین **مثنوی** تا بری چار تار موی ہست ✦ چار تار یار کل گیری بدست
چار تار عشق گیر و ساز کن ✦ پردہ را آنگہ زدل آغاز کن ✦ چار تاری یابکل آید بساز ✦ گر نمائی کوش
نفس حرزش باز ✦ چار یار کرآید بچنگ ✦ بشنوی از نغمہ ہر سوی رنگ ✦ ذکر و در بدایت مقراض افتاد
حضرت قدوۃ الکبرا سفر مودند کہ حضرت آدم علیہ السلام را سہ ولدی کہ مولود می شد یکی مشغول
می ساختند تا شیث علیہ السلام زاد ایشان را از بدایت حال از خلق انفصال و احتراز مطلق از مقیدات
روزگار محبوب بود ✦ چون میل ایشان برین گونہ دیدند آدم علیہ السلام متامل شدند کہ کدام کسب ایشان
مفوض کنم ہمدرین تامل بودند کہ جبرئیل علیہ السلام آمد و گفت **مثنوی** الشیث ثم شیث بعد ازان شیث را در
خلوت نشاندند ✦ صحبت عزلت نشینی ایشان بر تبہ رسید کہ مرجع خلایق و مجمع طرایق شدند مردم زیارت
ایشان ریختند و فوائد بیکران فتند چون آمد و شد اصناف زیادہ شد باز جبرئیل علیہ السلام آمد و مقراض
برشیث بیغام آورد و گفت ہر کہ خواہد کہ بتو تعلق صورت کند بدین مقراض موی سر او بستان تا میان
تو و آنکس تعلق و داد و علامت اتحاد حاصل آید **مثنوی** کسی کو در جہان خلوت نشین شد ✦ حرا و مجمع
اصناف دین شد ✦ وگر چون سوی محکمش سر آمد ✦ کہ گیرد سوی فرق کش در آمد ✦ گرفتہ سوئی از فرق
خلائق ✦ کہ شد گشت بر قطع خلایق ✦ بیا بدانست کہ مقراض آلہ قطع است یعنی مرید را قطع میگرداند از
غیر امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ یعنی اوقات تہ تا موی از جانب یمین گرفتی و گاہی از ناصیہ و گاہی از
یسار و این معمول سلطان المشایخ است تا سلاطین در امرا از سبلت گرفتن اولیتر باشد و ستار دگلو کردن
مناسب تر یعنی این بندہ بود گناہگار و آلق از سوی کردگار اکنون رو بحضرت آوردہ ہست و کردن
نفس خود را بقید شرع مقید میکند و پناہی جوید بخدا و رسول صلی اللہ علیہ وسلم و بمشایخ از شر نفس و
شیاطین قطعہ گریزد بندہ گر از خداوند ✦ بحر اسرہ نہد نا آرام گاہی ✦ چو خواہد آمدن بر خواجہ خویش
بصاحب دولتی جوید پناہی ✦ رسن در گردن اندازد بیارد ✦ بہ پیش خواجہ و خواہد گناہی ✦✦
حضرت قدوۃ الکبرا سفر مودند کلاہ چار ترکی بر سر مرید نہند کہ نکتہ داشتہ باشد و نکتہ اشارت
باشد بر نقطہ وحدت کہ چہار ترک آوردہ و در دائرہ وحدت در آمدہ بنقطہ اعیان ثابتہ خود رسیدہ و این معنی
بہ نسبت مرید منتہی صورت میگیرد اگر مرید قابل سعادت و خود را فادت بود کلاہ سر بدہد و اگر نہ از سر خویش
نسودہ بدہد و مرید مصافحہ با صحاب شیخ و ارباب حضور بکند و گاہ بر آیگاہ نماز ادا کند و شکر انہ حصول دولت
توبہ و وصول سعادت دست بوس شیخ بجا آرد اگر مرید لیست لایق کار وحدت مراد را خدمتی مناسب حال
تعین کند و اگر نہ مجرد او را ہمین غرض توبہ بود این ہمہ ولتی ہست انہی و سعادتی ہست بلند سنی **مثنوی**
سری باید کہ پر شد تاج دولت ✦ بری شاید کہ بندد بر کیت ✦ چون مریدی بجہت ارادت بدست آید

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

حضرت ایشان آمدی و نام ارادت می بردی بسیار اعراض میکردند که رنگ وی مبارک ایشان تغیر
می یافت و میفرمودند که امروز مرید کجاست اگر مرید بود سر حلقه مریدان روزگار ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ
بود و بر سر حلقه پیران حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وسلم بعد ازین چند نکته در مشقدمین که در سر حد
ارادت مریدی رسیده بود نه چون خدام عظام ایشان بارها این سخن معاینه کرده بودند سرگاه که طالبی می
آمد و بر التماس میکردند که التماس تو به کمن و چون نام توبه بگوش مبارک ایشان میرسید شاد میشدند و میفرمودند
که بیا ای برادر یا دوست تو هم دیگر توبه کنیم و از عرقاب بحر عصیان بلسان علی غفران میکدیگر برآئیم که مجذوب شبی ازی
میگوید شعر سنال بلبل اگر با ما ست سر یاریست + که ما در عاشق زاریم و کار ما زاریست + و در حدیث آمده
یک فائده اصلی و مایده کلی دست میدهد که دست معنوی باین وسیله بر سد که موجب مغفرت بسیاری
و سبب آمرزش زشت کرداری گردد و شعر چه بهتر زین که از اعمال دستی + بدست آرد سعادت تا بخیزی
حضرت قدوة الکبرا میفرمودند که مریدان این زمانه بهتر از پیران این زمانه اند چه ارادت مرید از سعت استفاده دین خواهد
بود و مدعای بیشتری پیران از بیعت او استفاده و بنا بر دنیاست چون مدعای یکدیگر مقابله بهم میگیرد
گرده میشود و بنسبت تفرقه معلوم است **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که اگر مرید قابل و قبای سر
خیر مسترشد کامل بر اندازند که مقدار تاج شاهی و اسرار دواج بادشاهی هر بی سر و پائی چه داند مشعر بنا شد
هر سر که در خور تاجی + نیاید هر بری زیبد و اجی + **نقلست** که حضرت شیخ زین الدین خوافی
چون از مصر آمدم و به بغداد رسیدم طاقیه کهنه نور الدین عبد الرحمن اسعردی بمن داد و بسیار تاکید
دیگر و از شیخ رسیده بود همراه داشتم تا پیر تاج کیلانی اتفاق ملاقات افتاد آن طاقیه را از من طلبید
چنانچه مقتضای فقر و درویشی باشد بوی دادم شب در واقعه دیدم که پیش من باستغاثه میگوید و بند
را که بر سر ایشان بسته بود می شمرد و میگوید که من بر سر فلان درویش و فلان عزیز رسیده ام حالی مرا
بر سر خماری نهاده که بشب خمر اشتغال مینماید چون باد دستی باکی از اصحاب طلب بیرون آمدم شنیدم
که وی در خرابات بشب خمر اشتغال دارد با نجا رفتم گفتند در فلان خانه است با نجا نه در آمدم مست افتاده
بود و طاقیه وی بر سر وی هم اهم گفت که تو بیرون رو که من طاقیه را با ره من بیرون آمد و وی طاقیه را
از سر وی بر داشت و در خانه را بر وی بست و پیش من آمد و طاقیه آورد میگویند در آخر عمر وی را
مادری رسید که سه شبانه روز از خود غایب بود چون از غیبت بهوش آمد یکسال خاموش بود هر چند
قدر تاج کرامت نداشت بیفائده نماند **مثنوی** کلی کز دست آید چون نبوی + بر سانند بوی خود از
بیگانه + کسی کش از دماغ پاک بوید + ز گلزار دو عالم دست شوید **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند
طلب اشغال سالک و استخاذه را مملوک از پیر ارادت پسندیده است مگر آنکه پیر بعد گذر بود از فقدان حال یا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از بعد براه مجان سفر آخرة ندارد خیال باطل است که پیر بیعت و ارشاد کی باشد و اگر حسبتی مذکور در میان است
پاک بنود مطلب پیر دیگر و باستر ضاء هم طلب شیخ دیگر کرده اند چنانکه در لطیفه آداب گذشت **قطعه** مذا
یک دل نهاده ام در سر و تن + که بر یک یار بندی دل بسیار + نه بهر آنکه دل صد پاره سازی + ده بی
هر پاره از بهر صد یار + هر چند در کار روزگار روا ماند این سخن اعتبار دارد که ارادت یکجا و نعمت
صد جا اما چه نسبت در زمره که بدولت اول بهره مند اند و در فرقه که بسعادت آخر دولت مند گشته **شعر**
چه نسبت در میان این و آنست + که فرقی از زمین تا آسمانست + ولیکن مشایخ ما را کابر متعدد و هم بهره مند
بوده اند **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که این فقیر را از صد و چهارده مشایخ نعمت رسیده است
و هر کسی از این طایفه که نزدیک دو شنیده صحبت دریده و از بصر و بصیرت لقای ایشان دیده هم
بطفیل حضرت مخدومی دانسته و شمه از دولت و سعادت ایشان انگاشته **قطعه** کرم ابر است هما
رشید و طفیل شاه باز است + خور و گر تشنه از سر جوی آبی + ز دریا دیده گیران جان نواز است + حقا
حقا اگر هر موی تن زبان گردد و هر زبان صد هزار بیان در آید یک شکرانه این دولت سرمدی و حشمت
ابدی گذارد نشود **شعر** هر سر موی گردد زبان گر + همه زبان در حور بیان گردد + سر موی بیان شکرانه نتوانم
چو صد بسان گردد + الحمد لله که از این همه مشایخ مذکور فرزند نور العین را بهره گرفته اید و دعای کار او را انها
کرده **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند منقول از مشایخ خود که معمول ارباب صوفیه نامدار بوده است که چون
طیر قابلیت مرید بلند پرواز و مرغ استعداد طالب عالی انداز میدید دیر اد لالت بکند شیخ دیگر که سیر سلوک
وی با نتهار رساند چنانکه مذکور شد حضرت شیخ طه در ملازمت شیخ اسمعیل سمنانی بودند و برخی منازل سلوک
خدمت ایشان قطع کرده شیخ اسمعیل چون طرف قابلیت شیخ طه بغایت وسیع یافتند بخدمت **حضرت**
قدوة الکبرا آوردند و سپارش تمام نمودند که البته البته از فرزندم طه تربیت دریغ ندارند که آخرین
موعظه با ایشان خواهد بود حضرت ایشان هم بموجب فرموده ایشان در باره شیخ طه سعی بلیغ و جهدی تمام کرده اند
و میفرمودند که فرزند طه یادگار سمنانست گوهری نفیس از معدن لطیف بانتظام در سپرده اند حق و تصدیر
نگذارده ام **مثنوی** کسی کو را باحسان یار جانی + فرستد لنزل و جان ارمغانی + بیاید داشتن از
نیک خوئی + بنیکو تر مکان اندازه روئی **نقلست** که چون حضرت شیخ محمد بابا سماسی رد اوان بحضرت
خواجه بهاء الدین نقشبند را بحضرت میر کلال سپردند و فرمودند که در حق فرزندم بهاء الدین
تربیت و شفقت دریغ نداری و تا اجل نگذرد از تقصیر کنی امید فرمودند و نباشد اگر در وصیت خواجه
تقصیر کنم چون حضرت خواجه بهاء الدین بمنزل شدند بموجب فرموده حضرت خواجه در تربیت دریغ نفرمودند
روزی در مجلس عظیم حضرت امیر خواجه را طلبیدند و در پهلوی خود نشانیدند و گفتند فرزند بهاء الدین نفس

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

حضرت خواجہ محمد یاسماسی را قدس سرہ و حق شما تمامی بجای آمد دم واشارت بسینہ خود کردند و
گفتند کہ پستانرا برای شما خشک کردم و مرغ روحانیہ شما از بیضۂ بشریت بیرون آمدا مرغ ہمت شما بلند پرواز
افتادہ است اکنون اجازت ہر جا کہ روی بمشام شما میرسد از ترک و تاجک طلبید و در طلب کاری ہمت
ہمت خود تقصیر نکنید حضرت ایشان بعد از ملازمت قسم شیخ کمال از مشایخ ترکان بسمتان تشریف بردند
و آنجا بیکی از خلفای شیخ علاء الدولہ السمنانی رسیدند و بعضی از فوائد از انجا تحصیل کردہ اند حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ہر چند ارادت حضور و بیعت مشکوۃ بہرہ دیگر دارد و لیکن کار بروزگار ما
نامدار ترجما اصحاب عقیدہ و احباب پسندیدہ را از مسافت راہ کلاہ ارادت فرستادہ اند و خرقہا اجازت
نامزد کردہ در طبقات الصوفیہ آوردہ اند کہ چون حضرت شیخ نجیب الدین علی بریغش بعد از تکمیل و حصول
صوفیہ و تحصیل حصول طالفہ علیہ از حضرت شیخ الشیوخ مراجعت بجانب شیراز کردہ اند چہل عدد کلاہ شیخ
نجیب الدین و شیخ شمس الدین کہ یکدیگر استفادہ سلوک کردہ بودند و بر ہر یکے نام یکی از بزرگان نیز
نوشتہ فرمودند کہ چون بشیراز برسید اول بہمانان کہ نامہای ایشان بر آنجا نوشتہ است در پوشانید
آنگاہ بکار دیگر مشغول شوید ایشان قبول کردند و از عہدہ این امر بدر آمدند ایضا منقول است کہ حضرت
شیخ ابو الوفا نیز بدست شیخ علی بنی کلاہ خود را بشیخ جاگیر فرستادہ اند و بدیدار تکلیف حضور کردہ و گفت
کہ من از خدا یتعالی درخواستم کہ جاگیر شیخ را از جملہ مریدان من گردان خدا یتعالی دی را بمن بخشید و
امثال این بسیاری از مشایخ طالبان خود را کلاہ ارادت و خرقہ اجازت ارزانی داشتہ اند و
بدین عمل نموده اند و عمل ایشان ما را حجت است تذکر ارادت و اجازت دراوان میافتاد **حضرت**
قدوۃ الکبرا میفرمودند ارادت اطفال کہ پدران ایشان بر مشایخ مرید کنند جائز است قیاس بر
اسلام کہ اسلام او صحیح است چنانکہ در کتب آوردہ است وَارِثُ الصَّبِیِّ الْعَاقِلِ صَحِیْحٌ کَاِسْلَامِہٖ
وَبَیْعُہٗ عَلَیْہِ وَلَا یُقْتَلُ پس ہمگاہ کہ اسلام دارند و دست باشد ارادت نیز دست باشد و طالفہ علیہ بدین
مسئلہ قیاس بر نکاح کردہ اند کہ باو لیا تعلق دارد اگر پدرے برائے او مناکحت کردہ باشد بعد بلاغت
او رجوع نتواند کرد اگر دیگرے از اولیا کردہ چنانکہ عم و غیرہ تواند اینجا ہم ہمان حکم است اگر پدر او
مریدی شیخے کردہ است بعد بلاغت او را حق اختیار نباشد اگر خود مریدی دیگرے کردہ است اعادہ کردن تواند
حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند بعضی از مشایخ روزگار و صوفیہ صفا دوکردار جوانمرد اند و صاحب
ہمت اند کہ دست عنایت و پنجہ ہدایت بصالح و طالح امید ہند و نزد این فقیر است کہ از ذلال و اشراف
و از اسافل و اعالی اصناف نزد این طالفہ عالیہ بیایند و دست ارادت طلبند دریغ نفرمایند و از فیض بخشی
خویش باز نمانند **مثنوی** بیارندگی چون در افتاد میغ * مدار از زیوم و بر آبی دریغ * کہ ہر کس او

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

اہل احسان بود و ہر دو نیکو بدہر دو یکسان بود و حق تعالیٰ عفار ست و مناسج مظہر صفت غفاری

اندرو صف لازم ایشان صفت ستاری ہر کہ مہربانی و رحمت سبحانی از فجار و بدکار عفو مغفرت

ندیدہ باشد ؎ مشو تا توانی ز رحمت بری ۔ کہ رحمت برون ست جز رحمت ہر ے ۔ و در مرتبہ اول کہ نزول

رایات علائی و اعلام فقرانی بظفر آباد خوستہا اللہ عن الآفات افتاد و بحضرت شیخ حاجی چراغ

ہندی حضرت قدوۃ الکبرا در جامہ ظفر خان اتفاق التقا یافت بہر دگر نشستہ بودند کہ جمعی از فقرا

طریق کہ مشہور بہ آفاق و مجرد بہ اخلاق بودند بحضرت ایشان آمدند و درخواست ارادت کردند بطریقی کہ

ہمہ ان کار مرضی باشد حضرت قدوۃ الکبرا انکسار در زیدہ توجہ بحضرت شیخ حاجی کردند کہ شما ایشانرا

قبول فرمایید فرمودند کہ ارادت عبارت از توبہ ست و ایشان توبہ نمیکنند چگونہ ما ارادت در آریم چون

برائحہ مہر دگیر از خود گذشت حضرت قدوۃ الکبرا از مودند چون ما جوانمرد انیم و مسائل را از خود دانیم

نتوان کرد بیائید تا ما شمارا در حیت در آریم طائفہ مذکور دست بدست ایشان نہادند مجرد دست بدست

گرفتن لرزہ در نہاد ایشان افتادہ و نیاد توبہ بتغفار نہادند چون خود را نہا ستدعا ر توبہ کردند

حضرت ایشان ہم توبہ دادند و کلاہ بر ایشان نہادند مقراض را ندند چون حق تعالیٰ ایشان را

بشرف ارادہ مشرف ساخت از ین بیت توفیق سلوک یافتند فضیل پروردگار و عیاض دیار شدند

؎ گر آری خلیلی ز بتخانہ ۔ کنی آشنائی ز بیگانہ حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودہ کہ ما مرید نمیکنیم

شخصے را کہ نام او در لوح محفوظ در مریدان خویش نوشتہ نمی بینیم و دست انابت بکسی نمی دہیم تا او را

در محفوظان نہ بینیم و نیست یعنی مریدان میفرمودند کہ شمار او فرزندان شمار انا و سر پشت اہل قبول کردہ ایم

چاشنی این حکایت صدر کاب حضرت ایشان بودہ کہ در جزائر فلسطین یعنی مسلمانان بطریق احفاد از پدر اس

فرنگیان بدست ایشان بشرف اسلام مشرف شدہ بودند و در ربقہ بیعت کردن خود را در آوردند تراانگا

میفرمودند کہ شمارا در حفاد شمار اقبول کردہ ایم و اولاد ایشان ہم بدان ارادہ خود را مشتمل میدانستند

نظم میان ما و شما عہد دراز رفتست ۔ ہزار سال بیاید ہمان تحسینی ۔ مراالیقین است کہ بر تخمۂ عقیدۂ

خویش ۔ بجای مہر بخ من گر تو نگزینی ۔ تقریبا باصحاب تبطفا باحباب و گاہی ہنگام جذبات میفرمودند

کہ اشرف جہانگیرم کہ از شیخ جا گیر نیستم کہ وی فرمودہ است ما اخذت العہد علی حد حتی رایت اسمہ

مرقوما فی اللوح المحفوظ من جملۃ المریدین المغفورین قال ایضا اوتیت سیفا ماضی

الحد احد طرفیہ بالمشرق و الآخر بالمغرب لو اشیر الیہ الشئ تخر فوق و این شعر بطریق

ایشان فرمودند قطعہ گر ہای ہمت از ہم کشاید بال ۔ عقدہ گردون بود در زیر بال استخوان ۔ بادشاہان

چون نشینند بر سریر سلطنت ۔ گر نباشند بر سر شان سایہ من سائبان ۔ یا حسین خادم و مولانا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

عزیز الدین بخر و تولین و شیخ جی کلاه دارد در عید رمضان کہ در مقصد و هفتاد و سه جا باد افتاده جمعی کثیر از نواحی و اطراف نزدیک و دور هر کس بشرف ارادت مشرف شدند و اسامی هر یک این مریدان بر طریق عادت مجموعه بر دند که دفاتر کشیدند چون دفاتر و جراید بسیار شد خدام مذکور از کثرة دفاتر مریدان و خلفا ترسیدند که ضبط دفاتر مشکل میشود فرمودند که دفاتر مریدان جمع آورند و بدست مبارک خود در دفاتر گرفتند و نشستند و فرمودند که نامهٔ اعمال سیات ایشان را می شویم و در جریدهٔ مغفوران ثبت میکنم و از حق تعالی خواستیم که هیچ شهری و بومی و برزی از مشرق و مغرب و جنوب و شمال نبود که مریدان اشرف آنجا نباشند و از خلفا این فقیر نبینند مگر در دوخ و این استدعا بر حق تعالی از عنایت بی غایت و سخاوت بی نهایت مستجاب کرد و این سکندر نامه مشعر بر انجاز خدا خواستم زین قیاس + خدا داد بر داد کردم سپاس

حضرت قدوة الکبرا میفرمودند مشایخ صوفیه و طایفه علیه عورات را هم بیعت کرده اند مرطی که ستر اول درین طایفه هست کما قال الله تعالی فبایعهن واستغفر لهن الله ان الله غفور رحیم و کیفیت ارادت نساء در حدیث افتاده هست انه کان اذا بایع النساء دعا بقدح من ماء فغمس ایدیهن فیه و غمس رسول الله صلعم فیه جالسا من مهر المحاسن مشایخ نیز برین گونه عورات را مرید میکرده اند و ما نزدیک این فقیر بیعت عورت جز از دور و نصیحت ستر اولیست هرگاه که دیدار ایشان میسر شده باشد و استماع اظهار او کرده شد که در سراپرده عفت و ستق عزت مستور باشد از سکندر نامه ؎ چه خوش گفت حکیمه بانوی زن + که در پرده باکره به جای زن + زنی کو نماید به بیگانه روی + ندارد شکوه خود و شرم شوی + و بنماز در روزه و استرضای شوی و پرا تر غیب نمایند چه دیرا لامثال مثال شوهر در استقبال مثال خوش منظر و خاطر جوی جنت چنان عبادت است که بسیج در دو طایف در جنب او نتواند رسید و این نسبت عورات مشتهیات که دل بر ایشان و زینت بسته اند گفته میشود و اگر نه بعض عورات را حق تعالی در کشف و کرامات مرتبه بس بلند کرامت کرده است و بسیاری از اصحاب سلوک و کشف و قایع با ایشان محتاج میکردند و مشکلات ایشان زیاده از بعضی رجال است چنانکه صاحب فتوحات رضی الله عنه میگوید و کل ما ذکرته من هولاء الرجال فقد یکون منهم النساء ولکن تغلب ذکورة الرجال قیل لبعضکم کم الابدال قال اربعون نفسا فقیل لهم لم لا تقولون اربعون رجلا او نفسا فقال قد یکون فیهم النساء و شیخ عبد الرحمن السلمی صاحب طبقات الصوفیه رحمة الله در ذکر احوال نسوه عابدات و صوفیات عارفات صفحه کتابی جمع کرده است و شرح بسیاری از ایشان در بیان آورده و قال بعضهم و لو کان فی النساء کما ذکرنا لفضلت النساء علی الرجال شعر فلا التانیث لاسم شائن و لا التذکیر فخر للهلال حضرت رابعه عدویه از نساء صالحات است شیخ سفیان ثوری از وی مسایل دینی پرسید و او بر سبیل موعظت و عبرت مملو و رو بسفیان بردی در آمد و دست بر آورد و گفت اللهم انی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

اشتیاق ملاقات رابعہ بگریست سفیان پرسید کہ چہ میگریاید ترا گفت از سلامت تنگ آمدہ ام و فضایل
و مجاہدات حضرت بی بی رابعہ بصری و حضرت فاطمہ مشکوہ سلطان احمد حضرویہ مشہور ترا از آفتاب است چنانچہ
در آداب و شرائط گذشت و طبقات آوردہ است ام حسان از زنان اہل کوفہ است سفیان ثوری بزیارت
وی رفتی و بعضی گفتہ اند کہ وی برایشان خواست سفیان ثوری میگوید وقتی بہ روی در آمدم در خانہ وی خمیر
یک پارہ حصیر کہنہ کرد ہیچ ندیدم گفتم اگر رقعہ بہ پسران عم تو نوشتہ شود در رعایت حال تو سکینند وی گفت
ای سفیان در چشم و دلم ہوش ازین سبب کمتر بود کہ از آنچہ اکنون شدہ است من ہرگز دنیا را سوال نمیکنم از کسی کہ
مالک آنست و قادر است بران و متصرف چون سوال کنم از کسی کہ قادر نیست بران حضرت قدوۃ الکبرا
میفرمودند کہ اگرچہ بالعلی مراتب میرسند و لیکن از ایشان تربیت مریدان و مستفیدان نیاید چہ شرط
این چیز ہا است چنانچہ در نبوت یا بعضی مشایخ استفادہ کردہ اند و از ایشان معارف و حقایق در تحصیل آوردہ
و حضرت شیخ محی الدین ابن العربی در فتوحات آوردہ اند کہ من سالہا بنفس خود خدمت فاطمہ بنت المثنی کردہ ام
سن وے و غالبا از نود و پنج زیادہ بود و من شرم میداشتم کہ بر روی وی نگرم از نماز کی نماز گزارہ ہرگز بیاد نمی آرم کہ
سالہ بنداشتی و مرا با حضرت حق سبحانہ و تعالی حال عجیب بود و مرا بر ہمہ کسان کہ بخدمت وے میرفتند گزیدہ بود
و میگفت مثل فلان کس مدہ ام وقتی کہ نیش من بے آید ہمگی خود می آید و در بیرون ہیچ نمیگذارد وقتی کہ بیرون
میرود ہمگی خود بیرون میرود و پیش من ہائی ہیچ نمیگذارد و میگفت کہ حق سبحانہ و تعالی فاتحۃ الکتاب را بجہت من فرستادہ
و السد ہرگز مرا فاتحہ از دی مشغول نساختہ است و حجاب من نشدہ است جمعی از مشایخ نشستہ بودند
کہ ضعیفہ پیش وی آمدہ و شہری را نام برد کہ شوہر من آنجا است داعیہ دارد کہ انجا زن گیرد گفت
بچواہی کہ بازآید گفت آری وی بلفاظمہ کردم و گفتم ای مادر مشنوی کہ چہ میگوید گفت تو چہ میخواہی
قضاء حاجت وے حالے فاتحۃ الکتاب فرستاد و گفت کہ زنہار الی فاتحۃ الکتاب نمی ورا بیاری مرا فاتحۃ الکتاب
را خواہند نگرفت و من ہم بادی خواندم و دانستم کہ از قرات فاتحہ صورت حبدانی انشا کردہ و برای فرستادہ و در وقت
فرستادن گفت ای فاتحۃ الکتاب بیک روی بفلان شہر و شوہر این زن را الی بینی و دیر انگذاری تا نمی آری
از فرستادن فاتحہ تا آمدن مژدہ بے بیش ازان فرصت نگشت کہ قطع آن مسافت توان کرد حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند ارادت پسر بر پدر اول واجبی است چہ از دو تربیت پدر عنصری و پرورش کامل پدری
ثابت و لازم است اگر تربیت طریقت کند اجتماع حقین فی الیتیم نسبتین بہتر بود و اگر پدر بر پسر ارادہ آرد
این ہم جائز است چنانچہ حضرت شیخ احمد ابدال را چون توفیق سلوک رفیق شدہ ارادہ بحضرت شیخ
ابو اسحاق شامی آوردہ چون شیخ احمد او را تہا بے مہ خود بگذاشت گفت در خانہ محکم بست پدری
بیام خانہ برآید از سوراخ بالا بینند کہ دختر بنیاد کرد سوراخ بام تنگ تر بنیاد کرد چون از خواجہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

احمد بدایون حارق معاینہ کرد ارادت آورد و توبہ بدست او کرد و امثال این بسیار از بسیران عوایق مرید شدہ اند و این عنایت حق تعالیٰ است ہر کرا بخواہد سعادتی است ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَّشَآءُ **حضرت قدوۃ الکبرا** میفرمودند ہر کہ مرید است حقیقۃ مراد است چہ اگر مراد حق نبودی او را طاعت او را ہیچ نفع نبودی فرق میان مرید و مراد آنست کہ مرید مبتدی است و مراد منتہی مرید محتمل است مراد محول بر موسیٰ علیہ السلام گفت رَبِّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ و محمد صلعم را گفتند اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ہر موسیٰ گفت علیہ السلام رَبِّ اَرِنِيْٓ اَنْظُرْ اِلَيْكَ قال لن ترانی حضرت رسالت پناہ صلے اللہ علیہ وسلم را فرمان شد الم نشرح لک صدرک مرید زندہ است و مراد بردہ شدہ ہرگز زندہ و بردہ نرسد **نقلست** در مرید حقی چہار چیز باید تا مرید حقیقی شود **اول** آنکہ مرض و صحت و بر ابر باشد ہمہ حال بر رضاے حق تعالیٰ رود **دوم** حالت فقر و غنا و بر استوی باشد **سوم** رحمت و رنجت خلق و بر ایکسان نماید **چہارم** بہشت و دوزخ او را بر ابر باشد کما قال الله تعالیٰ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ مِنَ الْكَوْنَيْنِ تشاغلہ مرید را ارادہ خود بباشد و مرید فانی بود و مراد باقی **نقلست** کہ از حضرت شیخ ابو القاسم گرگانی پرسیدند کہ درویش اگر سہ چیز چہ باید تا باسم فقر و ارادت سزاوار گردد گفت سہ چیز باید و کم از سہ چیز آن یکے باید کہ پارہ راست بر اندود خت و دیگر سخن راست بداند گفتن و شنودن و دیگر پای راست بر زمین دارد از دل طالبان از درویشان در مجمع حاضر بود بلد در جریان این سخن چون بمنزل خویش باز آمدند گفتند بیائید تا در این سخن ہر کسے چیزی بگوئیم ہر یکے چیزی گفتند چون نوبت بہ شیخ علی بجویری آمد گفتند پارہ راست و دوختن آن بود کہ بفقر دوزندہ برزینت چون رقعہ بفقر دوزی اگر راست دوزی راست باشد و سخن راست گفتن آن باشد کہ بحال نشنود و بمنت و بحق و ذکر و حد دران صرف کند نہ بہر تحمل و بر زندگانی بر آمدن فہم کند نہ بعقل و پای راست بر زمین زدن آن باشد کہ بوجد بر زمین زند نہ بلہو و این سخن بر الفیت شان بہ بحر کہ بقل گرد گفت اَصَابَ عَلِيٌّ جزاہ اللہ تعالیٰ ذکر در لباس خرقہ افتاد قال الانتفاع الخرقہ علی الفقراء فیہ الفقر باید الست خرقہ پوشانیدن سنت رسول صلے اللہ علیہ وسلم است باتفاق مشایخ خرقہ جامہ ارزانی فقراء صحبت آوردہ و حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم پچہار پارہ قسمت کردہ قطعہ بابو بکر صدیق و قطعہ بعمر بن الخطاب و قطعہ عثمان بن عفان و قطعہ بعلی بن ابی طالب رضی اللہ عنہم دادہ صحبت کردند کہ محافظت کنید در وقت حاجت بیارید در زمانہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم آن جامہ طلب فرمود و ازاصحاب مذکور ہر کس شنید و بیافتند علے ابن ابو طالب آمد و ہر چہار قطعہ را بحضرت رسالت پناہ صلے اللہ علیہ وسلم آورد و داد فرمان شد کہ بپارک باد بپوش و بپوشان و سبب نزول خرقہ از طالبہ دیگر خود دیگر میگویند چنانکہ حضرت سلطان المشایخ فرمودہ اند چون حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بازگشت و سر مبارک بدستہ الناج سر فرا کند بہشت آمدہ و بستاد و شد جامہ دران مخزن خاص خلعتی آمد نزدیک
پیر رسول اللہ علیہ وسلم بپوشانید مذ بخاطر مبارک گذشت کہ اگر استان ہوا زین خلعت نصیبی باشد چہ خوب باشد
جبرئیل آمد گفت یا محمد ازین خلعت استان تر نصیب اہد شد لیکن بشرطے کہ تراشین کنم ہر کہ آن شرایط بجای
آرد سزاوار ان خلعت گردد و شرط مذکور تعین کرد چون رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بدنیا آمد میان اصحاب
این سخن اظہار کرد کہ کیست از یاران چہار کہ سخن مرا سوز کنود الہی و در مکتوم مخزن تا ملنا ہی گوید اول از حضرت
ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ پرسید اگر این خرقہ بشما دہم چہ کنید بعرض رسانیدند کہ در راہ صدق با قصی
النہایت پویم بازار حضرت عمر بن خطاب سوال کرد مذ گفت ہیچ کہ دقیقہ از موعد الت فرو نہم بازار حضرت عثمان
عفان پرسیدند گفتند از سحاب حیا کشت نزد روزگار سیراب کنم بازار حضرت مرتضی علی پرسیدند گفتند کہ چون
خرقہ سار تلفش است سزاوار آنست کہ از دستر عیوب کند حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند
کہ این خرقہ بر تو مبارک باد کہ شرط وی ہمین بود کہ از تو سر برزد **مثنوی** چو خرقہ آمد از ستار عیوب +
بسوی خانقاہ شیخ محبوب + مرید ار ا بتوفیق خلافت + نوید ی داد با عز و کرامت + کہ من با ہر کسے
اینہ حقا ئی + سوالی میکنم گوید جوابے + مرا در اخرقہ تشریف دادار + بپوشانم برای شیخ ستار **حضرت**
قدوۃ الکبرا فرمودند کہ خرقہ پوشیدن صفت قسم است صوف و ملمعہ مرقع و سیاہ و سفید و کبود
و ہزار رنجی اول کسی کہ صوف پوشید آدم علیہ السلام بود کہ از جنت نعیم چون بجنت الیم دنیا افتاد بر سبیل مذ
حق تعالیٰ یک گوسپند فرستاد کشتند پشم آنرا حوا ریسید و آدم بافت پوشید ند یحیٰی و موسیٰ و محمد رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم صوف پوشیدہ اند و صوفی با صوف منتہی تمام ہست و تمامی حروف صوف معانی حروف
دارند کہ ہر کمل کہ سر صوف بآن بود سزاوار ان باشد مبتدی کہ صوف پوشد باید کہ در کثرہ ریاضت و مجاہدہ جد
بلیغ نماید تا این صفات کمال در وے سرایت کند اگر این صفات در وے نباشد اسمی بود بلا مسمی و اطفیل خرقہ
باشد اما طایفہ کہ جسم خود را در کورہ مجاہدہ بآتش ذکر گداختہ باشند و فرج و کور را از لذائذ منع کردہ و از جسم
و جان و خانمان گذشتہ و ملوثوا ثیابکم تفوزوا باختیار کردہ آنین لا یرجون لقاءنا رضوا بالحیوٰۃ الدنیا
و اطمانوا بہا و الذین ہم عن آیاتنا غافلون منعوا نفوسہم عن المستلذات
و الشہوات و المنکوحات و الملبوسات و المآکولات و المشروبات لاجلنا لنہدینہم سبلنا ای
سبیل وصلتنا **مثنوی** ای صوفی صفا ئی کہ ہر سر و چنین بے سر و پا + از جسم و جان اندر گذر بے
ہر دو شو جہان ما + مانند عیسیٰ ای پسر بگشای بال و پر و پر + خوش پر شو از دام زمین بر چرخ دہر
گیہان ما + نزد این فقیر جامہ کہ بر سم و عادات تعلق دارد اعتبار ندارد زیرا کہ جامہ خرقہ عین شخص
نیست بلکہ عرض ہست کہ بجوہر وجود قایم ہست وقتی کہ اعصار و جوارح درین خاکدان دنیا سیگذرانند
و ما را اعتبار میکنند جامہ بطریق آلے لابد جامہ معین و لست بر سبیل طبعی یا سباب ثانی و علامت آنست

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کہ بنوناز ظاہر نگذشتہ و خرق عادات نکردہ و پیر کردن مرتبہ باشد او را خام گویند قال لا تفرق لیس
الحجاب بین العبد والمعبود سوی العادات الطبیعۃ قال لا تفرق لیس الوصول الی اللہ طالما
یخرق العادات شاہ شجاع کرمانی رحمۃ اللہ کہ یکی از اولیاست جامہ غیر معین پوشیدی و تبرک کردن
غیر بخدمت محذوم عالم و پیشوای بنی آدم شیخ علاء الحق والدین طیب اللہ ثراہ و جعل الجنۃ مثواہ
رسید و بنظر ظاہر و باطن اختصاص یافتہ و انواع و اجناس جاہہا ے خاص عنایت فرمودند ہمہ یاران روز
بر فقیری ایثار رشد بعضی معاندان بر سبیل عصبیت و برخی معارضان بر طریق اماہیت حسد و غیبت زبان
طعنہ کشادند کہ کسوت خاص شاہی و خرقہ اختصاص پادشاہی بر دیگرے ایثار کردن از کجا آمدہ است
قطعہ اگر بادبکسی از خلعت خاص ۔ بناشد جایزش بر دیگرا ایثار ۔ کہ آن لطفی بود از جانب او ۔ نباید
داد لش از دست یکبار ۔ و این بخش در السبع مبارک حضرت محذومی رسانیدند بلفظہ ہر بار و بعبارت گوہر
نثار فرمودند کہ فقیر فعلے نکند کہ بمعنی باشد ہم از و سوال کنید از ین فقیر پرسیدند این شکستہ در جواب
گفت کہ جامہ عین پیر است یا غیر عین خود بصور تواں کرد زیرا کہ جامہ مثابہ عرض است ہر آئینہ غیر
باشد و پیر را نظر بر غیر نیست و مرید تابع صفات پیر است اگر این فقیر لصفات بر عوارض صفات میل نماید
اکتساب صفات پیر نکردہ باشد ہر کہ اکتساب صفات پیر کردہ باشد او را با پیر چہ نسبت مصرعہ
نشان یار محل و نشان محل ۔ چون این گفتگوی ہمدیگر باز بسبع مبارک ایشان رسانیدند فقیر را
باب تحسین بلیغ و آفرین وسیع فرمودند و دعاے حق این فقیر کردند کہ کلیانکے دولت اشرفی و صیت
شوکت شگرفے از شرق تا مغرب برسد قطعہ چو لرخ ساعتی کو دعوت من ۔ برآورد از لب خود دعاے
۔ ندوم از ہمت او کوس دولت ۔ بچرخ ہفتمین چون بادشاہی ۔ خرقہ کہ اگر ہستی پوشد باید کہ سعی کنند
تا مالک نفس خود شود و از معانی حروف خود موصوف سازد اگر کامل پوشد باید کہ ہمچو عالیان از ملکوت
گذشتہ باشد و از بدایت سلوک تا نہایت منزل اسم منزلے و مقامی خلعی کامل بصفتے شامل یافتہ و
لمعہ از اسعان غیبی بر وے تافتہ تا متوسطان الناس بینے نماید کہ ہنوز نقد اسعان بانوار نگذشتہ است مصنوی
لمعہ اگر بپوشد ای یار ۔ کہ بر تابد ہمہ اسعان انوار ۔ تا آن کو در دو رنگی بودہ باشد ۔ کہ یکرنگی بیابد
اندرین کار ۔ مرقعہ اگر بپوشد باید کہ در دل عزم جزم کند این مرقعہ از بہر آن می پوشم کہ میراث رسیدہ
است از آدم و حوا علیہ السلام قولہ تعالیٰ وطفقا یخصفان علیہما من ورق الجنۃ و بوصف حروف
او موصوف بود از حضرت قدوۃ الکبرا تحفے پرسید کہ چون اعتبار معانی دارد صورت خرقہ
بچکار آید فرمودند تا ممتاز باشد از عوام و این صفات کہ از جوہر حروف استعداد شدند اگر صوفی با
فرد از ند تمہمت انیس اولیا و جلیس انبیا باشد و بایشان محشور گردد و الا از لباس اولیا و انبیا

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بی بہرہ گردد وان لباس مبہم جان او باشد قال الاشرف من لبس الخرقة فیکون مشتغلا علی تغییر
الاخلاق الذمیمة وان لم یفعل ذلک فقد خاض من الانبیاء والاولیاء **حکایت** کہ در عہد سلیمان علیہ السلام
درویشی سیاہ پوش شد و سر بطرات رو بگار و اکناف دیار بجا آورده بود و روزے در بیابانی بگذشت
کہ مردی دید سرخاب بکنار آب بہ گیر پر و بال می افشاند یکبارگی آن مرد بنظر او ده سرخاب زد و در
نہایان شد مرد سیاہ پوش می اندیشہ خویش او ده گفت کہ آدمی خو نخواہد آکل و تیار می آید
بہتر است کہ بال و پر بہم زنیم و در آب آئیم جنت او گفت راست آدمی ہست دشمن ماست و لیکن
لباس دیگر کرده و رنگ با تمام آورده غالب کہ من بر آنست کہ از دست او ایذا کسی نخواہد بود چہ کسی
این لباس پوشیده در نظر او ایذا خویش و محنت دیگر مستوی خواہد بود در مبالغہ نکید گریبودند کہ
صیاد وار دام بطاول در از کرده و مرا و را گرفت ماده اش بپرزد و مرغ جانش در قفس قالب بپرید
گرفت کہ از طیور ہیچ جانوری نیست کہ این مقدار تپاک داشتہ باشد و این فقیر معاینہ کرده ہست کہ در
شکار سرخابی زنده بود مرا کباب می ساختند دیدم کہ در آتش محبت او خود را انداخت ہم در آب
بجوان فرو برد ہم چکاوک در آتش نوه بال و پر + القصہ ماده سرخاب بحضرت سلیمان علیہ السلام آمد و
داوری پیش آورد چون درویش را پرسید تدبیر این شرعیہ و بحج عقلیہ پیش آمد ضرورت چون احتیاج
بحج ماند بداد عرض کردند کہ قصاص ما جزا این نیست کہ لباس درویشی از بر او بر کنند کہ بدین حیل راہ
دیگران نزنند **مثنوی** اگر صورت کنی معنی طلب لن + وگرنہ خویش را از جان ادب کن + از صحبتی
اگر صورت کنندش + چو دیگر کاصدان ره کم زنندش + کبود اگر پوشد باید کہ ہمچون فلک از کار یکساعت
آرام و قرار خود را ندہد و از گردون دوار سر محنتی والم کہ رسد رضا داده باشد و نفس را از زرق و ریا
آزاده و ہم مستعد خود را از نیل معارف پر کند کہ ہر ثوب جدید شد و صفا کار کہ دوے ریزند یکرنگ بداند
فرد این ہمہ رنگہا ہر نیرنگ + خم وحدت کند ہمہ یکرنگ + ہر لباسی کہ می بنی اشارت ہست بر حالت
سالک پس باید کہ اول آن صفت خود را موصوف کند آنگہ آن لباس در دست زند **مثنوی** کبود اگر کس
کند در بر کہ گردد + زہر چیز آن نشیند این چنین کبود ہست + نہ رود آن سہ رنگی کہ ہمند + زخم کشتہ از دو حدت
ربود ہست + سیاہ کسی پوشد کہ نفس خود را بہ گشنگی و گرسنگی مہذب کرده باشد و آداب ریاضت و
مجاہدت مودب و در ماتم نفس نشستہ و بہ تیغ عبادت تن را کشتہ و چہار تکبیر فنا بر چہار سو دنیا خوانده
فرد بیا تا دست از این عالم بشوئیم + وجود خویش را تکبیر گوئیم + و این لباس لقلق تا بل مصیبت دارد
روزی درویشی جامہ سیاہ پوشیده کبود با عزیزی التقا یافتہ از وی پرسید سیاہ از بہر چہ پوشیده
گفت بمصیبت سہ طائفہ پوشیدہ ام یکی علماء دوم فقرا سوم امرا کہ اہل غرا اند حضرت رسالت پناہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

صلے اللہ علیہ وسلم از سرائے فانی چون رحلت بسوئے کاروان سرائے باقی بستاد فرمود
سہ چیز گذاشت یکے علم دوم فقر سوم تیغ علم علما اختیار کردند و بادہ غرور و تحصیل جاہ در مساجد
و مدرسہ جدل و معاندت اقتدا و مذہب بربان ماذنی برآمدند و فقر فقرا اختیار کردند و اسباب
معاش و آلات غنا ساختند و تیغ اہل غزوات اختیار کردند و آنچہ حق جہاد ہست بجا نمی آرند و بر حکم شریعت جہاد نمیکنند چون ہر سہ طایفہ باصل کار نمیکنند گویا مردہ اند پس
این جامہ معصیت این سہ طایفہ پوشیدہ ام مثنوی سیاہ آنکس بپوشد از دلیقان
کہ او در ماتم خود نشستہ باشد ۔ نہ این تار سیاہ از بہر زینت ۔ بر پیرچرخ خود مار بستہ باشد
سپید ہر کہ پوشد باید کہ از جملہ معاصی و مناہی تایب شدہ باشد و عزم دینائے خود را بہ صابون اتابت
شستہ صفیت قال علیہ السلام خیر الثیاب البیاض و صحیفہ دل خود را از نقش اغیار
ہوائے اشرار پاک کردہ و صافی شدہ ان اللہ یحب التوابین و یحب المتطہرین اہل اللہ
را درین مقولہ مقالات ہست ای تطہر الباطن تا ظاہرت و لطافت باطن بباشد پاکی ظاہر
ہیچ کار بنا ید بی سینہ ناشستہ چہ سود ہست اندرون شستن مصرع کز خرس چرا بدے پشمینہ
کردنی ۔ در ملک عراق مسلمانان و یہودیان و نصرانیان اجلاسی مساز میکردند کہ پرگالہ جایہ
نند یہودیان را بر دوش دوختہ باشند و نصرانیان را قندری کرباس کبود بر دستار دوختہ باشند
تا از ہم بگیر تفرقہ نباشد کسوۃ مشایخ نیز دال ہست بر مقامات شخص چنانکہ علم سلطانی نشان است
کہ ہر فوجے بحمل خود استدہ ہر کسے بجائے خود بپیوندد و اگر شرط مذکور در فقیر نباشد اسمی بلا
باشد ہزار سنجی اگر پوشد باید کہ وجود خود را بضربت مجاہدہ و ریاضت مجروح گرداند و ہر ان
جرعہ شربت زہر ناکامی ہر لحظہ نوشد و نہاد خود را بسوزن نامرادی بردوزند و بپوشند و تقرد
بہم برزند قطعہ کسی کند بر جود ہزار سنجی را ۔ کہ بر سوئے آدل خود ہزار سنج زند ۔ لصدر
مراد دنیا را ۔ بچار سنج بفرعون چار سنج زند حضرت قدوۃ الکبرا سید مسعود کہ اگرچہ خرقہ
خرقہ ہفت گونہ بودہ ہست و لیکن در جریان روزگار ہر کسے از مشایخ خرقہ نوعے اختراع
کردہ اند و آن از صد و حصر خارج ہست ہر چند کہ در دودمان چشت و خاندان اہل بہشت ہر اہن قطع
اختیار کردہ اند و لیکن این فقیر چون بحضرت مخدوم خواجہ قطب الدین بختیار چشت پیوست
و بانواع الطاف شریفہ و عطاف عنیفہ مخصوص شدہ لباس کہ منسوب بہ شیخ احمد بن سلطان رشاد
بود مرا خوش آمدہ بہمان لباس بنایت ہا اساس سرفراز کردند و خلعت خود ما ہم بہمین
لباس ملبوس ساختہ ایم امید ہست کہ در خاندان ما مستمر گردد انشاء اللہ تعالیٰ در مرتبہ ثانی چون حضرت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قدوۃ الکبری و بلدہ جونپور حرسہا اللہ عن الکسور آمدہ اند اکابر و اشراف بملازمت سید امد
نور الدین بن سید اسد الملۃ و الدین ظہر آبادی کہ سلسلہ ایشان بحضرت شیخ رکن الدین ابو الفتح
میرسد الشرف ملازمت آمدند انہا خرقہ تبرک نمودہ خرقہ کہ در بر داشتند باسلوب دیگر ان حیث کہ شیدند و در ایشان
جناب سید نور بسیار بہرہ مند شدند باصحاب خود میفرمودند کہ این اسلوب خرقہ ما ایم خوش آمدہ امید است کہ در سلسلہ ما
اطناب یابد بالبتہ و الا الا یجاد اگر فرحی و لبابچہ پوشیدہ باید کہ پیرہن وجود خود را از عشق حق تعالے چاک کردہ
بود و بعہد و شریعت و طریقت وفا کردہ و از تخت امر و نہی سر بزیر دو گوید بر کہ بمن باز گوید سر او پوشیدہ دارم
و بر گزیدہ پناہ طلبد پناہ بدہم و آستین خرقہ بر ان خود و امیوشم سجادہ بساط قربت است کہ پا بحمت بر ان نہند
قال الحسن البصری رح سالت عن امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ ما التصوف فی الطریق فقال الجوع شہادت علی رابت
السوال و الطمع عن الخلق فسالت اصفی الخلق فقال الجوع شہادت علی اخلاق البشریۃ فی الطریقۃ فسالت الحسن المصلی فقال
شہادۃ وصول الفقیر الی حضرت المجلی کلاہ تاج کرامت بود کہ شاہ صفت بر سر بندہ و تصرف از مملکت بکر و تجرید بر دارد
و آداب کلاہ چار ترکی آنست کہ ترک معاصی ترک مناہی ملاہی و نواہی کردہ باشد و نیز اشارت است بترک طعام و کلام و منام
و صحبت با نام و نیز مشعر است بر سر کلاہی محیط بچار ترکی کہ عبارت از شریعت و طریقت و معرفت و حقیقت است
چار ترکہ بر سر کلاہ نہادن عبارت از مشاہدہ وجود واحد حق تعالے است و دستار بر بستن نوعی کہ از مشایخ
چشت آمدہ مکرر باشد بہفت کورہ بر کورہ پیچ داشتہ باشد کہ اشارت بود بیافتن بر ازاے حق تعالے او
کم زیادہ ہم بستہ اند کہ از حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم مرویست کہ گاہی دستار مطول بستہ اند و گاہے
اندک و گاہی میانہ و آن مقسوم است بثلاثۃ لفکست کہ سلطان المشایخ عمامہ بہفت کورہ بستہ اند روزی
در حالت سماع کہ ہم بر آمد مذبک کورہ الشان بستند و بخود آمدہ کورہ مذکور گسستہ اند و باز بسبع مد
آمدند بعد از افاقہ حالت سماع چون استفسار کردند فرمودند کہ ہر کورہ من منسوب بہر اقلیمے کہ قیام بر اقلیمے مرتبط
بدوست اگر آن کورہ گسستہ خود را نمی بستم احتمال بود کہ یک اقلیم بر ہم زدہ میشد قطعہ بصورت مرکبی و دستار
بر سر و معانی کورہ و دستار دست آویز کہ انور کورہ و دستار الشان بر سر شاہان ہفت اقلیم بشمار ہر دو سر و دستار
را آوردن سنت بعضی مشایخ است و یک سر گذاشتن سنت مشایخ چشت است و اشارت بسر بردو دستار
آنست کہ رشتہ محبت در سر دارد کی متعلق بعاشق و دیگر بمعشوق یا عبارت شاہ از فنا کردن رشتہ ظاہر و
باطن و ہمہ بگیرد و قت حاجت انسانی و در وقت وضو کشادہ دارد و علماش شملہ را در عقب انداختن مشعر
بر انکہ علوم شریعت تحصیل کردہ اسباب دنیا را پس پشت انداختہ بکار حق تعالے مشغول گردد و مشایخ تا
سینہ انداختن در پیش اشعار بر انکہ کار ہنوز در پیش است تا چہ پیش آید دیگر الشان خود را مردہ انگارند
کہ شملہ مردہ در پیش باشد و مشایخ چشت و ستار چنان بندند کہ سر دو گوش و ریشش در آید
و مشایخ سہروردیہ گوش چپ می پوشند اشارت بر آنکہ عیوب و نقایص مردم نشنود و گوش است و از
دارند کہ استماع نصایح و مواعظ نکوش ہوش نشنود اما مشایخ چشت رحمہم اللہ کہ بر دو گوش می پوشند

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مشعر بدانکه متی شوند باطل چه باطل کی مقابله حق آمد او خود اضمحلال چو زند و پس نباشد هر کرا حق آمد
نسبت باطل بسیط ظاهر نمودی بوده باشد از آنکه گفته اند لا تنکروا الباطل فجاءة من تجلیات حضرت
قدوة الکبرا رمیفرمودند که اکثر اکابر روزگار و اماثر نامدار لباس خرقه بیخ نوع گفته اند اول خرقه ارادت
که در وقت بیعت شیخ مرید را بدهد و تلقین توبه کند و بخرقه صلاح و نقاوت در آرد و دوم خرقه محبت آنست
که بعد ارادت مرید را جامه یا خرقه بدهد یا دوزد و پوشد و دیگر یکدیگر بطریق رفاقه تمنی بر برده باشند
چون از همدیگر فرقت واقع شود یکی مردیگری را خرقه محبت بدهد چنانچه حضرت شیخ بدر الدین الملقب بسلمان
مدار قدس سره العزیز به حضرت قدوة الکبرا ایام کمنره و عوام کبره همدیگر را طریق سفر سپرده بسبیل حضر یکدیگر را میرسیدند
چون از زندروم حضرت شیخ مدار البسوی خطاوده شیخ الدین الملقب بسلمان
عود نمودند بحضرت ایشان خرقه محبت التماس کردند و در وقت فرقت همدیگر را فقط
چو پروین یکدگر بودیم یکجا ✦ بچرخ دوستی در مرز ابناس ثریا هم چون بنات النعش دیگر ✦ فتادیم ای فلک فریاد
از یاس ✦ سیوم خرقه تبرک است که شیخ جز مرید دیگری را بمقتضای عقیده او بدهد چنانکه در وقت
صالح سمرقندی که از مریدان کار کرده و طالبان منزل بدر یابرده حضرت شیخ علاء الدوله ✦
السمنانی بودند در رفاقت حضرت قدوة الکبرا طریق اتحاد سپرده و زاده و داو بسر برده
چون از خانقاه حضرت شیخ سمار الدین از قصبه رود ولی بجانب سمنان تشریف بردند حضرت ایشان
خرقه تبرک بوی دادند و کار عقیده و آثار جذبه او بمرتبه رسیده بود که از مریدان و طالبان بتفرقه
کردن او ممکن نبود بیت ✦ دو مغزی بوده اند با هم چو بادام ✦ دلیشان فرق نه جز پوست با دام ✦
چهارم خرقه صحبت است که شیخ در حیات خویش مرید را چون بیند که همت او بلند بر و از افتاده
است و حواله بشیخ دیگر کند که حال او عالی تر باشد از حال وی و البته حضرت بدر تا او ضایع نماند و این
حالت از روحانیه بعضی مشایخ نیز واقع میشود که در معاملات و مجاهدات اشارة کند بسوی شیخ دیگر که از و
تکمیل و تربیت بتفصیل حاصل گردد مثنوی ✦ هر که باشد در ره حق راهبر ✦ ره نماید تا که خو کرده بمفر
چون رساند همره خود را بجائی ✦ کش بود حاصل ز پیر رهنمای ✦ پس بگوید او بدیگر رهنمای
گفت اینجا میشتر تو رهنمای ✦ و ینجم خرقه حقیقتی است که شیخ بلطف علم خود تر مرید ناس بحر لیس کند و
کفیل مواقع و اتفاقات و مجامع حادثات شود و این معاملات میان شیخ و مرید که دیگری را اطلاع نبود و بعضی
مشایخ بحضور جماعت صلحا و زمره کبرا این منصب بلند و شرف ارجمند مرید سعادتمند تفویض میکنند
که حصول این خرقه و وصول سکوت باین جایز کشیدن محنت بسیار و دیدن کلفت بیشمار منوط بسی بادیه و دیدن
دریاها بیکناره که بتمامی رنج مفقود و لدارد بکسی نرسیده و نپوشند خلعت شهود ظاهر حضرت علیه
میفرمودند که خلعت پیغامبران و خلافت مرسلان بمرتبه ایست که زبان خامه از شرح او قاصر است

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وعاطفہ ایشان زیادت ازین چہ خواہد بود کہ محصول عمر جاودانی و موصول ہمہ زندگانی مرید را بطرفۃ العین می بخشد بیت ہر شکری کہ آن لعبت افزون بودہ ولی نعمت پیش ازین چون بود و مصاحب یکروزہ را لفود صد سال بیدہند مثنوی چہ گویم وصف آن پاکیزہ گوہر کہ از نیک کف و بد در پاکے گوہر پرورد دیگرگف ہمہ کون و مکان را بہ بخشد ہرکہ را خواہد اما نزاد و نقل از حضرت شیخ ابو العباس قصاب است کہ شیخ ابو سعید یکسال در خانقاہ حضرت شیخ ابو العباس بودند میگویند کہ شیخ ابو العباس در جماعت خانہ صوفیان موضعی بود کہ چہل و یکسال در انجا نشستہ بودند مردمان جمع آمدند و پیش شب نماز فرض کردی گفتی ای پسر خسپ کہ پیر ہر چہ میکند بر اکتساب میکند کہ وی را باین ہیچ کار نیست و بدین حاجتمند نیاید و ہرگز ان یکسال شیخ ابو سعید را نگفت کہ تو بخسپ یا نماز کن چنانکہ دیگر ازاد و برادر بر ارخود خانگی داد و ہر بود و یک شب شیخ ابو العباس از صومعہ برون آمد مگر قصد کردہ بود و رگش کشادہ شد و شیخ ابو سعید ازان حال تحریانت زود ازار و جامہ خود برآورد و پیش شیخ نہاد و دست شیخ گرفتہ و بنشست و جامہ ازوی باز کرد و جامہ خویش پیش او نہاد و شیخ جامہ بپوشید و بیرون شد پس جامہ شیخ را گرفت و نمازی کرد و بر سیان آن مذاختہ ہم در شب مشک خدا بابید در ہر دید و پیش شیخ آورد و شیخ اشارت کرد کہ ترا دریابد پوشید شیخ بحکم اشارت جامہ بپوشید و نزد او بخود رفت چون بامداد شد جماعتی برخاستند و حاضر آمدند و شیخ ابو العباس نگریستند جامہ شیخ ابو سعید در بر شیخ ابو العباس دیدند و جامہ شیخ ابو العباس در بر شیخ ابو سعید دیدند در تعجب ماندند ابو العباس گفت آری درویش نشاید رفت بحکم نصیب این جوان مہتری آمد مبارکش باد **مثنوی** باشد خلعت درویش دریدہ کہ نبود دلقے و جامہ مقصر کسی کین خلعت در بر کشیدہ باز جیب آن قرطق عرشی دریدہ بالحمد للہ اولاً و آخراً و ظاہراً و باطناً و السلام علی من اتبع الہدیٰ

لطیفہ سیزدہم در بیان حلق و قصر

قال الاشرف الحلق والتقصیر ہو وضع اشعار العلائق والعوائق عن فرق الطالب او اقتصار البدن من امور الکونین حضرت قدوۃ الکبریٰ میفرمودند کہ حلق و تقصیر ہر دو مروی از حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم است و حلق افضل از تقصیر کہ شعر میگردد و از مشکوٰۃ نبوی علیہ السلام کہ در نسبت حاج فرمودند اللّٰھم ارحم المحلقین احد صحابہ گفتند و المقصرین یا رسول اللہ مودند اللّٰھم ارحم المحلقین بعد صحابہ گفتند و المقصرین تا چہار بار این سخن بعد بگر کردند پس اگر حلق را بر تقصیر فضل نبودے صلی اللہ علیہ وسلم تکرار نفرمودندی ترجیح بلا مرجح لازم آید پس حلق را ترجیح کہ در حق مقصر است کہ تعصیب اصحاب را احتمال دارد و آنچہ حال بود از تقصیر و دیگر خواہد بدینہ و فوائد عدیدہ در حلق چند است کہ از حیز شرح و بیان بیرون است

نقل از حضرت سلطان المعظم است کہ سہ چیز خوردہ باید کرد و دیگران را نباید فرمود

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

و این نهایت منتهاست و تحریص کلی بر اخذ لم ان امور ثلاثه که ملوک ترک جاشنام پیش از اقطار و اطراف عالم روم
در کف های اقبال مخلوق اعمال صلوة پیش از نزع مخلوق بر طبع نرکی مخفی نخواهد بود و تمنی کرد این فقیر بشرف تقبیل
اقدام حضرت مخدومی مشرف شده تاج سعادت علو بر سر نهادن خواستند در زانوی مبارک خویش من آورده
و بدیعتای مبارک موسے گرفته فرمودند خواهیم قطعه بکتب خانه توفیق از لطف و چاوستاد
ازل تعلیم کردم بدیعتای توازموی استی و نهادم از سر تسلیم کردم حضرت مخدومی فرمودند الله تعالے
ایچه سخن است در زمان شرف این چنین گوهر نثار از حق تعالے و دیعتے یافته ام
شکر و کرامے شناخته ام بشرف اول این اشارت فرمودند بیت در کوی عشق
از سر گیسوئے تو تارے + تا سایه کند بر سر من روز قیامت قطعه نرد
از سرت مومیم کردم مژیم تو جدا این جیم کردم + زهر موئے تو تیغے کرده یکبار +
سر بغرخدا دو نیم کردم + و انواع لباس شریفه و مراحم لطیفه که بنسبت حضرت
قدوة الکبری حضرت ایشان در وقت الباس خرقه و حلق کرده اند در محل
او گفته آید ان شاء الله تعالے حضرت قدوة الکبری میفرمودند که قصه بنسبت
متبدی بهتر بود از حلق که یکبارگی درین راه در آمدن خالی از اشکالی نیست و اگر قدم
براه نهایت رسد حلق کند که مشایخ کار ترتیب کرده اند و تدریج سالک را
در کار گزارده اند نقل از حضرت سید الطایفه است که چون حضرت رسالت پناه
صلے الله علیه وسلم بفرمان کریم خلقتم من نور الله مخلوق شدند حضرت جبرئیل علیه السلام
از کارخانه الوهیت چهار کلاه آورد و استره بر سر مبارک زدند و بر چهار کلاه بر سر
مصطفوی صلے الله علیه وسلم نهادند بعده بپیغمبر علیه السلام استره بر سر
ابوبکر راند و کلاه یک ترکی بر سر وے نهادند و تکبیر گفت ابوبکر استره بر سر
عمر راند حضرت رسالت کلاه دو ترکی بر سر عمر نهاد و تکبیر گفت عمر استره بر سر
عثمان راند حضرت رسالت کلاه سه ترکی بر سر عثمان نهاد و تکبیر گفت و عثمان
استره بر سر علے نهاد حضرت رسالت کلاه چهار ترکی بر سر علے نهاد و تکبیر گفت چهار بر
و چهار تکبیر این معنے دارد + لطیفه چهار و هم در بیان سند آن
خانواده مشایخ که در اصل چهار ده اند +
و ذکر او لسان حضرت قدوة الکبری میفرمودند که چون خلفاء راشدین
رضی الله عنهم بر کدام بموجب خویش عهد خلافت بسر بردند و طریق هدایت سپردند
و تابعین مر خلق را دعوت میکردند و در راه دین سے کوشیدند چون قرن دوم شد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بالیقین بریک رخت وجود سوئے کاروان سرای آخرت بستند علماء بہمہ کر متفق
اللفظ والمعنے گفتند کہ اصحابی کالنجوم بایہم اقتدیتم اہتدیتم در حق صحابہ بود الیوم ہیچ
صحابہ نیست کہ تا ظاہرہ بروے اقتدا کنیم و دعوت کردن دیگرے را جسہ
ایشان روا ندارید پس امام اعظم و امام محمد و امام ابو یوسف رحمہم اللہ اجماع
کردند کہ ہر کہ امروز قایم مقام خلفاء الراشدین بود دعوا کردن بوے روا باشد
چہ خلیفہ خلفاء الراشدین کہ خلفاء الراشدین اند اتباع کا المتبوع والنایب کالمنوب
در کار است پس بعد از تتبع بسیار خلیفہ حضرت علی مرتضی حضرت خواجہ حسن بصری
را یافتند ہریک از علماء و تابعین رجوع بحضرت خواجہ حسن بصری کردند و بیعت
او کردند و مرید شدند سند پیری و مریدی از ازروز پیدا شد کہ پیش ازیں مجرد
بیعت و صحبت بود بلکہ صحبت فقط حضرت خواجہ مودود چشتی در حجت السالکین
خویش ہم آوردند کہ چون حضرت خواجہ بصری بکمال پیری و ضعف رسیدند خلافت بدو کس
ارزانی فرمودند یکے حضرت شیخ عبد الواحد بن زید دوئیم حضرت شیخ
حبیب عجمی کہ این دو کس یگانہ روزگار و سرآمد اوار خویش بودہ اند و چہار دہ
خانوادہ کہ الیوم معروف و مشہور میان علماء و مشائخ اند بواسطہ این دو مخادیم
بخواجہ حسن بصری میرسند حضرت قدوۃ الکبری میفرمودند اگرچہ در
مشائخ روزگار خانوادہ بچہار دہ عدد اشتہار یافتہ ولیکن خانوادہ بسیار از
اکابر آخرین روزگار انتشار شدہ اند و دیگر بسیار خانوادہ اند کہ بواسطہ سادات بحضرت علی کرم اللہ
وجہہ میرسند چنانکہ بعد از شرح چہار دہ خانوادہ بتفصیل گفتہ ایم ان شاء اللہ تعالیٰ و مشائخ این چہار دہ
خانوادہ اکثر بروزگار ما زندہ بودہ اند و صاحب مذہب سنت و جماعت باید دانست کہ این
چہار دہ خانوادہ کہ بان دو مخادیم میرسند پنج خانوادہ بواسطہ حضرت شیخ عبد الواحد بن زید
بحضرت خواجہ حسن بصری میرسند و نہ خانوادہ بواسطہ حضرت حبیب عجمی بحضرت خواجہ حسن بصری میرسند
اسامے آن پنج خانوادہ کہ از حضرت شیخ عبد الواحد بن زید استخراج یافتہ اند این است زیدیان
عیاضیان ادہمیان میرآن چشتیان و اسامے نہ خانوادہ کہ بواسطہ حضرت
حبیب عجمی بحضرت حسن بصری میرسند این است حبیبیان طیفوریان
کرخیان سقطیان جنیدیان گازرونیان طوسیان فردوسیان
سہروردیان چون اسامے ہر چہار دہ خانوادہ بدانستے شمہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از شمایل لطیفہ و برخی از خصائل شریفہ ایشان و سبب تولد ہر کدام این خوب نشان بشنو و بدایت از سر
حلقہ و دودمان کبار و مقدمہ خاندان روزگار حضرت حسن بصری کردہ شد کہ پروردہ خوان مصطفوی
و بیرآوردہ دستار خوان مرتضوی بودہ اند و مادر ایشان از موالی ام سلمہ بود رضی اللہ عنہا چون بکاری
اشتغال می نمودی حسن در گریہ آمدی ام سلمہ پستان خود را در دہان او نہادی و او مکیدے
چنانکہ واب طفلان است قطرہ چند شیر از غایت مہربانی از پستان او چکیدی در دہن او افتادی آوردہ اند
چندی برکات کہ در وے پدید آمد از خاصیت آن شیر بود **منقول** است نہادند نہادند آن چشمہ شیر ما را لطف پاک آن
دامای لقد بزہ کہ ہر کو قطرہ از وی چشیدہ ۔ ز شیر من بر سر شیر نگار رسیدہ **نقل** است کہ یکروز حسن بصری
در عہد طفولیت از کوزہ پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم آب خوردہ در خانہ ام سلمہ حضرت علیہ السلام آوردند پرسیدند
کہ این آب از کجا آوردہ کہ خوردہ گفتند حسن گفت کہ علم من بوے این آب خواہد کرد و نیز حسن را روزی ام سلمہ
در کنار حضرت علیہ السلام نہادند انجا کہ عقادہ عزیزی ایشان بود گرفتند و دعاے خیر او کردند و ایشان را
ازان دعا برآمد **نقل** است کہ روزی حضرت علیہ السلام وضو میکردند و دستار مبارک خود را بر سر حسن نہادہ بود حسن
بازی کنان آمد دستار مبارک را گرفت بر سر خویش نہاد و صحابہ گفتند ہی ہی ای کودک
بے ادبی مکن حضرت علیہ السلام فرمودند کہ گذارید کہ وی بزرگ خواہد شد و تقصدے روزگار و پیشوای او وار
خواہد بود و دستار ولایت من بسر وی راست خواہد برآمد **قطعہ** نگوئم کہ بی ادبی آکردی ادیب روزگار
خویش گشتہ و دستار تن بست آوردی بحکم ۔ کہ دست باطلبش در پیش گشتہ **نقل** است کہ چون او
او لوح و قلم بر پیش عمر خطاب رضی اللہ عنہ بردند فرمودند کہ سمو حسنا فانہ حسن الرجہ ام سلمہ رضی اللہ عنہا
پرورش و تعہد وی میکردی شفقتی کردہ شد و پستان وی شیر پدید آمد و ہوستہ میگفت خداوندا
او را مقتدای خلق گردان تا چنان شد کہ صد و سی تن از صحابہ را دریافت ہفتاد و بدری و ارادہ
و علی رضی اللہ عنہ بود و بعضی برانند کہ ارادہ او حسین بن علی بود و الاول اصح و سبب توبہ او آن بود
کہ گوہر فروشی کردی و او را حسن لولو گفتندی و گفتندی وقتی بہ روم شد تردیک قیصر رفت وزیر او را گفت
کہ امروز جائی میروم موافقت میکنی گفت میکنم پس بصحرا رفتند حسن گفت کہ خیمہ بدیدم از دیبا زدہ با طناب ابریشم
میخہائی زرین و سپاہی بسیار دیدم کہ با کت حرب تمام گرد خیمہ میگشتند و چوبی میگفتند و میرفتند ناگاہ
فیلسوفان و دبیران تقریب جہا صد تن گرد یک خیمہ بگشتند و برفتند و بعد ازان جمعی بسیار با صفہا بیاراستہ
و بگشتند و برفتند بعد ازان نی چند دیدم با شکوہ کہ بجنبان کردند و برفتند بعد ازان کنیزکان ماہ روے قریب چہار صد تن
ہر یک با طبقہا ند و جواہر پر کردند بجنبیدند و برفتند آخر ین مرتبہ قیصر و وزیر و خیمہ شدند و چوبی گفتہ بیرون
آمدند حسن گفت کہ من سیر شدم و گفتم ایچہ حالت باشد از وزیر سوال کردم گفت قیصر را بسرے

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

صاحب جمال بود گاہ بیمار شد طبیبان حاذق در معالجہ او عاجز شدند عاقبت وفات یافت در آن
خیمہ در خاک کردند ہر سال یکبار زیارت او آیند اول آن سیاہے گران کردی بیایند و گویند اے بادشاہزادہ
اگر این حال کہ ترا پیش آمد بجنگ رفتن تو استمے کرد ما ہمہ جانہا فدا کردی تا ترا بار نستدمے اما این حال
از کسی است کہ با او روے کار زانتوان کرد این بگویند و ترا باز کردند کہ ناگاہ فیلسوفان و دبیران
بیایند و گویند ای بادشاہزادہ اگر بدانش فیلسوفی و علم و خرد رفع این کار تو استمے کرد تقصیر کردی
این بگویند و باز گردند پس پیران محترم بیایند و گویند اے ملکزادہ اگر شجاعت و زاری و بدانش
و خردمندی رفع این حالت تو استمے کرد دیگر دی اما این حال از کسی است و شجاعت و زاری
اینجا بکار نیاید پس کنیزکان با ہر سہ گونہ بوی با طبقہای زرین بیایند و گویند ای خداوند ما کہ ما
اگر بمال و جمال ترا باز تو استمے خریدن خود را فدا کردن تقصیر کردی اما اینجا جمال و مال قدری ندارد پس قصہ
باقی بر دیہچہ رود و گوید کہ ای جان پدر بدست پدر چہ بود بیرا تو لشکر گران آوردم و فیلسوفان و
دبیران و شفیعان با صاحب جمالان و مالہا و نعمتہای اکنون خود نیز آیم اگر بدست من کاری برآمدن
کمر دی اما این حال از کسی است کہ با دشاہان روی زمین با ہمہ جلالت پیش او عاجزند سلام بر تو باد تا
سال دیگر این بگویند و باز گردند این سخن در دل حسن کار کرد در حال باز گشت و بیمار رفت و سوگند
خورد کہ ہرگز در دنیا نخندد تا عاقبت کار من معلوم نشود و در ریاضت کار او تا بجای رسید کہ ہشتاد
سال طہارت او خرد مرقوضا شکست نشد زیدیان ابناء عبد الصمد بن عوف پنج تن بودند مرید
شیخ عبد الواحد بن زید شدند ہر یکی خود را منسوب بحضرت عبد الواحد بن زید کردند نسبت پدر و جد
و شہر خود را محو دیدند حضرت شیخ عبد الواحد بن زید این پنج تن را خلافت داد و ایشان را طریق
ایشان امینت ہر یکی حافظ کلام ربانی بودند و علوم بکمال داشتند ریاضت و مجاہدہ بسیار
میکشیدند و خلوت در بیابان داشتند صیام الدہر و قیام اللیل بودند و افطار ایشان بمیوہای
جنگلے و گیاہہای بیابان بود و بطریق طی سہ شبانہ روز ہرگز صاحب جائی را ایحان نکردند بیت
مپاز امروزی کہ دانہ کس نیست ۔ کہ جان دارد و جان شیرین خوش است و پس از نجا خویش گاہی
نکشیدہ اند مار و گزدم را نیازردہ اند اگر کسی را میل صحبت ایشان شدی و یا کسے خواستی کہ ارادۃ
با ایشان آورد او دل خود را و اصلاح اندا ختی و قرآن حفظ کردی چون قرآن از بر خواندن آمدی بعدہ
طلبتن ایشان یافتی و ایشان کسی را در صحبت خود جاے دادندے کہ او حافظ کلام ربانی نبودے یک ختم در روز یک ختم
کردی بعد سہ روز افطار کردی بگیاہ و میوہای جنگلی سکندہ نامہ مشحون ایجا بہ نان جوین ساختن و
دل آنجا نگنجیدہ بریدن و بکن طلعہ خود گیاہای خاک کہ حاصل شود و صحبت جان پاک و از اشیاء شاد دنیا و علائق
تجرید کردندی تا کہ شرف ارادۃ ایشان مشرف شدے و بعد از ارادۃ ایشان ہرگز میل بنا کردی و گرد خانہ و مسکن

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تذکرہ خاوند و عیالشان

مگر دیدی و در شہر و قریہ نیامدی بکوہ و بیابان جای گرفتی بیت ہر کہ در راہ عزیزان پا نہاد ۔ سر بسوی بیشہ و صحرا نہاد ۔ و ازان روز باز ہرگز در خاندان زیدیان ارادہ آمد و رفت نکرد لباس ایشان پلاس است و اکثر حال برگ درختان میگیرد و ہمی طلبد رزق از کسی نکند و اگر بکسے فتوح فرستد او ہم نپذیرد و فی الحال از انطرف غرباء و مساکین سازند و نفس خود اصلا خرج نکنند و الیشان سلیم القلب اند اگر کسے الیشان را از بیابان بگیرد و بیارد و بندہ خود کند دم نزنند و خدمت وی بواجبی کنند اگر پیر را پذیرفتند بصورت بیش اقبال نمایند بی توقف در دل سلیم آورد بیارند قطعہ چہ آزادگانند در روزگار ۔ کہ ہرگز نکردند بندہ نشان تن و بندہ و گر بہر الیشان فروشد کسے ۔ بجان و دل از بندگی نرہند ۔ و عیالشان می پیوندند بحضرت شیخ نصیل ابن عیاض کہ از طبقہ اولی است کنیت او علی داشت باصل از کوفہ و قبیل از خراسان از ناحیہ مرو بیضے برانند کہ وے بسمرقند زادہ بیاورند بزرگ شدہ کوفی الاصل و قیل بخاری الاصل و اللہ تعالی اعلم وفات وی در محرم سنہ اسبع و ثمانین و مایۃ بودہ بسبب قطاعی کہ در زریک جاہ زرقہ خواندہ و یوم القیمۃ ترسے الملجئین الا یثبتند نعرہ زد و جان بداد آری از دوست نشان و از عاشق جان شعر من مات عشقا فلیمت ہکذا ۔ الا فلا فی عشق بلا موت ۔ و سبب توبہ الیشان در طبقات الصوفیہ بہیچ تغیر نکردہ اند بلکہ از انجا معلوم میشود کہ از آباء و اجداد درویش زادہ بودہ و اللہ اعلم و در تذکرۃ الاولیاء سبب توبہ الیشان از سر قطع الطریق نوشتہ اند چنانکہ مشہور است و سیرت عیالشان اینست کہ دائم الاوقات مسافر باشند و مجرد باشند و اقامت جای نگیرند خانہ و زن ہرگز نکنند خرقہ پیوندی پوشند جامہ کہ در راہ افتادہ باشد نماز کمتر و در خرقہ خود و اصل کنند ہر جا کہ شب افتد نماز شب آنجا گذارند و ہمانجا قرار گیرند شب تمام زندہ دارند گر نا طلبیدہ و ناخواستہ چیزی بر سد بخورند و اگر نہ فاقہ کنند چون صبح شود فی الحال روان شوند اکثر حال پای برہنہ باشند و اقطاع بعد سیوم روز زیارت مہمان کنند اہل ریاضت و مجاہدہ اند و بکسے نیامیزند اگر سعادتمندے یقین الیشان خواہد و میل بارادت الیشان بیارد اول باید کہ وی دل خود از آب صدق آب توبہ خذ البشوید و آنچہ در ملک او ست ہمہ در راہ خدا بفقراء و مساکین بدہد و بجز یکدست و فاقہ را شعار خود سازد و اولا و احفاد خود را بخدا گذارد و روی بدرگاہ خدا بیاورد آنگہ بعد ہ بشرف ارادت الیشان مشرف شود قطعہ شعار و سیرت این خوب کیشان ۔ چنین بودہ کہ آن زر کو کشتہ ۔ زنیدخانہ و فرزند و اسباب ۔ شدہ آزادہ و سر بر تو ۔ او ہمیشان می پیوندند بحضرت سلطان ابراہیم بن ادہم کہ از طبقہ اولی است کنیت او ابو اسحاق و نسبت او ابراہیم بن ادہم بن سلیمان بن منصور البلخی و او از ابناء ملوکست و سبب توبہ وی آن بودہ کہ روزے بصید گاہ بیرون رفتہ بودہ ناگہ آواز داد کہ ای ابراہیم ترا نہ از برائے این کار آفریدہ اند بلکہ تو نے برآمد چون بسوی صید طیارۃ

تذکرہ خاوند و عیالشان

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ندا آمد ز نزهت گاه جبار * کای صیاد صید بیشه تنگ * بصید خویشتن ناکرده آهنگ * ترا از بهر کاری آفریدند * نه از بهر شکاری آفریدند * ابراهیم ادهم چون این ندا بشنید آگاهی پدید آمد و دست در دامن طریقت زده و سفر مکه پیش کرد و رسید بانچه رسید اما در تذکرة الاولیا سبب توبه وی چنان آورده و قتی که او سلطنت بلخ می راند و عالمی زیر فرمان او بود و چهل سپر زرین و پنجاه گرز زرین در مرصع در پیش او میرفتند شبی در رکاب سلطنت خویش خفته بود و هفتاد و چاری با نواع هنر آراسته و بزیور حسن پیراسته در خدمت او بودند ناگاه شخصی مانند اعوانی بالای سقف خانه بجنبید گفت کیست گفت آشنایم گفت بر بام خانه چکار میکنی گفت شتری گم کرده ام میطلبم ابراهیم گفت چه نادانی که اشتر را بر بام می طلبی چه شتر را بر بام برآمدن اشکالی دارد گفت از تو هم نادانم که تو در حرم ناز و بجای مرصع اعراز خفته خدای طلبی این زان مشکل تری و بصد هزار مرتبه زان اعجوبه تری از استماع این سخن هیبتی در دل ابراهیم آمد دست از همه دولت چون صبح سعادت و میدونسیم دولت ابدی در رسید بیرون آمد و بارعام داد ناگاه مردی با هیبت در آمد و پیش تخت نشست بیکدیگر نگاه کردند هیچ کس از همه آن نبود که چیزی گوید یا امتناع او کند ابراهیم گفت چه میخواهی گفت دیدن رباط فرودی آیم ابراهیم گفت این خانه منست گفت پیش از تو خانه که بود گفت خانه پدرم گفت پیش از پدرت خانه که بود هم چنین تا چند مرتبه بهمین اسلوب گفت و گوئی شد بعد ه آن مرد گفت پس این الرباط بنا نبود چه باشد و غایب شد و ابراهیم حالت از هم بدر جرت زده سر بصحرا نهاد و میگردید تا او را در یافت مردی گفت تو کیستی گفت خضم آتشی در جانش افتاد و میگشت تا از لشکر جدا افتاد ناگاه آوازی شنید که بیدار باش پیش از آنکه بمیرند بیدار کنند **بیت** زهی بیدار بختی کز سر خواب * شود بیدار پیش از مرگ بیدار * چون این آواز بشنود از دست رفت ناگاه آهوی دید خود را بوی مشغول کرد آهو سخن در آمد و گفت ترا از برای این کار آفریده اند دوی از آهو بگردانید شبانی بادید کلاه مرصع و قبای زندفت خود بوی داد و ژنده او گرفت در بر کرد روی براه نهاد و سیرت این طایفه آنست که پای و سر برهنه دایم الاحوال مسافر باشند هیچ دستی و هیچ تنگی شعار خود سازند و هیچ نکیه نباشند چون حضرت سلطان اشرف ادارت فضیل بن عیاض مشرف شدند خرقه چهارده من عجبی در بر کرده و بر دایتی ده من عجبی و بر دایتی دیگر بر دایتی هفت من از هفت من کسی کم نگفته و ایشان این خرقه خود را بر دیبای دادندی و خود را ادیمی نویا نیدندی نسبت آباد اجداد و شهر محو ساخت تا غایت او همیان خرقه هفت منی و منی در بر میکشند و پیروی سلطان در هر حال باشند تجرید و تفرید بوجهی نگزینند در سفر و حضر ذکر جلی گویند این فقیر چون بشرف ملازمت حضرت شیخ قوام الدین ادهمی مشرف شد وی مرا امر کرد در راه و بخانه بذکر جلی که بنا بر این امر عادت نهایم در سفر و حضر امر وز اگرچه بعضی معاندان بسبب اقدام این امر کمر انکار بسته در معرض جدل بوده اند و هر چه از فتوح از کرامات بی ارادت ایشان بر سد بفقر

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مساکین زود صرف کنند و بطفیل او نهاد خود هم دو سه لقمه بخورند و تمام شب زنده باشند هر گرا ارادت
ملازمت و صحبت ایشان باید باید که آئینه دل خود را ز زنگار هوای کونین مصفا کند و نفس خود را با اخلاق
مهذب گرداند چون نفس او با مثال اوامر استقبال کند لبده بشرف ارادت و صحبت ایشان مشرف شود
مثنوی هر که در راه سلوک از روی صدق پا جادهٔ شهزاده او هم گرفت پا باید ش اعراض از کونین
و پا ز اهوا در پی پویان ادیم گرفت پیروان می پویند بشیخ پیرة البصری و سیرت ایشان آنچنان
است که در شهر و قریه هر گرا جای نسازند در خرابه و بیابان کردند و تجرید باشند و اکل ایشان سبزه گیاه
و ثمرات بیشه و غلات حاض شب و روز با وضو باشند و تطوع قبول نکنند که با خدای ایرای خدای هیچ
نیرای جیفه مردار و با بندگی خدای محبت خدای را میکنم افطار بقلی بسبزه و نمک کنند و برای ارادت و صحبت
ایشان مردم را تصفیهٔ ظاهری و باطنی لازم است بی این حال بشرف ملازمت ایشان یافتن و نعمی لذ معالات
است قطعه بشنو از سیرت ایشان که چون گنج ۔ بیرون از خانه در پیرانه باشند ۔ ز خود و ارسته از خان و مانم
انس صحبت جانانه باشند ۔ چشتیان می پیوندند بشیخ شاد علو دینوری و مبدای چشتیان از شیخ ابو اسحاق
چشتی است و چشت دو اند یکی از ولایت خراسان زان شهر است دویم در ولایت هندوستان فلتان و اچه و آن
قریه قرب بلتان است و شیخ ابو اسحاق چشتی از خراسان است و صحیح آنست که از شام است ایشان شیخ
ابو اسحاق شامی گویند و از ابدال بوده اند و چشت کفر بود و ابو اسحاق آنرا اسلام کرده بود بعده آن چشت
ببغداد رفت و انجا مرید شیخ علو دینوری شده شیخ پرسید چه نام داری گفت ابو اسحاق شامی گفت
بعد ازین ترا ابو اسحاق چشتی گویند که شما خواجه چشت هستید و اسلام چشت از شما است خلافت اندانی
فرمودند گفتند بروید در چشت که انجا جمعی از اکابر از نسل سلطان فرسنافه پیدا خواهند شد مرلی و معلم
ایشان شما خواهید بود بر حکم اشارت پیر بچشت آمدند و سلطان فرسنافه که از شرفا چشت بود خواهری
عالمه و زاهده انجا دید گاهی آشرافی می بردند وی را اشارة دادند که در خانه بیاد رتو پسری خواهد
بود که منبع اکابر و منشاء اماثر خواهد شد چون سخن ایشان در ایام قریب بظهور پیوست و شیخ احمد ابدال
در وجود آمد اراده بایشان آوردند روز خواجگان چشت پیدا شدند و خواجگان چشت پنج تن اند
اول خواجه ابو اسحاق چشتی دوم خواجه احمد چشتی سیوم بعد ازایشان خواجه محمد چشتی چهارم بعد ازایشان
خواجه ناصر الدین ابو یوسف چشتی پنجم بعد ازایشان خواجه قطب الدین مودود چشتی که بحضرت شیخ احمد
نزدیک میل جامی اند که اظهار عصبیت شما خواجگان چشت بصفا تبدیل یافت و بسی فوایدا ز ایشان خواجه حاصل شد
و این پنج تن در چشت خاستند و ایشان را خواجگان چشت گویند هر گر بر ایشان پیوندد و مرید ایشان
شود او را نیز چشتی گویند اما شمه از سیرت ایشان آنست که در شهر و قریه خانه بگذند و خلق را دعوت
از باطل بسوی حق کنند و دایم الاحوال معرض از دنیا و اهل آن باشند و مجاهدت و ریاضت و مجاهده شعار
خود سازند بفقر و فاقه بسر برند و صحبت بفقرا و مساکین دارند و هم طعام ایشان باشند و صاحب

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

سماع باشند واہل سماع را دوست دارند واعراس پیران بکنند وتعظیم فقرا از اغنیا زیادہ
کنند ودستہای غریبان خود میشویانند وآش وطعام پیش فقیران خود فراز کنند ہرگز غنی را
بار نمیدہند وفطار ایشان اکثر لغت بود وبالتفات باطن ایشان از دل مرید محبت نرفتہ
سرد گردد وایشان مرید را توبہ زود بکنانند قطعہ کسی کہ مریدان چشتی بود در دسیری از بہشتی بود
بظاہر شریعت بباطن حضور وبخرین ہر دو سیوم چشتی بود وبہر کس باخلاق سازند ولیس بہ اگر مسجدے
باکشتی بود وبطوفان طوی جہانرا چو نوح دم جود شان ہمچو کشتی بود کہ اشرف درین خاندان مشکر
صفا پیشتر کم درشتی بود وبجیبان می پیوندند بحضرت حبیب عجمی کہ در بدایت حال لب یار ومنال شیار
داشت ومردم بوی معاملہ میکردند سبب توبہ وی آن بود کہ حضرت حبیب ہر روز در بصرہ بتقاضا رہا
خویش بدر خانہ مردمان رفتی اگر دادندی نیک واگر نہ پای مزد خود بستدی وقوت روزانہ خویش
تا ستدی بتقاضا خود رفت وآن شخص بخانہ نبود زنکوہ او گفت من ہیچ ندارم کہ بتو دہم پارہ گوشت
بخانہ دارم اگر باید بگیر گفت بیار گرفت وبخانہ آمد زنکوہ را فرمود تا دیگ ہندہ نکوہ گفت دیگ نہادم
اما ہیزم نیست وآرد ہم نیست باز بہمان اسلوب از مدیون ہیزم آورد ودر دچون طعام ہم رسید سائلے
دیگر بدروازہ داد حبیب بدر آمد وبانگ وی نرد وگفت این قدر کہ بتو دہم تو نگر نشوی وما در ویش
شویم سائل نا امید رفت چون دیگ اگر دند خون شدہ بود زن ومرد باہم متحیر شدند کہ این چہ واقعہ
شد زنکوہ او گفت کہ این شومی آن بانگ کہ بر سائل زدی حبیب چون این حال بدید پشیمان شد ودر
او فتاد بود روزی بمجلس حسن بصری نہاد نکوہ گان در راہ بازی میکردند چون حبیب را رسید بہمدیگر
گفتند کہ دور شدیم کہ گرد حبیب را خار بر نیفتد حبیب این سخن بشنید گفت کہ بحضرت حسن
بصری آمد وتوبہ کرد چون از مجلس شریف مراجعت کرد باز بہمان راہ کودکان برآمد کودکان بہمدیگر
گفتند کہ دور نرویم کہ گرد حبیب تا یب بر نشیند حبیب گفت الٰہی یکساعت کہ با تو آشتی کردم نام
مرا در تا بیان آوردی وطیلسانی در دلہای خود وبزرگ زدی پیش بخانہ آمد وضادی کرد کہ
ہر کہ را حقی بر حبیب باشد بیاید بگیرد اموال خود را ہمہ تو وہ کرد مردم متقاضی بمنال می آمدند وچیزی
می بردند تا چنان شد کہ ہیچ مال نماند ہمہ مردم بروند یکی متقاضی نیامد چادر شکوہ نا بود او دیگری آمد تا
پیراہن خود داد وبرہنہ ماند در کنار اب فرات صومعہ ساخت ودر انجا بعبادت مشغول شد ہمہ روز آب
بصری علم اموختی وہر شب بعبادت بسر بردی وعجبی ازان گویند کہ قرآن درست خواندن نتوانستی
وکسانیکہ این خانوادہ منسوب اند ہمہ از سیرت ایشان آنست کہ ایشان دو تن از احفاد عبد الرحمان
بن عوف اند یکی مجتہد بود وعلم پیش جد خود عبد الرحمان بن عوف تحصیل کردہ بود بسیار
صحابہ را دیدہ بود نام او مبارک بن حمزہ بن عبد الرحمان بن عوف بود دویم را شیخ العرب
محمد بن حمزہ بن عبد الرحمان بن عوف می گفتند این ہر دو برادران متقی واصلح الناس اند

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مرید حبیب عجمی شدند خلوت و عزلت اختیار کردند و خود را حبیبان گویانیدند بالنسبت بدو وجد و شهر خود
محو ساختند حبیب عجمی این هر دو برادران را خلافت داد و گفت در دامن کوه حرا روید و در آنجا
مشغول شوید آمیزش بردم نکنید و مجرد و منفرد باشید و افطار بعد هفت روز بیک جو فرمایاد و دیا
زیاده از این نخورید و دوازده سال در کوه حرا مشغول بودند بعد از حبیب عجمی هر روز طعام و شراب
نخوردند و در محافل حضار نفرمودند و فتوح کسی قبول نکردند میوه ها و ریاحین و گیاههای کوهستانی بعد
بست روز یا بعد چهل روز میخوردند و کسی را داعیه ارادت و ملازمت ایشان شدی باین افعال مذکوره
اقدام نمودی بعد ده بشرف صحبت و ارادت مشرف شدی قطعه کسی کز حبیبان عجمی بود از تجرد و تفرد
باید گزید به دل از آب و نان باید شکند و باز به لب چشمه وصل شاید رسید به طیفوریان می پیوندد
سلطان العارفین که از طبقه اول است نامش وی طیفور بن عیسی بن آدم بن سروشان جد او گبری
بود مسلمان شد و سبب اسلام وی آن بود که شخص مسلمانی بخانه وی آمد و وی کریم النفس بود
و مهمان پرست چون آتش کشیدند مهمان را معلوم شد که وی گبری است دست از طعام باز کشید
سروشان گفت موجب چیست که دست از طعام باز کشیدی گفت من بگانه طعام نخورم
بخاطرش رسید که این از کرامت نفس من بود که مهمانی از خانه من گرسنه و ناکام آورد و نقل است
از سید الطایفه که فرموده اند که بایزید در میان ما چون جبرئیل است در میان ملایک علیهم السلام مهتر
سیدان جمله روندگان که بحال توحید رسند بدایت سیدان بایزید بست جمله مردان که بدایت
او رسند نهایت خویش بایزید و دلیل برین سخن آنست که بایزید میگوید که ولیست سال بر
نگذشت تا چون با گل بشگفت حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سره گوید که هزده هزار عالم از بایزید
می بینم و بایزید در میان نه یعنی آنچه بایزید بست حق محو است سبب توبه وی آن بود که چون مادر
بمکتب فرستاد چون بسوره لقمان رسید بدین آیت که ان اشکرلی و لوالدیک از استاد معانی او
پرسید استاد گفت حق سبحانه تعالی میفرماید شکر کن مرا و مر پدر و مادر خود را این معنی در دل وی اثر
کاری کرد و لوح بنهاد و دستوری خواست و بخانه آمد و مادر گفت یا طیفور بچه کار آمدی گفت آمدم
یا مرا پند دهد گفتا نه در قرآن چون باین آیت رسیدم و بمعانی وی مستفید شدم نیز دقت
آمد که من خدمت دو مخدوم تو انم کرد یا از خدای در خواهم تا هم آن تو باشم یا مرا بخدای
بخشد تا هم آن او باشم مادر گفت ترا در کار خدای کردم و حق خود بتو بخشیدم پس بایزید از
بسطام برآمد و راه سلوک در پیش نهاد و افتاد آنچه افتاد آورده اند که سلطان العارفین
پسر ده مشایخ را دریافته و صحبت کرده یکی از ایشان حضرت جعفر صادق است رضی الله عنه صد
و پنجاه سال عمر داشت و تربیت کمال از حبیب عجمی یافت و چندی از مریدان صادق و ا
طالبان واثق که بخدمت سلطان العارفین بودند نسبت خود بطیفور کردند و خود را طیفور

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گویند در نسبت اباد و اجداد و شهر و اعصار با معدوم دیدند و رسش ایشان آن بود که چون خلافت
یافتند و خرقه پوشیدند و خرقه را بایزیدی میگفتند و خرقه ایشان چهار گونه است و طیفوریان چهار
تن بودند شیخ مسعود و شیخ محمود و شیخ ابراهیم و شیخ احمد و شیخ مسعود طیفوری خرقه شکر پاره کرده
آنرا تا چهل گویند در بر کرد و شیخ محمود طیفوری با هزار ریشه سیاه که آنرا خرقه هزار میخی گویند در
بر کرد و شیخ ابراهیم خرقه خشت پاره مربع در بر کرد و شیخ احمد طیفوری خرقه صوف در بر کرد هر یک
سرور راه حق نهاد ند بعد سه روز و هفت روز افطار میکردند و از دنیا و اهل آن گریزان بودند
خود دام و دد و انس ایشان دیگر نبود ی و طیور و وحوش آمده زیارت ایشان میکردند و ذی الروح
را نمی آزردند هر کرا داعیه ارادت و صحبت ایشان شدی باین اوصاف مذکور موصوف می شدی
آنگه بسعادت ادراک پابوس ایشان رسیدی قطعه کسی کاندر ره طیفوریان است ۔ هوایش
از جهان کافور باشد ۔ عروس کون را از گوشه چشم ۔ نه بیند گرچه به از حور باشد ۔ کرخیان می پیوندند
بحضرت معروف کرخی که از طبقه اولی است و از قدما مشایخ استانبری سقطی و غیر او کنیت او ابو
محفوظ است نام پدری فیروز و فیروزان است و قیل معروف الکرخی بن علی الکرخی پدری مجوسی
بود و آنا و کرده بود و در بیان امام علی بن موسی الرضا علیهم السلام گویند که وی بدست امام مسلمان
شد روزی بار عام داده بود و اژدهام کردند و زیر پای آمد و هلاک شد بعضی بر انند که وی
در آوان صبا بکتب برند بمعلم ثلاثه معلم آغاز کرد که بگو خدا سه است گفت خدا یکی است هر چند جهد
کردند تر سانیدند از زبانش جز یک دیگر نه بر آمد بیت کسی کو را دم توحید باشد ۔ یکی گوید اگر
هر سید باشد ۔ چون دین پدر قبول نکرد او را راندند بحضرت علی بن موسی الرضا آمد مادرش
و پدر چون دیدند که از میزود گفتند کاشکی آمدی ما اینهم دین وی بقبول کردمی آخر آمد و داد
و پیش امام بر دبه اسلام و آورد خود در ارادت داود طائی در آمد و خلافت از انجا گرفت
و داود طائی خلافت از حبیب عجمی یافت پس هر دانی که بحضرت معروف شدند خود را کرخیان می
گویانیدند و کرخ نام محلتی است در بغداد و سیرت ایشان آنست که دائم الاحوال از دنیا معرض بودند
و بیشتر اوقات از ترس حق تعالی ایشان را گریه رود و کلفی و انبات بسیار گویند و در کشف
مرتبه رسیده بودند کار عرش تا ثری در نظر ایشان پیدا بود هر که داعیه ارادت ایشان گرفتی
سیمیای ایشان اختیار کردی بشرف اراده مشرف شدی ربا عی کسی کز دوده معروف باشد ۔ باندک
خدا موصوف باشد ۔ بعرفان باید ش معروف بودن ۔ نه از جاه جهان معروف باشد ۔ سقطیان
می پیوندند بحضرت خواجه سری سقطی از طبقه اولی است کنیت او ابو الحسن و استاد جنید و سایر بغدادیان
است از قرآن حارث محاسبی بدو بشر خافی است و شاگرد معروف کرخی و آنانکه از طبقه ثانیه اند اکثر
نسبت درست بوی کنند سوم ماه رمضان سنه ثلث و خمسین و مائتین از دنیا برفت حضرت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

سید الطائفہ میفرمودند کہ مادر آبیت عبد الباقی السری رحمۃ اللہ علیہ سبعون سنۃ ماردی مصطلحا الا
غلبۃ الیوت روزی سید الطائفہ بخانہ سری درآمد سری خانہ خود را میرفت و میگریست و میخواند
شعر لا فی النہار ولا فی اللیل بل فرح فلا ابالی طال اللیل ام قصر او نسبت سقطیان بحضرت سری
سقطی است کہ مرید و خلیفہ حضرت معروف کرخی بود و سقطیان سہ تن بودند از انبار ملوک بر یک
اول شیخ عزیز بن ملک یحیی بر یکی دویم شیخ عمر بن ملک فضل بر یکی سیوم شیخ علی بن ملک عبد البر بر یکی
مرید خلیفہ بغداد بودند چون این سعادت مذاق توفیق تو بہ رفیق شد ارادت بحضرت سری سقطی
آوردند و راہ سلوک پیش گرفتند و خود را سقطیان گویا نیدند ایشان انساب اباواجداد تر
دادند و شمائل ایشان همچنان کہ دیگران داشتند بودہ مگر آنکہ ممتاز بودند یکی از ین اوصاف
کہ ہر شہ تن معتکف می بودند بعد از سہ روز یکی از ایشان در وقت شام برآمدی و دو خانہ دور
کردی ما یحتاج خود و دیگران ساختی مختصے درآمد ایشان و بشرف ملازمت مشرف شدہ و بر خدمت
کردکہ چیا فتوح قبول میکنند کہ ازین تفرقہ تخلیص یابید گفتند کہ چون فتوح قبول کنم تا بہ بنیاد
زدہ باشم و دیگر کسی کہ فتوح آرد حاجتی داشتہ باشد پس خاطر ما بحاجت او متعلق بود چون خاطر
بیاید فتوح حلال بود و اگر نہ چنانکہ معلوم است دیگر کسی کہ فتوح آرد خاطر ما بدو متعلق باشد کہ خلیفہ
مجہول ہر ین است کہ خاطر بجانب محسن میکند رود داعیہ محبت او دیگر دچون چنین شد شریک در محبت
دیگری را کردہ باشیم و بیک وضو مغرب نماز بامداد کنند و وقت قیلولہ خواب کنند و دگر چلے
حلقہ زدہ دوست دارند و کسی را کہ ارادۃ ملازمت ایشان شدی بایں اوصاف موصوف شدی
بعد ہ بشرف ملازمت ایشان رسیدی قطعہ کسی کہ سر بسری دو دہ سری دارد از سر سری ز سر جان
خویش ہر گیرد چو سر بسر بہ چنین سروری شود مسرور ضیائی لمعہ شمعش بہر در گیرد
می پیوندند بحضرت جنید بغدادی کہ از طبقہ ثانیہ است کنیۃ او ابو القاسم و لقب قواریری و بعضے
و خزاز است قواریری صد جاج ازان گویند کہ پدر وی انگبینہ فروختی و خزاز ازانکہ خز بافتی
اصل او از نہاوند است و مولد و منشاء وی بغداد است مذہب ابو ثور داشتہ و پیشہ شافعی
شافعی است باسری و سقطی و حارث محاسبی و محمد قصار صحبت داشتہ بود شاگردان ایشان بود
از آنکہ سادات این قوم است و ہمہ بوی نسبت درست کنند چون خراز و رویم و نوری و شبلی
و غیرہم ابو العباس عطار گوید اما تنافی ہذا العلم و مرجعنا المقتدی بہ الجنید خلیفہ بغداد حضرت
رویم را گفتند ای بی ادب وی گفت من بی ادب نباشم کہ ہمہ عمر رو با جنید صحبت داشتہ
لطیفہ ہر کہ یکروز بصحبت جنید بودہ باشد از وی ہرگز بی ادبی نیاید یکیف کہ در ہمہ عمر در
ملازمت او بودہ باشد شیخ ابو جعفر حداد گویند اگر عاقل مرد بودی بصورت جنید بودی گفتند
از مازین طایفہ سہ تن بودہ اند کہ جامہ ایشان بنود جنید بغدادی و ابو عبید اللہ خلاد

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ایشام و ابو عثمان حیری بنیشاپور و خلافت حضرت سید الطائفہ از سری سقطی یافتہ اند و جنید ان
دو تن بودہ اند یکی شیخ عثمان بن علی دقاق دویم شیخ محی الدین منصور این ہر دو عزیزان
گزیدہ و پیراستہ درگاہ حق تعالی بودند و غیر ایشان مشایخ بسیار بودہ اند کہ نسبت بحضرت
سید الطائفہ درست کنند در سن سبع و تسعین و مائتین رفتہ از دنیا کذا فی الطبقات و
الرسالت القشیریۃ و فی تاریخ الیافع سنہ سبع و تسعین و مائتین و قیل تسع و اربعین و
مائتین و شمایل ایشان ہمچنانکہ بودہ کہ دیگران را از ما نزیادت یک صفت بود کہ ماکولات و مشروبات
ایشان از واسطہ ملکی کہ بصورت آدمی بودہ آوردہ اند و ہاتف آواز میداد ایشانرا کہ شما بکار
ما مشغول باشید و من در حوایج شما مشغول ایم اگر سایل بہ ایشان آمدی حاجت او از غیب
روا گشتی و چون افطار ایشان از چہل روز زیادہ بودی فرشتہ بصورت آدمی قدحی شربت
کردہ آوردی و گفتی کہ فلانہ یا کل و لا یشرب صفت ملکی است بمبالغہ تمام افطار کنانیدندی و در زمان
ایشان نفذ احکام الٰہی و مجری اسرار نامتناہی بود و ہر کرا ارادت ملازمت ایشان شدی
با وصاف مذکورہ موصوف شدہ بارادت و صحبت ایشان رسیدی ریا عی کس کرد و
حضرت جنید است ۔ زخط ہر دو کون او نا امید است ۔ زہر قطع شاخ ماسوی را آبکشیدہ تیغ
بچون برگ بید است ۔ گاہ در دنیان می پیوندند و حضرت سید الطائفہ جنید بغدادی و حضرت
سلطان بو اسحاق کازرونی امیر کازرون بودند و سلطنت ترک کردہ بارادت و مرید حضرت
شیخ عبد اللہ خفیف شدند در طبقات الصوفیہ آوردند کہ انتساب شیخ ابو اسحاق در تصوف شیخ
ابو المعالی حسین بن محمد بن الفیروزآبادی است دارادت حضرت شیخ عبد اللہ خفیف بخواجہ
محمد رویم است و حضرت خواجہ محمد رویم مرید حضرت سید الطائفہ اند چون شرف ارادت شیخ
ابو اسحاق بشیخ عبد اللہ خفیف شد فرمودند کہ ای ابو اسحاق گازرونی ہم ترا دین و ہم ترا
دنیا دادیم تو علم و طبل افراز و شرع علم و طبل در لطیفہ او گفتہ آید انشاء اللہ ریا عی کسی کرد
دودہ اسحاق باشد ۔ پیر دم نادر آفاق باشد ۔ زندگر کوس دولت را بہ بست ۔ صدایش نغزہ
طاق باشد ۔ فرد و سیان می پیوندند بحضرت جنید بغدادی ابتدای فرد و سیان از ہر دو
رسیدہ ایشان شیخ ضیاء الدین ابو نجیب سہروردی و فرد و سیان مرید یک پیر اند روزی
سید الطائفہ بخانہ پیر آمدند بواسطہ کہ حضرت شیخ نجم الدین کبری کہ یکی از اکابر فرد و سی اند و شیخ
علاء الدین طوسی کہ یکی از اکابر طوس اند میان یکدیگر اخوت دینی داشتہ اند قضارا ہر دو کبار
بحضرت شیخ ضیاء الدین ابو نجیب سہروردی آمدند و عرض کردند کہ عمر بسر آمد و کار ہنوز بر
نیامد فرمودند کہ ما ہم درین داغ مبتلایم اگر روی مقصود دیدن بخواہید در بغداد
کسی دریابید گفتند بہ چاکہ حکم شود فرمودند کہ ما ہم ہنوز بشرف ارادت مشرف نشدہ ایم

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دیہ بخانہ بزرگی است محرم اسرار و جامع العلوم و الانوار کہ شیخ وجیہ الدین ابو حفص نام دارد
و بیاید ماہر سہ کس در شرف ارادت او مشرف شویم چون بدین سعادت مسعادت منگ شتند
حضرت شیخ وجیہ الدین ابو حفص حضرت ابو نجیب سہروردی و حضرت شیخ علاء الدین طوسی
را خلافت دادا مر کرد کہ بادای مسکن خود روید بمردم انجای ہدایت و ارشاد کنید و حضرت شیخ
نجم الدین را دست گرفتہ بتسلیم شیخ ضیاء الدین ابو نجیب کردند و گفتند کہ کار این را شما بر خود گیرید
کہ رسم درویشی بازدی تازہ خواہد شد حضرت شیخ ابو نجیب شیخ نجم الدین را ہفت ماہ در ملازمت خود داشت
اندر آخر خرقہ پوشانیدہ اندر گفتند کہ شما از مشایخ فردوس ہستید از آن رو باز دودہ فردوسیان پیدا
شد نسبت شیخ نجم الدین کبری و شیخ ضیاء الدین ابو نجیب بشیخ وجیہ الدین ابو حفص سہروردی سہر
و شیخ وجیہ الدین بہ شیخ احمد اسود و ایشان بمشاد ظلو دینوری و ایشان بہ جنید بغدادی و جنید بسری
سقطی و ایشان بہ معروف کرخی و ایشان بداود طائی و ایشان بحبیب عجمی و ایشان بحسن بصری رضی
اللہ عنہم و نسبت فردوسیان و سہروردیان از معروف کرخی بتمامی بسیکر دو معروف بعلی رضا و علی رضا
بموسی کاظم و موسی کاظم بجعفر صادق و جعفر صادق بمحمد باقر و محمد باقر بزین العابدین بحسین بن علی
و حسین بن علی بعلی مرتضی رضی اللہ عنہم حضرت شیخ رکن الدین فردوسی در رسالہ خود آوردہ و اند کہ
فردوسیان جملہ بحضرت شیخ نجم الدین اکبر میرسند و شیخ علی رضا تعنتی از پیر خود موسی کاظم یافتہ و امانت
بمریدان آخرین خویش داد و پند گفت کہ این نعمت نصیب نجم الدین کبری است کہ بعد از چندین نسبت
زر زر خواہد آمد و بہر کس کہ رسید بدیگری داد و ہمین وصیت کرد تا برسید بحضرت نجم الدین الکبری ہر کہ
کسی کہ زدودہ فردوسیان است سعادتمند و نجم الملۃ و الدین است ابتدایت سلسلہ از کبرویہ باین انتساب
النساب دانیست طوسیان می پیوندند بحضرت شیخ جنید بغدادی بسہ واسطہ فردوسیان و طوسیان
ہر یک خرقہ اند اما شرط سیرت ایشان شمہ ایست کہ سماع فرا میراز اضافت ادتمام نشنوند و در رقص
نیایند و ذکر جہر پر را بمبالغت نمایند ہر چہ پرسند از خیر و شر سر باز نزنند و متتبع و تفحص دروی جایز اند
مضمون ما صنع اللہ فہو الخیر در کار بندند و انعام برابر دہند در سلم و کافر تفریق نکنند مصرع
برین خوان یغما چہ دشمن چہ دوست مہمان کافر و مسلم را برابر تعظیم کنند ہر کرا داعیہ ملازمت ایشان
باشد بریں افعال اقدام نماید و بشرف صحبت ایشان مشرف شود قطعہ کسی کز دودمان طوسیان است
بجز دیش کافر و مسلم برابر چہ ایشان منظر لطف خداوند جلال و لطف سوی او ست دایرہ
سہروردیان می پیوندند بحضرت سید الطایفہ جنید بغدادی بسہ واسطہ شیخ ضیاء الدین ابو نجیب
سہروردی بدو واسطہ بحضرت شیخ مشاد خلیفہ حضرت سید الطایفہ است و شمہ از لطایف ایشان
آنست کہ حضرت شیخ ضیاء الدین ابو نجیب سہروردی پیش از دوازدہ سال بخدمت
ہفت روز آب دادی و سہ خرما بخوردی چون بشرف ارادت خلافت مشرف شد مدت سی سال

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

خواب نکردی و شب و روز روی بقبلہ نشستی از عوش تا فرش باز نظر مریدان ایشان تخفی نبود این
مقدار مشایخ را کہ نسبت بخانوادہ سہروردیہ اند و مان دیگر کم بودہ باشند ربا عی کسی کو دم
از دودہ سہروردیہ زند باید ش پہراد سہروردیہ بگلذار دجان بوقت سخن شگفتہ بدو لردیم سہروردیہ
این چہار دہ دودمان کہ معروف مشایخ اند شرح ایشان کردہ آمد و دیگر دودمان کہ از ایشان تشعب
شدہ اند و از مساعات مستنبط گشتہ و از حضرت اویس قرنی منتشر یافتہ گفتہ آید ان شاء اللہ تعالی
این طبقہ کہ می آید تمامتر خانوادہ اویسیہ گفتہ آید بدین طبقہ کہ شیخ الطریقہ شیخ فرید الدین عطار
قدس سرہ گفتہ است کہ قومی از اولیاء اللہ عزوجل باشند کہ ایشان را استاد مشایخ طریقت و کبار حقیقت
اویسان نامند کہ ایشان را در ظاہر بہ پیری احتیاج نبود زیرا کہ ایشان را حضرت رسالت پناہ صلے
اللہ علیہ وسلم در حجرہ عنایت خود پرورش بید ہند بی واسطہ غیری چنانکہ اویس را دادہ رضی اللہ عنہ
و این عظیم مقامی بود و بس عالی تا کرا ایثار ساند و این دولت بکہ روی نماید ذالک فضل اللہ یؤتیہ
من یشاء و چنین بعضے از اولیاء اللہ کہ متابعان آنحضرت اند صلے اللہ علیہ وسلم بعضے طالبان را
بحسب مدد جانبہ تربیت کردہ اند بی آنکہ او را در ظاہر پیری باشد و این جماعت نیز داخل اویسان
اند و بسیاری از مشایخ طریقت را در اول سلوک توجہ باین مقام بودہ است چنانکہ شیخ بزرگوار
شیخ ابو القاسم گرگانی طوسی را کہ سلسلہ مشایخ حضرت ابو الجناب نجم الدین کبری باینان می پیوندد
و از طبقہ شیخ ابو سعید ابو الخیر و شیخ ابو الحسن خرقانی اند قدس اللہ ارواحہم در ابتدای سلوک توجہ
این بود کہ علی الدوام گفتی اویس اویس **حضرت قدوۃ الکبرا** سفر مودند کہ پیش از رسیدن
بشرف حضرت مخدومی این فقیر را توجہ باین مقام بود کہ روحانیہ متبرک حضرت اویس مرا در برمی گرفت
آوردہ و دائرہ سلوک زیادہ کردہ و باعث این دولت حضرت خضر علیہ السلام شدہ و بعضے مشایخ
را کہ اول و بالذات این سعادت روی نمود بآخر بدولت دستیاری بزرگان روزگار شرف
سلوک نیز حاصل میگردد و بعضے دران در طراز ابتدای تا انتہا می باشند چنانچہ حضرت خواجہ نظام
نجوی کہ اویسی بودہ اند از ابتدا تا انتہا ہم درین وادی بماندند چنانکہ از اشعار ایشان بوی آن
می آید مثنوی اگر بہ زخود کلبنی دیدمی ۔ بگلی سرخ یا نرد از دیدمی ۔ چو از زبان خود خود دیدمی

Ataunnabi.com

کردگار را دیده بودیم اما مشرب ما بسیار عالی یافتیم و ران سوزنگار ہر گرداگرد ما حلقہ زدہ بودند نیابت ما
می بودند ما توجہ میکردہ اشعار و بسیار معارف نمای و حقایق گشای واقعہ شدہ است اکابر روزگار
اشعار و بیان ان الغیب گفتہ اند بلکہ بزرگی درین وادی گفتہ است کہ ہیچ دیوانی باز دیوان خواجہ
حافظ نیست اگر مردی صوفی باشد بشناسد و حضرت شیخ بدر الدین الملقب بشاہ مدار ایشان نیز
اویسی بودہ اند و بسی مشرب عالی داشتند و بعضی علوم زوار را در ہیمیا و سیمیا و کیمیا و ریمیا از ایشان
معاینہ شدہ کہ نادر ازین طایفہ کسی ایا شد در یک سفر کہ مظفر زاد اللہ شرفا و تکریما ہم صحبت بودیم
و استفادہ بسیار گرد واقع شدہ بہت لطیفہ پانزدہم در بیان سلسلہ حضرت قدوۃ
الکبرای و سلسلہ بعضے مشایخ سلف و خلف و تواریخ وفات و مولد ایشان و اسامی خلفاء کمل ایشان
نوابد اعز اس و تحصیل فضایل روزگار از اکابر متعدد قال الاشرف سلسلۃ المشایخ متسلسلۃ
تصل الی الثمرۃ المقصودۃ من وبطریق عنہ عتق من لق المتعدد حضرت قدوۃ الکبرا
سیر بودند کہ ہر چند کہ این فقیر از اکابر متعدد و مآثر متکثرہ بہرہ یافتہ کہ شرح او از حد بیرون
است آنا بندہ پرورد و از خاک برآوردہ خاندان چشتی و دودمان چشتی ہمہ تقریبا رباعی مشہور
از حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر انشاد میکردند رباعی من بی تو دمی قرار نتوانم کرد و احسان ترا
شمار نتوانم کرد و گر بر تن من زبان شود ہر موی و یک شکر تو از ہزار نتوانم کرد و این لطیفہ
مشجر کردہ شد پیارد ہ شجرہ شجرہ در بیان سلسلہ مشایخ کہ بدودمان چشت و خاندان بہشت
میرسند شجرہ ۲ در بیان سلسلہ قادریہ و غوثیہ شجرہ ۳ در بیان سلسلہ کبرویہ شجرہ ۴ در بیان
سلسلہ سہروردیہ شجرہ ۵ در بیان سلسلہ نقشبندیہ شجرہ ۶ در بیان سلسلہ مشایخ کبرویہ کہ
منشا ر مشایخ ترک ست شجرہ ۷ در بیان سلسلہ مشایخ نوریہ بہت شجرہ ۸ در بیان سلسلہ مشایخ
خفویہ شجرہ ۹ در بیان سلسلہ مشایخ شطاریہ شجرہ ۱۰ در بیان سلسلہ مشایخ کہ سادات میرسند
شجرہ ۱۱ در بیان سلسلہ مشایخ فردوسیہ شجرہ ۱۲ در بیان سلسلہ مشایخ کہ بحضرت کمیل بن زیاد
میرسند شجرہ ۱۳ در بیان سلسلہ انصاریہ شجرہ ۱۴ در بیان سلسلہ مشایخ کہ بحضرت سید الطایفہ میرسند
شجرہ اول در بیان سلسلہ مشایخ کہ بدودمان چشت و خاندان بہشت میرسند سلسلہ حضرت
قدوۃ الکبرا ہو لبس الخرقۃ الارادۃ و الاجازت من حضرت شیخ العارفین و قطب الکاملین
حضرت شیخ حلاوا لحق و الدین و ہو لبس الخرقۃ الارادت و الاجازت من حضرت
قدوۃ العارفین و زبدۃ الواصلین حضرت شیخ اخی سراج الدین قدس سرہ و ہو
لبس الخرقۃ الارادت و الاجازت عن قدوۃ الکاملین و عمدۃ المتاخرین حضرت
شیخ نظام الحق و الدین المعروف شیخ نظام الدین اولیا سلطان المشایخ سنہ حضرت شیخ
اخی سراج الدین کہ سر حلقہ خلفاء او دہ بودہ اند اول کسی کہ از دیار او دہ دولایت

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

هندوستان بشرف ارادت و خلافت مشرف شده وی بود و دایم شریف وی حضرت شیخ
عثمان بوده از پس که حضرت سلطان المشایخ بوی التفات زیاده از اصحاب و احباب علیه داشتند
بلفظ اخی خطاب میکردند و نسبت وی انفاس متبرک بسیار رانده اند در حدیث من که هنوز محفظ
نشده بودند بشرف ارادت مشرف شده سکن و موطن در خطه اوده داشتند والده ایشان
بلکهنو متوطن بوده بعد از مرد ایام و چندی از عوام جهت دیدن والده خویش بلکهنو میرفتند
اغلب احوال بخدمت پسر بسر بردی و عمر شریف خود را در گنج خانقاه گذرانیدندی و رخت و اسباب
از کتاب و جز آن زیاده نداشتند در یک گنج خانه خودی بودند و گوشه دیگر جائی نشست داشتند
چون بعضے از اصحاب را که بموجب ایما جهت خلافت گزیدند از انجا خلافتنامها رقم گزیدند چون
تذکره اسماء کبرای خلفاء حضرت سلطان المشایخ گذرانیدند نسبت وی فرمودند که اول درجه
درین کار علم است چه ایشان از جمله علوم رسمی و زیور معلوم کسبی مقرا بودند بر مثال امثال
کردند خود را بالتمک عنایت حضرت مولانا فخر الدین زرادی بستند خدمت مولانا فرمودند
که من او را بشش ماه دانشمند میگردانم در کمتر سن در علوم اشتغال نمودند چون حضرت مولانا
بر نسبت ایشان اهتمام زیاده از دیگران بود کتابی در علم صرف و نحو و فقه فاضل قواعد تصنیف
کردند و او را تصریف عثمانی موسوم کردند پیشتر کتب مبتدیانه و اندک فرصت ضبط کردند و
حداناداد تا رسیدند بعده خلافت نامه بمهر اشرف شریف یافته و پیش از انکه ایشان بسوی هند
مراجعت کنند خلافت نامه را بدست حضرت شیخ نصیر الدین محمود بسوی اوده فرستاده خود
در خدمت مخدوم ماندند تا زمانی که حضرت سلطان المشایخ بشرف الموت یعنی حسبا الحبیب
الی الحبیب مشرف شدند بدار الملک دهلی باشیدند و سه سال دیگر در خطه سلطان المشایخ
بگنید خواجه جهان بودند بعده بجانب لکهنوتی تشریف بردند بعضے کتب معتبر از کتب خانه حضرت
سلطان المشایخ که باوقات خوش یافته بودند همراه خود بردند و آن دیار را از انوار عنایت
و اثار دیدار خویش منور کردند و خلق خدا بسیار بشرف ارادت مشرف میکردند چنانکه اکثر ملوک
آن دیار و بادشاهان آن اقطار بر قبه ارادت و زمره سعادت در آمدند و عمر بکمال یافته بودند
در آخر عمر خود برای مولانا رکن الدین اندیتی که استاد ایشان بودند و جامع ملفوظ حضرت
سلطان المشایخ را سلاح زر و سوغات فاخره از فواکه و شموات و ملبوسات بسیار فرستادند چون
وقت سفر آخرت ایشان را پیش آمد در سواد لکهنوتی قدیم مدفن خود را مقامی تعین فرمودند و از انواع
لباس مشایخ و اصناف ملابس سلطان المشایخ که همراه بوده بودند بر سر مدفن خود جای
حفره کردند دفن کردند و بعد پانش مدفن و مقبره منوره خود ساختند از برکت مدفن
لباس اکابر و ملابس ماثر مقبره ایشان قبله هندوستان و کعبه دوستان شد نزار و بیمار

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر مولانا شہاب الدین امام

بیت در مقامی کہ نشان کف پای تو بود ۔ سالہا سجدہ صاحب نظران خواہد بود امید چنان
تا قیام قیامت خلفا کبرای ایشان در مقام ہدایت و بیعت خواہد بود و با النبی و الہ الجود و منہ
حضرت مولانا شہاب الدین امام کہ شیر بیشہ ین نعم الہی و لطیفہ ثمرین کرم نامتناہی در باب ایشان این
بود کہ بمنصب امامت سرفراز شدند چون خدمت ایشان بشرف ارادہ مشرف شدند خدمت خواجہ
نوح کہ یکی از اقربا سلطان المشایخ اند فرمان شد کہ علوم دینی از وی دریغ ندارد و از مسایلی
کہ محتاج و بر اتعلیم کنید حجرہ خرد کہ در خانقاہ بود بایشان تفویض یافت در خدام عظام عمر بسر
می بردند سالہا و فراوان از وی این داشت کہ یکبار امام جماعت صوفیہ شویم چون این منصب
شریف بہ شیخ زادہ رہستین و صاحب تقوی و یقین خواجہ محمد امین ابن مولانا بدر الدین اسحاق نبیرہ
حضرت گنجشکر مفوض بود کسی را مجال تدخل نبود و ایشان منتظر این سعادت بودند چون سلیقہ
نغمہ سرائی از موسیقار و لہجہ خوشنوای از تغلس طیار زیادہ داشتند مصاحبی اعث شد تا بوقت
غیبت آن اغرہ اشارت بامامت کردند قرات قرآنی و حرفات فرقانی بمرتبہ خوش خواندند کہ حضرت
سلطان المشایخ را بغایت دلکش آمد و حالی غریب و وجدی عجیب دست داد تحسین بلیغ
یافت بعد از فراغ نماز چون بجای معہود مراجعت کردند مولانا شہاب الدین سر در قدم او
دست مبارک دراز کردہ سر او را بوسہ دادند در وقت سر بر دامن جای نماز بر پای افتاد لابی
بخشیدند مولانا بسیار خوشحال شدند و باز سر بر قدم آوردند ایشان او فرمودند بیت
گر دست دہد ہزار جانم ۔ بر پای مبارکت فشانم فرمودند السید السند چہ نیاز ہست بیت
ای سرور سروران در عالم ۔ بر یک سر موی تو فشانم ۔ باز سر در قدم آوردند و نواز شہا یافتند
ہمدران ایام حضرت خواجہ محمد امین را داعیہ زیارت مرقد منورہ حضرت گنجشکر شد مولانا
شہاب الدین بمایر حکم نیابت امامت تفویض کردہ رفتند بعد ازانہم نسبت ایشان آن منصب
قرار دادند مادام کہ حضرت سلطان المشایخ بسر بر آرایت و اورنگ ہدایت جلوس داشتند
این دولت و سعادت ایشان را بود حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند کہ روزی حضرت
سلطان المشایخ بر بام برآمدہ بودند کہ جماعہ اصحاب در تحت بام نشستہ بودند و بوی بر یا استادہ
چون نوکری اندر یافت اصحاب برآمد فرمودند کہ آن جوانرا کہ استادہ است ہر چند کہ بیگوئم کہ
ابزائی کہ من وضو می کنم و خدام کرم میکنند از وی وضو سازد و چنین ہوای مرو خود را رنجہ مدار
و بر لب دریای مرو منی اندیایان رفتند و باین مژدہ او را بشارت دادند تعظیما کردند و مراد
از جوان حضرت مولانا امجد مقدی حضرت سلطان المشایخ نشستہ بودند تذکرہ خلفا پیش
میگذاردند و بہر میکردند نسبت مولانا التفات کردند گفتند کہ تو چرا خلافت نامہ دست نمیکنی
خدمت مولانا انکسار کردند تا ایشان را بعد از مدتی بدین شرف مشرف ساختند خدمت مولانا

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ذکر مولانا برہان الدین غریب

ذکر مولانا برہان الدین غریب رحمۃ اللہ علیہ

در میان احباب سماع را شغف زیادہ داشتند حضرت مولانا را چون سفر آخرت پیش آمد در جوار خانقاہ مدفن نمودند و ہم قدر اینجای دفن کردند منسہ خدمت مولانا برہان الدین غریب کہ در شرح آداب و وصف عنایت احباب و در لطافت طبع غرابتی دارد و آن ہمہ بمقدار خلوص اعتقاد و خصوص انقیاد کہ نسبت سلطان المشایخ ایشان داشتند دیگر اصحاب ہا کم بود شمہ از ان اداب آنست کہ مادام کہ رخت حیات بکاروان سرای آخرت سپرد و اند بای خود را بجانب غیبات پود فراز نکردند و این رعایت ادب دیگری را میسر نشد و از کثرت اصحاب قدر ارادت تقدم داشتند در وادیہ خلت از ہمہ سبقت کردند و ظرافت سخن و لطافت طبع آنچنان بود کہ در شان او نزول یافتہ چنانکہ میر حسن و میر خسرو خوش طبعان دیگر بوسیلہ لطافت طبع او فریفتہ او بودند و خضرت شیخ نصیر الدین محمود او را جہت تحصیل علوم غریبہ ملازمت وی کردند و روزی سلطان المشایخ نسبت حضرت شیخ نصیر الدین فرمودند کہ کجا می باشند و بہ فاقت کہ تحصیل میکنند کفید بخانہ مولانا غریب این مصرع بر زبان مبارک راند مصرع ع

و ویرا در حالہ وجد و سماع طرزی مخترع بود چنانکہ از دیگری آن نوع سرزد می یفتند کہ طرز بہای ہست حضرت قدوتی نیز فرمودند کہ سبب کوفت خاطر شریف سلطان المشایخ نسبت مولانا برہان الدین غریب آنست چون عمر مولانا بکمال رسید و سن وی بہفتاد سال کشید و ضعف بشری و تلف عنصری زیادہ ظاہر شد حلقہ ان حسن و عذار می نمودند بنابران گلیمی دوتہ کردہ سجادہ و طبیاخہ می نشستند مولانا علی رسیلی ملک ضرۃ این را بمسمع مبارک سلطان المشایخ بنوعی دیگر رسانیدند کہ مولانا داغیر تجی و سجادہ نشینی کردند بمجرد استماع این سلطان المشایخ بر جوشید حضرت مولانا را می آمدند حضرت سلطان التفات نمیکردند چون مولانا دید کہ بہیچ نوع التفات نمیکنند قدمت بوسی

اشتیاق و صحبت یاد عزا دی می آمدند چون خدمت میر خسرو آمدند در حالت غریب و کربت عجیب یافتند بحضرت سلطان المشایخ گفتند مولانا را در خواستند بطریقی با یمان جان استغفار بکردند لعلہ مرور ایام بشرف خلافت مشرف شدند و در عقب سفر حضرت سلطان چند سال ارشاد و ہدایت خلق کردند بعدہ بدیوگیر رفتہ مسکن گرفتند ہم در انجا بجوار حق پیوستند رحمۃ اللہ علیہ مولانا را علاء الملۃ والدین زنبیلی کہ خلیفہ حضرت سلطان المشایخ بودہ اند در فصاحت عبارات و بلاغت اشارات آیتی بود بکشف غوامض حقایق و دقایق شغل مذاشت میر شیخ عبد السلام قرید الدین شافعی کہ ذخیرہ آوردہ بود قرأت کشاف کرد مولانا شمس الدین یحیی و علماء آوردہ شریک بودند حضرت سلطان المشایخ روزے خانہا بادیہ بام خانہ با اصحاب جماعت کردند مولانا را عقب تر آمدند بعضی از اصحاب کہ دیگر بودند نماز گذاردہ امامت ایشان کردند بالحانی غریب و نغمہ عجیب کہ حضرت سلطان المشایخ را شغف کلی شد با قبال خادم را فرمودند کہ مصلا مرا ببر و بمولانا بدہ چون مولانا ہمام

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تمام زاد و ما قبال مصلار سانند گرفتند تعلیم بسیار کرد و ندا کثر اوقات مولانا میفرمودند که من با لفظ
نمی توانم گشید هر چند که مرا سرفراز کردند خود را قابل این سعادت نمی بینم و امثال این انکسار بسیار میکردند
و لفظ فوایدالفواد را بسیار مطالعه میکردند و موجب حصول دولت دین دانسته و سبب وصول بهجت کونین
می دانستند حضرت مولانا هم در حیات خود مدفن خود را عمارت کرده بود و این عمارت بجوار حضرت
سلطان المشایخ پیش مسجد بلیز در وقتی متصل مقابر یاران است مسمّیه مولانا وجیه الدین یوسف کلکه
از خلفاء صادق و مدار واثق حضرت ایشان بود و در زهد و عبادت نظیر نداشت و شرف یافتن مولانا
بر کاف الدین بارادت سلطان المشایخ بسبب مولانا بود چنانکه مولانا وجیه الدین بواسطه مولانا
عمر کلاهری بود شغف و فریفتگی نسبت سلطان المشایخ ایشان را چنان بود که روزی بطرف
خانقاه روی نهاده با اصحاب گفتند که این راه بقدم باید رفت بلکه از سر قدم باید ساخت بیت
عاشقی کو ز سر قدم نکند ۔ راه معشوق را قدم نزند ۔ همدرین سخن بودند حالتی غریب دست داد و خلق
زنان راه طی کرد و اصحاب قیاس کرده بودند که تا غیاث پور مسافت راه بود بسبب تعلق بخانقاه رسید
شعری براه دوست گر عاشق زند گامی ۔ ندارد رفتن ره را سر انجام ۔ آن معتقدان اتفاق بر آن کردند که
نسبت ایشان حضرت سلطان المشایخ کشنده اند دیگری کم بوده باشد تردد الی ولایت چندیری
بود انجا تردد پیدا شد آنجا بعرض رسانید که خلیفه بوسی آن ولایت را نامزد کرد و پس بقدم آوردیم
امیدوار چنانم که بمن همت اقدام امهات ولایت صورت گیرد فرمودند که مولانا یوسف مناسب
اند اقبال خادم بموجب اشارت خلعت خلافت او مدد الیاس قرمودند و همراه او ساختند اول
نصیحتی که بمشیت مولا فرمودند این بود که در ماندن و بودن بهر حال بمن اقتدا کنی و یک
نفس از ملاحظه خالی نشوی بواقعی امیر از بخلوتخانه بیرون نثار کردند چون مولانا همراه او بنواحی چندیری
رسیدند در اندک ایام فتح شد مهمات آن دیار برآورده شد مسکن و مواطن ساختند اگر
احیانا مردم ان دیار بجهت ارادت در بخانی آمدند میفرمودند که برآورم یوسف در آنجا اند البته
بهمانجا مستفید شوید و مرید گردید منسوب حضرت خواجه ابوبکر شهرداز خلص اصحاب و خلفاء و اولاد
اصحاب حضرت ایشانست پیش از سرفراز شدن بارادت حضرت گنجشکر خدمت ایشان بخدمت سلطان
المشایخ طریق صحبت براه رفاقت می سپردند بحضرت سلطان المشایخ وعده داشتند که چون
شما بشرف خلافت و ارادت حضرت گنجشکر مشرف شوید اول کسی که در ربقه ارادت شما در آید بنده
باشد و قتی که هنگام ایفاء وعده آمد بعرض رسانیدند که بنده بشرف این سعادت مشرف میگردد
و توقع آنست هر نشستی که بوقت ارادت بحضرت از پیر رسیده باشد مرا نصیب باشد باجابت پیوست
در بیعت آوردند فرمودند بحمد الله اول کسی که در ارادت در آمد صالحی بود صفه قاضی لقصات
قاضی همی الدین کاشانی که از خلص اصحاب و خلفاء ایشانست بانواع علوم غریبه و خصایل

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

مجیبیہ آرمیدہ بود و جد ایشان قاضی قطب الدین کاشانی استاد مشہور بودند باوجود چندین
فضایل و شمایل چون بشرف ارادت مشرف شدند بنعمت سنی و دولت ہنی پیوستند سعد
شریف و قدوہ اصحاب علم بود ہر دو بزرگوار صدق و ارادت بحدی او بستند وقتی کہ حضرت قاضی
ملازمت می آمدند قیام تمام می کردند بخلاف اصحاب دیگر کہ باین دولت سرفراز بودند آن مقدار
حقایق عوارف و دقایق معارف کہ ایشان از حضرت استفسار میکردند دیگران را میسر نبود
بشرف ارادت و خلافت مشرف گشتند بستاد و راز و فراہین مزارع آوردہ پیش سلطان المشایخ
پارہ کردند و طریق مجاہدہ و فقر پیش گرفتند و در خلافت نامہ ایشان انچہ بقلم مبارک نوشتہ بودند
انیست بسم اللہ الرحمن الرحیم می باید کہ تارک دنیا باشی بسوی دنیا دار باب جاہ
مایل نشوی و دنیہ و غریبہ دار و ظایف قبول نکنی و صلہ ملوک نگیری اگر مسافر بر تو رسند
و بر تو چیزی بنہند۔ این حالتی مدانعت شمری از نعم اللہ و تکلیف نکنی و در دام گران نیفتی
فان فعلت فانت مامور بذلک وطنی بک ان تفعل کذلک فانت خلیفتی و ان لم تفعل فاللہ خلیفتہ
علی المسلمین و رحلت ایشانہم در حضور سلطان المشایخ شدہ است صفحہ حضرت مولانا اوحدی
پایلی کہ از کمل خلفا حضرت ایشانند در زہد و تقادت از ہمہ سبقت داشتند حضرت
قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ وقتی کہ مولانا بزیارت مقبرہ منورہ حضرت گنجشکر در اجودہن
رفتند از مرقد متبرک آواز برآمد کہ یا امی ابو حنیفہ پایلی چنانکہ ہمہ اصحاب شنیدند روزی در خانقاہ
از دام عجیب و کثرت غریب بود کفش مولانا گم شد لیمع مبارک حضرت سلطان المشایخ بر پا
کہ کفش مولانا گم شدہ کفش خود بازستاند مولانا کفش ما گرفتہ در کوہ عامر بستہ دزدان
کنان راہ خانہ سپردن گرفت و بعضے از اصحاب بمولانا عرض کردند کہ کفش جہت پوشیدن
دادہ اند چرا نمی پوشید فرمودند کہ تاج بادشاہ است و انشا کردند قرد بر خود بر گرفت این خاک
تاج دولت ما کہ دادہ بادشاہ چون رحلت کردند بر سر روض شمسی مدفن کردند صفحہ
خدمت مولانا فخر الملۃ والدین کہ بکمال زہد و ورع آرمیدہ بودند از خلفا حضرت ایشانند
و حفظ کلام داشتند و در نیکی چنان بودہ اند کہ از خارق اعراض داشتند روزی خدمت
مولانا را تشنگی غالب شدہ و کس نبود کہ از و آب طلبند از غیب دستی ظاہر شد و کاسہ پر آب
از آب مولانا چون نگاہ کردند دست بر کاسہ زدند کہ بشکست فرمودند کہ من آب کرامت نخواہم
خورد چون بسمع مبارک حضرت سلطان المشایخ این سخن رسید فرمودند کہ الکرامۃ لا ترد چون
سفر آخرۃ ایشان را پیش آمد در خیرو سلطان المشایخ دفن کردند صفحہ حضرت مولانا رفیع الدین
کہ قدوۂ ارباب فصاحت و زبدہ اصحاب بلاغت بودند از خلفا حضرت ایشانند و با نواع
علوم و فضایل آرمیدہ و بجلیہ زہد و تقادت پیراستہ و در ربقہ ارادت و خلافت ارباب

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دیگر سابق بوده چون قاضی محی الدین کاشانی در خدمت مولانا رفیع الدین جهت ارادت بحضرت
سلطان المشایخ آمده بود جناب قاضی را زود بشرف ارادت مشرف ساخت مولانا رفیع الدین
را گفتند من از روحانیه حضرت کبیر استجازت میکنم تا چه فرمان شود بعد از مدتی مولانا باز بمصداق
این این دولت شده فرمود دیدیا یدکه حضرت کبیر اجازت داده اند در طریقه ارادت آورد و مراد
حضرت کبیر چون مشایخ هند مذکور کردند حضرت گنجشکر با شهنداز حضرت شیخ اکبر حضرت خواجه قطب الدین
بختیار اوشی قدس سره و سفر ایشان هم بصحبت سلطان المشایخ شده منه حسن و کلمات فضایل فضیلت
سلطنت شمایل حضرت پیر خود تبرک الدا از خلص خلفاء و مخصوص ندما حضرت ایشان اند و
آن مقدار التفات ظاهر و باطن که بنسبت ایشان بود با اصحاب دیگر کم بود و شرح حال وی از
بدایت تا نهایت در لطیفه شعر آگفته شود ان شاء الله تعالی قطعه در پیش شعر خود شکر آگر زند هم
گوئیند رسم طبعان شیرین زبان ندارد ؛ در گفتن معارف اصحاب معرفت ما به چون این چنین
سخنے دیگر زبان ندارد ؛ هر در کرا رخت پرزان در معدن نظامی ؛ جز جان ترک دلها دیگر مکان ندارد
منه مخترع خیالات غریب و مبدع نکات عجیب پیر حسن که حسن معنی در صورت اشعار ابدار و صورت
سیرت در الفاظ نازک آثار نموده از خلفا حضرت ایشانند آن مقدار اظهار لطف و احسان که بنسبت
این دو بزرگوار از حضرت سلطان المشایخ صادر شده بر دیگری نبود و ایشان مخصوص باسرار
ظاهر و باطن بوده اند قطعه حافظ گوهر نظامی هر او جز حسن نیست کس بحسن مقال ؛ همه انفاس
از زبان فصیح او تازگی دارد و خیال کمال ؛ منه خدمت مولانا بهاء الملة والدین او هبی او هبی
از کمل خلفاء و کمل ندماء حضرت ایشان اند گاه گاهی مردم ایشان را دارالامانی هم گفتند بنور علوم
آراسته و بحلیه معانی پیراسته مجرد روی بمرتبه داشت که یاران دیگر را بنود از موطن مالوف تا
صانها الله عن الحدثان بسبب دیدار حضرت ایشان مشرف شده و در ظاهر و باطن تربیت
میکوشید که هر روز در آب می در آمدی و در هر نفسی از دریای ما سوای برآمدی منه خدمت
شیخ مبارک گوپاموی که علو بحبت پیر و شئون بخلت بی نظیر بوده اند و امیر داد ایشان را
نیز گویند از خلفاء حضرت ایشان اند دان مقدار مراقبه ملاطفه و مراسله معاطفه که بنسبت ایشان
از حضرت سلطان المشایخ صادر شد بنسبت دیگری کم بود اصحاب و احباب دی چنانکه
حضرت شیخ نصیر الدین محمود و مولانا علاء الدین و امثال آن هر که از ملازمت سلطان المشایخ
مراجعت فرمودی میفرمودند که برادرم شیخ مبارک را بگو یا شود در راه دیده روید حقوق او
سا اینچنان اقدام میکردند که از دیگری نبود منه حضرت خواجه مویدالدین گره که بظاهر علم
فضایل و بباطن عمل و سیرت خصایل آراسته بود نماز خلفاء خلص حضرت ایشانند در ابتدا
حال بجاه و مال پیراسته چون بشرف ارادت در آمد از سر جاه و مال عراض کرد و گذاشت

مویدالدین گره

Ataunnabi.com

مجاہدہ و ریاضت و سبیل سلوک و سیرت پیش گرفتہ وقتی کہ سلطان علاء الدین بر سریر
سلطنت و اورنگ مملکت جلوس فرمودہ خدمت ایشان را یاد کردہ کہ بمنصبی سرفراز کنند
بعرض رسانیدند کہ در راہ ارادت اصحاب تصوف و سیرت ارباب تعرف در آمد و بشرف حضور
سلطان المشایخ سرآمد منہ حضرت شیخ قطب الملۃ والدین کہ در علم و عمل یگانہ بود از خلفاء
کمل و ندمار کمل حضرت ایشان است و از اباواجداد در گوشہ عزلت بسر بردند و ہرگز با ابواء
دنیا و اصحاب جاہ میل نکردہ بقناعت برتبہ سرآمدہ کہ در شان او افاضل می خوانند شعر
شیر نر بود بہمت مرد قانع را قدم ۔ بادہ سگ خاید بندان پای مردی ہر دمی ۔ ہرچہ جز برای یاد
نماز جمعہ و صلوات خمسہ از گوشہ زاویہ ہای بیرون ننہادہ سلسلہ نسب او بحضرت امام اعظم ابو حنیفہ
کوفی میرسید و تقدم اکابر ہانسی بوی بود شغف و محبت بحضرت سلطان المشایخ بمرتبہ داشت
کہ ہرگاہ کسی نام پیر پوبی بردی جو یبار از چشم گشادی شعر بیاد قامت آن نازنین سرشک و چشم
بہر زمین کہ ببارد درخت ناز برآید ۔ و از غلبہ شغف کہ بحضرت سلطان المشایخ داشت
بزیارت مرقد منور حضرت کبیر در اجودہن نرفتہ منہ حضرت شیخ قطب الدین منور و حضرت
شیخ نصیر الدین محمود از قدمای خلفاء و از نظر فارندما حضرت ایشانند این ہر دو اکابر دین
رفتہ بشرف خلافت مشرف شدند چون شیخ قطب الدین را بلباس خلافت ملبوس گردانیدند
فرمودند کہ شیخ نصیر الدین محمود را بیاریدایشان را ہم بلباس خلافت ملبوس ساختند
اصحاب مبارک باد کردند حضرت سلطان المشایخ فرمودند کہ ہر دو عزیز بیکدگر کنار
بگیرید و از جہت تقدیم و تاخیر چیزی بخاطر راہ ندہید کہ رتبہ ہر دوی شما نزد ما برابر است
بتقریب این مصرع بر زبان مبارک زدند مصرع حضر ہمال است و میحاسان ۔ روزے
حضرت سلطان المشایخ نشستہ بودند کہ حرفی در منقبت ایشان برآمد فرمودند کہ مزعجال
مرا این ہر دو اعزہ بال اند کہ بچنگ ایشان ہمہ پرند اتفاقا حضرت شیخ قطب الدین بحضرت
شیخ نصیر الدین محمود فرمودند کہ سری کہ حضرت سلطان المشایخ بشما در میان نہادہ اند بگوئید
گفتند انصاف کنند اسراری کہ سلطان المشایخ بشما گفتہ اند بمن گویند گفتند نہ پس ہمچنان است
کہ خود گفتند بیت خشتے کہ نزد دارم ای شمع چگل ۔ دل داند و من دانم و من دانم و دل ۔
چون لسبع مبارک سلطان المشایخ رسید تحسین بلیغ فرمودند چون حضرت شیخ قطب الدین
را رخصت کردند فرمودند کہ کتاب عوارف کہ جد تو شیخ جمال الدین ہانسوی بمن میگفت
از حضرت کبیر بوقت خلافت یافتہ بود و این فقیر ہم از حضرت شیخ کبیر خلافت گرفتہ ہم در آن
راہ آمدم و از شیخ جمال الدین تربیت و نوازش یافتم فرمودند کہ این کتاب مذکور را یاد فواید
بسیار بتو میدہم لیکن طائفہ فرزندی از فرزندان من تو خواہد آمد باید کہ از وی نعمت و تربیت

فکر شیخ قطب الملۃ والدین ۔ فکر حضرت شیخ قطب الدین منور و حضرت شیخ نصیر الدین محمود

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

در بیخ مداری امروز بموجب عده جد تو آن کتاب باز بتو میدهم و آن نعمت و تربیت نبوت را
میدارم زینهار سر سری مدانی که دولتی بزرگ بتو می سپارم حضرت قدوة الکبرا
می فرمودند که هر چند که خلفاء حضرت سلطان المشایخ همه بر مسند شیخوخیت و ارشاد و بر جاده
شریعت و انقیاد بودند اما حضرت شیخ نصیر الدین محمود در حق تعالی ولایتی کرامت کرده بود
که بدان رتبه هیچ کس از خلفاء نتواند رسید و آن مقدار آثار ولایت و کرامت و انوار هدایت
و عظامت که از حضرت شیخ نصیر الدین ظهور پیوست از هیچکس ظاهر نشد بلکه در همه هندوستان
هیچ صاحب ولایتی مقاومت ایشان نتوانست چنانکه این سخن نزد همه مشهور و معروف است قطعه
غلام بخت بلندش بناز مقصود است ۔ کسی که همت او چون نصیر محمود است ۔ شب حصول وصول
خدا بمیر اجش ۔ کعبه منزل و اولی مقام محمود است منه امام همام قدوة الانام شیخ الاسلام مولانا
فخر الدین زادی که قدوه علماء روزگار و زبده فقهاء نامدار بوده اند از کمل خلفاء و اکمل ندمای
حضرت ایشان اند در همه خلفاء کبار و اصحاب اسرار آن مقدار که مولانا بجلیه علوم غریبه و جمله
فنون عجیبه آراسته بودند کم کسی بود و التفات ظاهری و باطنی به نسبت مولانا ای از حضرت
سلطان المشایخ چنان بود که اجانب دیگر حسد میکردند حضرت قدوة الکبرا نیز
دانشمندی از نهاد و مالکی مذهب که در عمده فقهای و قبله بلغار عصر خود بود بملازمت سلطان
المشایخ آمده بغرض رسانیدند که امشب در خواب دیده ام که دری از آسمان گشاده فرشته
بر دست طبق گرفته و طبق سبز پری سر بسته سر بر زمین نهاد از وی استفسار کردم فرمود
که طبقی ام و درین طبق علوم من لدنی است به سر پوش شریعت پوشیده می برم که در سینه فلان
و صدر گنجینه مولانا فخر الدین زرادی ریزم چون از خواب در آمدم نشان جستم نشان باین
حضرت دادند سلطان المشایخ فرمودند که آری آن بنده گوار همین زمان اینجا بود غالبا در
گوشه خانقاه باشد چون تفتیش کردند از اینجای پیدا شدند آن دانشمند حضرت مولانا را
به تعظیم تمام دیده چنانچه بیکدگر تعظیم و تکریم باتمام کردند و کتابی از فقه از وی گذراندند منه
زبده اصحاب طاعت و عمده ارباب صباحت حضرت شیخ تاج الملة والدین که بزیور نقاوت
آراسته و بحلی نقاوت پیراسته از خلفای کبرای و مخصوصان عظمای حضرت ایشان اند اگرچه
در بدایت حال از ارباب جاه و جلال بوده اند اما در آخر بشرف ارادت و سعادت خلافت
مشرف و منور گشت و طریق فقر و فاقه و سبیل مجاهده شاقه پیمودن گرفت و بادیه توحید
و وادیه تفرید سپردن بیت مکنت عشق شد از کرم انبهم ۔ بیت من و پلاس غم انیت
قبای ما شیم ۔ بصورت و صفت شاه جان جهان آرای و خطایل زمان پیرای
حضرت سلطان المشایخ بود نباریدن سعادت شایبت اصحاب اشغف بدیدار ے

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

واحباب را عطف بانیاز وی زیادہ بود بیت ازان بیای سہی سرو و قتم چون گل ؛
کہ اندک نشانی نگارین ماند در مجمع صوفیہ در مجلس طایفہ علیہ حالت سماع ایشان را غالب بود
واندک بصوت مزامیر ناطق را جالب بقوالان اگر جان نثار میکردند ہنوز کم بود چہ جای ضیعت
واموال دراہ دیگر چون وقت رحلت بمنزل کستون چند روزی تا بنہا دست داده چون
سزع رسید تبسم کردند حاضری انشا کرد مثنوی عاشقی را یکی فسرده بدید کو ہمی مرد خوش
ہمی خندید باگفت پیر او بوقت جان دادن ؛ چیست خندیدن و خوش افتادن ؛ گفت
خوبان چو پرده برگیرند با عاشقان پیش شان چنین میزنند منه قدوه اصحاب ظرافت و زبده
ارباب لطافت و عمده فصحای انجمن مولانا ضیاء الدین کہ بزیور فضایل آلہی و حلیہ شمایل
نامتناہی آراستہ بانواع فنون تصانیف و اصناف علوم تالیف پیراستہ از خلفاء کبری و قدوای
ظرفاء حضرت ایشانند بہر مجلسی کہ آن عزیز بودی گوش فضلاء روزگار بدو دادی ہر محفلی کہ او نشستی
ہوش فصحای نامدار بسوی او بودہ ہم از حداثت سن مجاورت آستانہ مہبط انوار و طلایع
سده منزل اسرار گرفت و بفنایات پیرامده متوطن شده چون طبعش بزم آرای سلاطین و ہر
مجلس پیرای خواتین عصر بود در میانہ عمر بملازمت سلطان محمد انار اللہ برہانہ رسید و بسبب این
جام اقبال و ساغر آمال کشیده در سلطنت فیروز شاہ چون عمرش بہفتاد رسید وجہ معاش را بتجارت
حاصل کرده عزلت گرفت و طور سلوک صوفیہ پیش نہاد و بانشاء کتب نثر و تالیف رسایل نظم
چنانکہ ثنای محمدی و صلوات کبیره و حرمت نامه و حکایت نامه و الہی نامه و مآثر سادات و تاریخ فیروز
شاہی کہ ختم تواریخ شاہان و جامع آثار شاہنشاہان است شروع کرده باحسن الوجوه از آن
عہده برآمد مآثر صحبت سلطان المشایخ بہایت مشرب صوفیہ کشیده و بغایت مذہب فقر
و فاقہ رسیده چنانکہ در وقت سفر آخرت مردانہ خزانیده و از درم و دینار و اموال دنیای
کلی و جزوی دست کشیده بود حتی کہ کفن فقیرانہ یافت در جوار خطیره سلطان المشایخ نیابتان
و الده خویش مدفن یافت رحمۃ اللہ علیہ منه قبل ارباب تصوف و کبیه اصحاب تعرف منظور انوار
دینداری خزانه سوء یالدین الفضاری کہ از سر صلحت روزگار و منفعت کار و بار بصدق و اخلاص بر طریقت
سریقه خلافت حضرت ایشان در آمدانان چنین کہ بشرف ارادة مشرف شد نظرة العین
بسوے ارباب جاه و جلال و صاحب اموال نکرد و غلوص اعتقاد و خصوص
انقیاد کہ بنسبت اعتقاد و اولاد حضرت نبوی صلے اللہ علیہ وسلم دری را بود کم کسی داشت و ہر
نفسی باین وسیله بدرگاه پروردگار امیدوار بوده و دولت سماع و شرکت انتفاع بر مرتبه
بہره داشت کہ در اصحاب شمار یافته و بانواع لباس خصوصیت و کسوت خلوصیت مخصوص
بود کم کسی شرف یافته باشد خدمت خواجه ے فرمودند کہ چون شکوه دین تشریف ارزانی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یافت بعرض عالی رسانید جهت فرزندان شکسته خاطرم فرمودند که اقبال خادم قرص
نان و مرا بیار آوردند بوی دادند در اندک فرصت نفس مبارک بطیب پیوست و شرف
حضور بر دمو سوم بنور الدین محمد انصاری شده منشه جامع فنون خصوصیه و صاحب شعبین
خلوصیه خواجه شمس الدین خواهرزاده امیر حسن شاعر که از خاص خلفاء حضرت ایشانند از بدایت
حال بمحلیه صرف محبت خالص سلطان المشایخ سرفراز شده طرفه حالتی در نماز داشت که دام
مشاهده جمال جهان آرای حضرت سلطان المشایخ مذیدی تحریمه بستی و این بیت الشاکردی
شعر در اثنای نماز ای جان نظر بر قامت دارم و گر از قامت خوبت قبول افتد نماز من
چون او را بیماری پیش آمد طبیب آوردند گفت بیماری اخلاط نیست بلکه بیماری بی اختلاطات
قطعه باجرای دل دیوانه بگفتم بطبیب * که همه شب در چشم است بفکرت بازم * گفت ازین
نوع حکایت که تو گفتی سعدی * در دعشق است ندانم که چه درمان سازم * حضرت سلطان المشایخ
بعیادت آن مریض عشق روان شدند در راه میر فتند که خبر آوردند که آن بیمار بکاروان سرای
وصال محبوب رحلت بست و انتقال کرده بودند بیت پیش ازان دم که نگارم بعیادت بر آید
جان بدیدار نگار از سر حسرت بدر آید منشه زاد الحرمین و سایر المخافین مولانا نظام الملة
والدین از خلفاء کبار حضرت ایشانند مولد مولوف شیراز دانشتند بلباس تقادت و ذریعه
تقادت آراسته و بانواع علوم غریبه و اصناف معلوم عجیبه پیراسته و سیرت اهل تصوف
و سریرت تعرف داشته از نعمت سماع کمل حظ کامل داشته منشه قدوه ارباب عشق
و زبده اصحاب صدق خواجه سالار سنین که بشرف زهد و ورعت و بوصف تعبد و تقادت
شرف و موصوف بوده از خلفاء کمل و زمار مکمل حضرت ایشان اند چون بشرف ارادت
و خلافت حضرت سلطان المشایخ مشرف شده از ابتدای حال گوشه خلوت و عزلت گزیده
اثر صحبت حضرت سلطان المشایخ بدرونه وی چنان جای کرده بود که هر که نظاره جمال
جهان آرای و ملاحظه خیال جلوه پیرای کردی مجذوب خاطر و مرغوب باطن گشتی حالت سماع
مرغوب تر از یاران دیگر داشته روزی مجمعی صوفیه و جمعی ذوقیه اجتماع کرده بودند و قوالان
سماع در دادند این شعر حضرت مولانا خواجه سالار در کار شد شعر از سر زلف عروسان
چمن دست بدار * که بسر زلفش اگر دست رسد باد صبا * او در آخر عمر مرضی بایل شده و جان
بجان بخش داد منشه مفخر آفاق و گزیده طبیب اعراق مولانا فخر الملة والدین چرلی
که از قدوه اصحاب و زبده ارباب خلافت حضرت ایشانند بشمایل علیه و خصایل سنیه
اهل علم آراسته بودند و بشرب عشق مولانا را غالب بود و حفظ آیات فرقانی و قرات
کلمات قرآنی بنوعی حصول داشت که بمجرد شنیدن قرات یاران را بگاه دست وجدی

چرلی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر شیخ شہاب الدین کنتوری و ذکر سید محمد

منہ خدمت مولانا فخر اصحاب خدمت شیخ شہاب الدین کنتوری کہ بشرف زیارت
کہ معظمہ زادہا اللہ تشریفا و تکریما باحسن الوجوہ دریافتہ از خلفاء کبرای حضرت ایشانند بہمہ
فنون ظرایف و شیون عطایف بیاران ممتاز بودہ اند منہ عمدہ اولاد رسول و زبدہ
احفاد بتول منیجہ سلالہ مرتضوی و دوحہ نہال مصطفوی سید محمد کہ از خلفاء کبار و فوز ارز نامدار
از حضرت ایشانند مظہر اسرار الہی و مصدر انوار نامتناہی بودہ از ابا و اجداد بشرف ارادت
و خلافت این خاندان شریف و دودمان لطیف یافتہ آمدند چون جناب سید از صحرار
بطون بفضای ظہور آمدہ بحضرت سلطان المشایخ بردند جد بزرگ ایشان سید محمود
کرمانی وجدہا در ین ہم حاضر بودند برای تسمیہ ہر کس کہ از حضار مجلس التماس نمودند انکسار
میکردند بحضرت سلطان المشایخ توجہ می آوردند فرمودند کہ نام من محمد و نام جد این کودک
محمد و مولانا را نام محمد مناسب است کہ ایشانرا ہم نام محمد نہیم بعدہ ہر کدام مبارک یاد کردند
از قاموس متبرکہ راندند حق تعالی ہمہ را در قریب الایام بظہور رسانید چون سعد بلاغت
رسیدند پدرش بحضرت سلطان المشایخ آورد و بشرف ارادت رسانیدند در آوان
جوانی و زمان عنفوانی بامور اشغال روزگار و اعمال دیار اشتغال نمودہ ہمدران ہنگام
از اعلی مراتب جاہ و جلال اعراض کردہ طریق مجاہدہ و سبیل مشاہدہ سپردہ و بحضرت
سلطان المشایخ شرف حضور یافتہ و از اصحاب کبار و احباب نامدار شمار ایشہ و موی الیہ
گشتہ و خدمتی شایستہ و ملازمتی بایستہ ازوی برآمدہ کہ الفاظ متبرکہ و اقوال متوثرہ را
جامع آمدہ اگرچہ اکابر دیگر و امائر اصحاب ملفوظات شریف را جمع بہتر ازین دست
ندادہ کہ مقبول ہمہ طوائف و مامول ہمہ ظرائف شدہ و سبب ہدایت جمعی کم گشتگان بادیہ
ضلالت و موجب رعایت زمرہ راہ نابردہ گان وادیہ زلالت شدہ بلکہ مقصد اصحاب
عرفان و موجد ارباب وجدان آمدہ آئینہ روی نمای مقصود و جام معرفت کشای معبود گشتہ
منہ قمر رشید فلک منظر جمشید قلندر کہ از خلص خلفاء کبار حضرت ایشانند و این
جمشید جاہ کش زمرہ قلندران روزگار و فرقہ مجردان اسرار بود چون بشرف ملازمت
حضرت سلطان المشایخ مشرف شدہ و چند روز بخانقاہ عالم پناہ مسکن گشتہ موقف انظار
واردات و موصف ابصار الہامات آمدہ از خلوص اعتقاد و در ربقہ عبودیت حضرت
سلطان المشایخ در آمدند چون در خرقہ لباس خلافت و از در ستیاس مجالست و یدند
خرقہ اجازت ملبوس ساختند منہ علی سیرت و عنان سریرہ حضرت شیخ حیدر
از خلص خلفاء حضرت ایشانند بہ نسبت اصحاب دیگر التفات مکرمانہ بر ایشان زیادہ
بود و در خدمت بمرتبہ میکوشید کہ از خدماتی دیگر سبقت گرفتہ منہ قدوہ خادم

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عظام زبدہ ملازمان کرام صاحب اقبال وجلال با با اقبال کہ از خلص خدام بودہ اند آن
مقدار لطف وعنایت وعطف ورعایت کہ نسبت با با اقبال بودہ بدیگر خادمان نبودہ چہ
محرم اسرار در سراو جہار اوی بودہ ہر چند کہ حضرت لالا بہ پور خدمت وعلی ملازمت داشتند
بودند از خدام دیگر منقبت زیادہ داشتند ولیکن اسرار از اندک وبسیار بر ایشان درمیان
می نہادند واز ہر غریبی کہ تغیری واقع شدی ویرا درمیان گرفتہ دفع کردی منہ
مظہر لطایف ومصدر ظرایف خدمت شیخ لطیف الدین از خلص خلفاء وکمل بہای حضرت
ایشانند آن مقدار مجمع اسرار ومرجع انوار کہ ایشان بودند از اصحاب دیگر کم بودہ اند مگر
بسیار کہ نسبت ایشان بسیار صادر شدہ وباندک فرصت آن ہمہ بظہور پیوست
حق تعالے ہر چہ نسبت کسی مقدور کردہ ہمہ از زبان این طایفہ می آرد قطعہ
نباشد انچہ اندر لوح محفوظ + از ایشان از زبان صادر نباشد + ہر چہ نیک وبد گویند ایشان
ہمہ آن اندر جہان ظاہر نباشد منہ حضرت شیخ برہان الدین دولتابادی کہ بانواع
علوم ظاہر وباطن وباصناف رقوم صوری ومعنوی پیراستہ بودند از خلفای حضرت ایشانند
از اعلی مراتب جاہ اعراض کردہ طریق ملازمت سلطان المشایخ پیردہ اند در خضوع وخشوع
ایشان چنان ممتاز شدند کہ تا آن زمان کہ بحضرت سلطان المشایخ ایشان بودند خطاب
سکالمت بدیگری نبود منہ مسعود وسعادت سرمدی ومحمود وسیادۃ ابدی خدمت ملک زادہ
مسعود یک کہ بفنون فضایل آراستہ وبگیون شمایل پیراستہ تخضیص یافتن شعر منسوب بود واز
خلفاء حضرت ایشانند چون در بدایت حال بجاہ وجلال ومنصب کمال داشتہ درمیانہ
عمر منظور نظر سعادت ومحفوظ بالتفات مساعدت حضرت سلطان المشایخ شدہ در طریق
عقیدۃ وسبیل خلوص بچالاکی سیر کردہ باندک فرصت مقامات سلوک را طی کردہ مشرف بشرف
جذب جلی شدہ بنخستان وی بسیار عالی مشرف افتادہ اند چون التفات حضرت سلطان المشایخ
بہ نسبت وی زیادۃ از اصحاب دیگر شدہ جاہلی متعصب غیبتی میکردند میفرمودند کہ یاران
ویرا معذور دارند کہ ہر کہ ہر چہ گذارد برابر آرد منہ ملک ملک تصوف سالک مسالک
تعرف ملک بہاء الدین گردکہ بزیور زہد وعبادۃ آراستہ وبحلی تعبد وتقادت پیراستہ
از اصحاب ولایت بتاب وخلفاء ہدایت انتساب حضرت ایشانست بشرف سماع وانتفاع
تفرد او ضاع زیادہ از اصحاب دیگر داشتہ وبطریق عقیدہ وخلوص پسندیدہ بودی سلوک
کردہ کہ حد بشرمان ما بلند والتفات انظار واردات وآثار الہامات بہ نسبت وی از ہمہ
بیشتر بودہ وبا استحقاق از سایر خدام ممتاز واکثر درمیان مکارم اخلاق وتبیان
مراحم التفات حضرت سلطان المشایخ بودہ بسیار اوقات در وجد وحال مستغرق بدہ

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

خیال وصال بود بشرح اعداد خلفاء ولایت نهاد از خیر بیان بیرون است مختصراً و تبرکاً چند اسامی درین مجموعه مذکور شده واگر نه از حد خاور تا باختر بقعه و قصبه نیست که از مریدان و مستفیدان سلطان المشایخ پر نیست قطعه شمار زمره خدام آن علی سیرت ۔ چو نه بشرح دهم گر شمار بیرون است ۔ همه مرید و همه معتقد لبشرق و غرب ۔ چنان پراند که گوهر به بحر مخزون است

بعضے اکابر و اماثر که نسبت بحضرت قطب الاقطاب شیخ نصیر الدین محمود چراغ دهلی دارند گفته می آید حضرت قاضی عبد المقتدر و شیخ حمید لاهوری و شیخ الیاس صوفی و شیخ علاء الله و شیخ محمد ساوی و حضرت شیخ صدر الدین حکیم و حضرت سید محمد گیسو دراز که جامع علوم ظاهری و باطنی بودند صاحب تصانیف رایق و تالیف صادق بود ولادت وی چهارم ماه رجب شنبه در سن عشرین و سبعمایه و عمر بکمال یافته صد و شش سال چهار ماه نوزده روز بود وفات وی بوقت چاشت روز شنبه شانزدهم ماه ذی القعده سن حسن و عشرین و ثمان مایته مرقد سریر وی در ولایت دکن بقصبه گلبرگه **حضرت قدوة الکبرا** میفرمودند که چون بشرف ملازمت حضرت میر سید محمد گیسو دراز مشرف شدیم آن مقدار حقایق و معارف که از خدمت وی بحصول پیوست از هیچ مشایخ دیگر نبود و سبحان الله چه جذبه قوی داشته اند مدتی در ولایت دکن بقصبه گلبرگه اتفاق نزول افتاد و در مرتبه دوم آن دیار گذر رایت علالی شده و هو لبس الخرقة الارادة والاجازت من شیخ نظام الدین اولیاء البدایونی و هو لبس الخرقة الارادة والاجازت من حضرت الکبیر و صاحب السریر حضرت شیخ فرید الحق والدین المعروف بگنجشکر قدس الله سره منه حضرت شیخ جمال الدین هانسوی از خلفای کمل حضرت شیخ کبیر اند و ازوی شیخ برهان الدین هانسوی و ازوی شیخ منور قطب الدین هانسوی و ازوی شیخ نور الدین هانسوی مشغل کش منه حضرت قطب المشایخ شیخ علی صابر که از کمل خلفاء حضرت کبیر اند و اندکی فتوری در میان واقع شده بود باز رفع او باحسن وجه حاصل گشته منه حضرت مولانا داود که بزیور علوم ظاهری و باطنی پیراسته بودند و از ابتدا تا انتها بعزلت و خلوت عمر شریف گذرانیده چون مسکن مولانا بقریه پالهی سنوکه از قریات قصبه رودولی بهت بوده بناران حضرت کبیر دو سه مرتبه در وقت آمدن بادوده بقریه مذکور نزول فرموده اند دیگر اربعین بالس خاطر مولانا را گوشه مسجد که در قریه مذکور است کشیده اند و بقصبه رودولی نیز تشریف آورده اند منه حضرت مولانا تقی الدین که از ابتدای حال بفقر و فاقه کوشیده انداز خلفاء کمل حضرت کبیر اند و پسر زاده مولانا داود می باشد حضرت قدوة الکبرا فرمودند که کمال حال مولانا تقی الدین از آنجا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

قیاس می توان کرد که در رجال الغیب یک تن فوت شده بموجب ارشارة بر مولانا رکنی
الدین آمدند که در دایره رجال الغیب در آیند بدل شخصی که فوت شد مولانا رنبار
سهولتی که داشتند گفتند استجازة بر عفیفه مکرمه مشکوه کنیم که چه فرمایند آمدند واقع حال
بر بی بی نمودند گفتند رجال الغیب چه طور مردم اند اهل وعیال دارند یا نه بر رجال الغیب
آمده استفسار کردند تبسمی کردند باز رفته بحضرت بیبی گفتند فرمودند که رجال الغیب
مردم بی نامان اند که این چنین سرگردان اند شما را بایشها چه نسبت رجال الغیب گفتند
سبحان الله چه مردانند که از علو حال وسمو جلال منصب فنا را در نظر نه آورده اند لجامه ننگ
چه مردانند در راه دادار پنهان از مردم گم کرده اثارة زعال مرتبه در چشم نازند
مقام وحال میصدر شست اخیارة مرقد منورة حضرت مولانا رداد دیر لب کول که در
موضع مذکور است و هزار مشرکه حضرت مولانا رقیام الملة والدین رکنی الدین بر لب حوض
اینهمه نه که در خطه اوده بهت ساخته اند وهو لیس الخزانة الا دادة والاجادت من قطب
الاقطاب وزبدة الاصحاب قطب الحق والدین ولادت حضرت خواجه قطب الدین
بختیار اوشی قطب دهلی روز دوشنبه چهار دهم ماه ربیع الاول سنه ثلاث وتلثین وستمائة
مدت عمر مبارک خواجه به پنجاه ودو سال کشیده وفات شهر ربیع الاول سنه قاضی
حکمه معارف ودار دینه عوارف حضرت قاضی حمید الدین ناگوری از خلص خلفای
ولایت مآب حضرت خواجه اند واز آن مقدار التفات ظاهری وباطنی که به نسبت قاضی حضرت
خواجه داشتند به نسبت دیگران کم بوده هم از ان انار التفات وانوار ارادات صاحب
تصنیفات رایقه وتالیفات لایقه شده بتخصیص طالع منحوس که مطلع نحوس حقایق منبع
کیوس ودقایق بهت ازدی سرزده که آن مقدار معارف وعوارف که از طوالع طالع میگردد
در دیگر کتاب یافته نمیشود امروز در جمیع ملل ونحل دستور وسند شده است وفات وی
روز دوشنبه یازدهم مبارک رمضان سن احدی واربعین وستمائیة سنه
مولانا رفخر الملة والدین حلوائی که مفخر اکابر عصر ومصدر امامت دهر خود بوده اند از خلفا
ملی حضرت ایشانند آن مقدار انفاس متبرکه ومخزن موشره که به نسبت وی از حضرت شیخ
اکبر صادر شده بدیگران کم بوده است سنه مولانا رسبهان الدین حلوائی که از
خدمه اصحاب وعمده احباب حضرت شیخ اکبر اند لبس محرم اسرار ظاهری وباطنی ومعدن
انوار صوری ومعنوی می بودند سنه بدرسما رعرفان صدر بزم وحدان حضرت شیخ
بدر الدین غزنوی که بزیور علوم غریبه بحلیه فهم عجیب ازهسته بودند از خلفاء کبار وند مادر انار حضرت
اکبر اند حضرت شیخ امام الدین بن تقی اولی بهت ودختند شیخ بهاء الدین عم حاشر تالی وی اولی بهت واز مدد حضرت شیخ عالم

وذکر مولانا فخر الملة والدین حلوائی وذکر حضرت قاضی حمید الدین ناگوری

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

شریف دہلوی پدری نسبت دارند و ہنا الدین حماد شریف احمد آبادی پدری بنسبت ما ندو ہو لبس خرقہ
الارادت و الاجازت عن قطب العارفین و عمدۃ الواصلین معین الحق و الدین حسن سنجری
چشتی و فات حضرت ایشان سیوم ماہ ذی الحجہ من ثلاث و ثلاثین و ستمایۃ و ہو لبس الخرقۃ الارادت
و الاجازت عن قطب العارفین زبدۃ الکاملین حضرت خواجہ عثمان ہارونی و ہو لبس خرقۃ
الارادۃ و الاجازۃ عن قدوۃ المتقدمین حضرت حاجی شریف زندنی و ہو لبس خرقۃ الارادت
و الاجازۃ عن قدوۃ العارفین خواجہ قطب الدین مودود چشتی کہ پسر مہین و ارشد ترین حضرت خواجہ
یوسف است در وقت صغر بتحصیل علوم وصیت کردہ و قایم مقام خود گردانیدہ وی در سن ہفت سالگی
تمام قرآن را با واضح حفظ کردہ و بتحصیل علوم اشتغال میداشت چون بسن بست و شش سالگی رسید والد
بزرگوار وی خواجہ یوسف از دنیا برفت و بجای خود نشاند مقبول الطوائف و منظور الطرائف
شدہ آن مقدار مردم از اعالی و اسافل و اشراف و ارذال پدری مرید و معتقد شدہ کہ شرح خوان کرد
و توفیق شرف صحبت و دولت تربیت شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی قدس اللہ سرہ نیز در ہمان وقت
وقتیکہ حضرت شیخ الاسلام احمد از ولایت جام تشریف ببراۃ آوردند وفات وی در سن سی و پنج
و خمس مایۃ بودہ و ہو لبس خرقۃ الارادت و الاجازت عن حضرت قدوۃ المتقدمین خواجہ یوسف
قدس اللہ سرہ و وی پسر مہین خواجہ محمد شمعان است کہ خواہرزادہ خواجہ محمد بن احمد ابدال باشد
خواجہ محمد تا شش پنج سال تناول نشدہ بود و پیرا ہنش پرہ بود کہ خدمتش کردی و خوردن و پوشیدن
وی ہم رسانیدی و سن خواہرش پنجہل سال رسیدہ و بسبب خدمت برادر و اشتغال باطاعت خدا
قادر میل بتزوج ہم نداشت شبی خواجہ محمد بدرگاہ خواجہ ابن احمد در خواب دید کہ گفت در ولایت شام
فلان مرد ی محمد شمعان نام بتحصیل علوم کردہ و روزگار بعبادت بسر آوردہ خواہر خود را بوی عقد کن چون
از خواب در آمد بطلب وکس فرستاد آمدہ بمشورہ خود را بعقد وی در آورد و در خشت متوطن شدہ
خواجہ یوسف از ایشان متولد شدہ خواجہ محمد بن احمد بعد از شست و شش سالگی متاہل شدہ بود ہیچ
پسر وی بکمال نرسیدہ خواجہ یوسف سالہ نزلہ فرزند یدہ شتافت و بتربیت میگردد بتحصیل علوم در راہ خدای
دلالت می نمود بعد از وفات وی قایم مقام خویش کردہ و بشرف ملازمت حضرت شیخ الاسلام احمد
کہ چون بطواف مزارات متبرکہ و مرقد منورہ چشت قدسنا اللہ عن البلیۃ رسیدہ بعد از معاودت
ببراۃ در محافل و مجالس بازوی استحسان میگرد و توفی رحمۃ اللہ علیہ فی سنۃ تسع و تسعین و اربع مایۃ و
عمر وی ہشتاد و چہار سال بکمال رسیدہ بود و ہو لبس خرقۃ الارادت و الاجازۃ عن خالہ شیخ الاسلام
خواجہ محمد بن احمد چشتی و خواجہ محمود قدس سرہ کہ بعد از وفات خواجہ احمد قایم مقام وی شدہ و بمرتبہ فرزند
پدر آنکہ بست و چہار سال بیش نبودہ علوم دینی و معارف یقینی تحصیل کردہ و نمودہ و ہم با
از دنیا و اہل آن بغایت بجنسف و متحرز می بود و مدتی کہ محمود بمکتب نفرا و سپردہ بود یا ہمراہ

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

تبرکا همراه برد و بعد و گاری گاکو خادم مظفر و منصور آمده وفات وی در سنه احدی عشر و ماتیه
بوده و هو لبس خرقة الارادة و الاجازة عن ابیه قدس و نور العارفین حضرت خواجه احمد ابدال قدس
سره وی پسر سلطان فرسناذ هست که از شرفای چشت بوده و امیر آن ولایت خواهری صالحه داشته
سلطان که بخانه وی حضرت شیخ ابو اسحاق شامی گاه گاه آمدی و بشارت فرزندی بخانه برادر وی
و بیرار سانیدی تا در تاریخ سنه ستین و ماتین که زمان خلافت معتصم باللہ بود خواجه احمد متولد
شد و میان صالحه خواهرش متعهد وی شده توفی رحمة اللہ علیه سنه ستین و ثلثمایة و هو لبس
خرقة الارادت و الاجازت من قدوة الآفاق خواجه ابو اسحاق قدس اللہ سره و قبر وی بملتان
شام هست و هو لبس خرقة الارادت و الاجازت من قطب المتقدمین حضرت علو دینوری قدس
اللہ سره و لبس خرقة الارادة و الاجازة من قطب المتقدمین حضرت البصری و هو لبس خرقة
الارادة و الاجازة من حضرت القدسی حذیفة المرعشی و هو لبس خرقة الارادة و الاجازة
من ابی المکة و السلطنة ابراهیم ادهم قدس سره و هو لبس خرقة الارادة و الاجازة من فضیل بن
عیاض و هو لبس خرقة الارادة و الاجازة من شیخ عبد الواحد بن زید و هو لبس خرقة
الارادة و الاجازة من رئیس التابعین حضرت خواجه حسن بصری و هو لبس خرقة الارادة و الاجازة
من حضرت امیر المومنین علی بن ابی طالب کرم اللہ وجهه و هو لبس خرقة الارادت و الاجازة من
سید المرسلین خاتم النبیین حضرت محمد مصطفی صلے اللہ علیه وسلم شجره دوم

دوم در بیان سلسلهٔ قادریه

اما در بیان سلسلهٔ قادریه و غوثیه مبنا این سلسله بر شاه بیخ دار مقتدر غوث ثقلین قطب ربانی محبوب سبحانی
میر سید محی الدین عبد القادر جیلانی هست قدس اللہ روحه کنیت وی ابو محمد هست علوی بود و حسنی
شیره ابو عبد اللہ صومعی هست از جانب پدر و مادر وی تمام الخیرات بنجابر فاطمه بنت ابی عبد اللہ الصومعی
ولادة وی در سنه احدی و سبعین و اربعمایة بوده و وفات وی در سنه احدی و ستین و خمسمایة بوده
است وی گفته که خرد بودم روزی عزم بصره بیرون رفتم و دنبال گاوی گرفتم بجهة حراست آن گاو و
باز پس کرده و گفت یا عبد القادر فما خلقت لهذا مرا بتر سیدم باز گشتم و بیام سرای خود
بیامدم حاجیان را دیدم که در عرفات استاده بودند پیش مادر خود رفتم و گفتم مرا در کار خدا تعالی
کن و مرا اجازة ده تا بغداد روم و بعلم مشغول شوم و صالحان را زیارت کنم از من سبب آن دل
بر سید بادی بگفتم بگریست و پر خاست و هشتاد دینار بیرون آورد که میراث پدر من مانده بود چهل
دینار از برای برادرم گذاشت و چهل دینار را در زیر بغل در جامه من دوخت و مرا اذن سفر کرد و مرا
عهد وا و پیمان صدق در همه احوال و بوداع من بیرون آمد و گفت ای فرزند ببرد که برای خدا از تو
ببریدم تا قیامت مددی ترا نخواهم دید من با قافله مدرک بجانب بغداد توجه نمودم چون از همدان بگذشتم
شصت سوار بیرون آمدند و قافله را بگرفتند و بکجر مرا تعرض نکردند ناگاه یکی از ایشان من بگذشت و گفت

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ای فقیر با خود چه داری گفتم چهل دینار گفت در کجاست گفتم در جامہ من دوختہ است و مذہب لیل
گمان بردکہ مگر استہزا میکند مرا بگذاشت و برفت دیگری بمن رسید و همان پرسید و همان جواب شنید
او نیز مرا بگذاشت و برفت ہر دو پیش مہتر الیشان بہم رسیدند و انچہ از من شنیدہ بودند بوی گفتند
مرا طلبید بر بالای تلی کہ اموال قافلہ تسمت میکردند پس گفت با خود چہ داری گفتم چہل دینار
گفت کجاست گفتم در جامہ من دوختہ است زیر بغل بفرمود تا جامہ مرا بشکافتند انچہ گفتہ بودم یافتند پس گفت
ترا چہ بریں داشت کہ اعتراف کردی گفتم مادر من مرا عہد دادہ بود بر صدق و راستی و من در عہد وی
خیانت نمیکنم پس مہتر الیشان بگریست و گفت چندین سال کہ من در عہد پروردگار خود خیانت کردہ ام
و بر دست من تو بہ کردند انچہ از قافلہ گرفتہ بودند باز دادند اول تا ایشان بر دست من الیشان بودند در
سن ثمان و ثمانین و اربعمایۃ بغداد رسید و بجد تمام بہ تحصیل علوم مشغول شد و نسبت تصوف وی بہ طریق
سید کی سید عجیب عجمی دوم با امام موسی کاظم ابو محمد عبد القادر بن ابی صالح بن عبد اللہ الجیلی و ہو لبس خرقۃ
من ید الشیخ ابی سعید المبارک بن علی المخرمی و ہو لبسہا من ید الشیخ ابی الحسن علی بن محمد بن
ابو سعید القرشی الہکاری و ہو لبسہا من ید الشیخ ابی الفرج الطرطوسی و ہو لبس من ید الشیخ ابی الفضل
عبد الواحد بن عبد العزیز التمیمی و ہو لبس من ید الشیخ ابو بکر الشبلی و ہو لبس من سید الطایفہ سید
البغدادی و ہو لبس من سری السقطی و ہو من معروف الکرخی و ہو من امام داود الطائی و ہو
من حبیب العجمی قدس اللہ اسرارہم و نسبت دوم حضرت غوث الثقلین کہ بحضرت سادات میرسد انست
حضرت ابو سعید مخزومی معتقد سید الطایفہ جنید بغدادی میرسند چنانکہ مذکور شد وی بسری سقطی میرسد
و وی خواجہ معروف کرخی و وی بحضرت امام علی بن موسی الرضا میرسند و وی بوالد خود امام موسی الکاظم
و وی بوالد خود امام جعفر صادق و وی بوالد خود امام محمد باقر و وی بوالد خود امام زین العابدین و وی
بوالد امام حسین و وی بوالد خود حضرت علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہم و نسبت خرقہ اولاد
از حضرت غوث الثقلین بوالد صالح حضرت سید عبد الرزاق رسید و از وی بوالد صالح ابی صالح و از وی
بوالد صالح کبیر ابی نصیر محی الدین و از وی بوالد صالح احمد بن محمود و از وی بوالد صالح حسن الشریف و از وی
بوالد صالح محمد الشریف و از وی بوالد صالح علی الشریف و از وی بوالد صالح موسی الشریف و از وی بوالد
صالح محمد حسین الشریف و از وی بوالد صالح احمد بن حسین الجیلی حضرت قدوۃ الکبرا
می فرمودند کہ سلسلہ نسب نور العین فرزند اعزاز شاہد مہند سید عبد الرزاق بحضرت ایشان میرسد
چنانچہ ذکر این خواہد آمد و از وی بوالد صالح احمد بن حسن الجیلی نسبت خرقہ صاحب نفوس جدود
الہی بحضرت غوث الثقلین بیک واسطہ و الحضرت شیخ محمد یونس قصاراند و نسبت دوم حضرت
خضر علیہ السلام بیواسطہ کمال رضی اللہ عنہ نسبت ہذا الخرقۃ المعروفۃ من ید ابی الحسن علی بن عبد

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بن الیاس متبیانہ بالمقری خارج الموصل سنہ احدی وستمایۃ وفیہا ابن جامع من بلد الخضر علیہ السلام وفی الموضع الذی البسہ الخضر یاہا ابنہا ابن جامع علی تلک الصورۃ من غیر زیادۃ ونقصان ونسبت دیگر وی بخضر پیر سد علیہ السلام بی واسطہ قال رضی اللہ عنہ صحبت انا واخی علیہ السلام وناد یتہ واخذت عنہ وعنہا کثیرۃ وشرح مآثر حضرت صاحب فصوص وبیان مکارم قدوم اصحاب خصوص از مرتبہ ایست کہ بر صحایف روزگار واوراق اطوار توان داد وآن مقدار از حقایق ومعارف کہ در تصنیفات خود درج کردہ ودقایق وعوارف کہ در تالیفات خویش درج ساختہ در ہیچ کتابی یافتہ نمی شود واز ہیچکس از ین طایفہ ظاہر نشدہ لجامعہ مثنوی زہی آن قدوہ ارباب توحید منبی آن زبدہ اصحاب تفرید ۔ دریای تحقیق ومعارف ۔ خورخضرای ارشاد وعوارف ۔ محی الحق والدین کان اسرارہ ۔ پناہ زمرہ ابرار واحرارہ ۔ مخصوص بمعرفت از معدن او ۔ وجوہریان رسیدہ از مخزن او ۔ جہان را واردات او از فتوحات در نقد جوہر کان کرامات ۔ ملوکان صفار مخزن نیست ۔ کہ پر از معدن آن جوہری نیست ۔ بروی ساکنان وحدت آباد ۔ در توحید در تفرید یکشاد وزہی خضر مسکندر ذات پاکش ۔ کہ مجری آب حیوانست خاکش ۔ ز دریای حضورش بحر قطرہ ۔ ز نورش لمعہ خورشید ذرہ ۔ ز لطف لانہایت در ہدایت ۔ شدہ خاتم ولایت از عنایت ولد شیخ رضی اللہ عنہ بمرو من بلاد الا نضلس لیلۃ الاثنین لسابع والعشرین من رمضان سنۃ ست وخمسمایۃ وتوفی لیلۃ الجمعۃ الثانیۃ والعشرین من شہر ربیع الآخر سنۃ ثمان وثلثین وستمایۃ بدمشق ودفن بظاہر حالی نجر جبل قاسون حالیاً ان موضع بصالحیہ مشہور است منہم شیخ صدر الدین محمد بن اسحاق القونوی قدس اللہ روحہ کنیت وی ابو المعالی است جامع بودہ میان جمیع علوم ظاہری وباطنی چہ عقلی ونقلی میان وی وخواجہ نصیر طوسی اسولہ واجوبہ واقع است ومولانای قطب الدین علامہ شیرازی در حدیث خاگرد ویست وکتاب جامع الاصول بخط خود نوشتہ است وبر وی خواندہ وبآن افتخار میکردہ از خلفاء وکبرا حضرت شیخ اکبر است قدس اللہ سرہ ویرا الشیخ کبیر میگویند

حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ از حضرت شیخ عبد الرزاق کاشی منقول است کہ وی میفرمود حضرت شیخ اکبر است وازین طایفہ شیخ مویدالدین جندی ومولانا شمس الدین مکی وشیخ فخر الدین عراقی وشیخ سعد الدین فرغانی قدس اللہ تعالی ارواحہم وغیرہم ازاکابر در حجرہ او تربیت یافتہ اند ودر صحبت وی پرورش یافتہ یا شیخ سعد الدین عمری بسیار صحبت داشتہ وازوی سوالات کردہ شیخ بزرگ رضی اللہ عنہ از حالات جاذبہ از بدایت تا نہایت کہ بوی گذشتہ وخواہد گذشت اعلام کردہ چون بقونیہ رسید بعد از وفات پدرش مادرش بعقد نکاح شیخ درآمد وی در خدمت وصحبت شیخ تربیت یافت ونقاد کلام شیخ است مقصود شیخ در مسلہ وحدۃ وجود ہمہ جا کہ مطابق نقل وشرع باشد جز تتبع تالیفات وی ۔ بیان کہ ایلخی میر میشود وبرا مضافات

Ataunnabi.com

بسیار اند چون تفسیر فاتحہ و مفتاح الغیب و فصوص و فکوک و شرح حدیث و کتاب لمعات الہیہ کہ بسیار
از واردات قدسیہ خود در آنجا ذکر کردہ کہ کمالات وی از آنجا معلوم میگردد و میان وی و حضرت
مولوی رومی محبت بسیار و خلوصیت بیشمار بود و حضرت شیخ شرف الدین قونوی از شیخ صدر الدین
کبیر پرسید کہ من این الی این و ما الحاصل فی البین شیخ جواب داد کہ من العلم الی العین و الحاصل
فی البین نجد و النسبۃ الجامعۃ بین الطرفین ظاہرۃ من الحکمین سمعہ شیخ مؤید الدین
چندی از مخلص اصحاب و از محتص احباب شیخ کبیر است کہ شیخ صدر الدین قونوی باشد تحصیل
علوم ظاہری و باطنی بوی کردہ بعضی مصنفات شیخ اکبر را چون فصوص الحکم و مواقع النجوم شرح کردہ
و ماخذ سایر شروح فصوص شرح وی است و حقایق و دقایق بسیار را آنجا اظہار میگردد و خود میگوید
کہ خطبہ شرح من حضرت شیخ کبیر کردہ اند و در اثنای آن تشرف بمن کردند کہ مضمون جملہ کتاب مرا کشف
شد و دیرا بر طریق ابن الفارض رحمۃ اللہ در بیان حقایق و معارف اشعار عربی لطیف است و از بحر
حضرت شیخ فخر الدین عراقی انشاد کردہ در لمعات انشاء شعرا بحرا علی ما کان فی قدم ان الحوادث
امواج و انہا لا یجتنک اشکال بیتا کلہا عمن تشکل زہا وی استاذ و قصیدۃ تائیہ فارضیہ
را جوابی گفتہ است شیخ سعید الدین فرغانی از مخلص اصحاب شیخ کبیر اند از علوم غریبہ و مصطلحات
عجیبہ بہرہ تمام داشتند شرح قصیدہ تائیہ فارضیہ نہایت خوب از وی واقع شدہ و تصنیف دیگر مسمی بمنتہی
المدارک الی التوحید و در بیان مذاہب ایمہ اربعہ رضوان اللہ علیہم اجمعین از وی است کہ سالکان راہ را از وی
چارہ نیست بلکہ اہم است و نسبت خرقہ سلوک بشیخ کبیر دارند چنانکہ گذشت و نسبت خرقہ ارادت وی از
حضرت شیخ نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی و وی از حضرت شیخ الشیوخ و وی بزعم خود شیخ
نجیب الدین و نسبت شیخ بدوم خویش میرود و یکی مذکور شد دوم بعم خود شیخ وجیہ الدین و نسبت قاضی
وجیہ الدین نیز میگویند و باقی این سلسلہ در محل خویش خواہد آمد ان شاء اللہ تعالیٰ شیخ ابو محمد
عبد الرحمن الطغرائی رحمۃ اللہ از طغرج کہ از توابع بغداد است روزی بالای منبر برآمد و گفت انا
بین الاولیا کالکرکی بین الطیور اطولہم عنقا ذکر اصحاب غوث الصمدانی شیخ محی الدین عبد القادر
جیلانی قدس سرہ میشد عمر و حریقی از مخلص اصحاب غوث الثقلین است سبب توبہ آن بود کہ شبی
بہ شب اعتقاد داشت و میگفت کہ در ہوا بچہ حامہ میگذرد یکی گفت سبحان من تعالیٰ بعزتہ عن کل شیء و ہو بکل شیء
بقدرتہ و دیگر گفت سبحان من بعث الانبیاء حجۃ علی خلقہ و دیگر میگفت کل ما فی الدنیا باطل الا ما
اللہ و رسولہ و دیگر میگفت یا غافلۃ عن مولاکم قوموا الی ربکم چون تسبیحات شنیدم از خواب
در آمدم در خود حالتی یافتم مرا کونین از دل من برداشتند و در دلم کردم کہ تو را تسلیم شخصی کنم کہ
دلالت بحق کند من برای نیگذشتم کہ مردی نورانی نمودار شد و گفت السلام علیکم یا فلان جواب
دادم بعد از جواب دادن سوگندی دادم و دامنش گرفتم کہ تو کیستی و نام من چون دانستی گفت من

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

پیش شیخ عبد القادر بودم گفت یا ابا العباس دوش اورادی ما در صدیقین جذبه رسیده است و
قبول یافته و از بالا به وقت فلک اورا ندا آمد که مرحبا بت عبدی با خدای عهد کرده است که خود را
بشیخی تسلیم کند بسوی من آورد و دیر بسوی من آورد مرا گفت مرحبا بمن جذبه مولانا ابو سعید
و اطیز و جمع دکتیر من الخیر و بشارت داد مرا که ترا مریدی پیدا بود عبد الغنی این لفظ کرا
اولیا بسیار بزرگ باشد بعده طاقیه بر سر من نهاد و خوشی دنیکی آن بدماغ من رسیده و از دماغ
بدل ملکوت برکشف شده شعبه شیخ بقا بن بطو از معاصران حضرت غوث الثقلین اند حقایق و دقایق
چنانکه از ایشان ظاهر شده شرح نتوان کرد نسبت ارادت و خلافت وی بتحقیق نرسید شعبه
قضیب البان الموصلی از کبراء متقدمین و بلغاء کاملین بوده اند از اصحاب حضرت غوث الثقلین
اند و ایشان را در کشف صوری قوتی بود که بصور مختلفه و اشکال متعدده خود را می نمودند پیش غوث
الثقلین نمودند که وی نماز نمی گذارد فرمودند که ہی ہی بگویید چنین که بیت مردی در سجود است
بیت بظاهر گر نباشد در عبادت بچه شد در سر عبادت کرد عادت شعبه محمد الاوانی که باین
لقاید مشهور اند از اصحاب حضرت غوث الثقلین است و دیرا سعید الحضرت گویند و از مفردان بوده
است ابو المسعود بن شبیل رحمه الله وی نیز از اصحاب شیخ عبد القادر شعبه ابو مدین المغربی نام وی
شعیب بن حسین است از مقتدای این طایفه است و بسیاری از مشایخ در صحبت وی بجای رسیده
اند یکی از اجله شیخ محی الدین ابن العربی است امام عبد الله یافعی میگوید که اکثر شیوخ ما یعنی شیخ عبد القادر
نسبت دارند و بطلبی هستند که نسبت شیخ ابو مدین دارند این یکی شیخ مغرب و آن یکی شیخ عبد القادر
شیخ مشرق است ابو العباس بن العریف اندلسی صاحب فتوحات فرض از شیخ خود نقل میکند که روزی
از پیش شیخ خود ابن عریف برون آمدم و در صحرا سیر میکردم پهر درخت دگیاه که میرسیدم میگفت که
مرا بگیر که برای فلان درد کار می ایم و همچنین هر گیاه تکلم آمد این حالت بشیخ خود عرض کرده فرمود
ترا ایزد تعالی امتحان کرد اکنون باز رو اگر آن گیاه با تو تکلم آمدند توبه قبول نشد باز آمده بآن
درختان هیچ نشنید شیخ عرض کرد فرمود بشارت باد مرترا که نشان قبول توبه تست و گمان ذلک
سنه ست و ثلثین و خمسمایه توفی رحمة الله علیه شعبه ابو الربیع الکفیف المالقی از مریدان ابو العباس
ابن العریف است شعبه ابن الفارض الحموی المصری قدس الله سره کنیت وی ابو الحفص است
و مصری المولد بدو وی از اکابر علماء مصر بود دیوانیست مشتمل بر عیون معارف و فنون
لطایف که یکی از قصاید او قصیده تائیه است که هفت صد و پنجاه بیت است و لقب اشتهرت بها
القصیدة التائیة بین المشایخ الصوفیة و غیرهم من الفضلاء و الله اعلم و علی الحقیقت آنچه بعد از سیر
و سلوک تمام و درین قصیده از حقایق علوم دینیه و معارف یقینیه از ذوق خود و اذواق کاملان
انبیاء و اکابر محققان مشایخ رحمهم الله تعالی اجمعین جمع کرده است در چنین نظم رایق و نسق گفته

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کرکسی دیگر را میسر نشده و نمیشود و هیچکس از اهل فضل و هنر که مقدور اکثر نوع بشر توان بود شعر
من کل لطف فیه لفظ کاشف وفی کل لفظ منه حسن باهر و بحر وکن الطفاوة عنبر و من وکن
الیعوب جواب شیخ رضی الله عنه فرموده است که چون قصیده تا بیته گفته شد رسول الله صلی الله
علیه وسلم بخواب دیدم فرمودند که یا عمر ما سمیت قصیدتک گفتم یا رسول الله صلی الله علیه
وسلم لدین سمیتها نظم السلوک فمیتها بذلک نقل است که این قصیده را از روی شعر و به
قانون فکر نگفته است بلکه گاهی جذبه میرسیدش و روزده دوازده از حواس خود غایب می شد چون حاضر
می شد مجموعا املا میکرد تا سی و چهل بیت باز احوال میگشت تا وقتی که باز بجهان دیگر حاصل میشدش
پس تمام این قصیده وی واردات الهی و الهامات نامتناهی بوده اکثر اکابر روزگار بروی شرح
گفته اند در مجلس حضرت شیخ صدر الدین قونوی علما و طلبه حاضر میشدند و در انواع علوم سخن میگذشت
و ختم مجلس بر بعضی ابیات قصیده و نظم السلوک می شد و حضرت شیخ برهان بزبان عجمی سخنان
غریب و معارف عجیب می فرمودند که فهم آن نتوانستی کرد و دیگر کسی که از اصحاب ذوق و وجدان بودی
و هر زمان معانی دیگر در خاطر شریف وی القا میشد و حضرت امام یافعی این بیت وی بسیار پسندیده
شعر میتنی لایل الدیا مسکنا و بها و عاشرنا امنها و لکن جم عجوا وقتی که شیخ برهان الدین با جمعی از اکابر
بزیارت وی رفته بودند دیدند که خاک بسیار کرد قبر وی برآمده بر آن نشسته و این بیت خوانده شعر
مشتاق و مل العیش حتی نبورهم و علیها تراب الذل بین المقابر بعد ازان خاکها و گرد ها را برفت و بدست
مبارک خود گرفت و بجای دیگر انداخت تا حوالی قبر وی پاک ساخت توفی رضی الله عنه فی الثانی من
جمادی الاول سنه اثنین و ثلثین و ستمایه شعبه شیخ حماد دیاس از مشایخ غوث الثقلین است و
کان اصیا فقیه الباب المعارف و الاسرار و صاحب قدم الشیخ الکبار شیخ عبد القادر جوان بود
و در صحبت شیخ حماد می بود و در ریاضت تمام در صحبت وی نشسته بود چون برخاست و بیرون رفت
شیخ حماد گفت این عجمی را قدمیست که در وقت وی بر گردن همه اولیا باشد بعد از مرور ایام اقدام
وی بر گردن همه اولیا شد توفی فی شهر رمضان سنه خمس و عشرین و خمسمایه شجره سیوم
در بیان سلسله کبرویه منشاء این سلسله که مسلسل میرود بحضرت شیخ الشیوخ ابی نجیب الدین سهروردی
و شیخ نجم الدین کبری است و کنیت وی ابو الجناب و نام وی احمد ابن عمر الخیوقی و لقب وی کبری
است اول جذبه وی از فیض نظر بابا فرج تبریزی است بعده ارادت بحضرت شیخ اسمعیل قصری
آورده و تربیت یافته باز بموجب اشاره و بخدمت شیخ عمار یاسر رسیده و آنجا نیز تربیت یافت
و ابتدا تکمیل و تحصیل سلوک الهی و حضور بر مقامات نامتناهی بحضرت شیخ روزبهان کبیر البصیر
شد رض چنانکه شرح این سخن در جای دیگر رفته است و در زبان نسبت بحضرت ابو نجیب سهروردی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

دارد و خروج چنگیز خان لعین از نفس او ست که اکثر عمارات ربع مسکون خراب و ویران شده و سبب
شهادت یا قتل شیخ هم آن لعین شد و اکثر مقتدایان روزگار و پیشوایان نامدار منسوب بوی دارند و بسیار
اکابر و امائر از تربیت وی پیدا شدند چنانکه ذکر انها می اید کان شهادته فی شهور سنه ثمان و عشرین
ستمایة و وفاته بربع الاخر و دیگر نسبت وی بحضرت شیخ ابو النجیب ضیاء الدین بواسطه عمار یاسر پسر سعد
ابو بواسطه روزبهان شیخ نجم الدین را حالتی بود که هر که در حالت وی منظور وی شدی فیض
یافتی و بحد ولایت رسیدی و دیگر نسبت وی بحضرت غوث الثقلین است بی واسطه و سه شیخ سعد الدین
حموی از خلفاء کبرای شیخ نجم الدین کبریست کان صاحب احوال و ریاضات و اصحاب و مریدان و کثیر
مسکن شیخ قاسون مدتی جمع الی خراسان فتوفی هناك در علوم ظاهر و باطن یگانه روزگار خود بود و
مصنفات بسیار دارد چون کتاب محبوب و مجلی الارواح و غیر آن و در تصنیفات وی سخنان
مرموز و کلمات مشکل و ارقام و اشکال و دوایر که نظر عقل و فکر از کشف آن عاجز است و با حضرت
شیخ صدر الدین قونوی معاصر بوده اند عمر وی شصت و سه سال بوده و وفات در روز عید الضحی
سنه خمس و خمسین و ستمایة و سه شیخ مجد الدین بغدادی کنیت وی ابو سعید است و نام وی محمد بن
شرف المؤید بن ابی الفتح البغدادی در اصل از بغداد است و وی از خلفای کبرای حضرت شیخ نجم الدین
است بلکه وی را بشرف قبولیت فرزندی شرف ساخته بغایت صورت لطیف و طبع ظریف داشته
و شیخ علاء الدولة السمنانی فرمودند که بین خلاف واقع است که وی امرد بوده و بشرف صحبتی
پیوسته و سبب ظهور غضب شیخ نجم الدین به نسبت خوارزم شاه که خدمت شیخ مجد الدین را بجلد
انداخت و کشته شدن وی بدست هلاکو بن تولخان بن چنگیز خان لعین و خراب شدن عمارت
و دی بزمین وی بوده کان شهادته سنة سبع و ستمایة و قیل سنة عشر و ستمایة خاتون
وی که از نیشاپور بوده وی را بنیشاپور نقل کرده و در سنة ثلاث و ثلثین و ستمایة در ارمغیر
نقل کرده شیخ سیف الدین باخرزی از خلفاء کبیر حضرت شیخ نجم الدین کبری است بعد از تحصیل
و تکمیل علوم بخدمت شیخ آمده و تربیت یافته در اوایل او را بخلوت نشانده و در اربعین دوم شیخ
بخلوت اورآمده و انگشت مبارک بدر خلوت وی زده و آواز داد که ای سیف الدین شعر
سنم عاشق مرا غم ساز دارست ۔ تو معشوقی ترا ناغم چه کارست ۔ برخیز و بیرون آی آنگاه دست وی را
بگرفت و بیرون آورد و بطرف بخارا روانه کرد و توفی قدس سره فی ستة ثمان و ثمنین و ستمایة
قبر وی در بخارا ست یزار و یتبرک و منشا سلسلهٔ اکابر فردوسیه و دو مان کبرویه است تخصیص
درین دیار هند که خانواده شریف فردوسیه است از حضرت شیخ شرف الدین سیری اشتهار
یافته بوی میرسد آن انیست از حضرت شیخ سیف الدین باخرزی با شیخ بدر الدین کبیر قندی
رسیده از وی بشیخ رکن الدین فردوسی رسیده از وی بشیخ نجم الدین زرزری رسیده و از

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بشیخ شرف الدین مبشری رسید حضرت شیخ نجم الدین فردوسی مشہور بشیخ نجم الدین صغری ماندہ در
سریر دولت و شوکت کہ حشم و خدم ایشان نزدیک دوازدہ ہزار کس رسیدہ بود و اکثر امرا معتقد و
معتقد ایشان و ہی بشرف وصول تا ہی و حصول قرب نامتناہی مشرف بودند چون حضرت شیخ شرف الدین بعد از
تحصیل علوم شرعیہ و تکمیل مباحث اصلیہ و فرعیہ بشرف ملازمت حضرت سلطان المشایخ بدہلی تشریف
بردند و مستدعا ارادت و ارشاد نمودند استفسار از عالم غیبی و فضا رلا ریبی کردند و سر بجیب استغراق
کشیدہ بر آوردند و فرمودند برادرم شرف الدین نصیب ارادۃ و حصول سلوک شما از برادرم نجم الدین
صغری است بروید کہ ایشان منتظر قدوم شما و منتظر حضور معلوم اند چون بوقت اشارت سر براہ ملازمت
شیخ نجم الدین صغری نہادند فرمودند از منہاج حسنات فقیران خالی نروید باری سماع و صفائی از ین خاندان
سبارک باشد تعظیم کردند سماع و صفای دیرین دودمان ازینجا است شرح اوصاف ذات شریفہ وی بیان
اخلاق و صفات لطیفہ او برتر از انست کہ بخامہ دو زبان با لسان تبیان عیان توان کرد قطعہ
صفات ذات آن عالی مناقب ۔ برون از حد و بیرون از بیان است ۔ نہ ہی آن قدوہ اصحاب عرفان
وی آن عمدہ ارباب ایقان است ۔ شہ ملک ولا و والی پاکی ۔ کہ در بزم معارف کاہ اہل است بجہان شد
تازہ از باد بہارش ۔ بہار خورم از سر سبزہ و نشست ۔ بنوباغ آسودہ کز باغ فردوس ۔ چراغ دودہ
مرد یزدان است ۔ بساتین تازہ دارد از یاسین ۔ ز گلزار معارف بوستان است شیخ جمال الدین
سیلی از حضار مجلس حضرت شیخ نجم الدین کبریست در اوایل کہ عزم صحبت حضرت شیخ کردہ در کتاب خانہ
در آمد کتابی از ہر علوم انتخابی کردہ ہمراہ گرفتہ در ملازمت آمد شبی دیر امنود فکر ہی کیلکہ پشتہ را
بیند از متیر ماند کہ باید پشت چہ باشد از دنیا چیزی ندارم و سیل جمع دی ندارم تا شب دیر اہین فرزند
چنان متہ زدشد از شیخ پرسید کہ شیخا پشتہ چیست گفت کہ پشتہ تو ہمین مجموعہ سفینہ از علوم غریبہ است
آخر عدد با انداختہ با کمال تجدی از فلفار کبرای حضرت شیخ نجم الدین کبریست مرتبہ کمال و اکمل فنت
حضرت شیخ عرفہ بوی داد و گفت در دیار ترکستان مولانا شمس الدین مفتی را فرزندی است کہ ویرا
احمد مولانا میگویند عرفہ ارا بدرسان و ازدی تربیت دریغ مدار چون با کمال بجیند رسید
جمعے کہ دکان بازی میکردند و احمد مولانا چون پسوز کودک بود در میان ایشان آمد و شدی میکرد و
جامہ ہای ایشان رنگاہ میداشت چون با کمال را دیدند بر خاست و باستقبال نمودہ سلام
کرد و گفت ما چند جامہ دیگران رنگاہ داریم و شما جامہ ما رنگاہ دارید پس خدمت بابا وی را کنار
گرفت و بخانہ مفتی آمدند ۔ مفتی گفت این فرزند مجذوب است شاید خدمت شایستہ
نتواند کرد برادر خورد تر از وی دانشمندی مولانا نہایت زیرک است و مودب با با گفت
وی نیز با نصیب گردد بالجملہ شیخ بخدمت این آمدہ ایم و احمد مولانا را در اندک فرصتی تربیت
تمام یافت و صیت کمالات وی منتشر شد و بسی طالبان در صحبت وی تربیت تمام یافتند و بمرتبہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

کمال رسید ندیکی از ابنا شیخ بہاء الدین کبری است کہ تربیت برادر زادہ و فرزند دانشمند مولانا را
کہ محمد نام داشت حوالہ بوی کردہ بودند شیخ بہاء الدین تربیت فرزند خود ابو الفتوح را بدانشمند
سولانا مذکور کردہ است و بہمانا کہ خواجہ ابو الوفا خوارزمی را انتساب بہ ابو الفتوح است چنانکہ در پیش
سلسلہ مشایخ خود گفتہ اشعار رسید فیض علی بازاحمد مختار پس از علی حسن آمد خزینہ اسرار
حبیب طالی و معروف پس سری و جنید و ابو علی دودگر سقطی سراج و عتیب ابن ابہ القاسم
و پس شناج و امام احمد پس سہروردی و عمار و پس از اکابر مذکور شیخ نجم الدین او کہ بود قدوہ
اخیار و سرور ابرار بکمال و احمد و آنکہ بہاء ملت دین او دگر محمد پس ابو الفتوح فخر او خواجہ ابو الوفا
خوارزمی احتمال دارد از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است شیخ نجم الدین رازی المعروف بدایہ از
اصحاب کبار شیخ نجم الدین کبرا است کہ تربیت او را حوالہ شیخ مجد الدین کرد و بود و مصاحب و صاد
و تفسیر سبع المثانی است در وقایع چنگیز خان از خوارزم بیرون آمد و بروم رفتہ با شیخ مین الدین
فروزی و با شیخ صدر الدین قونوی و مولانا جلال الدین رومی اتفاق اجتماع افتاد و وفات او
در شعبان ربیع و خمسین و ستمایہ بودہ است در سیواس نزدیک بہ بغداد و بیرون مقبرہ سری سقطی و شیخ
جنید قبری بود می گفتند کہ قبر لیست و اللہ اعلم از مقولات لیست رباعی شمع از بہر چہ من
داغ جدائی دارد با گریہ و سوز آشنائی دارد کہ سر رشتہ شمع بہ کہ سر رشتہ من کانی
رشتہ سری بر و شنائی دارد شیخ رضی الدین علی لالا[1] و ہو علی بن سعد بن عبد الجلیل
الفاروی ابن شیخ سعید پدر شیخ رضی الدین پسر عم حکیم سنائی است و از اصحاب خواجہ یوسف
ہمدانی است و شیخ رضی الدین از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است در اوایل سلوک بصحبت
وی کردہ اما شرف ارادت بشیخ مجد الدین یافتہ آمدہ آنکہ شیخ علی لالا از صدر جہار دہ
مشایخ کامل خرقہ دارد و بعد از وفات وی صد و سیزدہ خرقہ بودہ یافتند سفر ہندوستان کردہ
بود و صحبت ابو رضا رتن رضی اللہ عنہ دریافتہ صحبت یعنی الشیخ رضی الدین علی لالا صاحب
حضرت رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم ابا رضا رتن بن نعیر رضی اللہ
عنہ قاعطاہ مشطا من امشاط رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و شیخ رکن الدین
علاء الدولہ السمنانی ان شانہ را در خرقہ پیچیدہ و آن خرقہ بکاغذ پیچیدہ بخط مبارک خود
بران نوشتہ ھذا مشط من امشاط رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
وصل الی ھذا الضعیف من صاحب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
و ھذہ الجہۃ وصل من ابی رضا رتن الی ھذا الفقیر حضرت قدوۃ الکبرا
می فرمود صدقتی کہ این فقیر ملازمت حضرت ابو الرضا رتن رسید و از انواع عطایا ایشان
بہرہ مند شدہ یکی نسبت خرقہ این فقیر بحضرت رتن میرسد و او را بحضرت رسول اللہ

[1] لالا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

صلی اللہ علیہ وسلم و شیخ علاء الدولہ السمنانی ابن احمد بن محمد البیانکی در اصل از ملوک سمنان
سامانی اند منصب وزارت حضرت ابراہیم شاہ بایشان مفوض بود در یکی از حروب وی را جذبہ
رسید بدوران در سنہ تسع و تسعین و سبعمایۃ و قبل در ثمانیہ خمس عشر و سبعمایۃ و اللہ اعلم
در صحبت شیخ نور الدین عبد الرحمان اسفرائی کرخی رسیدہ و شرف ارشاد یافتہ و بتخان معارف و
حقایق وی ہم درین مجموعہ بتفاریق مذکور شدہ احتیاج بتکرار نبودہ **حضرت قدوۃ الکبرائی** فی نوشتہ
کہ در بدایت کار بملازمت ایشان رسیدہ بودیم و بسی از حقایق و معارف تحصیل کردہ و نسبت
شیخ نور الدین شیخ احمد کورفانی میرسد و نسبت وی بحضرت شیخ علی لالا رود و وی بحضرت
شیخ نجم الدین کبری در خانقاہ سکاکیہ مدت ثمانی عشرہ سال صد و چہل و اربعین برآمد و گویند کہ در سایر
اوقات صد و سی و اربعین دیگر برآوردہ اند چون عمر وی ہفتاد و ہشت سال رسید شب جمعہ بست و دوم
ماہ رجب المرجب سنہ ست و ثلثین و سبعمایۃ در برج احرار صوفی آباد بجوار حق پیوست در خطیرہ قطب
الاوتاد عماد الدین عبد الوہاب مدفون شدہ ابو البرکات تقی الدین علی الدولہ السمنانی از اصحاب شیخ
رکن الدین علاء الدولہ السمنانی اند امیر سید علی بن شہاب بن محمد الہمدانی جامع بود و ندا از علوم ظاہری
و باطنی مصنفات وی مشہور اند چون کتاب اسرار النقطہ و شرح اسماء اللہ و شرح فصوص و شرح قصیدہ
خمریہ ابو فارضہ وی مرید شیخ شرف الدین محمود بن عبد اللہ المزدقانی است و وی مرید شیخ علاء الدولہ
السمنانی است و وی مرید شیخ نور الدین عبد الرحمان و وی مرید شیخ احمد غزنانی و وی مرید شیخ علی لالا

شجرہ چہارم در بیان سلسلہ سہروردیہ منتشر این سلسلہ از حضرت شیخ نجیب الدین سہروردی
کہ وی قدوہ این دودمان و عمدہ این خاندان است و شرح نسبت خرقہ و اجازت وی در طبقہ
سابقہ مذکور شدہ و مصنفات بسیار دارد چنانکہ آداب المریدین و سلسلہ نسبت وی بعد از دو واسطہ
بحضرت ابی بکر میرسد و نسبت خرقہ بشیخ احمد غزالی قدس اللہ سرہ العزیز روزی در بازار قصابان گذر
کوسفندی آویختہ دید گفت این گوسفندی گوید من مردہ ام نہ مذبوح قصاب بیخود افتاد چون بخود باز آمد
بصحت قول شیخ اقرار کرد و تایب شد توفی فی شہور سنۃ ثلاث و ستین و سبعمایۃ **صنف**
مقتدی الانام معین القضات ہمدانی کنیت وی ابو الفضل عبد اللہ بن محمد المشایخی است و عین
القضات لقب و لیث باشیخ محمد بن حمویہ صحبت داشتہ باشیخ امام احمد غزالی نیز و فضایل و کمالات
صوری و معنوی وی از مصنفات وی ظاہر است چہ غزل و چہ فارسی آن قدر کشف حقایق و
شرح دقایق کردی کردہ است کم کسی کردہ از وی خوارق عادات چون احیاء اموات بظہور آمدہ امام
احمد غزالی کہ مقتدای اہل شریعت و طریقت و پیشوای ارباب معرفت و حقیقت کہ سخن او در جمیع ملل
و نحل سند و حجت است تالیفات و تصنیفات وی معتبر و مقبول الطوائف یکی از ان سوانح است
کہ منشا مصنفات شیخ فخر الدین عراقی شدہ کسی از حال برادرش حجۃ الاسلام پرسیدہ کردی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گیا ہست گفت درخون نشستہ چون لغتش کردند در فکر مسئلہ حیض بودہ اند جزوی از تصانیف
از لحجۃ الاسلام سید مطلقہ کہ گفت سبحان اللہ طلب کردیم او فات بیت یکی میرود دیگری میرسد ایکے
میرود دیگری میرسد ۱۲ توفی فی سنہ سبع وعشرین خمسمائۃ قبر وی در قزوین ہست یزار و بیترک
ونسبت خرد بحضرت ابوبکر شاج او امیر سید منہ امام حجۃ الاسلام محمد بن محمد الغزالی کنیت وے
ابو حامد ہست لقب وی زین الدین انتساب وی در تصوف بہ شیخ علی فارمدی میرسد وی
بحضرت ابو القاسم گرگانی در اوایل حال بطوس ونیشاپور بود و درس نظامیہ بغداد ی بوی
تفویض یافتہ در شنہ اربع وثمانین واربعمائۃ تصنیفات وی کہ متمسک جمیع ملل وملل بود چوں
کتاب احیای علوم وجواہر القرآن وتفسیر یاقوت التاویل چہل مجلد ومشکوۃ الانوار وغیر آن از کتب
مشہور متوفی قدس اللہ سرہ العزیز در اربع عشر جمادی الاخر شنہ خمس وخمسمائۃ ومشہور است
کہ شبی یکی از مشایخ منکر ان تصانیف وی مدام کہ از اہل الاعتزال بودہ اند بخواب دید کہ حضرت
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم او را تعزیز کردہ از چون بیدار شد ہنوز اثر سوط
بر بدن آن پیدا بود تا زندہ بود و ولد بطوس شنہ خمس واربعمائۃ وخرج الی الحجاز فی
ثمانین رجع الی الدمشق وسقط فلہا عشرین سنین وکانت وفاتہ بطوس صبح یوم الاثنین
الرابع عشر من جمادی الآخر شنہ خمس وخمسمائۃ وکان عمرہ خمسا وخمسین سنۃ ایضا اخذ
العلم والخلافۃ من الشیخ ابی المعالی الجوینی وہو من ابو القاسم القشیری وہو من ابی علی
الدقاق وہو من ابی القاسم النصیر ابادی وہو من خواجہ ابی بکر الشبلی وہو من سید الطائفہ
شیخ ابو بکر بن عبد اللہ الطوسی النساج از اصحاب شیخ ابو القاسم گرگانی ہست وی از اقران
ورشا بودہ وصحبت وذکل چنان حالی افتادہ بود کہ ہمہ باو اقتدا کردہ اند شیخ ابو القاسم گرگانی نام
وعلی ہست در وقت خود عدیم المثال بود در زمن شیخ ابو سعید ابو الخیر وشیخ ابو القاسم باہم اشنا بودند
وجمعی درویشان حاضر بودند بخاطر یکی از انہا گزشت کہ درین ہر دو شیخ بزرگ زیادہ کہ بایشان ہمیشہ زری
درویش کرد وگفت ہر کہ خواہد کہ دو پادشاہ بر یک تخت در یک عصر بہ بیند کہ بیای کہ بہ دو درویش
نگرد در نگاہ کند بیت ہر کہ بیک تخت ندید دو پادشاہ ۱۲ کہ نکرد سوی دو این کہ کلاہ ۱۲ حق سبحانہ تعالی
حجاب از پیش چشم وی بر داشت تا صدق سخن شیخ بر دل وی کشف گشت و بزرگواری ایشان بدید
پیش گذشت آیا خداوند تعالی در الحرم زمین ہیچ بندہ ہست بزرگوار تر ازین ہر دو شخص شیخ ابو سعید
کردی بآن درویش کرد وگفت محتشم یکی بود کہ ہر بدنی دران ملک چون ابو سعید و ابو القاسم بقضا فرستاد
خدا ترسد وہفتاد ہزار بتر سد منہ شیخ ابو عثمان بن سعید بن سلام المغربی از قدوہ مشایخ وحرم
علمای سواد ہست وا و پیر خواجہ ابو القاسم گرگانی ہست اکثر اولیای ہمہ روزگار و بلغای نامدار نسبت
او سر فراز ند توفی یوم الاثنین ۱۲ شنہ ثلاث وسبعین وثلثمائۃ منہ علی الکاتب العبری از

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

طبقہ رابعہ ہفت واز کبار مشائخ ہست و خواجہ ابو عثمان منزل از قدمای خلفاء وے ست بابو بکر مصری و
ابو علی رودباری صحبت و خلافت داشتہ ہر گاہ کہ وی را ازین علم مشکل شدی در خواب از روح
سرور کہ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم انکشاف کردی منہ

ابو علی رودباری از طبقہ رابعہ ہست نام وی احمد بن محمد بن قاسم بن منصور از وزراء اردبار ہست
نسب ولادت وی بکری میرسد بابو القاسم و سید الطائفہ صحبت داشتہ و قال ابو عبید اللہ رودباری
باشد ابو علی کاتب وی را چون نام بردی سید ناگفتی و این کلمہ موجب رشک بعضی اصحاب شدے
گفت او از شریعت بطریقت شدہ ما از حقیقت بشریعت می ایم و نسبت خرقہ وی بحضرت سید الطائفہ
میرسد بالاتر از وی چنانکہ در طبقہ سابق بخانوادہ وے و سیان مذکور شدہ و ثمر از فضایل وی
ہم در انجا مسطور ہست اما از حضرت سید الطائفہ بسیار خانوادہ وے بسیار و وے منتسب میگردد و شرح احوال
خلفای وی و ثمر از فضیلت شان در شجرہ جنیدیہ مذکور خواہد شد ان شاء اللہ تعالی و یک نسبت خرقہ
حضرت سید الطائفہ بسری سقطی میرسد وی بخواجہ معروف کرخی و وی بحضرت امام علی رضا و وی
بہ پدر بزرگوار امام موسی کاظم و این سلسلہ بر حسب نسبت منتہا خویش بحضرت امیر المومنین علی
رضی اللہ عنہ میرسد دیگر نسبت سلسلہ سید الطائفہ بواسطہ خواجہ معروف بداؤد طائی میرسد
وی بحضرت حبیب عجمی و وی بحضرت حسن بصری و وی بحضرت امیر المومنین علی رضی اللہ عنہ
میرسد و دیگر نسبت سلسلہ حضرت سید الطائفہ کہ بواسطہ مشائخ میرسد بالا مذکور شدہ و ثبت ایجا دیگر
کمیل زیاد را و حسن بصری و عبد الواحد بن زید واسطہ میکند تغریبا بہ نسبت می شود و آن انست
کہ شیخ نجم الدین نسبت شیخ اسمیل قصری دارد وی را شیخ محمد باکیل و وی شیخ محمد بن داؤد الصرف
بخادم الفقراء و وی بابی العباس ادریس و وی بابی القاسم بن رمضان و وی بابی یعقوب طبری و وی
شیخ عبد اللہ بن بحر عثمان مکی کہ از طبقہ ثانیہ ہست کنیت او ابو عبد اللہ استاذ منصور حلاج ہست نسبت
باجنید نیز دارد و از اقران خراز ہست و او را نسبت خلافت بابی یعقوب نہرجوری ہست و وی ببغداد
ساکن بست و تسعین و مائتین قبل احدی و تسعین ابو یعقوب نہرجوری از علماء مشائخ و قدماء
صوفیہ است با جنید و عمرو عثمان مکی صحبت داشت و قبل بکیس شاگرد ابو یعقوب سوسی است کہ
در مکہ مجاور بود و بہ نجارلہ از دنیا در سنہ ثلثین و ثلثمائہ دہم جمادی الاخرہ و نسبت خرقہ ابو یعقوب
صوفی دارد بابو یعقوب سوسی بحضرت کمیل بن زیاد و وی بامیر المومنین حسن المجتبی و ایضا شیخ ابو یعقوب
سوسی نسبت خلافت و اجازت از حضرت عبد الواحد بن زید و وی از حسن البصری و وی از
حضرت امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہ شعبہ از حضرت شیخ ضیاء الدین عبد القادر
ابن نجیب الدین السہروردی سلسلہ مولوی رومی می برآید کہ از وی بہ شیخ قطب الدین الابہری
رسید و از وی بشیخ رکن الدین سنجابی رسید و از وی بخواجہ شمس الدین تبریزی رسید فیض خرام

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شمس تبریزی مرید و خلیفہ شیخ ابوبکر سلہ باف است و شیخ او صدالدین کرمانی نیز ارادہ و خلافت
بوی دارند بعضے میگویند کہ مرید و خلیفہ بابا کمال جندی است و از آنجا نفس یافتہ کہ مرید ترا ہم چو
مولوی رومی پیدا شود چنانکہ مذکور شد و احتمال دارد کہ از ہمہ اکابر تربیت و نوازش یافتہ باشد
شیخ صلاح الدین فریدون القونوی المعروف بزرکوب در بدایت حال مرید سید برہان الدین
ترمذی بودہ آخر بصحبت مولانا پیوستہ چنانکہ از صحبت خواجہ شمس الدین ایشان نوازش یافتہ
وی ہمچنان از مولانا یافت چون از مردم زرکوبان بودہ اند نسبت ایشان گفتہ اند بیت
یکی گنجی پدید آمد ازین دو کان زرکوبی ۔ زہی صورت زہی معنی زہی خوبی زخوبی شیخ صلاح الدین
دکان را بنیاد او نہد چون سلطان ولد بدرجہ بلوغ رسید خدمت مولانا دختر صلاح الدین را
بجہت وی خطبہ کرد و چلپی شیخ عارف ازان دختر بود شیخ حسام الدین حسن بن محمد بن الحسن بن اخطب
چون شیخ صلاح الدین بجوار حق رسید عنایت خدمت مولانا و خلافت بچلپی حسام الدین منتقل شد
و خلق بازی بادی بنیاد نہاد و بسبب نظم مثنوی است کہ عاروی بود چنانکہ رفت اما سلطان خلفا حق
و خلیفہ صدق حضرت مولویست حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند کہ ولد الولد سر لابیہ لاشک
فیہ غالبا در شان وی نزول یافتہ لہ بعینہ بخلق و خلق بمولانا رومی رسیدہ بودند سید برہان الدین
محقق و شمس الدین تبریزی را بسیار خدمت شایستہ کردہ است شعبہ مولانا جلال الدین محمد البلخی الرومی
ولادت وی در بلخ بودہ است در ششم ربیع الاول سنہ اربع و ستمائۃ آن مقدار خوارق عادات
کہ از و و از ابتدا تا نہایت صادر شدہ از ہیچ یکی ازین طایفہ صادر نہ شدہ و بصحبت شیخ فرید الدین
عطار رسیدہ و او کتاب بیتنامہ بوی داد و اندرز فرمود و اخیر خطاب بصاحب فرمود کہ از وطن مألوف بیرون شو کہ خدمت بغداد
صدر بخارا سال بروح شیخ فرید الدین عطار مجلے دریافت و شد من اینم وی گفت ہرچند کہ بشہر ما میباش کہ من بالہام دریافتم کہ ترا با ما کار نیست
عازم بغداد شو و بخدمت شیخ مجد الدین بغدادی رسید و او من ابن وی گفت و آفتاب خمس من عمادی الآخرہ سنہ ثلث و ثلثین و ستمائۃ
بستانیہ وفات یافت شیخ مؤید الدین جندی بہ نسبت وی شعری دارد شعر لو کان فینا
للہ لو ہیۃ صورت ۔ ما انت لا اکنی ولا تودد شیخ بہاء الدین ولد پدر بزرگوار حضرت مولوی
اند از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است نام وی محمد بن احمد بن الخطیب الکبری است و مادر وی
دختر علاء الدین محمد بن خوارزم شاہ پادشاہ خراسان است کہ باشارت حضرت رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بنکاح پدر مولانا بستہ بود در واقعہ لقب وی سلطان
العلمای دادہ اند و دران وقت کہ مولانا جلال الدین خورد سال بود از راہ بغداد بکہ توجہ نمودہ
اند چون بیغداد رسیدند استفسار کردند کہ از کجا می آیند گفت من عند اللہ و الی اللہ لا حول ولا قوۃ
الا باللہ العلی العظیم چون بشیخ الشیوخ رسید فرمودند ما ھذا ایہا الدین البلخ خدمت شیخ
استیبان کردند فرزندی بہارک کہ بر اثر تو سوار بودند بروسیدند و جانب خانقاہ شتافتند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

کرده بود تا وقت وصال او را در خواب فرمودند شیخ دست خود مزده گشید بعد چهار سال بعد از وی بجا
او بود و هفت سال بعد از وفات مولانا جلال الدین او را پسر هیزده سالگی گذاشته در سنه ثلاثه و عشرین و ست
مایه سلطان الدین متولی شد و بعد دوران سلطان التمش او را بتقویه تمام کرده مولانا بهاء الدین ولد آنجا بجوار رحمت حق پیوست شیخ
سید برهان الدین محقق رحمه الله علیه سیزده سال از مریدان و تربیت یافتگان مولانا بهاء الدین ولد شب و روز
او بر خاطر خود و خویشان و فرزندان سید برهان مشهور بود چون روز گار مولانا بهاء الدین ولد بسر رفت شد دے
بترمذ با جمعی نشسته بود گفت دریغا حضرت استاد و شیخ از این عالم برفت والله اعلم صفحه حضرت
شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی ابو حفص عمر بن محمد البکری از اولاد حضرت ابو بکر رضی الله
عنه است و انتساب وی در تصوف بعم خود ابو النجیب الدین السهروردی میرسد که بصحبت سید
عبد القادر گیلانی رسیده و بسیاری از مشایخ عصر خود را دریافته حضرت غوث الثقلین گفته
است اعز المشهورین بالعراق وی را تصانیف چون عوارف در سف است مشار الیه و معتقد
علیه این طایفه است وی را پرسیدند از شیخ محی الدین بن العربی گفت بحر مواج لا نهایته
له و او را از شیخ الشیوخ پرسیدند گفت نور متابعة النبی علیه السلام فی جبین
السهروردی شیخ اجل ولادت وی در رجب سنه تسع و ثلثین و ستمایه بوده است و
وفات وی در سنه اثنین و ستمایه نسب وی تا بوبکر صدیق بدین ترتیب عمر بن محمد بن عبد الله
بن سعید بن حسین بن قاسم بن نضر بن قاسم بن عبد الله بن عبد الرحمن بن قاسم بن محمد بن
ابی بکر بن الصدیق توفی لیلة عاشر من المحرم سنه اثنین و ثلثین و ستمایه و دفن ببغداد
و ایضا منهم و اخذ الخلافة من الشیخ ابی حکیم بن عبد الله البصری و هو من الشیخ
ابی عبد الله المغربی شیخ نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی که پدرش مستنشر شده بود و او در وقت
از خلفای کبرای شیخ الشیوخ است توفی فی شعبان سنه ثمان و سبعین و ستمایه و ظهیر الدین
عبد الرحمان بن علی بزغش قدس سره وی خلف الصدق و خلیفه برحق پدر خود است
چون مادر وی حامله شد شیخ الشیوخ پاره از سفره خویش بوی فرستاد چون متولد شد او را
در پوشانید اول حرفی که در دنیا پوشید آن بود و تصانیف وی ترجمه عوارف نهایت خوب
واقع شده و این دو بیت شیخ الشیوخ را بسیار خواندی شعر وقد کنت اعرض عن الوصل
بالرضا و اخذنا وقت الرضا میسرها فلما عرفنا و شطت النا فقت لطیف عنك یالی صفا
توفی فی سنه سبع عشر و ستمایه شیخ علی همچنان از خلفاء شیخ الشیوخ است شیخ بهاء الدین
کبیر بن ذکریا ملتانی از خلفای کبرای حضرت شیخ اند و این شرف یافتن ارادت
او بحضرت گنجشکر و شیخ عبد الرحمن جلال تبریزی بحضرت شیخ الشیوخ بدین کس را بجای دیگر
دلالت کردند چنانکه این قصه در هند شهرت دارد ولادت شیخ بهاء الدین ابن مکرر ذکریا

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

محمد بن ابی بکر اسدی قرشی شب جمعه شب قدر ماه مبارک رمضان سنه ست وسبعین وخمسمایه وعمرش
صد سال بکمال رسیده بود ووفات وی بیاران ظهر وعصر هفتم ماه صفر روز شنبه سنه ست وستین و
ستمایه قبروی بلبتان است خلفا شیخ بهاء الدین شیخ جمال او: خندان سید مولانا طاهر بابانی و
ابو حسن بیروی وغیره شیخ صدر الدین وی خلیفة الصدق وخلیفه برحق مرید خود است ولادت
وی در شب جمعه سنه احدی وعشرین ستمایه وعمروی شصت وسه سال ووفات وی بامان
ظهر وعصر بست وسیوم ماه ذی الحجه سنه اربع وثمانین وستمایه مسند شیخ رکن الدین ابو الفتح
وی خلیفه اصدق وخلیفه برحق پدر خود است واکابر بسیار از بزرگاری وی نسبت دارند چنانکه حضرت
مخدوم جهانیان سید جلال بخاری را سلسله بوی میرسد ولادت یوم الجمعه من سنه سبع
واربعین وستمایه وکان مدت حیاته ثمان وثمانین سنه واقام فی سجادة جده بعد
اثنین وخمسین سنه ثم ارتحل الی دار الوصل فی لیلة الجمعة التاسع من جمادی الاول
سنه خمس وثلثین وسبعمایه شیخ حاجی صدر الدین چراغ هند نسبت خلافت واردات
شیخ رکن الدین ابو الفتح دارد وشرح خلافت سید جلال بخاری وچگونگی او در شجره سادات
نوشته خواهد شد ان شاء الله تعالی وشرح سلسله بخدمت شیخ فخر الدین عراقی وحضرت میر حسین
سادات حسینی در لطیفه شعر اگفته شود ان شاء الله شجره ۵ در بیان منشار سلسله نقشبندیه
مرجع این خاندان شریف وسعادت این دودمان لطیف بحضرت سید الطایفه است باز پائین
طرف بحضرت خواجه یوسف همدانی میگردد واما نسبه وی از حضرت شیخ بهاء الدین نقشبند بخاری
است ووجه تسمیه او بنقشبند نقش بستن صورت بزرگی که این نسبت بوی رسیده باشد نقش
نسبتی معهوده که کیفیتی ازوی حاصل می آید ونسبت خلافت واجازت این بزرگان بدو طرف
میگردد یکی بحضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه دوم بحضرت شیخ ابو علی فارمدی سوم وی
بحضرت ابو القاسم گرگانی تا بمنتهار خویش که مذکور شده وشیخ ابو علی فارمدی نام وی فضیل
بن محمد است وشیخ الشیوخ خراسان گویندش ودر وقت خود متفرد وعدیم المثال وشاگرد امام
ابو القاسم قشیری است وانتساب وی بتصوف بدو طرف است یکی بحضرت شیخ ابو الحسن خرقانی
دوم بحضرت شیخ ابو القاسم گرگانی خواجه یوسف همدانی رحمة الله علیه کنیت وی ابو یعقوب است
امام عالم عارف ربانی صاحب الاحوال والمواهب الجزیلة والکرامات والمقامات
الجلیلة در هدایت حال شیخ ابو اسحاق شیرازی نوشته واز اسحاقیان یافته ودر شجره
آنست که در تصوف انتساب وی بحضرت شیخ ابو علی فارمدی میرسد وقیل شیخ عبد الله
جوینی ودر صحبت شیخ حسن سمنانی نیز رسیده بدار مرو فوت شده در سنه ۵۰۳ خمس وثلثین
وخمسمایه وبانجا دفن کردندش بعد ازدنی ببرو نقل کردند که هر قدوی حال یافته اند

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

مزار و تبرک حضرت شیخ اکبر از حضرت شیخ اوحدالدین کرمانی سخنان او روی نقل کردند و زیادت از
شصت سال بر سجادہ یعنی شصت جمعہ و عید گاہ نہ برآمدند و دیگر چہار خلیفہ مشہور آفاق
اند خواجہ عبدالدہر برقی و خواجہ حسن اندقی و خواجہ احمد یسوی کہ سر حلقہ مشایخ ترک اند و خواجہ عبدالخالق
غجدوانی و سلسلہ خواجہ بہاءالدین نقشبند بخواجہ عبدالخالق غجدوانی میرسد خواجہ عبدالخالق محمد
در جمیع مثل و نحل روش ایشان حجت است مقبول ہمہ فرقہ اند و در ہدایت ایشان اویسی بودہ اند
و حضرت خواجہ خضر نقشبندی ایشان را قبول کردہ اند اما روش ظاہر از اجازۃ و خلافت
خواجہ ابو یوسف ہمدانی اخذ کردہ اند حضرت عبدالخالق غجدوانی را چند خلیفہ مثل خواجہ احمد صدیق
و خواجہ عارف دیوگری مشہور اند و نسبت سلسلہ حضرت خواجہ بہاءالدین نقشبند بحضرت خواجہ
عارف مذکور میرسد خواجہ محمد ابوالخیر قونوی از خلفاء خواجہ عارف اند خواجہ علی رامیتنی از خلفاء
خواجہ محمود اند و لقب ایشان درین سلسلہ بحضرت عزیزان اشتہار یافتہ است صاحب مقامات
علیہ و علامات سنیہ است بصنعت بافندگی از جہت پاکیزگی قوت اشتغال داشتند و
آنچہ کہ مولوی رومی در غزلیات خود اشعار کردہ بعضے گویند اشارت بوی است شعر
گر نہ علم حال فوق قال بودی کی شدی ۔ بندہ اعیان بخارا خواجہ نساج بودی در غلبہ
حال گاہی این سخن در مقال آوردی اگر صد بودی زین یکی لیز فرزندان خواجہ عبدالخالق
بودی منصور ہرگز بر دار نرفتی قطعہ جہان خورشید عبدالخالق آن پیرۂ مرید اوست مخلوق
چاندارۂ مگر بودی یک از خدائش الحق بنکشتی دادہ منصور بردار ۔ حضرت خواجہ محمد بابا
سماسی ذی خلیفہ حضرت عزیزانست و حضرت خواجہ بہاءالدین در انظر قبول نفرزندی ایشان
است و ایشانند کہ بارہا بر قصر ہندوان گذر کردہ اند و گفتہ اند کہ قصر ہندوان نزدیک است
کہ قصر عارفان شود روزی از منزل سید کلال میرفتند در راہ از زبان مبارک شان
برآمد کہ بہا کہ آن بوی زیادہ شد گویا آن فرزند متولد شدہ جدایشان بچہ بود سہ روزہ
بہارہ جا پیچیدہ بحضرت خواجہ محمد بابا سماسی رسیدہ اند فرمودند کہ ذی فرزند ماست و توجہ باصحاب
کردند کہ این آن مرد است کہ از بوی او خبر دادہ بودیم انشاء اللہ تعالے مقتدای روزگار و پیشوای
جمیع دیار گردد منہ سید امیر کلال قدس سرہ از خلفای کبرای خواجہ محمد بابا سماسی مذکور اند حضرت
خواجہ بہاءالدین را بنسبت ارشاد و تلقین و تعلیم آداب سلوک طریقت از ایشانست روزی جمع
عظیم بود کہ خدمت امیر خورد را طلبید و روی باصحاب آوردند و گفتند فرزند بہاءالدین نقشبند
ہند حضرت خواجہ محمد بابا سماسی را قدس سرہ در حق شما تمامی بجای آوردہ ام کہ آنچہ از تربیت
در حق تو بجای آوردم در حق فرزند بہاءالدین بجا آری و در بیع نداری کما ذکرنا قسم شیخ از
مشایخ ترکستان بہت از خاندان خواجہ احمد یسوی خدمت خواجہ بہاءالدین انیز از ایشان

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فایده سلوک راه شده و فتم شیخ را نه پسر بودند ایشان را دهمی پسر خواندند و سماه در ملازمت
ایشان بودند مته خیل آنا نیز از مشایخ ترک اند حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند بابای خوابی
که دیده بودند بشرف ملازمت ایشان رسیده اند خواجه بهاء الدین نقشبند نام ایشان
محمد بن محمد البخاری است ایشان را نظر قبول بغرزندی از خواجه بابا سماسی است و تعلیم آداب
طریقت بحسب صورت از میر سید کلال است چنانکه گذشت اما بحسب حقیقت ایشان اویسی اند
و تربیت از روحانیه خواجه عبد الخالق غجدوانی یافته اند وفات ایشان در شب دوشنبه سیوم ماه
ربیع الاول سنه احدی وتسعین وسبعمایه بوده است حضرت قدوة الکبرا را نسبت
بسر ایشان استفاده راه سلوک بسیار بوده است چنانکه در لطیفه اذکار خواهد آمد ان شاء الله تعالی
وحضرت خواجه بهاء الدین خلفا کثیره داشته اند لکن چند آما چندی از ایشان بسر حد ولایت و
نهایت عنایت رسیده بودند خواجه علاء الدین عطار که در حد و ولایت و ظهور عنایت خود
بعضی اصحاب را بایشان سپرده اند و تربیت سلوک بایشان تفویض نموده و خواجه محمد پارسا از کبار
اصحاب حضرت خواجه اند و ایشانند که بخطاب وی فرمودند اما منتی که از مشایخ متقدمین و دودمان
روا سخ کا لعین یافته ایم بشما سپرده ایم

سخره ششم در بیان سلسله یسویه

منشاء این سلسله شریفه دودمان لطیفه حضرت خواجه احمد یسوی اند که مرشد برحق و هادی مطلق
بوده اند و نسبت وی بحضرت خواجه ابو یوسف همدانی است و حضرت خواجه یوسف همدانی از
چهار خلیفه مشهور اند یکی خواجه حسن برقی دویم خواجه حسن اندقی سیوم خواجه عبد الخالق غجدوانی
چهارم حضرت خواجه احمد یسوی که در ترکستان مقتدای بود و نه هزار مشایخ انداورده اند که حضرت
سلطان الاولیا دایره طواف مکرد الله تشریفا و تکریما شد بجماعتی کثیره و بعلم طراق غریب چه مقدار
سکبانان و چه مقدار شتربانان و میر شکاران چون بسر حد ولایت غجدوان رسیدند شخصی
سافر مودند که بر شیر سوار شود و فیلی مار بگیرد و دیو بفریبد بلکه فلک در دیشان هم رسانند چون
این شخص بحضرت خواجه عبد الخالق آمد چون بسمع خواجه این پیام رسانید خواجه دانستند و تبسم
کردند که شرک اظهار کرامت کرده و بطریق عجب سر براه نهاده شخصی سافر مودند که بدیوار سوار شود
سلطان را استدعا ضیافت بکند چون بحضرت آمد و استدعا عاذ رسانیدند و ان شدند آورده
اند تا یک کرده راه لشکر سلطان فرود آمده خادم سافر مودند که پنج سیر نخود و دو سیر آرد و یک
کوسفند در حجره بندید یکسان سلطان ضیافت برساند خادم سلطان متحیر ماند که خواجه لشکر
را چه نوع ضیافت بکند خواجه عبد الخالق فرمودند که سر آدمی دو سیر آرد و دو سیر اسپ پنج سیر نخود و
بجهار کس یک گوسفند بدهند مردم ریختند بهان دستور گرفتند تمام لشکر سیر گردانیدند حکم کرده بودند
که زیاده نگیرند که اسپش خواهد مرد شخصی زیاده گرفته بود اسپش مرد چون سه روز بهمین دستور

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ضیافت رسانیدند حضرت بایشان خواستہ سلطان داعیہ کوچ کرد حضرت خواجہ عبدالخالق
عرض رسانیدہ کہ چرا چندین خلق را رنجہ میدارید اگر مدعا عالی از طواف کعبہ است اینجا ہم
می توان کرد آخر کعبہ آمد و طواف کردند عرض تشریف آوردن بود و اگر نہ طلب کعبہ سکان
سلطان ہم می توانستند حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند کہ یکبار سلطان را داعیہ
دیدن صدق اصحاب و باعثہ معلوم خلوصیہ اجاب شدہ در نماز خود امامت میکردند روزی
در تنہائی پنہان خریطہ چرمین پر از بول کردہ داشتند در اثنار نماز خریطہ بول شکستند کہ بول
ہر طرف منتشر شدہ ہر یک اصحاب بدین این امر غریب روی گردانیدند مگر دو کسی دیگر نیم
کام برآورد و بود آخر ہمہ معلوم کردند کہ این امتحان بود و ازان روز حضرت سلطان سفر نمودند
کہ ما را دو نیم مرید باید این بر سبیل تکمیل میفرمودند و اگر نہ ہمہ بجای خود عزیز الوجود اند ثم قوم
جلیم حضرت قدوۃ الکبرا میفرمودند تیکہ این فقیر را کرامت حضرت تمام شیخ رسید اتفاقات ظاہری و باطنی بسیار
بنابر نسبتی کہ جدہ کبیرہ این فقیر از اولاد کبار حضرت سلطان احمد لیوی بودند و چند مرتبہ بر سبیل
عنایت عنایت کردہ فرمودند کہ بسیار عجب نمودہ کہ سیر سلوک با وجود این خاندان دیگر جا
کردہ اند بعد از استخارہ عرض نمودند کہ ارادۃ الہی چنین بود کہ باشارت ابو العباس گذد بجام
ہندوستان افتاد و ازان مشایخ استفادہ نصیب شد فرمودند باکی نیست کہ ترکان ما میگویند
ارادت پیر ما را دخدمت ہین یا ساذ العقرا کنفس و اجپل بعد ازان باذکار جہریہ و اشغال
دوریہ سرفراز فرمودند چون فرزندم سید عبدالرزاق را بشرف تلقی ایشان مشرف ساختہ
اتفاقات ظاہری و باطنی بوی نیز مبذول ساختند و استفسار از حسب و نسب وی کردند عرض
کردیم کہ از سادات جیل است از اولاد و احفاد حضرت غوث الثقلین و بیرا فرزندی خواندہ اند
و ہمہ مشایخ قبول کردند فرمودند ما ہم قبول کردیم گو تو فرزند ما ہست از خ نعال خواستہ ایم کہ شیخ
الاسلام روزگار خویش شود ان اللہ تعالی بعد ازان تجلیل اتابردیم ایشان نیز عنایت و اتفاقات
صوری و معنوی مخصوص ساختند وقتی کہ بحضرت خواجہ بہاء الدین نقشبند بردیم اتفاقات و عنایات
بسیار در بارہ وی مبذول کردند بعد ازان بہر مشایخ کہ او را بردیم ہمہ عنایت و اتفاقات نمودند و
بلقب شیخ الاسلام ملقب ساختند شرح سلسلہ نسب وی اینست عبدالرزاق بن حسن الجیلی بن
احمد بن ابو الحسن الشریف بن موسی الشریف بن علی الشریف بن محمد الشریف بن حسن الشریف بن احمد بن محمد
بن ابی نصیر محی الدین بن ابی صالح بن عبدالرزاق بن عبداللہ جیلی غوث الثقلین بن ابی صالح بن موسی جنگی دوست
بن ابی عبداللہ بن یحیی بن زاہد بن محمد بن داؤد بن موسی بن عبداللہ بن موسی الجون بن عبداللہ المحض بن الحسن
الشنی بن امیر المومنین حسن المجتبی بن امیر المومنین علی ابن ابی طالب رضی اللہ تعالی عنہم شجرہ ہفتم در بیان سلسلہ
نوریہ مبنا رد دودمان نوریہ و منشا رخاندان سروریہ حضرت شیخ ابو الحسین نوریہ اند کہ وی

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

از طبقهٔ ثانیه است نام وی احمد بن محمد معروف است باین البغوری پدر وی از بغور است که شهری
بود میان مرو و هراة منشاء و مولد وی بغداد است با بری سقطی و محمد علی قصاب و ابو الحواری صحبت
داشته و ذو النون را دیده بود از اقران جنید است و سلسلهٔ وی از ارشاد و خلافت بحضرت
سید الطایفه میرسد و پیش از جنید از جهان رفت سنهٔ ثلث و خمسین و مائتین و قیل توفی سنهٔ ست و ثمانین و مائتین نوری چون برفت جنید گفت ذهب نصف هذا العلم بموت
النوری قال السروی اذا التمس الحق عن عین احد لم یعقل و استدلال و لا خبر
شیخ الاسلام گفت جوانی خراسانی با ابراهیم قصار آمد گفت نوری را میخواهم که به بینم گفت از چند
سال نزدیک ما است هرگز از دهشت شما سخن نمیگوید و بیرون نمی آید مگر بنماز فیل توفی الثالث و العشرین
من شهر مبارک رمضان سنهٔ سبع و ثلاثین و مائتین و نسبت سلسلهٔ وی بحضرت سری سقطی نیز
میرسد و اسامی اکابر از وی پایان معلوم اند حاجت تکرار نبود **شجرهٔ هشتم در بیان**
سلسلهٔ خضرویه معاد این دو دمان کبیره و مرجع خاندان کثیره حضرت خواجه خضر علیه
السلام و این در معنی اویسی اند و دیگر معاد این سلسله بحضرت سلطان احمد خضرویه است که از طبقهٔ
اولیست کنیت او ابو طاهر است از مشایخ خراسان با ابو تراب نخشبی و حاتم اصم صحبت داشته ابو حفص
را گفتند ازین طایفه کرا بزرگ تر دیدی گفت از احمد خضرویه بزرگ تر و بلند همت تر ندیدیم
و نسبت وی در سلوک بحاتم اصم میرسد توفی رحمه الله سنهٔ اربعین و مائتین و قیل اربع و
مائتین عمر او نود و پنج سال و فات وی هفدهم ماه جمادی الاول و قبر وی بلخ مشهور است
حاتم بن عنوان الاصم قدس سره از طبقهٔ اولی است کنیت او عبد الرحمان از قدماء مشایخ خراسان
است اسناد و پیر خضرویه است توفی سنهٔ سبع و ثلاثین و مائتین و گویند که وی اصم خود نبود ضعیف
بجنب او نشسته بود بادی از وی صادر شد وی شرمنده شد بعد از زمانی ضعیف او را آواز
داد گفت کرم وی شاد شد آن روز بکری خود را نمود در بوستان شیخ سعدی شیرازی نوعی
دیگر آورده اند نسبت وی در سلوک بحضرت شقیق بلخی میرسد وی بحضرت ابراهیم ادهم قدس الله
سره ابو تراب نخشبی از طبقهٔ اولی است نام وی عسکر بن الحسین است از جملهٔ مشایخ خراسان است
بعلم و فتوت و زهد و توکل یگانهٔ روزگار بود با بو حاتم و عطار نصری صحبت داشته و از حاتم اصم
اخذ العلم و السلوک ابو تراب در بادیه بود بنماز مشغول که باد سموم وزید و بیرا سوخت یکسال برآمد
و نیامد پس در سن خمس و اربعین و مائتین دران سال که ذو النون از دنیا رفت وی هم از دنیا
گذشت شاه شجاع کرمانی از طبقهٔ ثانیه است از اولاد ملوک از رفیقان ابو حفص حداد و ابو تراب
صحبت دارد و استجازه علوم سلوک بود و اسناد ابو عثمان حیری است و با قرابتی غلبه خفاف
و نوری و سیر دانی و حیری با طیلسان رفتندی شاه پس از ابو حفص از دنیا برفت سنهٔ سبعین و مائتین

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

وقبل تلثمایة ویراکتابیست سرو برگی معاذرازی در فضل غنا بر فقر کہ بچی کردہ وعدی ازاجواب
داد ابو عثمان صیری از طبقہ ثانیہ ست نام وی سعید بن اسمعیل الحیری اصل وی ازری ست
شاگرد شاہ شجاع کرمانی واطلاع از علم سلوک حقیقتہ بوی یافتہ توفی ماہ ربیع الاول سنہ ثمان
وتسعین ومائتین قبری در نیشاپور بودہ ست وی گفتہ انتہاون بالامر من قلة المعرفة بالآمر
محمد بن القصار از طبقہ اولی ست کنیت وی ابو صالح ست شیخ وامام اہل ملامت بودہ در نیشاپور
وی ملامت نشر کردہ با بو تراب نخشبی صحبت داشت وبعضی از مشایخان مذکور کار جانکہ با سلم بن الحسین
وعلی بن سہل اصبہانی در سن احدی وسبعین ومائتین برفت از دنیا در نیشاپور قبری در جوار ست
طاہر مقدسی از قدمای مشایخ شام ست حضرت ذو النون وشبلی را دیدہ بود شبلی وی را
جبر الشام گفتہ واز عرفان ذات وی بسیار بسیار امتناع کردہ چنانکہ ہیچکس ازین طایفہ نکردہ
باشد ونسبت استجازہ سلوک وعلوم طریقہ از ابو تراب نخشبی دارد **شجرہ نہم در بیان سلسلہ**
شطاریہ منشا مشرب شطار ومنبا وسلسلہ ابرار حضرت شیخ الشیوخ ست **حضرت قدوة**
الکبرا می فرمودند ہر چند کہ این سلسلہ شہرت ندارد اما بعضے اذکار اچنان موثر اند کہ طالب صادق
را زود فتحی کرد واز حضرت خدا قلی ماوراء النہری اشتہار دارد سلسلہ او نست از حضرت امیر المومنین
علی ابن ابی طالب علیہ السلام حضرت امام حسین علیہ السلام رسید وازوی بزین العابدین علیہ السلام
رسید وازوی بحضرت امام محمد باقر علیہ السلام وازوی بامام جعفر صادق علیہ السلام وازوی بسلطان
العارفین بایزید بسطامی قدس سرہ وازوی بشیخ العظم المحترم خواجہ محمد مغربی وازوی بخواجہ احمد ابدالی
نزیل عشق وازوی بابو المظفر مولانا ترک طوسی وازوی بہ ابو الحسن الخرقانی العلمی النوری وازوی
بشیخ المعظم والمحترم والمکرم خدا قلی ماوراء النہری وازوی بشیخ محمد یعاشق وازوی بشیخ خدا قلی وازوی
بشیخ حاجی محمد بن عارف انصاری وازوی باین فقیر کہ اشرف ست **حضرت قدوة**
الکبرا می فرمودند کہ یک سلسلہ دیگر این خاندان از اولاد کبار حضرت شیخ الشیوخ انتشار یافت
نا نکہ شرح وی آنست کہ از حضرت عمر معروف بشیخ الشیوخ بشیخ حماد پر سید وازوی بشیخ نجم الدین
رسید وازوی بشیخ ضیاء الدین رسید وازوی بشیخ رشید الدین وازوی بشیخ عبد اللہ سلطان
وازوی بشیخ حسام الدین شطار واین سلسلہ از انبا حضرت شیخ الشیوخ ابادا اجدادہ المصنفین
الاسلام بیرون در ہندوستان از ایشان اشتہار یافت وایشان را ولایت دیدہ لوہیم بہرہ کلی
از رسیدہ وارشاب صوفیہ مشربی کافہ چشیدہ **شجرہ دہم در بیان سلسلہ حسنیہ**
وحسینیہ کہ بواسطہ سادات میر سید منشا جمیع فرقہ صوفیہ ومنبا ہمہ سلاسل طایفہ علیہ حضرت
علی بن ابی طالب کرم اللہ وجہہ ست بتخصیص سلسلہ سادات وودمان سعادت ایشان
اندر شرح سمتہ بیان ولادت وفات وبرخی خوارق وخصایل زاکیات وی در لطیفہ کہ بیان

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

.Ataunnabi.com

اوصاف خلفاء الراشدین خواہند شد ان شاء اللہ تعالیٰ خواہد آمد و شرح نسبت اولاد و احفاد وے
در آخر لطیفہ بیان سیر نبوی مذکور خواہد شد ان شاء اللہ تعالیٰ اما امیر المومنین امام حسین اشرف
الشہداء کہ نسبت ارادۃ و اتخاذ علوم الٰہی و حقایق نامتناہی از پدر خود حضرت امیر المومنین
علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہ ہست و امام زین العابدین علی اصغر اخذ العلوم و المعارف
و الحقائق من ابیہ الحسین الشہید امام سید محمد الباقر علیہ السلام اخذ معدن علوم
الٰہی و مخزن حقایق نامتناہی از پدر خود حضرت امام زین العابدین علیہ السلام کردند و بتحصیل
شرایط سلوک پرداختہ امام جعفر الصادق نسبت اخذ علوم معارف و فہوم عوارف از پدر خود
حضرت امام محمد باقر ہست رضی اللہ عنہ امام سید موسی الکاظم علیہ السلام سر تربیت و پرورش
از پدر بزرگوار حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام ہست امام سید علی رضا علیہ التحیۃ و الثناء
تربیت و پرورش از پدر خود امام موسی کاظم ہست امام سید محمد تقی الجواد در تربیت از پدر
خود سید علی رضا رضی اللہ عنہ امام سید علی نقی الہادی سر ارشاد و تربیت از پدر بزرگوار خود
محمد تقی الجواد ہست سید جعفر مرتضی امام حسن عسکری از پدر بزرگوار خود سید علی الہادی ارشاد
و تربیت یافتہ و وی از پسر سید علی اصغر داود و وی از پسر سید عبد اللہ داود و وی از پسر سید
احمد داود و وی از پسر سید محمد نجاری داود و وی از پسر سید محمد نجاری داود و وی از پسر سید
جعفر نجاری داود و وی از پسر سید علی ابی المواہب نجاری داود و وی از پسر سید جلال اعظم نجاری
داود ایضاً ویرا خلافت و تربیت و اجازت از حضرت شیخ الاسلام کبیر بہاء الحق والدین
ذکریا و وی از پسر سید احمد کبیر الحق والدین نجاری داود و وی از پسر سید المتاخرین وارث
المرشدین حضرت سید جلال مخدوم جہانیان نجاری داد حضرت قدوۃ الکبرا امیر مرتضی
منشاء سلسلہ سادات بخاری و مبنا لنسبت و مقامات بسیاری شدہ و آن مقدار حقایق
و معارف و دقایق و عوارف و خوارق عادات سنیہ طوارق معاملات بقینیہ کہ از وے
صادر شدہ از ہیچکس ازین طائفہ در متاخران ظاہر نشدہ ہست و مظہر العجائب و مصدر الغرائب
شدہ ہر گاہ کہ در ملازمت حضرت قدوۃ الکبرا ذکر سلسلہ شریف وی و یاد اسم لطیف
وی شدی عجایب کیفیت ایشانرا نمودار شدی و می گفتند کہ چہ مظہر العجائب بودہ از چند
کہ اکابر دیدہ اند از ثروز گار از مشایخ مختلفہ و اولیای متنوعہ اتخاذ علوم معارف و حقایق کردہ
اند نہ مثل مخدوم جہانیان کہ در ربع مسکون در صحبت قبہ کردون در روشنی نماند کہ بشرف ملازمت
وی مشرف نشدہ اند و اخذ فوائد نکردہ چنانکہ چندی از مشہورانرا ذکر کردہ اند کہ حضرت
مخدوم جہانیان را اول نعمت و خلافت از اباء و اجداد و سلسلہ حضرت علی علیہ رضوان
بسید ایضاً و بیاتربیت از عم خود سید محمد نجاری ایضاً و بیا از عم خود سید بہاء الحق والدین

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بخاری ایضاً دیرا تربیت و خلافت از امام عبد اللہ بافعی ایضاً دیرا از شیخ ربانی اللہ سرہ
فی الارضین شہاب الحق والملۃ والدین ابی سعید زرین محمود بن محمد کرمانی شافعی ایضاً
دیرا از شیخ محمد عبید غزنی داد از پدر خود شیخ عبید اللہ داد از پدر خود شیخ فاضل بن عیسی
داد از قطب یمن بابا الغیث بن جمیل داد از شیخ علی افلج داد از شیخ علی حداد داد از قطب الاقطاب
عبد القادر جیلی قدس سرہ ایضاً از شیخ قطب الدین منور داد از شیخ نظام الدین اولیا شیخ نظام الدین
ایضاً اورا از مولانا شمس الدین یحیی اودی ایضاً اورا اجازت و تربیت از شیخ نصیر الدین
محمود چراغ دہلی داد از شیخ نظام الدین اولیا ایضاً اورا از شیخ نور الدین علی ابن عبد اللہ
داد بابا مصنف تا بشیخ عبد القادر جیلانی ایضاً اورا از شیخ رکن الدین علی بن یحیی داد بابا مصنف
تا سید اثنا لعین خواجہ اویس قرنی و اورا از امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ ایضاً اورا از حمید
الی الوقت محمد حسین سمرقندی ایضاً اورا از قطب العالم شیخ رکن الدین ابو الفتح بن عبد اللہ
بہاء الدین ذکریا ملتانی جریان سلسلہ حضرت مخدوم جہانیان از دو خانوادہ است یکی از جہت
حضرت شیخ رکن الدین دوم از طرف شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی اگرچہ از ہمہ خاندان چاگے
یافتہ اند ایضاً اورا اجازت فی النوم از شیخ الاسلام محمود کشری ایضاً اورا خلافت اجازت
از شیخ نجم الدین اصفہانی ایضاً اورا از فقیہ بجمال قطب عدن ایضاً اورا خلافت و
اجازت و تربیت قراۃ علم العوارف و کتب السلوک و اخذ الطریقت از قطب المشایخ شیخ
عبد اللہ یمنی ایضاً اورا خلافت و اجازت از سلطان عیسی ایضاً اورا خلافت و
اجازت فی النوم والیقظۃ از شیخ مرشد سلطان ابو اسحاق کازرونی ایضاً اورا خلافت
و اجازت فی النوم از شیخ نجم الدین الکبری ایضاً اورا خلافت و اجازت فی النوم از قطب الاولیا
سید احمد کبیر رفاعی ایضاً اورا خلافت و اجازت فی النوم از شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
اولیا ایضاً خلافت و اجازت تربیت از غوث الہی خواجہ خضر ایضاً اورا تربیت و اجازت
خرقہ طیبہا من النبی صلے اللہ علیہ وسلم بلا واسطہ ایضاً حضرت شیخ اشرف الدین
مشہدی نوشتہ اند کہ حضرت مخدوم جہانیان خلافت و اجازت از صد و چہل و چند اولیا را شیخ
و مشایخ اہل ارشاد خرقہ سنعن و سلسلہ با حضرت رسالت صلے اللہ علیہ وسلم
یافتہ اند و علم شریعت و طریقت و حقیقت و تصوف از ایشان گرفتہ اند و این مشایخ کہ بدیشان
شدہ از ہمہ اجازت و خلافت و ارشاد و تلقین یافتہ اند حضرت قدوۃ الکبرا میفرماید
در ملازمت آنرا کہ بحضرت مخدوم جہانیان در مقام بلدہ اوچہ رسیدیم و بشرف اختصاص
مشرف شدیم آسامی اکابر متعدد کہ ایشان را از انجا فایدہ شدہ بود مثر زندہ ان ہمہ نعم
متعدد و متکثرہ این فقیر را انتشار کردند و حاصلات آن ہمہ دودمان و خاندان ایشان را فرو گرفت

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر خلفاء حضرت مخدوم جہانیان جہان گشت و بخشید عمارات تخلصیت حضرت قدوۃ الکبرا

قطعہ چندان نعمتم ایثار کردند ٭ کہ آنرا میتوان کردن حسابی ٭ نبات از شکر او بیرون نیاید
کہ گردد سیر از دست سحابی ٭ ولادت وی وقت مغرب روز پنجشنبہ شب پنجاہ پانزدہم ماہ شعبان
سنہ سبع وسبعمایۃ وعمر وی ہفتاد ہشت سال دیگاہ وبست وشش روز وفات وی وقت
غروب روز چہارشنبہ روز عید الفطر دہم ماہ ذیحجہ سنہ ثمن ثمانین وسبعمایۃ مقبرہ وی در خطہ اوچ
مذہب ظاہر حنفی داشت چون ولادت وی شد پدر بزرگوار وے حضرت شیخ جلال رفتند تا اشارت
در پای مبارک او انداختند و بشارت یافتند کہ بزرگی پسر تو در آفاق عالم چنان شود کہ بزرگی اشب
ہست در ہمہ عالم اسامی چندی از خلفاء حضرت مخدوم جہانیان شیخ صدر الدین راجو بخاری
سید اشرف الدین شہیدی شیخ بابو تاج الدین بکہری سید محمود شیرازی سید اشرف
جہانگیر السمنانی سید سکندر بن مسعود سید علاء الدین جامع الملفوظ سید شرف الدین ساسے
مولانا عطار الصمد وصحبتی کہ حضرت مخدوم جہانیان را با حضرت شیخ نصیر الدین محمود اودہی
بود شہرت دارد میان مردم ایراد حاجت نبود حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند چون این
فقیر اول مرتبہ بملازمت حضرت مخدوم جہانیان رسید چنانکہ داب حضرت ایشان بود افتد تعالی
بنیاد کردند چون انتقال وی از محل خود امکان نداشتہ مستبشر شدہ فرمودند کہ برادرم اشرف
از ما چیزی نصیب دارند چون شب اول خدمت در خلوت گاہ بموجب اشارت سابقہ رفتیم دیدیم
کہ اعضای مبارکہ حضرت مخدوم جہانیان در ہفت جای افتادہ اند و ہر کدامی تسبیح الہی و
ثنای نامتناہی بلغات مختلفہ مشغول اند از دک توہم شدہ بعد از زمانی بہم آمدند فرمودند کہ برادرم
اشرف اینہا مبارک باشد در خلوت دویم چون ملازمت میسر شد جسم مبارک از تجلی بسیط
منبسط شد و بر تبہ مجسم شدہ کہ در خلوت پر شدند و بارہا گوشت از سوراخ در و شیکہای دیوار
بیرون آمد بعد از زمانی بجای خود آمدند فرمودند برادرم اشرف این ہم مبارک باشد در خلوت
سیوم چون شرف یافتم جسم مبارک ایشان چنان لطیف شدہ و ظرافت گرفتہ کہ ذرہ از فرق
تا پای توان مناظرہ کردن و از پای تا فرق معاینہ توان نمودن معشوقی چنان صافی شدہ از
پای تا سر ٭ کہ گوئی بیضۂ نور ست یکسر ٭ ز تاب آفتاب ذات یزدان ٭ شدہ جسم مبارک
او درفشان ٭ اگر در پا بود یک ذرہ خاک ٭ نماید سوی سر آن ذرہ پاک ٭ بجا نبسان حالت
دہشتی روی نمود و از پس گشتم بعد از زمانی چون آئینہ منور گردیدہ خیال بجانب فقیر کردند
فرمودند برادرم اشرف مبارک باشد ہنگام رخصت ذکر جہر بجملہ اصحاب و تعویذ یا عفو
بجہہ امور عنایت فرمودند و گفتند کہ میان ما و تو حلتی ازلی و انفتی لم یزل افتادہ کہ واسطہ
او اصلا پیدا نیست قطعہ میان ما و تو آن اتحاد ست ٭ کہ آنرا موجبی اندر میان نیست
چنانم با تو با ہم ای دل آرام ٭ کہ آن وابستگی در جسم و جان نیست ٭ ٭ ٭

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

شجرہ یازدہم در بیان سلسلہ زاہدیہ منشار دودمان زاہدیہ و منبار

خاندان عالیہ حضرت شیخ ابو الحسین باز یارہروی است کہ معتقدی عصر و پیشوای دہر خود بود
و ہمہ فضائل تصوف و شمائل تعرف آراستہ بحضرت ابو العباس قصاب است و او را بحضرت سید الطائفہ
است سند بجنید رضی اللہ عنہ و منشاء این خاندان از محمد ریدم است یا دیم بن احمد بن یزید بن رویم از طبقہ ثالثہ است
گوید ابو محمد است و دیرا ابو بکر و ابو الحسن و ابو شیبان نیز میگویند پیرہ رویم بمعنی است کہ راست
قرآن از نافع روایت کند و دیرا نسبت از سید الطایفہ است و یکی از اکابران روزگار گفتہ کہ روی
از رویم دوستر از صد روی جنید و از اصحاب جاہ بودہ و از وی بخنان در تصوف و معارف
بسیار اند ابو عبد اللہ الخفیف الشیرازی از طبقہ خامس است نام وی محمد بن خفیف استکباری
الصبی است لیکن از بودہ و مادر وی از نیشاپور است در وقت شیخ الاسلام بود و بسیاری از مشائخ
روزگار خاصہ رویم و کتانی و یوسف و امثال آن دیرا دیدہ بود و نسبت وی بر رویم میرسد شافعی
مذہب اند در سنہ احدی و ثلثین و ثلثمایہ برفت از دنیا قبل وفات عمر بشوال بعد از نماز عید فطر سنہ
احدی و ثلثین و ثلثمایہ و عمر وی صد و بیست و چہار سال رسیدہ بود نسبت سلسلہ از وی
بشیخ حسین باز یار رسید و از وی ابو اسحاق گازرونی و از وی بخواجہ قطب الدین عبد المجید
و از وی بخواجہ احمد عبد الکریم و از وی بخواجہ صدر الدین سمرقندی و از وی بخواجہ شہاب الدین
زاہد و از وی بخواجہ فخر الدین زاہد و از وی بخواجہ بدر الدین زاہد رسید شجرہ دوازدہم

در بیان سلسلہ احمدیہ معادا بن سلسلہ حضرت شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی قدس

اللہ تعالیٰ حضرت قدوۃ الکبرا می فرمودند کہ حضرت شیخ احمد جام زندہ پیل ہر تبہ رنگ
نمودند کہ شما از اوصاف علیہ ایشان بشنوید تو آن آورد کنیت او ابو نصیر احمد است بن ابی
الحسین النامقی الجامی وی از فرزندان جرید بن عبد اللہ البجلی است قال رضی اللہ عنہ شنیدم
الرسول علیہ السلام اسلمت و لا رانی الا متبسما وی مرد بسیار بلند قامت بود و جمیل امیر المومنین
عمر رضی اللہ عنہ و میرا یوسف این نامہ خواندہ حق سبحانہ تعالیٰ وی را جہل و دو فرزند
عنایت کردہ بود و حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر را غرقہ بود کہ چہل مشایخ او را پوشیدہ بودند شیخ
احمد رسید چنانکہ مذکور شدہ و نسبت شیخ ابو علی فارمدی با ایشان میرسد ابو القاسم گرد از ملوک روزگار
بود سر بفقر و قناعت فرو از جہت معاش دل تنگ شد کسی بحضرت شیخ احمد جامی دلالت کرد شیخ
ابو القاسم بوی رفت و حوالہ رزق روزمرہ وی بشیخ کردہ چنانکہ شاعری او را نظم کرد نظم ابو القاسم
گرد شد چو پیکر مضطر ۔ بکشاد بر کرامت احمد در ۔ کردند کفاف حوالہ بجو ۔ ہر روز چہار دانگ مے
آمد بر حضرت قدوۃ الکبرا و اول مرتبہ کہ بسفر کرمان تشریف بردند و بخانقاہ سید محمد
کیسو دراز نزول فرمودند بحالت اقامت آنجا استماع کشیدہ محمد خان گجرانی کہ از امرای آن دیار

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر کرامت بیرون آمدن حضرت قدوۃ الکبرا و رباعی دادن

بود در نمازست حضرت قدوۃ الکبرا می آمد و بشرف التفات معنوی مشرف شد چون
توجه حضرت ایشان بنسبت دی زیاده شد چار تکبیر باسباب دنیا زده و از همه آلات و اموال
سر آمده چنانچه جهت روزمره خود را تنگ دل شد چون حضرت قدوۃ الکبرا مستبشر شد
گفت چه مقدار روزمره عیال شما را باید بطریق رفاهیت بعرض رسانید که چهار دینار یکی از جمال
نواحی که دره شاهی نام داشت چهار دینارش حواله کردند خواجه ابوالوفا مضمونش بنظم آورد و این
اینست قطعه چو محمود از اعیال خویش شد تنگ ٭ عنایت پیر کردش فکر او را که هر روزی ای
سرا در بهر اطفال ٭ بگیر از سیم دره چهار دینار ٭ نسبت اجازت و خلافت دی بحضرت شیخ ابوطاهر
ابوالخیر میرسد آورده اند که بعد از چهار صد سال چون احمدی پیدا شود حضرت خواجه ابوالمکارم
می فرمودند که طبقه شیخ الاسلام احمد جامی در چار صد سال و چندی زیاده بوده اند پس باین
حساب در اندرون شصت طبقه حضرت قدوۃ الکبرا افتاد که در سن هفصد و نود چهار
نوبت تمتد دولت و افتدایت و شوکت آنهدام حضرت قدوۃ الکبرا بوده وفات دی
در سنه ست و ثلثین و خمسمایه ولادت دی در سنه احدی و اربعین و اربعمایه و نسبت
سلسلا از آنجا مسلسل بحضرت سید الطایفه خواهد رسید بدین نوع که تربیت از شایخ ابوطاهر
که خلیفه برحق و خلف مستحق حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر است که نام دی فضل الله بن ابی الخیر است
سلطان وقت و جمال اهل طریقت و شرف القلوب و در وقت دی همه مشایخ او را مسخر بودند پیر
دی در طریقت شیخ ابوالفضل سرخسی است یگانه روزگار و مقتدای دیار بوده و اکابران
عصر و اماثران دهر همه استفاده بوی میکردند و دو رباعی حضرت ایشان در روزگار بسر حد
شهرت رسیده و سر دفاتر شده و یکی جهت صحت بیمار که میخوانند و میدمند دمی نویسند و میدهند
دمی بندند حق تعالی دیرا صحت کلی میدهد و اگر در حالت نزع خوانند زود بکام رحلت رسد یا صحت
یابد رباعی حوران بنظارهٔ نگارم صف زد ٭ رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد ٭ یک خال سیه
بر ان رخان مطرب زد ٭ ابدال ز بیم چیک در مصحف زد ٭ رباعی دویم آنکه از حضرت ایشان
منقول است و از اکابر دیگر هم مسموع است که هر که این رباعی را ورد سازد البته دی را از دنیا بسلامت
و یا کسی حق تعالی خواهد که هم زبان کرد دو درجه ولایت یابد گویند دی را که این رباعی را ورد سازد
آن نیست رباعی من نی تو دمی قرار نتوانم کرد ٭ و احسان ترا شمار نتوانم کرد ٭ گر بر تن من
زبان شود هر مویی ٭ یک شکر تو از هزار نتوانم کرد ٭ در سنه اربعین و اربعمایه چهارم ماه شعبان
شب جمعه وقت نماز خفتن از دنیا رفت و عمر ایشان هزار ماه رسیده بود شیخ ابوالفضل بن الفضل
بن الحسن السرخسی قدس الله سره نام دی محمد بن الحسن است دی مرید ابونصر سراج است و پیر شیخ ابوسعید
ابوالخیر است هرگاه که اصحاب القبض دیدار بسر خاک پیر ابوالفضل شدندی آن قبض بسط پیدا

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

یافتی و بر سبیل ذوق و وجدان این بیت بگو آمد مدتی بیت معدن شادلیست این یا منبع
جود و کرم قبلهٔ مارد می یارد و کعبه هر کس حرم ۞ هر مرید ما که داعیه زیارت کعبه شدی میفرمودند
که طائف وی را هفت بار طواف کند همچنانکه کعبه را ثواب حج یافتی ابو نصر سراج رحمة الله علیه
در طاوس الفقرا میگوید در فنون علم کامل و در ریاضات و معاملات شامل صاحب کتاب
لمع و در اکثر تصانیف بسیار است در علم طریقت و حقیقت و مسکن وی طوس است و قبرش آنجاست
مرید ابو محمد مرتعش است دهری سقطی و سهیل استری را دیده بود روزی معارف در مجلس او
می گذشت گویان گویان گرم شد و وی با آتش دان نهاد چون با آتش دان آمد آنجا دید آتش
خدایرا سجده کرد هیچ آسیب از آتش او را نرسید یک اردبی یافت و گفت چون بمیرم تمرا زمن
هر که گذر کرد مغفور شود از اینجاست که جنازهٔ آن مقام از خاکش میگذرانند عبد الله بن محمد
المعروف بالمرتعش قدس الله روحه از طبقهٔ رابعه است کنیت او ابو محمد است نیشاپوری بوده
از محله بصره بغداد بوده یگانهٔ مشایخ عراق است و آیهٔ ایشان از اصحاب ابو حفص و جنید را
دیده بود گفته اند عجایب بغداد سه چیز است زعفه خلبی نکته مرتعش حکایات خلدی مرتعش در بغداد
بوده در مسجد شونیزیه می بود آنجا برفت از دنیا در سنه ثمان و عشرین و ثلثمایه قیل ثلث
عشرین و عبد الله محمد المعروف بالمرتعش بحضرت سید الطایفه میرسند نسبت ارادت و خلافت
وی دارند **شجره سیزدهم در بیان سلسلهٔ انصاریه** مرجع این سلسله بحضرت
خواجه عبد الله انصاری است ابو اسمعیل عبد الله بن ابی منصور محمد الانصاری قدس سره
لقب وی شیخ الاسلام است از فرزندان مت ال انصاری که پسر ابو ایوب انصاری است و ایوب
صاحب رسول علیه السلام بود در آن وقت که بمدینه هجرة کرد ند مت انصاری
در زمان خلافت امیر المومنین عثمان رضی الله عنه با احنف بن قیس در خراسان آمده و در هرات
ساکن شده و ابو منصور در بلخ مسلم بوده باشریف حمزه عقیلی وقتی زنی گفت یا شریف یا ابو منصور
بگیری که مارا بزنی کند ابو منصور گفته که من هرگز زن نخواهم و آنرا رد کرده شریف گفت آخر زن خواهی
کرد و ترا پسری آید چه پسری همچان شد چون من زمین آدم می شنید گفت این پسری
این کلمه جامع همه صفات است وی در قندز متولد شده و بانجا بزرگ شد و لادتش در جمعه
وقت غروب آفتاب ثانی من شعبان بسنه است و تسعین و ثلثمایه و ایشانرا بر حی اند که در
آوان بهار بروی روزگار آمده با نوعا یه زنی بود با شکوه و ولایت میگویند چون شیخ الاسلام
بزمین آمد حضرت علیه السلام بوی گفت که این کودک را دیدی که متولد شده گفت آری گفت
کودکی است که همه عالم از وی پر شود و در همه روی زمین کس از وی مرتبا شد وی هفتاد هزار
شعر عربی یاد داشت از تفاریق و وی خود شاعر بوده و نسبت تصوف وی بشیخ ابو الحسن

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

خرقانی میرسد وفات وی سنه احد وثمانین واربع مایته ابوالحسن خرقانی نام وی علی بن جعفر
است یگانه وغوث روزگار خود بود وقبله وقت وانتساب شیخ در تصوف بسلطان العارفین میرسد
ونسبت دیگردی در تصوف شیخ ابوالعباس قصابی نیز میرسد وتربیت سلوک وی راازو یافته
ابویزید بسطامی قدس سره است وولادت وی شب شنبه روز عاشورا سنه خمس وعشرین واربعمایته
بشیخ ابوالعباس قصاب الآملی قدس سره شیخ آمل طبرستان بود ومرید محمد بن عبدالله الطبری و
مرید ابومحمد حریری صاحب کرامات عظیم وقبله وغوث زمان خود بود وی گفته این پاره را باآخر بخرقانی
افتد پس نسوی بخرقانی افتاد شیخ الاسلام میگوید که وی در زمان من بود دایم باشیخ عمو می گفتم
که سپر را زیارت بکنم شیخ ابوالعباس را بآمل وشیخ احمد نصر را بنشابور وشیخ ابوعلی سیناررا بمرو وحسین
بن منصور حلاج وی از طبقه ثانیه است شاگرد ودرصحبت عمر بن عثمان مکیست وشرح از ابتدای تا انتهای
در طبقه سالف مذکور شد صحبت بسیار مشتری وجنید داشته وشبلی وتلمذ ثانیه در روزگار ثانیه ذی القعده وصال یافته
ابومحمد حریری از طبقه ثالثه است نام وی احمد بن محمد بن الحسین وقیل حسین بن محمد از کبار اصحاب جنید
است وپس از جنید بجای جنید وی نشاند بزرگی وی را از علماء مشایخ قوم بود صحبت داشت
باستهیل عبدالله تستری در سال سیصد وهفت در خبگستان از توابع طوس از تشنگی بمرد سنه اثنی عشر وقیل اربع عشر
وثلثمایته عمر وی از صد گذشته بود

بخره چهاردهم در بیان سلسله مشایخ که بحضرت جنید میرسند

اگرچه در طبقه سابق مذکور شد اما در اینجا بیان آن اکابر است که بوی نسبت دارند
ابوحمزه خراسانی از طبقه ثالثه است از نیشابور با شایخ عراق صحبت داشت ونسبت وی بحضرت
سید الطایفه میرسد از جمله اقران مشایخ در سنه تسعین ومایتین برفت پیش از جنید ونوری
از خراز وابوحمزه بغدادی ابوالخیر التیناتی از طبقه رابعه است نام وی حماد است غلامی بود تینات
که دیهی بود به فرسنگ مصر وگویند که تینیان از بصره است از ولایت مغرب وی را تینیل یا قتی و
کس ندانند که چون می نیافت در وقت شرف باحوال خلق در سنه ست واربعین وثلثمایته برفت
از دنیا صحبت داشت با ابوعبدالله جلاء وجنید وغیرایشان در تصوف وتوکل ومعارف سخن
وی سند است بشیخ الاسلام میگوید من شنیدم از ابوالخیر شناسم از زنی طایفه که همه موالی بودند
سادات جهان را قطاب گیهان چنانچه ابوالخیر تیناتی وابوالخیر عقلانی وابوالخیر جمصی وابوالخیر
مالکی وابوالخیر الحسنی که پسین ابوالخیر است حمزه بن عبدالله الجنید کنیت او ابوالقاسم است
اکثر عمر در سفر گزرانده از مریدان ابوالخیر تیناتی است منشا والنوری قدس الله سره از طبقه
ثالثه است از بزرگان مشایخ عراق است ویگانه روزگار وسرامد اوقات خود بوده بابیچی حلاج
از وی شایخ صحبت داشت واز اقران جنید ورویم ونوری است در تسع وتسعین مایتین
برفت از دنیا سمنون بن الحمزه بن الجیب الکذاب از طبقه ثانیه است امام المحبت کنیت او

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

ابو الحسن رکفته اند که ابو القاسم جنید را کذاب لقب کرده تا نگفتند
می جواب نگفتی یکانه بود در علم
صحبت همه عمر از وی گفتی با سری سقطی و محمد بن علی القصاب و ابو محمد الفلانسی صحبت داشته و از مریدان
جنید پیش از وی رفت از دنیا و قیل بعده ابو احمد الفلانسی از قدمای مشایخ است نام وی محمد بن
احمد البغدادی گویند اصل از مرو است از اقران جنید و رویم بوده است سنه تسعین و مائتین
در گذشت علی بن بندار بن الحسین الصوفی از طبقه خامسه است کنیت او ابو الحسن است از بزرگان
متاخرین و مشایخ نیشاپور است پیر مند او دار صحبت مشایخ و مرزوق از صحبت ایشان از قران
سید الطائفه است آن مقدار که او از صحبت مشایخ بهره مند بود دیگری نبود در سنه تسع و خمسین
و ثلثمائه برفت از دنیا سهیل بن عبد الله التستری از طبقه ثانیه است کنیت او ابو محمد از کبرای این
قوم و علماء این طایفه امام روزگار و مقتدای اخیار و ابرار و شاگرد ذو النون مصری صحبت داشت
با خال خود کرصحبت داشت با جنید و پیش از جنید رفته در محرم سنه ثلث و ثمانین و مائتین و کان
عمره ثمانین سنة ابو طالب محمد بن علی بن عطیه الحارثی المکی صاحب قوت القلوب که مجمع
اسرار طریقه است قال الم یصف فی الاسلام مثله بغداد رفت در جادی الآخر سنه ست و ثمانین
و ثلثمائه و نسبت او در تصوف بشیخ عارف ابو الحسن محمد بن ابی عبد الله احمد بن سالم البصری است
و ابو الحسن محمد بپدر خود ابو عبد الله احمد بن سالم و انتساب پدر وی سهیل بن عبد الله تستری
قدس الله ارواحهم ابو بکر الکسائی الدینوری از قهستان عراق بوده بدینور مرد بزرگ بود و از
قدماء اصحاب جنید پیش از جنید از دنیا برفت هزار مسئله از جنید پرسید همه را جواب داد چون ان
بخواب رفتی آواز قرآن از دروش برآمدی ابو یعقوب الاقطع کاتب الجنید او را سلسله یکه بود محفوظ
بن محمود رحمة الله از طبقه ثانیه است از قدمای مشایخ نیشاپور است از اصحاب ابو حفص و ابو عثمان
حیری صحبت داشته در سنه ثلث و اربعین و ثلثمائه از دنیا برفت ابراهیم الخواص از طبقه ثانیه است
و قیل من الثالثة کنیت ابو اسحاق است یگانه روزگار و طریق توکل و تجرید و تفرید او حد المشایخ
اقران جنید است و نوری را هم دیده پیش از ایشان برفت در سنه احدی و تسعین و مائتین
ابو العباس بن عطا از طبقه ثالثه است نام وی احمد بن محمد بن سهیل بن عطا الادمی بغدادی
است از علماء مشایخ و از ظرفاء صوفیان در معانی قران صاحب تصنیف و تفسیر است او را در زبان
شاگرد ابراهیم بارستانی است از یاران جنید و ابو سعید خراز است ابو العباس احمد بن یحیی الجلاء
استاد شیخ عبد الله الخفیف حضرت جنید و رویم و سهیل عبد الله را دریافته بود ابو الحسن بن محمد الحمال
الطبقة ثالثة است واسطی الاصل بامامصر نشست و آنجا برفت از دنیا در رمضان سنه ست عشر
و ثلثمائه ابو بکر واسطی نام وی محمد بن عبد الله موسی است از قدمای اصحاب جنید و نوری است
از علماء و مشایخ این قوم پیشکس در اصول تصوف چون وی سخن نگفته بود از دنیا برفت در سنه

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

عشرین وثلثمایۃ نزدیک وی انجاست نیز رحمۃ اللہ علیہ ابو بکر الکتانی از طبقۂ رابعہ است نام وی
محمد بن علی بن جعفر البغدادی الکتانی از اصحاب جنید است بکۂ مجاور شد کرد ہمانجای رفت در سنۃ
اثنین وعشرین وثلثمایۃ ابو بکر شبلی قدس اللہ سرہ از طبقۂ رابعہ است نام وی جعفر بن یونس
بر قردی نوشتہ اند وی مصری است ببغداد آمدہ در مجلس نساج توبہ کرد وشاگرد جنید واز
اصحاب وی است قال الجنید رحمۃ اللہ علیہ لا تنظروا الی الشبلی بالعین التی ینظر بعضکم الی البعض فانہ عین
الجنید من عیون اللہ ہشتاد ہفت سال عمر وی بود در سنۃ اربع وثلثین وثلثمایۃ برفت از
دنیا در یاہ ذی الحجہ ابو بکر المصری نام وی محمد بن ابراہیم است واو ابو بکر دقاق ترانی است شاگرد دقاق
کبیر است با جنید ونوری صحبت داشت توفی فی شہر رمضان سنۃ خمس واربعین وثلثمایۃ جعفر
بن نصیر الخلدی از طبقۂ خامسہ وکنیت وی ابو محمد است ببغدادی ومولد منشا وی از بغداد وی
حصیر باف بود شاگرد جنید وابراہیم خواص را صحبت داشت ببغداد رفت در سنۃ ثلاث واربعین
وثلثمایۃ قبر وی پشونیزیہ نزدیک قبر سری سقطی وجنید ابو الحسن البصری از طبقۂ خامسہ نام وی
علی بن ابراہیم البصری شاگرد شبلی ودر بغداد اجزا وسماع کرد وجعفر الخلدی کنیت او ابو محمد است
صحبت الجنید من فی طبقتہ وکان الشبلی ینکر مناقبتہ توفی فی سنۃ احدی واربعین و
ثلثمایۃ قبرہ فی الشیراز ابو طالب خزرج بن علی رحمۃ اللہ علیہ وی از اصحاب جنید است بیاری اطلاق
شکم وہشتہ ابو القاسم القشیری وی از کبار اصحاب جنید بود شیخ عبد اللہ علیہ الرحمۃ
از فرزندان شیخ علی دقاق معاصر شیخ سعدی است وفات وی روز عاشورا سنہ ست وتسعین
وست مایۃ بود شیخ عبد الرحمن السلمی النیشاپوری نام وی محمد بن حسین بن محمد بن موسی السلمی صاحب
تفسیر حقایق وطبقات مشایخ از عربی وفارسی وغیران از مصنفات بسیار دارد مرید شیخ ابو القاسم
نصیر اباذی ووی مرید شبلی است وخرقہ از دست وی پوشید وشیخ ابو سعید ابو الخیر بعد از
وفات پیر ابو الفضل بصحبت وی رسید واز دست وی خرقہ پوشیدہ وی میگوید سمعت
جدی ابا عمرو بن الجنید السلمی یقول سمعت ابا القاسم الجنید بن محمد البغدادی انہ قال
کامل قال المعروف ہو الحق من زاد علیک بالحق زاد علیک وحسن ماتیر فی تفسیر الحق
ما قال الشیخ الامام ابو سہل الصعلوک الحق ہو الاحراض عن الاعراض وفات وی سنۃ
اثنین وعشرین واربعمایۃ ابو القاسم القشیری نام وی عبد الکریم بن ہوازن القشیری صاحب رسالت
وتفسیر لطایف وی صاحب ہر فنی لطایف بسیار است برید ابو علی دقاق استاذ ابو علی فارمذی
توفی فی ربیع الآخر سنۃ خمس وسبعین واربعمایۃ شرح صلاۃ من مشایخ متقدمین ومتاخرین وبیان
تواریخ علماء وسلف کاملین آنچہ کہ بسبیل اجمال بر وجہ اطلاع واقع شد مذکور شد اکنون بشرح
بعضے ملفوظ کرامی حضرت قدوۃ الکبرا کردہ میشود ذکر ملفوظ حضرت قدوۃ الکبرا

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر بعضے خلفاء کرام حضرت مخدوم سلطان سید اشرف جہانگیر قدس سرہ العزیز

حضرت شیخ کبیر العباسی وی قدوہ اصحاب و عمدہ احباب حضرت ایشان است و التفات صوری و معنوی آن مقدار کہ بہ نسبت وی بود بنسبت دیگر اصحاب نبود صدر بتہ وی اینجا تواند دانست کہ حضرت نور العلمین ازیں کہ التفات کلی بجانب وی مبذول بود رشک بردند اندوار تفاع این بوقتی شدہ کہ در سفر سیلان از حضرت کبیر چیزی مشاہدہ افتاد و آن آنست کہ حضرت کبیر را چون آوان آبیار و شکفتن کلہار گلنار آمدی جذبہ قوی دست میداد کہ در حالہ وجد قطع مسافت راہ میکردند وقتی کہ بجبال می آمدند مراجعت میکردند یکرتبہ در وجد و حالتی کہ حال عجب پیدا شدہ بود سر بصحرا نہادند و درین بی شعوری پارہ راہ رفتند چون بقریہ سرمن رسیدند بجبال آمدند بشرشندہ طور بکوشہ مسجدی سر زدند و سر در جیب استغراق فرو بردند و این ایام موسم کفرہ بود کہ زن و مرد بہم از خانہ بدر رفتہ بودند بدر مسجد رسیدند و بنیاد حرکتہا بشنیعہ و غوغا عجیبہ نہادند شخصے کہ بمجرد سوار شدہ و بہیت معہود نمودہ آمد و شوری بر وی کہ ایشانرا از ان دریا ساحل شعور آوردہ چون چشم باز کردند نظر مبارک بران سوار و وجد حال آثار افتاد از غلبہ حال کہ داشتند بدو دست مبارک اشارت کردند کہ دور باش بمجرد دین دست بر داشتن وی خود را بکوہہای سیلان دید کہ ہر طرف کہ سری نہاد پا پیش آدمی نمے در آمد و راہ بجائے نمی برد آخر تن داد کہ در ہمین دامن کوہ باشم در وقت نماز جمعہ شخصے نمایان می شد دو کلیچہ و یک کاسہ آب میرساند تا ہفت سال ہمانجا وی میرسید تا حضرت قدوۃ الکبرا را عزم سفر کہ زادھا اللہ تشریفا و تکریما شد حضرت کبیر را با خود گفتند کہ درین سفر ہمراہ من باشید گفتند زہی سعادت شعر سعادت بندہ آزاد است ہر دو در رکاب بادشاہی و بخلاف گذشتہ کہ حضرت کبیر را بجہت حفظ مقام ماندہ بیرفتند و دین گذر بسیر حد سیلان افتاد در دامن کوہ نزول شد قلندر بچہ گان چند جہت کاہ و ہیزم بدامنہ رفتہ بودند صورتی مہیب خرس کوہ در حشم ایشان معاینہ شد چون نیک نگاہ کردند آدمی بود آمدہ بعرض حضرت قدوۃ الکبرا رسانیدند جماعہ را فرستادند کہ او را بیارید بدین آوردند و استفسار از حالش نمودند ماجرا می کہ بود گفتہ کردہ فرمودند شخصی کہ دو نان نیمہ بتو میدہد اگر بینی شناسی گفت مصرع شناسم منعم خود گرچہ چیوانست ا حجہ الشناسم حضرت کبیر را طلب کردند آمدند بدیدن وی مشغول گشتند او کہ دید برخاست و بر دریا پای حضرت کبیر در آورد بآن انکسار و ذلت حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند کہ اکنون وقت کرم است مصرع کہ بجاز قہر کردن لطف باید ا بعرض رسانیدند کہ چہ حد باشد کہ پیش آفتاب فروشد مصرع در پیش آفتاب چہ نوری دہد سہا ا فرمودند دار دی در دل بدست نشانہادہ اند آخر بموجب اشارت از جرم او درگزشتند و تلقین شہادت نمودند و بقیہ

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ارادۃ آوردند و میوہا کہ دراز شدہ بود بدست خود بریدند و فرمودند کہ
چشم پوشش بعد از طرفۃ العین خود را ہمان موضع دید چون بمقام خود آمد سخنان غریب از و بظہور
پیوست القصہ چون حضرت نور العین این حال معاینہ کردند از انتفاع ان غیرت شدند حضرت
شیخ ابو الوفا دارند قطعہ چو نور چشم جہانگیر را کبیری ہست ؛ چہ نور چشم کہ او نور ہر ضریر بود
نزد ی شان ہمہ را پاک میکند آخر ؛ اگرچہ رمل صغیرہ جمیل کبیرہ بود ؛ وفات محرم ۱۳ کمال التفات
حضرت قدوۃ الکبرا انسبت حضرت کبیر از نامہ جامعہ کہ نسبت بدیشان صدور یافتہ می تواند
دانست و عبارت نامہ نامہ بعینہ اینست عریضہ فرزند اعز اکرام شیخ الاسلام و سلالۃ الاکابر
شیخ کبیر طال عمرہ در اشرف اوقات رسید و بمضمون او مطلع گشتند ان فرزند بدعا ایشان
و مزید نعمت و ایمن محصوص است و کیفیتی کہ باز نمودہ بودند معلوم شد در ویشان را صباح
بہ سفر اندوان فرزند کاغذ ای امانت بیار کردہ بجہت ملاقات بیایند لیکن بلاد بغربان شایع
چشت قدس اللہ ارواحہم مفوض بر آن فرزند شدہ است اوقات شریفہ خود را بطاعت معمور
دارند و نام ایا و اجداد خود تازہ گردانند و بہیچ مخلوق نپردازند و خلایق را دعوت کنند و بحق
جہال و عوام و دیو مردم التفات ننمایند غم ایشان خوردہ کار دین کنند و آنکہ مزاحمت مستقیم
و مقیم اسمعیل برادر او در باب آن فرزند و خلیفہ آن فرزند نشستہ بودند در ویشان دیر مہتم
و خلیفہ و فرزندان آن فرزند فاتحہ خواندہ اند ہر عامل و عہدہ داری کہ در باب آن فرزند
و خلیفہ و فرزندان در اقتد بر اند و از این جہان بی اولاد بر و د گمان آنست کہ دیگران
بخورد آن فرزند از بر گزیدگانند ہر کہ مزاحمت و تشویش نماید بدین ہی نیاید خود التفات
بیان ننماید حوالہ بیران چشت بکند و اولاد و احفاد آن فرزند را بہمین حکم است بر حکم قولہ
و الذین امنوا و اتبعتہم ذریتہم بایمان الحقنا بہم ذریتہم و ما التناہم من عملہم من شیء
کل امرئ بما کسب رہین ؛ و آنچہ فرستادہ شدہ است چیزہا نگاشتند و ہنگام بیچ چیز بدین در ویش
باز نمایند وظیفہ دیگر ہمانکہ حوالہ شدہ است صبح و شام معمول دارد و ورد و دعای مسلمانان بجا
باشد و این در ویش را بدعای ایمان یاد آرد ان شاء اللہ بخیر معروف کردد ماہ محرم دیر گاہ
این کلمات بود و فرزندان و عزیزان و سائر مریدان را دعا خواندہ برادر اعز قدوۃ السالکین
مفخر الاکابر خواجہ نہتو بدعوت دارین مخصوصست کتبہ در ویش اشرف حضرت شیخ محمود
خلف برحق و خلیفہ صدق مرید پدر خود است حضرت کبیر در خورد سالی وی از سر وی
رحمت بکاروان سرای امنیت بستند و ظلمت خود را بحضرت قدوۃ الکبرا نپیوندند
وی انچہ از تربیت صوری و معنوی باشد خود کردہ اند و در مجرہ عنایت خویش پرورند
و تنزویج دیگر خود تشریف بردند از بس کہ بالتفات شکرانی و ارادت اشرفی سرفراز شدہ بود

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

گوہر اسرار و جوہر انوار از بحر کاملیت وی لباس ظہور بر بر اورده تشنه وی به دریتیم گرده اند جماعتی
از صوفیه فطانیه از سفر کردگان در قصبه سرور پور آمده نزول فرمودند و اظہار خوارق و اصدار
طوارق و لباده کان فراز گرفته چون جماعتی از نواحی اهالی قصبه معاینه و مشاهده کرامات کردند سر در
ربقه عقیدت و اخلاص ایشان آوردند خدمت دریتیم چون این حالات معاینه کردند بحضرت
سید عبد الرزاق رقعه که متضمن احوال آن جماعه بود فرستاده از مقام و مقامات نانی وی
اعلام نمودند چون بر مضمون رقعه مطلع شدند در ظهر وی بقلم مبارک نوشتند که وقت سحر فردا
جواب رقعه معلوم خواهد شد چون وقت سحر شد دران جماعه و اصحاب بر هم خورد کی شده
غوغا برآمده که موجب وی معلوم نیشد کسی را فرستادند که ببینند که موجب غوغا چیست چون آمده
تفتیش کرد سر حلقه ایشان بست بر هم میزند و میگوید که ای های چه مردم باعزت بوده اند که در لات
ایشان مسافر پرا میگذارد که چند روز بمنزل بیاسایند مقتضی استعفار کرد گفت از نیم شب چیزی نیاده
گذشته بود که جماعه قلندران کار دها کشیده و تیغها برآورده رسیدند و سر حلقه را گرفتند و غلطانیدند
پناه ما کجا برد و جانیه اما ثر خود برده در حال رو جانیه چند حاضر آمدند و بنیاد اعتذار کردند بر تبه که عذر
ایشان قبول افتاد وی را امان دادند و رو جانیه گفتند که در همین دم رخت بر بندید چنانکه جمعی
هم رخت بر می بندند قطعه چو شیر اندر هر بیشه خویش باکر رو به را مجال بودنی نیست اگر در بیشه
شیری در آید باز ان نیستم بحر فرسودنی نیست بحضرت شیخ شمس الدین بن نظام الصدیقی اودی
وی قدوه علماء نامدار در بده فضلای روزگار بود تحصیل علوم عربیه و تکمیل فنون علیه از مولانا نامی
الدین اودی کرده اند لرادت هم ایشان دارند چون التماس سلوک و تحصیل شغل سلوک
کردند فرمودند که فرزند انچه نصیب علوم صوری از من بود بتو رسید اما علوم صوفیه تکمیل
طائفه علیه و حصول مقامات و وصول بواردات بدست سیدی است که بر سبیل مسافرت عنقریب
الامام خواهد رسید زنهار زنهار ملازمت و ریاضت داری که کلید کار تو بدست وی است چون چند
روز گذشته حضرت قدوة الکبرا از جانب بنگاله آمده بودند و مدتی در رودها
باد استراحت کرده گاه گاهی با اصحاب خود نماز کرده بودند که بوی دوستی از اوده می آید تشریف
فرما شده اودند و بمصلا فرود آمدند اکابر شهر و اماثر عصر همه بدیدن حضرت قدوة
الکبرا آمدند بعقب این مردم حضرت شیخ شمس الدین آمدند از دور نگاه کردند فرمودند که قدرت
شمس الدین ما از برای تو آمده ام بمجرد استماع این سخن آتش در نهاد ایشان افتاد و بصدق
تمام سر فرود آوردند و در یافتند در عین دریافتن حضرت شمس الدین را کیفیتی پدید آمده
آنرا کی حرارتی بهم رسیدگانه آب بود بایشان داد و بحال آمدند بعد از چند روز در خلوت
نشاندند چون یکسه و گذشت و اردوی قوی شیخ شمس الدین را دریافت بنجادم فرمودند

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

ذکر سید عثمان بن حضر از خلفای مخدوم جہانیاں و حضرت شیخ معروف الہدی

ز نہار از حال شمس الدین غافل نباشی ساعتی چند گذشت کہ اضطرابی عجیب و انقلابی غریب
بشیخ شمس الدین رومی نمودہ ہر چند کہ حفظ میکردند میسر نشد از خلوت سر بیرون زدند خادم بخدمت
تمام در خلوت در آورد و در محکم ببست چون خلوت تمام شد الباس خرقہ کردند و انواع مقالات
عتابیانہ بنسبت وی اظہار کردند و فرمودند کہ اشرف شمس و شمس اشرف از ہم جدا نہ اند بر ہمت
مریدان و مستفیدان حوالہ کردند حضرت اجل السادات سید عثمان بن حضر از خلفای ہمین
وادیائے مہین حضرت قدوۃ الکبرا اند نسبت بایشان اسرار محرمانہ و انوار مخصوصانہ
نثار می فرمودند و این سید را بجز ار سلسلہ سادات گیسو دراز ولایت اند حضرت قدوۃ الکبرا
ماندہ اند حضرت قدوۃ المحدثین و عمدۃ الفقہین شیخ عبد الحق محدث از خلفای کبروی اشانند
استاد ایشان از محدثین عالی یافتہ شد میفرمودند کہ در ہندوستان محبت استاد کم یافتہ شد
مگر از شیخ سلیمان محدث و کتاب حصن الحصین در اینجا گذرانیدند نسبت حضرت بار صابر
ازین سلسلہ در تصحیح حدیث کردند حضرت شیخ معروف دمی قدوہ اصحاب و زبدہ احباب حضرت
قدوۃ الکبرا است و جامع الفضایل و صاحب الشمایل بعد از تحصیل علوم غریبہ و تکمیل بعلوم عجیبہ
و عذب سلوک راہ الہی و وجہیہ وصول درگاہ نا متناہی مشغول شدند و در آن ہنگام حضرت ایشان
ملازمت حضرت مخدومی بودند و بسیل شیخ معروف بشاہرہ مشایخ و جاہیر و راسخ نظامی می بودند
شبی در واقعہ بنزدیکش کہ کلید فتح باب تو بگنج خانہ سید اشرف جہانگیر نہادہ و دوای
درد نایاب تو بدار و خلفہ مرشد بشکرف آمادہ استفسار کردند کہ ایشان کیانند گفت بعد از زمان چند
روز و چربان متعدد ایام فروزان ہمای دولت ہمدین دیار سایہ سعادت و ظل ہدایت بر سر
تو خواہد آمد و مدتی نگذشتہ بود کہ صیت ولایت و صلاح و ہدایت حضرت ایشان بسمع اکابر و
اصاغر رسیدن گرفت و منزل قدم مبارک در بلدہ چونپور شد حضرت شیخ معروف چون
بوصول این خبر مشرف شدند بوسیلہ این مژدہ سر در راہ نہادند و شرف ملازمت حضرت
قدوۃ الکبرا ہم در چونپور آمدہ یافتند و شرف ارادت مشرف شدند بعد از چربان ریاضت
شدیدہ و عبادت سپندیدہ بشرف الباس خرقہ مشرف کردند و خلافت نامہ عنایت فرمودند
ہم در بارہ ایشان نیز فرمودند کہ اشرف معروف و معروف اشرف از بعضے اجلہ سادات
منقول است کہ سلطان السلاطین ابراہیم شاہ بنظر کردہ کہ ایا در زمان پیشین چون جنید و شبلی
بودہ اند در زمان ما کہ خواہد بود کہ بشرف ملازمت او مشرف شویم ہمان شب بواقعہ نمودند
کہ در ین زمان کسانی ہستند کہ از جنید و بایزید کم نخواہند بود ہم در شوش کہ ملازمت در میان
جان بست و متوجہ بسوی زاویہ شیخ معروف شد چون در آمد در خلوت محکم بستہ اند چون ہنگام
برآمدن دستک معروف ہر چند ازدہ اند موجب برآمدن از دار المخالفت چونپور رسیدہ

Ataunnabi.com

تعالی عن الشرور ہین شد کہ در قصبہ اندیو آمدہ مسکن گرفتند حضرت قدوۃ الکبرا نیز
کہ معروف بایکی از مکتوبات است قطعہ چہان سر دل معلوم باشد ہا چو در کہم خفا مکتوم باشد ؛
بجز عرفان چنین موصوف نبود ؛ بجز معروف کان معروف نبود بحضرت شیخ رکن الدین و شیخ
قیام الدین شاہباز از اصحاب کبار و احباب نامدار حضرت قدوۃ الکبرا اند یکی از اصحاب
ثلاثہ کہ صاحب طیر و سیر بودند و ایشان از مردم اتراک لاچین اند در سفر دویم کہ بجانب
ولایت مراجعت کردہ بودند از انجا ہمراہ آمدہ بودند و بخدمت سرفراز شدند آن مقدار
عنایت و حمایت کہ نسبت وی بود با اصحاب دیگر کم دیدہ شد حضرت قدوۃ الکبرا نیز مرد
کہ از زمان اسد بن سامان کہ سلاطین بہرامیہ اند سلسلہ جدہ مادرین حضرت بانہا میرسد
سلطنت عراق و بعضے از نواحی آفاق ازان زمان باین دودمان حضرت شدہ می آید و جدات
مادرین ایشان اکثر از اتراک لاچین اند جدہ آخرین ایشان از اولاد حضرت خواجہ احمد یسوی است و
از اتراک لاچین نیز در سلسلہ ابراہیمیہ سمنانیہ بچند واسطہ رشتہ مادرین بودہ است بسبب این
نسبت حضرت شیخ رکن الدین و شیخ قیام الدین شاہباز از اصحاب دیگر مخصوص بودند و تعین
مکان ہنی پوشہ یافتہ و آن لب دریا سر جو کہ اول بہ خاطر حضرت قدوۃ الکبرا گذشتہ
بود کہ منزل سازند آغوش شیخ رکن الدین و قیام الدین عنایت کردند و حوالہ نمودند حضرت شیخ
جمیل الدین جگرہ باز نیز از اصحاب طیر و سیر اند بعد از ریاضات شدیدہ و معاملات جدیدہ بشرف
خلافت مشرف شدہ اند بمقدار عنایت و حمایت کہ نسبت وی بودہ با اصحاب دیگر نبود مقام
و منزل ایشان در مقام بھکانو جائے متعین شد حضرت شیخ جمیل الدین شہید باز وی نیز از اصحاب
ثلاثہ است کہ صاحب طیر و سیر بودند بشرف خلافت سرفراز شد و با التفات صوری و معنوی
مخصوص بود آن مقدار حقایق و معارف کہ از وی صادر شدہ از دیگر اصحاب چندان صدور
نیافت یکبار اتفاقاً در جہاز نشستہ بودند کہ احتیاج بعضے اسباب ماکولات شدہ کہ در جہاز نبود لہذا
ایمائی کردند مرجع حال ایشان بال و پر زدہ بعد از ہا سی مقصود و مشار الیہ آوردہ اند حضرت قاضی
صحبت کہ بچج و براہین عقلی و نقلی آراستہ بودند و بدلائل و مقدمات پیراستہ در مجلس دانشمندان
بچج غریبہ و براہین عجیبہ صحبت ہا پیش می بردند چون توفیق سلوک رفیق شد سر مدیر بارگاہ عالی روی
بارگاہ متعال نہادہ چون خلوص عقیدہ و خصوص پسندیدہ وی ظاہر شد ما بسر حقایق و انوار
دقایق سرفراز شدہ و بعد از بجا آوردن شرایط خلافت بشرف الباس خرقہ مشرف شدند
تشریف یافتہ ممکن وی بود فتح کہ قریب رودخانہ بادہست قرار یافتہ حضرت شیخ عارف مکانی کہ بطلب
علوم شریعت و خدمت معادم طریقت پیراستہ شرف ارادہ یافتہ بعد ازان او را بریاضات شدیدہ
و معاملات جدیدہ امر فرمودند چون مراتب سلوک طے کردہ و از انوار و اطوار سبعہ بیرون

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

بشرف الباس خرقہ خلافت مشرف شدہ واز ہر کدامی از خلفاء نام دارند ما را عالیقدار آن
مقدار خارق عادات وظہور معاملات صدور یافتہ اگر شمہ از انہا در کتاب آورم دفتری دیگر باید
املا کرد مختصر بگردد فتری دیگر املا کنم چنانکہ شیخ ابو المکارم کہ از خلص اصحاب و خلفاء ولایت مآب
ایشان اند ملفوظی جداگانہ از اصحاب وی جمع کردہ اند آن مقدار حقایق معارف دران درج
کردہ و در رعوارف مندرج کہ یکی از کتاب این طایفہ یافتن نوعی از محالات و تعنیفات دیگر
برابر آن شرح عوارف و لمعات چنان از وی صدور یافت کہ نہایتش نہان باشد حضرت شیخ
ابو المکارم ہروی کہ از خلص اصحاب و مخلص احباب حضرت قدوۃ الکبرا اند و در بدایت حال
امیر زادہ و بود از امرا ر نامدار امیر تیمور لنگ صاحب قران در آن ہنگام کہ حضرت
قدوۃ الکبرا بملازمت حضرت خواجہ بہاء الدین نقشبند رفتہ بودند نزول بخانہ امیر علی
بیگ شد چون امیر مذکور از حالت شریفہ ایشان متاثر شد یکبار لباط حلقت و سماط سلطنت
نور دیدہ بشرف خدمت تشریف یافت از علوم ظاہر بہرہ تمام داشت بریاضت شدیدہ و مجاہدات
جدیدہ اشتغال فرمودند زیادہ از دوازدہ سال در طریق سلوک با قدام سر براہ سپردہ و انواع
مکاشفات و مشاہدات از وی سر بر آوردہ کہ شرح او نتوان کرد چون درین وادیہ قابلیت
تام و جمعیت تام پیدا کردہ التفات کلی بنسبت او زیادہ یافت بشرف خلافت مشرف شدہ و انواع
مکارم اخلاق و مراسم اشفاق از وی ظہور یافتہ معتقدان با ابو المکارم ملقب ساختند و در ہر قند
جایش دادند مردمان بسیار مستفیدان بیشمار پروی جمع شدند تلقین طالبان ارشاد مریدان
باو احالت کردہ بودند و از عہدہ این کار نیک بر آمد حضرت شیخ صفی الدین رود ولوی یعنی کہ بعضی
علوم ظاہری و اصطلاحی معانی باہری آراستہ در علوم ادبیہ و اصول فقہیہ دستی تمام داشتہ اند
چنانکہ این معنی از تصانیف رایقہ و تالیف لایقہ ایشان بر روشن است احتیاج بایراد نیست حضرت
قدوۃ الکبرا می فرمودند کہ در بلاد ہند کسی را کہ بفنون درشنہ غرایب و شئون عجایب پیراستہ
دیدم وی بود و سبب ارادت ایشان این بود کہ خدمت شیخ صفی بشی در واقعہ دیدند کہ مردے
تورانی و شخصی شکوہ مند مزدار شدہ مولا) استقبال کردند و تعظیم عظیم او کردہ نشاندند چون نشستند
بدست مبارک ایشان کتابی بود از اصول فقہ گفتند کہ میدانم بسیار اوراق سیاہ کردہ اکنون
وقت آنست کہ سیاہ را سفید کنی و صفحہ با نوار جاوید روشن نمائی این سخن بسیار تاثیر کرد
کیفیتی آورد گفتند دست ارادت بدامن شما زدہ ام عنایت کردہ راہ سلوک و دلالت کنید
گفت حق تعالی چون بندہ را خواہد کہ با سرار قرب خود شناسا گرداند خمیر مایہ تالا دماغ
از او بسیار العدد دلالت کند اکنون شما را بشارت بدہم مردی کہ از انوار ولایت آثار
ہدایت او جہان بدست مثنوی جہان معرفت را بادشاہست ۔ ز نورش ہر زمانی

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

تا باهست ؛ ضلیلان جهان را دستگیر است ؛ و دشمن روشن دلپذیر است ؛ ظهور آن
سعادت نزدیک شد که بهدرین ایام درین قصبه تشریف اقدام خواهد آورد زینهار زینهار طلاب
دیر اغنیمت شمری و از جهده او در نگذری قطعه بضعف او طبیاز دانش فزید است بلا جیاب
وحدت آن روی دید است ؛ چو دارد گنج او در سینه سینه ؛ در گنجینه را سید کلید است ؛
بعد از چند روز تشریف شریف اقدام مقام قصبه رونی شد و نزول بمسجد جامع فرمودند بموجب
فرموده در واقعه بسرعت بملازمت حضرت قدوة الکبرا آمدند بمجرد نظر افتادن فرمودند
که برادرم صفی صفا آورد بیائید دریابیم چون دریافتند با دب تمام نشستند فرمودند آری کر
حق تعالی کسی را که می خواهد که بقرب خود سرفراز سازد او را بیکی از دوستان خود بنماید حضرت ابو
العباس حضرت علیه السلام را فرمود تا دلالت کند او را بوی باستماع این سخن حضرت شیخ صفی
را صفای عقیده و صفوت خلوصیت بیکی دیده شده و در همان وقت ارادة آوردند خادم را
فرمودند که نبات بیار و تا برادرم صفی را شربتی دهد از سلوک بچشانم خادم هر چند تردد کرده
نیافت و بعرض رسانید که نبات معدوم است باز خود قیام کردند جائی که نبات شکسته بود
یک پرکاله نبات جسته جدا افتاده بود آورده بدست مبارک خود در دهان ایشان انداختند
و دعای کردند که حضرت نور الانوار مبارک باشد و از حق تعالی خواسته ام که از اولاد و احفاد
تو علوم نزدیک باشد خاطر او را چهل روز آقامت کردند تا ایشان را از بعین میسر آمد و سخنان که از
سبار سلوک و نهایت در کار بودند یک یک تلقین کردند و از لوازم راه هر چه بود اکابر ایشان
والباس خرقه اجازت و خلافت ساختند و اجازت الباس خرقه بایشان عنایت کردند چون
حضرت قدوة الکبرا تشریف باندرون بردند خدمت شیخ اسمعیل که چهل روزه بود نظر
بپای مبارک ایشان انداختند فرمودند که او هم مرید ماست حضرت شیخ سراج الدین رو دلی که
بجلیه علوم صوری و معنوی محلی بودند و بجادة طریقه سنن مصطفوی مرکز یکی از خلفاء و ولایت تاب
و اصحاب اختصاص حضرت ایشانند در اول مرتبه که ازین راه حضرت قدوة الکبرا گذشته
میرفتند حضرت شیخ سراج الدین همراه شدند و در ره ها باد از انواع ریاضات و معاملات تلقین میکردند
آمدند نزدیک چار سال قطع انوار سلوک و تکمیل راه کردند و در طی انوار سبعه او را وقفه افتاده بود
که بحد بلوغ از انجا نیافتند حضرت قدوة الکبرا تفرجا می فرمودند که در طی انوار سبعه
از میان ما و کس او واقع افتاده بود یکی شیخ ابو المکارم را که اهتمام تمام در حق او سبز دل
شد تا ایشان در ورطه مهلکه بدر آمده دوم شیخ سراج الدین را از محنت بسیار و کلفت بیشمار ایشان
در ورطه بدر آورده شد الباس خرقه خلافت و اجازت نامه ایشان را بره ها باز میرسید
از انجا بره دلی ایشان را جای متعین شده حضرت شیخ سراج الدین را بیکی باز در دیشان قصبه

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

فی الجملہ ادراک نزاعی بود دیر مقام نبا بریں از انجا بحضرت قدوۃ الکبرا عرضداشت کردند
چون بمضمون عرضداشت مطلع شدند فرمودند کہ از حق تعالیٰ خواستہ ایم کہ ہرگز بہ کمینہ خادم این
فقیر دراندیشہ نیفتد ہر انچہ از خدا خواستم زین قیاس بخدا دادہ بر داد کردم سپاس بود این
مضمون را بالظہار این عریضہ نوشتہ روان ساختند چند روز نہ برآمدہ کہ از عہدہ او مسند عالی بمقام
دستان برآمدند حضرت شیخ خیر الدین سدہوری را کہ بانواع فضایل و کمایل آراستہ بودہ اند و قدوہ علمائے
نحول و جامع فروع و اصول بودہ اند بخط آوردہ وصول حضرت قدوۃ الکبرا واقع شدہ موجب عقیدت
ایشان آن بود کہ چند مسئلہ در علم اصول و فقہ مشکل شدہ بود کہ حل بر ایشیچ وجہ امکان نداشت ہر چند کہ تعلمائے
روزگار و ملغای نامدار رجوع کردند عقدہ ایشان متحلل نشد بعضیص کہ بمولانا علام الدین جایسی کہ در بین
چند روز بمدد یگر گفت و گوئی بود شعار ایشان نمی شد کہ ایشانرا بنہایت تعظیم و آداب بحث مستحضر بودہ اند
در خطہ آوردہ بخانقاہ حضرت شمس الدین اودہی حضرت قدوۃ الکبرا نزول فرمودند و شرف التقاء
ایشان را دریافتہ بسیار ادب استفسار حضرت قدوۃ الکبرا شیخ خیر الدین ابتغریض گفتند بنوعی ادای مآل سایل
فرمودند کہ تسکین خاطر حضرت شیخ خیر الدین شد و عقیدہ کلی بنسبت حضرت برآوردند روز دوم آمدند و
بشرف ارادت مشرف شدند و طریق خدمت پیش گرفتند مدت چہار سال در طریق ریاضات و مجاہدات
و معاملات جمیدہ کوشیدہ چون قابلیت لباس خرقہ پیدا کرد بشرف اجازت و خلافت مشرف شدند
روز یکہ شیخ خیر الدین خلافت گرفتند دوازدہ کس مہمان مسکان خطہ آودہ بشرف ارادت مشرف شدہ اند یکی
از انجملہ خدمت شیخ سدھا دوم قاضی سدھا تربیت ایشان بحوالہ حضرت شمس الدین کردہ اند و الام قاضی سدھا
بود و انیکہ روزی شیخ خیر الدین وضو میساختند در اثنای وضو حالتی اشرف دیگفتی شگرف ایشان را دریے
دادہ بچنان وضو میکردند و سر خیدند کہ خادم آب بسیر نیخت وضو باتمام نمی رسید آب بسیار ریختہ شد شخصی بسبیل
آنکار گفت کہ اسراف از حد گذشت در آب وضو این بحر بسیع سبار حضرت قدوۃ الکبرا رسید فرمودند
کہ حالتی کہ فرزند خیر الدین دارد دریں حالت اگر آب دریای کوفین و گوہر بجود دارین ہر دو زیر فرمان
بودے اسراف بود بیت عشق چو صوفی را بگیرد حالت عشق ۔ اگر زیر دو جہان اسراف بود ۔ قاضی محمد سدھوری کہ بفنون علوم
غریبہ و شیون معلوم عجیبہ پیراستہ بودند خصوص در علوم اصول شار الیہ بودہ اند از خلفاء مختص و
اصحاب مخلص حضرت ایشانند سبب ارادت وی آن بود کہ در آن وقت کہ از جانب مرشد آباد برای استفتاء
کنبویہ روان شدند نزول در قصبہ سدھپور افتاد مردم اہالی و اکابر بقصبہ بہراہ حضرت شیخ خیر الدین
استقبال کردند قاضی محمد نیز بجمعی از اصحاب درس و ارباب بحث و بحث بیشوا زادہ در یافتند حضرت
قدوۃ الکبرا بعد از تلقین استفسار کردند کہ جناب قاضی را علم این طایفہ از کدام خانوادہ است
قاضی گفتند از مخدوم فرمودند خوشتر و بہتر تقریباً حضرت قدوۃ الکبرا فرمودند بندہ را
چون حق تعالیٰ میخواہد کہ بشرف اختصاص مخصوص سازد دیرا توفیق میدہد کہ بیای صاحبدولتے

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

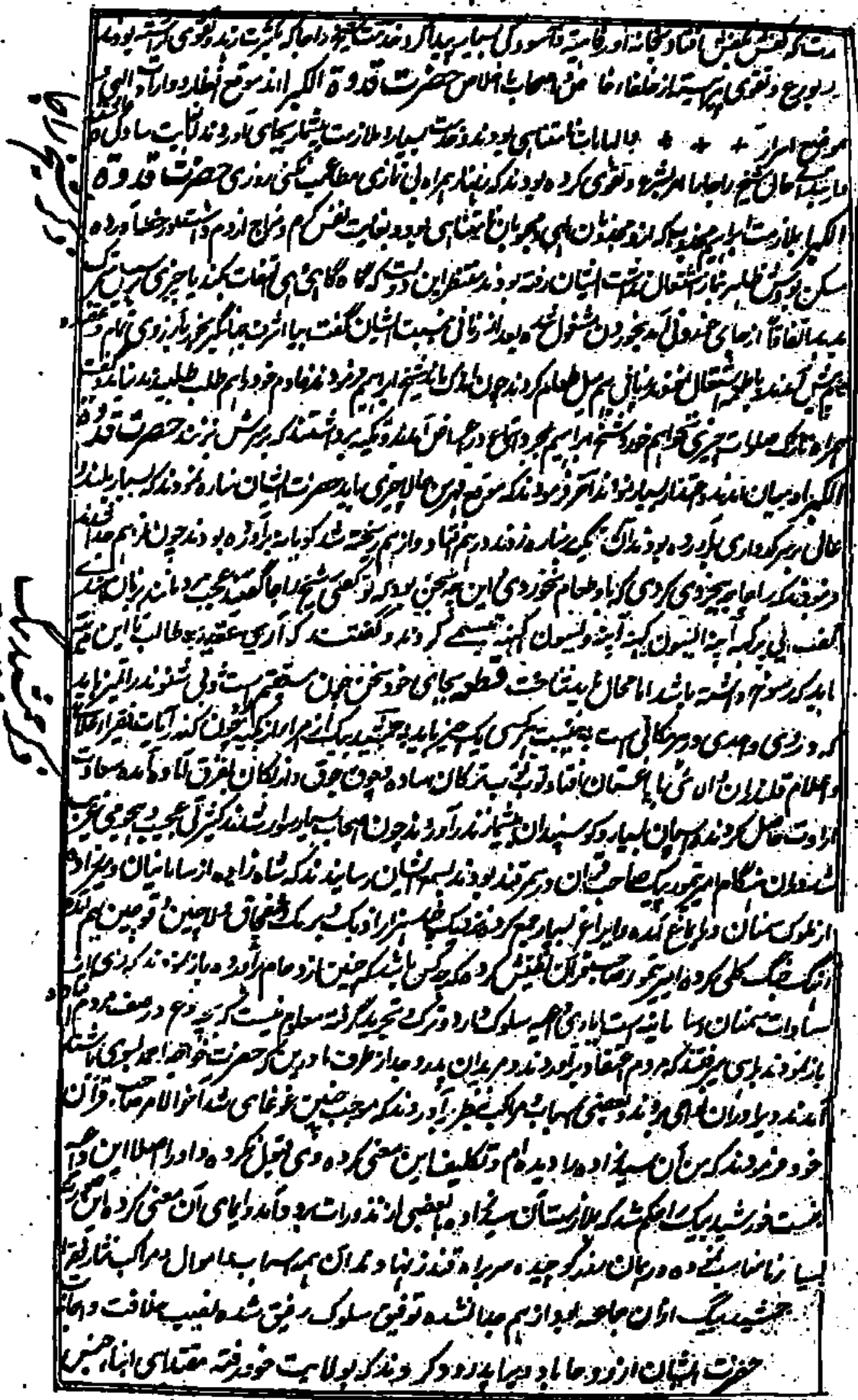

Marfat.com
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar
Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

خود نبسته چون حضرت ایشان را از خانوادهٔ متبرکه حضرت خواجه احمد یسوی لقیب یافته بهان روش
آن مردم را اشارت کرده اند که شهرت ایشان دارند تمام روز کار و بهام دیار قاضی شهاب الدین
دولت آبادی که مقتدای علما نحول و پیشوای بلغار فروع و اصول است از ظفار ولایت پناه و
هدایت دستگاه حضرت ایشانند دران حین که از زبان مبارک در بلده جونپور حرسها الله عن الشرور
بحالتی تشریف ارزانی داشتند که اشرف الناس کلهم عبد لعبدی برآمد و جماعه از علما و متعصبان برآمده بودند
از حضرت قاضی عذرخواهی نسبت بایشان ملازمتی بایسته شده و لباس خرقه کردند و بخطاب ملک العلما
مخاطب گردندی مهین ظفار ولایت آب و بهترین مدار اصحاب جامع بوده میان علوم ظاهر
و باطنی صاحب کمالات یقینی و جامع ارادت دینی شده بود تشرع بسیار داشت ریاضات شاقه
و مشابلهٔ جدیده کشیده که شرف خلافت و اجازت یافته حضرت شیخ حاجی فخر الدین که بزیور علوم آراسته
و حلل تصوف پیراسته از ظفار صاحب فیوض حضرت ایشانند دولت طواف و سعادت مجاورت کعبه
زاده الله تشریفا و تکریما بر رکاب ولایت مآب حضرت ایشان یافته اند در موضع ادسر منازل نواحی برگنه انکلی سکونت
داشته اند مردمان آن اطراف و معتقدان آن اکناف احوالپرسی ایشان کرده بودند و شنیدند که روزی
خدمتی تعیین کرده بودند میان خدمت اشتغال داشته اند که نظر حضرت قدوة الکبرا افتاد فرمودند
که فرزند فخر الدین بس باشد آلان بکند حضرت داود برادر خرد شیخ حاجی فخر الدین بهر شرف خلافت
حضرت قدوة الکبرا اشرف بودند و این نزا از برای استفادهٔ اشتغال باطنی حواله برادر کلان
شیخ فخر الدین کرده بودند حضرت قاضی کن الدین که شرف خلافت و اجازت یافت چون محلی بخلیفه
خلافت و تجلی بجلوه صداقت شدند بجانب موضع دوهری نزدیک مقام حاجی پور رسیده مقام تعین یافت
و خانقاهی ساختند که مردم اهالی از اسافل و اعالی بشرف ارادت و هدایت مشرف میشدند و شیخ
شیخ آدم عثمان سپرده اند که بهم باشند وقتی که شیخ آدم مذکور بجانب حاجی پور رسانده شدند فرمودند که برو
تا کوسی طرف شمال تا کوه بنشاد داده ایم کردهر یکی ادران قیمتی باشد حضرت شیخ تاج الدین بشیخ نور الدین
دنی العجب بزمانه دریده آوازه دیگانه بود بعلوم شرعیه و اصول شرعیه دران حین که از ملازمت حضرت محمدیه
خود از بنگاله می آمدند براه موضع دوهری رسیدند درانجا جهت بازیدگی چند روز اقامت افتاده باطنی
وی نور عقیده تابان شده و خلوص عقیده نمایان آمده بشرف ارادت مشرف شده دارا بنجا بر رکاب ولایت
ولایت آب برو جاری آمده از بعضیات منکره و صلوات متعدده و ریاضات متکثره کشیده لوازمات بایسته
و تمجات متعالیه شرف شده چون بسعادت خلافت مستسعد آمده فرمودند که ادیم در ولایت خود رود که
مردم آن دیار از وی بهره مند گردند بشرط آنکه از حضرت شیخ آدم تخلف نورزد و طریق تبعیت سپرد الحاصل
بسر بزرگوار عزیزدان دیار رسانده گردند بهر کدام خلافت داده ایشان را بمقام خود دیوحکم شد شیخ الاسلام
وی تابع بود لفنون عزیزه و فنون عجیبه تخصیص ارداده بیت و بخوم و حکمت کتابان گجراته و ممالک

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

من آزدی می در رسیدند چون شرف قدوم حضرت قدوۃ الکبرا البطرف گجرات رفته وی لیل مرتبہ بر
امتحان از علمی چند مسئله استفسار کرد و جواب شافی یافت نهایت برای نمود از خود غرغای بهوده سکرد چون
طریق عدال و سبیل تعال از حد کماده پرورزی در جامع مدار الخلافت احمد آباد در فرجمعه جمعیتی کثیر بود سخنان پریشان
بسیار گفت و حضرت ایشان او در محل اعراض آورده چون بخانه رفت در شب خود را بطریق میت گرفتار بیند
مکابره کمن بعد ازین اگر بگفتن و بیدانی این سخنان و عاینه اکابر دریان بود مدعا ش جانش بر سر سلطنت انتقام
آورد و دگر راه دخواهشت کرد فرمودند کار ما کار دفاع از شما جفا و اکنون دفانه جفا بلک محل ضعافت وی رسالت
بود و هیچ ساعتی از هم جدا نشدند و خدمتهای شایسته و باطنهای بایسته بجای آورده چون قابلیت ازلی و جبلت لم یزلی داشت
او شرف خلافت و اجازت مشرف شد هر چند که خلفا و اصحاب بسیار در آن دیار بودند هر یکی از ولایت دخان لوا
لوی سیر دند دیگر اصحاب بر سبیل تبعیت لوی معاملہ میکردند چون عنان عزیمت حضرت قدوۃ الکبرا ایسوی دیار
معطوف شد رساله اشرف الفوائد و فوائد الاشرف جهت آن احباب نوشته اند و بآن عزه داده اند چنانچه در دیباچه
آن رساله بدین معنی اشارت رفت شیخ مبارک وی نیز از اکابر گجرات و اماثران دیار است بحلیه علوم ظاهری و باطنی
محلی بوده و بفضایل مجیده و شمایل پسندیده مزکی از اصحاب آن مقدار کرخدمت عالی دبذل و طلاقت جانی و
وتنی وی کرده بیچکس حق است کردن و وی هر کاب ولایت آبکر و حاباد آمد و بخارا بعنایات تکثره و رضا
شکثره کشید و تا اشرف خلافت و اجازت مشرف شده بجاده بجانب گجرات دیرار دانه کردند و علم و طمع برا
شیخ الاسلام ازیجا بدست شیخ مبارک فرستادند و سفارش وی شیخ الاسلام نوشتند آن مقدار حقایق و
معارف که نسبت شیخ الاسلام در مکتوبات مکرر نوشتند نسبت دیگر اصحاب بوده شیخ حسین وی نیز از
اصحاب کبار و احباب نامدار حضرت قدوۃ الکبرا اند آن مقدار التفات صوری و معنوی و مقامات
دلوی و مصطفوی که نسبت وی میکرد دل بوده بدیگر یاران بود و وی ندارد و مان نجفی و خاندان محمدی
بود و بستگاه دنیا دی و جاه و مالی بسیار داشت چون توفیق ازلی و سعادت تم یزلی رفیق شدش توفیق
ارادت یافت و بریاضات شدیده و معاملات جدیه خود را تهذیب نموده تا رتبه حصول خلافت و وصول
خرقه نیابت رسید نفس و مقام سکونت وی موضع دوسری بوده مردم اطراف اکناف لوی جمع کلی داشته
اند تا سر حد چنار ان و دمیکه لوی نیابت میکردند و بادشاه بنگاله نسبت شیخ عقیده اصلی بود مبلغ هندی
فرستاده که مرجب فاهیت اصحاب و معیشت احباب بیشد شیخ صفی الدین مبندعالی صفیخان اکرد بعالی مراتب
جاه و جلال و کمال مناصب و بستگاه خواسته بودند که از بهر دست کنند حضرت قدوۃ الکبرا انمودند
و در نمودند که مقصود از کار است نه اضطرار که حق تعالی بعضے بندگان را در عالی جاه و رفیع بستگاه خود نصب کرده
چنانچه شیخ ابو سعید ابو الخیر و امثال آن چنانکه مذکور شد و فرمودند قطعه حاجت بکلاه ترکی داشت
نیست درویش صفت باش و کلاه تری دار هر چند که خان متصدی این امر شریف میشدند حضرت
قدوۃ الکبرا اعراض میکرده ابتدا بوقتی که دولت معنوی مساعدت کرد و از اشغال صوری و معنوی سر فراز کرده

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

رموزِ تصوف اور مسائلِ شریعت پر جامع دستاویز

صراط الطالبین
فی
طریق الحق والدین

رشحاتِ قلم

پیرِ طریقت حضرت الحاج ڈاکٹر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ

ناشر

مکتبہ سنانی کراچی (پاکستان)

Marfat.com

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Scanned with CamScanner

Ataunnabi.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

نَحْمَدُهٗ وَنُصَلِّيْ عَلٰى رَسُوْلِهِ الْكَرِيْمِ

BASIC STUDIES OF ISLAM

Written by:
DR. SYED MUHAMMAD MAZAHIR ASHRAF
AL-ASHRAFI AL-JILANI

Aalami Amir-e-Halqa Ashrafia

Printed by:
HALQA-E-ASHRAFIA, PAKISTAN

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

لطائفِ اشرف

رشحاتِ قلم

پیرِ طریقت حضرت الحاج ڈاکٹر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان (رجسٹرڈ)

ناشر

مکتبہ سمنانی کراچی (پاکستان)

۱۴/۱۷ فردوس کالونی، کراچی

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

۴۱۶

حیاتِ محدّثِ اعظم ہند

کچھوچھوی رحمہ اللہ تعالیٰ

رشحاتِ قلم

پیرِ طریقت حضرت الحاج ڈاکٹر سید محمد مظاہر اشرف الاشرفی الجیلانی مدظلہ

امیر حلقہ اشرفیہ پاکستان (رجسٹرڈ)

ناشر

مکتبہ سمنانی کراچی (پاکستان)

۱۴/۱۷ فردوس کالونی، کراچی

Marfat.com

Scanned with CamScanner

For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar

Ataunnabi.com

Marfat.com
Scanned with CamScanner
For More Books Click To Ahlesunnat Kitab Ghar